

วารสาร

สังคมพัฒนศาสตร์

Journal of Social Science Development

P-ISSN: 2774-0412

ปีที่ 8 ฉบับที่ 9 (กันยายน 2568)

E-ISSN:

Vol.8 No.9 (September 2025)

๑ วัตถุประสงค์

วารสารสังคมพัฒนศาสตร์ เป็นวารสารวิชาการของวัดสนธิ์ (นาสน) ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการค้นคว้าและนำเสนอองค์ความรู้ทางด้านวิชาการ โดยการเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัยนักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยสงฆ์รวมถึงคณะสงฆ์ไทย และสถาบันภายนอก รวมทั้งนักวิชาการและผู้สนใจ โดยเน้นสาขาวิชาเกี่ยวกับ การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม ศิลปะทั่วไปและมนุษยศาสตร์ ศาสนศึกษา ธุรกิจทั่วไป การจัดการและการบัญชี สังคมศาสตร์ทั่วไป การศึกษา รวมถึงสหวิทยาการ ด้านสังคมศาสตร์และและศาสตร์แห่งการพัฒนา โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลหรือองค์กร ทั้งภายในและภายนอกวัด เปิดรับบทความเฉพาะภาษาไทย ประเภทบทความวิจัย และบทความวิชาการ

บทความที่ดีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารสังคมพัฒนศาสตร์จะต้องผ่านการพิจารณา จากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind peer - reviewed) ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์การเสนอบทความวิชาการหรือบทความวิจัยเพื่อตีพิมพ์ในวารสาร อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสาร ทศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสาร ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และไม่ถือเป็นทศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ ทั้งนี้กองบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารสังคมพัฒนศาสตร์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม

ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์

ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม

ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน

ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม

ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน

ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม

ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม

ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน

ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม

ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน

ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

*มีผลตั้งแต่ ปีที่ 8 ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ 2568 เป็นต้นไป

☯ เจ้าของ

วัดสนธิ์(นาสน)

89 หมู่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร.075-340-043 โทรสาร. 075-340-042 E-mail: suriya.sur@mcu.ac.th

☯ บรรณาธิการบริหาร

นายอนุชิต ปราบพาล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

☯ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

พระณัฐพงษ์ สิริสุนโณ

วัดสนธิ์(นาสน), มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

☯ กองบรรณาธิการ

พระสาโรจน์ ธมฺมสโร,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ศาสตราจารย์ ดร.ครองชัย หัตถา

นักวิชาการอิสระ

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สมบูรณ์ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

รองศาสตราจารย์ พัน ดอกบัว

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.वासना แก้วหล้า

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิศร ยืนยง

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พีระศิลป์ บุญทอง

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ดร.ประนอม การชนันท์

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ดร.มุกตาวรรณ พลเดช

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

ดร.อุทัย เอกสะพัง

มหาวิทยาลัยทักษิณ

ดร.สุชาติพงษ์ ทรงทอง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครศรีธรรมราช เขต 2

พ.ต.อ.พิพากษ์ เกียรติกมลเศ

โรงเรียนนายร้อยตำรวจ

☺ ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ**นายศักดิ์ดา หารเทศ**

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

นายอภิรักษ์ คำหารพล

โรงเรียนนาจันชัยสมบูรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

☺ ฝ่ายกฎหมาย**นางสาวจรวพร เหมรังษี**

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

☺ ออกแบบปก

นายวินัย ชีระพิบูลย์วัฒนา

☺ จัดรูปเล่ม**พระบุญญฤทธิ์ ภัททจารี (ชราศรี)**

วัดสนธิ์(นาสน)

☺ โรงพิมพ์

หจก.กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

Tel. 075-466-031 Fax. 075-446-676

บทบรรณาธิการ

วารสารฉบับนี้เป็นฉบับที่ 8 ประจำปีพุทธศักราช 2568 เล่มนี้เป็นปีที่ 9 ของการปรับปรุงรูปแบบ และประเด็นหลัก เพื่อให้เป็นไปตามเกณฑ์การประเมินคุณภาพวารสารในฐานข้อมูล TCI รองรับการประเมินจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index -TCI) และเพื่อให้คุณภาพของบทความเป็นไปตามเงื่อนไข และกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิชาการ นักวิจัย นักศึกษา คณาจารย์ ครูอาจารย์ ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาทุกประการ

กองบรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมา และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์ จักมีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการหวังอย่างยิ่งว่าเนื้อหาในวารสารฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ ต่อผู้อ่านบ้างตามสมควร หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

นายอนุชิต ปราบพาล

บรรณาธิการวารสารสังคมศาสตร์

สารบัญ

บรรณาธิการ	(ก)
บทบรรณาธิการ	(จ)
การประยุกต์ใช้หลักภavana 4 เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดสุวรรณาวาส ตำบลบางทอง อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา	1
THE APPLICATION OF THE FOUR PRINCIPLES OF BHĀVANĀ FOR DEVELOPING LEADERSHIP QUALITIES AMONG LOWER SECONDARY STUDENTS AT WAT SUWANNAWAT SCHOOL BANG THONG SUBDISTRICT THAI MUEANG DISTRICT PHANG NGA PROVINCE	
พระครูวินัยธรรมนตชัย มหาปัญญา (อินขาว)	
พุทธบูรณาการในนโยบาย CSR เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนของโรงไฟฟ้าขนอม จังหวัด นครศรีธรรมราช	13
BUDDHIST INTEGRATION IN CSR POLICY FOR SUSTAINABLE COMMUNITY DEVELOPMENT OF KHANOM POWER PLANT NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE	
บุญวัตร ผิวขำ, ทวีโชค เจริญไกร, ศักดิ์ดา ทารเทศ	
การวางระบบบัญชีสำหรับการบริการร้านอาหาร	24
THE SETUP OF ACCOUNTING SYSTEM SET UP FOR THE RESTAURANT SERVICE BUSINESS	
ชนากานต์ ฉัตรมี, ปิยพงศ์ ประไพศรี	
การฝึกทักษะชีวิตด้านมนุษยสัมพันธ์ตามแนวทางสังคหวัตถุ 4 สำหรับวัยรุ่น	36
LIFE SKILLS TRAINING IN INTERPERSONAL RELATIONSHIPS FOR ADOLESCENTS BASED ON THE FOUR PRINCIPLES OF SANGAHAVATTHU	
จีอึง ลิมทรงพรต, พรทิพย์ วรรณวิโรจน์, ทศนีย์ มงคลรัตน์	
หลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น	48
BUDDHIST PRINCIPLES OF GOOD GOVERNANCE TO PROMOTE EFFICIENCY IN THE PERFORMANCE OF LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS	
เนติลักษณ์ สุทธิรักษ์	
การประยุกต์ใช้หลักภavana 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ชุมชนบ้านเขาแดง ตำบลพญาขัน อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง	60
THE APPLICATION OF THE FOUR PRINCIPLES OF BHAVANA IN DEVELOPING THE QUALITY OF LIFE OF THE ELDERLY IN BAN KHAO DAENG COMMUNITY PHAYA KHAN SUBDISTRICT MUEANG DISTRICT PHATTHALUNG PROVINCE	
พระครูการาม (อินทสุวนโณ), พระครูโกศลอรธกิจ (เปสโล), พระครูวิจิตรศีลาจาร (ชาตวณโณ)	

สารบัญ (ต่อ)

การบริหารการสื่อสารในภาวะวิกฤตของบริษัท ฟู้ดแพนด้า ประเทศไทย จำกัด	72
COMMUNICATION MANAGEMENT IN CRISIS SITUATION OF FOODPANDA COMPANY (THAILAND) LIMITED	
พงศ์ปณต ชัยดวง, สรพงษ์ วงศ์ธีระธรณ์	
การสื่อสารมุมมองความรักในภาพยนตร์จีน	84
COMMUNICATING THE PERSPECTIVE OF LOVE IN CHINESE FILMS	
หลู่ เจี้ยนหยิง, สรพงษ์ วงศ์ธีระธรณ์	
การส่งเสริมการทำงานจิตอาสาตามหลักสาราณียธรรม 6 ของชุมชนเสาธงทอง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช	92
PROMOTING VOLUNTEER WORK BASED ON THE SIX PRINCIPLES OF SARANIYA DHAMMA IN SAOTHONGTHONG COMMUNITY, PAK PHANANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE	
พระเอกพงษ์ ภูมิปัญญา (ไชยพงษ์), พระครูจิตตสุนทร เดชพล (ชูเกลี้ยง), พระครูโฆสิตพัฒนานุกุล (อนุทตฺตโน)	
การส่งเสริมหลักสปปายะ 4 เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา ของวัดมหาธาตุวชิรมงคล (วัดบางโทอง) ตำบลนาเหนือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่	104
THE PROMOTING OF THE FOUR SAPPAYA PRINCIPLES FOR BUDDHIST TOURISM MANAGEMENT AT MAHATHAT VAJIRAMONGKOL TEMPLE (BANGTHONG TEMPLE), NA NUEA SUBDISTRICT, AO LUEK DISTRICT, KRABI PROVINCE	
พระครูสมุห์วิธวินท์ อคฺคปัญโญ, พระครูวิจิตรศีลาจาร ชาตวณโณ (กิติโกหะ), สิทธิโชค ปาณะศรี	
การประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อความยั่งยืนทางสังคม: วิเคราะห์เชิงรัฐศาสตร์ ในสังคมไทย	118
THE APPLICATION OF THE FOUR PRINCIPLES OF SANGAHAVATTHU FOR SOCIAL SUSTAINABILITY: A POLITICAL SCIENCE ANALYSIS IN THAI SOCIETY	
รวีวรรณ จำปาสิทธิ์, พระมหาสอโร โรจนธมโม, ประสาท สามารถกุล, วีรพงษ์ คณะปรีชา	
การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี	131
PERCEPTION LOCAL POLITICS OF THE PEOPLE OF SINGBURI PROVINCE	
อาจุฑา เนตินากุล, น้อม ฉิมคล้าย, รุจิรวิทย์ ลำताल, วันเพ็ญ เดชเดชา	

สารบัญ (ต่อ)

คุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ ท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง SERVICE QUALITY AND CUSTOMER SATISFACTION AT LAEM CHABANG PORT TERMINAL ยูจินจงหยง ยี, ซินโฮล์ม วิไลฐนิธิกิจจา	142
ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท้ THE INFLUENCE OF MARKETING MIX FACTORS ON CONSUMERS' DECISION TO PURCHASE GENUINE AUTOMOTIVE SPARE PARTS ธัชชา นนทผล, ซินโฮล์ม วิไลฐนิธิกิจจา, อิงอร ตันพันธ์	153
การพัฒนาแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ เชิงนวัตกรรมการสอน ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู DEVELOPING A LEARNING MANAGEMENT MODEL TO ENHANCE INNOVATIVE CREATIVE THINKING SKILLS IN TEACHING FOR GRADUATE DIPLOMA STUDENTS IN THE TEACHING PROFESSION PROGRAM ขวัญชัย ช้วนนา, ธารทิพย์ ช้วนนา, เลเกีย เขียวดี, เมธี มธุรส, พิสมัย รบชนะชัย พูลสุข	165
การประยุกต์ใช้หลักสปปายะ 4 เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช AN APPLICATION OF SAPPĀYA TO PROMOTE TOURISM OF KIRIWONG COMMUNITY, LANSAKA DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE พระมหาประเทศ ถาวโร, พระครูวิจิตรศีลาจาร ชาตวัฒนโณ (กิติโกหะ), สิทธิโชค ปาณธศรี, พระครูโฆสิตพัฒนานุกุล อนุวฑฒโน (ปานประดิษฐ์), พระครูจิตตสุนทร เดชพล (ชูเกลี้ยง)	181
การศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรม ในการบริหารคณะ สงฆ์ อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช THE STUDY OF THE ROLE OF ECCLESIASTICAL OFFICIALS IN APPLYING THE PRINCIPLES OF BRAHMAVIHĀRA IN THE ADMINISTRATION OF THE SANGHA IN CHAWANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE ศักดา ช่วยสถิตย์, กันตภณ หุ่นทองแก้ว	193
การประยุกต์ใช้หลักสารานิยธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน บ้านโคกกะถิน อำเภอ เฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช AN APPLICATION OF THE SĀRANIYADHAMMA PRINCIPLES TO IMPROVE BAN KOKKATHIN COMMUNITY, CHALERM PHRA KIAIT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE พระครูเหมคุณสุนทร, พระครูวิจิตรศีลาจาร ชาตวัฒนโณ (กิติโกหะ), พระครูโฆสิตพัฒนานุกุล อนุวฑฒโน (ปานประดิษฐ์), สิทธิโชค ปาณธศรี, พระครูจิตตสุนทร เดชพล (ชูเกลี้ยง)	207

สารบัญ (ต่อ)

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเล่นกีฬาเนตบอล ของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติ ครั้งที่ 40 ชลบุรีเกมส์ 220

FACTORS AFFECTING THE NETBALL PLAYING OF ATHLETES PARTICIPATING IN THE 40TH NATIONAL YOUTH GAMES CHONBURI GAMES

อัศวิน จันทระสม, กรรณิกา อินชนะ, จักรพันธ์ เสมอ่วม

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในชุมชนศาลามีชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช 231

THE POLITICAL'S PARTICIPATION OF PEOPLE IN LOCAL ADMINISTRATION, SALAMEECHAI COMMUNITY, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

พระเกียรติศักดิ์ กิตติสโกโก (ข้าเกลี้ยง), กันตภณ หนูทองแก้ว

การส่งเสริมภาวะผู้นำท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัด นครศรีธรรมราช 244

PROMOTING LOCAL LEADERSHIP OF KHAO PHANG KRAI SUBDISTRICT ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, HUA SAI DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ภัควลัญญ์ ทองสงค์, กันตภณ หนูทองแก้ว

การประยุกต์เศรษฐกิจศาสตร์วัฒนธรรมผ่าน Soft Power เพื่อสร้างอุปสงค์สินค้าวัฒนธรรมท้องถิ่น ชุมชนเมืองเก่าบ้านดอน 257

CULTURAL ECONOMICS AND SOFT POWER IN CREATING DEMAND FOR LOCAL CULTURAL PRODUCTS A CASE STUDY OF BAN DON OLD TOWN

มนัส ศรีเปารยะ เพ็ญพงษ์, ณัฏฐารีย์ ทวีหิรัญรัฐกิจ, พิจิตรา แก้วพิชัย

การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการสอนไวยากรณ์จีน สำหรับหลักสูตรภาษาจีน ของมหาวิทยาลัยราช ภัฏกลุ่มภาคตะวันตก 273

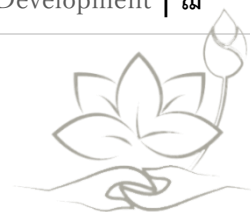
DEVELOPMENT OF CHINESE GRAMMAR TEACHING ACTIVITY MODELS FOR WESTERN REGION RAJABHAT UNIVERSITIES

มนรัตน์ สินทร์

กลยุทธ์ธุรกิจที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่ สอด จังหวัดตาก 285

BUSINESS STRATEGIES AFFECTING THE PERFORMANCE OF IMPORT-EXPORT BUSINESSES IN THE SPECIAL ECONOMIC ZONE OF MAE SOT DISTRICT, TAK PROVINCE

ราววาด ยิ้มสวัสดิ์, ปรีดา รุ่งหมี่, วาสนา จุญศรีโชติกำจร

สารบัญ (ต่อ)

อิทธิพลของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน และความสามารถ ด้านทรัพยากรมนุษย์ต่อขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศของธุรกิจส่งออกไทย	297
THE INFLUENCE OF DIGITAL TECHNOLOGY APPLICATION SUPPLY CHAIN EFFICIENCY, AND HUMAN RESOURCE CAPACITY ON THE INTERNATIONAL COMPETITIVENESS OF THAI EXPORT BUSINESSES	
ศรียาพร ตุ่มศรียา, ทิฏฐิณี ศรีมานพ, บุญसान ทรายทีก, จักรกฤษณ์ แก้วประเสริฐ, ศุภานัน ศรีวิราช	
ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการเสริมสร้างเครือข่ายเกษตรกร ผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี	312
LOCAL WISDOM AND STRENGTHENING FARMERS NETWORK OF DURIAN GROWERS IN NONTABURI PROVINCE	
จำย่น ลุงเฮือง, วสันต์ ลิ้มรัตน์ทรกุล, ภัทรพล ใจเย็น, กมลวรรณ ปั่นขาว	
การพัฒนาแพลตฟอร์มคลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	329
DEVELOPMENT OF AN ONLINE DHAMMA STUDIES EXAM QUESTION BANK PLATFORM IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE	
อภิชาติ รอดนิยม, พระมหาวัฒนา โสสันตา, พระมหาถาวร ภูแสงทอง, พิพัฒน์ แก้วใส, ศรี แก้วงาม	
AI กับความจำเป็นในการบริหารการศึกษา	341
AI AND THE NECESSITY OF EDUCATIONAL ADMINISTRATION	
พระมหาชริวิทย์ วชิรมณี (คามพินิจ), พระครูปลัดประวิทย์ วรธมโม (ทรัพย์อุไรรัตน์), อาคม มากมีทรัพย์	
การยกระดับนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เทือกเขากรุงชิง	354
อำเภอหนองปีตา จังหวัดนครศรีธรรมราช	
UPGRADING LOCAL KNOWLEDGE INNOVATION IN CREATIVE TOURIS MANAGEMENT KRUNG CHING MOUNTAINS, NOPPITAM DISTRICT, NAKHONSITHAMMARAT PROVINCE	
ไพรัตน์ นิยมหา, พระวัชรพุทธปัญญิต (ปรีดา บัวเมือง), ประสิทธิ์ รักนุ้ย, วนิตา เหมือนจันทร์, พระสมุห์ธนภัทร ทิพย์วงศ์	

การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้น โรงเรียนวัดสุวรรณาวาส ตำบลบางทอง อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา*
THE APPLICATION OF THE FOUR PRINCIPLES OF BHĀVANĀ FOR DEVELOPING
LEADERSHIP QUALITIES AMONG LOWER SECONDARY STUDENTS AT WAT
SUWANNAWAT SCHOOL BANG THONG SUBDISTRICT
THAI MUEANG DISTRICT PHANG NGA PROVINCE

พระครูวินัยธรรมนัตชัย มหาปณฺโญ (อันขาว)

Phrakhrvinaithonmonchai Mahāpaṇṇo (Onkhaow)

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakron Si Thammarat, Thailand

Corresponding author E-mail 6503205005@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดสุวรรณาวาส ตำบลบางทอง อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา 2) เพื่อศึกษาหลักภาวนา 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และ 3) การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดสุวรรณาวาส ตำบลบางทอง อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการศึกษาภาคสนาม (Field Research) การสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth interview) ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียน เป็นภาวะผู้นำที่มีมาตั้งแต่เกิดและได้รับการปรับแต่งโดยการอบรมสั่งสอนทำให้เกิดภาวะผู้นำพื้นฐานขึ้นในตัว สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ สามารถทำให้ภาวะผู้นำพื้นฐานนั้นแปรเปลี่ยนไปได้อีกไม่ว่าจะทางดีขึ้นหรือเลลง และภาวะผู้นำสามารถพัฒนาขึ้นมาได้ 2) หลักภาวนา 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เป็นกระบวนการของการพัฒนาที่แท้จริง ได้แก่ 2.1) กายภาวนา หรือการพัฒนากาย 2.2) ศีลภาวนา หรือการพัฒนาศีล 2.3) จิตภาวนา หรือการพัฒนาจิต 2.4) ปัญญาภาวนา หรือการพัฒนาปัญญา 3) การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียน ใน 4 ด้าน ได้แก่ 1) หลักการปฏิบัติ ด้านกายศีล สมาธิ และปัญญา 2) รู้จักสำรวจระมัดระวังในการประพฤติปฏิบัติ ไม่ไปเบียดเบียนใคร ไม่ทำร้ายใคร รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลกัน 3) ทำในสิ่งที่ควรทำ ไม่นิ่งเฉย โดยให้ความสำคัญกับทุกคนที่ทำงานร่วมกัน และเพื่อนักเรียนให้เกิดความสุขในด้านจิตใจ 4) ตั้งตนอยู่ในความไม่ประมาท มีความสุขในการทำงาน ครอบครัวมีความสุข คือ มีความสุขทั้งกายและใจ

คำสำคัญ: การประยุกต์, การพัฒนา, ภาวะผู้นำ, หลักภาวนา 4

Abstract

This research paper aims to : 1) To study the concepts related to the development of leadership qualities among lower secondary students at Wat Suwannawat School, Bang Thong Subdistrict, Thai Mueang District, Phang Nga Province. 2) To study the Four Principles of Bhāvanā as found in the Buddhist scriptures. 3) To apply the Four Principles of Bhāvanā for developing leadership qualities among lower secondary students at Wat Suwannawat School, Bang Thong Subdistrict, Thai Mueang District, Phang Nga Province. This is a qualitative research study that focuses on document analysis and in-depth interviews, and is presented in a descriptive narrative format. The research findings reveal the following : 1) Concepts Related to the Development of Student Leadership. Leadership is an inherent quality present in all human beings from birth, which can be shaped and refined through education and training. This foundational leadership potential can be influenced by various environmental factors, either positively or negatively. However, leadership can be further developed and enhanced 2) The Four Principles of Bhāvanā that appear in Buddhist scriptures are the process of true development: 1. Physical meditation or physical development 2. Moral meditation or moral development 3. Mental meditation or mental development 4. Wisdom meditation or wisdom development 3) Application of the Four Principles of Bhāvanā for the Development of Student Leadership in 4 areas: 1) Principles of practice in terms of physical precepts, concentration and wisdom. 2) Knowing how to be careful in your behavior, not causing harm to anyone, knowing how to help and support each other. 3) Doing what should be done, not being indifferent, by giving importance to everyone who works together and for the students to be happy in their minds. 4) Being mindful, being happy in your work, having a happy family, meaning being happy in both body and mind.

Keyword: The Application, Developing, Leadership Qualities, The Four Principles of Bhāvanā

บทนำ

ปัจจุบันสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และสลับซับซ้อนมากยิ่งขึ้นส่งผลกระทบต่อเยาวชนไทยเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการสืบสานขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ของเยาวชนนั้นวันจะมีน้อยลง เยาวชนเป็นวัยที่ต้องการการดูแลช่วยเหลือ และส่งเสริมจากผู้ใหญ่ที่เกี่ยวข้องให้เป็นเยาวชนที่เป็นคนดี เก่ง มีความสุข มีความสามารถทางสติปัญญา และพร้อมด้วยคุณธรรมจริยธรรมซึ่งเด็กแต่ละคนมีความต้องการที่แตกต่างกัน สิ่งผู้ใหญ่ให้กับเด็กเพราะคิดว่าเป็นสิ่งที่เหมาะสมกับเด็กนั้น อาจไม่ใช่สิ่งที่เด็กต้องการ รวมทั้งวิธีการเลี้ยงดูในรูปแบบที่แตกต่างกัน การเข้มงวดมากเกินไปอาจทำให้เด็กรู้สึกเครียดได้ หรือการตามใจจนเกินไปอาจทำให้เด็กเอาแต่ใจตนเองจนทำให้เกิดปัญหาในสังคมได้ ปัจจัยเสี่ยงจากชุมชนที่อ่อนแอ โรงเรียนขาดแนวทางขาดความรู้ในการจัดการดูแลนักเรียนให้เหมาะสม ก็ส่งผลกระทบต่อเยาวชนโดยตรง และด้วยสถานการณ์ปัจจุบัน

ความรุนแรงของสภาพแวดล้อม ความคาดหวังของผู้ปกครองกับตัวเด็ก สิ่งยั่วยุ ตัวแบบที่ไม่เหมาะสม ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ กับเด็กจึงทำให้มีเด็กในวัยเรียนจำนวนมากเดินออกจากระบบการศึกษามากขึ้น (จิราพัชร เดชวิจิต, 2554) ธรรมชาติของมนุษย์นั้น จัดได้ว่าเป็นสัตว์ประเสริฐและมีศักยภาพในด้านร่างกายและความคิดที่แตกต่างไปจากสัตว์ประเภทอื่น แม้ว่ามนุษย์จะเป็นสัตว์ประเสริฐแต่ก็ยังมีกิเลส คือ ความโลภ โกรธ และหลง ซึ่งเป็นหลักพื้นฐานของจิตอยู่อันเป็นสาเหตุของการกระทำที่ก่อให้เกิดปัญหาหลาย ๆ ประการภายใต้อำนาจของกิเลสจนก่อให้เกิดกระทบต่อภาพรวมของสังคมและสิ่งแวดล้อม เพราะสภาพของสังคมไทยขณะนี้ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากจนน่าเป็นห่วงถึงจริยธรรมของเยาวชนไทยที่จะเป็นกำลังสำคัญของชาติอนาคต ว่าจะจะเป็นในลักษณะอย่างไรท่ามกลางสภาวะของปัญหาโดยรองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กล่าวถึงสภาพของสังคมและปัญหาของเยาวชนไทย (มณฑนา สังฆะกฤษณ์, 2550) ว่า “ถ้ามองจากที่สังคมสะท้อนให้เห็นเด็กและเยาวชนจะเป็นเรื่องของพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ปัญหาเด็กติดยาเสพติด ปัญหาโรคเอดส์ การมีพฤติกรรมทางเพศไม่เหมาะสม และการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาการใช้ความรุนแรง เช่น ปัญหาเด็กยกพวกตีกัน ส่วนเรื่องอื่นอาจจะยังไม่ชัดเจน จริยธรรมเสื่อมลง และเป็นปัญหาสังคมโดยรวมซึ่งเกี่ยวกันไปถึงเด็กด้วย”

ปัญหาเหล่านี้ได้สอดคล้องกับภาวะปัญหาและความเปลี่ยนแปลงของเยาวชนที่ปรากฏในหนังสือสิ่งพิมพ์ต่างๆ ของสังคมไทยปัจจุบัน และได้ส่งอิทธิพลรุนแรงและต่อเนื่องเกี่ยวข้องกับเยาวชน โดยเฉพาะความนิยมชมชอบวัตถุนิยมมีพฤติกรรมเลียนแบบที่ไม่พึงประสงค์ขัดต่อระบบศีลธรรม และจริยธรรมความเป็นชาวพุทธที่ไม่ควรยึดถือปฏิบัติตาม ซึ่งเรื่องนี้ตามทัศนะนักวิชาการทางด้านจิตวิทยา ได้สะท้อนถึงความเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ กล่าวคือ เกิดลักษณะความอยากรู้ อยากเห็น อยากพิสูจน์ ชอบความตื่นเต้น ความสนุกสนานท้าทาย ต้องการเด่นดังเป็นที่ยอมรับของเพื่อน ๆ และผู้ใหญ่ ทำให้วัยรุ่นมีการแสดงออกขาดการยับยั้งชั่งใจ ขาดการไตร่ตรองอย่างรอบคอบ ขาดทักษะการแสดงออกที่ถูกกาลเทศะ และมีแนวโน้มที่จะเกิดปัญหาต่อพฤติกรรมเสี่ยงได้ง่าย ทั้งนี้เพื่อชดเชยหรือตอบสนองความต้องการทางอารมณ์บางอย่างที่ขาดอยู่ พฤติกรรมเสี่ยงเหล่านี้อาจทำให้ปัญหาด้านอารมณ์หายไปชั่วคราว วัยรุ่นจึงมีพฤติกรรมเสี่ยงเกิดขึ้นได้ซ้ำ ๆ เมื่อทำแล้วเกิดความรู้สึกพอใจก็จะทำต่อเนื่องจนติดเป็นนิสัย (สำนักงานพัฒนาสุขภาพจิตเด็กและสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์, 2547) ดังนั้นหากจะหาข้อยุติปัญหาพฤติกรรมเยาวชนอันเป็นอนาคตของชาติ จะต้องมีการกลุ่มบุคคลและองค์กรต่าง ๆ เข้ามาเป็นเจ้าภาพมีส่วนร่วมของการสร้างความสันติสุขให้เกิดขึ้นแก่สังคม ปราศจากการทะเลาะวิวาท ยกพวกทำลายร่างกายกันจนถึงแก่ชีวิต จึงต้องมีผู้ใกล้ชิด เช่น ผู้ปกครอง ครูอาจารย์ และองค์กรทางศาสนา ให้ความช่วยเหลือมีความเมตตาใคร่ครวญหวังดีต่อวัยรุ่นอย่างแท้จริง ในการปลูกฝังชี้แนะแนวทางที่เหมาะสมแก่เด็กและเยาวชนเหล่านี้ได้

ภาวะผู้นำ หรือความเป็นผู้นำ ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการเป็นผู้นำจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับความสำเร็จของผู้นำ ภาวะผู้นำได้รับความสนใจ และการมีการศึกษามากเป็นเวลานานแล้ว เพื่อให้รู้ว่าอะไรเป็นองค์ประกอบที่จะช่วยให้ผู้นำมีความสามารถในการเป็นผู้นำหรือมีภาวะผู้ที่มีประสิทธิภาพ การศึกษานั้นได้ศึกษาตั้งแต่คุณลักษณะ (Traits) ของผู้นำ อำนาจ (Power) ของผู้นำ พฤติกรรม ของผู้นำในแบบต่าง ๆ และอื่น ๆ ในปัจจุบันนี้ ก็ยังมีการศึกษาภาวะผู้นำอยู่ตลอดเวลา และพยายามจะหาภาวะผู้ที่มีประสิทธิภาพในแต่ละองค์กรและในสถานการณ์ต่าง ๆ กัน การพัฒนาภาวะผู้นำนั้น สามารถกระทำได้หลายวิธี ซึ่งวิธีการหนึ่งที่เหมาะสม

สำหรับการฝึกฝนเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำในกลุ่มวัยเรียนให้มีประสิทธิภาพ คือ การใช้กิจกรรมกลุ่ม ซึ่งจะประกอบไปด้วยกิจกรรมที่คัดเลือกมาเพื่อพัฒนาภาวะความเป็นผู้นำของนักเรียน การใช้กิจกรรมกลุ่มที่ดีและเหมาะสม จะทำให้นักเรียนมีความสนใจ เกิดการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำรวมถึงความเข้าใจตนเองและผู้อื่น ตลอดจนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้เหมาะสมกับบทบาทและหน้าที่อย่างมีคุณภาพ ดังนั้น ทักษะภาวะผู้นำจึงมีความจำเป็นอย่างมากในสังคม เพราะการที่คนเราจะเรียนรู้ทักษะความเป็นผู้นำได้นั้น จะต้องผ่านความกล้าที่จะแสวงหาประสบการณ์ในการใช้ชีวิตและนำมาเป็นแนวทางการต่อยอดสู่ความเป็นผู้นำได้ หากจะกล่าวนั้น คนที่มีทักษะผู้นำจะเป็นคนที่กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก และมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับคนรอบข้าง ซึ่งสิ่งที่กล่าวนั้นจะเป็นบันไดในการต่อยอดสู่ภาวะผู้นำที่ดีและสิ่งที่กล่าวนั้นจะเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้และการฝึกทักษะการใช้ชีวิตไปในตัวทำให้เกิดประสบการณ์ที่เป็นสิ่งที่ทุกคนอาจมีสิ่งเหล่านี้ที่แตกต่างกัน ยิ่งไปกว่านั้นทักษะความเป็นผู้นำยังช่วยส่งเสริมในด้านบุคลิกภาพส่วนตัวที่จะช่วยให้เกิดความเชื่อและเชื่อมั่นในตัวเองมากขึ้นในการทำงานไม่ว่าจะเป็นงานอะไรก็ตาม ดังนั้น ด้วยเรื่องการส่งเสริมพัฒนาภาวะผู้นำในเด็กนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นที่เป็นช่วงชั้นที่เริ่มต้นการมีบทบาทผู้นำอย่างเป็นรูปธรรมชัดเจน จึงเล็งเห็นว่าการส่งเสริมปลูกฝังทักษะภาวะผู้นำอย่างเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น และเป็นการส่งเสริมเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของนักเรียน

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักภวนา 4 เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดสุวรรณवास ตำบลบางทอง อำเภอยายเมือง จังหวัดพังงา” เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้นักเรียนและเยาวชนในสังคมได้รับการพัฒนาด้านจิตใจ ซึ่งจะทำให้เกิดพฤติกรรมสร้างสรรค์ และเพื่อให้ได้รับคุณค่าทางพระพุทธศาสนาจนสามารถนำพุทธธรรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดสุวรรณवास ตำบลบางทอง อำเภอยายเมือง จังหวัดพังงา
2. เพื่อศึกษาหลักภวนา 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักภวนา 4 เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดสุวรรณवास ตำบลบางทอง อำเภอยายเมือง จังหวัดพังงา

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เน้นการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดสุวรรณवास ตำบลบางทอง อำเภอยายเมือง จังหวัดพังงา โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาทางการประยุกต์ใช้หลักภวนา 4 เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดสุวรรณवास ตำบลบางทอง อำเภอยายเมือง จังหวัดพังงา โดยมุ่งศึกษา ดังนี้

- 1) การพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดสุวรรณवास ตำบลบางทอง อำเภอยายเมือง

เหมือง จังหวัดพังงา 2) หลักาวนา 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา 3) การประยุกต์ใช้หลักาวนา 4 เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดสุวรรณาวาส ตำบลบางทอง อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา โดยมุ่งศึกษา

1.1 ข้อมูลจากเอกสาร ชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) คือ คัมภีร์พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) คือ หนังสือ เอกสาร วารสาร วิทยานิพนธ์ บทความ และงานวิชาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

1.2 ข้อมูลจากภาคสนาม จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบมีโครงสร้างมีเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้ กลุ่มที่ 1 ตัวแทนครูโรงเรียนวัดสุวรรณาวาส จำนวน 5 คน มีเกณฑ์คัดเลือกดังนี้ เป็นครูปฏิบัติหน้าที่การสอนในโรงเรียนวัดสุวรรณาวาสมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี กลุ่มที่ 3 ตัวแทนกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนวัดสุวรรณาวาส จำนวน 5 คน มีเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้ เป็นกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนวัดสุวรรณาวาส หรือเคยเป็นกรรมการสถานศึกษาโรงเรียนวัดสุวรรณาวาส มีความรู้ความสามารถมีพฤติกรรมความประพฤติเรียบร้อยเป็นที่ยอมรับของครู นักเรียน และประชาชนในชุมชนชุมชน จำนวน 5 คน กลุ่มที่ 3 ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน มีเกณฑ์การคัดเลือกดังนี้ เป็นผู้ปกครองของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เรียนอยู่ในโรงเรียนวัดสุวรรณาวาสและนักเรียนอาศัยอยู่กับผู้ปกครอง จำนวน 10 คน ดังนี้

- ตัวแทนครู	จำนวน 5 คน
- ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา	จำนวน 5 คน
- ตัวแทนผู้ปกครองนักเรียน	จำนวน 10 คน
รวมจำนวน	20 รูป/คน

2. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล

2.1 เรียบเรียงข้อมูลโดยการจัดหมวดหมู่ของข้อมูลที่เกี่ยวข้องกัน ทั้งในส่วนข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่าง ๆ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ภาคสนาม

2.2 วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาทั้งหมด ตามจุดประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้

2.3 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

2.4 เรียบเรียงเป็นเล่มวิทยานิพนธ์ แล้วนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดสุวรรณาวาส ตำบลบางทอง อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา ความเป็นภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนมีมาตั้งแต่เกิดและได้รับการปรุงแต่งโดยการอบรมสั่งสอนทางการศึกษาทำให้เกิดภาวะผู้นำพื้นฐานขึ้นในตัว สิ่งแวดล้อม ต่าง ๆ สามารถทำให้ภาวะผู้นำพื้นฐานนั้นแปรเปลี่ยนไปได้อีกไม่ว่าจะทางดีขึ้นหรือเลวลง และภาวะผู้นำสามารถพัฒนาขึ้นมาได้ ความเป็นภาวะผู้นำเป็นศิลปะหรือความสามารถของบุคคลหนึ่งที่จะจูงใจ หรือใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่นในสภาพการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนาจการใช้กระบวนกรสื่อความหมายให้ร่วมใจกับตนดำเนินการจนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้นั้นจะต้องใช้กระบวนกรสั่งการ

การมีอิทธิพลต่อผู้อื่น การมีปฏิสัมพันธ์โดยถ่ายทอดแนวคิด การสื่อความหมาย หรือการติดต่อซึ่งกันและกันเพื่อไปสู่การปฏิบัติด้วยการชื่นชม ผลักดัน ชักจูง จูงใจ หรือใช้อำนาจหน้าที่กระตุ้นให้หรือผู้ใต้บังคับบัญชา หรือกลุ่มคน บุคคลอื่นให้ความร่วมมือร่วมใจด้วยความเต็มใจด้วยความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน จนกระทั่งการดำเนินงาน บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้ (นวพล พลการ, 2567)

2. หลักภavana 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา หลักภavana 4 เป็นคุณสมบัติที่มีคุณค่าให้แก่บุคคล ทางพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับการพัฒนาตนจึงเชิดชูบุคคลผู้มีการพัฒนาแล้วว่าเป็นบุคคลสูงสุดเป็นผู้ควรค่าแก่การบูชาซึ่งยกย่องเช่นนั้น เกิดจากคุณสมบัติของภavana 4 ที่เป็นผลของการฝึกตน มนุษย์ต้องเป็นผู้กระทำด้วยการ ฝึกฝนอบรมให้เกิดคุณสมบัติภายในตนซึ่ง ได้แก่ คุณสมบัติทางกาย ทางศีล ทางจิต และทางปัญญา ที่ส่งผลไปสู่ ภายนอกตนซึ่งแสดงออกผ่านพฤติกรรมทางกายและวาจาและฝึกให้บุคคลมีจิตใจสงบถือว่าเป็นการทำให้บุคคลได้ พัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมตามที่สังคมต้องการผู้ที่ได้รับการอบรมทางจิตใจให้ถูกวิธีจะสามารถพัฒนาจิตใจได้ จึงถือเป็นหลักธรรม หรือหลักการที่สำคัญในการที่จะนำมาพัฒนาปรับสภาวะทางร่างกายและจิตใจของแต่ละคน ให้รู้และเข้าใจจนสามารถพัฒนากาย สังคม จิตใจ และปัญญา ให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (สุตารัตน์ รุณกิจ, 2567)

3. การประยุกต์ใช้หลักภavana 4 เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัด สุวรรณवास ตำบลบางทอง อำเภอยะหมิง จังหวัดพังงา เพื่อให้เกิดประโยชน์ในด้านกายนั้น ทำให้ปฏิบัติอยู่ ด้วยความไม่ประมาท รู้จักสำรวมระมัดระวังในการประพฤติปฏิบัติทางกาย โดยไม่ไปเบียดเบียนใคร ไม่ทำร้ายใคร รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีเมตตาต่อกัน ช่วยในสิ่งที่ควรช่วย ทำในสิ่งที่ควรทำ ไม่นิ่งเฉย โดยให้ความสำคัญกับทุก คนที่ทำงานร่วมกัน และเพื่อนักเรียนทุกคน โดยให้ความสำคัญกับทุกคนที่มาติดต่อประสานงานไม่ว่าใคร โดยเป็น ธุระให้ความช่วยเหลือเท่าที่จะสามารถจะพึงกระทำได้ นอกจากจะช่วยให้เกิดความสุขในด้านจิตใจแล้ว ยังทำให้ ไม่เครียด ทำให้รู้จักผู้คนมากยิ่งขึ้น ในส่วนของปัญหาและอุปสรรคในการทำงานไม่มี เพราะตั้งตนอยู่ในความไม่ ประมาท มีความสุขในการทำงาน ครอบครัวมีความสุข คือ มีความสุขทั้งกายและใจ

เมื่อได้รับการพัฒนาทางด้านศีลภาวนามาแล้ว จะทำให้พฤติกรรมทางสังคมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน ตั้งอยู่ในระเบียบวินัยอย่างมั่นคง ไม่หันเหไปในทางที่ชั่วร้าย ไม่ทำให้ชีวิตตกต่ำ ไม่ทำ ให้หน้าที่การงาน การเรียนก็ตกต่ำไปด้วย ไม่สร้างความเสียหายให้กับตัวเองและสังคม (พิริวิชัย ศักดาสาวิตร, 2567) ถ้าทุกคนมีศีล ก็จะมีจิตมุ่งมั่นที่จะทำให้ร่างกายแข็งแรง เมื่อสุขภาพกายแข็งแรง ปราศจากโรคร้ายก็จะ ส่งผลทำให้มีสุขภาพจิตดี เมื่อมีสุขภาพจิตดี ก็จะส่งผลทำให้มีพลังในการทำที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้น เหล่านี้ ล้วนเป็นบ่อเกิดแห่งความสำเร็จและการสร้างสรรค์สังคมที่น่าอยู่ร่วมกันอย่างแท้จริง (เปมิกา แช่ว่อง, 2567)

การประยุกต์ใช้หลักภavana 4 มาพัฒนาภาวะผู้นำให้เกิดประโยชน์ในด้านจิตใจแล้ว ทำให้จิตใจเข้มแข็ง ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ ตามกำลังความสามารถ ได้มีประสิทธิภาพ ภาพสูงสุด อย่างมุ่งมั่น (บุษบา บัวแก้ว, 2567) ลำดับความจำเป็นเร่งด่วน โดยเอาใจใส่จดจ่ออยู่กับคนที่ทำ ไม่ห่วงหน้าพะวงหลังทำให้เกิดสมาธิ ในการทำงาน หากมีการฝึกนั่งสมาธิ เจริญจิต ก็จะทำให้รู้ตัวอยู่ตลอดเวลา ทำทุกอย่างอย่างมีสติ ผลงานที่ออกมา ก็จะมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น (นันทินา นาควิจิตร, 2567)

การเจริญปัญญาภาวนา เพื่อให้เกิดสติปัญญา ทำงานตามลำดับความสำคัญ ความจำเป็นเร่งด่วน วางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นเป็นตอน มีการควบคุมงาน การติดตามงานและประเมินผล ประสานความ ร่วมมือกันในการทำงาน ภาวะผู้นำ วิธีแก้ไข ผู้นำต้องเป็นผู้นำ เป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุคคลทั้งในโรงเรียนและภายนอก

โรงเรียน คอยช่วยเหลือให้คำแนะนำ ปรีกษาเสนอแนะการปฏิบัติงาน ยกย่องเชิดชูเพื่อนนักเรียนที่มีผลงานดี สร้างขวัญและกำลังใจอยู่เสมอและลูกน้องต้องเป็นผู้ตามที่ดีให้ความร่วมมือช่วยกันและกัน (อรอุมา ชานขาว, 2567)

อภิปรายผล

การพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียน เป็นการแสดงออกของนักเรียนที่มีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่น ๆ ในองค์กร การใช้ศิลปะในการชักจูงสมาชิกในองค์กร นำการปฏิบัติงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และสมาชิกในองค์กร ก็มีการปฏิบัติงานได้อย่างเต็มความสามารถ หรือใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่นในสภาพการณ์ต่าง ๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยความสะดวกโดยใช้กระบวนการสื่อความหมายให้ร่วมใจกับตนดำเนินการจนกระทั่งบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยการพัฒนาภาวะผู้นำนักเรียนจะต้องมีการอบรมการนิเทศภายใน ซึ่งเป็นกระบวนการในการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียน เพื่อเพิ่มความรู้ ความสามารถ ทักษะ ประสบการณ์ เกี่ยวกับการปฏิบัติงานโดยการแลกเปลี่ยนความรู้ เสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาห้วงการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการนักเรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และสามารถนำไปใช้หรือปรับใช้กับชุมชน สังคม ในการสื่อสาร การส่งผ่านข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคม มีการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วทุกที่และทุกเวลา สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิยพันธ์ ชัยเสนา ได้ทำวิจัยเรื่อง “การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของผู้นำนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ผลการวิจัยพบว่า ผู้วิจัยมีความมุ่งหมายเพื่อ 1) วิเคราะห์และสังเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้นำนักเรียน 2) พัฒนาและตรวจสอบประสิทธิผลของโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของผู้นำนักเรียนโดยวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 4 ตอน คือ 1) ขั้นวิเคราะห์องค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้นำนักเรียน 2) ขั้นวิเคราะห์ความต้องการจำเป็น 3) ขั้นร่างโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำ และ 4) ขั้นทดลองใช้และตรวจสอบประสิทธิผลของโปรแกรมกลุ่มตัวอย่าง ขั้นทดลองใช้โปรแกรมเป็นผู้นำนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาจำนวน 100 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในขั้นทดลองใช้ ได้แก่ โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำแบบวัดภาวะผู้นำและแบบสอบถามความพึงพอใจสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการทดสอบค่าทีและการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม แบบทางเดียว ผลการวิจัยเป็นดังนี้ 1) องค์ประกอบภาวะผู้นำของผู้นำนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมี 4 องค์ประกอบ คือ ภาวะผู้นำด้านทักษะการทำงาน ด้านทักษะทางสังคม ด้านบุคลิกภาพ และด้านคุณธรรม (ปิยพันธ์ ชัยเสนา, 2556)

การประยุกต์ใช้หลักภาวะผู้นำ 4 เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดสุวรรณवास ด้านกายภาวนา การพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดสุวรรณवास ด้านกายภาวนา หรือ การพิจารณาด้วยสติ เป็นรากฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนา ภาวะผู้นำของนักเรียน เพราะเริ่มจากการรู้ตน และ ควบคุมตนเองได้ ก่อนจะก้าวไปสู่การนำผู้อื่นได้อย่างมั่นคง นักเรียนที่ฝึกกายภาวนาอย่างสม่ำเสมอจะเป็นผู้ที่สงบ สุขุม มั่นใจ มีบุคลิกภาพที่เหมาะสม และมีจิตสำนึกต่อส่วนรวมการส่งเสริมภาวะผู้นำด้วยหลักกายภาวนา จึงมิใช่แค่การสร้างผู้นำที่เก่งและกล้า แต่เป็นการหล่อหลอม ผู้นำที่ดี มีคุณธรรม และนำได้ด้วยใจ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นต่อทั้งชีวิตของนักเรียนและการอยู่ร่วมในสังคมอย่างสันติสุข สอดคล้องเอกสารของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต) ได้กล่าวถึงการพัฒนาศีวิตให้ดำเนินไปอย่างถูกต้องเป็นธรรมอยู่

ในตัว ใน “ธรรมกับการพัฒนาชีวิต” เป็นหนังสือธรรมบรรยายแสดงถึงความหมายของการพัฒนาว่า คือ การศึกษาเพื่อชีวิตที่ดีตามวิถีที่ถูกต้อง ทำให้มีความสุข การพัฒนาชีวิตให้ถูกต้องเป็นธรรมอยู่ในตัว ดังนั้นการปฏิบัติธรรมก็คือ การพัฒนาชีวิตนั่นเอง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2546)

การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 โดยเฉพาะด้านศีลภาวนา มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพราะศีลเป็นพื้นฐานของวินัย ความรับผิดชอบ ความซื่อสัตย์ และความมีเมตตา ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับผู้นำที่ดีและยั่งยืน เป็นการส่งเสริมการปลูกฝังศีล การอยู่กับผู้อื่นอย่างปกติสุข ดังนั้น ศีลไม่ใช่เพียงแค่การสอนเรื่องผิดหรือถูก แต่คือการสร้างผู้นำที่เป็นคนดีก่อนจะเป็นผู้นำที่เก่ง เพราะคนเก่งอาจนำได้ไกล แต่คนดีจะนำไปได้อย่างมั่นคงและเป็นที่รักของสังคม สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสุนทรธรรมพินิจ และพระครูโฆษิตวัณณานุกุล ได้ทำวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตำบลกระ อำเภอกุระบุรี จังหวัดพังงา” ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ การมีความสุข ทั้งทางกาย จิตใจ อารมณ์และสติปัญญาที่มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีที่สามารถสื่อให้เห็นความสามารถของผู้สูงอายุที่มีสุขภาวะที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ รวมถึงสติปัญญา เพราะผู้สูงอายุมีประสบการณ์ในหลายช่วงวัย ตั้งแต่เด็กจนถึงวัยสูงอายุ ทำให้มองเห็นความหลากหลายในทุก ๆ มิติช่วงวัยของชีวิตจึงจะทำให้คุณภาพชีวิตดี 2) หลักภาวนา 4 นี้ เป็นหลักธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตในการประพฤติปฏิบัติและการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งหลักภาวนา 4 นี้ เป็นแนวทางในการที่จะทำให้ชีวิตดีงามและพบกับความสุขที่แท้จริง ทั้งทางด้านร่างกาย สังคม จิตใจ และสติปัญญา เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาที่แท้จริงและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข 3) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักของภาวนา 4 คือ 1) กายภาวนา พัฒนากายหรือการส่งเสริมการดูแลสุขภาพร่างกาย 2) ศีลภาวนา การพัฒนาความประพฤติหรือการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุอยู่ร่วมในสังคมอย่างมีความสุข 3) จิตตภาวนา การพัฒนาจิตหรือการมุ่งเน้นการดำเนินกิจกรรมที่ส่งเสริมให้มีสุขภาพจิตที่ดี 4) ปัญญาภาวนา การพัฒนาปัญญาหรือการส่งเสริมภูมิปัญญาด้วยการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพิ่มพูนความรู้ และสามารถแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตได้ด้วย (พระครูสุนทรธรรมพินิจ และพระครูโฆษิตวัณณานุกุล, 2567)

การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 โดยเฉพาะข้อจิตตภาวนา เป็นกลไกที่ลึกซึ้งและทรงพลังในการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพราะช่วยบ่มเพาะจิตใจให้สงบมีสติ มีเมตตา ควบคุมตนเองได้ และสามารถคิดตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ผู้นำที่ดีไม่ได้เริ่มจากตำแหน่งหรือการสั่งการ แต่เริ่มจากจิตใจที่มั่นคง มีคุณธรรม และรู้จักนำตนเองไปในทางที่ถูกต้องก่อนเมื่อจิตตภาวนาเป็นพื้นฐาน นักเรียนจะสามารถประยุกต์ใช้กายภาวนา ศีลภาวนา และปัญญาภาวนาได้อย่างเต็มที่ ซึ่งจะทำให้พวกเขาเติบโตเป็นผู้นำที่สมบูรณ์ทั้งด้านจริยธรรม สมรรถนะ และความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง สอดคล้องกับเอกสารของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาตามความหมาย ของพระพุทธศาสนา ก็คือ ภาวนา หมายถึง การทำให้เป็นให้มีขึ้น, การฝึกอบรม การพัฒนา ซึ่ง มีการพัฒนาอยู่ 4 ประเภทคือ

1. กายภาวนา คือ การเจริญกาย พัฒนากาย การฝึกอบรม ให้รู้จักติดต่อกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้งห้าด้วยดีและปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิด โทษให้กุศลธรรมงอกงาม ให้กุศลธรรมเสื่อมสูญ การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทาง กายภาพ

2. ศิลภาวนา คือ การเจริญศีล พัฒนาความประพฤติการฝึกอบรมศีล ให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัยไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย อยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ด้วยดีเกื้อกูลแก่กัน

3. จิตตภาวนา คือ การเจริญจิต พัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคง เจริญองงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีการเมตตา มีฉันทะ ขยันหมั่นเพียร อุตทน มีสมาธิและสดชื่นเบิกบาน เป็นสุขผ่องใส เป็นต้น

4. ปัญญาภาวนา คือ การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดพ้นจากความทุกข์แก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา ความหมายการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ตามแนวพระพุทธศาสนานั้น ต้องพัฒนาร่วมกันหลาย อย่างเช่น การพัฒนากาย การพัฒนาจิต การพัฒนาปัญญา เข้าด้วยกันจึงจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยไม่เน้นอย่างใดอย่างหนึ่ง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2546)

การประยุกต์ใช้ด้านปัญญาภาวนาตามหลักภาวนา 4 คือ การพัฒนาความสามารถในการคิดอย่างลึกซึ้ง ใช้เหตุผลอย่างมีสติ และเข้าใจธรรมชาติของชีวิต ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการเป็นผู้นำที่แท้จริง โดยเฉพาะสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่อยู่ในวัยกำลังเรียนรู้และค้นหาตัวตน การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียน ไม่ได้เป็นเพียงการสอนศีลธรรมแบบท่องจำ แต่เป็นการฝึกให้เห็นความจริงด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการพัฒนาผู้นำอย่างยั่งยืน นักเรียนที่ผ่านการฝึกปัญญาภาวนา จะเป็นผู้นำที่มีความรอบคอบ มีเมตตา กล้าคิด กล้าตัดสินใจ และดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างงดงาม สอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูกิตติญาณโกวิท (อธิมุตโต) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนวัดเทพนิมิต ตำบลวิจิต อำเภอมือง จังหวัดภูเก็ต” ผลการวิจัยพบว่า

1. พบว่า สังคมผู้สูงอายุในปัจจุบันประเทศไทยกำลังก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุมากขึ้น การดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อให้ผู้สูงอายุมีความสามารถ มีความพร้อม และรับมือกับความเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย พฤติกรรม จิตใจ และการพัฒนาปัญญา เพื่อให้มีศักยภาพที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

2. พบว่า หลักปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเองหรือพัฒนาจิตใจ 4 ขั้น ได้แก่ 1) กายภาวนา พัฒนากาย 2) ศิลภาวนา เจริญศีล 3) จิตตภาวนา เจริญจิต 4) ปัญญาภาวนา เจริญปัญญา

3. พบว่า ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุสามารถนำหลักภาวนา 4 มาประยุกต์ใช้ได้อย่างครบถ้วนทุกมิติให้กับผู้สูงอายุ เพราะเป็นหลักธรรมอย่างหนึ่งในพระพุทธศาสนาที่สามารถส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้อย่างเป็นรูปธรรม และช่วยให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่มีคุณค่ามีคุณภาพและเป็นการพัฒนาศักยภาพที่เกิดขึ้นให้กับผู้สูงอายุได้อย่างแท้จริง (พระครูกิตติญาณโกวิท (อธิมุตโต), 2567)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากที่ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดสุวรรณवास ตำบลบางทอง อำเภอยายเมือง จังหวัดพังงา สรุปได้ว่า 1) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียน ความเป็นภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคนมีมาตั้งแต่เกิดและได้รับการปฐมนิเทศ โดยการอบรมสั่งสอนทำให้เกิดภาวะผู้นำพื้นฐานขึ้นในตัว สิ่งแวดล้อมต่าง ๆ สามารถทำให้ภาวะผู้นำพื้นฐานนั้น

แปรเปลี่ยนไปได้อีกไม่ว่าจะทางดีขึ้นหรือเลวลง และภาวะผู้นำสามารถพัฒนาขึ้นมาได้ ความเป็นภาวะผู้นำเป็น ศิลปะหรือความสามารถของบุคคลหนึ่งที่จะจูงใจ หรือใช้อิทธิพลต่อบุคคลอื่น 2) หลักภavana 4 ที่ปรากฏคัมภีร์ใน พระพุทธศาสนา พบว่า หลักภavana 4 คือ การทำให้เป็นให้มีขึ้น การฝึกอบรมการพัฒนา ซึ่งมีการพัฒนาอยู่ 4 ประเภท ได้แก่ 1) กายภavana หรือการพัฒนากาย 2) ศีลภavana หรือการพัฒนาศีล 3) จิตภavana หรือการพัฒนา จิต 4) ปัญญาภavana หรือการพัฒนาปัญญา ดังนั้น เมื่อนักเรียนนำหลักเหล่านี้ไปใช้ก็จะเกิดประโยชน์อันสูงสุด 3) การประยุกต์ใช้หลักภavana 4 เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียน เป็นคุณสมบัติที่มีคุณค่าให้แก่บุคคล มากมายมหาศาล พระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาตน จึงเชิดชูบุคคลผู้มีการพัฒนาแล้วว่าเป็น บุคคลสูงสุด เป็นผู้ควรค่าแก่การบูชา ภavana 4 คือ หลักการปฏิบัติ ด้านกายศีล สมาธิ และปัญญา รู้จักสำรวจ ระวังในการประพฤติปฏิบัติ ไม่ไปเบียดเบียนใคร ไม่ทำร้ายใคร รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทำในสิ่งที่ควรทำ ไม่นิ่งเฉย โดยให้ความสำคัญกับทุกคนที่ทำงานร่วมกัน และเพื่อนักเรียนให้เกิดความสุขในด้านจิตใจ เพราะตั้งตน อยู่ในความไม่ประมาท มีความสุขในการทำงาน ครอบครัวมีความสุข คือ มีความสุขทั้งกายและใจ ผู้วิจัยยังมี ข้อเสนอแนะ ดังนี้ คือ การประยุกต์ใช้หลักภavana 4 เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำให้เกิดประโยชน์ในด้านกายนั้น ทำให้ปฏิบัติด้วยความไม่ประมาท รู้จักสำรวจระวังในการประพฤติปฏิบัติทางกาย โดยไม่ไปเบียดเบียนใคร ไม่ทำร้ายใคร รู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีเมตตาต่อกัน ช่วยในสิ่งที่ควรช่วย ทำในสิ่งที่ควรทำ ไม่นิ่งเฉย โดยให้ ให้ความสำคัญกับทุกคนที่ทำงานร่วมกัน และเพื่อนักเรียนทุกคน โดยให้ความสำคัญกับทุกคนที่มาติดต่อประสานงาน ไม่นิ่งเฉย โดยเป็นธุระให้ความช่วยเหลือเท่าที่จะสามารถจะพึงกระทำได้ นอกจากจะช่วยให้เกิดความสุขในด้าน จิตใจแล้ว ยังทำให้ไม่เครียด ทำให้รู้จักผู้คนมากยิ่งขึ้น ในส่วนของปัญหาและอุปสรรคในการทำงานไม่มี เพราะตั้ง ตนอยู่ในความไม่ประมาท มีความสุขในการทำงาน ครอบครัวมีความสุข คือ มีความสุขทั้งกายและใจ เมื่อได้รับการ พัฒนาทางด้านศีลภavanามาแล้ว จะทำให้พฤติกรรมทางสังคมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ไม่เบียดเบียนซึ่งกัน และกัน ตั้งอยู่ในระเบียบวินัยอย่างมั่นคง ไม่หันเหไปในทางที่ชั่วร้าย ไม่ทำให้ชีวิตตกต่ำ ไม่ทำให้หน้าที่การงาน การเรียนตกต่ำไปด้วย ไม่สร้างความเสียหายให้กับตัวเองและสังคม ถ้าทุกคนมีศีล ก็จะมีจิตมุ่งมั่นที่จะทำให้ ร่างกายแข็งแรง เมื่อสุขภาพกายแข็งแรง ปราศจากโรคภัยก็จะส่งผลทำให้มีสุขภาพจิตดี เมื่อมีสุขภาพจิตดี ก็จะมี ผลทำให้มีพลังในการที่จะปฏิบัติงานในหน้าที่ได้ดียิ่งขึ้น เหล่านี้ล้วนเป็นบ่อเกิดแห่งความสำเร็จและการสรรค์ สร้างสังคมที่น่าอยู่ร่วมกันอย่างแท้จริง การประยุกต์ใช้หลักภavana 4 มาพัฒนาภาวะผู้นำให้เกิดประโยชน์ในด้าน จิตใจแล้ว ทำให้จิตใจเข้มแข็ง ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มที่ ตามกำลังความสามารถ ได้มีประสิทธิ ภาพสูงสุด อย่างมุ่งมั่น ลำดับความจำเป็นเร่งด่วน โดยเอาใจใส่จดจ่ออยู่กับคนที่ทำ ไม่หวั่นหน้าพะวงหลังทำให้เกิด สมาธิในการทำงาน หากมีการฝึกนั่งสมาธิ เจริญจิต ก็จะทำให้รู้ตัวอยู่ตลอดเวลา ทำทุกอย่างอย่างมีสติ ผลงานที่ออก มากก็จะมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น การเจริญปัญญาภavana เพื่อให้เกิดสติปัญญา ทำงานตามลำดับความสำคัญ ความจำเป็นเร่งด่วน วางแผนการดำเนินงานอย่างเป็นขั้นเป็นตอน มีการควบคุมงาน การติดตามงานและ ประเมินผล ประสานความร่วมมือกันในการทำงาน ภาวะผู้นำ วิธีแก้ไข ผู้นำต้องเป็นผู้นำ เป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุคคล ทั้งในโรงเรียนและภายนอกโรงเรียน คอยช่วยเหลือให้คำแนะนำ ปรีกษาเสนอแนะการปฏิบัติงาน ยกย่องเชิดชู เพื่อนักเรียนที่มีผลงานดี สร้างขวัญและกำลังใจอยู่เสมอและลูกน้องต้องเป็นผู้ตามที่ดีให้ความร่วมมือช่วยกันและ กัน นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) ศึกษาคุณค่าการพัฒนาภาวะผู้นำในยุค AI ตามหลักภavana 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา 2) ศึกษาวิเคราะห์หลัก

ภาวนา 4 ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนในอำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา 3) ศึกษาการประยุกต์ใช้หลัก
ภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของของผู้สูงอายุ

เอกสารอ้างอิง

จิราพัชร เดชวิจิต. (2554). การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนในจังหวัดปราจีนบุรี.

ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์.
นวล พลการ. (14 พ.ย. 2567). การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้น โรงเรียนวัดสุวรรณवास ตำบลบางทอง อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา. (พระครูวินัยธรรมนัตชัย
มหาปณฺโญ (อ้นขาว), ผู้สัมภาษณ์)

นันทินา นาควิจิตร. (13 พ.ย. 2567). การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดสุวรรณवास ตำบลบางทอง อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา. (พระครู
วินัยธรรมนัตชัย มหาปณฺโญ (อ้นขาว), ผู้สัมภาษณ์)

บุษบา บัวแก้ว. (13 พ.ย. 2567). การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้น โรงเรียนวัดสุวรรณवास ตำบลบางทอง อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา. (พระครูวินัยธรรมนัตชัย
มหาปณฺโญ (อ้นขาว), ผู้สัมภาษณ์)

ปิยพันธ์ ชัยเสนา. (2556). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำของผู้นำนักเรียนระดับมัธยมศึกษา สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหาร
การศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

เปมิกา แซ่ว่อง. (12 พ.ย. 2567). การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ตอนต้น โรงเรียนวัดสุวรรณवास ตำบลบางทอง อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา. (พระครูวินัยธรรมนัตชัย
มหาปณฺโญ (อ้นขาว), ผู้สัมภาษณ์)

พระครูกิตติญาณโกวิท (อริมุตโต). (2567). การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ
ชุมชนวัดเทพนิมิต ตำบลวิชิต อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต. วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์, 9(3), 340-351.

พระครูสุนทรธรรมพินิจ และพระครูโฆสิตวิธานกุล. (2567). การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพ
ชีวิตของผู้สูงอายุ ตำบลกระ อำเภอบางขัน จังหวัดพังงา. วารสารวิชาการ มจร.บุรีรัมย์, 9(3), 280-291.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2546). พุทธธรรม (ฉบับเดิม). (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: บริษัท
เอส.อาร์. พรินเตอร์ แมส โปรดักส์ จำกัด.

_____. (2546). หลักแม่บทของการพัฒนาตน. (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.

พีรวิทย์ ศักดาสาวิตร. (11 พ.ย. 2567). การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดสุวรรณवास ตำบลบางทอง อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา. (พระครู
วินัยธรรมนัตชัย มหาปณฺโญ (อ้นขาว), ผู้สัมภาษณ์)

มณฑนา สังขะภุช. (2550). คุณธรรมนำความสู่สถานศึกษา. วารสารวิชาการ, 10(3), 2-17.

สำนักงานพัฒนาสุขภาพจิตเด็กและสถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์. (2547). ความรู้สุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นสำหรับผู้ปฏิบัติงานเครือข่ายสุขภาพจิต. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สุดารัตน์ รุณกิจ. (14 พ.ย. 2567). การประยุกต์ใช้หลักภavana 4 เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดสุวรรณवास ตำบลบางทอง อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา. (พระครูวินัยธรรมดุษฎี มหาปณฺญ (อ้นขาว), ผู้สัมภาษณ์)

อรอุมา ชื่นขาว. (13 พ.ย. 2567). การประยุกต์ใช้หลักภavana 4 เพื่อการพัฒนาภาวะผู้นำของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนวัดสุวรรณवास ตำบลบางทอง อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา. (พระครูวินัยธรรมดุษฎี มหาปณฺญ (อ้นขาว), ผู้สัมภาษณ์)

พุทธบูรณาการในนโยบาย CSR เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนของโรงไฟฟ้าขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช*

BUDDHIST INTEGRATION IN CSR POLICY FOR SUSTAINABLE COMMUNITY DEVELOPMENT OF KHANOM POWER PLANT NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

บุญวัตร ผิวกษา*, ทวีโชค เจริญไกร, ศักดิ์ดา หารเทศ

Boonyawat Phiwkham*, Taveechok Hreankrai, Sakda Hanthet

สาขาการพัฒนสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Social development branch, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: Boonyawat027@gmail.com.

บทคัดย่อ

โรงไฟฟ้าขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นองค์กรธุรกิจพลังงานไฟฟ้าขนาดใหญ่ที่สุดในภาคใต้ของประเทศไทย มีความสำคัญต่อความมั่นคงด้านพลังงานของชาติ หากแต่มีความเสี่ยงที่จะส่งผลกระทบต่อสังคมชุมชนและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น นโยบายความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร (Corporate Social Responsibility: CSR) จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการบริหารจัดการผลกระทบเชิงลบและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการบูรณาการ หลักพุทธธรรมในหมวด สาราณียธรรม 6 กับนโยบาย CSR ของโรงไฟฟ้าขนอม เพื่อหนุนเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนให้มีความเข้มแข็งยั่งยืนสอดคล้องกับวิถีพุทธ โดยใช้หลักพุทธธรรมหมวดสาราณียธรรม 6 ประการเป็นปัจจัยขับเคลื่อน ประกอบด้วย เมตตาทายกรรม เมตตาวัจกรรม เมตตาโมกรรม (การแสดงความรัก ความปรารถนาดีต่อกันทางกาย วาจา และใจ) สาธารณโภคี (การแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันอย่างยุติธรรมเพื่อให้เกิดความสามัคคี) สีสสามัญญตา (การมีปฏิสัมพันธ์เสมอเหมือนกันภายใต้กฎหมายและศีลธรรม) และทิวฐีสามัญญตา (การมีความเห็นด้านการพัฒนาที่สอดคล้องกันบนพื้นฐานของปัญญาและเหตุผล) แนวทาง “พุทธบูรณาการ” (Buddhist Integration) ในการหนุนเสริมกิจกรรมตามนโยบาย CSR ของโรงไฟฟ้าขนอมสะท้อนให้เห็นฉากทัศน์ในการดำเนินกิจการองค์กรธุรกิจยุคใหม่ที่ไม่ได้มีเป้าหมายเพื่อผลกำไรเชิงธุรกิจเพียงอย่างเดียว แต่เป็นธุรกิจที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมชุมชนผู้มีส่วนได้เสียอีกด้วย โดยส่งเสริมให้ชุมชนสามารถเติบโตได้อย่างมั่นคงทั้งในมิติกายภาพและจิตใจ อีกทั้งการบูรณาการดังกล่าวจะเป็นต้นแบบสำหรับอุตสาหกรรมพลังงานอื่นในการสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาเศรษฐกิจกับการดูแลสังคมที่ดี

คำสำคัญ: CSR เชิงพุทธ, สาราณียธรรม, ความรับผิดชอบต่อชุมชน, โรงไฟฟ้าขนอม, การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

Abstract

Khanom Power Plant in Nakhon Si Thammarat Province is the largest electricity business organization in southern Thailand and plays a crucial role in the nation's energy security. However, it carries potential risks that may impact society, local communities, and the environment. Therefore, Corporate Social Responsibility (CSR) policies serve as a vital tool in managing negative impacts and fostering positive community relations. This academic article aims to propose an approach for integrating the Buddhist principles of Saraniyadhamma 6 to integrate with Khanom Power Plant's CSR policies, in order to enhance community quality of life and strengthen resilience in line with Buddhist ways of living. The six principles of Saraniyadhamma serve as driving factors, namely: Metta-kayakamma (expressing goodwill through bodily actions), Metta-vacikamma (expressing goodwill through speech), Metta-manokamma (expressing goodwill through thought), Sadharanabhogi (fair sharing of benefits for communal harmony), Sila-samannata (equitable interaction under law and morality), and Ditthi-samannata (shared perspectives on development based on wisdom and reason). The "Buddhist Integration" approach in supporting CSR activities at Khanom Power Plant illustrates a modern business paradigm in which organizational objectives extend beyond profit-making to encompass accountability to society, communities, and stakeholders. It promotes sustainable community growth in both physical and mental dimensions. Moreover, this integration may serve as a model for other energy industries in balancing economic development with social responsibility.

Keywords: Buddhist CSR, Saraniya Dhamma Principles, Community Responsibility, Khanom Power Plant, Sustainable Community Development

บทนำ

ในช่วงไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมา การพัฒนาทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีได้ก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้องค์กรธุรกิจมีอาจดำเนินงานเพียงเพื่อแสวงหากำไรอีกต่อไป หากแต่ต้องปรับบทบาทสู่การเป็น “พลเมืององค์กร” (corporate citizen) ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การดำเนินนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคม (Corporate Social Responsibility: CSR) จึงกลายเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงผลประโยชน์ทางธุรกิจกับการสร้างคุณค่าร่วมแก่สังคม (Carroll, A. B., 1999) อย่างไรก็ตาม CSR ในประเทศไทยจำนวนไม่น้อยยังคงอิงกรอบแนวคิดตะวันตกที่ไม่สอดคล้องกับบริบทวัฒนธรรมและจิตวิญญาณของท้องถิ่น

โรงไฟฟ้าขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นกรณีศึกษาที่สะท้อนความท้าทายของการอยู่ร่วมกันระหว่างองค์กรธุรกิจกับชุมชน โรงไฟฟ้าผลิตไฟฟ้าป้อนเข้าสู่ระบบภาคใต้และภาคกลางอย่างต่อเนื่อง แต่ก็มาพร้อมความเสี่ยงต่อผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิต และวิถีชุมชนที่มีรากฐานทางศาสนาและวัฒนธรรม ดังนั้น

CSR ที่ตอบสนองต่อความต้องการชุมชนได้จริง ต้องตั้งอยู่บนความเข้าใจรากเหง้าความเชื่อและจิตวิญญาณในพื้นที่มากกว่าการจัดกิจกรรมเพื่อภาพลักษณ์องค์กรหรือทำตามข้อกำหนดของกฎหมายเท่านั้น

เมื่อพิจารณาบริบทไทยที่มีพระพุทธศาสนาเป็นรากฐาน แนวคิด CSR เชิง “พุทธบูรณาการ” จึงน่าสนใจ โดยเฉพาะการนำ หลักสาราณียธรรม 6 มาประยุกต์ใช้หลักธรรมนี้ว่าด้วยการอยู่ร่วมกัน อย่างปรองดอง ได้แก่ เมตตาทางกาย วาจา และใจ การแบ่งปัน การมีศีลเสมอกัน และการมีทัศนะร่วมกัน (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), 2541) มิใช่ข้อธรรมเฉพาะพระสงฆ์ หากยังเป็นแนวทางสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างองค์กรกับชุมชน การออกแบบ CSR บนฐานสาราณียธรรมจึงสามารถลดความตึงเครียดและเพิ่มความไว้วางใจในระยะยาว มีการศึกษาที่ชี้ให้เห็นว่า เมื่อชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรม เช่น การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมจิตอาสา และการพัฒนาเยาวชน องค์กรที่ยึดหลักธรรมนี้จะสร้าง “ทุนทางสังคม” (social capital) ที่เข้มแข็ง เช่น ความไว้วางใจ ความสามัคคี และการมีส่วนร่วม ซึ่งถือเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Putnam, R. D., 2000)

บทความวิชาการนี้จึงมุ่งศึกษานโยบาย CSR ของโรงไฟฟ้าชนอมผ่านกรอบคิด “พุทธบูรณาการ” โดยเฉพาะการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมเป็นแนวคิดหลักในการประเมินและพัฒนาแนวทาง CSR ที่ตอบสนองทั้งเป้าหมายองค์กรและความต้องการของชุมชนท้องถิ่นอย่างสมดุล เพื่อชี้ให้เห็นว่า CSR มิใช่เพียงกิจกรรมสาธารณะ แต่คือกระบวนการสร้างความสัมพันธ์อย่างมีคุณธรรม อันนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และจิตวิญญาณในที่สุด

CSR และการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทของโรงไฟฟ้า

แนวคิดความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร หรือ Corporate Social Responsibility (CSR) เป็นกรอบแนวคิดสำคัญในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่สอง โดยเฉพาะในบริบทของเศรษฐกิจทุนนิยมซึ่งส่งผลกระทบทั้งในเชิงสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง องค์กรธุรกิจสมัยใหม่จึงเริ่มให้ความสำคัญกับ CSR ในฐานะกลไกสำคัญที่ทำให้ องค์กรสามารถดำรงอยู่ร่วมกับชุมชนได้อย่างยั่งยืน (Carroll, A. B., 1999)

CSR คืออะไร

CSR หมายถึง แนวทางที่องค์กรธุรกิจดำเนินกิจกรรมและนโยบายที่เกินกว่าหน้าที่ทางกฎหมายและผลกำไรทางเศรษฐกิจ เพื่อสร้างคุณค่าและความยั่งยืนให้กับสังคม สิ่งแวดล้อม และผู้มีส่วนได้เสีย โดย CSR ไม่ใช่เพียงการทำกิจกรรมสาธารณะเพื่อภาพลักษณ์ขององค์กรเท่านั้น แต่เป็นการผสมผสานการดำเนินธุรกิจกับความรับผิดชอบต่อสังคมอย่างแท้จริง

องค์ประกอบของ CSR

องค์ประกอบสำคัญของ CSR สามารถจำแนกได้เป็น 4 มิติหลัก ดังนี้

1. ความรับผิดชอบต่อเศรษฐกิจ (Economic Responsibility) การดำเนินธุรกิจให้มีผลกำไรอย่างยั่งยืน และสร้างมูลค่าให้กับผู้มีส่วนได้เสีย
2. ความรับผิดชอบต่อกฎหมาย (Legal Responsibility) การปฏิบัติตามกฎหมาย ข้อบังคับ และมาตรฐานที่เกี่ยวข้อง

3. ความรับผิดชอบต่อจริยธรรม (Ethical Responsibility) การทำธุรกิจอย่างซื่อสัตย์และเป็นธรรม แม้ไม่ได้รับไว้ในกฎหมาย

4. ความรับผิดชอบต่อสังคม (Philanthropic/Discretionary Responsibility) การดำเนินกิจกรรมเพื่อสังคม เช่น การสนับสนุนการศึกษา การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชน

การพัฒนาแนวคิด CSR ยังสอดคล้องกับกรอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ที่องค์การสหประชาชาติได้กำหนดไว้ ซึ่งประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยเน้นความสมดุลและการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (Elkington, J., 1997)

ในบริบทของโรงไฟฟ้าขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นโรงไฟฟ้าขนาดใหญ่ที่สุดของภาคใต้ที่มีบทบาทในการผลิตพลังงานให้การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยมายาวนานเกือบ 30 ปี พบว่าโรงไฟฟ้าขนอมได้แสดงบทบาทความรับผิดชอบต่อชุมชนด้านต่าง ๆ อย่างเข้มแข็งและต่อเนื่อง ทั้งด้านสาธารณสุข สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของชุมชน โดยไม่พบปัญหาความขัดแย้งกับชุมชน อีกทั้งยังมีการดำเนินงานในหลายด้าน เช่น โครงการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การปลูกป่าชายเลน การให้ทุนการศึกษาแก่เยาวชน การฝึกอาชีพแก่ประชาชน และการสนับสนุนกิจกรรมของวัดและโรงเรียนในชุมชน (โรงไฟฟ้าขนอม, 2566)

อย่างไรก็ตาม โรงไฟฟ้าขนอมเป็นองค์กรธุรกิจเอกชนด้านการผลิตพลังงานไฟฟ้าที่ใช้กระบวนการผลิตจากน้ำมันหรือก๊าซธรรมชาติ จึงมีข้อกังวลของชุมชนรอบข้างและถูกจับตามองจากหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ นักวิชาการ และกลุ่มอนุรักษ์ต่อผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นต่อสุขอนามัยชุมชนและระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม เช่น ป่าชายเลน แนวปะการัง ตลอดจนชุมชนวิถีวัฒนธรรมที่สงบเรียบง่าย ดังนั้น กิจกรรม CSR ของโรงไฟฟ้าขนอม จึงไม่ใช่เพียงการทำตามกฎหมายหรือเพื่อภาพลักษณ์องค์กรเท่านั้น แต่เป็นการทำ CSR ที่ผสมผสานกับการผลิตสินค้าและบริการ โดยมุ่งผลลัพธ์ทั้งความเจริญขององค์กรและประโยชน์ของประเทศชาติบนฐานความผาสุกของชุมชนผู้เป็นเจ้าของทรัพยากรตามหลักสิทธิมนุษยชน

งานวิจัยหลายชิ้นชี้ว่า CSR ที่ประสบความสำเร็จต้องมีการ ฟังเสียงชุมชนและให้ชุมชนมีส่วนร่วม ในการออกแบบ กำหนดทิศทาง และประเมินผลกิจกรรม (ภาณุวัฒน์ วรรณสุวรรณ, 2564) โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีบริบททางวัฒนธรรมและจิตวิญญาณเข้มแข็ง เช่น ภาคใต้ การบูรณาการหลักธรรมทางศาสนากับนโยบาย CSR จึงเป็นสิ่งท้าทายและจำเป็น การพัฒนา CSR ไม่ควรจำกัดอยู่ที่กิจกรรมภายนอกองค์กร แต่ต้องเริ่มจาก การปรับวิธีคิดของผู้บริหารและพนักงานภายในองค์กร ด้วยวิถีแห่งคุณธรรม ได้แก่ การเคารพต่อความหลากหลายของชุมชน ลดความเห็นแก่ตัว สร้างสมดุล และดำเนินชีวิตอย่างมีสติ ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจึงไม่เพียงสร้างภาพลักษณ์ แต่สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาที่ยั่งยืน อีกทั้งยังมีงานศึกษาที่เปรียบเทียบแนวคิดการพัฒนาตามพุทธปรัชญากับแนวคิด SDGs (พงศ์เทพ เทพกาญจนา, 2562)

หลักสาราณียธรรมกับการพัฒนา CSR เชิงพุทธบูรณาการ

หลักสาราณียธรรม 6 เป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของหมู่คณะ ประกอบด้วย

1) เมตตาการุณยธรรม 2) เมตตาวิจิตรธรรม 3) เมตตาโมกขธรรม 4) สาธารณโภคี (การแบ่งปันทรัพย์ร่วมกัน)

5) สีสสามัญญา (การมีศีลเสมอกัน) และ 6) ทิฏฐิสามัญญา (การมีทัศนะร่วมกัน) (พระไตรปิฎก เล่มที่ 14 หน้าที่ 59-61 (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

หลักธรรมนี้สามารถนำมาปรับใช้ในกิจกรรม CSR ขององค์กร โดยเฉพาะในบริบทของชุมชนรอบโรงไฟฟ้าขนอม ซึ่งต้องอาศัยความเข้าใจ ความไว้วางใจ และความร่วมมือระหว่างองค์กรกับชุมชน การบูรณาการหลักสราณียธรรมช่วยให้ CSR ไม่เพียงเป็นกิจกรรมภายนอก แต่ยังปลูกฝังคุณธรรมในวัฒนธรรมองค์กร ส่งผลต่อความยั่งยืนทั้งด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และความสัมพันธ์ทางสังคม (สมาน สุดโต, 2562)

ในเชิงปฏิบัติ หลักสราณียธรรมสามารถนำมาเป็นกรอบแนวทางสร้างความสัมพันธ์ที่ีระหว่างโรงไฟฟ้าขนอมกับชุมชนได้ ดังนี้

1. เมตตาการุณยธรรม แสดงออกทางกายอย่างเป็นมิตร เช่น การลงพื้นที่เยี่ยมเยียน การช่วยเหลือยามวิกฤต และการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน
 2. เมตตาจริกรรม ใช้วาจาสุภาพและสร้างสรรค์ เช่น การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น และการสื่อสารข้อมูลโครงการอย่างโปร่งใส
 3. เมตตาโมกกรรม มีเจตนาบริสุทธิ์ต่อชุมชน ไม่มุ่งหวังเพียงผลประโยชน์ขององค์กร
 4. สาธารณโภคี แบ่งปันทรัพยากร เช่น งบประมาณ องค์ความรู้ หรือบุคลากร เพื่อประโยชน์ของชุมชนอย่างต่อเนื่อง
 5. สีสสามัญญา ยึดหลักคุณธรรมเดียวกัน เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และการไม่เอาเปรียบ
 6. ทิฏฐิสามัญญา กำหนดเป้าหมายร่วมกับชุมชน ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตั้งแต่เริ่มต้น
- ด้วยการบูรณาการหลักสราณียธรรมในนโยบาย CSR ของโรงไฟฟ้าขนอม CSR จึงไม่ใช่เพียงการประยุกต์หลักพุทธศาสนา แต่เป็น กลไกยกระดับจิตสำนึกขององค์กรให้รับผิดชอบต่อชุมชนอย่างแท้จริง และสร้างรากฐานทางจิตวิญญาณสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทของภาคใต้ของประเทศไทย

ในยุคปัจจุบัน องค์กรธุรกิจไม่ได้มีบทบาทเพียงแค่การสร้างผลกำไรทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังต้องรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน การพัฒนาแนวคิด Corporate Social Responsibility (CSR) จึงกลายเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้องค์กรสามารถดำรงอยู่ร่วมกับชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติได้อย่างสมดุลและยั่งยืน

ในบริบทของประเทศไทย การนำหลักพุทธธรรมมาเป็นแนวทางในการพัฒนา CSR กำลังได้รับความสนใจเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะ หลักสราณียธรรม 6 ประการ ซึ่งมุ่งเน้นการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขของหมู่คณะและการสร้างคุณธรรมในระดับชุมชนและองค์กร ประกอบด้วย เมตตาการุณยธรรม เมตตาจริกรรม เมตตาโมกกรรม สาธารณโภคี สีสสามัญญา และทิฏฐิสามัญญา (พระไตรปิฎก เล่มที่ 14 หน้าที่ 59-61)

การบูรณาการหลักสราณียธรรมกับกิจกรรม CSR สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ีระหว่างองค์กรกับชุมชน พร้อมทั้งส่งเสริมความยั่งยืนในทุกมิติ ทั้งด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีบริบททางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตเฉพาะตัว เช่น ชุมชนรอบ โรงไฟฟ้าขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช การนำแนวคิดเชิงพุทธมาประยุกต์ช่วยให้ CSR ไม่เพียงเป็นกิจกรรมภายนอกองค์กร แต่ยังเป็นกลไกสร้าง จิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคม อันเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กิจกรรม CSR ตามกระบวนการหลักสราณียธรรม

กิจกรรม CSR ตามกระบวนการหลักสราณียธรรม	
1. เมตตากายกรรม การแสดงออกทางกายที่เป็นมิตรต่อชุมชน	2. เมตตาวาจากรรม การสื่อสารด้วยวาจาที่สุภาพ จริงใจ และสร้างสรรค์
▪ ลงพื้นที่เยี่ยมเยียนชุมชนและครอบครัว ผู้ได้รับผลกระทบจากกิจกรรมโรงไฟฟ้า ▪ ช่วยเหลือยามวิกฤต เช่น การสนับสนุนอาหาร น้ำดื่ม หรืออุปกรณ์ป้องกันภัยพิบัติ ▪ ร่วมกิจกรรมสำคัญของชุมชน เช่น งานประเพณีท้องถิ่น กิจกรรมวัด หรือโครงการพัฒนาสาธารณประโยชน์	▪ จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของชุมชนเกี่ยวกับผลกระทบและประโยชน์ของโครงการ ▪ สื่อสารข้อมูลโครงการอย่างโปร่งใส รวมถึงความเสี่ยงและมาตรการป้องกันผลกระทบ ▪ ส่งเสริมการสื่อสารสองทางระหว่างองค์กรกับผู้มีส่วนได้เสีย
3. เมตตามโนกรรม การมีเจตนาบริสุทธิ์ต่อชุมชน	4. สาธารณโมคิ การแบ่งปันทรัพยากรเพื่อประโยชน์ร่วม
▪ กำหนดเป้าหมาย CSR ที่เน้นประโยชน์ต่อชุมชนมากกว่าผลกำไรขององค์กร ▪ สนับสนุนกิจกรรมพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่องโดยไม่หวังผลตอบแทนโดยตรง	▪ จัดสรรงบประมาณ โครงการทุนการศึกษา หรือทุนฝึกอาชีพแก่เยาวชนในพื้นที่ ▪ สนับสนุนบุคลากรและองค์ความรู้ เช่น การฝึกอบรมอาชีพหรือให้คำปรึกษาด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อม ▪ ร่วมมือกับชุมชนในการจัดกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น การปลูกป่าชายเลน
5. สีสสามัญญตา การมีศีลเสมอกัน	6. ทิฐีสามัญญตา การมีทิศะร่วมกัน
▪ ยึดหลักคุณธรรมเดียวกันในการดำเนินงาน เช่น ความซื่อสัตย์ ความรับผิดชอบ และการไม่เอาเปรียบชุมชน ▪ จัดให้มีมาตรฐานการปฏิบัติที่เป็นธรรมทั้งต่อพนักงานและชุมชน	▪ ร่วมกำหนดเป้าหมาย CSR ระหว่างองค์กรและชุมชน ▪ ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตั้งแต่การออกแบบโครงการจนถึงการประเมินผล ▪ ประสานความเห็นของผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่าย เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาที่สอดคล้องกัน

กรณีศึกษา: การบูรณาการใช้หลักสราณียธรรมในกิจกรรม CSR ของโรงไฟฟ้าขอนแก่น

การบูรณาการหลักสราณียธรรมกับหลัก CSR เพียงเพื่อให้เกิดประโยชน์หลากหลายตามแนวคิดที่ว่า “หลักสราณียธรรมเป็นหลักธรรมที่ส่งผลให้เกิดความสุขในการอยู่ร่วมกันในหมู่ด้วยดี ในด้านความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่เป็นเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการ หรือร่วมชุมชน ตลอดจนพี่น้องร่วมครอบครัว พึงปฏิบัติตามหลักการอยู่ร่วมกันที่เรียกว่า “สราณียธรรม” (ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน) 6 ประการ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2546) จากการศึกษากรณีของโรงไฟฟ้าขอนแก่น จังหวัดนครราชสีมา แสดงให้เห็นถึงความพยายามขององค์กรในด้านการดำเนินกิจกรรมความรับผิดชอบต่อชุมชนอย่างต่อเนื่องซึ่งไม่เพียงให้ความสำคัญกับผลผลิตด้านพลังงานไฟฟ้าเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้สนับสนุนการพัฒนาชุมชนในหลายมิติ โดยเฉพาะในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ได้มีการจัดโครงการ CSR หลายโครงการที่สามารถเชื่อมโยงกับหลักสราณียธรรมอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีตัวอย่างกิจกรรมที่ได้ใช้ในการบูรณาการหลักสราณียธรรมในกิจกรรม CSR ของโรงไฟฟ้าขอนแก่น ดังนี้

1. เมตตากายกรรม: การปลูกป่าชายเลน ฟื้นฟูแนวปะการัง และกิจกรรมจิตอาสาทำความสะอาดชายหาด แสดงความห่วงใยสิ่งแวดล้อมและสังคมโดยตรง ผ่านการมีส่วนร่วมของพนักงานและชุมชน

2. เมตตาวจีกรรม: การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นชุมชน การประชุมเสวนา และการเผยแพร่รายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม ใช้ถ้อยคำสุภาพ โปร่งใส และเปิดโอกาสให้ชุมชนแสดงความคิดเห็น

3. เมตตามโนกรรม: การมอบทุนการศึกษา สนับสนุนกิจกรรมศาสนา และบูรณะวัด ดำเนินงานโดยไม่หวังผลกำไร เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและยั่งยืนกับชุมชน

4. สาธารณโภคี: การมอบอุปกรณ์ทางการแพทย์ สนับสนุนโรงเรียน จัดอบรมอาชีพ และศูนย์เรียนรู้พลังงาน ให้ชุมชนเข้าถึงทรัพยากรอย่างเสมอภาค

5. สีสสามัญญา: การจัดทำจรรยาบรรณองค์กร ส่งเสริมการทำงานซื่อสัตย์ โปร่งใส และไม่เอาเปรียบชุมชน เป็นพื้นฐานความยั่งยืนทางจริยธรรม

6. ภูมิวิสามัญญา: การกำหนดเป้าหมาย CSR ร่วมกับชุมชน เช่น โครงการหมู่บ้านอัจฉริยะ (Smart Village) ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและตัดสินใจ

สำหรับประเด็นประโยชน์คุณค่าของการนำหลักสธารณียธรรม 6 มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการองค์กรบนฐานของ CSR เป็นปัจจัยหนุนเสริมที่สำคัญโดยรวม 2 ประการ ประการแรก คือ หนุนเสริมเสริมความผูกพันของบุคลากรต่อองค์กรที่เกิดจากความระลึถึงกัน ความมุ่งปรารถนาดีต่อกันอยากให้องค์กรประสบผลสำเร็จซึ่งจะส่งผลต่อความผูกพัน ประการที่สอง คือ หนุนเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนกับองค์กรในรูปแบบของการรู้รักสามัคคีก่อให้เกิดความพร้อมเพรียงของหมู่คณะบนสายใยแห่งมิตรภาพและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ลดปัญหาความขัดแย้งด้วยการยอมรับฟังความคิดเห็นที่ถูกต้องของกันและกัน (พระมหาสุริยะ มทพว (มาธรรม), 2564) โดยผู้เขียนได้ดำเนินการสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2 การบูรณาการหลักสธารณียธรรม 6 ประการกับกิจกรรม CSR ของโรงไฟฟ้าชนอม

หลักสธารณียธรรม	ตัวอย่างกิจกรรม CSR	รูปแบบการดำเนินงาน	ความเชื่อมโยงกับ CSR
เมตตาทกยกรรม (แสดงความห่วงใยทางกาย)	- ลงพื้นที่ตรวจสุขภาพชุมชน - ปลุกป่าชายเลน ฟื้นฟูแนวปะการัง - ทำความสะอาดชายฝั่ง	- พนักงานร่วมมือกับชุมชน - วางแผนร่วมและแบ่งหน้าที่อย่างชัดเจน	แสดงความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นรูปธรรม เพิ่มความไว้วางใจและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างองค์กรกับชุมชน
เมตตาวจีกรรม (สื่อสารด้วยวาจาอย่างสุภาพและโปร่งใส)	- จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นชุมชน (Community Dialogue) - ประชุมเสวนาและเผยแพร่รายงานผลกระทบสิ่งแวดล้อม	- เปิดโอกาสถามตอบ - จัดทำรายงานสรุปความคิดเห็นชุมชน	ส่งเสริมความโปร่งใสและการสื่อสารสองทาง สร้างความเข้าใจร่วมและความเชื่อมั่นในองค์กร
เมตตามโนกรรม (เจตนาบริสุทธิ์ต่อชุมชน)	- มอบทุนการศึกษาแก่เยาวชน - สนับสนุนกิจกรรมศาสนา เช่น บูรณะวัด จัดกิจกรรมวันสำคัญ	- ดำเนินโครงการโดยไม่หวังผลกำไร - เน้นสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวกับชุมชน	แสดงเจตนาอันบริสุทธิ์ขององค์กร เสริมความยั่งยืนด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

ตารางที่ 2 การบูรณาการหลักสราณียธรรม 6 ประการกับกิจกรรม CSR ของโรงไฟฟ้าขนอม

หลักสราณียธรรม	ตัวอย่างกิจกรรม CSR	รูปแบบการดำเนินงาน	ความเชื่อมโยงกับ CSR
สาธารณโศคี (แบ่งปัน ทรัพยากรเพื่อประโยชน์ ร่วม)	- มอบอุปกรณ์ทางการแพทย์ ให้โรงพยาบาล - สนับสนุนโรงเรียน - จัดศูนย์เรียนรู้พลังงานและ อบรมอาชีพ	- จัดสรรงบประมาณ บุคลากร และองค์ความรู้ ร่วมกับชุมชน - ให้ความรู้และทรัพยากร เข้าถึงอย่างเท่าเทียม	แสดงความรับผิดชอบต่อสังคมในมิติ เศรษฐกิจและสังคม ช่วยลดความ เหลื่อมล้ำและสร้างประโยชน์ร่วม
ศีลสามัญญตา (ปฏิบัติ บนฐานศีลธรรมและ กฎหมายร่วมกัน)	- จัดทำจรรยาบรรณองค์กร (Code of Conduct) - ส่งเสริมการปฏิบัติงาน ซื่อสัตย์ โปร่งใส และไม่รับ สินบน	- จัดอบรมและติดตาม พนักงานอย่างสม่ำเสมอ	สร้างความยั่งยืนทางจริยธรรมของ องค์กร สร้างความเชื่อมั่นต่อชุมชน และผู้มีส่วนได้เสีย
ทิวฐิสามัญญตา (มี ความเห็นสอดคล้องกัน กับชุมชน)	- กำหนดเป้าหมาย CSR ร่วมกับชุมชน เช่น โครงการ Smart Village - วางแผนการใช้พลังงานและ พัฒนาสาธารณูปโภค	- จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ - รวบรวมความคิดเห็น และติดตามประเมินผล ร่วมกับชุมชน	สร้างความร่วมมือและการมีส่วนร่วม ของชุมชน ส่งเสริมความยั่งยืนทาง สังคมและการยอมรับในโครงการ

การสังเคราะห์กรอบแนวคิดในการบูรณาการ

จากกรณีศึกษา: การบูรณาการใช้หลักสราณียธรรมในกิจกรรม CSR ของโรงไฟฟ้าขนอมทำให้สามารถสร้างกรอบแนวคิด การบูรณาการหลักสราณียธรรม 6 ที่สอดคล้องกับบริบทของ CSR ในการหนุนเสริมขับเคลื่อนภารกิจให้เกิดผลลัพธ์ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพภายใต้กรอบโมเดล “กรอบแนวคิดเชิงพุทธบูรณาการบนฐานสราณียธรรม” สามารถแสดงได้ตามแผนภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 แสดงแนวคิดพุทธบูรณาการบนฐานสราณียธรรม

จากแผนภาพโมเดล“กรอบแนวคิดเชิงพุทธบูรณาการบนฐานสสารณียธรรม” สามารถอธิบายได้ ดังนี้

ฐานหลักที่ 1: โรงไฟฟ้าชนอม หมายถึง บริษัทผลิตไฟฟ้าชนอม จำกัด ซึ่งมีนโยบายความรับผิดชอบต่อสังคมชุมชน (CSR) ครอบคลุมภารกิจหลักด้านการส่งถ่ายความสุขจิตโปร่งใส เสริมสร้างความไว้วางใจให้กับชุมชน ใส่ใจสุขอนามัยและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาคุณภาพชีวิต การส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมประเพณี

ฐานหลักที่ 2: พุทธบูรณาการบนฐานสสารณียธรรม หมายถึง ฐานที่แสดงให้เห็นภาพทัศนียภาพรับขับเคลื่อนหลักพุทธธรรมในการบูรณาการหนุนเสริมภารกิจ CSR ของโรงไฟฟ้าชนอมให้เกิดความเข้มแข็งยั่งยืน

ศูนย์กลาง: “CSR เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน” หมายถึง การประยุกต์ใช้หลักสสารณียธรรม 6 ประการ ที่สะท้อนบริบทสภาพจริงของโรงไฟฟ้าชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อการพัฒนาชุมชนรอบโรงไฟฟ้าชนอมอย่างยั่งยืน (ชุมชนรอบโรงไฟฟ้า: อำเภอนอมทั้ง 3 ตำบล) กรอบหกเหลี่ยมโยงล้อมรอบศูนย์กลาง: เส้นเชื่อมรอบนอก: หมายถึง หลักสสารณียธรรม 6 ประการที่ร่วมเป็นองค์ประกอบพร้อมกับ CSR เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนโดยเป็นเครื่องเชื่อมประสานให้การอยู่ร่วมกันของชุมชนขับเคลื่อนไปบนฐานแห่งการระลึกรู้ถึงกัน (สสารณียธรรม) ความไว้วางใจ เชื่อใจ ความกลมเกลียว การมีส่วนร่วมของชุมชน ความเป็นเจ้าของทรัพยากรร่วมกัน และความยั่งยืนด้านจิตใจ-สังคม-สิ่งแวดล้อม หลักสสารณียธรรม 6 ข้อ สะท้อนภาพลักษณ์เชิงสัมพันธ์ภาพของชุมชน 6 ด้าน ดังนี้

1. เมตตาทายกรรมกับ CSR ด้านสิ่งแวดล้อมและชุมชน เมตตาทายกรรมหมายถึงการแสดงออกเชิงกายภาพที่ตั้งอยู่บนฐานของความรักและความปรารถนาดี องค์กรสามารถสะท้อนหลักการนี้ผ่านกิจกรรม CSR ที่มุ่งเน้นการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาชุมชน เช่น การปลูกป่าชายเลน การฟื้นฟูแนวปะการัง และการจัดกิจกรรมจิตอาสาร่วมกับประชาชน กิจกรรมเหล่านี้ทำให้ชุมชนปรากฏภาพลักษณ์ของการมีปฏิสัมพันธ์เชิงบวกและการร่วมมือบนฐานความห่วงใยต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม

2. เมตตาวจิกรรมกับ CSR ด้านการสื่อสารและการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เมตตาวจิกรรมคือการใช้วาจาที่สุภาพ จริงใจ และสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถบูรณาการเข้าสู่ CSR ผ่านการจัดเวทีสาธารณะเพื่อรับฟังความคิดเห็น การเสวนาแลกเปลี่ยนระหว่างองค์กรกับชุมชน และการสื่อสารข้อมูลอย่างโปร่งใส การดำเนินงานในลักษณะดังกล่าวช่วยสร้างความไว้วางใจและความเข้าใจร่วมกัน อันเป็นปัจจัยสำคัญในการลดความขัดแย้งระหว่างองค์กรกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

3. เมตตาโมหกรรมกับ CSR ด้านคุณธรรมและจิตสำนึกองค์กร เมตตาโมหกรรมเป็นการตั้งเจตนาที่บริสุทธิ์ ปราศจากผลประโยชน์ส่วนตนที่แอบแฝง CSR ที่สอดคล้องกับหลักการนี้ ได้แก่ โครงการเพื่อการศึกษา ศาสนา และสาธารณประโยชน์ เช่น การมอบทุนการศึกษาแก่เยาวชน การสนับสนุนกิจกรรมทางศาสนา และการบูรณะวัดในพื้นที่ สิ่งเหล่านี้สะท้อนเจตนารมณ์ขององค์กรที่มุ่งสร้างความสัมพันธ์อย่างจริงใจและยั่งยืนกับชุมชน

4. สาธารณโภคีกับ CSR ด้านการแบ่งปันและพัฒนาสังคม สาธารณโภคีหมายถึงการแบ่งปันทรัพยากรเพื่อประโยชน์ร่วมกัน CSR ที่สอดคล้องกับหลักธรรมนี้ได้แก่ การสนับสนุนงบประมาณ อุปกรณ์ทางการแพทย์ หรือทรัพยากรเพื่อการศึกษาของเยาวชน รวมถึงการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้ด้านพลังงานเพื่อให้ประชาชนเข้าถึงได้อย่างเท่าเทียม การดำเนินการดังกล่าวส่งเสริมภาพลักษณ์ของชุมชนในฐานะสังคมที่มีการแบ่งปันและร่วมสร้างความสุขมวลรวม

5. สีสสามัญญตา กับ CSR ด้านธรรมาภิบาลและความโปร่งใส สีสสามัญญตาทะนุญการมีศีลและการปฏิบัติบนหลักคุณธรรมที่เสมอกัน การประยุกต์ใช้ใน CSR มักปรากฏผ่านการสร้างจรรยาบรรณองค์กร การกำหนดมาตรฐานจริยธรรมร่วมกันระหว่างผู้บริหารและพนักงาน ตลอดจนการดำเนินงานที่ยึดมั่นในความซื่อสัตย์และความโปร่งใส ภาพลักษณ์ของชุมชนที่เกิดขึ้นจึงสะท้อนความเสมอภาค ความยุติธรรม และการอยู่ร่วมกันภายใต้กติกาสังคมและวัฒนธรรม

6. ทิฏฐิสามัญญตา กับ CSR ด้านการกำหนดเป้าหมายร่วมเพื่อการพัฒนา ทิฏฐิสามัญญตา คือการมีความเห็นและทัศนะที่สอดคล้องกันบนฐานแห่งปัญญาและศีลธรรม CSR ที่สอดคล้องกับหลักการนี้ ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายร่วมระหว่างองค์กรกับชุมชน เช่น การพัฒนาโครงการ Smart Village ที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการออกแบบกิจกรรม การจัดการพลังงาน และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การบูรณาการดังกล่าวสะท้อนภาพลักษณ์ของชุมชนที่ยึดถือการมีส่วนร่วม การเห็นพ้องต้องกัน และการพัฒนาบนวิถีที่สอดคล้องกับกฎหมายและวัฒนธรรมท้องถิ่น

จากกรณีศึกษาและการสังเคราะห์กรอบแนวคิดในการบูรณาการหลักสาราณียธรรม 6 ประการ แสดงให้เห็นว่าการบูรณาการหลักสาราณียธรรมในกิจกรรม CSR ของโรงไฟฟ้าขอนแก่นไม่เพียงแต่เพิ่มประสิทธิภาพและความยั่งยืนของกิจการเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างองค์กรกับชุมชน โดยเฉพาะในพื้นที่ซึ่งมีพื้นฐานวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นทุนเดิมที่สามารถก่อให้เกิดความร่วมมือที่ยั่งยืนและสร้างพลังทางสังคมได้อย่างแท้จริง

สรุป

การศึกษานี้ยืนยันว่าหลักสาราณียธรรม 6 สามารถทำหน้าที่เป็นกรอบปฏิบัติจริงในการกำหนดนโยบายและกิจกรรม CSR ของโรงไฟฟ้าขอนแก่น ไม่เพียงในเชิงแนวคิด หากแต่เป็นแนวทางที่ช่วยสร้างสมดุลระหว่างเป้าหมายทางธุรกิจ สิ่งแวดล้อม และชุมชนได้อย่างยั่งยืน ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการบูรณาการหลักธรรมดังกล่าวช่วยให้ CSR มีพลังเชิงจริยธรรมที่ชัดเจน และเสริมสร้างความไว้วางใจ ความสามัคคี และการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง ในเชิงวิชาการ กรณีศึกษานี้สะท้อนว่าการพัฒนา CSR เชิงพุทธ บูรณาการมีศักยภาพที่จะเป็นโมเดลต้นแบบ สำหรับการศึกษาเชิงเปรียบเทียบกับองค์กรพลังงานหรืออุตสาหกรรมอื่น ๆ ซึ่งต่างเผชิญความท้าทายด้านสิ่งแวดล้อมและความสัมพันธ์กับชุมชนในลักษณะคล้ายคลึงกัน การเปรียบเทียบดังกล่าวจะทำให้เห็นทั้งจุดร่วมและความแตกต่างที่สามารถนำไปปรับใช้ได้จริงในระดับนโยบาย ในเชิงปฏิบัติ บทความเสนอว่าองค์กรด้านพลังงานควรนำหลักสาราณียธรรมมาปรับใช้กับ CSR อย่างเป็นระบบ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน การรักษาสมดุลทางสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมคุณธรรมร่วมกัน การขยายกรอบคิดนี้ไปสู่อุตสาหกรรมพลังงานอื่น ๆ เช่น โรงไฟฟ้าถ่านหิน ก๊าซ หรือพลังงานหมุนเวียน จะช่วยสร้างต้นแบบ CSR ที่ไม่เพียงยึดตามมาตรฐานสากล แต่ยังสอดคล้องกับวัฒนธรรมและจิตวิญญาณของสังคมไทยแท้ที่สุด CSR เชิงพุทธบูรณาการมิใช่เพียงแนวคิดทฤษฎี แต่คือเครื่องมือเชิงปฏิบัติที่สามารถเสริมความยั่งยืนได้ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และจิตวิญญาณ และสามารถขยายผลไปสู่การวิจัยเชิงเปรียบเทียบและงานสาขาด้าน Buddhist CSR และ Sustainable Development ต่อไป เพื่อสร้างความแข็งแกร่งทางวิชาการและแนวทางปฏิบัติที่น่าไปใช้ได้จริง

เอกสารอ้างอิง

- พงศ์เทพ เทพกาญจนา. (2562). พระพุทธศาสนากับการพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2541). สารานุกรมธรรม: พื้นฐานแห่งความสามัคคีในสังคม. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2546). สารานุกรมธรรม: หลักการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- พระมหาสุริยะ มหฺทโว (มาธรรม). (2564). การประยุกต์หลักสารานุกรมธรรมเพื่อส่งเสริมความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากรเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภาณุวัฒน์ วรรณสุวรรณ. (2564). CSR กับการพัฒนาอย่างยั่งยืนในภาคใต้ของไทย. วารสารวิชาการพัฒนาชุมชน, 32(2), 47-66.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยพระไตรปิฎก.
- โรงไฟฟ้าขอนแก่น. (2566). รายงานประจำปี. วารสารสุขใจ, 9(38), 6-10.
- สมาน สุตโต. (2562). หลักธรรมกับการบริหารจัดการองค์กร. วารสารพุทธศาสตร์ปริทรรศน์, 6(1), 91-109.
- Carroll, A. B. (1999). Corporate Social Responsibility: Evolution of a Definitional Construct. *Business & Society*, 38(3), 268-295.
- Elkington, J. (1997). *Cannibals With Forks: the Triple Bottom Line of 21st Century Business*. Capstone: Oxford.
- Putnam, R. D. (2000). *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.

การวางระบบบัญชีสำหรับการบริการร้านอาหาร*

THE SETUP OF ACCOUNTING SYSTEM SET UP FOR THE RESTAURANT SERVICE BUSINESS

ชนากานต์ ฉัตรมี*, ปิยพงศ์ ประไพศรี

Chanakarn Chatmee*, Piyapong Prapai Sri

คณะบัญชี มหาวิทยาลัยภาคกลาง นครสวรรค์ ประเทศไทย

Faculty of Accountancy, The University of Central, Nakhon Sawan, Thailand

*Corresponding author E-mail: karnneepinky3333@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีจุดมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาถึงแนวคิดการวางระบบบัญชีสำหรับธุรกิจบริการร้านอาหาร 2) เพื่อแสดงรูปแบบการวางระบบบัญชีสำหรับการบริการร้านอาหารในแต่ละประเภทของร้านอาหาร ระบบบัญชีจึงมีความสำคัญในการรวบรวมข้อมูลทางการเงินเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วนรวมทั้งเป็นขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูลเอกสารทางการเงินต่างๆที่เป็นหลักฐานในการบันทึกบัญชีตลอดจนเป็นวิธีการในการบันทึกบัญชีโดยให้บุคคลที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่จัดทำบัญชีลงข้อมูลรายการค้าอย่างถูกต้อง สำหรับปัญหาสำคัญที่พบในปัจจุบันคือปัญหาไม่ทราบต้นทุนและกำไรของกิจการซึ่งมาจากปัญหาที่เกิดขึ้นคือไม่มีนักบัญชีประจำร้านและไม่ทราบสถานการณ์ทางธุรกิจที่แท้จริง ทำให้เกิดผลกระทบไม่เข้าใจเรื่องของภาษีมูลค่าเพิ่มหรือภาษีหัก ณ ที่จ่าย แยกรายการรายรับรายจ่ายของเอกสารกิจการตนเองไม่เป็นระบบ ไม่ทราบค่าใช้จ่ายใดหักภาษีชนิดใด หรือจ่ายเงินเดือนไม่มีเอกสารประกอบการจ่าย รวมทั้งธุรกิจวางระบบการจัดทำบัญชีที่ไม่ถูกต้อง อาจมีการจัดทำบัญชีหลายบัญชีเพื่อหลบเลี่ยงภาษีบทความฉบับนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลโดยอาศัยกรณีศึกษาระบบบัญชีร้านอาหารแต่ละประเภท ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการวางระบบบัญชีที่ดีจะช่วยให้ระบบการทำงานราบรื่นและได้ข้อมูลถูกต้องเป็นไปตามนโยบายบัญชี มีความเที่ยงตรงและออกรายงานงบการเงินที่มีถูกต้องน่าเชื่อถือเป็นไปตามที่ข้อกำหนดที่ประมวลรัษฎากรกำหนด ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากบทความฉบับนี้คือการจัดทำแนวทางสำหรับระบบบัญชีร้านอาหารและคู่มือปฏิบัติที่เหมาะสมกับรูปแบบธุรกิจร้านอาหารแต่ละประเภท ตลอดจนการสร้างต้นแบบที่สามารถนำไปปรับใช้ระบบบัญชีธุรกิจร้านอาหารทุกประเภท

คำสำคัญ: ร้านอาหาร, ธุรกิจบริการ, ระบบบัญชี

Abstract

This academic article aims 1) to study accounting system concepts for restaurant service businesses and 2) to demonstrate accounting system layouts for various types of restaurants. A

well-established accounting system will facilitate smooth operation, accurate data in accordance with accounting policies, and produce accurate and reliable financial statements. This data can be used to calculate tax figures and prepare tax reports in accordance with the Revenue Code. A major current problem is the lack of accountants and the unawareness of the business's actual business situation. This leads to a lack of understanding of value-added tax (VAT) or withholding tax. This leads to a lack of systematic income and expense classification in business documents, the inability to know which expenses are deducted for which taxes, or the absence of supporting documentation for salary payments. Furthermore, businesses may have inaccurate accounting systems, potentially leading to the creation of multiple accounts to evade taxes. This article analyzes data through case studies of various types of restaurant accounting systems. The results indicate that a well-established accounting system will facilitate smooth operation, accurate data in accordance with accounting policies, and produce accurate and reliable financial statements in accordance with the Revenue Code. The expected benefits of this article are to provide guidelines for restaurant accounting systems and procedures appropriate for each type of restaurant business, as well as to create a prototype that can be applied to all types of restaurant accounting systems.

Keywords: Restaurant, Service Business, Accounting System

บทนำ

ธุรกิจร้านอาหารเป็นธุรกิจที่มีความสำคัญธุรกิจหนึ่งต่อภาคบริการของเศรษฐกิจของประเทศ โดยธุรกิจร้านอาหารมีผู้ประกอบการตั้งแต่ธุรกิจขนาดเล็กไปจนถึงธุรกิจขนาดใหญ่ และมีความเกี่ยวข้องกับธุรกิจอุตสาหกรรมอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นช่วงเศรษฐกิจของประเทศจะเป็นไปในทิศทางไหน ธุรกิจร้านอาหารก็ยังเป็นที่นิยมมาตลอด เนื่องจากอาหารเป็นปัจจัยสำคัญในการดำรงชีวิตของมนุษย์ อีกทั้งสังคมเมืองในปัจจุบันที่ผู้คนส่วนใหญ่ต้องรีบเร่งออกไปทำงานนอกบ้านตั้งแต่ตอนเช้าจนถึงช่วงกลางคืนจึงไม่มีเวลาปรุงอาหารเอง ส่งผลให้ธุรกิจร้านอาหารเข้ามามีบทบาทสำคัญในการดำรงชีวิต (ณัฐวุฒิ รุ่งเสถียรภูธร, 2558) ด้วยสาเหตุเหล่านี้จึงทำให้ธุรกิจอาหารได้รับความสนใจจากผู้ประกอบการทั้งกลุ่มคนหน้าใหม่และกลุ่มคนหน้าเก่า ซึ่งการลงทุนในการทำธุรกิจนี้หากเทียบกับธุรกิจอื่น ๆ ถือว่าเป็นการลงทุนที่ใช้เงินไม่มากและมีโอกาสคืนทุนได้ในเวลาไม่นานหากมีการบริหารจัดการระบบอย่างรัดกุม รอบคอบ มีการวางแผนจัดการระบบต่าง ๆ ที่ดี สำหรับธุรกิจร้านอาหารมีกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการประกอบธุรกิจร้านอาหารและเครื่องดื่ม 7 หมวด (สำนักส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2566) และมีหลากหลายรูปแบบโดยธุรกิจร้านอาหารของประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นธุรกิจที่มีขนาดกลางและขนาดเล็ก กรมพัฒนาธุรกิจการค้าจึงได้พยายามผลักดันธุรกิจร้านอาหารเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐานคุณภาพเพื่อเป็นการสร้างความน่าเชื่อถือ และเป็นที่ยอมรับของลูกค้าทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ (รัชนิวรรณ วัฒนปริญญา และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ, 2556) โดยผู้ประกอบการร้านอาหารต่าง ๆ ต้องเร่งปรับตัวในการพัฒนาร้านอาหารให้ดีขึ้นในการ

บริการลูกค้า รสชาติอาหาร ความสะอาด ความสดของอาหาร มีเมนูอาหารที่หลากหลายและน่าสนใจ นอกจากนี้กระทรวงพาณิชย์ได้มีการแบ่งลักษณะประเภทร้านอาหาร ออกเป็น 4 ลักษณะ (วนิดา สิงห์จาวลา, 2554) ได้แก่ 1) ร้านอาหารระดับหรู (Fine Dining) เป็นร้านที่มีการออกแบบตกแต่งอย่างประณีตสวยงาม การใช้วัสดุและอุปกรณ์ราคาแพง จัดอาหารอย่างหรู มีการบริการระดับ 5 ดาว 2) ร้านอาหารระดับกลาง (Casual Dining) เป็นร้านที่มีการออกแบบตกแต่งแบบเหมาะสมโดยเน้นบรรยากาศแบบสบายๆ เป็นกันเองและราคาอาหารระดับปานกลาง พนักงานบริการแบบเป็นกันเองและไม่มีพิธีรีตอง 3) ร้านอาหารทั่วไป (Fast Dining) เป็นร้านที่มีการออกแบบตกแต่งแบบเรียบง่าย สะดวก รวดเร็ว มีความทันสมัย เน้นบริการอาหารจานด่วน ยังมีรายการอาหารจำกัดและสามารถหมุนเวียนลูกค้าได้ในปริมาณมาก 4) ร้านริมบาทวิถี (Kiosk) เป็นร้านที่มีการออกแบบตกแต่งแบบง่ายๆ เน้นอาหารจานเดียว สามารถปรุงได้ง่ายและรวดเร็ว โดยเป็นธุรกิจขนาดย่อมที่มีเจ้าของร้านเป็นพ่อครัวเอง

สำหรับธุรกิจบริการร้านอาหารหากมีการวางระบบบัญชีที่ดีจะช่วยทำให้ระบบการทำงานราบรื่นและได้ข้อมูลถูกต้องเป็นไปตามนโยบายบัญชี มีความเที่ยงตรงและออกรายงานงบการเงินที่มีถูกต้องน่าเชื่อถือ และยังสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการคำนวณตัวเลขภาษีและการจัดทำรายงานทางภาษีให้เป็นไปตามข้อกำหนดที่ประมวลรัษฎากรกำหนด ให้ข้อมูลที่เปรียบเทียบช่วงเวลาปัจจุบันกับข้อมูลในอดีตได้ถูกต้องและสามารถนำไปใช้ในการวางแผนบริหารองค์กรรวมถึงช่วยทำให้ระบบการควบคุมภายในองค์กรนั้นมีความเสถียรป้องกันการทุจริตและลดข้อผิดพลาดในการทำงานและช่วยประหยัดเวลาและลดขั้นตอนในการทำงาน ประหยัดค่าใช้จ่ายในการจ้างพนักงานไม่ต้องจ้างพนักงานในทุกขั้นตอนของการทำงาน ดังนั้นระบบธุรกิจร้านอาหารดำรงอยู่ได้อย่างต่อเนื่องก็คือการจัดการระบบงานที่ดีหรือการวางระบบบัญชีที่ดี ซึ่งการวางระบบบัญชีที่ดีในการประกอบธุรกิจจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือวัดความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจเพื่อใช้ในการวางแผน การควบคุมและการตัดสินใจเพื่อหาแนวทางบริหารจัดการธุรกิจให้ประสบผลสำเร็จที่ตั้งเป้าหมายที่วางไว้โดยใช้ข้อมูลทางการเงินบัญชีและการเงินจากรายงานทางการเงินหรืองบการเงินของกิจการ ซึ่งประกอบด้วย งบกำไรขาดทุนเบ็ดเสร็จ งบแสดงฐานะทางการเงิน งบแสดงการเปลี่ยนแปลงส่วนของผู้ถือหุ้น งบกระแสเงินสดและหมายเหตุประกอบงบการเงิน ซึ่งเป็นข้อมูลทางการเงินที่เกิดจากการจัดทำบัญชีในกิจการโดยจัดทำขึ้นตามมาตรฐานการบัญชีที่รับรองโดยทั่วไป (ณพัชรพรรณ ก้อย่างรุ่งเรือง และคณะ, 2564) โดยข้อมูลทางการเงินบัญชีต้องชัดเจน ถูกต้อง เพื่อสถานประกอบการนำมาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาธุรกิจ สำหรับการควบคุมทางการเงินบัญชีเป็นกระบวนการทำงานที่กำหนดระบบขึ้นเพื่อการปฏิบัติงานบรรลุผลทางด้านรายงานทางการเงินมีความถูกต้องเชื่อถือได้รวมทั้งการวางระบบบัญชีที่ดีจะช่วยส่งผลดีต่อธุรกิจบริการร้านอาหาร ระบบบัญชีที่ดีนั้นเป็นระบบที่มีการบริหารจัดการข้อมูลทางการเงินและข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อสนับสนุนในเรื่องการปฏิบัติงาน การบริหารความเสี่ยง การควบคุมภายใน การรักษาความมั่นคงรวมถึงความปลอดภัยข้อมูลองค์กร (สุชุม โพธิสวัสดิ์, 2553)

ในปัจจุบันร้านอาหารขนาดกลางและขนาดเล็กยังประสบปัญหาไม่ทราบต้นทุนและกำไรของกิจการซึ่งมาจากปัญหาที่เกิดขึ้นคือไม่มีนักบัญชีประจำร้านและไม่ทราบสถานการณ์ทางธุรกิจที่แท้จริง ทำให้เกิดผลกระทบไม่เข้าใจเรื่องของภาษีมูลค่าเพิ่มหรือภาษีหัก ณ ที่จ่าย แยกรายการรายรับรายจ่ายของเอกสารกิจการตนเองไม่เป็นระบบ ไม่ทราบค่าใช้จ่ายใดหักภาษีชนิดใด หรือจ่ายเงินเดือนไม่มีเอกสารประกอบการจ่าย รวมทั้งธุรกิจวางระบบการจัดทำบัญชีที่ไม่ถูกต้อง อาจมีการจัดทำบัญชีหลายบัญชีเพื่อหลบเลี่ยงภาษี ทำให้ได้รายงานทางการเงินที่ไม่เป็นความจริง ส่งผลกระทบต่อผู้ใช้งบการเงินทั้งภายในและภายนอก (สุทธาทิพย์ บุญเรือง และคณะ, 2562)

จากที่กล่าวมาข้างต้นผู้เขียนจึงสนใจในเรื่องการวางระบบบัญชีร้านอาหารเนื่องจากปัญหาด้านความรู้ความเข้าใจเรื่องระบบเอกสารรายรับรายจ่ายของผู้ประกอบการร้านอาหารที่ยังมีจุดบกพร่องไม่เป็นระบบ ดังนั้นผู้ประกอบการควรพัฒนาด้านความรู้ความเข้าใจในเรื่องการวางระบบบัญชีในธุรกิจร้านอาหาร เพราะเป็นระบบที่มีความสำคัญต่อองค์กรเนื่องจากเป็นระบบที่สะท้อนถึงข้อมูลทางการเงิน รวมถึงต้นทุนต่าง ๆ ของกิจการ ส่งผลให้เกิดการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการธุรกิจร้านอาหารพร้อมเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการธุรกิจร้านอาหารและยังสามารถช่วยเหลือผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารทั่วไปในการเพิ่มมูลค่าของตลาดธุรกิจบริการเกี่ยวกับอาหารให้เติบโตได้ยิ่งขึ้นอีกด้วย

การวางระบบบัญชีสำหรับการบริการร้านอาหาร

1. แนวคิดการวางระบบบัญชีสำหรับธุรกิจ

1.1 ระบบบัญชี (Accounting Systems)

การบัญชีเป็นศาสตร์แขนงหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับข้อมูล หรือสารสนเทศทางการเงินของกิจการหรือบุคคลและข้อมูลหรือสารสนเทศทางการเงินนี้มีประโยชน์ต่อการตัดสินใจในเชิงเศรษฐกิจของผู้ใช้ข้อมูลทั้งภายในและภายนอกกิจการ ซึ่งมีการให้ความหมายของการบัญชีว่า ศิลปะของการจดบันทึก จัดประเภท และการสรุปผลของรายการและเหตุการณ์ที่มีลักษณะในรูปแบบตัวเงิน ซึ่งมีลักษณะการเงิน และการตีความผลลัพธ์นั้น (นิพนธ์เห็นโชคชัยชนะ, 2559) ระบบบัญชีจึงมีความสำคัญในการรวบรวมข้อมูลทางการเงินเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องซึ่งนักวิชาการได้ให้ความหมายของระบบบัญชี (Accounting System) หมายถึง ขั้นตอน การปฏิบัติเกี่ยวกับการรวบรวมข้อมูล เอกสารทางการเงินต่างๆที่เป็นหลักฐานในการบันทึกบัญชี ตลอดจนวิธีการในการบันทึกบัญชีเพื่อช่วยให้ฝ่ายจัดการสามารถปฏิบัติหน้าที่ในความรับผิดชอบได้ตรงตามวัตถุประสงค์ (วิไล วีรปรีดิ์ และคณะ, 2566) ตลอดจนระบบสามารถบริหารจัดการข้อมูลพื้นฐานภายในกิจการ เช่น ข้อมูลพนักงานลงเวลาเข้า-ออก เงินเดือน ข้อมูลวัตถุดิบและสินค้า ข้อมูลลูกค้า จัดการสั่งซื้อและรับเข้าวัตถุดิบและสินค้า บริหารจัดการรายได้รายจ่าย นอกจากนี้ยังสามารถจัดทำรายงานสำหรับเจ้าของกิจการได้ ยกตัวอย่าง รายงานสั่งซื้อและรับเข้าวัตถุดิบสินค้า รายงานการผลิต รายงานขายสินค้า รายงานเงินเดือนพนักงาน รายงานรายจ่ายประจำเดือนและประจำวัน รวมทั้งประจำปี (ปริญธร อ่อนไกร และคณะ, 2563)

1.2 การวางระบบบัญชี (Accounting Systematization)

กระบวนการศึกษารวบรวมข้อมูลและความต้องการ วิเคราะห์ ออกแบบ จัดหาหรือสร้างการติดตั้งใช้งานหรือติดตามผลในการปรับปรุงระบบบัญชี เพื่อให้มั่นใจว่าระบบบัญชีนั้นสอดคล้องกับวัฒนธรรมและความต้องการขององค์กรตั้งแต่ระดับกลยุทธ์จนถึงระดับปฏิบัติและการสนับสนุนการกำกับดูแลกิจการที่ดีในการสร้างคุณค่าให้กิจการอย่างยั่งยืนรวมทั้งการเลือกใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่เหมาะสมอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและก้าวทันการเปลี่ยนแปลง (เยาว์ลักษณ์ ชาติบัญชาชัย และศรัณย์ ชูเกียรติ, 2565)

1.3 ความสำคัญของการวางระบบบัญชี

การวางระบบบัญชีเพื่อวัตถุประสงค์ในการจัดเก็บข้อมูลทางบัญชีและการเงินซึ่งประกอบด้วยเอกสารต่างๆ บันทึกทางการเงินบัญชีเพื่อช่วยให้ฝ่ายบริหารจัดการสามารถปฏิบัติหน้าที่บริหารจัดการระบบบัญชีได้

อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากการวางระบบบัญชีนั้นผู้บริหารระดับสูงเป็นส่วนสำคัญในเรื่องการตัดสินใจในการวางระบบบัญชี เพราะระบบบัญชีใช้เป็นเครื่องมือวัดผลการดำเนินงานในรอบระยะเวลาที่ผ่านมา อีกทั้งธุรกิจจำเป็นต้องมีระบบบัญชีที่ดีเพื่อเป็นเครื่องมือของฝ่ายบริหารจัดการควบคุมการดำเนินงานให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์

1.4 การวางระบบบัญชีเพื่อกิจการ

การที่จะดำเนินกิจการต่าง ๆ นั้นไม่ว่าจะเป็นธุรกิจบริการ ธุรกิจซื้อขายไป และธุรกิจอุตสาหกรรมหรือธุรกิจอื่น ๆ นั้นจะต้องมีฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานและการควบคุมภายในของบริษัทเพื่อการทำงานนั้นจะได้เป็นไปตามแผนการที่วางแผนไว้ก่อนหน้าและหากมีปัญหาเกิดขึ้นในจุดใดจะได้มีการแก้ไขปรับปรุงหรือพัฒนาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น หากกิจการไม่มีการกำหนดผังโครงสร้างองค์กรและการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรเป็นลายลักษณ์อักษร รวมทั้งระบบบัญชีที่ไม่สมบูรณ์ส่งผลต่อการควบคุมภายในขาดประสิทธิภาพและไม่มีการจัดทำบัญชีที่ถูกต้องตามมาตรฐานรายงานทางการเงินที่สามารถบ่งบอกสถานะทางการเงินย่อมส่งผลเสียต่อกิจการ (อัญชลีกร พวงทอง และทศวรรณ วงษ์หงส์, 2561) ดังนั้นกิจการต้องจัดทำผังโครงสร้างองค์กรใหม่โดยให้แยกแผนกบัญชีจากแผนกขายและกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบเป็นลายลักษณ์อักษร พร้อมทั้งวางระบบบัญชีด้านการขายสินค้าและซื้อสินค้าที่มีระบบการควบคุมภายในที่ถูกต้องและจัดทำบัญชีได้ถูกต้องตามมาตรฐานรายงานทางการเงิน (ณพัชรพรรณ ก้อย่างรุ่งเรือง และคณะ, 2564)

กิจการที่ทำการวางระบบให้สามารถดำเนินการจัดทำบัญชีได้ด้วยตนเองและการวางระบบที่ไม่ซับซ้อนเหมาะกับธุรกิจที่มีขนาดเล็กที่มีจำนวนและทางเดินเอกสารไม่มากสามารถจัดเก็บเอกสารได้สะดวกลงรายการบันทึกบัญชีได้ด้วยตนเองไม่ต้องใช้จำนวนคนมากประหยัดงบประมาณและยังรวมไปถึงการสรุปงบกำไรขาดทุนได้ด้วยตนเองอีกด้วย (จุฑามาศ เพียงประดิษฐ์ผล และพรณิภา แก้วกาหลง, 2562)

จะเห็นได้ว่าการวางระบบบัญชีสำหรับกิจการมีความสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างมาก สำหรับการวางระบบบัญชีที่ดีต้องให้ความสำคัญด้านเอกสารหลักฐานทางบัญชี ด้านแบบฟอร์มทางการบัญชี ด้านระบบสารสนเทศทางการบัญชีและด้านการควบคุมภายใน ซึ่งมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีโดยรวม ดังนั้นควรให้ความสำคัญกับการวางระบบบัญชีที่ดีโดยมีการสนับสนุนและการออกแบบและพัฒนาเอกสาร ทางการบัญชีให้เหมาะสมต่อการประกอบธุรกิจและใช้เป็นหลักฐานประกอบการบันทึกการทางบัญชี รวมทั้งการติดตามผลการดำเนินงานว่าเป็นไปตามแผนการดำเนินตามโครงสร้างขององค์กรและควบคุมการดำเนินงานของแต่ละแผนก โดยเน้นด้านการควบคุมภายในเพื่อให้ได้มาซึ่งคุณภาพข้อมูลทางการบัญชี เพื่อประกอบการตัดสินใจและด้านต่าง ๆ เช่น ด้านความเป็นตัวแทนอันเที่ยงธรรม ด้านการเปรียบเทียบกันได้ ด้านความสามารถพิสูจน์ยืนยันได้ ด้านความทันเวลาและด้านความสามารถเข้าใจได้ ส่งผลต่อการสร้างความเชื่อมั่นต่อคุณภาพรายงานทางการเงิน และเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้รายงานทางการเงินนำไปใช้ในการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจ (ไมตรี เขียววรรณ และคณะ, 2563)

ดังที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่าการวางระบบบัญชีร้านอาหาร คือพัฒนาระบบการจัดการร้านอาหารพร้อมแก้ไขจุดผิดพลาดในระบบบัญชีของกิจการร้านอาหาร โดยพัฒนาออกแบบระบบการจัดการร้านอาหาร กล่าวคือให้ความสำคัญกับหลักฐานประกอบการบันทึกการลงรายการบัญชี ด้านระบบสารสนเทศทางการบัญชีและด้านการควบคุมภายใน โดยที่ระบบสามารถบริหารจัดการข้อมูลขั้นพื้นฐาน ยกตัวอย่าง ข้อมูลพนักงาน ข้อมูลวัตถุดิบและ

สินค้า ข้อมูลรายได้และรายจ่ายและสามารถจัดทำรายงานทางการเงินประจำวันและประจำเดือนรวมทั้งรายงานทางการเงินประจำปีรวมทั้งรายงานเงินเดือนพนักงานได้

1.5 ความแตกต่างประเภทธุรกิจบริการ กรณีศึกษา: ระบบบัญชีธุรกิจร้านอาหารกับระบบบัญชีธุรกิจขนส่ง

ระบบบัญชีมีความสำคัญกับธุรกิจร้านอาหารและธุรกิจขนส่งอย่างมากเนื่องจากธุรกิจขนส่งช่วยเติมเต็มให้ธุรกิจอาหารดำเนินธุรกิจได้อย่างราบรื่น ตั้งแต่ต้นทางจากเกษตรกรที่ทำฟาร์มที่เป็นผู้ผลิต เช่น ผลผลิตทางการเกษตร เนื้อสัตว์แปรรูป เป็นต้น จำเป็นต้องอาศัยการขนส่งวัตถุดิบให้สดใหม่และคงคุณภาพ จนไปถึงร้านอาหารนำไปประกอบอาหารให้ผู้บริโภค แต่อย่างไรก็ตาม ระบบบัญชีธุรกิจร้านอาหารและระบบบัญชีขนส่งมีความแตกต่างกันบางประการ ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 ความแตกต่างประเภทธุรกิจบริการ กรณีศึกษา: ระบบบัญชีธุรกิจร้านอาหารกับระบบบัญชีธุรกิจขนส่ง

เอกสารทางบัญชี	ระบบบัญชีธุรกิจร้านอาหาร	ระบบบัญชีธุรกิจขนส่ง
1. รายงานบัญชีประจำวัน	ประกอบด้วย สมุดบัญชีรายรับ-รายจ่าย สมุดรายวันทั่วไป สมุดแยกประเภททั่วไป สมุดบันทึกวัตถุดิบและสินค้าคงเหลือ ใบรับรายการส่งสินค้า ใบเสร็จรับเงิน ใบกำกับภาษีอย่างย่อ / ใบกำกับภาษีเต็ม รูปบิลเงินสด รายงานประจำวันของพนักงานแคชเชียร์ ใบสั่งซื้อ ใบสอบถามราคา ใบสำคัญจ่ายเงิน ใบสำคัญรับเงิน ทะเบียนคุมเช็ค ทะเบียนคุมจ่ายเงิน รับเงิน ใบรับคืน/ส่วนลด ใบส่งคืน/ส่วนลด	ประกอบด้วย รายงานเงินสดรับ-จ่ายการขนส่งแต่ละเที่ยว รายงานการขนส่งประจำวัน รายงานรายจ่ายให้แก่บริษัทรถร่วม รายงานรายได้ก่อนหักรายจ่าย รายงานแสดงการหักภาษี ณ ที่จ่าย
2. รายงานประจำเดือน	รายงานสรุปรายรับ-รายจ่ายประจำเดือน รายงานกำไรขาดทุนประจำเดือน รายงานงบทดลองประจำเดือน รายงานภาษีซื้อ รายงานภาษีขาย ภพ.๓๐ ใบเพิ่มหนี้ ใบลดหนี้ ทะเบียนเงินเดือน ใบสรุปเงินเดือน ใบหักภาษี ณ ที่จ่าย รายงานจ่ายเงินเดือน ทะเบียนสินทรัพย์ รายงานการนำส่งเงินประกันสังคม	รายงานสรุปรายรับ-รายจ่ายประจำเดือน รายงานกำไรขาดทุนประจำเดือน รายงานงบทดลองประจำเดือน รายงานภาษีหัก ณ ที่จ่ายประจำเดือน รายงานสรุปการขนส่งประจำเดือน รายงานทะเบียนสินทรัพย์ รายงานสรุปค่าเสื่อมราคาสินทรัพย์ รายงานมูลค่าสินทรัพย์ปัจจุบัน รายงานการจ่ายเงินเดือน รายงานการนำส่งเงินประกันสังคม
3. รายงานประจำปี	งบกำไรขาดทุน งบแสดงฐานะการเงิน รายงานเงินสดรับ-จ่ายประจำปี รายงานแสดงการเปลี่ยนแปลงส่วนของผู้ถือหุ้น หมายเหตุประกอบงบการเงิน งบด.๕๐ งบด.๕๑	งบกำไรขาดทุน งบแสดงฐานะการเงิน รายงานเงินสดรับ-จ่ายประจำปี รายงานแสดงการเปลี่ยนแปลงส่วนของผู้ถือหุ้น หมายเหตุประกอบงบการเงิน

2. เพื่อแสดงรูปแบบการวางระบบบัญชีสำหรับการบริการร้านอาหารในแต่ละลักษณะประเภทของร้านอาหาร

2.1 วิธีการวางระบบบัญชีของธุรกิจร้านอาหาร

ธุรกิจที่ต้องมีการปรับปรุงระบบบัญชีทั้งระบบโดยผู้วางระบบบัญชีและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องวางระบบบัญชีตามขั้นตอนดังนี้

2.1.1 การศึกษาความเหมาะสมของธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจร้านอาหารมีจุดบกพร่องที่เกี่ยวข้องกับระบบบัญชีตรงจุดไหนบ้าง ต้องทำการสำรวจจุดบกพร่องในระบบพร้อมจัดทำเป็นโครงการนำเสนอผู้บริหารในการตัดสินใจและต้องคำนึงถึงระยะเวลาการวางระบบบัญชีและงบประมาณในการปรับปรุง

2.1.2 วิเคราะห์ศึกษาความเหมาะสมของระบบบัญชีธุรกิจร้านอาหาร ผู้วางระบบบัญชีและผู้เกี่ยวข้องต้องศึกษาและรวบรวมข้อมูลอย่างละเอียด โดยเริ่มต้นจากแผนผังแบ่งส่วนงานของธุรกิจร้านอาหารคือแผนกบัญชีธุรกิจของร้านอาหารมีลักษณะงานอย่างไร การแบ่งหน้าที่การทำงานของแผนกบัญชีและงบการเงินของธุรกิจร้านอาหารและการจำแนกประเภทบัญชีต่าง ๆ มีการแยกประเภทและสมุดรายวัน เช่น สมุดบัญชีย่อย คู่มือปฏิบัติมาตรฐาน ต้องมีการจัดทำคู่มือในการวางระบบบัญชีร้านอาหารให้มีความเหมาะสมและทันสมัยกับธุรกิจร้านอาหารและเอกสารทุกประเภทที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจ เมื่อทำการสำรวจข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจร้านอาหารแล้วจะต้องดำเนินการวิเคราะห์และจัดทำต้นทุนเปรียบเทียบทางเลือกให้แก่ผู้บริหารหรือผู้เกี่ยวข้องเพื่อตัดสินใจวางระบบบัญชีของธุรกิจร้านอาหาร

2.1.3 การวางแผนปฏิบัติงานเกี่ยวกับระบบบัญชี โดยจัดเตรียมพิมพ์วิธีปฏิบัติการในเรื่องการวางระบบบัญชีที่เกี่ยวข้องในระบบบัญชีร้านอาหารและต้องมีการฝึกอบรมเพื่อให้ผู้บริหารและบุคลากรภายในองค์กรเข้าใจระบบบัญชีของธุรกิจร้านอาหารรวมทั้งการจัดเตรียมข้อมูลในระบบร้านอาหารเดิมพิมพ์เข้าสู่ระบบบัญชีเพื่อเป็นการเริ่มต้นการใช้ระบบบัญชีใหม่

2.1.4 การปฏิบัติตามคู่มือระบบบัญชีธุรกิจร้านอาหาร เมื่อนำระบบบัญชีธุรกิจร้านอาหารที่ได้วางระบบบัญชีใหม่มาใช้ให้ทุกฝ่ายในองค์กรที่เกี่ยวข้องเริ่มใช้งานระบบบัญชีใหม่ทันที (ประไพพิศ ลลิตาภรณ์, 2550)

2.2 วิธีการวางระบบบัญชีของธุรกิจรูปแบบร้านอาหาร 4 ลักษณะ

ร้านอาหารระดับหรู (Fine Dining) และร้านอาหารระดับกลาง (Casual Dining) สำหรับวิธีการวางระบบบัญชี เริ่มต้นจากกำหนดปัญหา (Problem Definition) ระบบบัญชีร้านอาหาร โดยมีการวางแผนงานโดยประชุมจากผู้ใช้งานและผู้ร่วมวางระบบบัญชีร้านอาหาร โดยเช็คปัญหาระบบบัญชีเอกสารและระบบควบคุมภายในก่อนทำการวางระบบบัญชี ด้วยการสัมภาษณ์และสอบถามกับพนักงานในแผนกทุกคนเรื่องเอกสารประกอบการลงข้อมูลบัญชีอบรมพนักงานในการรวบรวมเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับระบบบัญชีให้ได้ เช่น ใบกำกับภาษีแบบเต็มรูป ใบเสร็จรับเงิน บิลเงินสด ใบคำสั่งซื้อ ใบรับสินค้า รายงานภาษีซื้อ รายงานภาษีขาย เป็นต้นต้องแยกแยะและจัดเป็นหมวดหมู่ให้ชัดเจนเพื่อสะดวกในการนำเอกสารออกมาใช้งานหรือนำมาตรวจสอบหรือสอบทานและนำส่งเอกสารเพื่อให้สำนักงานบัญชีจัดทำบัญชีให้ถูกต้อง

ร้านอาหารทั่วไป (Fast Dining) เจ้าของร้านเป็นเจ้าของกิจการคนเดียวจึงไม่มีการประชุมวางแผนร่วมกับบุคคลอื่น เป็นการตัดสินใจแต่เพียงผู้เดียวสำหรับการขายกิจการจะขายเงินสด โดยเจ้าของร้านเป็น

คนขายและเก็บเงินด้วยตนเองจากรับรายการสินค้าจากลูกค้าเพื่อจัดเตรียมสินค้าให้แก่ลูกค้า หลังจากเสร็จกระบวนการให้บริการ เจ้าของกิจการจะออกใบเสร็จรับเงินหรือบิลเงินสดแก่ลูกค้า หลังจากนั้นเจ้าของร้านจะทำการเก็บใบเสร็จรับเงินในแฟ้มเอกสารของกิจการและทำการบันทึก รายการขายสินค้าในสมุดรายวันทั่วไปโดยเดบิตเงินสดเครดิตขายสินค้าและภาษีขายและบันทึกรายการผ่านบัญชีแยกประเภท สำหรับระบบการซื้อสินค้า เริ่มจากการตรวจสอบสินค้าคงเหลือของกิจการหรือการเช็คสต็อกสินค้าเพื่อจะได้จัดทำใบส่งซื้อสินค้า หรือใบรายการจัดซื้อสินค้า ซึ่งเจ้าของกิจการอาจเขียนรายการสินค้าที่ต้องการซื้อในแต่ละวัน ได้อย่างถูกต้อง และครบถ้วนเสร็จเรียบร้อยเพื่อทำการสั่งซื้อสินค้าจากผู้จำหน่าย เมื่อได้รับใบเสร็จรับเงินจากการซื้อสินค้าก็นำใบเสร็จจัดเก็บไว้ในแฟ้มเอกสารของกิจการและทำการบันทึกบัญชีการซื้อสินค้าในสมุดเงินสดจ่าย โดยเดบิต ซื้อสินค้า ภาษีซื้อ เครดิตเงินสด และบันทึกรายการผ่านบัญชีแยกประเภท เจ้าของร้านรับใบเสร็จรับเงินเพื่อ ทราบถึงยอดค่าใช้จ่ายต่างๆ ของกิจการ ค่าเช่า ค่าสาธารณูปโภคจากนั้น ก็จะนำใบเสร็จจัดเก็บในแฟ้มเอกสารของกิจการและทำการบันทึก รายการใช้จ่ายต่าง ๆ ในสมุดเงินสดโดย เดบิต ค่าใช้จ่าย และเครดิต เงินสดและบันทึกรายการผ่านแยกประเภท ลงรายการในโปรแกรม Google Sheet Flow Account, PEAK เพื่อประมวลรายการค้าออกมาเป็นรูปแบบ รายงานงบการเงิน

ร้านริมบาทวิถี (Kiosk) เจ้าของร้านเป็นเจ้าของกิจการคนเดียวจึงไม่มีการประชุมวางแผนร่วมกับบุคคลอื่น เป็นการตัดสินใจแต่เพียงผู้เดียวสำหรับการขายกิจการจะขายเงินสด โดยเจ้าของร้านเป็นคนขายและเก็บเงินด้วยตนเองจากรับรายการสินค้าจากลูกค้าเพื่อจัดเตรียมสินค้าให้แก่ลูกค้า หลังจากเสร็จกระบวนการให้บริการ เจ้าของกิจการจะออกใบเสร็จรับเงินหรือบิลเงินสดแก่ลูกค้า หลังจากนั้นเจ้าของร้านจะทำการเก็บใบเสร็จรับเงินในแฟ้มเอกสารของกิจการและทำการบันทึก รายการขายสินค้าในสมุดรายวันทั่วไปโดยเดบิตเงินสดเครดิตขายสินค้าและภาษีขายและบันทึกรายการผ่านบัญชีแยกประเภท สำหรับระบบการซื้อสินค้า เริ่มจากการตรวจสอบสินค้าคงเหลือของกิจการหรือการเช็คสต็อกสินค้าเพื่อจะได้จัดทำใบส่งซื้อสินค้า หรือใบรายการจัดซื้อสินค้า ซึ่งเจ้าของกิจการอาจเขียนรายการสินค้าที่ต้องการซื้อในแต่ละวัน ได้อย่างถูกต้อง และครบถ้วนเสร็จเรียบร้อยเพื่อทำการสั่งซื้อสินค้าจากผู้จำหน่าย เมื่อได้รับใบเสร็จรับเงินจากการซื้อสินค้าก็นำใบเสร็จจัดเก็บไว้ในแฟ้มเอกสารของกิจการและทำการบันทึกบัญชีการซื้อสินค้าในสมุดเงินสดจ่าย โดยเดบิต ซื้อสินค้า ภาษีซื้อ เครดิตเงินสด และบันทึกรายการผ่านบัญชีแยกประเภท เจ้าของร้านรับใบเสร็จรับเงินเพื่อทราบถึงยอดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของกิจการ ค่าเช่า ค่าสาธารณูปโภคจากนั้นก็นำใบเสร็จจัดเก็บในแฟ้มเอกสารของกิจการและทำการบันทึก รายการใช้จ่ายต่าง ๆ ในสมุดเงินสดโดยเดบิต ค่าใช้จ่ายและเครดิตเงินสดและบันทึกรายการผ่านแยกประเภท ลงรายการในโปรแกรม โปรแกรม SME สบายใจ เพื่อประมวลรายการค้าออกมาเป็นรูปแบบรายงานงบการเงิน (จุฑามาศ เพียงประดิษฐ์ผล และพรรณิภา แก้วกาหลง, 2562)

2.3 ตารางสรุปการวางระบบบัญชีของธุรกิจรูปแบบร้านอาหาร 4 ลักษณะ

ตารางที่ 2 ตารางสรุปการวางระบบบัญชีของธุรกิจรูปแบบร้านอาหาร 4 ลักษณะ

ลักษณะประเภทร้านอาหาร ระบบบัญชีธุรกิจร้านอาหาร	ร้านอาหารระดับ หรู (Fine Dining)	ร้านอาหาร ระดับกลาง (Casual Dining)	ร้านอาหารทั่วไป (Fast Dining)	ร้านริมบาทวิถี (Kiosk)
1. สมุดบัญชีรายรับ-รายจ่าย สมุด รายวันทั่วไป	✓	✓	✓	✓
2. สมุดแยกประเภททั่วไป	✓	-	-	-
3. สมุดบันทึกวัตถุดิบและสินค้า คงเหลือ	✓	✓	-	-
4. ใบรับรายการส่งสินค้า	✓	✓	✓	-
5. ใบเสร็จรับเงิน	✓	✓	✓	✓
6. ใบกำกับภาษีอย่างย่อ / ใบกำกับ ภาษีเต็มรูป	✓	✓	✓	✓
7. รายงานภาษีซื้อ รายงานภาษีขาย	✓	-	-	-
8. ภงด.๕๐ ภงด.๕๑ ภพ.๓๐	✓	-	-	-
9. ใบเพิ่มหนี้ ใบลดหนี้	✓	-	-	-
10. บิลเงินสด	✓	✓	✓	✓
11. รายงานประจำวันของพนักงาน แคชเชียร์	✓	-	-	-
12. ใบสั่งซื้อ ใบสอบถามราคา	✓	-	-	-
13. ใบรับสินค้า	✓	-	-	-
14. ทะเบียนเงินเดือน ใบสรุป เงินเดือน ใบหักภาษี ณ ที่จ่าย	✓	-	-	-
15. รายงานรับจ่ายเงินเดือน	✓	✓	-	-
16. ใบสำคัญจ่ายเงิน ใบสำคัญรับเงิน	✓	-	-	-
17. ทะเบียนคุมเช็ค ทะเบียนคุมจ่าย เงิน รับเงิน	✓	-	-	-
18. ทะเบียนสินทรัพย์	✓	-	-	-
19. ใบรับคืน/ส่วนลด	✓	-	-	-
20. ใบส่งคืน/ส่วนลด	✓	-	-	-
21. รายงานการนำส่งเงินประกันสังคม	✓	-	-	-
22. งบกำไรขาดทุน	✓	-	-	-
23. งบแสดงฐานะการเงิน	✓	-	-	-
24. รายงานเงินสดรับ-จ่ายประจำปี	✓	-	-	-
25. รายงานแสดงการเปลี่ยนแปลง ส่วนของผู้ถือหุ้น หมายเหตุประกอบ งบการเงิน ภงด.๕๐ ภงด.๕๑	✓	-	-	-

2.4 การวางระบบบัญชีที่ดีในธุรกิจร้านอาหาร

การวางระบบบัญชีที่ดีนั้นจะต้องมีการสอดคล้องไปกับระบบงานซึ่งเกี่ยวข้องกับธุรกิจร้านอาหาร โดยต้องผสมรวมกับธุรกิจร้านอาหารอย่างลงตัวโดยการวางระบบต้องคำนึงถึงลักษณะของธุรกิจร้านอาหาร ประเภทของธุรกิจร้านอาหาร ซึ่งในการทำงานหรือการดำเนินธุรกิจต้องเป็นไปตามจริงของระบบต่าง ๆ ภายในธุรกิจและสร้างขึ้นมาจะต้องไม่เป็นการขัดขวางต่อการดำเนินงานและไม่ทำให้เกิดการผิดพลาดในส่วนของผู้ใช้งาน ข้อมูล เช่น ผู้บริหารหรือเจ้าของธุรกิจร้านอาหารควรจะต้องรู้ความต้องการของตนเองก่อนที่จะวางระบบบัญชี เพื่อที่จะให้การวางระบบบัญชีร้านอาหารสามารถรองรับความต้องการของผู้บริหารหรือเจ้าของกิจการตามความต้องการจริง

การวางระบบบัญชีที่ดีจะต้องมีการควบคุมภายในอย่างมีประสิทธิภาพป้องกันการทุจริตอย่างได้ผลในทุกเรื่องโดยระบบบัญชีที่ดีจะต้องมีความสอดคล้องไปกับการทำงานและมีการควบคุมภายในที่เหมาะสมกับสภาพการดำเนินธุรกิจและขนาดของกิจการ ไม่ว่าจะเป็นขนาดใหญ่หรือขนาดย่อมก็ตามจะต้องสอดคล้องต่อนโยบายในการดำเนินกิจการด้วย ดังนั้นระบบบัญชีที่เหมาะสมจะใช้งานได้ดีในกิจการแบบเดียวกันแห่งหนึ่งอาจไม่สามารถใช้ได้ดีกับอีกแห่งหนึ่ง ดังนั้นจึงต้องปรับให้ขึ้นตามความถนัดและความชำนาญของแต่ละกิจการ การวางระบบบัญชีที่ดีจะต้องมีการนำเสนอรายงานตามระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับการเสนอรายงานบางอย่างมีความซ้ำทำให้คุณค่าของรายงานอาจจะเหลือเท่ากับศูนย์หรือรายงานที่มากเกินไปจะทำให้เกิดการสับสนได้ ดังนั้นนำเสนอต้องคำนึงถึงการวางระบบที่เหมาะสมไม่มากและน้อยจนเกินไป (กนกมณี หอมแก้ว และคณะ, 2559)

การวางระบบบัญชีที่ดีของธุรกิจร้านอาหารต้องใช้ความคิดของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในกิจการเพื่อกำหนดหรือวางรูปแบบซึ่งมาจากฝ่ายบัญชีหรือนักบัญชี แต่การวางระบบบัญชีจำเป็นต้องใช้ศิลปะและศาสตร์หลายแขนง ดังนั้น การวางระบบบัญชีที่ดีเพื่อเหมาะสมกับกิจการจะต้องเกิดจากการรวมตัวของแผนกต่าง ๆ ในกิจการและนักบัญชีที่มีประสบการณ์ทั้งบัญชีการเงิน บัญชีบริหาร บัญชีภาษีอากร ผู้วางระบบบัญชีหรือฝ่ายบัญชีจะต้องเป็นผู้มีใจกว้าง ยอมรับคำแนะนำหรือข้อขัดแย้งจากผู้อื่นและจะต้องได้รับการยอมรับจากทุก ๆ ฝ่ายโดยเฉพาะผู้บริหาร และสามารถประสานงาน อธิบายเหตุผลต่าง ๆ ได้อย่างชัดเจน กรณีที่ฝ่ายบัญชีไม่มีคุณสมบัติเพียงพออาจต้องพึ่งพาบุคคลภายนอกที่มีคุณสมบัติมาชดเชย เช่น บริษัทรับวางระบบบัญชี (Master plan audit and Consultant, 2017)

สรุป

ธุรกิจร้านอาหารเป็นธุรกิจความสำคัญธุรกิจหนึ่งต่อภาคบริการของเศรษฐกิจของประเทศ โดยธุรกิจร้านอาหารมีผู้ประกอบการตั้งแต่ธุรกิจขนาดเล็กไปจนถึงธุรกิจขนาดใหญ่โดยให้บริการลูกค้าในด้านเรื่องของอาหารเครื่องดื่ม เน้นรสชาติอาหาร ความสะอาด ความสดของอาหาร มีเมนูอาหารที่หลากหลายและน่าสนใจ แต่โดยบทความมุ่งเน้นศึกษาถึง ธุรกิจร้านอาหารขนาดกลางและขนาดเล็กส่วนใหญ่ยังมีปัญหาในเรื่องไม่ทราบต้นทุนและกำไรของกิจการซึ่งมาจากปัญหาที่เกิดขึ้นคือไม่มีนักบัญชีประจำร้านทำให้เกิดผลกระทบไม่เข้าใจเรื่องของภาษีมูลค่าเพิ่มหรือภาษีหัก ณ ที่จ่าย แยกรายการรายรับรายจ่ายของเอกสารกิจการตนเองไม่เป็นระบบไม่ทราบค่าใช้จ่ายใดหักภาษีชนิดใด หรือจ่ายเงินเดือนไม่มีเอกสารประกอบการจ่าย รวมทั้งธุรกิจวางระบบการ

จัดทำบัญชีที่ไม่ถูกต้อง อาจมีการจัดทำบัญชีหลายบัญชีเพื่อหลบเลี่ยงภาษี ทำให้ได้รายงานทางการเงินที่ไม่เป็นความจริง ส่งผลกระทบต่อผู้ใช้งบการเงินทั้งภายในและภายนอก บทความนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาแนวคิดการวางระบบบัญชีของธุรกิจร้านอาหารช่วยให้ระบบการทำงานราบรื่นและได้ข้อมูลถูกต้องเป็นไปตามนโยบายบัญชี มีความเที่ยงตรงและออกรายงานงบการเงินที่มีถูกต้องน่าเชื่อถือ และยังสามารถนำข้อมูลไปใช้ในการคำนวณตัวเลขภาษี และการจัดทำรายงานทางภาษีให้เป็นไปตามข้อกำหนดที่ประมวลรัษฎากรกำหนด และศึกษารูปแบบการวางระบบบัญชีสำหรับการบริการร้านอาหารในแต่ละประเภทเพื่อประโยชน์ในการรวบรวมจัดเก็บเอกสารที่ใช้ประกอบการลงบัญชีให้เหมาะสมกับและคู่มือปฏิบัติที่เหมาะสมกับรูปแบบธุรกิจร้านอาหารแต่ละประเภท ตลอดจนการสร้างต้นแบบที่สามารถนำไปปรับใช้ระบบบัญชีธุรกิจร้านอาหารทุกประเภท

เอกสารอ้างอิง

- กนกมณี หอมแก้ว และคณะ. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานบัญชีของนักบัญชีไทย. เรียกใช้เมื่อ 13 มีนาคม 2568 จาก <https://so08.tci-thaijo.org/index.php/MSJournal/article/view/1753>
- จุฑามาศ เพียงประดิษฐ์ผล และพรณิภา แก้วกาหลง. (2562). การวางระบบบัญชีและจัดทำบัญชีให้กับร้านวันคอฟฟี่. เรียกใช้เมื่อ 25 ตุลาคม 2567 จาก <http://www.atc.ac.th/ATCWeb/FileATC/>
- ณพัชรพรรณ ก้อย่างรุ่งเรือง และคณะ. (2564). การพัฒนาระบบบัญชีธุรกิจผลิตน้ำดื่มกรณีศึกษา: ห้างหุ้นส่วนสามัญสมหวังดริงค์วอเตอร์กรุ๊ป ตำบลสมอแข อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก. เรียกใช้เมื่อ 25 ตุลาคม 2567 จาก <https://so03.tcithaijo.org/index.php/jmspsru/article/download/246831/168815>
- ณัฐวุฒิ รุ่งเสถียรภูธร. (2558). ประเภทของร้านอาหารคุณภาพของอาหารคุณภาพการบริการและสื่อสังคมออนไลน์ที่ส่งผลต่อการเลือกใช้บริการร้านอาหารสำหรับมือค้ำของผู้บริโภคในกรุงเทพมหานคร. ใน สารานุกรมบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- นิพนธ์ เห็นโชคชัยชนะ. (2559). ความหมายและขอบเขตของการบัญชี. เรียกใช้เมื่อ 17 ตุลาคม 2567 จาก <http://www.jap.tbs.tu.ac.th/files/Article/Jap35/Ful/Jap35Nipan.pdf>
- ประไพพิศ ลลิตาภรณ์. (2550). คู่มือการวางระบบบัญชีสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 13 ตุลาคม 2565 จาก <http://ia.psd.ku.ac.th/document/pp/ppsprint.pdf>
- ปรีนทร อ่อนไกร และคณะ. (2563). ระบบจัดการร้านกาแฟมูลค่าเบียร์หิมะ. ใน สารนิพนธ์ บริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ธุรกิจ. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- ไมตรี เจริญวรรณ และคณะ. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างการวางระบบบัญชีที่ดีกับคุณภาพข้อมูลทางการเงินของธุรกิจเครื่องดื่มในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 16 ตุลาคม 2567 จาก <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/mbs/article/download/243968/165482/849559>
- เยาว์ลักษณ์ ขาดิษฐ์ชัย และศรัณย์ ชูเกียรติ. (2565). มีอาชีพการวางระบบบัญชี กับการสร้างความยั่งยืนของ ASEAN CPA และผู้ประกอบการวิชาชีพบัญชีไทย. เรียกใช้เมื่อ 13 ตุลาคม 2567 จาก [thaiJohttps://so03.tci-thaijo.org>article](https://so03.tci-thaijo.org/article)

- รัชนีวรรณ วัฒนปริญญา และกิตติพันธ์ คงสวัสดิ์เกียรติ. (2556). การตัดสินใจเลือกใช้บริการร้านอาหารของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารการตลาดและการสื่อสาร, 1(2), 317-333.
- วนิดา สิงห์จาวลา. (2554). ร้านอาหารเนื้ออย่างหมูย่างโนบิตะ. ใน สารระนิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- วิไล วีรปรีย์ และคณะ. (2566). ระบบบัญชี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2566). คู่มือกฎหมายสำหรับผู้ประกอบการ SME สาขาธุรกิจร้านอาหาร. เรียกใช้เมื่อ 1 กันยายน 2568 จาก www.sme.go.th
- สุขุม โพธิสวัสดิ์. (2553). การวางระบบบัญชี. (พิมพ์ครั้งที่10). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สายธาร.
- สุทธาทิพย์ บุญเรือง และคณะ. (2562). คุณภาพข้อมูลทางบัญชีที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการตัดสินใจของผู้ประกอบการธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในจังหวัดสงขลา. วารสารเศรษฐศาสตร์และบริหาร ธุรกิจ, 11(1), 77-92.
- อัญชลีกร พวงทอง และทศวรรณ วงษ์หงส์. (2561). การวางระบบบัญชีและจัดทำบัญชีให้กับข้าวมันไก่. ใน สารนิพนธ์หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง สาขาวิชาบัญชี. วิทยาลัยเทคโนโลยีอรรณพวิทย พณิ ชยการ.
- Master plan audit and Consultant. (2017). แนวคิดเกี่ยวกับการวางระบบบัญชี. เรียกใช้เมื่อ 13 ตุลาคม 2567 จาก <https://mpacacc.com/2017/accountingsystem/>

การฝึกทักษะชีวิตด้านมนุษยสัมพันธ์ตามแนวทางสังคหวัตถุ 4 สำหรับวัยรุ่น*

LIFE SKILLS TRAINING IN INTERPERSONAL RELATIONSHIPS FOR ADOLESCENTS BASED ON THE FOUR PRINCIPLES OF SANGAHAVATTHU

จือผิง ลิมทรงพรต*, พรทิพย์ วรรณวิโรจน์, ทศนีย์ มงคลรัตน์

Jueping Limsongprot*, Porntip Wannawiroj, Tassanee Mongkolrat

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand

*Corresponding author E-mail: juepinglp@gmail.com

บทคัดย่อ

สังคหวัตถุ 4 เป็นแนวทางที่เน้นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขและสันติสุข การฝึกทักษะชีวิตด้านมนุษยสัมพันธ์ตามแนวทางสังคหวัตถุ 4 ถือเป็นการเสริมสร้างพื้นฐานที่สำคัญสำหรับวัยรุ่นในการพัฒนาตนเองและปฏิบัติตนในสังคมอย่างเหมาะสม โดยในกระบวนการฝึกทักษะเหล่านี้วัยรุ่นจะได้เรียนรู้ถึงความสำคัญของการให้ การพูดจา การทำประโยชน์ และการเอื้อเฟื้อ ประกอบด้วย ประการแรก “ทาน” หรือการให้สิ่งดีงาม ไม่ได้จำกัดเพียงแค่การให้ของขวัญหรือความช่วยเหลือทางกายภาพ แต่ยังรวมถึงการให้ความสนใจ ความรัก และความห่วงใยต่อผู้อื่น ซึ่งเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่มั่นคงและเสริมสร้างความรู้สึกรักของการเชื่อมโยงระหว่างบุคคล ประการที่สอง “ปิยวาจา” หรือการพูดจาไพเราะเป็นการใช้คำพูดที่สุภาพและเคารพผู้อื่น การพูดจาในลักษณะนี้ไม่เพียงแต่ช่วยลดความขัดแย้ง แต่ยังเสริมสร้างบรรยากาศแห่งความสงบและความเข้าใจ ประการที่สาม “อถถจริยา” หรือการทำประโยชน์ คือการนำสิ่งที่ดีมาปฏิบัติในชีวิตจริง เช่น การช่วยเหลือผู้อื่นในกิจกรรมต่าง ๆ หรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม การทำประโยชน์นี้ช่วยให้วัยรุ่นพัฒนาความรับผิดชอบต่อสังคม และทำให้มีความเข้าใจในความสำคัญของการทำดีต่อผู้อื่น และประการที่สี่ “สมานัตตา” หรือการมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ คือการแสดงออกถึงความใส่ใจและการแบ่งปันกับผู้อื่น ซึ่งช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในความแตกต่างของบุคคลและเสริมสร้างความร่วมมือ การฝึกทักษะนี้จะช่วยให้วัยรุ่นสามารถสร้างความสมดุลระหว่างการดูแลตนเองและผู้อื่น ส่งผลให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขและยั่งยืน

คำสำคัญ: สังคหวัตถุ 4, ทักษะชีวิต, มนุษยสัมพันธ์, แนวทางสำหรับวัยรุ่น

Abstract

The Four Principles of Sangahavatthu emphasize fostering positive interpersonal relationships and promoting peaceful and harmonious coexistence in society. Training in interpersonal life skills based on the Four Principles of Sangahavatthu provides adolescents with

* Received 4 September 2025; Revised 26 September 2025; Accepted 28 September 2025

an essential foundation for self-development and appropriate social conduct. Through this training process, adolescents learn the importance of giving, kind speech, beneficial conduct, and altruism. The first principle, *dāna* (generosity), goes beyond material giving such as gifts or physical assistance. It encompasses offering attention, love, and care for others, thereby fostering strong relationships and a sense of interpersonal connectedness. The second principle, *piyavācā* (kind speech), refers to the use of polite and respectful communication. Such speech not only reduces conflict but also creates an atmosphere of peace and mutual understanding. The third principle, *atthacariyā* (beneficial conduct), highlights the practice of doing good in daily life, such as helping others in various activities or engaging in social contributions. This principle encourages adolescents to cultivate social responsibility and recognize the importance of contributing positively to others. The fourth principle, *samānattatā* (impartiality or altruism), emphasizes consideration, generosity, and sharing with others. It fosters an appreciation of individual differences and strengthens collaboration. Cultivating these skills enables adolescents to maintain a balance between self-care and care for others, thereby supporting their ability to live happily and sustainably in society.

Keywords: Sangkhahavatthu 4, Life Skills, Human Relations, Guidelines for Adolescents

บทนำ

ปัญหาของวัยรุ่นไทยในปัจจุบันมีแนวโน้มทวีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง วัยรุ่นเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของการพัฒนาที่ต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตใจ และอารมณ์ อันส่งผลต่อการปรับตัวและพฤติกรรม หนึ่งในปัญหาที่สำคัญคือพฤติกรรมก้าวร้าว ซึ่งก่อให้เกิดความเสียหายต่อทั้งบุคคลและสังคม ความก้าวร้าวแบ่งออกได้เป็นสองลักษณะ คือ ความก้าวร้าวทางตรง เช่น การทำร้ายร่างกายหรือการใช้ถ้อยคำรุนแรง และความก้าวร้าวทางอ้อมซึ่งมุ่งทำลายความสัมพันธ์ทางสังคม (ปริญา เรืองทิพย์, 2561) งานวิจัยทางประสาทวิทยาชี้ว่าพฤติกรรมดังกล่าวสัมพันธ์กับการทำงานของสมองที่ควบคุมการตอบสนองทั้งในระดับที่ตั้งใจและไม่ตั้งใจ (De Almeida, R. M. M. et al., 2015) ดังนั้น แนวทางแก้ไขจึงควรมุ่งเสริมสร้างทักษะชีวิตที่ช่วยให้วัยรุ่นปรับตัวและตัดสินใจอย่างมีความรับผิดชอบ มากกว่าการควบคุมพฤติกรรมเพียงภายนอก การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมบนฐานพุทธธรรมเป็นแนวทางหนึ่งที่สำคัญในการประยุกต์ใช้ (Charoenlak, N. et al., 2023) ในกระบวนการพัฒนาวัยรุ่น ทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะวัยรุ่นเป็นช่วงที่กำลังค้นหาตัวตน ต้องการการยอมรับจากเพื่อนและสังคม การฝึกทักษะมนุษยสัมพันธ์จึงมีบทบาทสำคัญในการสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์และลดความขัดแย้ง (ภิราวิชญ์ ชัยมาลา, 2567) แนวทางหนึ่งที่สามารถเสริมสร้างการอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์และลดความขัดแย้งได้ คือ การประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2548)

การพัฒนาวัยรุ่นโดยประยุกต์ใช้พระพุทธศาสนาจะสามารถปรับตัวและอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างสร้างสรรค์ ต้องอาศัยแนวทางที่รวมทั้งทักษะชีวิตและคุณธรรม หนึ่งในแนวทางที่มีประสิทธิภาพคือการประยุกต์ใช้ หลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งประกอบด้วย ทาน (การให้) ปิยวาจา (การพูดจาไพเราะ) อตถจริยา (การเกื้อกูล) และสมานัตตตา (การวางตนเสมอต้นเสมอปลาย) เป็นการสร้างความตระหนักในการดูแลตัวเอง รวมถึงหลักสาธารณิยธรรม ซึ่งสามารถการบูรณาการความฉลาดทางอารมณ์วิถีพุทธ เพื่อสร้างองค์กรแห่งความสุขยุคพลิกผัน ตามบริบทปัจจุบัน โดยวิเคราะห์แนวทางพัฒนาทักษะอารมณ์ผ่านหลักสติปัญญาและโยนิโสมนสิการ ซึ่งช่วยให้บุคลากรมีสติ การคิดอย่างมีเหตุผล และจิตใจมั่นคงในสภาพแวดล้อมที่ไม่แน่นอน (ณัฐพร สิงห์สร และคณะ, 2567) หลักธรรมเหล่านี้ช่วยให้วัยรุ่นพัฒนาความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น ลดพฤติกรรมก้าวร้าว และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่มั่นคง (จักรดลย์ มนตรีกล ณ อยู่ธยา, 2557) การปฏิบัติผ่านกิจกรรมกลุ่ม การสื่อสารเชิงบวก และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณประโยชน์ ช่วยให้วัยรุ่นเรียนรู้การปรับตัว การให้เกียรติ และการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างสร้างสรรค์ การบูรณาการ คุณค่าทางพระพุทธศาสนา เข้ากับการพัฒนาทักษะชีวิตเป็นอีกมิติที่สำคัญ โดยการนำหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา รวมถึงหลักสุปปริยธรรม ซึ่งเป็นรากฐานของการเรียนรู้และสร้างปฏิสัมพันธ์องค์กร (เรจิวิชญ์ นิลโคตร และคณะ, 2567) ทั้งหมดล้วนแล้วสามารถนำมาประยุกต์ใช้ ศีลช่วยควบคุมพฤติกรรมไม่ให้ก้าวร้าวหรือเบียดเบียนผู้อื่น สมาธิช่วยเสริมสติและความมั่นคงทางอารมณ์ และปัญญาช่วยให้วัยรุ่นมีความสามารถในการตัดสินใจอย่างรอบคอบ การฝึกเช่นนี้ไม่เพียงสร้างความเข้มแข็งทางจิตใจ แต่ยังปลูกฝังความรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม นอกจากนี้ การพัฒนาวัยรุ่นควรขยายมิติไปสู่ การเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อสร้างความพร้อมในการรับมือกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วและซับซ้อน การส่งเสริม ความฉลาดทางอารมณ์ (Emotional Intelligence) ช่วยให้วัยรุ่นเข้าใจตนเองและผู้อื่น สามารถจัดการความขัดแย้ง และสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน ขณะเดียวกัน การปลูกฝัง ภาวะผู้นำ การบูรณาการหลักธรรมสู่ชุมชนเพื่อสุขภาวะที่ดี บนพื้นฐานคุณธรรมและเมตตา การมีแนวคิดดังกล่าวจะเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการส่งเสริมให้วัยรุ่นมีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มุ่งสร้างประโยชน์ต่อส่วนรวม และตัดสินใจบนเหตุผลและความมีจิตสำนึก (Singsorn, N. et al., 2023); (Nilkote, R. et al., 2025)

บทความนี้มุ่งศึกษา การประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 ร่วมกับคุณค่าทางพระพุทธศาสนา ในฐานะแนวทางเชิงกลยุทธ์ที่ช่วยให้วัยรุ่นพัฒนาทักษะชีวิตและมนุษยสัมพันธ์ ควบคู่กับการเสริมสร้างจิตใจที่มั่นคง ความฉลาดทางอารมณ์ ภาวะผู้นำ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเตรียมความพร้อมให้วัยรุ่นสามารถดำรงชีวิตในสังคมที่ซับซ้อนและแข่งขันสูงได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพ ทั้งยังส่งเสริมให้สามารถบูรณาการหลักธรรมเข้ากับการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณค่าในสังคม

แนวคิดสังคหวัตถุ 4

ความหมายของสังคหวัตถุ 4

พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้อธิบายว่า “สังคหวัตถุ 4” หมายถึง ธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว 4 ประการ ซึ่งเป็นหลักธรรมที่ช่วยให้มนุษย์ผูกใจคนอื่นและประสานหมู่ชนไว้เป็นหนึ่งเดียว สอดคล้องกับพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้ให้ความหมายว่า สังคหวัตถุ 4 คือ หลักธรรมที่ช่วยยึด

เหนียวจิตใจคน และทำให้คนในสังคมรวมกันเป็นหนึ่งเดียวอย่างสามัคคี (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2548) ส่วนพระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้ให้คำอธิบายไว้ว่า สังคหวัตถุ 4 หมายถึง กำลังแห่งการสงเคราะห์หรือมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้บริหาร เพราะหากนักบริหารไม่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ก็จะไม่สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ถ้าไม่มีคนมาช่วยงานก็จะทำให้ไม่สามารถประสบความสำเร็จในการบริหารได้ (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549) จะเห็นได้ว่า พระพุทธเจ้าทรงสอนหลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์ไว้ว่า “สังคหวัตถุ” หมายถึง วิธีการที่ช่วยผูกใจคน พระองค์เปรียบเสมือนการที่ลิ่มสลักเป็นตัวเชื่อมส่วนประกอบต่างๆ ของรถม้าให้รวมตัวกันทำให้รถม้าสามารถเคลื่อนไปข้างหน้าได้เช่นเดียวกับคนในสังคมที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงผู้อื่นให้รวมเป็นหนึ่งเดียว ลิ่มสลักนี้เปรียบเสมือนกับ “สังคหวัตถุ” ซึ่งนักบริหารที่มีมนุษยสัมพันธ์ดีจะสามารถผูกใจเพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชาไว้ได้ ดังนั้น สังคหวัตถุ 4 จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาทักษะมนุษยสัมพันธ์ที่ช่วยเสริมสร้างความสามัคคีในสังคมและทำให้การทำงานร่วมกับผู้อื่นประสบผลสำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ประกอบของสังคหวัตถุ 4

สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสอนให้มนุษย์สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างความสามัคคีและความเมตตาในสังคม ทั้งยังช่วยส่งเสริมให้คนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและความสงบสุข โดยพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้อธิบายองค์ประกอบของสังคหวัตถุ 4 ไว้ดังนี้

1. ทาน ให้ปัน คือ การให้ปันในที่นี้ไม่ได้จำกัดเฉพาะการให้ทรัพย์สินหรือปัจจัยทางโลกเท่านั้น แต่รวมถึงการแบ่งปันความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และศิลปวิทยาต่าง ๆ ซึ่งการให้ด้วยความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่จะช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างคนในสังคม ทำให้ผู้อื่นรู้สึกถึงความเมตตาและเห็นถึงความปรารถนาดีต่อกัน

2. ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน คือ การพูดจาด้วยคำสุภาพ ไพเราะ น่าฟัง ชี้แจงสิ่งที่ เป็นประโยชน์และมีเหตุผล ไม่ใช่แค่การสื่อสาร แต่เป็นการแสดงออกถึงความเอาใจใส่ต่อผู้อื่น การพูดในลักษณะนี้จะช่วยให้เกิดความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างบุคคล เสริมสร้างความเข้าใจและนำไปสู่การประสานความสัมพันธ์ในหมู่คน

3. อัตถจริยา ทำประโยชน์แก่เขา คือ เป็นการแสดงออกถึงการช่วยเหลือผู้อื่นด้วยกำลังกายหรือด้วยการลงมือทำในกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีใช้เพียงแค่การช่วยเหลือเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการกระทำที่ช่วยแก้ไขปัญหามโนธรรม ส่งเสริมและบำเพ็ญประโยชน์แก่ส่วนรวม ซึ่งเป็นการแสดงออกถึงความเสียสละและความใส่ใจต่อผู้อื่น

4. สมานัตตตา เอาตัวเข้าสมาน คือ การทำตัวให้เข้ากับผู้อื่น หมายถึง การวางตนให้สมดุลเสมอต้นเสมอปลาย การปฏิบัติด้วยความเสมอภาคต่อกัน ไม่ว่าจะเป็นการร่วมสุขร่วมทุกข์ การปรับตัวเข้าหากัน รวมถึงการแสดงความเห็นอกเห็นใจ โดยที่ไม่แสวงหาผลประโยชน์เพียงฝ่ายเดียว แต่คำนึงถึงประโยชน์ร่วมของส่วนรวม เพื่อให้เกิดความสงบสุขและความสัมพันธ์ที่ยั่งยืน

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ได้ให้องค์ประกอบของสังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย

1. ทาน หมายถึง หลักการให้ทานในบริบทของการบริหาร หมายถึงการรู้จักเสียสละ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ให้กับเพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา โดยการให้ทานจะช่วยผูกใจคนให้รักและเคารพต่อกัน ตามคำพุทธพจน์ที่ว่า “ทโท คนถดมิตตานิ ผู้ให้ย่อมผูกใจมิตรไว้ได้” ซึ่งหมายความว่าผู้ที่ให้ทานจะสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและมั่นคงกับผู้อื่นได้ การให้ทานสามารถแบ่งได้เป็น 3 วิธีหลัก ได้แก่

ก. อามิสทาน หมายถึง การให้สิ่งของแก่เพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา โดยเฉพาะในช่วงที่เขาเดือดร้อน เช่น การให้ของเพื่อช่วยเหลือในยามที่พวกเขาตกต่ำหรือมีความต้องการ ซึ่งการให้รางวัลหรือการขึ้นเงินเดือนก็ถือเป็นอามิสทาน การให้ในลักษณะนี้จะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและทำให้เกิดความประทับใจ

ข. วิทยาทาน หรือ ธรรมทาน หมายถึง การให้คำแนะนำหรือการสอนงานที่ถูกต้อง รวมถึงการจัดหลักสูตรอบรมพัฒนาทักษะหรือการส่งพนักงานไปศึกษาดูงาน เพื่อช่วยเสริมสร้างความรู้ให้แก่พนักงาน ซึ่งเป็นการให้ทานในรูปแบบของปัญญา

ค. อภัยทาน หมายถึง การให้อภัยเมื่อเกิดข้อผิดพลาดหรือการล่วงเกินซึ่งกันและกัน การให้อภัยไม่ทำให้ผู้ให้ต้องสูญเสียอะไร แต่กลับเป็นการลงทุนที่ให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่า เพราะผู้ที่ได้รับการให้อภัยจะเกิดความรู้สึกขอบคุณและซาบซึ้งในความเมตตา ซึ่งจะทำให้มีคนร่วมงานและสนับสนุนงานเพิ่มขึ้นอีกด้วย

2. ปิยวาจา หมายถึง การพูดถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน (วจีไพเราะ) นักบริหารที่ดีจะรู้จักผูกใจคนด้วยคำพูดอ่อนหวาน คำพูดหยาบกระด้างผูกใจใครไม่ได้ ตามปกติคนเราจะมดสิ่งของต้องใช้ของอ่อน เช่น เชือก หรือ ลวดมด ในทำนองเดียวกันเราจะมดใจคนได้ก็ด้วยถ้อยคำอ่อนหวาน

3. อุตถจริยา หมายถึง การทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น (สงเคราะห์ประชาชน) ตรงกับคำพังเพยที่ว่า “อยู่บ้านท่านอย่านิ่งดูตาย ปั่นวัวปั่นควายให้ลูกท่านเล่น” นักบริหารทำอุตถจริยาได้หลายวิธี เช่น บริการช่วยเหลือยามเขาป่วยไข้หรือเป็นประธานในงานพิธีของผู้ใต้บังคับบัญชา

4. สมานัตตา หมายถึง การวางตัวสม่ำเสมอ (วางตนพอดี) เมื่อนักบริหารไม่ทอดทิ้งผู้ร่วมงานทั้งหลาย เขาจึงจะสามารถสร้างทีมงานขึ้นมาได้ นั่นคือถือคติว่า “มีทุกข์ร่วมทุกข์มีสุขร่วมสุข” นักบริหารต้องกล้ารับผิดชอบในผลการตัดสินใจของตนเอง ถ้าผลเสียตกมาถึงผู้ปฏิบัติตามคำสั่งของตน นักบริหารต้องออกมาปกป้องคนนั้น ไม่ใช่หนีเอาตัวรอดตามลำพัง

ความสำคัญของสังคหวัตถุ 4

ตามทัศนะของ นิติธรรมา สนั่นเมือง ได้ให้ความสำคัญของสังคหวัตถุ 4 ว่าหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา เรื่อง สังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน การให้, ปิยวาจา การพูดจาไพเราะอ่อนหวาน, อุตถจริยา การเกื้อกูล และสมานัตตา การวางตัวสม่ำเสมอ เป็นแนวทางที่สามารถนำมาใช้ประยุกต์กับการทำงานและการสมาคมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยผ่านพฤติกรรมที่สะท้อนธรรมชาติที่ดีของมนุษย์ ทาน การให้ หมายถึง การรู้จักเสียสละเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งสามารถแสดงออกผ่านการช่วยเหลือด้วยทรัพย์สินสิ่งของ หรือการแบ่งปันความรู้และประสบการณ์ให้กับผู้อื่น นักบริหารที่ดีจะสามารถผูกใจคนในทีมได้ด้วยการมีน้ำใจที่รู้จักให้ทาน โดยเฉพาะในยามที่เพื่อนร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาประสบปัญหา หรือมีความเดือดร้อน ซึ่งการให้ในลักษณะนี้จะช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น และทำให้ผู้คนในองค์กรเกิดความรักใคร่และร่วมมือกันในการทำงาน ปิยวาจา การพูดจาไพเราะอ่อนหวาน หมายถึงการใช้คำพูดที่สุภาพ นุ่มนวล มีเหตุผล ชักจูงให้คนอื่นรักใคร่และยินดีร่วมงานด้วย คำพูดที่ดีจะทำให้ผู้คนเกิดความสัมพันธ์ที่ดี โดยการใช้คำพูดที่สุภาพอ่อนโยนจะช่วยลดความขัดแย้งและสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรในที่ทำงาน นักบริหารที่ดีจะรู้จักพูดให้กำลังใจ ช่วยชี้แนะแนวทางที่ถูกต้อง และส่งเสริมให้ผู้ร่วมงานมีความมั่นใจในตัวเอง อุตถจริยา การเกื้อกูล หมายถึงการแสดงออกถึงความช่วยเหลือและพร้อมที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ไม่ว่าจะเป็นการช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ หรือการเป็นผู้สนับสนุนในเวลาที่คุณอื่นต้องการ

ความช่วยเหลือ ไม่ว่าจะเป็นในด้านการทำงานหรือในสถานการณ์ส่วนตัว นักบริหารที่ดีจะรู้จักทำตัวให้เป็นประโยชน์ต่อเพื่อนร่วมงานด้วยการช่วยเหลืออย่างจริงใจ ซึ่งจะทำให้ผู้อื่นรู้สึกถึงความใส่ใจและพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สมานัตตา การวางตัวสม่ำเสมอ หมายถึงการปฏิบัติตนอย่างเสมอต้นเสมอปลาย โดยการไม่ลำเอียง ไม่เอาเปรียบ และไม่เลือกปฏิบัติ การวางตัวในลักษณะนี้จะช่วยให้เกิดความเสมอภาคและสร้างความเชื่อมั่นในทีมงาน นักบริหารที่ดีจะต้องรู้จักการวางตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์ การทำตัวให้เข้ากับผู้ร่วมงานและให้ความเสมอภาคในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของผลประโยชน์หรือเรื่องของความสุขทุกข์ เพื่อให้เกิดความร่วมมือกันในการทำงาน และผลักดันให้ทีมสามารถบรรลุเป้าหมายร่วมกันได้ หลักธรรมทั้งสี่นี้จึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยให้การทำงานในองค์กรมีประสิทธิภาพและสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลได้ โดยการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันอย่างมีสติจะช่วยเสริมสร้างความมั่นคงให้กับการทำงาน และทำให้ผู้ร่วมงานมีความสามัคคี รวมถึงเกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในสังคมอีกด้วย (นิธรีญา สนั่นเมือง, 2546)

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาของนักวิชาการและผู้วิจัยหลายท่านที่พบว่าหลักสังคหวัตถุ 4 ปรากฏอยู่ในแนวทางการบริหารและพัฒนาชีวิตในสังคม เช่น การศึกษาของนิภาวรรณ เจริญลักษณ์ และคณะ ได้พบว่าหลักพุทธธรรมเป็นพื้นฐานสำคัญของการบูรณาการทุนศักยภาพของชุมชนในการส่งเสริมสุขภาพกลุ่มเปราะบาง ได้แก่ การบริหารแบบมีส่วนร่วม “บ้าน-วัด-โรงเรียน” การมีกลุ่มจิตอาสาเข้มแข็ง และเครือข่ายกิจกรรมที่ต่อเนื่อง ซึ่งการเสริมศักยภาพเน้นการพัฒนาสุขภาพและการจัดการตนเองของสมาชิกในชุมชน ทั้งนี้สะท้อนหลัก สังคหวัตถุ 4 ได้แก่ การให้ เกื้อกูล วางตนสมดุล และสื่อสารสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ช่วยให้เกิดความสามัคคีและความยั่งยืนในการอยู่ร่วมกัน (นิภาวรรณ เจริญลักษณ์ และคณะ, 2566) สอดคล้องกับการศึกษาของ สมบูรณ์ วัฒนะ และคณะ ได้ศึกษาและสะท้อนให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาได้พัฒนาการมาคู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน วิถีวัฒนธรรมและการศึกษาล้วนมีพื้นฐานจากหลักพุทธธรรม การมีจิตใจอารีย์และเอื้อเฟื้อต่อเพื่อนมนุษย์มาจากการหล่อหลอมหลักพุทธธรรม เช่น การบริจาต การเสียสละ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกันตามแนวสังคหวัตถุ 4 เป็นต้น ต่างก็สะท้อนสู่วิถีการดำเนินชีวิต และเป็นคุณค่าของสังคมไทย (สมบูรณ์ วัฒนะ และคณะ, 2566) กล่าวได้ว่าบนพื้นฐานมนุษย์ทุกคนปรารถนาเป็นที่รักและได้รับการยอมรับจากผู้อื่น พระพุทธองค์ทรงสอนว่าการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต้องเริ่มจากตัวเองก่อน โดยปฏิบัติตามหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นคุณธรรมที่ยึดเหนี่ยวใจและผูกใจคนให้เกิดไมตรีและน้ำใจต่อกัน การให้ช่วยสร้างความเอื้อเฟื้อ เกื้อกูลสร้างความร่วมมือ การวางตนสมดุลทำให้มีความยุติธรรมในการอยู่ร่วม และการสื่อสารเชิงบวกช่วยสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่มั่นคง การปฏิบัติเหล่านี้ยังต้องอาศัยความตระหนักรู้หน้าที่ของตนในแต่ละบทบาท และรักษาความเสมอต้นเสมอปลาย ในการวางตัวต่อผู้อื่น ไม่ว่าในสถานะใดหรือเมื่อประสบความสำเร็จแล้วก็ตาม (บัณฑิต สายแวว, 2565) ดังนั้น การอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างมีคุณภาพจึงขึ้นอยู่กับบูรณาการทุนชุมชนเข้ากับการปฏิบัติ หลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งช่วยสร้างความผูกพัน ลดความขัดแย้ง และเสริมสร้างสังคมที่อบอุ่นและยั่งยืน ทั้งในระดับบุคคลและระดับกลุ่ม ทำให้สมาชิกทุกคนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสมดุล มีความสุข และเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างแท้จริง

จะเห็นได้ว่า หลักสังคหวัตถุ 4 นี้ไม่ได้เป็นเพียงข้อปฏิบัติในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน แต่ยังเป็นหลักธรรมที่ช่วยเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในสังคม ด้วยการทำให้แต่ละบุคคลตระหนักถึงความสำคัญของการช่วยเหลือและการวางตนในสังคม โดยมุ่งเน้นให้คนสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและปรองดอง

ด้วยหลักการที่ใช้ร่วมกันในการทำให้เกิดความสมานฉันท์และความเข้าใจระหว่างกัน การปฏิบัติตามสังคหวัตถุ 4 จะช่วยให้ผู้คนสามารถพัฒนาทักษะชีวิตด้านมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมากในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการอยู่ร่วมกันในสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความคิด ดังนั้น หลักธรรมสังคหวัตถุ 4 นี้จึงเป็นรากฐานสำคัญที่ทำให้สังคมเกิดความสุข ความสมานฉันท์ และความสงบสุขร่วมกันอย่างยั่งยืน

มนุษยสัมพันธ์กับแนวคิดสังคหวัตถุ 4

มนุษยสัมพันธ์ หมายถึง การมีปฏิสัมพันธ์และการดำเนินชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ซึ่งรวมถึงการเข้าใจผู้อื่น การสร้างความไว้วางใจ การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข (สุรสิทธิ์ ช่วยบุญ, 2565) แนวคิดสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงสอนเกี่ยวกับการสร้างความสัมพันธ์อันดีในสังคม โดยแบ่งออกเป็น 4 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ทาน, ปิยวาจา, อตถจริยา และสมานัตตตา ซึ่งแต่ละองค์ประกอบมีบทบาทสำคัญในการพัฒนามนุษยสัมพันธ์ในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะในบริบทของการทำงานและการอยู่ร่วมกับผู้อื่น

1. ทาน การให้ “ทาน” หมายถึง การให้ด้วยจิตใจที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ โดยไม่หวังผลตอบแทน การให้ในที่นี้ไม่ได้จำกัดเฉพาะการให้ทรัพย์สิน แต่รวมถึงการให้กำลังใจ ความรู้ และการแบ่งปันสิ่งต่าง ๆ แก่ผู้อื่น ทานในบริบทของมนุษยสัมพันธ์ทำให้ผู้ให้สามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคล เนื่องจากการให้ช่วยเสริมสร้างความเชื่อใจและความรักใคร่ เช่น

1.1 อามิสทาน หมายถึง การให้สิ่งของ เช่น เงิน รางวัล หรือของขวัญแก่ผู้ร่วมงานในโอกาสต่าง ๆ ซึ่งช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในยามที่พวกเขาประสบปัญหา

1.2 วิทยาทาน หรือ ธรรมทาน หมายถึง การให้ความรู้หรือคำแนะนำในการทำงานที่ถูกต้อง ซึ่งช่วยให้ผู้อื่นพัฒนาทักษะในการทำงาน และสามารถประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

1.3 อภัยทาน หมายถึง การให้อภัยเมื่อผู้อื่นได้ทำผิดพลาดหรือได้ทำให้เรารู้สึกไม่พึงพอใจ เพราะการให้อภัยช่วยลดความขัดแย้งและสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดี

การให้ในรูปแบบต่าง ๆ นี้ ไม่เพียงช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเพื่อนร่วมงาน แต่ยังส่งผลดีต่อการทำงานเป็นทีม เพราะช่วยให้สมาชิกในทีมเกิดความร่วมมือและสนับสนุนซึ่งกันและกัน

2. ปิยวาจา การพูดจาไพเราะอ่อนหวาน “ปิยวาจา” หมายถึง การพูดจาที่สุภาพ ไพเราะ และน่าฟัง การพูดจาที่อ่อนโยนและมีเหตุผลสามารถช่วยลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความสัมพันธ์ในเชิงบวกได้อย่างมาก การพูดจาที่ดีทำให้ผู้อื่นรู้สึกเคารพและเห็นใจ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการทำงานที่มีความร่วมมือและความสามัคคี เช่น การใช้คำพูดที่สุภาพในการสื่อสารกับเพื่อนร่วมงาน เช่น การชื่นชมเมื่อผลงานออกมาดี การแนะนำอย่างสุภาพ หรือการชี้แนะอย่างมีเหตุผล การหลีกเลี่ยงการพูดจาแบบก้าวร้าวหรือดูถูกผู้อื่น เพราะการพูดเช่นนี้อาจสร้างความไม่พอใจและทำให้เกิดปัญหาในทีม การพูดจาที่ดีจะมีส่วนช่วยให้ผู้อื่นรู้สึกอยากเข้ามามีส่วนร่วม และช่วยเสริมสร้างบรรยากาศการทำงานที่ราบรื่น

3. อตถจริยา การเกื้อกูลกัน “อตถจริยา” หมายถึง การช่วยเหลือผู้อื่นในยามที่เขาสืบปัญหา ซึ่งการเกื้อกูลกันนี้เป็นสิ่งสำคัญในมนุษยสัมพันธ์ เพราะช่วยเสริมสร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันและความสามัคคีใน

ทีม การช่วยเหลือกันในที่นี้รวมถึงการสนับสนุนงานของเพื่อนร่วมงาน เช่น การให้ความช่วยเหลือในงานที่เพื่อนร่วมงานกำลังลำบาก เช่น การช่วยกันรับผิดชอบงานในส่วนที่ขาดแคลนหรือการทำกิจกรรมสาธารณะเพื่อช่วยเหลือชุมชน การสนับสนุนในยามที่เพื่อนร่วมงานต้องการกำลังใจ เช่น การช่วยปลอบโยนในเวลาที่เกิดความเครียดหรือความล้มเหลวในงาน การเกื้อกูลกันช่วยให้ทีมงานร่วมกันอย่างมีความสุขและเกิดความผูกพันระหว่างสมาชิกในทีม ซึ่งจะนำไปสู่การทำงานที่มีประสิทธิภาพและความสำเร็จร่วมกัน

4. สมานัตตตา การวางตัวสม่ำเสมอ “สมานัตตตา” หมายถึง การวางตัวอย่างเสมอต้นเสมอปลาย หรือการวางตัวให้เหมาะสมกับสถานการณ์และคนอื่น โดยไม่เลือกปฏิบัติ ไม่เห็นแก่ตัว และไม่เอาเปรียบผู้อื่น การวางตัวในลักษณะนี้ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างบุคคล เช่น การวางตัวให้เสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติระหว่างสมาชิกในทีม เช่น การปฏิบัติต่อทุกคนในทีมด้วยความเคารพเท่าเทียม การแสดงความจริงใจในการช่วยเหลือผู้อื่นในยามที่มีความทุกข์หรือสุข โดยไม่มีการแบ่งแยกกว่าผู้ใดมีฐานะทางสังคมหรือหน้าที่การงานต่ำกว่า การวางตัวในลักษณะนี้จะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งและทำให้ทุกคนในทีมมีความรักใคร่สามัคคีกันมากขึ้น

สรุปได้ว่า มนุษย์สัมพันธ์ที่ดีนั้นเกิดจากการปฏิบัติตนให้เหมาะสมต่อสถานการณ์และการสื่อสารกับผู้อื่นอย่างมีความเข้าใจ แนวคิดสังคหวัตถุ 4 เป็นเครื่องมือที่ช่วยให้บุคคลสามารถพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกันและการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการนำหลักธรรมทั้ง 4 มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การให้ การพูดจา การเกื้อกูล และการวางตัวให้เหมาะสมจะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในทุกบริบทของการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการทำงานในองค์กรหรือการอยู่ร่วมในสังคม การใช้แนวคิดสังคหวัตถุ 4 ในชีวิตประจำวันจะช่วยให้เรามีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี ส่งผลต่อการทำงานเป็นทีมให้มีประสิทธิภาพและเสริมสร้างความสามัคคีในกลุ่มคน โดยการนำหลักธรรมนี้ไปปรับใช้ในทุก ๆ กิจกรรมจะช่วยให้เกิดการทำงานที่ราบรื่นและมีความสุขร่วมกันอย่างยั่งยืน

การฝึกทักษะชีวิตด้านมนุษย์สัมพันธ์ตามแนวทางสังคหวัตถุ 4 สำหรับวัยรุ่น

วัยรุ่นถือเป็นช่วงเวลาที่สำคัญในการพัฒนาทักษะชีวิต เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่วัยรุ่นกำลังค้นหาตัวตนและเรียนรู้การอยู่ร่วมกับผู้อื่น แนวทางสังคหวัตถุ 4 ซึ่งประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตตา เป็นหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาที่สามารถนำมาใช้ในการเสริมสร้างทักษะมนุษย์สัมพันธ์ให้กับวัยรุ่นได้อย่างเหมาะสม และช่วยให้พวกเขาสามารถที่จะปรับตัวในการเข้าสังคมได้ดีขึ้น

1. ทาน การให้ การฝึกทักษะมนุษย์สัมพันธ์ด้วยการให้ เป็นการปลูกฝังให้วัยรุ่นเรียนรู้การเสียสละและการแบ่งปันกับผู้อื่น ซึ่งไม่เพียงแต่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มเพื่อน แต่ยังช่วยพัฒนาจิตใจที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การฝึกทานสามารถแบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ อามิสทาน หมายถึง การให้สิ่งของ เช่น การช่วยเหลือเพื่อนที่มีปัญหา โดยเฉพาะในยามที่พวกเขาต้องการความช่วยเหลือ หรือการให้รางวัลกับเพื่อนที่มีผลงานดี ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่ม วิทยาทาน หมายถึง การให้ความรู้ เช่น การให้คำแนะนำหรือการฝึกอบรมในสิ่งที่เป็นประโยชน์ ทั้งด้านวิชาการและด้านทักษะการใช้ชีวิต จะช่วยให้วัยรุ่นพัฒนาความสามารถในการทำงานเป็นทีมและแก้ไขปัญหา อภัยทาน หมายถึง การให้อภัย ซึ่งเป็นการฝึกให้วัยรุ่นเรียนรู้การให้อภัยในความผิดพลาดของผู้อื่น รวมถึงการไม่เก็บความรู้สึกลังเลใจไว้ แต่เลือกที่จะเข้าใจและยอมรับซึ่งกันและกัน

2. ปิยวาจา การพูดจาไพเราะอ่อนหวาน การพูดจาอย่างสุภาพและอ่อนหวานเป็นทักษะสำคัญที่วัยรุ่นควรฝึก โดยคำพูดที่ดีจะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มเพื่อนและผู้ร่วมงาน วัยรุ่นที่สามารถพูดจาอย่างสุภาพ จะได้รับความไว้วางใจจากคนรอบข้าง และทำให้เขาสามารถสื่อสารได้อย่างชัดเจน การฝึกปิยวาจาจึงควรเน้นการใช้คำพูดที่สุภาพ เช่น การพูดขอบคุณ การพูดแนะนำหรือการให้กำลังใจ ซึ่งจะช่วยให้วัยรุ่นสามารถลดความขัดแย้งในกลุ่มและสร้างมิตรจิตกับผู้อื่นได้

3. อุตถจริยา การเกื้อกูลกัน การฝึกทักษะมนุษยสัมพันธ์ด้วยการเกื้อกูลกันเป็นการสอนให้วัยรุ่นเรียนรู้การทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น การช่วยเหลือผู้อื่นไม่ว่าจะเป็นในเรื่องงานหรือในเรื่องชีวิตประจำวัน จะช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นในกลุ่มเพื่อน การฝึกอุตถจริยานี้รวมถึงการทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การช่วยเหลือคนในชุมชน การให้คำปรึกษา หรือการให้เวลาช่วยงานกลุ่มที่ต้องการความช่วยเหลือ จะช่วยให้วัยรุ่นมีทัศนคติที่ดีต่อการให้ความช่วยเหลือผู้อื่น

4. สมานัตตตา การวางตัวสม่ำเสมอ เป็นทักษะที่สำคัญในการฝึกมนุษยสัมพันธ์ เพราะวัยรุ่นจะต้องเรียนรู้ที่จะปฏิบัติตนต่อผู้อื่นอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติ และไม่แสดงตัวตนในเชิงลบ จะต้องรู้จักยอมรับความแตกต่างของคนรอบข้าง วัยรุ่นที่สามารถวางตัวสมานัตตตาได้นั้นจะมีโอกาสประสบความสำเร็จในการสร้างความสัมพันธ์ที่มั่นคงกับคนอื่น ๆ ซึ่งสามารถแสดงออกผ่านการช่วยเหลือกันในยามทุกข์และสุข ร่วมงานอย่างโปร่งใสและเป็นธรรม

การฝึกทักษะชีวิตด้านมนุษยสัมพันธ์ตามแนวทางสังคหวัตถุ 4 สำหรับวัยรุ่นสามารถทำได้ในชีวิตประจำวัน ประกอบด้วย

1. กิจกรรมกลุ่ม การฝึกทักษะมนุษยสัมพันธ์ผ่านกิจกรรมกลุ่ม เช่น การจัดกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือสังคม การทำงานกลุ่มในห้องเรียน หรือการทำกิจกรรมจิตอาสา เป็นวิธีที่ช่วยเสริมสร้างความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น วัยรุ่นจะได้เรียนรู้การทำงานเป็นทีม การแบ่งปันหน้าที่และความรับผิดชอบ รวมถึงการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน ซึ่งช่วยให้พวกเขามีความมั่นใจในการเข้าสังคม และสร้างทัศนคติที่ดีต่อการร่วมมือกับผู้อื่น

2. การเรียนรู้จากสถานการณ์จริง การเรียนรู้จากสถานการณ์จริง เช่น การช่วยเหลือเพื่อนที่กำลังมีปัญหา หรือการรับมือกับความขัดแย้งในกลุ่ม เป็นการฝึกทักษะชีวิตที่ช่วยให้วัยรุ่นได้เรียนรู้วิธีการให้ความช่วยเหลือและการพูดจาอย่างสุภาพไพเราะ การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน จะช่วยให้วัยรุ่นได้ฝึกฝนการเอาใจใส่ผู้อื่น การเข้าใจความแตกต่างของแต่ละคน และการสื่อสารที่สร้างสรรค์ โดยไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง

3. การฝึกอบรมและสัมมนา การฝึกอบรมและสัมมนา เช่น การจัดกิจกรรมอบรมทักษะการพูด การให้ความรู้หรือการสร้างความเข้าใจในการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น จะช่วยพัฒนาทักษะที่เป็นประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตในสังคม วัยรุ่นจะได้เรียนรู้จากวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญ และได้ทำกิจกรรมร่วมกับเพื่อนวัยเดียวกัน ซึ่งช่วยเสริมสร้างความมั่นใจในการสื่อสารและการทำงานเป็นทีม นอกจากนี้ยังช่วยเปิดมุมมองใหม่ ๆ ให้พวกเขาเข้าใจวิธีการสร้างสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างมีคุณค่าและยั่งยืน

การฝึกทักษะชีวิตด้านมนุษยสัมพันธ์ตามแนวทางสังคหวัตถุ 4 สำหรับวัยรุ่นจะช่วยเสริมสร้างให้พวกเขามีทักษะในการเข้าสังคม มีจิตใจที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และสามารถปรับตัวได้ดีในชีวิตประจำวัน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในอนาคต ทั้งในด้านการเรียน การทำงาน และการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น วัยรุ่นที่ได้รับการฝึกทักษะชีวิตจะสามารถนำไปใช้ได้อย่างเป็นธรรมชาติในการเข้าสังคม สามารถพูดจาไพเราะและสุภาพ ใช้ชีวิต

ร่วมกับผู้อื่นอย่างเคารพและเข้าใจความแตกต่างของแต่ละบุคคล ตลอดจนเรียนรู้ที่จะช่วยเหลือผู้อื่นในยามที่เขาต้องการ ซึ่งทั้งหมดนี้จะเป็นพื้นฐานสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ที่ยั่งยืนในอนาคต

ผลลัพธ์จากการฝึกทักษะมนุษยสัมพันธ์

ผลลัพธ์จากการฝึกทักษะมนุษยสัมพันธ์นั้นมีหลากหลายประการที่ส่งผลต่อชีวิตของบุคคล ทั้งในด้านการเรียน การทำงาน และการใช้ชีวิตในสังคม โดยเฉพาะในวัยรุ่นที่การฝึกทักษะนี้เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาให้สามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

1. การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การฝึกทักษะมนุษยสัมพันธ์จะช่วยให้วัยรุ่นสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้อื่น ทั้งในครอบครัว เพื่อนร่วมชั้น เพื่อนร่วมงาน และชุมชน โดยสามารถพูดจาไพเราะ สุภาพ และมีน้ำใจต่อผู้อื่น ซึ่งจะทำให้พวกเขาได้รับการยอมรับและสนับสนุนจากคนรอบข้าง
2. การเสริมสร้างจิตใจที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ การฝึกทักษะมนุษยสัมพันธ์ช่วยให้วัยรุ่นพัฒนาจิตใจที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ รู้จักการให้ความช่วยเหลือผู้อื่นอย่างจริงใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งจะส่งผลให้พวกเขามีจิตใจที่เมตตาและเต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นในยามที่ต้องการ โดยการให้ทานทั้งในรูปของการให้คำแนะนำ การให้เวลา และการแบ่งปันสิ่งของ
3. การเรียนรู้การปรับตัวเข้ากับผู้อื่น การฝึกทักษะมนุษยสัมพันธ์ตามแนวทางสังคหวัตถุ 4 จะช่วยให้วัยรุ่นเรียนรู้การปรับตัวเข้ากับผู้อื่น โดยการฝึกวางตัวให้เหมาะสม สังเกตและรับฟังความคิดเห็นของคนรอบข้าง รวมถึงการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสันติและเข้าใจความแตกต่าง ซึ่งจะช่วยลดความขัดแย้งและเสริมสร้างความสามัคคีในกลุ่ม
4. การพัฒนาทักษะการสื่อสาร การฝึกทักษะมนุษยสัมพันธ์ช่วยให้วัยรุ่นสามารถพัฒนาทักษะการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ โดยสามารถใช้คำพูดสุภาพไพเราะอ่อนหวาน หรือการพูดจาให้ผู้อื่นมีความเข้าใจและตกลงกันได้ ซึ่งเป็นทักษะที่สำคัญต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการสร้างความสัมพันธ์ในทุกด้าน
5. การเสริมสร้างความมั่นใจ การฝึกทักษะมนุษยสัมพันธ์ช่วยให้วัยรุ่นมีความมั่นใจในการเข้าสังคม เพราะพวกเขาเรียนรู้ที่จะพูดจาได้ดี และสามารถที่จะรับมือกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม ทั้งยังสามารถปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้อย่างกลมกลืน ส่งผลให้พวกเขารู้สึกมั่นใจในตนเองมากขึ้น
6. การเสริมสร้างทัศนคติที่ดีต่อการทำงานเป็นทีม วัยรุ่นที่ฝึกทักษะมนุษยสัมพันธ์จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเรียนรู้ที่จะช่วยเหลือผู้อื่นในกลุ่ม ยอมรับความคิดเห็นของคนอื่น และร่วมมือกันในการทำงาน ซึ่งจะช่วยให้เกิดความสำเร็จในการทำงานเป็นทีมมากขึ้น
7. การพัฒนาทักษะการแก้ไขปัญหา การฝึกทักษะมนุษยสัมพันธ์ช่วยพัฒนาทักษะการแก้ไขปัญหา โดยวัยรุ่นสามารถเรียนรู้ที่จะรับมือกับความขัดแย้งต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ทั้งการใช้เหตุผล การสื่อสาร และการสร้างความเข้าใจร่วมกัน ซึ่งทำให้สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
8. การเสริมสร้างความสุขในการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น วัยรุ่นที่ฝึกทักษะมนุษยสัมพันธ์จะสามารถสร้างความสุขในการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น เพราะพวกเขาเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข รู้จักการปรับตัวเข้ากับสังคม และสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชีวิตประจำวัน

ผลลัพธ์จากการฝึกทักษะมนุษยสัมพันธ์ตามแนวทางสังคหวัตถุ 4 สำหรับวัยรุ่นจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้พวกเขาเติบโตขึ้นเป็นบุคคลที่มีความสมบูรณ์ ทั้งในด้านการเข้าสังคม การทำงาน และการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุขและสมดุล

สรุป

ปัญหาวัยรุ่นไทยในปัจจุบันมีความซับซ้อนและทวีความรุนแรงมากขึ้น จากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางร่างกาย เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ส่งผลให้วัยรุ่นต้องเผชิญกับความผันผวนทางอารมณ์ จิตใจ และพฤติกรรม หนึ่งในปัญหาหลักที่พบอย่างเด่นชัดคือพฤติกรรมก้าวร้าว ทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งสร้างผลกระทบต่อการดำรงชีวิตและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การพัฒนาทักษะชีวิตด้านมนุษยสัมพันธ์จึงเป็นสิ่งจำเป็นในช่วงวัยรุ่น เพราะเป็นช่วงรอยต่อระหว่างวัยเด็กและวัยผู้ใหญ่ที่ต้องอาศัยการเรียนรู้การจัดการอารมณ์ การสื่อสาร และการตัดสินใจอย่างมีความรับผิดชอบ สรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ การให้ (ทาน) การพูดจาไพเราะ (ปิยวาจา) การเกื้อกูล (อถถจริยา) และการวางตัวสมดุล (สมานัตตา) จะช่วยเสริมความเมตตา ความสามัคคี และความรับผิดชอบต่อสังคมได้อย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากปัญหาวัยรุ่นไทยในปัจจุบันสะท้อนให้เห็นถึงการขาดทักษะในการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ การนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาประยุกต์ใช้ในการฝึกทักษะชีวิตด้านมนุษยสัมพันธ์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะจะช่วยให้วัยรุ่นปรับตัวเข้ากับสังคม ลดความขัดแย้ง และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในมิติการเรียนรู้ การทำงาน และการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่น ทั้งนี้ หลักสังคหวัตถุ 4 จึงถือเป็นรากฐานที่มั่นคงในการสร้างชีวิตคุณภาพที่สมดุล และเป็นแนวทางในการเติบโตของวัยรุ่นไทยให้มีความสุขและยั่งยืนในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

- จักรดลย์ มนตรีกล ณ อยุธยา. (2557). ผลการใช้ชุดกิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนามนุษยสัมพันธ์กับเพื่อนในชั้นเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนคณะราษฎรบำรุงปทุมธานี จังหวัดปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต แผนกวิชาการแนะแนวและการปรึกษาเชิงจิตวิทยา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ณัฐพร สิงห์สร และคณะ. (2567). ความฉลาดทางอารมณ์วิถีพุทธ : การบูรณาการหลักธรรมสู่การเป็นองค์กรแห่งความสุขยุคพลิกผัน. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 11(1), 250-259.
- นิตริญา สนั่นเมือง. (2546). คู่มือรวบรวมกรณีตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับการประพจน์คดีวินัยตามบทบัญญัติ พรบ.ระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535. กรุงเทพมหานคร: ชุมชุมสหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- นิภาวรรณ เจริญลักษณ์ และคณะ. (2566). การวิจัยและพัฒนาเครือข่ายจิตอาสาในการสร้างเสริมสุขภาพ กลุ่มเปราะบางในชุมชน. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร, 11(3), 848-861.
- บัณฑิต สายแวว. (2565). แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 สำหรับพัฒนาการให้บริการ. วารสารวิชาการวิจัยและนวัตกรรมสังคมศาสตร์ปริทัศน์, 2(1), 43-56.

- ปริญญา เรืองทิพย์. (2561). การพัฒนาทักษะชีวิตด้านทักษะทางสังคมและอารมณ์ของนักศึกษาระดับอาชีวศึกษา. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 5(3), 706-729.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). พุทธวิธีบริหาร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2548). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 25). กรุงเทพมหานคร: พลิธัมม์.
- ภีราวิชญ์ ชัยมาลา. (2567). การพัฒนาทักษะชีวิตด้วยกิจกรรมสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาหลักสูตรเตรียมวิศวกรรมศาสตร์ที่พักอาศัยในหอพักมหาวิทยาลัย. วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ, 17(1), 67-81.
- เริงวิชญ์ นิลโคตร และคณะ. (2567). การจัดการความรู้และการเสริมพลังชุมชนแห่งการเรียนรู้บนฐานพุทธธรรม: มิติหลักสัปปุริสธรรม. วารสารวิจัยนวัตกรรมการศึกษาและเทคโนโลยี, 2(3), 1-11.
- สมบุรณ์ วัฒนะ และคณะ. (2566). การบูรณาการพระพุทธศาสนาเพื่อสร้างคุณค่าตามคติสุวรรณภูมิ กรณีวัดพระปฐมเจดีย์. วารสารธรรมธारा, 9(1), 80-111.
- สุรสิทธิ์ ช่วยบุญ. (2565). การประยุกต์ใช้ทฤษฎีสัมพันธภาพระหว่างบุคคลในทักษะชีวิต: กรณีศึกษาวัยรุ่นที่มีภาวะซึมเศร้า. วารสารวิทยาลัยพยาบาลพระจอมเกล้า จังหวัดเพชรบุรี, 5(2), 1-13.
- Charoenlak, N. et Al. (2023). Guidelines for Promoting Global Citizenship Among Youth Based on Buddhaddhamma Principles. Journal of Buddhist Anthropology, 8(3), 212-225.
- De Almeida, R. M. M. et al. (2015). Behavioural, hormonal and neurobiological mechanisms of aggressive behaviour in human and nonhuman primates. Physiology & behavior, 143(2015), 121-135.
- Nilkote, R. et al. (2025). An Integration of The Buddha's Teaching With Volunteer Network's Community Welfare of Wat Bang Chang Nuea, Sampran District, Nakhon Pathom Province, Thailand. Journal of Buddhist Anthropology, 10(1), 59-68.
- Singsorn, N. et al. (2023). Community-Based Lifelong Learning According To The Buddhist Way: A Case Study of Wat Pa Lelaik Worawihan, Mueang District, Suphanburi Province. Journal of Buddhist Anthropology, 8(4), 315-325.

หลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*

BUDDHIST PRINCIPLES OF GOOD GOVERNANCE TO PROMOTE EFFICIENCY IN THE PERFORMANCE OF LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATIONS

เนติลักษณ์ สุทธิรักษ์

Netilux Suttiruk

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์สุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surathani Buddhist College, Surathani, Thailand

Corresponding Author E-mail: netilux16@gmail.com

บทคัดย่อ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาประชาธิปไตยระดับฐานรากของประเทศไทย ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ซึ่งมีเจตนารมณ์สำคัญในการกระจายอำนาจและสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมิใช่เพียงกลไกด้านการบริการสาธารณะเท่านั้น หากยังเป็นเครื่องมือเชิงสถาบันที่มีส่วนในการเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมบนหลักคุณธรรม ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และความยุติธรรม อันเป็นหัวใจของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี การดำเนินงานของเทศบาลจำเป็นต้องอาศัยกรอบคิดเชิงบูรณาการระหว่างหลักธรรมาภิบาลกับหลักพุทธธรรม โดยเฉพาะ “พุทธธรรมาภิบาล” ซึ่งเป็นการน้อมนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเป็นฐานกำกับการบริหารจัดการท้องถิ่น ตัวอย่างสำคัญคือการประยุกต์ใช้หลักพระ 4 ได้แก่ ปัญญาพละ วิริยพละ อดิวิญญะ และสังคหพละ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะบุคลากรและยกระดับคุณภาพการปฏิบัติงานขององค์กรให้มีความโปร่งใสและเป็นธรรม ขณะเดียวกันหลักธรรมาภิบาลยังประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 8 ประการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักการกระจายอำนาจ และหลักความเสมอภาค ซึ่งสามารถใช้เป็นกรอบเชิงยุทธศาสตร์ในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารให้มีความยั่งยืน ดังนั้น การบูรณาการพุทธธรรมาภิบาลกับการจัดการท้องถิ่น จึงถือเป็นแนวทางเชิงนวัตกรรมที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง อีกทั้งยังเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างประชาธิปไตยระดับท้องถิ่นให้มีความมั่นคง โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือ การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าอย่างสมดุลและยั่งยืน ครอบคลุมทั้งมิติทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม

คำสำคัญ: หลักพุทธธรรมาภิบาล, ส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

* Received 4 September 2025; Revised 27 September 2025; Accepted 27 September 2025

Abstract

Local government organizations play a pivotal role in fostering grassroots democracy in Thailand, particularly in the aftermath of the 2475 political transformation, which emphasized decentralization and the active participation of citizens in shaping the direction of local development. Local government is therefore not merely a mechanism for public service delivery, but an institutional instrument for strengthening participatory democracy founded on the principles of morality, transparency, accountability, and justice—key elements of good governance. The effective administration of municipalities requires an integrative conceptual framework that combines good governance with Buddhist principles, giving rise to the notion of “Buddhist Governance.” This approach embeds Buddhist teachings into local administrative practices, thereby promoting both ethical standards and institutional efficiency. A notable application is the adoption of the Four Powers (Bala): paññābala (the power of wisdom), viriyabala (the power of effort), anavajjabala (the power of integrity), and saṅgahabala (the power of social harmony), which together enhance the competencies of personnel and elevate the quality, transparency, and fairness of organizational performance. At the same time, good governance comprises eight essential elements: the rule of law, morality, transparency, participation, accountability, efficiency, decentralization, and equity. These principles provide a strategic framework for strengthening the capacity and sustainability of local governance. Consequently, the integration of Buddhist Governance with contemporary local administrative principles constitutes an innovative approach that not only responds to the genuine needs of the people but also reinforces democratic stability at the local level. The ultimate objective is to advance balanced and sustainable community development across economic, social, political, and cultural dimensions, thereby enhancing the well-being of citizens and contributing to the long-term resilience of the nation.

Keywords: Buddhist Principles of Good Governance, Promoting Work Efficiency, Local Government Organizations

บทนำ

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงมีความสนใจในการนำเสนอบทความวิชาการเรื่อง หลักพุทธธรรมาภิบาลเพื่อส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเกี่ยวกับหลักพุทธธรรมาภิบาล (Buddhist Principles of Good Governance) ได้แก่ หลักธรรมาภิบาลในพระพุทธศาสนา หลักธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แนวคิดและวิธีปฏิบัติในการปกครองและการบริหารส่วนท้องถิ่น แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพ การส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน เทศบาลถือได้ว่าเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีประวัติ

ความเป็นมายาวนานมากที่สุดในปัจจุบัน เทศบาลในประเทศไทย ถือกำเนิดขึ้นเมื่อปี พ.ศ.2476 ตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบเทศบาล พ.ศ.2476 ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 1 ปี ภายใต้อำนาจของพระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น (นรนิติ เศรษฐบุตร และคณะ, 2545) ฯพณฯ ปรีดี พนมยงค์ ถือเป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่งซึ่งผลักดันให้เกิดการจัดตั้งเทศบาลขึ้นในปี พ.ศ.2476 ซึ่งเป็นผู้นำแนวคิดเรื่องการปกครองท้องถิ่นที่ใช้อยู่แพร่หลายในตะวันตกเข้ามาใช้ในประเทศไทยนอกจากนี้ยังเป็นผู้มีส่วนสำคัญที่สุดคนหนึ่งในการเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ ปี พ.ศ.2475 ความเป็นจริงแล้ว ประเทศไทยมีความพยายามในการจัดตั้งเทศบาลหลายครั้ง ตั้งแต่สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เช่นพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ต้องการให้ประเทศไทยมีการปกครองท้องถิ่น เพื่อทำการปกครองตนเองขึ้นตามแบบอย่างประเทศตะวันตกที่มีองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐบาล (ชูวงศ์ ฉายะบุตร, 2539) เมื่อมององค์รวมในระดับชาติ ภาระหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ จะขึ้นอยู่กับรัฐบาล กล่าวคือหน่วยงานในสังกัดมากมายและหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาและสุขทุกข์ของประชาชนก็คือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทุกฝ่ายก็ได้ฝากความหวังไว้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าจะสามารถ อำนวยความสะดวก แก้ไขปัญหาและดูแลทุกข์สุขของประชาชนได้ เมื่อเป็นเช่นนั้นบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงจะต้องมีการพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างต่อเนื่อง มิฉะนั้นจะทำให้การปฏิบัติงานของบุคลากรไม่เกิดประสิทธิภาพตามที่องค์กรต้องการ ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จขององค์กร (อัครเดช ไม้จันทร์, 2561)

การบริหารราชการแผ่นดินในปัจจุบันของรัฐบาล มีนโยบายที่จะพัฒนาการเมือง การปกครองของประเทศไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถปกครองตนเองและพิทักษ์สิทธิของตนได้มากขึ้นมุ่งเพิ่มประสิทธิภาพ เสริมสร้างหลักนิติรัฐ นิติธรรม สร้างความโปร่งใสและซื่อสัตย์สุจริตในการบริหาร ราชการแผ่นดิน และให้บริการประชาชน (ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์, 2544) ดังนั้นหลักพุทธธรรมาภิบาล ในการบริหารจัดการภาครัฐ เปรียบเสมือน ปทัสถาน ค่านิยม และกติกาในการแข่งขันที่การจัดการภาครัฐจะได้รับการจัดการภาครัฐด้วยรูปแบบที่โปร่งใส มีส่วนร่วม ครอบคลุมอย่างทั่วถึงและรับผิดชอบ รายงานต่อสาธารณะ ซึ่งทำให้ได้รับความไว้วางใจจากประชาชน สร้างความเชื่อมั่นต่อสาธารณะและส่งเสริมการสร้างวัฒนธรรม ความไว้วางใจในสังคม โดยการแสดงข้อมูลที่เปิดเผยต่อสาธารณะ การรายงานความรับผิดชอบต่อสาธารณะ การบังคับใช้กฎหมายที่เป็นธรรมและการบริหารงานสาธารณะที่มีคุณภาพและเสมอภาค กล่าวอีกนัยหนึ่ง หลักพุทธธรรมาภิบาลมีจุดมุ่งหมายในการสร้างความเป็นธรรม ในการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมให้กับทุกภาคในสังคม ไม่ใช่ภาคใดภาคหนึ่ง ดังนั้น หลักพุทธธรรมาภิบาล จึงเป็นหลักในการบริหารจัดการที่ทั่วโลกต่างให้ ความสนใจและมีบทบาทความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร เพราะเป็นหลักการบริหารจัดการที่ใช้หลักคุณธรรมจริยธรรมกำกับการบริหาร ในปัจจุบันวิทยาการด้านการบริหารและการจัดการก้าวหน้าไปมาก (วิรัช วิรัชนิภาวรรณ, 2536) เทศบาล แม้จะเป็นหน่วย การปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก แต่สามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ได้ตามกฎหมาย โดยเทศบาล มีความสำคัญต่อชุมชนในลักษณะที่เป็นองค์กรพื้นฐานของท้องถิ่นและเป็นกลไกที่สำคัญต่อ การบริหารการพัฒนา ทั้งในทางทฤษฎีและทางปฏิบัติ ในทางทฤษฎีมีความเชื่อว่า เทศบาล มีแนวโน้มว่าจะมีศักยภาพสูงในการพัฒนาชนบท เป็นองค์กรที่มีพลังของประชาชนในท้องถิ่น อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนและทรัพยากรต่าง ๆ ในชนบท จึงน่าจะรู้ปัญหาความต้องการที่แท้จริงของ

ประชาชน รวมทั้งแนวทางแก้ไขปัญหาก็ได้เป็นอย่างดี อันจะส่งผลต่อความสำเร็จหรือ ความล้มเหลวของการพัฒนา ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมในชุมชน

พระพุทธศาสนาจึงเป็นรากฐานสำคัญทางวัฒนธรรมของไทยทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ แม้แต่การปกครอง บ้านเมืองและการบริหารจัดการ จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงมีความสนใจในการนำเสนอบทความ วิชาการเรื่อง ที่เกี่ยวกับพุทธธรรมาภิบาล (Buddhist Principles of Good Governance) หลักธรรมาภิบาล ในพระพุทธศาสนา หลักธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แนวคิดและวิธีปฏิบัติในการปกครองและการ บริหารส่วนท้องถิ่น แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพ การส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นการบริหาร องค์กรโดยใช้หลักพุทธธรรมหรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นตัวชี้วัด (พุทธ+ธรรม+อภิบาล) ในงานบทความ วิชาการฉบับนี้ใช้หลัก พละ 4 (ธรรมอันเป็นกำลัง, ธรรมอันเป็นพลังในการบริหารหรือการปฏิบัติงาน) โดยประยุกต์ เป็นเครื่องมือในการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร หลักพละ 4 (อง.จตุกก.(ไทย) 21/154/215) ดังนั้นจะเห็นได้ว่า หลักพุทธธรรมาภิบาลสามารถส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำไปสู่การพัฒนาขององค์กรต่อไป

หลักธรรมาภิบาลในพระพุทธศาสนา

หลักธรรมาภิบาลในพระพุทธศาสนา เป็นหลักการปกครองโดยธรรมหรือธรรมรัฐที่ มีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล และสะท้อนให้เห็นว่าพระพุทธองค์สนับสนุนรูปแบบการปกครองโดย ธรรม คำว่า “ธรรม” คือ ความถูกต้องเป็น หลักในการปกครอง (พระมหาไกรวรรณ ชินตตติโย และคณะ, 2560)

ความหมายของธรรมาภิบาลของ (ไชยวัฒน์ คำชู และคณะ, 2545) คือ การมีส่วนร่วม ความโปร่งใส ตรวจสอบได้และการมีความรับผิดชอบในการปฏิบัติงานเพื่อให้หลักประกันว่าการดำเนินนโยบายทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจวางอยู่บนฉันทานุมัติ อย่างกว้างขวางของสังคม (จรัส สุวรรณเวลา, 2546) กล่าวว่าธรรมาภิบาล หมายถึง การปกครองที่ดี ธรรม คือ ความดี อภิบาล คือ ค้ำครอง ปกป้อง ดูแลบำรุง รักษา อภิบาลหมายถึง สูง เหนือ ยิ่ง บาล หมายถึง รักษา ปกครอง และใน ภาษาอังกฤษ มาจากคำว่า Governor ในภาษา ลาติน หรือคำว่า Gubernare ภาษากรีก หมายถึง to steer หรือ ถือหางเสือ (เช่น เรือ) แต่เดิม ในภาษาอังกฤษคำนี้ใช้เป็นคำนาม หมายถึง รัฐบาล (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, 2552) ได้ให้ความหมายว่า ธรรมาภิบาล หมายถึง ระบบโครงสร้าง กระบวนการต่าง ๆ ที่วางกฎเกณฑ์ความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจการเมืองและสังคมของประเทศ เพื่อที่ภาคต่าง ๆ ของสังคมจะพัฒนาและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสันติ การปกครองและบริหารบนพื้นฐานของหลักธรรม ความดี ความถูกต้อง ซึ่งสะท้อนถึงแนวความคิดปรัชญาที่เน้นเรื่องความดี ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Good Governance ซึ่งความหมายที่น่าจะสอดคล้อง และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป คือ ธรรมาภิบาล หมายถึง การบริหารโดยยึด หลักธรรม ความดี และความถูกต้อง (พัชรีย์ สิโรรส และคณะ, 2561)

คุณลักษณะของธรรมาภิบาล 8 ประการ สรุปได้ดังนี้

1. ความรับผิดชอบ รับผิดชอบต่อตรวจสอบสาธารณะเป็นหลักการที่สำคัญที่องค์กรทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน ท้องถิ่นและภาคประชาสังคม เปิดโอกาสให้มีการตรวจสอบและ สะท้อนถึงความรับผิดชอบต่อสาธารณะและผู้มี

ส่วนเกี่ยวข้อง เป็นการแสดงความ รับผิดชอบในการตัดสินใจซึ่งส่งผลกระทบต่อสาธารณะ จิตสำนึกของความ รับผิดชอบ จำเป็นต้องปฏิบัติโดยยึดหลักนิติธรรมและความโปร่งใส

2. ประสิทธิภาพและประสิทธิผลธรรมาภิบาล หมายถึง กระบวนการที่หน่วยงาน ใช้ประโยชน์ของ ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดความคุ้มค่า ซึ่งหมายถึงการใช้ประโยชน์ ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

3. ความเป็นธรรมในสังคมและการคำนึงถึงส่วนรวม เพื่อให้เกิดความผาสุกของสมาชิกในสังคม กระบวนการตัดสินใจต้องสร้างหลักประกันในเรื่องความเป็นธรรมในสังคมให้และโยชน์ตกแก่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง โดยให้ความสำคัญกับกลุ่มที่ด้อยโอกาส หรือกลุ่มที่ เสียเปรียบในสังคมเพื่อให้สมาชิกในสังคมได้มีโอกาสในการ พัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

4. การยึดมั่นในฉันทามติ หมายถึง การมีข้อสรุปร่วมกันและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทุกฝ่าย ธรรมาภิบาลให้ ความสำคัญกับฉันทามติของผู้แสดงบทบาทที่หลากหลายในสังคม สร้างความสมานฉันท์ประสานระหว่างกลุ่ม ประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อนำไปสู่ข้อสรุปร่วมกันและ เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ทุกฝ่าย

5. การมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจในการกำหนดนโยบาย การมีส่วนร่วม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ของธรรมาภิบาล เพื่อสร้างหลักประกันว่าทุกฝ่ายมีส่วนร่วมใน กระบวนการตัดสินใจร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมติดตามผลและร่วมรับผลประโยชน์จากการตัดสินใจ

6. การสนองตอบความต้องการ ธรรมาภิบาลจำเป็นต้องมีสถาบันและกระบวนการ ที่สนองความต้องการ ของประชาชน มีกลไกที่กำหนดกรอบด้านการปฏิบัติและกรอบด้าน เวลาที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม

7. หลักนิติธรรม (Rule of Law) หมายถึง การมีกรอบกฎหมายที่เป็นธรรมกับทุกฝ่าย (Fair Legal Frame Frameworks) มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาคและเป็นธรรมไม่มีการเลือกปฏิบัติ ไม่มีมาตรฐาน เชิงซ้อน ดูแลการปฏิบัติเป็นไปตามกรอบของ กฎหมาย มีการดูแลไม่ให้มีการใช้กฎหมายไปแสวงหาประโยชน์มิ ชอบ ป้องกันการละเมิด หรือลิดรอนสิทธิพลเมือง การละเมิดสิทธิมนุษยชน สิทธิขั้นพื้นฐาน มีการปรับปรุง กฎหมาย ให้ทันสมัยสอดคล้องกับอารยประเทศ มีการรอบการปฏิบัติที่เคารพสิทธิและเสรีภาพของ ประชาชน การ กำหนดกรอบเวลาการปฏิบัติที่ชัดเจนให้ประชาชนทราบ

8. หลักความโปร่งใส ธรรมาภิบาลสะท้อนถึงการตัดสินใจที่โปร่งใส มีการดำเนินการเป็นไปตามกรอบและ กติกาที่ได้รับความเห็นชอบและเป็นไปโดยเปิดเผย มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและผลการดำเนินงานต่อสาธารณะ แลกผลงานตลอดจนผลก้าวหน้าในการดำเนินงานผ่านทางสื่อสารมวลชนที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้สังคม ภายนอกเข้าถึงข้อมูลผลการดำเนินงานอย่างโปร่งใส (ไพโรจน์ ภัทรนรากุล, 2548)

สรุปได้ว่า ธรรมาภิบาล เป็นแนวคิดสำคัญที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ท้องถิ่น เนื่องจากเป็นหลักการที่ครอบคลุมกว้างขวางทั้งมิติการเมือง ทางเศรษฐกิจ ทางสังคม หลักการบริหารการจัดการ บ้านเมืองที่ดี หรือหลักธรรมาภิบาลคือการบริหารที่สามารถตรวจสอบได้และมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและเป็น ระบบที่เปิดโอกาสให้ ประชาชนได้มีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาสังคมประชาธิปไตยที่มีหลัก ธรรมาภิบาล ดังนั้น การบริหาร หลักธรรมาภิบาลจึงเป็นแนวความคิดที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับประเทศไทย

หลักธรรมาภิบาลในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

หลักพุทธธรรมาภิบาลยังไม่มีกำหนดไว้เป็นเอกเทศ หรือระบุว่าเป็นหลักธรรมใด แต่สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีบริหารงานเพื่อประชาชน หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวข้องมากที่สุดได้แก่หลักพระ 4 ประการด้วย ปัญญาพล (กำลังคือปัญญา) วิริยพล (กำลังคือวิริยะ) อนวัชชพล (กำลังคือกรรมที่ไม่มีโทษ) สังคหพล (กำลังคือการสงเคราะห์) ด้วยเหตุที่ว่าหลักพระ 4 ประการนี้ มีความสอดคล้องกับการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแง่ของการเป็นกำลังสนับสนุนทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ดังต่อไปนี้

1. ปัญญาพล (กำลังคือปัญญา) คือกำลังแห่งองค์ความรู้ ความรอบรู้หรือความฉลาดหรืออีกนัยหนึ่ง หมายถึง การที่รู้มากกว่าที่เห็น มีความเข้าใจมากกว่าที่ได้ยิน
2. วิริยพล (กำลังคือวิริยะ) ความเพียรพยายามที่เป็นพลัง ซึ่งพลังนั้นจะกระทำใ้บุคคลไปสู่จุดหมาย โดยความเพียรนั้นต้องเป็นความเพียรชอบ คือ ความเพียรพยายามไม่ให้เกิดความชั่ว ความเพียรพยายามที่จะละความชั่ว
3. อนวัชชพล (กำลังคือกรรมที่ไม่มีโทษ) คือ กำลังสุจริต กำลังการกระทำที่ไม่มีโทษ คือ กายกรรม วาจากรรม มโนกรรมบริสุทธิ์ เช่น มีความประพฤติและหน้าที่การงานสุจริต ไม่มีข้อบกพร่องเสียหาย พูดจริง มีเหตุผล มุ่งดี ไม่รุกรานให้ร้ายใคร ทำการด้วยเจตนาบริสุทธิ์
4. สังคหพล (กำลังคือการสงเคราะห์) การยึดเหนี่ยวน้ำใจคนและประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี) สงเคราะห์ด้วยสังคหวัตถุ 4 ประการนี้ ได้แก่ 1) ทาน (การให้ปัน) 2) เปยยวัชชะ (การพูดจับใจ) หรือ ปิยวาจา (วาจาอ่อนหวาน) 3) อตถจริยา (การบำเพ็ญประโยชน์) 4) สมานัตตตา (มีตนเสมอ) (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2559)

แนวทางการประยุกต์ใช้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำลังความรู้ มีความสอดคล้องกับเรื่องของการส่งเสริมสนับสนุนบุคลากรด้านปัญญาความรู้ กำลังความเพียร จะมีความสอดคล้องกับความพยายามความอดทนที่จะมุ่งปฏิบัติภารกิจที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มความสามารถ กำลังความสุจริตมีความสอดคล้องกับธรรมาภิบาลและหลักการสงเคราะห์ สอดคล้องกับหลักของจิตอาสาที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินงาน แสดงให้เห็นว่าหลักพระ 4 มีความสอดคล้องกับหลักการปกครองส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเป็นเนื้อเดียวกัน ซึ่งเมื่อนำมาประยุกต์ใช้เป็นเกณฑ์ในการบริหารก็จะส่งผลให้การบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับมีประสิทธิภาพเป็นไปตามนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัดได้เป็นอย่างดี

แนวคิดและวิธีปฏิบัติในการปกครองและการบริหารส่วนท้องถิ่น

แนวคิดและวิธีปฏิบัติในการปกครองและบริการของท้องถิ่นจึงเปลี่ยนไปจาก อดีตอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในหลักการอันเป็นสาระสำคัญ 3 ประการคือ

1. เปลี่ยนจาก การปกครองท้องถิ่น (Local Government) เป็นธรรมาภิบาลท้องถิ่น (local governance)
2. เปลี่ยนจาก การบริหารภาครัฐ (Public Administration) เป็นการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Administration-NPA)

3. การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมือง เจ้าหน้าที่และประชาชน จากผู้บริหาร/ผู้รับบริการ เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหรือหุ้นส่วนในการพัฒนาท้องถิ่น (Steak Holder) คำว่า การปกครอง (Government) กับ คำว่า ธรรมาภิบาล (Governance) มีความหมาย ต่างกัน คำว่า การปกครอง หมายถึงการตัดสินใจและใช้ ทรัพยากรของสถาบันที่เป็นทางการของรัฐ เช่น รัฐบาลตัดสินใจภายใต้กรอบการบริหารและกฎหมายที่กำหนดไว้ และใช้ทรัพยากรสาธารณะใน หน้าที่ที่ได้รับผิดชอบ สิ่งสำคัญคือการตัดสินใจของรัฐบาลอยู่บนพื้นฐานการสนับสนุน ของอำนาจของรัฐ ที่ชอบธรรม ส่วนคำว่าธรรมาภิบาล เกี่ยวข้องกับการปกครองแต่ผนวกด้วยกระบวนการใช้ อิทธิพลและ เจริญระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคที่ไม่แสวงหากำไรเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมกัน ส่วน อำนาจตามลำดับชั้นของรัฐก็ยังอยู่เพียงแต่ธรรมาภิบาลเน้นการกำกับดูแล การใช้อิทธิพลและความ ร่วมมือ กันระหว่างรัฐบาลกับฝ่ายอื่น สิ่งที่น่าสนใจที่นี้คือรัฐบาลไม่ได้เป็นผู้ตัดสินใจฝ่ายเดียวแต่มีฝ่าย อื่นร่วมด้วย ในระบบ ความสัมพันธ์แบบธรรมาภิบาลนั้นไม่มีหน่วยใดที่ใช้อำนาจเหนือฝ่ายอื่นได้แต่ เป็นความสัมพันธ์ร่วมกันทั้งภาครัฐ และเอกชนต่างก็มีความรู้และทรัพยากรที่จะจัดการกับปัญหา ร่วมกัน สำหรับการเปลี่ยนแปลงในระดับท้องถิ่นนั้น การปกครองส่วนท้องถิ่นหมายถึงการปกครองของ สภาหรือนายกเทศมนตรีที่ได้รับเลือกจากประชาชนมาตาม ระบอบประชาธิปไตย

ธรรมาภิบาลท้องถิ่น มีความหมายกว้างกว่าการปกครองส่วนท้องถิ่นหมายถึง กระบวนการและโครงสร้าง บริหารบริหารปกครองของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชนและ อาสาสมัครในระดับท้องถิ่นหน่วยงานเหล่านี้ รับผิดชอบร่วมกันและมีประโยชน์ต่อการทำงานในระดับ และส่วนต่าง ๆ แตกต่างกัน ส่วนสภาที่มาจากการ เลือกตั้งก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งสำคัญของระบบธรรมาภิบาลท้องถิ่น นักวิชาการบางคนอธิบายว่าสาเหตุที่ต้องมี ระบบธรรมาภิบาลท้องถิ่นนั้นเป็นเพราะ ท้องถิ่นถูกตัดงบประมาณ แต่สิ่งที่เป็นผลลัพธ์ของระบบธรรมาภิบาล ท้องถิ่นคือระบบธรรมาภิบาล ท้องถิ่นเป็นวิธีเปลี่ยนความรับผิดชอบจากรัฐไปเอกชน อาสาสมัครและประชาสังคม แต่การ รับผิดชอบแทนที่กันนี้มีเส้นแบ่งความรับผิดชอบต่อประชาชนไม่ชัดเจนและเป็นสิ่งท้าทาย ประชาธิปไตย ท้องถิ่น ธรรมาภิบาลท้องถิ่นเป็นการเปลี่ยนแปลงจากการมองการปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็น เพียงเครื่องมือในการ จัดทำบริการสาธารณะของท้องถิ่น มาเน้นการสร้างวิถีชีวิตภายในชุมชนอย่างมี เหตุผลและรอบด้านซึ่งได้ขยาย บทบาทจากงานบริหารท้องถิ่นออกไปสู่เรื่องความเป็นอยู่ของ ประชาชนทั้งหมดทุกด้าน การเปลี่ยนจากการ ปกครองส่วนท้องถิ่นไปสู่ธรรมาภิบาลท้องถิ่นได้เกิดขึ้น ในประเทศทั่วโลกรวมถึงในประเทศกำลังพัฒนา การเปลี่ยนจากการปกครองเป็นธรรมาภิบาลท้องถิ่นมีผลให้ต้องเปลี่ยนวิธีการทำบริการ สาธารณะและการ ดำเนินการโดยการนำแนวทางการจัดการภาครัฐแนวใหม่มาใช้มากขึ้นเช่นการแปรรูป หรือวิธีการทำงานแบบธุรกิจ ดังที่เกิดกับการปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วโลก เช่น เมืองนิวยอร์ก มิลวอกี อินเดียนาโพลิสโดยมีเป้าหมายที่จะ ปรับปรุง 2 ด้านคือการพัฒนาประชาธิปไตยและการบริการในท้องถิ่นโดยการนำแนวทางระบบตลาดหรือ ภาคเอกชนมาใช้เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพให้กับท้องถิ่น นอกจากนั้นท้องถิ่นมีการปฏิสัมพันธ์กับประชาชนโดยตรง โดยใช้เทคโนโลยีระบบอิเล็กทรอนิกส์เช่นจัด ให้มีประชาธิปไตยทางตรงในท้องถิ่นจัดให้มีการลงมติทาง อิเล็กทรอนิกส์ การเปิดให้เสนอแนะความ คิดเห็นผ่านระบบ เฟซบุ๊คส์ (Facebook) การตั้งคณะลูกขุนภาค ประชาชนหรือวิธีการอื่นซึ่งในปัจจุบัน นวัตกรรมประชาธิปไตยท้องถิ่นเหล่านี้ได้แพร่หลายไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก (Hambleton, R. et al., 2002)

สรุปได้ว่า คำว่าธรรมาภิบาล มีความหมายต่างกับคำว่า การปกครองท้องถิ่นซึ่งหมายถึง การตัดสินใจและใช้ทรัพยากรของสถาบันที่เป็นทางการของรัฐ เช่นรัฐบาลตัดสินใจภายใต้กรอบการ บริหารและกฎหมายที่กำหนดไว้และใช้ทรัพยากรสาธารณะในหน้าที่ที่รับผิดชอบ สิ่งสำคัญคือการ ตัดสินใจของรัฐบาลอยู่บนพื้นฐานการสนับสนุนของอำนาจของรัฐที่ชอบธรรม ส่วนคำว่าธรรมาภิบาล เกี่ยวข้องกับการปกครองแต่ผนวกด้วยกระบวนการใช้อิทธิพลและเจรจาระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคที่ไม่แสวงหากำไรเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายร่วมธรรมาภิบาลท้องถิ่น หมายถึงกระบวนการและ โครงสร้างการบริหารปกครองของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชนและอาสาสมัครในระดับ ท้องถิ่นหน่วยงานเหล่านี้รับผิดชอบร่วมกันและมีประโยชน์ต่อการ ทำงานในระดับและส่วนต่าง ๆ แตกต่างกัน ส่วนสภาที่มาจากการเลือกตั้งก็ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของระบบธรรมาภิบาลท้องถิ่น ระบบธรรมาภิบาลท้องถิ่นเป็นวิธีเปลี่ยนความรับผิดชอบจากรัฐไปเอกชน อาสาสมัครและประชาสังคม ภายใต้กรอบนิติธรรม คุณธรรม ความโปร่งใส การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบและความคุ้มค่า

แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพ

Millett, J. D. ได้ให้ความหมายของ คำว่า ประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง ผลการปฏิบัติงานที่ทำให้เกิดความพึงพอใจ และได้รับผลกำไรจากการปฏิบัติงาน ซึ่งความพึงพอใจ หมายถึง ความพึงพอใจในการบริการให้กับประชาชน โดยพิจารณาจากกิจกรรม ดังนั้นการให้บริการอย่างเท่าเทียมกัน การให้บริการอย่างรวดเร็วทันเวลา การให้บริการอย่างเพียงพอ การให้บริการอย่างต่อเนื่อง และการให้บริการอย่างก้าวหน้า (Millett, J. D., 1954)

ศุกลวัฒน์ นิธิกุลธนาโรจน์ ได้ให้ความหมายของคำว่า ประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง ความสามารถในการบรรลุจุดมุ่งหมายในการปฏิบัติงานโดยใช้ทรัพยากรในทุกด้านต่ำสุด การใช้วิธีการ (Mean) ทำให้เกิดการ จัดสรรทรัพยากรที่ใช้ในการปฏิบัติงานให้เกิดการสิ้นเปลืองน้อยที่สุด โดยมีเป้าหมาย (Goal) คือประสิทธิผล (Effectiveness) แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยทั่วไป หมายถึง ความสามารถในการบริหารงานหรือการปฏิบัติงาน (Performance) เมื่อมีผลลัพธ์ที่ได้จากการปฏิบัติงานบรรลุตามเป้าหมาย ก็ถือว่ามีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสูง แต่ถ้ามีผลลัพธ์ที่ได้จากการปฏิบัติงานไม่มีข้อบกพร่อง ก็ถือว่าประสิทธิภาพในการทำงานต่ำ (ศุกลวัฒน์ นิธิกุลธนาโรจน์, 2552)

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ ได้ให้ความหมายของคำว่า ประสิทธิภาพการทำงาน หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นจากความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กร ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จของงาน และองค์กร รวมถึงความสุขของบุคลากรผู้ทำงานด้วย กล่าวคือ หากองค์กรใด บุคลากรไม่มีความพึงพอใจในการทำงาน อาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่ส่งผลต่อผลงาน และการปฏิบัติงานไม่มีประสิทธิภาพ คุณภาพของงานที่ต่ำลงทำให้เกิดความเสียหายขึ้น ส่งผลเสียต่อองค์กร แต่ในทางตรงกันข้าม หากองค์กรมีบุคลากรที่มีความพึงพอใจในการทำงานย่อมส่งผลในทางที่ดีต่อการปฏิบัติงาน ให้บรรลุตามเป้าหมายเป็นผลดีต่อองค์กร ดังนั้น หากหน่วยงาน หรือองค์กรใดให้ความสำคัญในเรื่องของประสิทธิภาพการปฏิบัติให้เกิดขึ้นกับบุคลากรในหน่วยงาน หรือองค์กรของตน และมีความเข้าใจในปัจจัยหรือองค์ประกอบที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพ จะส่งผลต่อความสำเร็จของ หน่วยงานหรือองค์กรนั้น (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2548)

สรุปได้ว่าประสิทธิภาพการปฏิบัติงานหมายถึง การปฏิบัติงานของทีมงานที่มีความสามารถ ทักษะ สมรรถนะในการปฏิบัติงาน ส่งผลต่อความสำเร็จตามเป้าหมายของงาน และองค์กร ตามระยะเวลาที่วางแผน รวมถึงมีความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน ไม่เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินของผู้รับบริการ ทุกส่วนงานมีความสามัคคีการมีส่วนร่วม ให้ความร่วมมือกัน ส่งผลดีต่อส่วนรวม และผู้รับบริการ

การส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน

การส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานเป็นสิ่งที่ผู้บริหารต้องให้การสนับสนุนเพื่อให้พนักงานหรือบุคลากรของตนนั้นได้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเป็นการขับเคลื่อนให้องค์กร ปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้นไป โดยเมื่อนำหลักธรรมาภิบาลด้านคุณธรรมและความโปร่งใส มาประยุกต์ใช้ให้เข้ากับองค์กร เพื่อให้บุคลากรในองค์กรได้ตระหนักถึงความรู้ที่มีความถูกต้องชอบธรรม (มาลัย สาแก้ว, 2565)

Zaleanick, A.et al ได้กล่าวว่าการปฏิบัติงานจะมีประสิทธิภาพหรือไม่ ขึ้นอยู่กับผู้ปฏิบัติว่าจะได้รับการตอบสนองความต้องการทั้งภายนอกและภายใน (external and internal) มากน้อยเพียงใด ซึ่งถ้าหากว่า ผู้ปฏิบัติงานได้ รับการตอบสนองมากการปฏิบัติงานก็ย่อมมีประสิทธิภาพมากด้วยเช่นกันโดยมีรายละเอียดดังนี้ ความต้องการภายนอกได้แก่

1. รายได้หรือค่าตอบแทน
2. ความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน
3. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ
4. ตำแหน่งหน้าที่ ความต้องการภายใน ได้แก่

4.1 ความต้องการเข้าหมู่คณะ

4.2 ความต้องการแสดงความจงรักภักดีความเป็นเพื่อน และความรักใคร่ การทำงานร่วมกันเป็น ทีมของทีมนักวิชาการทุกระดับในองค์กรจะทำให้งานที่ปฏิบัตินี้สามารถบรรลุ เป้าหมายที่องค์กรตั้งไว้ได้ทันองค์กร จะต้องมีการทำงานที่มีประสิทธิภาพต่อองค์กร นั้น ๆ ด้วย (Zaleanick, A.et al., 1958)

Woodcock, M. ได้กล่าวว่า ลักษณะของทีมงานที่มีประสิทธิภาพไว้ 11 ด้านดังนี้

1. ความสมดุลในบทบาท (Balanced Roles) คือ ในทีมงานการทำงานจะผสมผสานทักษะ ความรู้ ความสามารถที่แตกต่างกันของบุคคลและใช้ความแตกต่างดำเนินบทบาทของแต่ละงานได้ อย่างเหมาะสมตามสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป (Woodcock, M., 1989)

2. เป้าหมายที่ชัดเจนและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ (Clear Objectives and Agreed Goals) คือ ทีมการทำงานมีเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนสอดคล้องกันสมาชิกทุกคนในทีมรับรู้และยอมรับเป้าหมายและวัตถุประสงค์นั้น

3. การเปิดเผยและเผชิญ (Openness and Confrontation) คือ บรรยากาศในการทำงานเป็นทีมเป็นไป อย่างเปิดเผย สมาชิกสามารถที่จะแสดงความรู้สึกความคิดเห็นของตนต่อการทำงานได้ มีการสื่อสารโดยตรง หันหน้ามาร่วมกันแก้ไขปัญหาสร้างความเข้าใจกัน

4. การสนับสนุนและการไว้วางใจ (Support and Trust) คือ สมาชิกทุกคนได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกัน มีความจริงใจต่อกัน สามารถพูดได้อย่างตรงไปตรงมาเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำงาน พร้อมทั้งจะรับมือในการแก้ไขปัญหา

5. ความร่วมมือและขัดแย้ง (Co-operation and Conflict) คือ สมาชิกในทีมให้ความร่วมมือ กันทำงาน พร้อมทั้งจะช่วยเหลือสนับสนุน ช่วยเสริมสร้างทักษะความรู้ความสามารถให้แก่กัน รวมทั้งการสนับสนุนแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่เอื้อประโยชน์ต่อการทำงาน มีการใช้ความขัดแย้ง ในทางสร้างสรรค์เพื่อร่วมมือกันแก้ไขปัญหา

6. วิธีการปฏิบัติงานชัดเจน (Sound Procedures) คือ การทำงานของทีมมีการประชุม ปรึกษาหารือและหาแนวทางปฏิบัติร่วมกัน การตัดสินใจจะใช้ข้อมูลและความเห็นของสมาชิกทีม ทุกคน

7. ภาวะผู้นำที่เหมาะสม (Appropriate Leadership) การทำงานในทีมจะต้องมีผู้นำที่มี ความสามารถ และความเหมาะสมในสถานการณ์นั้น ๆ โดยสมาชิกทุกคนสามารถที่จะเป็นผู้นำทีม ได้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์นั้น

8. ทบทวนการทำงานอย่างสม่ำเสมอ (Regular Review) คือการติดตามผลการปฏิบัติงานของทีมอย่างสม่ำเสมอว่ามีปัญหาใดที่จะต้องร่วมกันปรับปรุงแก้ไข

9. การพัฒนาบุคลากร (Individual Development) คือการพัฒนาทักษะความรู้ความสามารถ ของสมาชิกทีม ให้โอกาสสมาชิกได้ใช้ทักษะความรู้ความสามารถที่มีในการทำงานอย่างเต็มที่

10. สัมพันธภาพระหว่างกลุ่มที่ดี (Sound Inter-group Relations) คือ การทำงานที่มีสัมพันธภาพที่ดีมี การร่วมมือให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

11. การติดต่อสื่อสารที่ดี (Good Communications) คือการติดต่อสื่อสารในทีมเป็นไปอย่างถูกต้อง ชัดเจนเหมาะสม สื่อสารกันทางตรง สมาชิกในทีมมีการสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสารความคิดเห็น

สรุปได้ว่า การส่งเสริมประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ได้ว่า ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายสาเหตุทั้งที่ส่งผลกระทบทางตรงและทางอ้อม ซึ่งอาจแบ่งออกเป็นปัจจัย ภายในนอกได้แก่ในเรื่องของสภาพแวดล้อมในสถานที่ทำงานที่จะส่งผลต่อความปลอดภัยและความพึงพอใจในการทำงาน รวมทั้งเกิดความคล่องตัวในการทำงาน การปกครอง บังคับบัญชาหรือการบริหารองค์การต้องกำหนดแนวทางที่ชัดเจน ใช้ระบบคุณธรรมในการบริหารการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้เพื่อให้เกิดความสะดวกและรวดเร็ว สามารถลดขั้นตอนในการทำงานได้เป็นอย่างดี ส่วนปัจจัยภายใน ได้แก่ การได้คนที่มีความรู้ความสามารถ มีประสบการณ์มาทำงานตรงตามตำแหน่งงาน การให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการทำงานเพื่อให้เกิดแนวความคิดหรือสร้างสรรค์สิ่ง ใหม่ ๆ การสร้างขวัญและแรงจูงใจด้วยการให้สวัสดิการหรือรางวัลตอบแทน เพื่อให้ผลของงานเกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุดตามเป้าหมายที่วางไว้

สรุป

หลักพุทธธรรมาภิบาลที่ใช้ในการส่งเสริมประสิทธิภาพการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ หลักพระ 4 ประกอบด้วย 1) ปัญญาพระ กำลังคือปัญญา คือ ต้องรู้คน รู้ตน และรู้งานหรือรอบรู้เกี่ยวกับงานในหน้าที่และรอบรู้ในบุคคลที่เกี่ยวข้องได้เป็นอย่างดี 2) วิริยพระ กำลังคือวิริยะ 3) อนุวัชพระ กำลังคือ กรมที่ไม่มีโทษการปฏิบัติ 4) สังคหพระ กำลังคือการสงเคราะห์ ทั้งนี้เพื่อให้บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มี คุณธรรม จริยธรรมและทำงาน ยึดหลักธรรมาภิบาลเป็นสำคัญ ปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถ เอาใจใส่ต่อ

งาน ไม่เกิดความกังวลในการทำงาน เพราะที่ได้รับสิ่งประโยชน์ต่าง ๆ ต่อการปฏิบัติหน้าที่ที่มีความสะดวก หรือ รวมไปถึงความต้องการ เช่น การแสดงออกถึงความคิดเห็น ค่าตอบแทน สถานที่ เวลา และการได้รับการยอมรับ ยกย่องจากเพื่อนร่วมงานในองค์กร ยิ่งทำให้ความรู้สึกเหล่านี้เป็นแรงผลักดันให้บุคคลปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่

เอกสารอ้างอิง

- จรัส สุวรรณเวลา. (2546). จุดบอดบนทางสู่ธรรมาภิบาล : บทบาทของบอร์ดองค์การมหาชน. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ลักษณ์.
- ชูวงศ์ ฉายะบุตร. (2539). การปกครองท้องถิ่นไทย. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์สนเทศรุ่งเรือง จำกัด.
- ไชยวัฒน์ คำชู และคณะ. (2545). ธรรมาภิบาลการบริหารการปกครองโปร่งใสด้วยจริยธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ดิเรก ปัทมสิริวัฒน์. (2544). การใช้เครื่องมือเศรษฐศาสตร์เพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. วารสารเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 6(1), 93-105.
- นรนิติ เศรษฐบุตร และคณะ. (2545). โครงการวิจัยร่วมกันระหว่างไทยและญี่ปุ่นเรื่อง การเสริมสร้างสมรรถนะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: กรมการปกครอง.
- บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. (2552). การสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2548). จิตวิทยาการบริหารบุคคล. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2559). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม. นนทบุรี: โรงพิมพ์พิมพ์ทรัพย์การพิมพ์.
- พระมหาไกรวรรณ ชินทตติโย และคณะ. (2560). การบูรณาการหลักพุทธธรรมในการเสริมสร้างสุขภาวะ ผู้สูงอายุขององค์กรชุมชน อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี.
- พัชรี สีโรรส และคณะ. (2561). ความขัดแย้งในสังคมไทยยุควิกฤตเศรษฐกิจ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ.
- ไพโรจน์ ภัทรนรากุล. (2548). ธรรมาภิบาลกับการจัดการยุคใหม่ ใน 50 ปี คณะรัฐประศาสนศาสตร์. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2498-2548). กรุงเทพมหานคร: บริษัท สยามทองกิจ จำกัด.
- มาลัย สาแก้ว. (2565). การส่งเสริมการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาล ด้านคุณธรรมและความโปร่งใสขององค์กร. วารสารสหวิทยาการนวัตกรรมการบริหาร, 5(2), 163-174.
- วิรัช วิรัชนิการวรรณ. (2536). การบริหารงานพัฒนาชนบทการพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารงานพัฒนาสภาพตำบล: สาเหตุและแนวทางแก้ไข. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ศุกลวัฒน์ นิธิกุลธนาโรจน์. (2552). ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท อินเทอร์เน็ตประเทศไทยแลนด์ จำกัด. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตศึกษา สาขาบริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.

อัครเดช ไม้จันทร์. (2561). ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานกลุ่มอุตสาหกรรมติดตั้งเครื่องจักรสายการผลิตในจังหวัดสงขลา. ใน วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชา บริหารธุรกิจ. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

Hambleton, R. et al. (2002). Globalism and local democracy: Challenge and change in Europe and North America. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Millett, J. D. (1954). Management yhe Plublic Service. New York: McGraw-Hill.

Woodcock, M. (1989). Team Development Manual. (2 nd ed). Great Britain : Billing and Son.

Zaleanick, A. et al. (1958). Motivation Productivity and Satisfaction of Workers. Massachusettes: Division of Research, Harvard University.

การประยุกต์ใช้หลักภavana 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ*

ชุมชนบ้านเขาแดง ตำบลพญาขัน อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

THE APPLICATION OF THE FOUR PRINCIPLES OF BHAVANA IN DEVELOPING THE QUALITY OF LIFE OF THE ELDERLY IN BAN KHAO DAENG COMMUNITY PHAYA KHAN SUBDISTRICT MUEANG DISTRICT PHATTHALUNG PROVINCE

พระครูการาม (อินทสุวณฺโณ)*, พระครูโกศลอรธกิจ (เปสโล), พระครูวิจิตรศีลาจาร (ชาตวณฺโณ)

Phrakhrukaram (Indasuvanno)*, Phrakhrukosolattthakit (Peslo), Phrakhruwijitsilajarn (Chatavanno)

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Master of Buddhist Studies Program, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding Author E-mail: phrakhrukarambuythrrm@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนบ้านเขาแดง 2) ศึกษาหลักภavana 4 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา 3) การประยุกต์ใช้หลักภavana 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนบ้านเขาแดง ตำบลพญาขัน อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้สูงอายุ ชาย หญิง นักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่พยาบาล และพี่เลี้ยงผู้ดูแลใกล้ชิดกับผู้สูงอายุ จำนวน 20 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ เอกสารและแบบการสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต การพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ไปสู่สภาพแวดล้อมที่ดี ชีวิตความเป็นอยู่ที่สงบสุขทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และปัญญา คือ มีร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ ทำให้จิตใจแจ่มใส มีการมองโลกในเชิงบวก และมีสติปัญญาในการบริหารตนสามารถแก้ไขปัญหาอย่างรอบคอบ 2) หลักภavana 4 เป็นแนวทางในการที่จะทำให้ชีวิตดีงามและพบกับความสุขที่แท้จริง ทั้งทางด้านร่างกาย สังคม จิตใจ และสติปัญญา เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาที่แท้จริงและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข 3) การประยุกต์ใช้หลักภavana 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนบ้านเขาแดง คือ กระบวนส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านกาย คือ ส่งเสริมการดูแลสุขภาพร่างกาย ด้านสังคม คือ การพัฒนาความประพฤติ ด้านจิตใจ คือ ส่งเสริมให้มีสุขภาพจิตที่ดี และด้านปัญญา คือ การเพิ่มทักษะความรู้ที่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้เกิดประสิทธิภาพ สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และสามารถจะหลุดพ้นจากความทุกข์ตามอัตภาพของตนได้

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้, หลักภavana 4, การพัฒนาคุณภาพชีวิต, ผู้สูงอายุชุมชนบ้านเขาแดง, จังหวัดพัทลุง

Abstract

This academic article aims to analyze the administrative and governance model of the Srithammaracha Dynasty by employing documentary research, drawing upon religious scriptures, chronicles, academic theses, journals, websites, and scholarly articles in various forms. The collected data were systematically analyzed. The findings reveal that, following the decline of the Srivijaya Empire, the Srithammaracha Dynasty emerged as a significant ruling power that shaped governance, political structures, and cultural development in the southern Thai Peninsula between the 13th and 18th Buddhist centuries. Nakhon Si Thammarat served as the political and cultural center of the kingdom. The governance system was highly centralized under a monarch who functioned simultaneously as both political and religious leader. Social organization was structured according to the principles of Buddhist governance (dhammic polity), combined with local traditions and influences from South India. A notable example of this system included the *Chatusadom* (four ministries), the administrative division into royal cities and tributary states, and the clear designation of officials according to their positions and responsibilities. This administrative framework not only fostered political stability but also represented a distinctive hybrid governance model that blended elements of imperial monarchy (*cakravartin*) with the concept of a righteous king (*dhammaraja*). The researcher designates this integrated system as “Cakravartin-Dhammaraja,” a form of monarchy in which the ruler adhered to the *Dasa-rajadharma* (Ten Royal Virtues) in governing the twelve principal cities, with Wat Phra Mahathat Woramahawihan in Nakhon Si Thammarat as the spiritual and administrative center. This governance system not only reinforced state unity but also established a profound foundation for the propagation of Theravada Buddhism, a legacy that continues to shape the region to the present day.

Keywords: Application, The Four Foundations of Meditation, Quality of Life Development, Elderly in the Ban Khao Daeng Community, Phatthalung Province

บทนำ

ประเทศไทยกลายเป็นสังคมสูงวัยมาตั้งแต่ปี 2548 จากการที่สัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูง ถึงร้อยละ 10 ในปัจจุบันประชากรสูงอายุกำลังเพิ่มขึ้นด้วยอัตราที่เร็วมาก คือสูงกว่าร้อยละ 4 ต่อปี จากการประมาณการประชากรของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติประเทศไทยจะกลายเป็นสังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ คือมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงถึงร้อยละ 20 ในปี 2564 และจะเป็นสังคมสูงวัยระดับสุดยอดเมื่อมีสัดส่วนประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปสูงถึงร้อยละ 28 ในปี 2574 (วันฤดี มากฉาย, 2559) การเพิ่มขึ้นของประชากรสูงวัยส่งผลกระทบต่อการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ โดยเฉพาะในด้านสุขภาพ เนื่องจากภาวะความเสื่อมถอย

ในการทำงานของร่างกาย ทำให้ผู้สูงอายุมีโอกาสที่จะประสบกับปัญหาสุขภาพเพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาประเทศ ในแผนพัฒนาผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (2545 – 2564) จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการสร้างเสริมผู้สูงอายุให้เป็นผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ เพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรีพึ่งพาตนเองและทำประโยชน์ต่อผู้อื่นและสังคมได้ มีความพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ของตน ซึ่งมาตรการหนึ่งในการพัฒนาผู้สูงอายุให้เป็นผู้มีศักยภาพ นั้น คือการส่งเสริมการรวมตัวกันของผู้สูงอายุในการจัดตั้งองค์กรสำหรับผู้สูงอายุที่เรียกว่า “ชมรมผู้สูงอายุ” เพื่อให้เป็นองค์กรของผู้สูงอายุ ที่ดำเนินงานโดยผู้สูงอายุ เพื่อผู้สูงอายุและสังคม องค์กรอนามัยโลก ได้เสนอแนวคิด ในปี ค.ศ. 2002 ว่าผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ ซึ่งเป็นกระบวนการในการสร้างโอกาสที่เหมาะสมทางด้านสุขภาพ การมีส่วนร่วม และหลักประกันที่มั่นคง เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ โดยมุ่งเน้นการส่งเสริมสุขภาพให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพทั้งด้านความสามารถ คุณประโยชน์ และศักยภาพในการดำรงชีวิต (องค์การอนามัยโลก, 2559)

ปัจจุบันชมรมผู้สูงอายุมีบทบาทอย่างมากในการเป็นศูนย์กลางให้ผู้สูงอายุได้พบปะสังสรรค์ และทำกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ขึ้นในชมรม เช่น กิจกรรมทางศาสนา ประเพณี วัฒนธรรม กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมการท่องเที่ยว กิจกรรมออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ กิจกรรมเสริมรายได้ กิจกรรมการกุศล กิจกรรมวิชาการ ตลอดจนกิจกรรมฌาปนกิจสงเคราะห์ เป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม เนื่องจากการทำกิจกรรมจะเป็นการสร้างคุณค่าในตนให้กับผู้สูงอายุ ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีความพึงพอใจในชีวิต การเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่ชมรมจัดขึ้น จะทำให้ผู้สูงอายุมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และสร้างความสัมพันธ์อันดีกับคนในวัยเดียวกันซึ่งจะช่วยให้จิตใจของผู้สูงอายุเบิกบาน สร้างกำลังใจในการดำเนินชีวิต (องค์การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงวัย, 2553) อีกทั้งยังช่วยส่งเสริมให้ผู้สูงอายุเห็นประโยชน์และความสำคัญในการดูแลสุขภาพมากขึ้น มีผลดีต่อคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ นอกจากนี้ จะเห็นได้ผู้สูงอายุที่นับว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญต่อสังคมเป็นอย่างมาก สมควรส่งเสริมให้คงคุณค่าไว้ให้นานที่สุด การนำแนวคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์มาใช้จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม อันได้แก่การเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ความสามารถ ทักษะ และทัศนคติ โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ในรูปแบบต่างๆ ซึ่งครอบคลุมกระบวนการจัดการศึกษา ให้ทุกคนและทุกระดับมีความรู้ความสามารถ มีทักษะ และทัศนคติอันพึงปรารถนาของสังคมและประเทศชาติและรวมถึงการฝึกอบรม การสอนงานการสับเปลี่ยนหมุนเวียน หรือแม้แต่กระบวนการในการพัฒนาตนเองอีกด้วย (บุญเลิศ ไพรินทร์, 2538) ผ่านการเจริญภาวนา คือแนวทางการฝึกอบรมพัฒนามนุษย์ ที่ได้มีระบบครบกระบวนการขั้นตอนตลอดชีวิตทั้ง 4 ด้าน คือ กาย ศีล (สังคม) จิตใจ (อารมณ์) และปัญญา (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2564)

ชุมชนบ้านเขาแดง ตั้งอยู่หมู่ที่ 5 ตำบลพญาขัน อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ห่างจากที่ทำการอำเภอเมืองพัทลุง ประมาณ 7 กิโลเมตร มีเนื้อที่จำนวน 18.67 ตารางกิโลเมตร จัดตั้งเป็นเทศบาลเมื่อวันที่ 29 กันยายน 2552 มีเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่ม มีลำคลอง เหมืองน้ำไหลผ่านหลายสาย ลักษณะเป็นภูเขาและที่ราบด้านสภาพภูมิอากาศ ได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และมรสุมตะวันตกเฉียงใต้มี 2 ฤดู คือ ฤดูร้อนและฤดูฝน ลักษณะภูมิประเทศโดยภาพรวมเป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การเพาะปลูก เป็นพื้นที่นาสำหรับปลูกข้าวเป็นส่วนใหญ่ บางแห่งอาจปรับปรุงทำไร่สวนผสม ส่วนในพื้นที่ลาดชันส่วนใหญ่ใช้ปลูกยางพารา ประชากรมีจำนวน

รวมทั้งสิ้น 6,151 คน แยกเป็นชาย 2,948 คน หญิง 3,203 คน จำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 2,286 ครัวเรือน มีการจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบ มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 2 แห่ง ด้านสภาพเศรษฐกิจของเทศบาลตำบลพญาขันขึ้นอยู่กับการผลิตภาคเกษตรกรรม ประกอบไปด้วยการกลั่นกรอง การประมง และการปศุสัตว์ พื้นที่ประมาณร้อยละ 78.52 เป็นพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งเป็นพื้นที่โดยรอบตำบลพญาขัน มีพืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้แก่ ข้าวเล็บนก ข้าวหอมมะลิ ข้าวชัยนาท ปลูกผัก ไร่นาสวนผสม และนาบัว ส่วนการประมง เช่น การเลี้ยงปลาตุก (เทศบาลตำบลพญาขัน, 2568) และชุมชนบ้านเขาแดงมีความได้เปรียบในเรื่อง 1) ชุมชนบ้านเขาแดง มีความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ เช่น พื้นที่ติดภูเขา และมีที่ราบในการทำเกษตรกรรม และพื้นที่ป่าต้นน้ำ 2) มีหน่วยงานของรัฐให้การสนับสนุนดูแลผู้สูงอายุ 3) มีการส่งเสริมด้านสุขภาพของผู้สูงอายุ 4) การคมนาคมสะดวกในการเดินทาง 5) มีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์ แต่ชุมชนบ้านเขาแดงก็ประสบปัญหาจากสภาพของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปสู่การเจริญเติบโตของเศรษฐกิจยุคใหม่

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักภavana 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนบ้านเขาแดง ตำบลพญาขัน อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง” ผ่านการศึกษาบริบทและปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนบ้านเขาแดง แล้วนำผลการวิจัยไปพิจารณาเพื่อที่จะได้นำหลักภavana 4 มาพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนบ้านเขาแดง ตำบลพญาขัน อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง และเตือนสติให้มนุษย์ในสังคมมีความตระหนักถึงคุณค่าและความรับผิดชอบต่อผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นปุณนิบุคคลทรงคุณค่าอย่างยิ่งในโครงสร้างของสังคม ตลอดจนการสร้างความจิตสำนึกให้มนุษย์ตั้งอยู่บนรากฐานของความกตัญญูต่อบุคคลที่มีพระคุณ อีกทั้งยังสามารถรักษาพุทธธรรมในท้องถิ่น เพื่อให้อนุชนรุ่นหลังได้เห็นคุณค่าและภูมิใจในความกตัญญูต่อบุคคลที่มีพระคุณ ผู้สูงอายุ อันจะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าของสังคมส่วนรวม สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนบ้านเขาแดง ตำบลพญาขัน อำเภอเมืองจังหวัดพัทลุง
2. เพื่อศึกษาหลักภavana 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักภavana 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนบ้านเขาแดง ตำบลพญาขัน อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เน้นการศึกษาเอกสาร (Documentary study) และการศึกษภาคสนาม (Field study) ที่เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักภavana 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนบ้านเขาแดง ตำบลพญาขัน อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง โดยเฉพาะการศึกษาค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎกและอรรถกถา มีรายละเอียด ดังนี้ 1) การศึกษาในเชิงเอกสาร โดยศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งพระไตรปิฎก หนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่น ๆ เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักภavana 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนบ้านเขาแดงฯ

2) การศึกษาในภาคสนาม ศึกษารูปแบบการประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนบ้านเขาแดงฯ โดยมีขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้ 1) กำหนดพื้นที่เป้าหมายที่จะศึกษา โดยสำรวจ และศึกษาสภาพบริบทของวัด ศาสนาสถาน ขนบธรรมเนียม ประเพณี และสภาพปัญหาของชุมชนบ้านเขาแดง ตำบลพญาขัน เป็นต้น 2) ศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-informant) ประกอบด้วยพระสังฆาธิการผู้มีประสบการณ์ด้านการปกครอง ผู้นำชุมชน และตัวแทนประชาชนในพื้นที่ จำนวน 20 รูป/คน ทั้งนี้เพื่อพิจารณาถึงกระบวนการการประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนบ้านเขาแดงฯ 3) ศึกษาวิเคราะห์ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุและการประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนบ้านเขาแดงฯ 4) ถอดองค์ความรู้การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนบ้านเขาแดงฯ 5) สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะทั้งในระดับนโยบาย บุคคล ชุมชน ครอบครัว และสังคม

ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) ผู้สูงอายุ ชาย หญิง จำนวน 10 ราย 2) นักสังคมสงเคราะห์ จำนวน 1 ราย 3) เจ้าหน้าที่พยาบาล จำนวน 3 ราย 4) พี่เลี้ยงผู้ดูแลใกล้ชิดกับผู้สูงอายุ จำนวน 6 ราย เลือกแบบเจาะจง รวมทั้งสิ้น จำนวน 20 ราย ซึ่งอยู่ในพื้นที่ชุมชนบ้านเขาแดง ตำบลพญาขัน อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง ได้พัฒนาขึ้นจากการทบทวนเอกสารวรรณกรรม แนวคิดทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนบ้านเขาแดงฯ โดยผ่านการวิเคราะห์เนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยดำเนินการออกแบบสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนบ้านเขาแดงฯ เพื่อการแก้ปัญหาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ศีลธรรม และปัญญา

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการดังนี้ 1) เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ติดต่อประสานงานกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์ 3) ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย 4) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนบ้านเขาแดงฯ โดยดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย วิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย 5) ดำเนินการวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนบ้านเขาแดงฯ และ 6) ถอดองค์ความรู้จากการประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนบ้านเขาแดงฯ

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้วิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มาจัดหมวดหมู่แยกประเด็น และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการพิจารณาความสอดคล้องกับสถานการณ์พื้นที่ และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาข้อสรุป และเรียบเรียงผลการวิเคราะห์ข้อมูล และรายงานผลการศึกษารูปแบบการบรรยาย และรายงานผลการศึกษารูปแบบพรรณนาเนื้อหา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนบ้านเขาแดง ตำบลพญาขัน อำเภอเมืองจังหวัดพัทลุง แบ่งเป็น 2 ประเด็น ได้ดังนี้

1. การพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นกระบวนการสร้างมีความสุข ทั้งทางกาย จิตใจ อารมณ์และสติปัญญา มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อคนรอบข้างรวมถึงคน ในครอบครัว และมีความสุขในหลาย ๆ ด้าน และสถานที่สิ่งแวดล้อมที่อยู่ก็ย่อมมีคุณภาพชีวิตที่ดี เป็นแนวคิดที่สามารถสื่อให้เห็นความสามารถ ของผู้สูงอายุ ที่มีสุขภาวะที่ดี ทั้งร่างกายและจิตใจรวมถึงสติปัญญา เพราะผู้สูงอายุมีประสบการณ์ ใน หลายช่วงวัย ตั้งแต่เด็กจนถึงวัยสูงอายุ ทำให้มองเห็นความหลากหลายในทุก ๆ ช่วงวัยของชีวิต ในหลายๆ กิจกรรมที่ได้มีส่วนร่วมในหลาย ๆ การแสดงความคิดเห็นทั้งในชุมชน สังคม และประเทศทำให้เห็นคุณค่าและความสำเร็จของผู้สูงอายุกับคนอื่น ๆ เป็นอย่างดี

2. แนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 นั้น ได้รวบรวมปัญหาและอุปสรรคที่มีต่อแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุตามหลักภาวนา 4 ดังนี้ 1) ปัญหาด้านร่างกาย ผู้สูงอายุประสบปัญหาอุปสรรคด้านร่างกาย คือ การเจริญเติบโตของเศรษฐกิจยุคใหม่ทำให้การดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงไปมากจากการดำเนินชีวิตในอดีตที่ผ่านมาทำให้ผู้สูงอายุต้องมีการปรับเปลี่ยนวิถีการดำเนินชีวิตของตนในอดีตที่ผ่านมาให้เข้ากับการดำเนินชีวิตในปัจจุบันซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผู้สูงอายุต้องมีการเรียนรู้ สิ่งใหม่ ๆ อีกหลายอย่างที่เขาเข้ามา 2) ปัญหาอุปสรรคด้านศีลธรรม ผู้สูงอายุประสบปัญหาอุปสรรคด้าน คือ ลูกหลานของผู้สูงอายุต้องออกจากบ้านไปทำงาน ดังนั้น หน้าที่การประกอบอาหารเลี้ยงชีพในชีวิตประจำวัน ซึ่งการทำกับข้าวและอาหารที่รับประทานนั้นบางครั้ง จำเป็นต้องมีการนำเนื้อสัตว์มีชีวิตมาประกอบอาหารการเลี้ยงชีพในชีวิตประจำวัน ซึ่งผู้สูงอายุต้องยอมผิดศีลเบียดเบียนสัตว์ ซึ่งมีความจำเป็นต่อการเลี้ยงชีพ ในการเป็นอยู่จึงเป็นปัญหาและอุปสรรคในการเจริญศีลภาวนาให้เกิดแก่ตน 3) ปัญหาอุปสรรคด้านจิตใจ ผู้สูงอายุเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคด้านการเจริญจิตภาวนา ปัญหาอุปสรรคด้านการเจริญจิตภาวนานั้น ส่วนใหญ่มี 2 ประเด็นหลัก คือ 1) การเป็นห่วงการดำเนินชีวิตของลูกหลาน การอยากเห็นลูกหลานของตนได้มีชีวิตที่ดีและมีความสุข ตลอดทั้งการคิดถึงลูกหลานของตนที่ต้องไปทำงานในต่างจังหวัด 2) การกรัดกลุ้มชีวิต การคิดท้อแท้ในชีวิตในความสูงวัยของตนเอง ซึ่งทำให้ผู้สูงอายุมีความวิตกกังวลในความแก่ชราของตนเองอยู่เสมอ และการคิดวิตกกังวลกับโรคภัย ปัญหาสุขภาพที่ตามมาอีกด้วย 4) ปัญหาอุปสรรคด้านปัญญา ผู้สูงอายุมีปัญหาอุปสรรคด้านปัญญา ได้แก่ 1) การทำงานของสมองที่เริ่มช้าลง 2) ความจำและการลืมเป็นบางครั้ง ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุอยู่บ้าง เพราะเมื่อเริ่มเข้าสู่ช่วงสูงวัย และอายุเริ่มมากขึ้นทำให้การทำงานของระบบประสาทและการทำงานของสมองเริ่มทำงานช้าลง หลงๆ ลืมๆ ทำให้มีความหงุดหงิดกับความคิดของตนเอง เป็นต้น

ผลการศึกษาหลักภาวนา 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา หลักภาวนา 4 ตามหลักการของพระพุทธศาสนา หมายถึง การทำให้กุศลเจริญขึ้น หรือการฝึกอบรม การพัฒนาศักยภาพ เป็นหลักธรรมที่ใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผ่านการประพฤติปฏิบัติในการกำจัดขัดเกลากิเลสให้ลดน้อยลง นำไปสู่การเป็นภาวิตบุคคล หรืออริยบุคคล สามารถดำรงชีวิตอยู่ด้วยความไม่ประมาท พร้อมด้วยพฤติกรรมที่ดีทั้งด้านร่างกาย ศีล จิต และปัญญา ซึ่งการพัฒนามีอยู่ 4 ประเภท คือ 1) กายภาวนา คือ การเจริญกาย พัฒนากาย การฝึกอบรมให้รู้จักติดต่อกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้งห้าอย่างเข้าใจและปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็น

ประโยชน์ ทำให้กุศลธรรมงอกงาม อกุศลธรรมเสื่อมสูญ ตลอดถึงสามารถพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และการส่งเสริมการดูแลสุขภาพร่างกาย 2) ศีลภาวนา คือ การเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ ผ่านการฝึกอบรมศีลให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย หรือมารยาทของสังคม ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหายอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้ด้วยดีเกื้อกูลแก่กัน 3) จิตตภาวนา คือ การเจริญจิต พัฒนาจิต การฝึกอบรมจิตใจให้เข้มแข็งมั่นคง เจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีการเมตตากรุณา มีฉันทะ ขยันหมั่นเพียร อดทน มีสมาธิตั้งมั่น และสดชื่นเบิกบาน เป็นสุขผ่องใส เป็นต้น และ 4) ปัญญาภาวนา คือ การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา ด้วยการฝึกอบรมปัญญาให้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นแจ้งโลก สามารถทำให้จิตของตนเป็นอิสระ บริสุทธิ์จากกิเลสและปลดปล่อยจากความทุกข์ สามารถแก้ไขอุปสรรคปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา ตามแนวพระพุทธศาสนานั้นต้องพัฒนาร่วมกันหลายอย่าง เช่น การพัฒนากาย การพัฒนาจิต การพัฒนาปัญญาเข้าด้วยกัน จึงจะเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน เกิดความสมดุลอย่างเป็นระบบ

การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนบ้านเขาแดง ตำบลพญาขัน อำเภอมะนัง จังหวัดพัทลุง สามารถประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการแก้ปัญหาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุได้ดังนี้ 1) ด้านกายภาวนา โดยนำแนวนโยบายเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ผ่านหน่วยงานในสังกัดถึงสำนักงานสาธารณสุขและกองสวัสดิการสังคมโดยมีเจ้าหน้าที่ได้ให้การศึกษาอบรม ให้คำแนะนำโดยแพทย์ตรวจสุขภาพโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ที่ได้รับการฝึกอบรมถ่ายทอดให้องค์ความรู้ โดยเน้นการศึกษาอบรมจะต้องรวมถึงความเป็นอยู่ การใช้ชีวิตอย่างมีความสุขในสังคม ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุ สามารถควบคุมตนเองและตัดสินใจด้วยตนเอง มีการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้มีโอกาสได้พบปะสังสรรค์อยู่ร่วมในสังคมอย่างมีความสุข และมีศักดิ์ศรี การส่งเสริมให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพอนามัยที่แข็งแรงทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ อาหาร โดยจัดผู้เชี่ยวชาญทางด้านโภชนาการมาแนะนำการรับประทานอาหารอย่างพอดีกับร่างกายของแต่ละคน พอประมาณ และการออกกำลังกาย ผู้สูงอายุควรเลือกชนิดที่เหมาะสมกับแต่ละวัยของตน และควรใช้เวลาอย่างน้อย 30 นาทีติดต่อกัน จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก พบว่า บางครอบครัวก็ละเลยในส่วนของการดูแลเอาใจใส่ผู้สูงอายุ ซึ่งก็จะส่งผลทำให้ไม่มีผู้ใดเอาใจใส่ในเรื่องสุขภาพของผู้สูงอายุ จนเป็นเหตุทำให้เกิดอาการเจ็บป่วยในที่สุด นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมอื่น ๆ สอดแทรกเข้ามาตามความเหมาะสมของช่วงเวลาและตามฤดูกาล อย่างกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่เข้ามาช่วยกันพัฒนาวัดพัฒนาชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของวัดและชมรมผู้สูงอายุ เช่น การไหว้พระสวดมนต์ การเดินจงกรม เป็นต้น 2) ด้านศีลภาวนา ชุมชนได้ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข มีความสัมพันธ์ที่ดีกับสภาพแวดล้อมในสังคมภายนอก ชุมชนจึงก่อตั้งชมรมผู้สูงอายุขึ้นมาเพื่อเป็นศูนย์รวมของสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ เพื่อสร้างเครือข่ายในการนำความรู้ความสามารถประสบการณ์ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีคุณค่า และมีประโยชน์ต่อการดำรงชีพไปยังสมาชิกรุ่นต่อไป ลักษณะชมรมมีการก่อตั้งอย่างถูกต้อง มีการกำหนดวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน มีโครงการจัดทำศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุ ใช้เวลาทำกิจกรรมร่วมกันทุกวัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ผลจากการสัมภาษณ์พอจะสรุปได้ว่า ผู้สูงอายุได้รับการยอมรับและความเคารพจากกลุ่มคนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามารถสั่งสอนเยาวชนรุ่นใหม่ให้รู้จักสิ่งไหนควร สิ่งไหนไม่ควรได้ เช่น ผู้สูงอายุปฏิบัติตนอยู่ในศีล 5 ไม่ดื่มสุรา ยาเสพติด กีย่อมที่จะเป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่เยาวชนและสามารถสั่งสอนผู้อื่นได้ในการอยู่ร่วมกันในสังคมที่สำคัญก็คือ สร้างแรงจูงใจของคนในชุมชนให้เห็นความสำคัญของการเข้ารับการฝึกฝนอบรมในด้านภาวนา ฝึกให้เจริญกัมมัฏฐาน นั่งสมาธิและชักชวน

ให้เข้าร่วมกิจกรรมนันทนาการ เช่น กิจกรรมการออกกำลังกาย กิจกรรมการร้องเพลง กิจกรรมการเข้าวัดฟังธรรม ตลอดจนกิจกรรมการเสียสละช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่ตกทุกข์ได้ยาก ในชุมชน เป็นต้น 3) ด้านจิตตภาวนา มุ่งเน้นการดำเนินกิจกรรมที่มีความหลากหลายสอดคล้องกับความต้องการของสมาชิกโดยจัดกิจกรรมนันทนาการ เพื่อความสนุกสนานรื่นเริงตามโอกาส มีการรับประทานอาหารร่วมกัน จัดงานกีฬาที่เหมาะสมกับความพร้อมของร่างกายเป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ มีกิจกรรมศึกษาดูงานท่องเที่ยวเป็นหมู่คณะ เพื่อให้เกิดความรักความสามัคคี โดยไม่รู้สึกลดเดี่ยว มีคลินิกอบอุ่นของตำบล จัดบรรยายธรรมเพื่อให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงศาสนามากขึ้น ส่งผลให้มีอารมณ์และจิตใจแจ่มใส เรื่องของอารมณ์ควรคิดแต่เรื่องดี ๆ นำเอาธรรมะมาเป็นที่ตั้ง เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวของจิตใจยึดเอาคำสั่งสอนพระศาสดาของศาสนาปฏิบัติ รักษาศีล 5 อย่างเคร่งครัดจะนำมาซึ่งความสุข 4) ด้านปัญญาภาวนา ชมรมผู้สูงอายุมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญา และความคิดอยู่เสมอ การส่งเสริมโดยการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เพิ่มเติม มีการจัดทำข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพเบื้องต้นกับผู้สูงอายุให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการดูแลตนเอง การสื่อสารถึงกันและกันด้วยเหตุและผลที่ถูกต้องตามหลักธรรมะ แก้ปัญหาด้วยสติ รวมไปถึงการใช้ปัญญารักษาดน ฐานตนเอง ในชีวิตประจำวัน การมีสติในการใช้ข้อมูลด้านสติปัญญา ทางความรู้และควบคุมความคิดให้เป็นไปตามหลักธรรมจึงจะสามารถจัดปัญหาในการดำเนินชีวิต

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนบ้านเขาแดง ตำบลพญาขัน อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง มีแนวคิดการพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ การมีคุณภาพชีวิตที่ดีในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ปัญญา ตลอดจนสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ ก็ต้องมีชีวิตที่มีความสุข ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกายที่ดี เช่น ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ ด้านจิตใจ ทำให้จิตใจไม่เป็นทุกข์ ให้เป็นสุขตลอดเวลาอารมณ์ก็มีความสุขไม่ทำให้เกิดอารมณ์ที่ไม่ดีเกิดขึ้นบ่อย ๆ และในด้านสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ก็ต้องแวดล้อมด้วยสิ่งที่ดี ต้องอยู่แล้วมีความสุข สนุกสงบและมีความสุข จึงจะทำให้คุณภาพชีวิตดีในทุก ๆ ด้าน คุณภาพชีวิต หมายถึง การมีการมีความสุข ทั้งทางกาย จิตใจ อารมณ์ และสติปัญญา มีความพึงพอใจต่อสภาพแวดล้อมที่เป็นอยู่ และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อคนรอบข้าง รวมถึงคนในครอบครัว และมีความสุขในหลาย ๆ ด้าน ทั้งจากตนเอง บุคคลในครอบครัว และบุคคลรอบข้างอีกด้วย คุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ คือ ต้องมีความสุขในการใช้ชีวิต ไม่ว่าจะเป็นด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อม ถ้ามีความสุขได้ก็ย่อมมีคุณภาพชีวิตที่ดี ไม่ว่าจะเป็นร่างกายที่ดี เช่น ไม่มีโรคภัยไข้เจ็บ ด้านจิตใจ ทำให้จิตใจไม่เป็นทุกข์ เพราะผู้สูงอายุมีประสบการณ์ในหลายช่วงวัย ตั้งแต่เด็กจนถึงวัยสูงอายุ ทำให้มองเห็นความหลากหลายในทุก ๆ ช่วงวัยของชีวิตในหลายๆ กิจกรรมที่ได้มีส่วนร่วมในหลาย ๆ การแสดงความคิดเห็นทั้งในชุมชน สังคม และประเทศทำให้เห็นคุณค่าและความสำเร็จของผู้สูงอายุกับคนอื่น ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาวิฑู อีสสรานนโท (ใจชื่น) ได้วิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ด้วยหลักทฤษฎี 4” ผลการวิจัยพบว่า ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อกระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ด้วยหลักทฤษฎี 4 พบว่า ปัญหา อุปสรรค ได้แก่ ขาดการให้ความรู้แก่ ผู้สูงอายุเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพตามวิถีชีวิตและภูมิปัญญาดั้งเดิมของไทย ปัญหาจากการ

เน้นกิจกรรมทำบุญ รักษาศีลในวันสำคัญทางศาสนาหรือวันธัมมัสสวนะเท่านั้น ปัญหาจากเน้นการจัดปฏิบัติธรรมเพียงอย่างเดียว ไม่ได้เสริมกิจกรรมนันทนาการอื่น ๆ สำหรับผู้สูงอายุ นอกจากนี้ ผู้สูงอายุ (บางคน) ยังขาดการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ตามสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงของสังคมโลกยุคใหม่ ส่วนข้อเสนอแนะ ได้แก่ ควรณรงค์ให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันเผยแพร่ความรู้เพื่อการดูแลสุขภาพตามวิถีชีวิต และภูมิปัญญาดั้งเดิมของไทยแก่ผู้สูงอายุทางสถานีโทรทัศน์และสถานีวิทยุ ควรสนับสนุนให้ทุกวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนในการจัดงานวันสำคัญต่าง ๆ ที่เกี่ยวเนื่องด้วยสถาบันครอบครัว ควรส่งเสริมให้วัดที่มีความพร้อมจัดกิจกรรมพุทธศิลป์บำบัด ที่ช่วยให้มีความรู้สึกละคลาย ให้เกิดความสุขทางใจ สำหรับผู้สูงอายุควบคู่กับการปฏิบัติธรรม ควรสนับสนุนให้ทุกวัดเป็นแหล่งเผยแพร่องค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาและความรู้ใหม่ ๆ ตามการเปลี่ยนแปลงของโลกแก่ผู้สูงอายุเพื่อพัฒนาทักษะทางปัญญา (พระมหาวิชัย อัสสราณโท (ใจชื่น), 2561)

ผลการศึกษาหลักภาวนา 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนา มีหลักคำสอนที่เหมาะสมแก่จริตนิสัยของบุคคลในการฝึกฝนพัฒนาตนเอง ตั้งแต่ในระดับศีลธรรม อันเป็นมารยาทของสังคม ไปจนถึงในระดับสัจธรรมขั้นสูงสุด หมายถึงมรรคมงคล 8 ในอริยสัจ 4 ประการ เพื่อพัฒนาฝึกฝนอบรมบุุคคลให้สามารถรู้เท่าทันต่อกิเลส ตัณหาความอยากได้ และสามารถกำจัดความทุกข์ให้เบาบางลง ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข รู้จักการดำเนินชีวิตตามมรรควิธีก็ด้วยการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนตามแนวทางพระพุทธศาสนา มงคลประกอบ 4 ประการ ได้แก่ 1) กายภาวนา คือ การพัฒนาฝึกฝนอบรมกาย หมายถึง พัฒนาอินทรีย์ทั้งห้า ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ให้มีอินทรีย์สังวร ความสำรวมในอินทรีย์รู้จักระมัดระวังรักษาตนไม่ให้ก่อโทษทางกาย และต้องรู้จักปรับตนเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่เหมาะสม 2) สีสภาวนา คือ การพัฒนาด้านศีล ความประพฤติเรียบร้อย ดีงาม มีระเบียบวินัย มีกติกาทางสังคมร่วมกัน อย่างน้อยที่สุดในระดับชาวบ้านก็มีศีลห้า เป็นพื้นฐาน เพื่อป้องกันความเดือดร้อนเสียหายแก่คนอื่น การไม่ล่วงละเมิดในสิทธิของผู้อื่น และให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูล รักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม ประเทศชาติไว้ได้ 3) จิตตภาวนา คือ การฝึกฝนอบรมจิตใจ ให้มีความมั่นคง เข้มแข็ง มีความเจริญพยุพลัยด้วยคุณธรรมทั้งปวง เช่น ฝึกฝนตนให้มีความรัก ความเมตตาต่อสรรพสัตว์พัฒนาจิตใจของตนให้มีความสงสารอยากจะช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่ลำบาก กำลังประสบกับความทุกข์นานาประการ อยู่ในสังคมยุคปัจจุบัน และฝึกฝนจิตใจของตนให้มีความผ่องใส เบิกบาน ดำเนินชีวิตด้วยความสุขใจ และ 4) ปัญญาภาวนา คือ การพัฒนาฝึกฝนอบรมตน จากการได้ศึกษาเล่าเรียน การสดับตรับฟังมามาก และการลงมือปฏิบัติตามทฤษฎีที่ศึกษามาแล้วนั้น ให้เกิดประโยชน์ต่อตน และคนอื่น ส่วนปัญญาในระดับสูง หมายถึง การรู้ตามสภาพของสังขารทั้งหลายที่มาปรุงแต่งกันเข้า แล้วรู้จักปล่อยวางสังขารเหล่านั้นเสียด้วยปัญญา คือ สัมมาทิฐิ (ความเห็นชอบ) และสัมมาสังกัปปะ (ความดำริชอบ) โดยมีเหตุปัจจัยให้เกิด ๒ ทาง คือ ปัญญาที่เกิดจากผู้อื่นชักจูง การรับฟังจากสื่อต่าง ๆ บุคคลที่เป็นกัลยาณมิตร และการใคร่ครวญด้วยปัญญาของตนเอง (ส .ม. (ไทย) 19/165/528) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) สอดคล้องกับงานวิจัย ของ พระอธิการคติ กตปุญโญ (ไชยวงศ์ ที่ได้วิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านละโพะ ตำบลป่าไร่ อำเภอมะละงู จังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า หลักภาวนา 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นหลักพุทธธรรมที่สามารถช่วยให้สัตว์โลกพบกับความสงบสุขได้ด้วยการมีส่วนร่วมกับชุมชนสังคม การมีระเบียบวินัย ทำตามกฎของสังคม การมีจิตใจที่มีความมั่นคงต่อคุณธรรม และการแก้ไขปัญหาได้โดยใช้ปัญญาซึ่งนำทางที่ถูกต้อง และในอนาคตย่อมพบแต่ความสงบสุข (พระอธิการคติ กตปุญโญ (ไชยวงศ์), 2566)

การประยุกต์ใช้หลักภวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนบ้านเขาแดง ตำบลพญาขัน อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง สามารถประยุกต์ใช้หลักภวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้เกิดประโยชน์ได้ผลอย่างสูงนั้น ต้องปฏิบัติตามคู่กันไปทั้ง 4 ด้าน คือด้านกาย ศีล (สังคม) จิตใจ และปัญญา จึงจะทำให้เกิดคุณภาพชีวิตที่สมบูรณ์ ด้วยการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพชีวิตเพื่อเป็นการฝึกฝน การเรียนรู้ผ่านหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาโดยมีจุดหมายคือ ผู้สูงอายุมีการดำเนินชีวิตอย่างสมบูรณ์ มีคุณค่า และสามารถปรับใช้ให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และความเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เพื่อที่จะสามารถรับมือกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูกิตติญาณโกวิท (อมรศักดิ์ อธิมุตโต) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักภวนา 4 ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ชุมชนวัดเทพนิมิต ตำบลวิชิต อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต” ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักภวนา 4 สามารถแก้ปัญหาผู้สูงอายุทางด้านร่างกาย ผู้สูงอายุในวัยเกษราไม่ว่าจะเป็นการดำเนินชีวิตประจำวัน หรือการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมบางรายอาจจะมีอุปสรรคในการดำเนิน ชีวิตแต่จิตใจอยากจะทำในสิ่งที่ต้องการ จำเป็นต้องมีการตรวจรักษาสุขภาพร่างกายอยู่อย่างสม่ำเสมอ หาโอกาสทำบุญร่วมกับญาติภายในครอบครัว หรือกลุ่มชมรมต่าง ๆ ไม่ยุ่งเกี่ยวกับสิ่งผิดกฎหมาย หากกิจกรรมที่ส่งเสริมทักษะความสามารถทำอยู่เป็นประจำ หรือเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมที่ส่งเสริมความรู้ความสามารถ 2) หลักภวนา 4 สามารถแก้ปัญหาผู้สูงอายุทางด้านพฤติกรรมในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุขตามแนวทางของพระพุทธศาสนาของผู้สูงอายุนั้น จำต้องให้มีการสวดมนต์ ไหว้พระ นั่งสมาธิเป็นประจำ หมั่นทำบุญตักบาตร เข้าวัดฟังธรรมในวันพระ หรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา หมั่นฟังธรรม หรือศึกษาธรรม ปฏิบัติตามศีล 5 รู้จักปฏิบัติธรรมเพื่อให้สุขภาพจิตดีขึ้น 3) หลักภวนา 4 สามารถแก้ปัญหาผู้สูงอายุทางด้านจิตใจ ทำให้ผู้สูงอายุอยู่อย่างพอเพียง ไม่วิตกกังวลสิ่งที่เกิดขึ้นในชีวิตให้ หมั่นทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ และรู้จักกล้าที่จะแสดงออกในสิ่งที่ถูกต้อง พุดจาด้วยความยิ้มแย้ม แจ่มใส พยายามรักษาศีล หมั่นฝึกฝนพัฒนาจิตใจด้วยการปฏิบัติธรรม 4) หลักภวนา 4 สามารถแก้ปัญหาผู้สูงอายุทางการพัฒนาปัญญา โดยต้องรู้จักพัฒนาปัญญาของตนเองตามแนวทางของพระพุทธศาสนา โดยให้ความสำคัญต่อองค์ธรรม คือ ศรัทธา ศีล สมาธิ ปัญญา ว่าเป็นปัจจัยที่จะทำให้เกิดความเข้าใจในชีวิต รู้จักประพฤติปฏิบัติตนไปตามศีล คือ การควบคุมกาย วาจา ให้เป็นปกติ ประครองสติด้วยสมาธิอันจะนำไปสู่ปัญญารู้เท่าทันสังขารความจริงของชีวิต (พระครูกิตติญาณโกวิท (อมรศักดิ์ อธิมุตโต), 2567)

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักภวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนบ้านเขาแดง ตำบลพญาขัน อำเภอเมือง จังหวัดพัทลุง” ได้พบองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

1. ด้านกายภวนา โดยการส่งเสริมการดูแลสุขภาพร่างกาย โดยการเลือกรับประทานอาหารที่มีคุณประโยชน์เหมาะสมกับร่างกายและวัย หมั่นออกกำลังกายอยู่สม่ำเสมอ เพื่อให้ร่างกายแข็งแรงปราศจากโรคภัย ทำให้เป็นผู้ที่มีสุขภาพดีมีร่างกายแข็งแรง และสถานที่อาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี
2. ด้านศีลภวนา โดยการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุอยู่ร่วมในสังคมอย่างมีความสุข เป็นผู้ที่มีจิตใจแจ่มใสอยู่ร่วมในสังคมด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีกับสภาพแวดล้อมในสังคมภายนอก

สร้างคุณค่าและมีความหมายในตนเองโดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และการช่วยเหลือซึ่งกันและกันระหว่างผู้สูงอายุทำให้ไม่ว่างเหงา หรือโดดเดี่ยวมีเพื่อนพูดคุย

3. ด้านจิตตภาวนา มุ่งเน้นการดำเนินกิจกรรมที่ส่งเสริมให้มีสุขภาพจิตที่ดี มีจิตใจเบิกบานจิตใจเบิกบานแจ่มใส มีความสุขุม รอบคอบ ด้วยการฝึกปฏิบัติสมาธิอย่างสม่ำเสมอ ทำให้มองโลกในแง่บวก มีความเมตตาต่อผู้อื่น ยึดมั่นและศรัทธาในความดีตามหลักพระพุทธศาสนา เพราะธรรมเพื่อให้ผู้สูงอายุได้เข้าถึงศาสนามากขึ้น ส่งผลให้มีอารมณ์และจิตใจแจ่มใส เรื่องของอารมณ์ควรคิดแต่เรื่องดี ๆ นำเอาหลักธรรมมาเป็นที่ตั้ง เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวของจิตใจ ยึดเอาคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนามาประพฤติปฏิบัติ และรักษาศีล 5 อย่างเคร่งครัด

4. ด้านปัญญาภาวนา ส่งเสริมภูมิปัญญาด้วยการแลกเปลี่ยนข้อมูลเพิ่มพูนความรู้ ด้วยการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมเสมอ การเรียนรู้ในการดูแลตนเอง มีปัญญาสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเองได้แก้ปัญหาด้วยสติรวมไปถึงการใช้ปัญญาในการดูแลสุขภาพร่างกายของตน รู้จักใช้ปัญญาในการใช้ชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ในการเพิ่มช่องทางในการสื่อสารให้เป็นประโยชน์ เมื่อต้องการความช่วยเหลือจึงจะสามารถแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตได้ด้วยตนเอง

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ไปสู่สภาพแวดล้อมที่ดี มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และปัญญา คือ มีร่างกายแข็งแรง ไม่มีโรคภัยเบียดเบียน ทำให้จิตใจแจ่มใส มีการมองโลกในแง่บวก และมีสติปัญญาในการบริหารตน สามารถแก้ไขปัญหาอย่างรอบคอบ ผลการศึกษาหลักภาวนา 4 เป็นแนวทางในการที่จะทำให้ชีวิตดีงามและพบกับความสุขที่แท้จริง ทั้งทางด้านร่างกาย สังคม จิตใจ และสติปัญญา เพื่อให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามแนวทางพระพุทธศาสนาที่แท้จริงและการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข และสามารถประยุกต์ใช้หลักภาวนา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุชุมชนบ้านเขาแดง คือ กระบวนส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านกาย คือ ส่งเสริมการดูแลสุขภาพร่างกาย ด้านสังคม คือ การพัฒนาความประพฤติ ด้านจิตใจ คือ ส่งเสริมให้มีสุขภาพจิตที่ดี และด้านปัญญา คือ การเพิ่มทักษะความรู้ที่สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุให้เกิดประสิทธิภาพ สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีการเป็นอยู่อย่างสมบูรณ์แบบ เป็นชีวิตที่มีความสุข และสามารถที่จะหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวงได้ จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) การส่งเสริมหลักพุทธธรรมให้ผู้สูงอายุพัฒนาทางร่างกาย จิตใจ ปัญญา 2) การส่งเสริมจัดสถานที่รักษาพยาบาลที่สะดวกให้กับผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ 3) การส่งเสริมคุณค่าของผู้สูงอายุโดยการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคม ชุมชน และข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ 1) มีการจัดอบรมการดูแลตนเองของผู้สูงอายุ 2) มีการจัดอบรมการใช้เทคโนโลยีการสื่อสารเพื่อใช้ประกอบในการดำเนินชีวิต 3) มีการจัดกิจกรรมการปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่อง ตลอดจนข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป 1) การส่งเสริมหลักพุทธธรรมกับผู้ดูแลผู้สูงอายุด้วยหลักภาวนา 4 2) ควรทำการศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุของชุมชน ตำบล หรืออำเภอ อื่น ๆ ด้วยหลักพุทธธรรม 3) ควรศึกษาการประยุกต์หลักพุทธธรรมตามหลักพุทธศาสนาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้สอดคล้องกับยุคปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

- เทศบาลตำบลพญาขัน. (2568). ประวัติเทศบาลตำบลพญาขัน. เรียกใช้เมื่อ 15 กรกฎาคม 2568 จาก <https://www.google.com/search?>
- บุญเลิศ ไพรินทร์. (2538). พฤติกรรมการบริหารงานบุคคล. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน.
- พระครูกิตติญาณโกวิท (อมรศักดิ์ อธิมุตโต). (2567). การประยุกต์ใช้หลักภavana 4 ในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ชุมชนวัดเทพนิมิต ตำบลวิชิต อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาวิชัย อัสสรานนโท (ใจชื่น). (2561). กระบวนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุในอำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา ด้วยหลักภavana ๔. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอธิการคติ กตปุญโญ (ไชยวงศ์). (2566). การประยุกต์ใช้หลักภavana 4 ในการดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านละโพธิ์ ตำบลป่าไร่ อำเภอแม่ลาน จังหวัดปัตตานี. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วันฤดี มากฉาย. (2559). สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต). (2564). พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- องค์การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ. (2553). การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุแบบบูรณาการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: องค์การส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุ.
- องค์การอนามัยโลก. (2559). World Health Organization. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, 10(2), 64-75.

การบริหารการสื่อสารในภาวะวิกฤตของบริษัท ฟู้ดแพนด้า ประเทศไทย จำกัด*

COMMUNICATION MANAGEMENT IN CRISIS SITUATION

OF FOODPANDA COMPANY (THAILAND) LIMITED

พงศ์ปณต ชัยดวง*, สรพงษ์ วงศ์ธีระธรณ์

Pongpanod Chaidoung*, Sorapong Wongtheerathorn

วิทยาลัยนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ปทุมธานี ประเทศไทย

College of Communication Arts, Rangsit University, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: pongpanod.c65@rsu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประเด็นและการก่อตัวของภาวะวิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจฟู้ดเดลิเวอรี่ของบริษัท ฟู้ดแพนด้า (ประเทศไทย) จำกัด 2) ศึกษาการบริหารจัดการการสื่อสารในภาวะวิกฤตขององค์กรดังกล่าว โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการวิจัยเอกสารวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) 1) ข่าวสารในสื่อมวลชนออนไลน์ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ หนังสือพิมพ์ออนไลน์ สำนักข่าวโทรทัศน์ออนไลน์ และนิตยสารด้านการตลาดออนไลน์ รวมทั้งสิ้น 35 ข่าว 2) การสัมภาษณ์เชิงลึกนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญด้านการประชาสัมพันธ์และการสื่อสารในภาวะวิกฤตโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจำนวน 3 ท่าน 3) การวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยพบว่า ประเด็นที่นำไปสู่การก่อตัวของภาวะวิกฤตมีอยู่ 4 ประเด็นหลัก ได้แก่ 1) ความเห็นต่างทางการเมือง 2) ความยุติธรรมขององค์กร 3) ปัญหาด้านระบบบริการ 4) สิทธิเสรีภาพของพนักงานและผู้บริโภค และการบริหารการสื่อสารในภาวะวิกฤตพบว่าภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นแบ่งออกเป็นภาวะวิกฤตที่สามารถควบคุมได้และไม่สามารถควบคุมได้ โดยมีระดับความรุนแรงสองระดับ คือ รุนแรงมากและรุนแรงน้อย แนวทางการบริหารจัดการภาวะวิกฤตขององค์กร ประกอบด้วย การตอบสนองต่อสังคม การตรวจสอบภาวะวิกฤต การสื่อสารจากองค์กร การฟื้นฟูภาพลักษณ์และความเชื่อมั่น การส่งเสริมภาพลักษณ์ในระยะสั้นและระยะยาว โดยควรดำเนินการภายในระยะเวลาอันรวดเร็วที่สุดภายใน 24 ชั่วโมง และไม่เกิน 3 วัน ช่องทางการสื่อสารในภาวะวิกฤตมี 4 ระดับ ได้แก่ กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ สื่อสังคมออนไลน์ สื่อมวลชน และวารสารสาธารณะ การประเมินผลภายหลังการจัดการภาวะวิกฤตแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะสั้นในช่วง 1 - 6 เดือนแรก และระยะยาวในช่วง 1 - 3 ปี โดยใช้เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ผ่านเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลบนโซเชียลมีเดีย (Social Listening tool) เพื่อประเมินประสิทธิผลของการสื่อสารภาวะวิกฤตขององค์กรอย่างเป็นระบบ

คำสำคัญ: ธุรกิจฟู้ดเดลิเวอรี่, การบริหารการสื่อสาร, ประเด็นและการก่อตัวของภาวะวิกฤต, บริษัท ฟู้ดแพนด้า

Abstract

This research article aims to: 1) examine the issues and emergence of crises affecting the food delivery business of Foodpanda (Thailand) Co., Ltd., and 2) investigate the organization's crisis communication management. A qualitative research methodology was employed, combining in-depth interviews and document-based research with content analysis. The data sources included: 1) analysis of 35 online news articles from three types of media-online newspapers, online television news agencies, and online marketing magazines; 2) in-depth interviews with three purposively selected academic experts in public relations and crisis communication; and 3) analysis of relevant documents. The findings reveal four primary issues leading to crisis emergence: 1) political conflict, 2) organizational justice, 3) service system failures, and 4) employees' and consumers' rights and freedoms. Crises were categorized into controllable and uncontrollable types, with two levels of severity: high and low. The organization's crisis management strategies comprised social responsiveness, crisis monitoring, organizational communication, image and trust restoration, and the promotion of both short-term and long-term corporate image. These strategies should be implemented within the shortest possible timeframe-ideally within 24 hours and no later than three days. Crisis communication channels were classified into four levels: targeted groups, social media platforms, mass media, and public agenda. Post-crisis evaluation was conducted in two phases: short-term (within the first 1 - 6 months) and long-term (1 - 3 years). Big Data analytics, supported by social listening tools, were employed to systematically assess the effectiveness of the organization's crisis communication practices.

Keyword: Food delivery, Communication Management, The Issues and Emergence of Crises, Foodpanda Company

บทนำ

ธุรกิจฟู้ดเดลิเวอรี่ในประเทศไทยมีจุดเริ่มต้นจากการให้บริการของร้านอาหารโดยตรง อย่างแบรนด์พิซซ่าฮัท ในช่วงปี ค.ศ.1980 โดย วิลเลียม อี.ไฮเนค ก็ เป็นผู้ริเริ่มบริการเดลิเวอรี่พิซซ่าเป็นรายแรกในไทย โดยนำแพรรนไฮส์ Pizza Hut มาเปิดสาขาที่เมืองพัทยา และเริ่มให้บริการจัดส่งพิซซ่าถึงบ้าน (แบรนด์เอจออนไลน์, 2568) ก่อนจะพัฒนาสู่ยุค "Marketplace" ในช่วงปี ค.ศ. 2000 - 2009 โดยใช้แพลตฟอร์มออนไลน์เป็นตัวกลาง และขยายสู่ยุค "แพลตฟอร์มจัดส่งเอง" ในช่วงปี ค.ศ. 2012 เป็นต้นไป โดย foodpanda คือแพลตฟอร์มเจ้าแรกที่เข้ามาเปิดให้บริการในประเทศไทย ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของการแข่งขันในตลาดฟู้ดเดลิเวอรี่แพลตฟอร์มในปัจจุบัน. (มาเก้ตติ้งอุปลส์, 2564) ในยุคปัจจุบันภาคบริการและอุตสาหกรรมบริการของประเทศไทยได้เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะอย่างยิ่งธุรกิจฟู้ดเดลิเวอรี่ซึ่งมีการเติบโตอย่างรวดเร็ว เพื่อตอบสนองต่อ

พฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 แม้สถานการณ์การระบาดจะคลี่คลายและมีการประกาศให้โรคโควิด-19 เป็นโรคประจำถิ่นแล้วก็ตาม ธุรกิจฟู้ดเดลิเวอรียังคงมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของผู้บริโภคและกลายเป็นช่องทางหลักในการจัดจำหน่ายของผู้ประกอบการร้านอาหารจากข้อมูลของศูนย์วิจัยกสิกรไทย ระบุว่า ธุรกิจฟู้ดเดลิเวอรีของไทยมีมูลค่าตลาดประมาณ 79,000 ล้านบาทในปี 2565 เติบโตขึ้นร้อยละ 4.5 โดยเฉพาะร้านอาหารประเภทบริการจำกัด (Limited Service) และร้านอาหารข้างทาง (Street Food) ที่มีแนวโน้มเติบโตสูง และได้รับการส่งเสริมจากแพลตฟอร์มฟู้ดเดลิเวอรีในการทำตลาดและขยายฐานร้านค้าพาร์ทเนอร์ (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2565) ธุรกิจฟู้ดเดลิเวอรีในประเทศไทยมีผู้ให้บริการหลักได้แก่ Grab, LINE MAN, Foodpanda, Robinhood และ ShopeeFood โดยบริษัท ฟู้ดแพนด้า (ประเทศไทย) จำกัด ครองส่วนแบ่งตลาดเป็นอันดับที่ 3 ด้วยสัดส่วนร้อยละ 23.4 (ผู้จัดการออนไลน์, 2565) อย่างไรก็ตามแม้บริษัทจะมีมูลค่าทางธุรกิจในปี 2564 อยู่ที่ 6,786.57 ล้านบาท แต่กลับขาดทุนสูงถึง 4,721.60 ล้านบาท (มาเก็ตเียร์ รีม, 2564) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความท้าทายในการดำเนินธุรกิจท่ามกลางการแข่งขันและความเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคม

ตลอดระยะเวลากว่า 10 ปีของการดำเนินธุรกิจ บริษัท ฟู้ดแพนด้า (ประเทศไทย) จำกัด ต้องเผชิญกับภาวะวิกฤตสำคัญอย่างน้อย 4 ครั้ง ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นของผู้บริโภค ไม่ว่าจะเป็นกรณีการสนับสนุนสื่อที่มีความอ่อนไหวทางการเมือง โดยกรณีผู้สื่อข่าวของทางสถานีโทรทัศน์เนชั่นทีวี ลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ชุมนุมทางการเมืองบริเวณอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย โดยไม่ยอมแจ้งสังกัดของหน่วยงาน (เดลินิวส์, 2563) ปัญหาการจ่ายเงินร้านค้าสำหรับร้านพาร์ทเนอร์ กรณีดังกล่าวส่งผลกระทบต่อความไม่พอใจเป็นอย่างมากจนถึงขั้นร้านค้าพาร์ทเนอร์จะรวมตัวกันไปฟ้องสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (ผู้จัดการออนไลน์, 2564) ความไม่เป็นธรรมในระบบค่าคอมมิชชั่นโดยผู้ใช้เฟซบุ๊กที่เป็นผู้ประกอบการและเข้าร่วมกับแอปพลิเคชันของบริษัท ฟู้ดแพนด้า (ประเทศไทย) จำกัด ได้ออกมาประกาศถอนตัวเนื่องจากไม่ได้รับความเป็นธรรมในการได้รับค่าคอมมิชชั่นจากบริษัท ฟู้ดแพนด้า (ประเทศไทย) จำกัด (ข่าวสดออนไลน์, 2563) ไปจนถึงกรณีการปลดไรเดอร์ที่เข้าร่วมการชุมนุมทางการเมือง และกลุ่มไรเดอร์ที่เดือดร้อนจากการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 ไปร่วมชุมนุม โดย บริษัท ฟู้ดแพนด้า (ประเทศไทย) จำกัด ได้ดำเนินการปลดไรเดอร์ที่ถูกกล่าวถึงในภาพบนสื่อสังคมออนไลน์ออกจากบริษัท (มติชนออนไลน์, 2564) ซึ่งทุกเหตุการณ์ล้วนทำลายศักยภาพขององค์กรในการจัดการสื่อสารภาวะวิกฤตอย่างเป็นระบบ และในวันที่ 23 พฤษภาคม 2568 บริษัท ฟู้ดแพนด้า (ประเทศไทย) จำกัด ได้ประกาศยุติการให้บริการแอปพลิเคชันและแพลตฟอร์มในประเทศไทยอย่างเป็นทางการ

จากสถานการณ์ภาวะวิกฤตและความสำคัญดังกล่าวจึงสนใจศึกษาเรื่อง “การบริหารการสื่อสารในภาวะวิกฤตของบริษัท ฟู้ดแพนด้า ประเทศไทย จำกัด” โดยใช้แนวคิดการสื่อสารในภาวะวิกฤต และแนวคิดบริหารจัดการภาพลักษณ์ มารวมทั้งแนวคิดเรื่องการประชาสัมพันธ์มามุ่งเน้นวิเคราะห์ประเด็นและการก่อตัวของภาวะวิกฤตที่มีผลกระทบต่อธุรกิจ รวมถึงการบริหารการสื่อสารในภาวะวิกฤตใช้เพื่อจัดการกับสถานการณ์เหล่านั้นเนื่องจากภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นส่งผลต่อความภักดีของลูกค้า ภาพลักษณ์ และชื่อเสียงขององค์กร ทั้งนี้ผู้วิจัยเห็นว่า

การศึกษาเหตุการณ์ในครั้งนี้เสมือนเป็นบทเรียนสำคัญของธุรกิจฟู้ดเดลิเวอรีของประเทศไทย สะท้อนให้เห็นถึงการบริหารการสื่อสารในภาวะวิกฤตขององค์กร และความผิดพลาดจากภาวะวิกฤต ซึ่งนำไปสู่การถอดบทเรียนที่เป็นประโยชน์แก่สังคมและอุตสาหกรรมธุรกิจฟู้ดเดลิเวอรี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประเด็นและการก่อตัวของภาวะวิกฤตที่เชื่อมโยงต่อธุรกิจฟู้ดเดลิเวอรีของบริษัท ฟู้ดแพนด้า (ประเทศไทย) จำกัด
2. เพื่อศึกษาการบริหารการสื่อสารในภาวะวิกฤตของบริษัท ฟู้ดแพนด้า (ประเทศไทย) จำกัด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยจะทำการวิเคราะห์ควบคู่กับเนื้อหา (Content Analysis) การสื่อสารที่ปรากฏจากช่องทางการสื่อสารของบริษัท ฟู้ดแพนด้า (ประเทศไทย) จำกัด

แหล่งข้อมูลที่ใช้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเนื้อหาจากข่าวสารที่นำเสนอผ่านสื่อมวลชน โดยสามารถแบ่งข่าวสารจากสื่อมวลชนเป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มหนังสือพิมพ์ออนไลน์ กลุ่มสำนักข่าวโทรทัศน์ออนไลน์ และกลุ่มนิตยสารด้านการตลาดออนไลน์ โดยครั้งที่ 1 แบนสปอนเซอร์กับสถานีโทรทัศน์เนชั่น ทิว ตั้งแต่วันที่ 22 - 27 สิงหาคม 2563 ครั้งที่ 2 ระบบการจ่ายเงินคืนร้านค้า วันที่ 10 ตุลาคม 2563 ครั้งที่ 3 ค่าคอมมิสชั่น ตั้งแต่วันที่ 15 - 16 มิถุนายน 2564 และครั้งที่ 4 การปลดพนักงานร่วมชุมนุมทางการเมือง ตั้งแต่วันที่ 18 กรกฎาคม - 3 สิงหาคม 2564 ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 35 ข่าว

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีบุคคลที่เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยบุคคลที่เป็นแหล่งข้อมูล นักวิชาการ ซึ่งมีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในด้านการประชาสัมพันธ์ การสื่อสารองค์กรหรือการจัดการสื่อสารภาวะวิกฤตและการบริหารจัดการภาพลักษณ์ของ องค์กร จำนวน 3 ท่าน และข้อมูลเอกสารประกอบด้วย เนื้อหาข่าวสารที่นำเสนอผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของบริษัท ฟู้ดแพนด้า (ประเทศไทย) จำกัด ได้แก่ เฟซบุ๊ก Foodpanda (www.facebook.com/foodpanda) และ เอ็กซ์ FoodpandaThailand

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยจะดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาด้วยตนเองจากแหล่งข้อมูลที่ผู้วิจัยเป็นผู้รวบรวมเพื่อแบ่งประเภทของประเด็นของภาวะวิกฤตที่เชื่อมโยงต่อธุรกิจฟู้ดเดลิเวอรี ของบริษัท ฟู้ดแพนด้า (ประเทศไทย) จำกัด ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย และเครื่องมือในการสัมภาษณ์โดยใช้รูปแบบคำถามแบบปลายเปิด (Open-ended Question) ซึ่งจะเตรียมคำถามหลักไว้ล่วงหน้าโดยคำถามในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยศึกษาประเด็นของภาวะวิกฤตที่เชื่อมโยงกับธุรกิจฟู้ดเดลิเวอรีของบริษัท ฟู้ดแพนด้า (ประเทศไทย) จำกัด โดยเก็บข้อมูลจากสื่อมวลชนออนไลน์เป็นการนำเสนอข่าวหรือคำแถลงการณ์ คำชี้แจงข้อมูลที่มีลักษณะเป็นคำพูด ข้อความ วิดีโอ รูปภาพ จากหนังสือพิมพ์ออนไลน์ สำนักข่าวทีวีออนไลน์ และนิตยสารด้านการตลาดออนไลน์ จำนวน 35 ข่าว ใช้วิธีคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงโดยใช้กฤตภาคข่าวของศูนย์ข้อมูลมติชน และการใช้เครื่องมือหาค้นหาขั้นสูงใน www.google.com ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเรียบเรียงข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาจัดลำดับ และเปรียบเทียบความเหมือนและความแตกต่างรวมทั้งจัดลำดับความสำคัญและคุณลักษณะของข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้นำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลทางเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องโดยวิเคราะห์ร่วมกันอย่างเป็นระบบนำไปสู่การเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกันเพื่อความสะดวกในการวิเคราะห์และเขียนรายงาน ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้จะไม่ใช้ข้อมูลสถิติ โดยเป็นข้อมูลเชิงพรรณนา (Description) และมีการอ้างอิงโดยตรงเกี่ยวกับที่มาของข้อมูลอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็นข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าหรือข้อมูลทางเอกสาร

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ประเด็นและการก่อตัวของภาวะวิกฤตของบริษัท ฟู้ดแพนด้า (ประเทศไทย) จำกัด มี 4 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นความเห็นต่างทางการเมือง ประเด็นความยุติธรรมขององค์กร ประเด็นด้านปัญหาระบบบริการ และประเด็นด้านสิทธิเสรีภาพของพนักงานและผู้บริโภค

1. ประเด็นความเห็นต่างทางการเมือง เป็นภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นได้จากปัจจัยภายนอกและภายในองค์กร โดยกรณีศึกษาของบริษัท ฟู้ดแพนด้า (ประเทศไทย) จำกัด แสดงให้เห็นว่าความเห็นต่างทางการเมืองก่อให้เกิดภาวะวิกฤตในสองมิติ ได้แก่จากภายนอกองค์กร กรณีการถูกระบุว่าเป็นผู้สนับสนุนสถานีสื่อที่มีจุดยืนทางการเมืองเป็นที่ถกเถียง ส่งผลให้เกิดกระแสต่อต้านบนสื่อสังคมออนไลน์ และกระทบต่อภาพลักษณ์ ความน่าเชื่อถือ และพฤติกรรมการใช้บริการของผู้บริโภค และจากภายในองค์กร กรณีที่พนักงานเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองโดยสวมใส่ยูนิฟอร์มของบริษัท และองค์กรตอบโต้ด้วยการยุติสัญญาการจ้างงาน ส่งผลให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับสิทธิเสรีภาพในการแสดงออก และนำไปสู่การไม่ใช้บริการจากภาคประชาชน ทั้งสองกรณีสะท้อนให้เห็นว่าประเด็นทางการเมืองเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรกับสาธารณชน และจำเป็นต้องมีการบริหารจัดการวิกฤตอย่างรอบด้านโดยคำนึงถึงบริบททางสังคม การสื่อสารองค์กร และค่านิยมของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างรอบคอบ

2. ประเด็นด้านความยุติธรรมขององค์กรมักเกิดจากข้อผิดพลาดในการบริหารจัดการภายในองค์กร หรือความล้มเหลวของระบบในการดำเนินงาน ซึ่งแม้จะเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยปราศจากเจตนาร้าย แต่สามารถสร้างความสับสน ความไม่ไว้วางใจ และความวุ่นวายในการดำเนินธุรกิจ โดยกรณีของบริษัท ฟู้ดแพนด้า (ประเทศไทย) จำกัด ได้เกิดวิกฤตจากข้อร้องเรียนของคู่ค้าทางธุรกิจเกี่ยวกับความไม่เป็นธรรมในการจัดเก็บรายได้ ส่งผลให้ร้านค้าบางรายประกาศยุติความร่วมมือกับองค์กร โดยองค์กรได้ชี้แจงว่าเกิดจากความผิดพลาดทางเทคนิคในระบบเรียกเก็บเงิน และได้ดำเนินการขออภัยพร้อมคืนเงินให้แก่คู่ค้า สะท้อนให้เห็นว่าประเด็นด้านความยุติธรรมภายในองค์กรมีผลกระทบโดยตรงต่อภาพลักษณ์ ความน่าเชื่อถือ และความเชื่อมั่นของสาธารณชนที่มีต่อความโปร่งใสในการดำเนินธุรกิจ ซึ่งหากองค์กรไม่สามารถรักษามาตรฐานด้านความเป็นธรรมได้อย่างสม่ำเสมออาจส่งผลต่อการตัดสินใจใช้บริการของผู้บริโภคในอนาคต

3. ประเด็นด้านระบบการบริการขององค์กร เป็นภาวะวิกฤตภายในที่เกิดขึ้นได้กับทุกองค์กร โดยเฉพาะเมื่อเกิดความผิดพลาดในการบริหารจัดการด้านการให้บริการ ซึ่งแม้จะมีได้เกิดจากเจตนา แต่สามารถส่งผลให้เกิด

ความสับสน ความวุ่นวายในการดำเนินธุรกิจ และบั่นทอนความเชื่อมั่นของผู้บริโภคและคู่ค้าทางธุรกิจ โดยกรณีของบริษัท ฟู้ดแพนด้า (ประเทศไทย) จำกัด เกิดจากปัญหาการจ่ายเงินให้ร้านค้าพาร์ทเนอร์ล่าช้าและไม่ครบถ้วน ส่งผลให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางผ่านสื่อสังคมออนไลน์ สร้างความเสียหายต่อภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือขององค์กร แม้บริษัทจะพยายามแก้ไขด้วยการเปิดช่องทางแจ้งปัญหาออนไลน์ แต่ความไม่พอใจยังคงแพร่กระจายจนถึงขั้นมีการรวมตัวกันยื่นร้องเรียนต่อสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ภาวะวิกฤตดังกล่าวไม่ได้ส่งผลร้ายแรงถึงขั้นทำให้ธุรกิจหยุดชะงัก แต่เป็นความเสียหายต่อภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือขององค์กร ซึ่งอาจกระทบต่อความร่วมมือทางธุรกิจในอนาคต อันเป็นผลมาจากการบริหารจัดการที่ผิดพลาดในระบบบริการภายในองค์กร

4. ประเด็นด้านสิทธิเสรีภาพของพนักงานและผู้บริโภคเป็นภาวะวิกฤตที่เกิดจากการปิดกั้นการแสดงออกทางการเมือง ซึ่งเกี่ยวข้องกับสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน รวมถึงการปิดกั้นเจตจำนงของผู้บริโภคในการยุติการใช้บริการองค์กร โดยกรณีของบริษัท ฟู้ดแพนด้า (ประเทศไทย) จำกัด ประกาศเลิกจ้างพนักงานซึ่งเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง พร้อมทั้งใช้ถ้อยคำรุนแรงในการสื่อสาร ส่งผลให้สังคมมองว่าองค์กรมีพฤติกรรมปิดกั้นสิทธิในการแสดงออก และละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคลากรจากสถานการณ์นำไปสู่ความไม่พอใจของผู้บริโภค ซึ่งบางส่วนแสดงเจตจำนงในการยุติการใช้บริการผ่านแอปพลิเคชันขององค์กร ทั้งนี้องค์กรได้ดำเนินการปิดกั้นฟังก์ชันการยกเลิกบัญชีผู้ใช้ ส่งผลให้กระแสต่อต้านทวีความรุนแรง และขยายตัวในวงกว้างจนไม่สามารถควบคุมได้ สะท้อนให้เห็นว่าการบริหารจัดการวิกฤตที่ไม่คำนึงถึงสิทธิเสรีภาพของพนักงานและผู้บริโภค อาจนำไปสู่ผลกระทบในวงกว้าง ทั้งทางสังคม เศรษฐกิจและภาพลักษณ์องค์กรในระยะยาว

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การบริหารการสื่อสารในภาวะวิกฤตของภาวะวิกฤตของบริษัท ฟู้ดแพนด้า (ประเทศไทย) จำกัด มีดังนี้

1. ภาพรวมเกี่ยวกับปัจจัยที่ก่อให้เกิดภาวะวิกฤตขององค์กร ซึ่งสามารถจำแนกปัจจัยเป็นสองประเภท ได้แก่ ภาวะวิกฤตที่สามารถควบคุมได้ และภาวะวิกฤตที่ไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดภาวะวิกฤตต่อองค์กรในยุคปัจจุบัน คือ ไวรัลที่แพร่กระจายในสื่อสังคมออนไลน์ ประกอบกับอารมณ์ที่อ่อนไหวของสังคมออนไลน์ที่เป็นสิ่งสำคัญต่อการก่อตัวของภาวะวิกฤต ทั้งในภาวะวิกฤตที่สามารถควบคุมได้ และภาวะวิกฤตที่ไม่สามารถควบคุมได้

2. ระดับความรุนแรงของภาวะวิกฤตในกรณีศึกษาบริษัท ฟู้ดแพนด้า (ประเทศไทย) จำกัด พบว่า ระดับความรุนแรงของภาวะวิกฤตสามารถจำแนกออกเป็นสองระดับหลัก ได้แก่ ภาวะวิกฤตที่มีความรุนแรงมากและรุนแรงน้อย โดยภาวะวิกฤตรุนแรงมากปรากฏในกรณีที่ 1 และกรณีที่ 4 โดยระดับความรุนแรงคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ กรณีที่ 1 เกิดจากปัจจัยภายนอกองค์กร เนื่องจากกระแสสังคมที่กดดันให้บริษัทลดการสนับสนุนโฆษณาจากสถานีโทรทัศน์เนชั่น ทิว หลังมีการลงพื้นที่ทำข่าวกิจกรรมทางการเมืองโดยไม่ระบุสังกัด ขณะที่กรณีที่ 4 เกิดจากปัจจัยภายในองค์กร โดยพนักงานของบริษัทเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งก่อให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์ในสังคมออนไลน์ ส่วนกรณีที่ 2 และกรณีที่ 3 จัดอยู่ในระดับภาวะวิกฤตที่มีความรุนแรงน้อยกว่า โดยเกิดจากความผิดพลาดในการบริหารจัดการภายในองค์กร และประเด็นด้านความยุติธรรมในการดำเนินธุรกิจ

ซึ่งแม้จะไม่ก่อให้เกิดความเสียหายรุนแรงเท่ากรณีแรกและกรณีสุดท้าย แต่ก็ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นของผู้บริโภค

3. แนวทางการบริหารจัดการภาวะวิกฤตขององค์กร ได้แก่ การตอบสนองต่อสังคมอย่างเหมาะสม การตรวจสอบและประเมินสถานการณ์วิกฤต การสื่อสารจากองค์กรอย่างเป็นระบบ และการฟื้นฟูภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นขององค์กร ทั้งนี้การสื่อสารในภาวะวิกฤตควรมีการวางแผนเชิงกลยุทธ์ ทั้งในระยะสั้นเพื่อควบคุมสถานการณ์ และในระยะยาวเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ยั่งยืน โดยจำเป็นต้องปลูกฝังวัฒนธรรมองค์กรที่ชัดเจนและทำให้เกิดการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องภายในองค์กรจนกลายเป็นพฤติกรรมร่วมในกรณีของบริษัท ฟู้ดแพนด้า (ประเทศไทย) จำกัด พบว่าการบริหารจัดการภาวะวิกฤตมีการดำเนินการที่สะท้อนความรับผิดชอบต่อสังคม ได้แก่ การออกแถลงการณ์ชี้แจงสถานการณ์อย่างเหมาะสม การแสดงความเสียใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น และการดำเนินการมาตรการเยียวยา โดยเฉพาะในเหตุการณ์วิกฤตครั้งที่ 1 และ 4 ส่วนในเหตุการณ์ครั้งที่ 2 และ 3 องค์กรจำเป็นต้องปรับปรุงกระบวนการบริหารภายใน โดยเน้นความยุติธรรม ความโปร่งใส และการสร้างความเชื่อมั่นต่อสาธารณชนอย่างเป็นรูปธรรม

4. ระยะเวลาในการจัดการภาวะวิกฤตขององค์กรต้องดำเนินการจัดการภาวะวิกฤตอย่างรวดเร็วที่สุดภายใน 24 ชั่วโมง และระยะเวลาที่นานที่สุดต้องดำเนินการจัดการภาวะวิกฤตภายใน 3 วัน ซึ่งประกอบกับการเลือกช่องทางการสื่อสารภาวะวิกฤตขึ้นอยู่กับขอบเขตและเรื่องราวของภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นสามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ การสื่อสารกับผู้ที่มีภาวะวิกฤตกับองค์กรโดยตรง และการสื่อสารภาวะวิกฤตกับสังคม

5. การเลือกช่องทางการสื่อสารในภาวะวิกฤตสามารถแบ่งช่องทางการสื่อสารออกเป็น 4 ระดับ ได้แก่ การสื่อสารภาวะวิกฤตระดับกลุ่ม (Group) การสื่อสารภาวะวิกฤตระดับสื่อสังคมออนไลน์ (Social Media Online) การสื่อสารภาวะวิกฤตระดับวารสารสื่อออนไลน์ (Online Agenda) และการสื่อสารภาวะวิกฤตระดับวารสารสาธารณะ (Public Agenda)

6. การประเมินผลการดำเนินการภายหลังการบริหารจัดการภาวะวิกฤต มี 2 ขั้นตอน คือ การประเมินระยะสั้นโดยจะทำการประเมินในช่วง 1 - 6 เดือนแรกเมื่อเกิดภาวะวิกฤต และการประเมินระยะยาวจะดำเนินการประเมินในช่วง 1 - 3 ปี เมื่อเกิดภาวะวิกฤต โดยการประเมินจะดำเนินการวิเคราะห์ด้วยฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ด้วยเครื่องมือ Social Listening tool เพื่อให้ทราบถึงผลของการบริหารจัดการภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้น

อภิปรายผล

ส่วนที่ 1 การอภิปรายผลการศึกษาประเด็นและการก่อตัวของภาวะวิกฤตของของบริษัท ฟู้ดแพนด้า (ประเทศไทย) จำกัด ในประเด็นความเห็นต่างทางการเมืองเป็นภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นจากปัจจัยภายในและภายนอกองค์กร เป็นสถานการณ์ความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางสังคมและการเคลื่อนไหวทางการเมือง และควบคุมได้ยาก ผลการวิจัยว่า สถานการณ์ความรุนแรงที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งทางการเมืองเป็นสถานการณ์ที่เสี่ยงต่อการเกิดภาวะวิกฤตขององค์กร ไม่ว่าจะจากปัจจัยภายในองค์กร หรือปัจจัยภายนอก เนื่องจากความขัดแย้งทางการเมืองมีความอ่อนไหวทางอารมณ์ของกลุ่มคนหมู่มากที่ส่งผลให้ชนวนของภาวะวิกฤตลุกลามใหญ่โตจนยากเกินการควบคุม สอดคล้องกับรุ่งนภา พิตรปรีชา กล่าวว่า ภาวะวิกฤตสามารถเกิดจากสถานการณ์ความรุนแรง

(Violence) เช่น การประท้วง หรือเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง ซึ่งมีผลกระทบในระดับสาธารณะและสื่อมวลชน (รุ่งนภา พิตรปรีชา, 2560) โดยภาวะวิกฤตจากภายนอกองค์กรเกิดขึ้นจากบริษัทลงโฆษณากับสถานีโทรทัศน์เนชั่นทีวี ซึ่งถูกวิจารณ์อย่างรุนแรงบนสังคมออนไลน์ในการที่ผู้สื่อข่าวของสถานีสัมภาษณ์ผู้ชุมนุมโดยไม่เปิดเผยสังกัด ส่งผลให้เกิดกระแสไม่สนับสนุนองค์กรที่เกี่ยวข้องกับสถานี ซึ่งสอดคล้องกับ Coombs, W. T. ที่ระบุว่า สาเหตุของภาวะวิกฤตบนสื่อสังคมออนไลน์นอกเหนือจากการร้องเรียนจากผู้บริโภค โดยความผิดพลาดจากการดำเนินงาน (Organizational Misuse) จากการที่องค์กรตัดสินใจเลือกใช้สื่อสังคมออนไลน์ในรูปแบบที่ผิดหลักการใช้งานหรือไม่สอดคล้องกับจริยธรรม ซึ่งภาวะวิกฤตจะรุนแรงมากขึ้นหากพิสูจน์ได้ว่าเกิดจากความตั้งใจกระทำขององค์กร (Coombs, W. T. , 2015) และภาวะวิกฤตจากปัจจัยภายในองค์กรเกิดจากกรณีปรากฏภาพพนักงานของบริษัทเข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองโดยสวมชุดยูนิฟอร์มของบริษัทเผยแพร่ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งองค์กรได้ประกาศการประกาศยุติบทบาทของพนักงานรายดังกล่าวผ่านโซเชียลมีเดียของบริษัท ทั้งนี้กลับสร้างกระแสความไม่พอใจในหมู่ประชาชน และถูกวิพากษ์วิจารณ์ในวงกว้าง ซึ่งสอดคล้องกับ Coombs, W. T. กล่าวไว้ว่า ความไม่พึงพอใจของผู้บริโภค (Dissatisfied Customers) สามารถขยายเป็นภาวะวิกฤตได้ หากมีการแสดงออกผ่านสื่อสังคมออนไลน์ และองค์กรตอบสนองไม่เหมาะสมกับความรู้สึกของสาธารณชน (Coombs, W. T. , 2015)

ประเด็นความยุติธรรมขององค์กรเป็นภาวะวิกฤตที่เกิดจากการบริหารจัดการธุรกิจที่ผิดพลาด ส่งผลต่อความเชื่อมั่นในความโปร่งใสและความเป็นธรรมต่อคู่ค้าทางธุรกิจโดยกรณีของบริษัท ฟู้ดแพนด้า (ประเทศไทย) จำกัด ได้เกิดการร้องเรียนของคู่ค้าทางธุรกิจเรื่องความไม่เป็นธรรมในการแบ่งรายได้จากการให้บริการของแพลตฟอร์ม ส่งผลให้คู่ค้าบางรายประกาศยุติความร่วมมือกับองค์กร โดยองค์กรได้ออกมายอมรับว่าเกิดจากความผิดพลาดของระบบบริการ ผลการวิจัยว่า ความเชื่อมั่นต่อองค์กรมีส่วนสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจหากเกิดความผิดพลาดในการบริหารจัดการโดยอย่างยิ่งเรื่องความยุติธรรมและความโปร่งใส สามารถส่งผลกระทบให้เกิดภาวะวิกฤตที่ และการเรียกร้องจากคู่ค้าทางธุรกิจต่อองค์กรอย่างแน่นนอน ซึ่งสอดคล้องกับ Coombs, W. T. กล่าวว่า ภาวะวิกฤตจากเทคนิคเป็นอุบัติเหตุที่เกิดจากความผิดพลาดทางเทคนิค (Technical Error Harm) การใช้เทคโนโลยีกระบวนการผลิตสินค้าหรือการบริการในอุตสาหกรรม พนักงานประสบอุบัติเหตุระหว่างการปฏิบัติงาน (Coombs, W. T. , 2012) และสอดคล้องกับ Coombs, W. T. ได้กล่าวไว้ ความเสียหายจากการถูกร้องเรียนสาเหตุจากรูปแบบนโยบายการดำเนินงานขององค์กรมีความขัดแย้งกับความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องกับองค์กร จึงทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียร้องเรียนถึงความผิดปกติเพื่อให้องค์กรแสดงความรับผิดชอบ (Coombs, W. T. , 2015)

ประเด็นด้านสิทธิเสรีภาพของพนักงานและผู้บริโภคเกิดขึ้นจากการปิดกั้นการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน รวมทั้งการปิดกั้นการประสงค์การยุติการใช้บริการของประชาชน ผลการวิจัยว่า การปิดกั้นความคิดเห็น และความประสงค์ในการยุติการใช้บริการของประชาชนยังส่งผลกระทบให้เกิดความรุนแรงภาวะวิกฤตมากขึ้น โดยเฉพาะสิทธิขั้นพื้นฐานในการแสดงออกทางความคิดเห็น โดย อภิวัช พุกสวัสดิ์ กล่าวว่า ภาวะวิกฤตทางจริยธรรม (Moral Crisis) คือภาวะวิกฤตที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมทางธุรกิจ ผลประกอบการขององค์กรที่ส่งผลกระทบต่อสาธารณชน ชุมชน และสังคม (อภิวัช พุกสวัสดิ์, 2565)

ยังสอดคล้องกับ Coombs, W. T. ได้กล่าวไว้ว่า สาเหตุของภาวะวิกฤตบนสื่อสังคม ออนไลน์จาก ความท้าทาย จากคำกล่าวหา (Villain Challenges) การที่ กลุ่มคน กลุ่มนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการ ดำเนินกิจการขององค์กร มี พฤติกรรมการเฝ้าจับผิดการดำเนินงานกิจการขององค์กรพร้อมทั้งมีการแสดงความ คิดเห็นในด้านลบหรือโต้แย้งกับองค์กร (Coombs, W. T. , 2015)

ส่วนที่ 2 ผลการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ก่อให้เกิดภาวะวิกฤตขององค์กร ได้แก่ ภาวะวิกฤตที่สามารถ ควบคุมได้ และภาวะวิกฤตที่ไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดภาวะวิกฤตต่อองค์กรในยุคปัจจุบัน คือ ไวรัลที่แพร่กระจายในสื่อสังคมออนไลน์ประกอบกับอารมณ์ที่อ่อนไหวของสังคมออนไลน์ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ไวรัลที่แพร่กระจายบนสื่อสังคมออนไลน์สามารถเป็นชนวนให้เกิดภาวะวิกฤตที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรได้เป็นอย่างมาก เนื่องจากความคิดเห็น และอารมณ์ของผู้คนบนสื่อสังคมออนไลน์มักเป็นกระแสเชิงลบและสามารถเพิ่มรุนแรง ต่อภาวะวิกฤตขององค์กรเป็นอย่างมาก ซึ่งสอดคล้องกับ Coombs, W. T. ที่ได้กล่าวว่า ภาวะวิกฤตที่ ส่งผลกระทบต่อองค์กรในด้านภาพลักษณ์และชื่อเสียงมากกว่าด้านความปลอดภัยของบุคลากรขององค์กร และสาธารณชนเป็น ภาวะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่องทางออนไลน์เป็นหลัก และจะลุกลามขยายเป็นวงกว้างอย่างรวดเร็วผ่านสื่อสังคม ออนไลน์ (Coombs, W. T., 2012)

ความรุนแรงของภาวะวิกฤตเกี่ยวกับสถานการณ์ภาวะวิกฤตของบริษัท ฟู้ดแพนด้า (ประเทศไทย) จำกัด มีระดับความรุนแรงของสถานการณ์ภาวะวิกฤตจากกรณีศึกษาทั้ง 4 กรณี โดยสามารถแบ่งออกเป็นภาวะวิกฤต จากความรุนแรงมาก คือ ภาวะวิกฤตครั้งที่ 1 และภาวะวิกฤตครั้งที่ 4 ซึ่งเกิดจากสถานการณ์ความรุนแรงทาง การเมืองทั้งจากภายในและภายนอกองค์กร ผลการวิจัยว่า ภาวะวิกฤตที่เกิดจากสถานการณ์ความขัดแย้งทาง การเมืองมักมีความรุนแรงเป็นอย่างมาก ส่งผลกระทบต่อชื่อเสียง ภาพลักษณ์ ความเชื่อมั่นของผู้บริโภค และ ยากเกินการควบคุมไม่ว่าจะเกิดจากทั้งภายในหรือภายนอกองค์กร ซึ่งสอดคล้องกับ รุ่งนภา พิตรปรีชา กล่าวว่า สถานการณ์ความรุนแรง (Violence) สถานการณ์ความรุนแรงที่อาจจะเกิดขึ้นจากสถานการณ์ความขัดแย้ง การประท้วงของกลุ่มนักเคลื่อนไหว (รุ่งนภา พิตรปรีชา, 2560)

แนวทางการบริหารจัดการภาวะวิกฤตขององค์กร ได้แก่ การตอบสนองต่อสังคม การตรวจสอบภาวะ วิกฤต การดำเนินการสื่อสารจากองค์กร การฟื้นฟูภาพลักษณ์ ความเชื่อมั่น และการส่งเสริมภาพลักษณ์ในระยะ สั้น และระยะยาว ผลการวิจัยว่า แนวทางการบริหารจัดการภาวะวิกฤตควรเริ่มตั้งแต่ก่อนการเกิดภาวะวิกฤตเพื่อ ความพร้อมสำหรับการรับมือภาวะวิกฤตอย่างรอบคอบ ทั้งนี้เมื่อเกิดภาวะวิกฤตขึ้นสิ่งที่องค์กรต้องให้ความสำคัญ เป็นอย่างแรกคือการตอบสนองทางสังคมที่ต้องรวดเร็วและเหมาะสมโดยไม่เพิ่มชนวนให้ภาวะวิกฤตลุกลาม สอดคล้องกับ Coombs, W. T. ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการการสื่อสารในภาวะวิกฤต (Crisis Communication Management) องค์กรควรให้ความสำคัญกับการจัดการภาวะวิกฤตตั้งแต่ก่อนเกิดวิกฤตเพื่อคาดการณ์ล่วงหน้าถึง สิ่งที่จะสามารถเกิดขึ้น รวมถึงการดำเนินการด้านการสื่อสารซึ่งจะเห็นว่าในแต่ ละขั้นตอนของการจัดการภาวะ วิกฤตนั้นมีการสื่อสารเป็นกลไกในการตอบสนองต่อภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้น ซึ่งแต่ละขั้นตอนการสื่อสารเป็นกลไกใน การตอบสนองต่อภาวะวิกฤตตั้งแต่การสื่อสารภายในองค์กร จนไปถึงภายนอกองค์กร เพื่อลดช่องว่างของข้อมูล ข่าวสารและความเคลือบแคลงใจต่อเหตุการณ์ (Coombs, W. T. , 2015)

ระยะเวลาในการจัดการภาวะวิกฤตขององค์กรอย่างรวดเร็วที่สุด ภายใน 24 ชั่วโมง และระยะเวลาที่นาน ที่สุดภายใน 3 วัน ประกอบกับการเลือกช่องทางการสื่อสารภาวะวิกฤตขึ้นอยู่กับขอบเขต และเรื่องราวของภาวะ

วิกฤตที่เกิดขึ้นสามารถแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ การสื่อสารกับผู้ที่มีภาวะวิกฤตกับองค์กรโดยตรง และการสื่อสารในภาวะวิกฤตกับสังคม ผลการวิจัยว่า ระยะเวลาในการจัดการภาวะวิกฤตถือเป็นกุญแจสำคัญต่อการแก้ไขปัญหาภาวะวิกฤตขององค์กร ถ้าภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นสามารถจบได้เร็วจะส่งผลกระทบต่อองค์กรน้อยลง และการเลือกช่องทางการสื่อสารต้องเหมาะสมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อภาวะวิกฤตจึงจะได้จัดการได้ดี ซึ่งสอดคล้องกับภัทร พรหมมารักษ์ กล่าวไว้ว่า เมื่อมีภาวะวิกฤตเกิดขึ้นจะต้องมีการรายงานไปยังทีมแก้ไขภาวะวิกฤต (Core Team) เพื่อพร้อมดำเนินการแก้ไขภาวะวิกฤตโดยเร็วที่สุด ซึ่งควรอยู่ภายในระยะเวลา 24 ชั่วโมง (ภัทร พรหมมารักษ์, 2560) และยังสอดคล้องกับ สมิทธิ บุญชุตินา และชนาภา หนูนา ได้แบ่งกลุ่มบุคคลที่องค์กรควรสื่อสารในภาวะวิกฤตหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียไว้ 2 กลุ่ม ได้แก่ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายใน เช่น พนักงาน คณะกรรมการ และคณะผู้บริหาร และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายนอก เช่น บุคคลภายนอกองค์กรที่ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤต ผู้ถือหุ้น ลูกค้า โดย องค์กรควรให้ความสำคัญกับสาธารณชนเป็นอันดับแรกสุด (สมิทธิ บุญชุตินา และชนาภา หนูนา, 2560)

การประเมินผลการดำเนินการภายหลังการบริหารจัดการภาวะวิกฤต มี 2 ขั้นตอน คือ การประเมินระยะสั้นในช่วง 1 - 6 เดือนแรกเมื่อเกิดภาวะวิกฤต และการประเมินระยะยาวในช่วง 1 - 3 ปี เมื่อเกิดภาวะวิกฤต โดยจะดำเนินการวิเคราะห์ด้วยฐานข้อมูลขนาดใหญ่ เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลบนโซเชียลมีเดีย (Social Listening tool) ผลการวิจัยว่า ภายหลังเกิดภาวะวิกฤตสิ่งสำคัญที่องค์กรต้องดำเนินการคือการประเมินผลเพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมมีเตรียมความพร้อมสำหรับการเกิดภาวะวิกฤตที่จะสามารถเกิดขึ้นได้ต่อองค์กรสอดคล้องกับภัทรพร ปฐมปัทมะ กล่าวว่า การประเมินผลถึงปัญหาที่ผ่าน พ้นไปแล้วหลังภาวะวิกฤตด้วยการถอดบทเรียนที่ได้รับ (Lesson Learned) ในการปฏิบัติงานช่วงการแพร่ระบาดที่ผ่านมา ระหว่างหน่วยงานผลิตภัณฑ์หล่อลื่นและบริษัทคู่ค้า โดยเรียบเรียงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในการทำงานร่วมกันเพื่อพัฒนาและปรับปรุงแผนให้มีประสิทธิภาพอยู่เสมอ (ภัทรพร ปฐมปัทมะ, 2563) และเป็นแผนรับมือล่วงหน้าที่มีความเหมาะสมและจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Coombs, W. T. กล่าวว่า ระยะเวลาหลังเกิดภาวะวิกฤต องค์กรทำการประเมินผลถึงสิ่งที่ได้เรียนรู้จากภาวะวิกฤตที่เกิดขึ้นเพื่อนำไปพิจารณาปรับปรุงแก้ไของค์กร (Coombs, W. T., 2007)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่าประเด็นการบริหารการสื่อสารในภาวะวิกฤตของของบริษัท ผู้ดูแลแพนด้า ประเทศไทย จำกัด มีประเด็นและการก่อตัวของภาวะวิกฤตที่เกี่ยวข้องกับความเห็นต่างทางการเมือง ความยุติธรรมขององค์กร ปัญหาด้านระบบบริการ และสิทธิเสรีภาพของพนักงานและผู้บริหาร โดยภาวะวิกฤตเกิดทั้งจากปัจจัยในและภายนอกองค์กร โดยมีความรุนแรงที่แตกต่างกัน โดยแนวทางการบริหารจัดการภาวะวิกฤตต้องมีการตอบสนองต่อสังคม การตรวจสอบภาวะวิกฤต การดำเนินการสื่อสารจากองค์กร การฟื้นฟูภาพลักษณ์ ความเชื่อมั่น และการส่งเสริมภาพลักษณ์ในระยะสั้น และระยะยาว รวมทั้งระยะเวลาในการจัดการภาวะวิกฤตที่ดีที่สุดภายใน 24 ชั่วโมงและนานที่สุดภายใน 3 วัน โดยต้องเลือกช่องทางการสื่อสารที่เหมาะสมกับภาวะวิกฤตในแต่ละระดับ ทั้งนี้ต้องประเมินผลการจัดการภาวะวิกฤตทั้งในระยะสั้นและระยะยาวโดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ควรพัฒนาแผนการรับมือต่อสถานการณ์ภาวะวิกฤตที่คาดว่าจะเกิดขึ้นล่วงหน้า และเมื่อเกิดภาวะวิกฤตองค์กรควรเน้น

เรื่องระยะเวลาในการตอบสนองต่อสังคม และการจัดการที่เหมาะสมโดยไม่สร้างหรือผลักดันให้เกิดการลุกลามของภาวะวิกฤตมากขึ้น 2) ควบคู่กับการก่อตัวและการบริหารจัดการองค์กรธุรกิจด้านเดลิเวอรี่อื่น ๆ เพื่อนำมาเปรียบเทียบลักษณะของปัญหา และการจัดการด้านการสื่อสารในการแก้ไขภาวะวิกฤตขององค์กร 3) ควบคู่กับปัจจัยที่ส่งเสริมความยั่งยืนเพื่อสร้างความเชื่อมั่นทางส่งผลต่อการบริหารจัดการภาวะวิกฤตขององค์กร

เอกสารอ้างอิง

- ข่าวสดออนไลน์. (2563). เตือน ร้านค้าแห่คอมเมนต์ โพสต์ถาม ฟู๊ดแพนด้า เมื่อไหร่จะจ่ายเงินคืน. เรียกใช้เมื่อ 16 ธันวาคม 2565 จาก https://www.khaosod.co.th/fooddelivery/news_5086363
- เดลินิวส์. (2563). ฟู๊ดแพนด้า แกล้งการณ์ ถอนโฆษณาทางช่องเนชั่น ทีวี. เรียกใช้เมื่อ 16 ธันวาคม 2565 จาก <https://d.dailynews.co.th/regional/791273/>
- แบรนด์เจจออนไลน์. (2568). เปิด Timeline Food Delivery ในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 12 กันยายน 2568 จาก <https://www.brandage.com/article/42483#>
- ผู้จัดการออนไลน์. (2564). ร้านค้าโอต แอปสั่งอาหารชดเชย รายได้ 8 พันบาทต่อเดือน หักสารพัดเหลือไม่ถึง 300 บาท. เรียกใช้เมื่อ 16 ธันวาคม 2565 จาก <https://mgronline.com/online/section/detail/9640000057774>
- _____. (2565). สสำรวจผู้เล่น Food Delivery Line man เปิดดีล Food Panda เตรียมสอย Grab ร่วง. เรียกใช้เมื่อ 16 ธันวาคม 2565 จาก <https://mgronline.com/daily/detail/9650000119249>
- ภัทร พรหมมารักษ์. (2560). การศึกษากลยุทธ์การสื่อสารและการจัดการในภาวะวิกฤตของธุรกิจร้านอาหารผ่านสื่อดิจิทัล. ใน วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสื่อสารการตลาดดิจิทัล. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ภัทรพร ปฐมปัทมะ. (2563). แนวทางการสื่อสารในภาวะวิกฤติการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 เพื่อสร้างความเข้าใจกับบริษัทคู่ค้าของหน่วยงานผลิตภัณฑ์หล่อลื่น บริษัท ปตท. น้ำมันและการค้าปลีก จำกัด (มหาชน). ใน วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการสื่อสารองค์กร. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มติชนออนไลน์. (2564). สรุปรูปแบบ #แบนfoodpanda แห่ลบแอปพ์-ยกเลิกขาย โพสต์ให้ออกพนง. อ้างต่อต้านก่อการร้าย. เรียกใช้เมื่อ 16 ธันวาคม 2565 จาก https://www.matichon.co.th/economy/news_2836933
- มาเก็ตติ้งอุปล. (2564). เปิดอินไซด์ วิเคราะห์ตลาด Food delivery ของไทย. เรียกใช้เมื่อ 12 กันยายน 2568 จาก <https://www.marketingoops.com/reports/industry-insight/insight-food-delivery/>
- มาเก็ตเทียร์ อิม. (2564). แพลตฟอร์มฟู๊ดเดลิเวอรี่-อีมาร์เก็ตเพลสส่วนใหญ่ยังไม่กำไร. เรียกใช้เมื่อ 16 ธันวาคม 2565 จาก <https://marketeeronline.co/archives/280465>
- รุ่งนภา พิตรปรีชา. (2560). พลังแห่งการประชาสัมพันธ์ (The power of Public Relation). (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โครงการตำราคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2565). Food Delivery ปี 2565 ขยายตัวต่อเนื่อง ผู้ให้บริการแอปพลิเคชันรุกพื้นที่ต่างจังหวัดขยายฐานลูกค้าใหม่. เรียกใช้เมื่อ 16 ธันวาคม 2565 จาก <https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-econ/business/Pages/Food-Delivery-z3289.aspx>
- สมิทธิ์ บุญชุติมา และชนาภา หนูนาอ. (2560). การสื่อสารในภาวะวิกฤต. นนทบุรี: สำนักพิมพ์ 21 เซ็นจูรี.
- อภิชาต พุกสวัสดิ์. (2565). นวัตกรรมจัดการและการสื่อสารภาวะวิกฤต. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬารักษ์มหาวิทยาลัย.
- Coombs, W. T. (2015). *Ongoing Crisis Communication: Planning, Managing and Responding*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- _____. (2007). *Ongoing Crisis Communication: Planning, Managing and Responding*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- _____. (2012). *Ongoing Crisis Communication: Planning, Managing and Responding*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.

การสื่อสารมุมมองความรักในภาพยนตร์จีน*

COMMUNICATING THE PERSPECTIVE OF LOVE IN CHINESE FILMS

หลู่ เจี้ยนหยิง*, สรพงษ์ วงศ์ธีระธรรณ

Lu Jianying* Sorapong Wongtheerathorn

หลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต ปทุมธานี ประเทศไทย

Master of Communication Arts Program in Communication, Rangsit University, Pathum Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: Jianyinglu7@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการสื่อสารมุมมองความรักในภาพยนตร์จีน 2) ศึกษาการเล่าเรื่องความขัดแย้งเกี่ยวกับความรักในภาพยนตร์จีน การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Document Analysis) จากภาพยนตร์จีนแนวโรแมนติกที่มีการเผยแพร่ระหว่างปี ค.ศ. 2019-2022 และประสบความสำเร็จทางด้านรายได้ มีจำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ 1) Better Days (2019) 2) My Love (2021) 3) Love Will Tear Us Apart (2021) 4) Man In Love (2021) 5) B for Busy / Myth of Love (2021) 6) Someday or One Day (2022) กรอบแนวคิดในการศึกษา คือ แนวคิดเรื่องความรักและแนวคิดการเล่าเรื่องของภาพยนตร์ ทำการวิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูลการวิจัยในรูปแบบพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารมุมมองความรักในภาพยนตร์จีนมี 5 ประเด็น ดังนี้ 1) การสื่อสารความรักแบบไม่ผูกมัด (Ludus) 2) การสื่อสารความรักแบบลุ่มหลง (Mania) 3) การสื่อสารความรักแบบมีเหตุผล (Pragma) 4) การสื่อสารความรักแบบเสียสละ (Agape) 5) การสื่อสารความรักแบบเสน่หา (Eros) การเล่าเรื่องเกี่ยวกับความรักในภาพยนตร์จีนมีการนำเสนอรูปแบบความขัดแย้งของการเล่าเรื่องในภาพยนตร์มี 3 ประเด็น ดังนี้ 1) ความขัดแย้งระหว่างตัวละคร คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องเป็นความขัดแย้งระหว่างตัวละครคู่รักที่มีทัศนคติต่อความรักที่แตกต่างกัน 2) ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับสังคม คือ สิ่งที่ตัวละครแสดงออกในการต่อต้านหรือปฏิเสธต่อสังคม ความแตกต่างของสถานะทางสังคม 3) ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับตนเอง คือ ความขัดแย้งจากตนเองที่ต้องตัดสินใจ หรือเลือกทำเพื่อมอบสิ่งที่ดีแก่คนรัก

คำสำคัญ: การสื่อสารมุมมองความรัก, การเล่าเรื่องความขัดแย้ง, ภาพยนตร์จีน

Abstract

This research aims to 1) study the communication of love perspectives in Chinese films and 2) study the narrative of conflicts regarding love in Chinese films. This research is a qualitative study using document analysis from Chinese romantic films released between 2019-2022 that

* Received 6 September 2025; Revised 26 September 2025; Accepted 27 September 2025

achieved box office success. There are 6 films: 1) Better Days (2019) 2) My Love (2021) 3) Love Will Tear Us Apart (2021) 4) Man In Love (2021) 5) B for Busy / Myth of Love (2021) 6) Someday or One Day (2022). The conceptual framework for the study is the concept of love and the concept of film narrative. Data analysis was performed and research data presented in a descriptive format. The research results found that: The communication of love perspectives in Chinese films has 5 issues: 1) Communication of uncommitted love (Ludus) 2) Communication of obsessive love (Mania) 3) Communication of rational love (Pragma) 4) Communication of sacrificial love (Agape) 5) Communication of passionate love (Eros). The narratives about love in Chinese films present 3 issues regarding the form of conflict in the film's storytelling: 1) Conflict between characters: This is what forms the conflict between couples who have different attitudes towards love. 2) Conflict between characters and society: This is what the characters express in resisting or rejecting society, the difference in social status. 3) Conflict between characters and themselves: This is the conflict from within themselves that requires them to decide or choose to do in order to give the best to their loved one.

Keywords: Communication of Love Perspectives, Narrative of Conflict, Chinese Films

บทนำ

ภาพยนตร์ (Film) เป็นงานศิลปะที่ใช้ภาพเคลื่อนไหวและเสียงเพื่อถ่ายทอดแนวคิด เรื่องราว ความรู้สึก หรือประสบการณ์ต่าง ๆ ทำให้ผู้ชมสามารถเข้าใจและรู้สึกร่วมกับเนื้อหาได้ดียิ่งขึ้น ภาพยนตร์เป็นงานทัศนศิลป์ที่จำลองการใช้ภาพเคลื่อนไหวเพื่อถ่ายทอดความคิด เรื่องราว การรับรู้ ความรู้สึก ความงาม หรือประสบการณ์ แวดล้อม ภาพเหล่านี้มักจะมาพร้อมกับเสียง อาจรวมถึงสิ่งเร้าทางประสาทสัมผัสอื่น ๆ

นิยามหนังรักของ Hao Jian (2011) ใน "Tutorial of Genre Movies" อธิบายไว้ว่า หนังรัก หรือ ภาพยนตร์รัก คือ ภาพยนตร์ที่มีความรักเป็นประเด็นหลัก การเริ่มต้น การพัฒนา ความพลิกผัน ความทุกข์ยาก และการสิ้นสุดของการพบกันใหม่หรือการแยกจากกันโดยอาจเป็นการเล่าเรื่องความรักระหว่างคนสองคน หรือความรักในรูปแบบอื่น ๆ เช่น ความรักในครอบครัว ความรักเพื่อน หรือความรักในสิ่งต่าง ๆ หนังรักมักจะสำรวจอารมณ์ ความรู้สึก และความสัมพันธ์ของตัวละครที่เกี่ยวข้องกับความรัก (Zhao, T., 2018) ได้กล่าวว่า สิ่งที่ควรค่าแก่การกล่าวถึงภาพยนตร์ที่เกี่ยวกับความรัก คือ การที่ผู้คนในยุคปัจจุบันสามารถหาความบันเทิงจากภาพยนตร์รักโดยตรงและสามารถปลดปล่อยอารมณ์ด้านความรักและเติมความสดชื่นทางด้านจิตใจให้กับการบริโภคประเด็นด้านความรักได้อย่างอิสระ

ปัจจุบัน ภาพยนตร์รักของจีนได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น เนื่องจากโครงเรื่องที่น่าสนใจ คุณภาพการผลิตที่สูงขึ้น นอกจากนี้การแสดงของนักแสดงที่สามารถถ่ายทอดตัวละครได้อย่างมีประสิทธิภาพเป็นส่วนสำคัญในการดึงดูดผู้ชม นอกจากนี้ ภาพยนตร์จีนร่วมสมัยยังมีการผสมผสานแนวคิดต่าง ๆ ที่หลากหลายออกไปนอกเหนือจากค่านิยมทางสังคมแบบดั้งเดิม รวมถึง ความโรแมนติกคอมเมดี้สมัยใหม่ที่ตรงกับรสนิยมที่หลากหลายของผู้ชม

(Hao, J., 2011) อย่างไรก็ตาม ภาพยนตร์รักของประเทศจีนมีความเชื่อมโยงกับการสื่อสารทางวัฒนธรรมได้เข้าสู่ช่วงเวลาแห่งการเจริญเติบโตและการพัฒนาที่หลากหลาย ภาพยนตร์แนวลูกได้ถูกตรวจสอบการส่งออกของแนวคิดความรักและภาพสัญลักษณ์เชิงวัฒนธรรมของจีน โดยสำนักงานบริหารวิทยุและโทรทัศน์แห่งประเทศจีน ซึ่งมีหน้าที่ในการตรวจสอบเนื้อหารายการที่จะออกอากาศทางสื่อมวลชน รวมถึงละครและภาพยนตร์หลายเรื่องที่เผยแพร่ทางแพลตฟอร์มออนไลน์ก็ต้องขออนุญาตและใช้ข้อกำหนดเดียวกันกับละครโทรทัศน์ (ซัค ชัซพงค์, 2565)

ภาพยนตร์รักของประเทศจีนตั้งแต่ปี ค.ศ. 2019 เป็นต้นมา มีความหลากหลายและน่าสนใจมากขึ้น โดยสะท้อนให้เห็นถึงประเด็นทางสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมจีน ซึ่งมีประเด็นหลัก ๆ ที่น่าสนใจ ได้แก่ ความสัมพันธ์ที่เติบโตไปพร้อมกับการเติบโตส่วนบุคคล การสำรวจความสัมพันธ์ที่หลากหลาย เป็นต้น (The World of Chinese, 2025) ดังนั้น ภาพยนตร์รักของประเทศจีนได้รับการยอมรับจากสังคมในวงกว้าง ทั้งในด้านคำวิจารณ์และด้านรายได้ จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีสนใจในการศึกษาประเด็นเรื่องการสื่อสารมุมมองความรักในภาพยนตร์จีนเพื่อศึกษาการสื่อสารประเด็นความรักของตัวละครและการเล่าเรื่องความขัดแย้งผ่านภาพยนตร์ ซึ่งสามารถนำเสนอมุมมองที่หลากหลายของการใช้ความรักในด้านที่ถูกและผิดเพื่อสะท้อนสิ่งที่เกิดขึ้นทางสังคมได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสื่อสารมุมมองความรักในภาพยนตร์จีน
2. เพื่อศึกษาการเล่าเรื่องความขัดแย้งเกี่ยวกับความรักในภาพยนตร์จีน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาการสื่อสารมุมมองความรักและการเล่าเรื่องความขัดแย้งเกี่ยวกับความรักในภาพยนตร์จีน ในการวิเคราะห์การสื่อสารที่นำไปสู่ความสัมพันธ์ในรูปแบบต่าง ๆ โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกภาพยนตร์เพื่อนำมาใช้ในการศึกษา ดังนี้ 1) เป็นภาพยนตร์รัก หรือแนวโรแมนติก ของประเทศจีน 2) ภาพยนตร์ที่มีการเผยแพร่ในโรงภาพยนตร์ระหว่างปี ค.ศ. 2019 - 2022 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ประเด็นทางสังคมและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไปของสังคมจีน 3) ภาพยนตร์ที่มีรายได้มากกว่า 250 ล้านบาท ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการยอมรับทางสังคมที่มีต่อภาพยนตร์ดังกล่าว ดังนั้น ภาพยนตร์ที่ใช้ในการศึกษามีจำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ 1) Better Days (2019) 2) My Love (2021) 3) Love Will Tear Us Apart (2021) 4) Man In Love (2021) 5) B for Busy / Myth of Love (2021) 6) Someday or One Day (2022)

การเก็บข้อมูล ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการบันทึก และจากการสังเกตการณ์ในการแสดงเกี่ยวกับความรักในภาพยนตร์จีน โดยรวบรวมข้อมูลของภาพยนตร์ดังกล่าวนี้จากผู้ให้บริการแพลตฟอร์มสตรีมมิ่งวิดีโอที่มีการเรียกเก็บเงินจากสมาชิก ชื่อ iQIYI

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหาด้วยตนเองจากแหล่งข้อมูลที่ผู้วิจัยเป็นผู้รวบรวมรวบรวมเพื่อแบ่งประเภทของประเด็นของการสื่อสารความรักและการเล่าเรื่องความขัดแย้งเกี่ยวกับความ

รักในภาพยนตร์จีนที่ได้กำหนดตามกรอบแนวคิดในการวิจัย สำหรับการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลเชิงคุณภาพของความน่าเชื่อถือของข้อมูลได้ให้ผู้เชี่ยวชาญ คือ นักวิชาการด้านภาพยนตร์จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของกระบวนการเก็บข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้มั่นใจว่าผลลัพธ์ที่ได้มีความน่าเชื่อถือและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างแท้จริง

กรอบแนวคิดในการวิจัย ได้กำหนดแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นกรอบในการศึกษา ได้แก่ แนวคิดที่เกี่ยวกับการสื่อสารความรัก (Concept of Love) ของ Sternberg, R. J.(1986) (ปริญาเกื้อหนุน, 2537) ซึ่งอธิบายรูปแบบความรัก 8 รูปแบบ คือ 1.1) การไม่มีความรัก (Nonlove) 1.2) ความชอบ (Liking) 1.3) รักแบบหลงใหล (Infatuated Love) 1.4) ความสัมพันธ์แบบปราศจากรัก (Empty Love) 1.5) รักแบบโรแมนติก (Romantic Love) 1.6) รักแบบมิตรภาพ (Companionate Love) 1.7) รักแบบไร้สติปัญญา (Fatuus) 1.8) รักสมบูรณ์แบบ (Consummate Love) และแนวคิดของการเล่าเรื่องความขัดแย้ง ประกอบด้วย 1) ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ด้วยกัน 2) ความขัดแย้งภายในจิตใจ และ 3) ความขัดแย้งกับสังคม

การวิเคราะห์ข้อมูลได้ดำเนินการวิเคราะห์การสื่อสารความรักและการเล่าเรื่องความขัดแย้งเกี่ยวกับความรักในภาพยนตร์จีนและเสนอเนื้อหาเชิงพรรณนาในการนำเสนอผลการวิจัย

ผลการวิจัย

การสื่อสารความรักและการเล่าเรื่องความขัดแย้งเกี่ยวกับความรักในภาพยนตร์จีน สรุปได้ 5 ประเด็น ดังนี้

1. การสื่อสารความรักแบบไม่ผูกมัด (ludus)

การสื่อสารมุมมองความรักที่เหมือน "เกม" ไม่ได้มุ่งหวังความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งหรือการผูกมัดระยะยาว โดยที่คู่รักไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบต่อความรักและสามารถมีความสัมพันธ์กับคนอื่นที่ไม่ใช่คู่สมรสของตนเองได้ เช่น ภาพยนตร์เรื่อง Man in Love (2021) ได้นำเสนอการสร้างความรักที่จริงจังระหว่างตัวละครหลัก ความสัมพันธ์ที่เป็นการแลกเปลี่ยนที่ซับซ้อนระหว่างการชดใช้หนี้และความรู้สึกที่เกิดขึ้นตามมา

2. การสื่อสารความรักแบบลุ่มหลง (Mania)

การสื่อสารมุมมองความรักแบบลุ่มหลง (Mania) ซึ่งถ่ายทอดความรักแบบคู่รักมักแสดงออกถึงความเป็นเจ้าของ โดยแสดงออกที่มีเพียงความเสน่หาอย่างเดียว จากจุดเริ่มต้นของการแอบเริ่มประทับใจ และมีความคิดของความคาดหวังการมีในความสัมพันธ์แบบลึกซึ้ง เช่น ภาพยนตร์เรื่อง Better Days (2019) ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีที่สุดของความรักแบบ Mania ตัวละคร เชี่ยวเป่ย์ มีความรักที่ลุ่มหลงและคลั่งไคล้ต่อ เฉินเหนียน อย่างรุนแรง เขาพร้อมที่จะทำทุกอย่างเพื่อปกป้องเธอ แม้จะต้องแลกมาด้วยการทำร้ายตัวเองหรือทำผิดกฎหมาย ความรักของเขาไม่ได้เป็นเพียงแค่การให้ แต่ยังเป็นความต้องการที่จะครอบครองและปกป้องเธอแต่เพียงผู้เดียว

3. การสื่อสารความรักแบบมีเหตุผล (Pragma)

ความรักแบบมีเหตุผล (Pragma) ที่ส่งผลในเชิงบวกต่อคู่รัก เป็นความรู้สึกที่แสดงออกอย่างมีเหตุและผล โดยพยายามรักษาความสัมพันธ์ที่ดีนี้ไว้ให้นานที่สุด เช่น ภาพยนตร์เรื่อง Myth of Love (2021) ตัวละครเป็นผู้ใหญ่ที่ผ่านประสบการณ์ชีวิตมาแล้ว ความสัมพันธ์ของพวกเขาไม่ได้เริ่มต้นจากความหลงใหล แต่เป็นการ

พิจารณาคุณสมบัติที่เหมาะสมกับการเป็นคู่ชีวิต โดยไม่ได้มองข้ามปัญหาหรือความแตกต่าง ซึ่งสะท้อนถึงการใช้เหตุผลในการเลือกคู่รักอย่างแท้จริง

4. การสื่อสารความรักแบบเสียสละ (Agape)

การสื่อสารความรักที่ไม่เห็นแก่ตัว มีความบริสุทธิ์ใจ มีความโรแมนติก ซึ่งเป็นความรักที่ไม่ต้องการสิ่งใดมาแลกเปลี่ยนหรือไม่ได้ต้องการความสัมพันธ์ที่ลึกซึ้งจากอีกฝ่ายหนึ่งก็ได้ เช่น ภาพยนตร์เรื่อง My Love (2021) ความรักของตัวละครหลักก็มีองค์ประกอบของ Agape เมื่อทั้งคู่ต้องเผชิญกับอุปสรรคและเหตุการณ์ไม่คาดฝัน ทั้งสองฝ่ายพร้อมเสียสละความสุขของตัวเองเพื่อให้อีกฝ่ายได้มีชีวิตที่ดีขึ้น

5. การสื่อสารความรักแบบเสน่หา (Eros)

การสื่อสารความรักที่เกิดจากความชอบจากรูปลักษณ์ภายนอก ความต้องการในการสานสัมพันธ์อย่างทันทีเพื่อให้ได้มีความผูกพันทางกายเกิดขึ้น เช่น ภาพยนตร์เรื่อง Love Will Tear Us Apart (2021) ความรักของตัวละครหลักเริ่มต้นจากความหลงใหลในวัยรุ่นที่เต็มไปด้วยความเสน่หา ความสัมพันธ์ของพวกเขามีทั้งความสุข ความเจ็บปวด และความขัดแย้งที่มาจากความลุ่มหลง

การเล่าเรื่องความขัดแย้งเกี่ยวกับความรักในภาพยนตร์จีน สรุปได้ 3 ประเด็น ได้แก่

1. ความขัดแย้งระหว่างตัวละคร คือ ความขัดแย้งระหว่างบุคคล (Interpersonal Conflict) เป็นสิ่งที่ก่อตัวเป็นความขัดแย้งระหว่างตัวละครที่มีทัศนคติและมุมมองที่เกี่ยวกับความรักแตกต่างกัน ทำให้วิธีการแสดงออกเรื่องความรักแตกต่างกัน เช่น ภาพยนตร์เรื่อง My Love (2021) นำเสนอความขัดแย้งระหว่างบุคคลเกิดขึ้นจากความเข้าใจผิด ตัวละครหลักทั้งสองรักกัน แต่พวกเขามีเป้าหมายในชีวิตที่แตกต่างกัน ทำให้ต้องแยกจากกัน

2. ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับสังคม คือ สิ่งที่ตัวละครมีความแสดงออกในการต่อต้านหรือปฏิเสธต่อสังคม ซึ่งมีอิทธิพลและเป็นอุปสรรคสำคัญในการรักษาสถานะของคู่รัก เช่น ภาพยนตร์เรื่อง Love Will Tear Us Apart (2021) ความขัดแย้งระหว่างความรักและความเป็นจริง ตัวละครทั้งสองรักกันอย่างลึกซึ้ง แต่ความแตกต่างในหน้าที่การงาน และเป้าหมายชีวิตทำให้พวกเขาค่อยๆ ห่างเหินกัน ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมาจากความจริงที่ว่าความรักอย่างเดียวไม่สามารถเอาชนะปัญหาปากท้องและความไม่มั่นคงในชีวิตได้

3. ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับตนเอง คือ ความขัดแย้งในตัวเอง (Intrapersonal Conflict) ความขัดแย้งจากตนเองที่ต้องตัดสินใจ หรือเลือกทำ การเล่าเรื่องความขัดแย้งในประเด็นนี้เป็นสถานการณ์ที่ตัวละครต้องเผชิญกับกับสถานการณ์ที่ยากต่อการตัดสินใจที่มีต่อความรัก เช่น ภาพยนตร์เรื่อง Someday or One Day (2022) เป็นความขัดแย้งกับโชคชะตาและเวลา ตัวละครทั้งสองต้องเดินทางข้ามเวลาเพื่อจะได้พบกันและเปลี่ยนแปลงชะตากรรมที่โหดร้าย และ ภาพยนตร์เรื่อง Myth of Love (2021) ตัวละครแต่ละคนมีบาดแผลจากความสัมพันธ์ครั้งเก่า ซึ่งทำให้พวกเขากลับที่จะเริ่มต้นใหม่ พวกเขาต้องเอาชนะความกลัวและความไม่มั่นคงในใจเพื่อเปิดใจให้คนใหม่เข้ามาในชีวิต

อภิปรายผล

การสื่อสารประเด็นความรักในภาพยนตร์จีน สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

จากผลการวิจัยพบว่า การสื่อสารมุมมองความรักในภาพยนตร์จีนมีการนำเสนอประเด็นการสื่อสารความรักแบบลุ่มหลง (Mania) ซึ่งถ่ายทอดความรักแบบครอบงำที่คู่รักมักแสดงออกถึงความเป็นเจ้าของ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า การสื่อสารความรักในประเด็นนี้มักแสดงถึงการก่อให้เกิดการหมกมุ่นอยู่แต่กับบุคคลหรือสิ่งของนั้นที่ตนเองมีความหลงใหลและต้องการครอบครองโดยสามารถแสดงออกได้ทั้งด้านบวกและด้านลบได้ ความรักประเภทนี้ทำให้สิ้นเปลืองเวลาและทุ่มเททุกอย่างเพื่อมุ่งเป้าไปที่สิ่งนั้นจนหลงลืมความเป็นตัวเองและสิ่งรอบตัว ซึ่งสอดคล้องกับ ทือธิบายว่า ความรักแบบลุ่มหลง แสดงออกถึงการครอบงำอาจเกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องอำนาจในความสัมพันธ์ ซึ่งอาจสะท้อนถึงบทบาททางเพศแบบดั้งเดิมที่ฝ่ายหนึ่งต้องการเป็น "เจ้าของ" หรือ "ผู้ปกป้อง" อีกฝ่ายหนึ่งอย่างรุนแรง

จากผลการวิจัยพบว่า ความรักแบบมีเหตุผล (Pragma) สามารถส่งผลในเชิงบวกต่อคู่รัก เนื่องจากการใช้เหตุผลของความรักอยู่เหนืออารมณ์ เนื่องจากเน้นความคิดเชิงเหตุผลของการคงอยู่ของความรักทำให้เกิดความรักที่มีความคาดหวังในเชิงปฏิบัติ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ความรักดังกล่าวนี้มีความเป็นผู้ใหญ่ที่มีความเติบโตทางวุฒิภาวะของบุคคล เป็นความรักที่มีความหมาย นอกเหนือจากอารมณ์ส่วนตัว เข้าใจบริบททางสังคม ความเหมาะสมและความเป็นจริงทางสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (Sternberg, R. J., 1986) ทือธิบายว่า ความรักแบบมีเหตุผล เป็นความรักที่พิจารณาเงื่อนไขเชิงทัศนคติ ที่มีเหตุผลมากกว่าการใช้อารมณ์ในการตัดสินใจ

จากผลการวิจัย พบว่า ความรักแบบเสียสละ (Agape) เป็นความรักที่ไม่เห็นแก่ตัว มีความบริสุทธิ์ใจโดยไม่คิดครอบครองคนรักไว้กับตัวเอง แต่มีความงดงามทางจิตใจ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ความรักในลักษณะดังกล่าวนี้ประกอบด้วยการสื่อสารถึงจิตใจที่เข้มแข็งอดทนเพื่อให้คนที่เรารักมีความสุข เป็นการสื่อสารความหมายที่ลุ่มลึกของความรักที่มีความอ่อนโยน สวยงาม เป็นความรักที่ค่อนข้างบริสุทธิ์และถ่ายทอดความรู้สึกที่มีคุณค่าทางจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดความรักของ (Fromm, E., 1987) ทือธิบายว่า ความรักคือการให้ การปกป้องดูแลเอาใจใส่ ความรับผิดชอบ ความนับถือและความเข้าใจในคนรัก ซึ่งองค์ประกอบทั้งหมดนี้ถูกนำมาขยายเป็นการแสดงออกความรักของตัวละคร

การเล่าเรื่องเกี่ยวกับความรักในภาพยนตร์จีน สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ ดังนี้

จากผลการวิจัย พบว่า การเล่าเรื่องความขัดแย้งของตัวละคร การที่ตัวละครมีทัศนคติและมุมมองที่เกี่ยวกับความรักแตกต่างกัน ทำให้วิธีการแสดงออกเรื่องความรักแตกต่างกัน ดังนั้นวิธีการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับความรักจึงมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับสภาพจิตใจ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ความขัดแย้งระหว่างบุคคลเกิดขึ้นส่วนใหญ่มีผลมาจากความแตกต่างของบุคคลในด้านการรับรู้ พื้นฐาน การศึกษาและครอบครัว ทำให้วิธีการคิดและแสดงออกในแบบที่ตนเองเชื่อว่าเป็นความถูกต้อง และอีกฝ่ายต้องยอมรับได้จึงทำให้เกิดเป็นข้อขัดแย้ง ซึ่งสอดคล้องกับ (Buss, D. M., 1994) เห็นว่า เมื่อเผชิญกับความขัดแย้ง หากสามารถจัดการได้ดี ความสัมพันธ์ใกล้ชิดก็จะพัฒนาได้ดีขึ้น ความขัดแย้งไม่ได้หมายถึงการล่มสลายเสมอไป ในทางกลับกัน เมื่อได้รับการจัดการอย่างเหมาะสม ความขัดแย้งเหล่านี้อาจเป็นโอกาสในการกระชับความสัมพันธ์ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

จากผลการวิจัย พบว่า การเล่าเรื่องความขัดแย้งในประเด็นนี้ คือ การนำเสนอประเด็นของความรักที่มีสาเหตุจากปัจจัยทางสังคมซึ่งมีอิทธิพลและเป็นอุปสรรคสำคัญในการรักษาสถานะของคู่รักในการดำเนินชีวิตร่วมกันได้อย่างราบรื่นเป็นส่วนสำคัญต่อความคิดและมุมมองของความรัก ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ความแตกต่าง

ทางสังคมของคู่รัก มักถูกสื่อสารของการก่อตัวให้เห็นถึงความขัดแย้ง จากปัญหาเล็กน้อย เมื่อเพิ่มมิติทางสังคมเข้าไปก็ทำให้เกิดปัญหาที่ขยายตัว ซึ่งบางครั้งก็ยากต่อการแก้ไขได้ เพราะตัวละครทางสังคมที่มองมานั้นล้วนต่างก็ตัดสินใจไปในทางที่แตกต่างจากประสบการณ์ของตนเอง โดยต่างมีจุดยืนของตนเองเป็นหลัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (สุริยา คำกุนะ, 2559) ที่กล่าวว่า การนำเสนอปัญหาความขัดแย้งเหล่านี้สามารถทำให้เห็นความขัดแย้งของตัวละครกับสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้อย่าง ชัดเจนและมีความสมจริงตามธรรมชาติการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมที่จะต้องต่อสู้และเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่ รอบข้างให้เข้าใจอย่างถ่องแท้เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างสมบูรณ์

จากผลการวิจัย พบว่า ความขัดแย้งจากตนเองที่ต้องตัดสินใจ หรือเลือกทำ การเล่าเรื่องความขัดแย้งในประเด็นนี้เป็นสถานการณ์ที่ตัวละครต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ยากต่อการตัดสินใจที่มีต่อความรัก ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่า ความขัดแย้งแบบนี้อาจเป็นผลมาจากการที่มีรูปแบบและบุคลิกภาพรวมถึงภาวะทางอารมณ์ที่ไม่เท่ากัน ซึ่งสอดคล้องกับ (Fraley, R. C., 2019) อธิบายว่า ความขัดแย้งที่ตัวละครต้องเผชิญจากการตัดสินใจที่ยากลำบากในเรื่องความรัก บุคคลที่มีรูปแบบการยึดติดแบบหลีกเลี่ยง (Avoidant Attachment) อาจตัดสินใจหลีกเลี่ยงความสัมพันธ์ที่จริงจังเพื่อรักษาความเป็นอิสระของตนเอง ทำให้เกิดความขัดแย้งภายในเมื่อต้องเลือกที่จะผูกมัดหรือปล่อยไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

การสื่อสารมุมมองความรักในภาพยนตร์จีนมี 5 ประเด็น ดังนี้ 1) การสื่อสารความรักแบบไม่ผูกมัด (Ludus) 2) การสื่อสารความรักแบบลุ่มหลง (Mania) 3) การสื่อสารความรักแบบมีเหตุผล (Pragma) 4) การสื่อสารความรักแบบเสียสละ (Agape) 5) การสื่อสารความรักแบบเสน่หา (Eros) การเล่าเรื่องเกี่ยวกับความรักในภาพยนตร์จีน มีการนำเสนอความขัดแย้ง 3 ประเด็น ดังนี้ 1) ความขัดแย้งระหว่างตัวละคร คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องเป็นความขัดแย้งระหว่างตัวละคร 2) ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับสังคม คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องที่ตัวละครมีความแสดงออกในการต่อต้านหรือปฏิเสธต่อสังคม 3) ความขัดแย้งระหว่างตัวละครกับตนเอง คือ ความขัดแย้งจากตนเองที่ต้องตัดสินใจ หรือเลือกทำ จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) การสื่อสารมุมมองความรักในภาพยนตร์จีน มีประเด็นที่หลากหลายตามแนวคิดเกี่ยวกับความรักที่มีเชื่อมโยงกับลักษณะทางสังคมและวัฒนธรรมจีนจีนได้อย่างชัดเจนในขณะเดียวกันสามารถสร้างความเข้าใจในบริบททางด้านการความรักที่ได้รับการยอมรับ และสามารถสื่อสารมุมมองความรักได้อย่างชัดเจน และเข้าใจได้ง่าย ความรักในภาพยนตร์จีนจึงเป็นสิ่งที่เปี่ยมล้นของสังคม 2) การเล่าเรื่องมุมมองความรักในภาพยนตร์จีน สามารถสร้างองค์ประกอบของความขัดแย้งที่สามารถสร้างความน่าสนใจให้กับเรื่องราวที่น่าสนใจ และสามารถสร้างเหตุผลในการรองรับความหมายของความรักได้เป็นอย่างดี ได้แก่ การเชื่อมโยงความขัดแย้งของตัวละคร ความขัดแย้งตัวละครกับสังคม และความขัดแย้งของตัวละครกับตนเอง สำหรับข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป การวิจัยนี้ได้ศึกษาการสื่อสารมุมมองความรักและการเล่าเรื่องความขัดแย้งในภาพยนตร์จีนแนวโรแมนติก โดยการศึกษาจากเนื้อเรื่องที่น่าสนใจ ดังนั้นควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับการศึกษาในประเด็นดังกล่าวนี้ ได้แก่ การศึกษาพัฒนาการของตัวละครหลัก ภาษาภาพยนตร์ที่น่าสนใจมุมมอง

ความรัก และแก่นเรื่อง เป็นต้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงประเด็นทางด้านความรักที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น รวมถึงวิธีการนำเสนอเชิงภาษาภาพยนตร์ที่เป็นจุดเด่นของภาพยนตร์จีน

เอกสารอ้างอิง

- ซัค ชัชพงศ์. (2565). ความรักคืออะไร: รู้จัก เข้าใจ และรักใครสักคน. The Potential. เรียกใช้เมื่อ 18 ตุลาคม 2567 จาก <https://thepotential.org/life/what-is-love/>
- ปริญญ์ เกื้อหนุน. (2537). เรื่องสั้นอเมริกาและอังกฤษ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮ้าส์.
- สุริยา คำกุนะ. (2559). คำพิพากษา : กลวิธีการนำเสนอความขัดแย้ง. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, 22(3), 70-80.
- Buss, D. M. (1994). The Evolution of Desire: Strategies of Human Mating. New York: Basic Books.
- Fraley, R. C. (2019). Attachment in adulthood: Recent developments, emerging themes, and future directions. Annual Review of Psychology, 70(2019), 401-422.
- Fromm, E. (1987). The art of loving. Beijing: The Commercial Press.
- Hao, J. (2011). Genre Film. China: Fudan University press.
- Sternberg, R. J. (1986). A Triangular Theory of Love. Psychological Review, 93(2), 119-135.
- The World of Chinese. (2025). Best Chinese Movies of 2024. Retrieved October 18, 2024, from <https://www.theworldofchinese.com/2025/01/best-chinese-cinema-movies-2024/>
- Zhao, T. (2018). Stylization and typification of domestic love movies. Film Literature, 18(16), 55-57.

การส่งเสริมการทำงานจิตอาสาตามหลักสาราณียธรรม 6 ของชุมชนเสาชงทอง

อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช*

PROMOTING VOLUNTEER WORK BASED ON THE SIX PRINCIPLES OF SARANIYA DHAMMA IN SAOTHONGTHONG COMMUNITY, PAK PHANANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

พระเอกพงษ์ ภูริบุญ (ไชยพงษ์)*, พระครูจิตตสุนทร เทพโล (ชูเกลี้ยง), พระครูโฆสิตวัณณานุกุล (อนุวัฒน์)

Phra Aekaphong Bhuripunno (Chaiphong)*, PhrakruChittasunthon Thachapaalo (Chukeang), PhrakruKositwattananukul (Anuwattthano)

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Master of Arts Program in Buddhist Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: kuper2478@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสาของชุมชนเสาชงทอง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) ศึกษาหลักสาราณียธรรม 6 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท และ 3) ส่งเสริมการทำงานจิตอาสาตามหลักสาราณียธรรม 6 ของชุมชนเสาชงทอง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากพระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และตัวแทนจิตอาสา เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แล้วนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสาของชุมชนเสาชงทอง เป็นการอุทิศตนด้วยการลดความเห็นแก่ตัว ทำงานด้วยความเสียสละเพื่อสังคมส่วนรวม มีจิตใจมั่นคงไม่หวั่นไหวต่ออุปสรรค หรือไม่หลงตามคำนิทาหรือสรรเสริญ พร้อมปฏิบัติตนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม 2) หลักสาราณียธรรม 6 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เป็นหลักการดำเนินชีวิตที่นำไปสู่ความสามัคคีของสังคม ซึ่งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในสังคมให้หวงระลึกถึงกันด้วยความปรารถนาดีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกันผ่านหลักการ 6 ข้อ คือ เมตตาทายกรรม เมตตาวจิกรรม เมตตาโมกรรม สาราณโภคิตา สีสสามัญญตา และทิวฐีสามัญญตา เพื่อสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในสังคม 3) การส่งเสริมการทำงานจิตอาสาตามหลักสาราณียธรรม 6 ของชุมชนเสาชงทอง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ทำให้การทำงานด้านจิตอาสาของชุมชนเสาชงทอง มีแรงขับเคลื่อนพลังแห่งความสามัคคีเป็นผลมาจากการมีส่วนร่วมในการพัฒนาของคนในชุมชน ตลอดถึงการอุทิศตนเพื่อการทำงานของสังคมส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ทำให้การอยู่ร่วมกันในชุมชนอย่างสงบสุข

คำสำคัญ: การส่งเสริม, หลักสาราณียธรรม, จิตอาสา, ชุมชนเสาชงทอง

Abstract

This research paper aims to: 1) study the concepts of volunteerism within the Saothongthong community, Pak Phanang District, Nakhon Si Thammarat Province; 2) examine the six principles of *Saraniyadhamma* (principles of cordiality) as found in the Theravada Buddhist scriptures; and 3) promote volunteer work in accordance with the six *Saraniyadhamma* principles within the Saothongthong community, Pak Phanang District, Nakhon Si Thammarat Province. This study employed a qualitative research methodology, emphasizing document analysis and in-depth interviews with key informants, including Buddhist monks, community leaders, and volunteer representatives. The research findings are presented in a descriptive narrative format. The research findings reveal the following: 1) The concept of volunteerism in the Saothongthong community is characterized by selflessness, dedication to the common good, and a steadfast mind that remains undisturbed by obstacles, criticism, or praise. Community members engage in volunteer work with a sincere intention to serve the greater public interest rather than personal gain. 2) The six *Saraniyadhamma* principles outlined in the Theravada Buddhist scriptures serve as a code of conduct that fosters social harmony. These principles function as moral anchors, reminding individuals of their mutual goodwill and human interconnectedness. The six principles include: acts of loving-kindness through bodily action (*metta-kayakamma*), speech (*metta-vacikamma*), and thought (*metta-manokamma*); sharing of resources (*sadharanabhogita*); moral consistency (*silasamaññata*); and harmony in views (*ditthisamaññata*). Together, they cultivate unity and cohesion in society. 3) Promoting volunteerism based on the six *Saraniyadhamma* principles within the Saothongthong community has energized communal efforts and strengthened the spirit of unity. This outcome is largely attributed to the active participation of community members in collective development, as well as their willingness to dedicate themselves to the welfare of the community over individual interests. As a result, the community is able to coexist in peace and mutual support.

Keywords: Promotion, Saraniyadhamma Principles, Volunteerism, Saothongthong Community

บทนำ

ในสังคมยุคปัจจุบันนี้ วัฒนธรรมโลกได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามกระแสสังคม ทฤษฎีนิยมนวัตกรรม รวมถึงเทคโนโลยีอัจฉริยะ หรือ AI ที่ส่งผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยทุกระดับครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ วัฒนธรรมเศรษฐกิจ และการเมือง ทำให้คนมีโอกาสรู้จักวัฒนธรรมและการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ รวมถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมแบบพหุวัฒนธรรม แต่ค่านิยมต่าง ๆ ทำให้ผู้คนส่วนใหญ่เริ่มขาดความสามัคคี ขาดความเมตตาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ระหว่างกัน หรือขาดหลักธรรมที่นำไปสู่การ

ชวนให้ระลึกถึงกันอย่างจริงจังคือการปฏิบัติชีวิตด้วยสาราณียธรรม 6 ประการ มีเมตตากรรม เป็นต้นนั้นแล้ว สุขความเจริญของชีวิต และประเทศชาติ ก็สามารถเกิดขึ้นได้ (สุชีพ ปุญญานุภาพ, 2542) เพราะแต่ละคนต่างมุ่งแสวงหาความสุขส่วนตัวมากกว่าการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม ขาดความไว้วางใจและการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในสังคม นำไปสู่ความแตกแยกแบ่งฝักแบ่งฝ่ายและเกาะกลุ่มเอาตัวรอดเห็นแก่ตัวมากขึ้น ผลที่มาจาก การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของกระแสโลกาภิวัตน์ นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงบริบทของสังคมไทยให้ผลกระทบทั้งที่เป็นคุณและเป็นโทษในระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะการเติบโตทางด้านวัตถุที่เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว และกระตุ้น โน้มน้าวส่งเสริมให้บุคคลโดยเฉพาะเยาวชนวัยหนุ่มสาวอันเป็นพลังสำคัญของสังคมในอนาคตตั้งเป้าหมายของชีวิต ที่เป็นการแสวงหาความมั่งคั่งมั่นคงของชีวิตและใช้วิถีแบบฟุ้งเฟ้อ รักความสบาย เน้นการแข่งขันแข่งแย่งชิงดีชิงเด่นเพื่อเอาตัวรอด นำไปสู่การขาดจิตสำนึกสาธารณะหรือจิตอาสา อย่างไม่เคยปรากฏมาก่อนในสังคมไทย (กาญจนา สุวรรณศรี, 2562)

คำว่า “จิตอาสา” เป็นลักษณะเป็นจิตที่ไม่มุ่งดูตายต่อสังคม หรือความทุกข์ยากของผู้คน และปรารถนาเข้าไปช่วย ไม่ใช่ด้วยการให้ทาน ให้เงิน แต่ด้วยการสละเวลา ลงแรงเข้าไปช่วย ด้วยจิตที่เป็นสุขที่ได้ช่วยผู้อื่น แต่การอาสาช่วยด้วยจิตวิญญูณของมนุษย์ที่แท้จริง การสร้างสำนึกของจิตอาสาเป็นประตูที่เปิดโอกาสให้คนทั่วไปได้ร่วม แก้ไขลดช่องว่างเติมเต็มปัญหาบางอย่างในสังคม เช่น ปัญหาเยาวชน ปัญหาสิ่งแวดล้อมและอื่น ๆ ในสังคมโดยภาพรวม ปัจจุบันสังคมไทยตื่นตัวในเรื่องจิตอาสาและเคลื่อนไหวในเรื่องนี้มากขึ้น กระแสจิตอาสาแบบใหม่มีพลัง ในการเปลี่ยนแปลงแบบทวีคูณ แต่ไม่ครอบคลุมทุกประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมไทยและไม่สามารถกระจายตัว ไปช่วยเหลือได้ในทุกพื้นที่ กระแสจิตอาสาในสังคมไทยมีมานาน แต่ยังขาดการพัฒนาคุณภาพและศักยภาพ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2565) เพราะฉะนั้น ไม่ว่าจะเป็นช่วงเวลาในอดีต ปัจจุบัน หรือในอนาคต ความมีจิตอาสาของคนไทยก็จะมีอยู่ตลอดเวลา เพราะจิตอาสาไม่ได้เกิดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาเท่านั้น แต่จิตอาสาเกิดขึ้นเพื่อปรับปรุงหรือพัฒนาสิ่งที่มีอยู่แล้ว หรือดีอยู่แล้วให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป อีก (ประพิพรรณ ภาวนะวัฒน์, 2556) เพราะสังคมไทยถูกปลูกฝังด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่องค์สมเด็จพระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้ในคัมภีร์มีหลักคิดและมีแนวคิดอยู่หลายประการที่สามารถนำมาส่งเสริมสนับสนุนการ ปฏิบัติงานจิตอาสา เพื่อใช้เป็นแนวทางหรือเป็นแรงบันดาลใจในการทำงานจิตอาสาในปัจจุบันได้ ดังเช่น คุณธรรม จริยธรรมหรือแนวทางการทำงานหรือการบำเพ็ญพุทธกิจเพื่อช่วยเหลือสรรพสัตว์ของพระพุทธองค์ หรือพุทธจริยา ที่แสดงให้เห็นถึงความเสียสละ หรือพระกรุณาคุณของพระพุทธองค์ในการอุทิศชีวิตและความสุขสบายส่วนตน เพื่อให้หรือริทรัพย์ที่ยิ่งใหญ่แก่ผู้อื่น โดยการเผยแผ่พระธรรมเพื่อช่วยให้สรรพสัตว์พ้นจากความทุกข์ ถึงแม้จะมีอุปสรรค พระองค์ก็สามารถใช้สติปัญญาในการแก้ไขให้ผ่านพ้นไปได้ สิ่งสำคัญของพระพุทธศาสนาคือการตระหนัก ถึงคุณค่าของการให้และการช่วยเหลือผู้อื่นผ่านหลักพุทธธรรมต่าง ๆ เช่น สาราณียธรรม 6 ธรรมเป็นเหตุให้ระลึก ถึงกัน เป็นต้น (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2567) รวมทั้งยังมีหลักธรรมคำสอนที่มีความเกี่ยวโยง กันเป็นระบบโครงสร้างไว้เพื่อป้องกันปัญหาการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคม ถึงแม้ในยุคสมัยปัจจุบันนี้มีอุปสรรคปัญหามากมายหลากหลายรูปแบบ นอกจากนี้หลักธรรมในพระพุทธศาสนานั้นมีบทบาทสำคัญในการ เสริมสร้างความสามัคคีโดยต้องอาศัยหลักสาราณียธรรม (วิ.ป. (ไทย) 8/274/368) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ชุมชนเสาธงทอง มีจำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎร 869 คน 234 ครัวเรือน จำแนกประชากรเป็นชาย 449 คน และหญิง 420 คน เป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่ จึงได้มีการแบ่งชุมชนใหม่ออกจากชุมชนเสาธงทองเดิมเป็น 4 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนประชาพัฒนา ชุมชนชาวน้ำ ชุมชนตลาด และชุมชนเสาธงทองจนถึงปัจจุบัน โดยกิจกรรมด้านจิตอาสาที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนชุมชน ด้านสุขภาพและภัยพิบัติ เช่น การบริจาคโลหิต ช่วยเหลือผู้ป่วย ช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ แผ่นดินไหว ผ่านการจัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่องสุขภาพในชุมชน หรือมีอาสาสมัครกู้ชีพ กู้ภัย ตลอดถึงหน่วยคณะกรรมการชุมชน สภาองค์กรชุมชน อสม. ภาควิชาที่เกี่ยวของ และแกนนำชาวบ้าน ซึ่งมีการทำงานเป็นทีมคอยช่วยเหลือบรรเทาทุกข์ให้แก่ประชาชน ส่วนด้านสังคมและชุมชน มีการช่วยงานผู้สูงอายุ ผู้พิการ หรือผู้ด้อยโอกาส บริจาคสิ่งของ อาหาร เสื้อผ้าให้กับบ้านพักเด็กและสถานสงเคราะห์ เป็นต้น (เทศบาลเมืองปากพอง, 2566) โดยอุปสรรคปัญหาของการทำงานด้านจิตอาสาส่วนใหญ่ที่ยังขาดความสามัคคีในองค์กร ตลอดถึงยังขาดร่วมมืออย่างจริงจังของประชาชน และภาครัฐในเรื่องของข้อมูลข่าวสาร ทำให้เกิดความล่าช้า ไม่ทันต่อสถานการณ์ ทำให้ประชาชนไม่ได้รับการช่วยเหลือเยียวยาอย่างทันท่วงที

ด้วยเหตุผลตามที่ได้กล่าวมานี้ จึงทำให้ผู้วิจัย สนใจค้นคว้าเรื่องการส่งเสริมการทำงานจิตอาสาตามหลักสาราณียธรรม 6 ของชุมชนเสาธงทอง อำเภอปากพอง จังหวัดนครศรีธรรมราช พร้อมทั้งสามารถนำ ผลการวิจัยมาช่วยแก้ปัญหาความขัดแย้ง การขาดความสามัคคี การใช้กิริยามารยาทไม่เหมาะสม และการขาดความเสียสละอุทิศตนของคนในชุมชนเสาธงทอง นำไปสู่การปฏิบัติตนตามหลักสาราณียธรรม 6 ประการหนทางแห่งความสามัคคีผาสุก ผ่านการส่งเสริมในการทำงานจิตอาสา ทั้งยังสามารถเป็นแบบอย่างแนวทางให้แก่สาธารณชนตลอดถึงการนำไปประยุกต์ใช้ในชุมชนอื่น ๆ รวมถึงท่านผู้ที่มีความสนใจมุ่งมั่นในการศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสาของชุมชนเสาธงทอง อำเภอปากพอง จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาหลักสาราณียธรรม 6 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
3. เพื่อส่งเสริมการทำงานจิตอาสาตามหลักสาราณียธรรม 6 ของชุมชนเสาธงทอง อำเภอปากพอง จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เน้นการศึกษาเอกสาร (Documentary study) และการศึกษภาคสนาม (Field study) ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการทำงานด้านจิตอาสาตามหลักสาราณียธรรม 6 ของชุมชนเสาธงทอง อำเภอปากพอง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเฉพาะการศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎกและอรรถกถา มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1.1 การศึกษาในเชิงเอกสาร โดยศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งพระไตรปิฎก หนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่น ๆ เกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต และหลักสาราณียธรรม 6 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

1.2 การศึกษาภาคสนาม ผ่านการศึกษารูปแบบการส่งเสริมการทำงานด้านจิตอาสาตามหลักสภาราณียธรรม 6 ของชุมชนเสาชิงช้า โดยมีขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้

1.2.1 กำหนดพื้นที่เป้าหมายที่จะศึกษา โดยสำรวจและศึกษาสภาพบริบทของชุมชน วัดสถานศึกษา ขนบธรรมเนียม ประเพณี และสภาพปัญหาของชุมชน เป็นต้น

1.2.2 ศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-informant) ประกอบด้วยพระภิกษุผู้มีพรรษาไม่ต่ำกว่า 15 พรรษา ผู้นำชุมชนปัจจุบันหรือผู้มีประสบการณ์เป็นผู้นำ และตัวแทนประชาชนในการทำงานด้านจิตอาสาในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 3 ปีต่อเนื่อง จำนวน 20 รูป/คน ทั้งนี้เพื่อพิจารณาถึงกระบวนการการส่งเสริมการทำงานด้านจิตอาสาตามหลักสภาราณียธรรม 6 ของชุมชนเสาชิงช้า

1.2.3 ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ การใช้หลักสภาราณียธรรม 6 ของชุมชนเสาชิงช้าเพื่อการส่งเสริมการทำงานด้านจิตอาสา

1.2.4 ถอดองค์ความรู้การใช้หลักสภาราณียธรรม 6 ของชุมชนเสาชิงช้าเพื่อการส่งเสริมการทำงานด้านจิตอาสา

1.2.5 สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะทั้งในระดับนโยบาย องค์กร ชุมชน และระดับปัจเจกบุคคล

2. พื้นที่ดำเนินการวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 พื้นที่ดำเนินการวิจัย พื้นที่ในการวิจัย ได้แก่ ชุมชนเสาชิงช้า อำเภอปากพอง จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมจำนวน 20 รูป/คน ประกอบด้วย

2.2.1 พระภิกษุสงฆ์ จำนวน 5 รูป

2.2.2 ผู้นำชุมชน จำนวน 4 คน

2.2.3 ตัวแทนประชาชน จำนวน 11 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการ พัฒนาขึ้นจากการทบทวนเอกสารวรรณกรรม แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาการส่งเสริมการใช้หลักสภาราณียธรรม 6 เพื่อการทำงานด้านจิตอาสาโดยผ่านการวิเคราะห์เนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยดำเนินการออกแบบสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการใช้หลักสภาราณียธรรม 6 เพื่อการทำงานด้านจิตอาสาของคนในชุมชน โดยการใช้หลักเมตตากรรม และเมตตาจริกรรม เพื่อการแก้ปัญหาด้านการใช้กิริยามารยาทไม่เหมาะสม ใช้หลักเมตตาโมกกรรม เพื่อการแก้ปัญหาด้านการขาดความสามัคคี และใช้หลักสภาราณียธรรม 6 สีสามัญญตา และทิวาสามัญญตา เพื่อแก้ไขปัญหาด้านการขาดการเสียสละอุทิศตน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

4.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.2 ติดต่อประสานงานกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์

4.3 ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

4.4 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการใช้หลักสราณียธรรม 6 เพื่อการส่งเสริมการทำงานด้านจิตอาสาของคนในชุมชน โดยดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย วิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

4.5 ดำเนินการวิเคราะห์การใช้หลักสราณียธรรม 6 เพื่อการส่งเสริมการทำงานด้านจิตอาสาของคนในชุมชนเสาชิงช้า อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

4.6 ถอดองค์ความรู้จากงานวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมการทำงานจิตอาสาตามหลักสราณียธรรม 6 ของชุมชนเสาชิงช้า อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช”

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการโดยการนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มาจัดหมวดหมู่ แยกประเด็น และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการพิจารณาความสอดคล้องกับสถานการณ์พื้นที่ และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาข้อสรุปและเรียบเรียงผลการวิเคราะห์ข้อมูล และรายงานผลการศึกษารูปแบบการบรรยาย และรายงานผลการศึกษารูปแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสาของชุมชนเสาชิงช้า อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช สะท้อนให้เห็นถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสร้างความเข้มแข็งของสังคมผ่านกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ ซึ่งมีได้จำกัดเพียงการช่วยเหลือเฉพาะหน้า แต่ยังมุ่งสร้างความเข้มแข็งทางสังคม ผ่านการร่วมมือของประชาชนและองค์กรในท้องถิ่น กิจกรรมด้านสุขภาพและภัยพิบัติ เช่น การกู้ชีพ กู้ภัย และการให้ความรู้ด้านสุขภาพ ช่วยเสริมสร้าง ความมั่นคงทางชีวิตและสาธารณสุข ขณะเดียวกัน กิจกรรมด้านสังคม เช่น การดูแลผู้ด้อยโอกาสและการบริจาคสิ่งของ ช่วยสร้าง ความอบอุ่นและความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในชุมชน โดยสามารถสรุปได้จากการลงสัมภาษณ์ในพื้นที่จริง ดังนี้

1.1 ด้านสุขภาพและภัยพิบัติ

- การบริจาคโลหิต ช่วยเหลือผู้ป่วย และการบรรเทาทุกข์ผู้ประสบภัยพิบัติ เช่น น้ำท่วม ไฟไหม้ แผ่นดินไหว เป็นการแสดงออกถึง ความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ตามหลักพุทธธรรมเรื่อง “พรหมวิหาร 4” (เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา)

- การจัดกิจกรรมให้ความรู้ด้านสุขภาพในชุมชน และการมีอาสาสมัครกู้ชีพ กู้ภัย รวมทั้งการสนับสนุนของหน่วยงานต่าง ๆ เช่น อสม. คณะกรรมการชุมชน และภาคีเครือข่าย แสดงถึง พลังการทำงานเป็นทีม ที่มีความสำคัญต่อการจัดการปัญหาและลดความเสี่ยงในระดับท้องถิ่น

1.2 ด้านสังคมและชุมชน

- การช่วยเหลือผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส รวมถึงการบริจาคสิ่งของและอาหาร แก่บ้านพักเด็กและสถานสงเคราะห์ เป็นการสร้างทุนทางสังคม และส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีภายในชุมชน

- การปฏิบัติกิจกรรมดังกล่าวสะท้อนแนวคิด “จิตสาธารณะ” ที่เชื่อมโยงกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น “สังคหวัตถุ 4” (ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา) อันเป็นรากฐานของการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติ

1.3 บทบาทของเครือข่ายและแกนนำชุมชน

- การที่ชุมชนเสาธงทองมีคณะกรรมการชุมชน แกนนำชาวบ้าน และองค์กรเครือข่ายที่ทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบ ทำให้กิจกรรมจิตอาสามีความต่อเนื่องและสามารถบูรณาการทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- สิ่งนี้สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม (ที่เน้นการเสริมพลังให้ประชาชนเป็นเจ้าของการพัฒนา

ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสาของชุมชนเสาธงทอง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นตัวอย่างของความเสียสละ และการผสมผสานกันระหว่างหลักธรรมพุทธศาสนากับการพัฒนาชุมชนในความร่วมมือ ที่มุ่งเน้นการช่วยเหลือกันอย่างเป็นระบบและยั่งยืน ทั้งยังสะท้อนว่างานด้านจิตอาสาเป็นพลังทางสังคมที่สามารถขับเคลื่อนคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในระดับชุมชนได้อย่างแท้จริง

2. หลักสาราณียธรรม 6 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นหลักธรรมที่มีโครงสร้างอันนำไปสู่ความสามัคคีของหมู่คณะ หรือชุมชน มีความสำคัญระดับปัจเจกบุคคล คือ เป็นการขัดเกลาจิตใจออกจากจิตใจของบุคคลผู้ปฏิบัติ และในระดับสังคม สามารถก่อให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะนั้น ๆ และเป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ และปัญญา ทำให้เกิดความสุขจิตทั้งทางกาย วาจา และใจ ประกอบด้วย เมตตาทายกรรม เมตตาจารกรรม สาธารณโภคี สีสสามัญญตา ระดับสมาธิ คือ เมตตาโมกขกรรม และระดับปัญญา คือ ทิฏฐิสามัญญตา นอกจากนี้หลักธรรมที่สัมพันธ์กับหลักสาราณียธรรม หลักธรรมที่สนับสนุนและสัมพันธ์กับหลักสาราณียธรรมในพระพุทธศาสนามีอยู่มากมายหลายหมวดหมู่ เมื่อพิจารณาหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อการอยู่ร่วมกันภายในสังคมอย่างสงบสุขและมีความสัมพันธ์โดยเข้าไปสนับสนุนหลักสาราณียธรรมมีองค์ประกอบ 6 ประการ ได้แก่

2.1 เมตตาทายกรรม คือ การตั้งใจที่ประกอบด้วยเมตตาทายกรรมในเพื่อนมนุษย์ คือ ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจ ผ่านการแสดงกิริยาอาการสุภาพ อ่อนโยน เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับ

2.2 เมตตาจารกรรม คือ การตั้งใจที่ประกอบด้วยเมตตาจารกรรมในเพื่อนมนุษย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ ไม่มีโทษ แนะนำสั่งสอน ตักเตือนด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพไพเราะ เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับ

2.3 เมตตาโมกขกรรม คือ การตั้งใจที่ประกอบด้วยเมตตาจารกรรมในเพื่อนมนุษย์ การคิดถึงบุคคลอื่นด้วยจิตที่ปรารถนาให้เขามีความสุข คิดทำแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน

2.4 สาธารณโภคีตา คือ การแบ่งปันทรัพย์สินให้กับผู้อื่นโดยไม่เลือกบุคคล แม้เป็นของเล็กน้อยก็ไม่หวงไว้แต่ผู้เดียว มีน้ำใจนำไปแจกจ่ายแบ่งปันให้ผู้อื่นได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน

2.5 สีสสามัญญตา คือ การปฏิบัติตนตามระเบียบปฏิบัติเสมอเหมือนกับบุคคลอื่น มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

2.6 ทัศนวิสัยสามัญญตา คือ การมีความเห็นถูกต้องตามทำนองคลองธรรม (สัมมาทิฐิ) เสมอเหมือนกับผู้อื่น ทั้งต่อหน้าและลับหลัง พร้อมทั้งมีปัญญาในการแก้ไขปัญหา

3. การส่งเสริมการทำงานจิตอาสาตามหลักสาราณียธรรม 6 ของชุมชนเสาชิงช้า อำเภอปากน้ำ จังหวัด นครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า เป็นการนำหลักสาราณียธรรม 6 มาส่งเสริมการทำงานจิตอาสาของชุมชนเสาชิงช้า ในการแก้ปัญหการใช้กิริยามารยาทที่ไม่เหมาะสม ด้วยการนำหลักสาราณียธรรมมาส่งเสริมเป็นผลให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคม มีการพัฒนาการใช้กิริยามารยาทดีขึ้น เช่น การแสดงออกผ่านพฤติกรรมทางกายด้วยความเรียบร้อย ทางวาจาคำพูดที่ไพเราะอ่อนหวานขึ้น ทางจิตใจคิดดีคิดให้ทุกคนที่ประสบภัยให้พ้นทุกข์ มีระเบียบวินัยมากขึ้นและมีความเห็นชอบร่วมกันในข้อที่เป็นหลักการอันจะนำไปสู่ความหลุดพ้นสิ้นทุกข์ ขจัดปัญหาความแตกแยกในชุมชนให้ลดน้อยลง เป็นที่ประจักษ์ว่า หลักคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า นั้น ไม่ล้าสมัย นำมาใช้ก่อให้เกิดความสุขร่มเย็นแก่ปัญหาในสังคม ชุมชนลดลงได้ ซึ่งหัวใจสำคัญของหลักสาราณียธรรม 6 คือเป็นตัวเชื่อมโยงความสามัคคีปรองดองในการแสดงออกถึงหน้าที่และความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชนการทำงานด้านจิตอาสาในสังคม จัดเป็นการปฏิบัติต่อกันเพื่อความสามัคคีอยู่ร่วมกันในสังคมมีความเห็นใจกัน และมีปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกัน ทำให้เกิดความระลึกถึงกันสร้างสรรค์ให้เกิดความรัก ความเคารพ การสงเคราะห์ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาค ก่อให้เกิดประโยชน์กับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และสังคมต่อไป ซึ่งพบว่าการปฏิบัติทำหน้าที่จิตอาสาของชุมชนเสาชิงช้า ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการทำงาน ให้เกิดประโยชน์ โดยเห็นได้จากแสดงออกถึงกิริยามารยาทที่เหมาะสม มีความเมตตา พูดด้วยวาจาประกอบด้วยความเมตตา สามารถช่วยผู้ประสบภัยให้มีกำลังใจในการดำเนินชีวิตต่อไปอีกทางหนึ่ง และต้องประกอบไปด้วย เมตตากายกรรม เมตตาวาจากรรม เมตตามโนกรรม มีศีล มีปัญญาพร้อมที่จะช่วยเหลือด้วยความจริงใจ เต็มใจเพื่อความสุขของผู้ได้รับได้ช่วยเหลือ

การส่งเสริมการทำงานจิตอาสาตามหลักสาราณียธรรม 6 ของชุมชนเสาชิงช้า อำเภอปากน้ำ จังหวัด นครศรีธรรมราช สามารถแก้ปัญหาของชุมชนด้านขาดการเสียสละอุทิศตนของจิตอาสา ด้านเมตตากรรม ตั้งเมตตากรรมในเพื่อนด้วยกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลังคือ ช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจแสดงกิริยาอาการสุภาพ เคารพนับถือกันทั้งต่อหน้า และลับหลัง ด้านเมตตาวาจากรรม ตั้งเมตตาวาจากรรมในเพื่อนด้วยกันและผู้รับบริการทั้งต่อหน้าและลับหลังคือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือน ด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือทั้งต่อหน้าและลับหลัง ด้านเมตตามโนกรรม ตั้งเมตตามโนกรรมในเพื่อนมนุษย์และสมาชิก ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กันมองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน ด้านสาธารณโภคีตา ได้สิ่งของใดมาก็แบ่งปัน คือ เมื่อได้สิ่งใดมาแม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน ด้านศีลสามัญญตา มีศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนสมาชิกทั้งหลายทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความประพฤติสุจริตดีงามถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่รังเกียจของหมู่คณะ ด้านทัศนวิสัยสามัญญตา มีทัศนวิสัยดีเสมอกันกับเพื่อนสมาชิกทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ เห็นชอบร่วมกันในข้อที่เป็นหลักการ อันจะนำไปสู่ความหลุดพ้นสิ้นทุกข์ ขจัดปัญหา เพื่อความสุขแก่สังคม ชุมชน และประเทศชาติต่อไป นอกจากนี้ การปฏิบัติภารกิจต่อบุคคลผู้ประสบภัยในเวลามีเหตุการณ์อะไรต่างๆ ควรหันหน้ามาพูดจาปรึกษาหารือกันปรับความเข้าใจกัน ในฐานะจิต

อาสา ต้องรู้จักใช้กิริยามารยาทที่รู้จักยับยั้งความคิด ก่อนจะพูด จะทำ จะคิด เมื่อให้บริการแก่ประชาชน ดังนั้น คำพูดการใช้วาจาไพเราะเหมาะสมในการทำงานและร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในการทำงาน ไม่นิ่งนอนใจเมื่อมีการประสานงานขอความช่วยเหลือ

อภิปรายผล

1. แนวคิดเกี่ยวกับจิตอาสาของชุมชนเสาธงทอง อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการดำเนินงานภายใต้แนวคิดเกี่ยวกับความมีจิตอาสาที่มีรากฐานจากแรงจูงใจทั้งภายใน เช่น ความเมตตา ความสุขจากการช่วยเหลือผู้อื่น และแรงจูงใจภายนอก เช่น การยกย่องชมเชย การได้รับโอกาส ผ่านการเสียสละ เพื่อแก้ไขปัญหาในเรื่องการขาดความสามัคคี และความขัดแย้งจากความคิดเห็นที่แตกต่างกัน นำไปสู่การบรรเทาทุกข์ของประชาชน โดยหลักการปฏิบัติงานด้วยความสมัครใจเพื่อประโยชน์แก่ประชาชน สังคม และประเทศชาติ โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน โดยถือประโยชน์ส่วนรวมเหนือกว่าประโยชน์ส่วนตน ทำงานด้วยความอุทิศตนเสียสละ กระตือรือร้น เอื้ออาทร บริสุทธิ์ใจ และมีศรัทธามั่นคงที่จะช่วยเหลือหรือบำเพ็ญประโยชน์เพื่อผู้อื่น ช่วยให้บุคคลรู้สึกว่ามีคุณค่า และมีความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรศิริ ไม้ทอง ได้วิจัยเรื่อง “กระบวนการเสริมสร้างจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคม ของเยาวชนนานาชาติ” ผลการวิจัยพบว่า พฤติกรรมจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคมของเยาวชน นานาชาติตั้งอยู่บนฐานคติเดียวกัน คือ ความรักและความเมตตาต่อเพื่อนมนุษย์ โดยมีปัจจัยที่ส่งผล ต่อพฤติกรรม คือ บริบทประเทศ ครอบครัว เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ศาสนา และความเชื่อ (อรศิริ ไม้ทอง, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนัญชิตา ทิพย์ญาณ ได้วิจัยเรื่อง “การให้ความหมายพฤติกรรมจิตอาสาและกระบวนการขัดเกลาสังคมที่เสริมสร้างพฤติกรรมจิตอาสา ของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี” ผลการวิจัยพบว่า ความหมายของจิตอาสา คือ การช่วยเหลือผู้อื่น และสังคมด้วยความเต็มใจ สมัครใจ การนึกถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน การทำงานจิตอาสา ประกอบด้วย การวางแผน การลงมือทำ การติดตาม และประเมินผล ในลักษณะของผู้ที่มีจิตอาสา คือ เป็นผู้ที่มีจิตใจเสียสละ โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจ และทำแล้วไม่คิดว่าสิ่งนั้นเป็นภาระงาน แต่ทำจากความพึงพอใจและสมัครใจ โดยแสดงพฤติกรรมคือ มีความตระหนักรู้ คำนึงถึงประโยชน์สุขของส่วนรวม และสังคมเป็นหลัก มองเห็นคุณค่าของการเอาใจใส่ดูแลรักษาสิ่งที่เป็นของส่วนรวม และ 2) ปัจจัยการขัดเกลาทางสังคมคือ กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมที่บุคคลในสังคมได้รับการอบรมสั่งสอน และถ่ายทอดปลูกฝังวัฒนธรรมทั้งทางตรงและทางอ้อม ได้แก่ 1) สถาบันครอบครัว 2) สถาบันการศึกษา 3) กลุ่มเพื่อน 4) สถาบันสื่อสารมวลชน และ 5) สถาบันศาสนา ผ่านกระบวนการคือ การอบรมสั่งสอนด้วยวาจา การเป็นแบบอย่าง การลงโทษ การสร้างแรงจูงใจด้วยการให้รางวัล สร้างกฎเกณฑ์ หรือข้อตกลงร่วมกัน และการให้เรียนรู้ด้วยตนเอง (ชนัญชิตา ทิพย์ญาณ, 2564)

2. หลักสารณียธรรม 6 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท เป็นระบบการประพฤติปฏิบัติสำคัญที่ทำให้มนุษย์สามารถพัฒนาแนวทางการดำเนินชีวิตเพื่อการอยู่อาศัยร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างผาสุก เกิดขึ้นมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล เป็นเครื่องเตือนสติให้เกิดความตระหนักรู้และความสำคัญของความสามัคคีที่ต้องนำมาใช้ในการดำเนินชีวิต และเมื่อสามารถพัฒนาปรับปรุงและประยุกต์ให้ได้ผลดีแล้ว จึงนำไปเผยแผ่ แบ่งปัน ถ่ายทอดให้

คนใกล้ชิด และชักชวนเพื่อนมนุษย์ในสังคมให้ปฏิบัติตามด้วยการส่งเสริมหลักสาราณียธรรม 6 ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคมที่เราอยู่ร่วมกันได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอธิการเพรียว อดิตานุรกโข (พาลกระโทก) ได้วิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าหลักสาราณียธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท” ผลการวิจัยพบว่า หลักสาราณียธรรมนี้ เป็นหลักธรรมสำหรับการเสริมสร้างความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้นในสังคมอันจะนำมาซึ่งความสุข ความสันติ ความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าทั้งหลายทั้งปวง สังคมที่เราอยู่ในปัจจุบันนี้คงจะมีความสุขและน่าอยู่มากกว่านี้ยิ่งนัก ถ้าหากว่าคนไทยทุกคนเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เข้าอกเข้าใจซึ่งกันและกัน ยอมรับในความแตกต่าง ซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกันให้กำลังใจซึ่งกันและกันและรู้จักการให้อภัยกันอยู่ตลอดเวลา ขอให้ทุกท่านมาร่วมมือกันพัฒนาสังคมของพวกเราให้มีความอบอุ่นและน่าอยู่กันเถิด โดยการเสริมสร้างความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดขึ้นในสังคมแล้วพวกเราจะได้พบกับสันติภาพและความอบอุ่นที่แต่ละคนก็ปรารถนาและใฝ่ฝันหาอยู่ตลอดมา (พระอธิการเพรียว อดิตานุรกโข (พาลกระโทก), 2566)

3. การส่งเสริมการทำงานจิตอาสาตามหลักสาราณียธรรม 6 ของชุมชนเสาชิงช้า อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า การนำหลักสาราณียธรรม 6 มาใช้ในการปฏิบัติงานจิตอาสาของชุมชนเสาชิงช้า อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถแก้ปัญหาได้ดังนี้ คือ 1) การใช้หลักเมตตาทายกรรม เมตตาจริกรรม และเมตตาโมกกรรม สามารถแก้ปัญหาด้านการใช้กีฬามารยาทไม่เหมาะสมต่อสังคมส่วนรวม ทำให้ชาวชุมชนรู้จักใช้กีฬามารยาทดีทั้งทางกาย ผ่านการแสดงพฤติกรรมที่เรียบร้อยต่อผู้อื่น ไม่ใช้ความรุนแรง ทางวาจา ทำให้พูดไพเราะอ่อนหวาน เกิดความรักใคร่กลมเกลียวกัน และทางจิตใจ ทำให้มีจิตเมตตาจิตช่วยเหลือเพื่อมนุษย์ 2) การใช้หลักทวิญญูสามัญญตาและสีลสามัญญตา สามารถแก้ปัญหาด้านขาดความสามัคคี ทำให้ชาวชุมชนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคมมีความเห็นใจกัน และมีปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกัน ทำให้เกิดความระลึกถึงกันสร้างสรรค์ให้เกิดความรัก ความเคารพ การสงเคราะห์ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาค 3) การใช้หลักสาราณโกติ ทำให้ชาวชุมชนสามารถรู้จักการแบ่งปันนำไปสู่การแก้ปัญหาด้านขาดการเสียสละอุทิศตน เป็นผลให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น มีการอุทิศตนเอง ทรัพย์สิน เวลา เพื่อการทำงานมากขึ้น มีผลงานออกมาดีขึ้น ไม่ก่อให้เกิดปัญหาภายในองค์กร ชุมชนและสมาชิกด้วยกัน และระหว่างองค์กรลดลง นำไปสู่การสร้างค่านิยมการเป็นผู้นำที่มีความเสียสละเพื่อประโยชน์ และเป็นแบบอย่างที่ดีต่อสังคมส่วนรวม สอดคล้องกับงานวิจัยของ วงษ์ศิริ เรื่องศรีและคณะ ได้วิจัยเรื่อง “การเสริมศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในบริบทชุมชนประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทชุมชนประเทศไทย มี 8 ด้าน คือ 1) เกิดมาจากปัญหาและความจำเป็นของชุมชน 2) ผู้นำจิตอาสา มีภาวะผู้นำตามธรรมชาติ 3) การเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง 4) ตั้งอยู่บนรากฐานต้นทุนทางสังคม 5) การสื่อสารเชิงบวก 6) มีหลักธรรมตามหลักทางศาสนาเป็นแนวปฏิบัติ 7) มีจิตสำนึกสาธารณะ และ 8) กิจกรรมมีความต่อเนื่อง และแนวทางการพัฒนาเป็นกระบวนการเสริมสร้างศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มี 5 ประการ คือ 2.1) การประเมินความต้องการและความจำเป็น 2.2) การค้นหาแกนนำผู้นำรุ่นใหม่ 2.3) การใช้บริบทชุมชนเป็นพื้นฐาน การเสริมศักยภาพ 2.4) การดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอน และ 2.5) การประเมินผลและวางแผนยกระดับ และ 3) พัฒนาข้อเสนอแนวทางการเสริมสร้างศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน มี 5 ขั้นตอน คือ 1) ภาวะผู้นำและการสร้างความไว้วางใจ

2) การวางแผนการทำงานที่สอดคล้องกับความเป็นจริงของชุมชน 3) การเรียนรู้บนฐานบริบทชุมชน 4) การสื่อสารที่ทันสมัยแต่พอเพียง และ 5) การสรุปและปรับปรุงงาน (วงศ์สิริ เรื่องศรี และคณะ, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากงานวิจัยเรื่องนี้สรุปได้ว่า การส่งเสริมการทำงานจิตอาสาตามหลักสาราณียธรรม 6 ของชุมชนเสาชิงช้า กรุงเทพมหานคร จังหวัดนครราชสีมา เป็นการพัฒนาตามสาราณียธรรม 6 เป็นแนวทางสำคัญคือ 1) แนวทางของการใช้เมตตาภาวกรรม ด้วยการไม่เบียดเบียนเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลังคือช่วยเหลือกิจธุระของผู้ร่วมหมู่คณะด้วยความเต็มใจ ปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยแสดงกิริยาอาการสุภาพ และมีมารยาท 2) แนวทางการใช้เมตตาวัจกรรม ตั้งเมตตาวัจกรรมในเพื่อนด้วยกัน และผู้รับบริการทั้งต่อหน้าและลับหลังคือช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอน แนะนำตักเตือน ด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือผู้อื่นอย่างจริงใจ 3) แนวทางการใช้เมตตาภวนกรรมเพื่อการพัฒนาขั้นสูงในเพื่อนมนุษย์และสมาชิก คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใสต่อคนในสังคม 4) แนวทางการใช้หลักสาราณียคติ ด้วยการแบ่งปันสิ่งของที่ได้มา แม้เป็นของเล็กน้อย ก็ไม่หวงไว้ผู้เดียว นำมาแบ่งปันเฉลี่ยแจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน 5) แนวทางการใช้หลักศีลสามัญญตา มีศีลบริสุทธ์เสมอกันกับเพื่อนสมาชิกทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลัง คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม ถูกต้องตามระเบียบวินัย ไม่ทำตนให้เป็นที่รังเกียจของหมู่คณะ 6) แนวทางการใช้หลักทิฎฐิสามัญญตา มีทิฎฐิดีงามเสมอกันกับเพื่อนสมาชิกทั้งหลาย ทั้งต่อหน้าและลับหลังคือ เห็นชอบร่วมกันในข้อที่เป็นหลักการ อันจะนำไปสู่ความหลุดพ้น ลื่นทุกข์ ขจัดปัญหา เพื่อความสุขแก่สังคมชุมชน และประเทศชาติต่อไป ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้พัฒนาด้านจิตอาสาของชุมชนได้ผลดีนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนร่วมกับครอบครัว ชุมชน หน่วยงานราชการ และพระสงฆ์ควรมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของชุมชน โดยสร้างแรงจูงใจให้คนในชุมชนเกิดความยินดี พอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ตระหนักถึงความสำคัญ ของการส่งเสริมการทำงานจิตอาสาของบุคลากรในหน่วยงานหรือที่ตนมีความเกี่ยวข้องกับตนเอง สามารถที่จะนำไปสู่ชุมชนที่สามัคคี เข้มแข็ง ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นหน่วยงานแห่งการเรียนรู้พึ่งตนเองได้ บนพื้นฐานของความรัก ความเสียสละ สื่อสารกันด้วยความเข้าใจ ความเห็นอกเห็นใจกัน และมีท่าทีที่ความเป็นมิตรต่อกันและกัน จึงนำความสุขสันติสงบมาให้ได้ จึงสามารถสร้างภูมิคุ้มกันทางความคิดให้พึ่งพาตนเองให้ได้จริง และมีการใช้หลักคุณธรรม จริยธรรมควบคู่กับหลักธรรมาภิบาลที่มีประสิทธิภาพ อันจะนำไปสู่ความยั่งยืนที่แท้จริงของชีวิตในสังคมอุดมปัญญา และสังคมอุดมสุขได้ต่อไป นอกจากนี้ยังมี ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปคือ 1) ศึกษาการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาด้วยหลักสาราณียธรรม 6 2) ศึกษาวิเคราะห์หลักสาราณียธรรม 6 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ประกอบการอาชีพของสมาชิกในชุมชน

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา สุวรรณศรี. (2562). การพัฒนาจิตอาสาในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- ชนัญชิตา ทิพย์ญาณ. (2564). การให้ความหมาย พฤติกรรมจิตอาสาและกระบวนการขัดเกลาสังคมที่ เสริมสร้าง พฤติกรรมจิตอาสาของนักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี. ใน วารสาร สังคมศาสตร์และ วัฒนธรรม, 5(2), 36-52.
- เทศบาลเมืองปากพอง. (2566). แผนชุมชนในเขตเทศบาลเมืองปากพอง ทั้ง 22 ชุมชน. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2568 จาก https://www.pakphanangtown.go.th/citizen_guide/detail/136
- ประไพพรรณ ภาณุวัฒน์. (2556). จิตอาสา คือดอกไม้ที่ไม่ให้ผล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วัฒนาพานิชย์ จำกัด.
- พระอธิการเพ็ญ อดิตานุกโร (พาลกระโทก). (2566). ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าหลักสราณียธรรมใน พระพุทธศาสนาเถรวาท. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วงษ์ศิริ เรืองศรี และคณะ. (2565). การเสริมศักยภาพผู้นำจิตอาสาเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ในบริบทชุมชนประเทศ ไทย. วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ, 7(7), 16-32.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2567). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานয়กรัฐมนตรี. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570), ราชกิจจานุเบกษา 139 ตอนพิเศษ (1 พฤศจิกายน).
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. (2542). คำถาม-ตอบปัญหาทางพระพุทธศาสนา เล่ม ๒. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ มหามกุฏ ราชวิทยาลัย.
- อรศิริ ไม้ทอง. (2564). กระบวนการเสริมสร้างจิตอาสาและความรับผิดชอบต่อสังคม ของเยาวชนนานาชาติ. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย.

การส่งเสริมหลักสี่ปายะ 4 เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา ของวัดมหาธาตุวชิรมงคล (วัดบางโทอง) ตำบลนาเหนือ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดกระบี่ THE PROMOTING OF THE FOUR SAPPAYA PRINCIPLES FOR BUDDHIST TOURISM MANAGEMENT AT MAHATHAT VAJIRAMONGKOL TEMPLE (BANGTHONG TEMPLE), NA NUEA SUBDISTRICT, AO LUEK DISTRICT, KRABI PROVINCE

พระครูสมุห์วิธวินท์ อคฺคฺปนฺณญฺ*, พระครูวิจิตรศีลาจาร ชาตาวณฺโณ (กิตฺติโกหฺมะ), สิทธิโชค ปาณะศรี

PhrakhruSamhuwidhavin Aggapañño*, Phrakru Wijitsilajarn Chatawunno (Kitikora), Sittichok Panasree

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Master of Arts Program in Buddhist Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: 6603105007@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดมหาธาตุวชิรมงคล (วัดบางโทอง) ตำบลนาเหนือ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดกระบี่ 2) เพื่อศึกษาหลักสี่ปายะ 4 ในพระพุทธศาสนา 3) เพื่อส่งเสริมหลักสี่ปายะ 4 เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดมหาธาตุวชิรมงคล (วัดบางโทอง) ตำบลนาเหนือ อำเภอลำลูกเกด จังหวัดกระบี่ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เน้นการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกจากพระสงฆ์ ไวยาวัจกร กรรมการวัด ผู้นำชุมชน และประชาชนทั่วไป เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูป/คน แล้วนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบการเขียนบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า 1) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดมหาธาตุวชิรมงคล (วัดบางโทอง) เป็นกิจกรรมที่สำคัญที่เป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ที่นำไปสู่การสร้างงาน สร้างอาชีพ และกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น 2) หลักสี่ปายะ 4 ในพระพุทธศาสนา เป็นหลักการสำหรับการเลือกสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม เกื้อกูลต่อการประพฤติปฏิบัติธรรม ทั้งที่พักอาศัย เพื่อนกัลยาณมิตร สภาพอากาศ ใกล้เคียงแหล่งอาหาร และยารักษาโรค ตลอดจนการแวดล้อมด้วยผู้ทรงธรรม และทรงภูมิปัญญา เพื่อช่วยในการพัฒนาศักยภาพของตนเองให้ได้รับผลจากการประพฤติปฏิบัติจนบรรลุคุณงามความดีหรือเข้าถึงมรรคผลนิพพาน 3) การส่งเสริมหลักสี่ปายะ 4 เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดมหาธาตุวชิรมงคล (วัดบางโทอง) เป็นรูปแบบการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้ที่ต้องการเดินทางไปวัดทำบุญ ไหว้พระ ชมโบราณสถาน ทำให้เกิดความศรัทธาและพร้อมที่จะน้อมนำหลักธรรมคำสอนไปประพฤติปฏิบัติเพื่อพัฒนาจิตใจ และสติปัญญา

คำสำคัญ: การส่งเสริม, หลักสี่ปายะ 4, วัดมหาธาตุวชิรมงคล (วัดบางโทอง), การท่องเที่ยวเชิงพุทธ

Abstract

This research paper aims to: 1) To examine the concepts of Buddhist-oriented tourism management at Wat Mahathat Wachiramongkol (Wat Bang Thong), Na Nuea Subdistrict, Ao Luek District, Krabi Province; 2) To study the principle of the Four *Sappaya* in Buddhism; and 3) To promote the application of the Four *Sappaya* for the management of Buddhist-oriented tourism at Wat Mahathat Wachiramongkol (Wat Bang Thong), Na Nuea Subdistrict, Ao Luek District, Krabi Province. This study employed a qualitative research methodology, focusing on documentary analysis and in-depth interviews. Key informants consisted of 20 participants, including monks, temple administrators, temple committee members, community leaders, and local residents. The findings were presented in a descriptive narrative form. The research results revealed the following: 1) The concept of Buddhist-oriented tourism management at Wat Mahathat Wachiramongkol (Wat Bang Thong) constitutes a significant activity that has brought about economic, social, and cultural transformations. These changes have contributed to job creation, career development, and income distribution within the local community. 2) The principle of the Four *Sappaya* in Buddhism provides guidelines for selecting suitable and supportive environments conducive to the practice of Dhamma. This encompasses appropriate dwellings, wholesome companionship, favorable climate, access to food and medicine, as well as association with virtuous and wise individuals. Such conditions enable practitioners to cultivate their potential and attain wholesome qualities, leading ultimately to the realization of the Path, Fruition, and Nibbana. 3) The promotion of the Four *Sappaya* in the management of Buddhist-oriented tourism at Wat Mahathat Wachiramongkol (Wat Bang Thong) serves as a model for fostering religious tourism. This approach encourages visitors who come to the temple for merit-making, worship, and appreciating sacred sites to develop faith and a willingness to embrace Buddhist teachings, thereby enhancing their spiritual and intellectual development

Keywords: Promotion, The Four *Sappaya* Principles, Wat Mahathat Wachiramongkol (Wat Bang Thong), Buddhist Tourism

บทนำ

ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา เป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากขึ้น มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากนิยมเดินทางไปวัดเพื่อร่วมกิจกรรมทางศาสนาการปฏิบัติธรรม ซึ่งแนวความคิดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ มีมาก่อน พ.ศ. 1 โดยคำว่าท่องเที่ยวปรากฏในคำบาลีว่า “จร” (อ่านว่า จะระ) ซึ่งปรากฏคำเกี่ยวกับการท่องเที่ยว คือ วิจรติ, สยจรติ แปลว่า เที่ยว สัณฺจโรไป (พระอุตรคณาธิการ (ชินนทร์ สระคำ) และจำลอง สารพัตนิก, 2555) ดังจะเห็นจากการเดินทางเชิงพระพุทธศาสนาได้แพร่หลายไปในนักท่องเที่ยวทุกกลุ่ม ซึ่งมักใช้ช่วงเวลาวันหยุดเทศกาล

โดยพระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2562 ได้ให้ความหมายไว้ว่า “การบริหารและพัฒนาการท่องเที่ยว” หมายความว่า การจัดสร้าง พัฒนาและปรับปรุง แหล่งท่องเที่ยว การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว การรักษาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว การจัดกิจกรรม การท่องเที่ยว การพัฒนาบริการท่องเที่ยว การพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยว การสร้างและเผยแพร่ องค์ความรู้ทางการท่องเที่ยว การสร้างสินค้าทางการท่องเที่ยว การรักษาความปลอดภัยทางการท่องเที่ยว หรือการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวหรืออุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยคำนึงถึงหลักการการท่องเที่ยวเพื่อคนทั้งมวล ตลอดจนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรมในสังคม ไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมอันเป็นการสนับสนุนให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ” (พระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ (ฉบับที่ 2), 2562) นอกจากนี้ ภาครัฐยังดำเนินการด้านนโยบายหลายประการโดยเฉพาะด้าน Soft Power & THACCA ซึ่งมีการตั้งคณะกรรมการยุทธศาสตร์ Soft Power และผลักดันโครงการต่าง ๆ เช่น “1 Family 1 Soft Power” และงานเทศกาลระดับชาติ เพื่อเสริมสร้างภาพลักษณ์และดึงดูดนักท่องเที่ยวผ่านวัฒนธรรมและความคิดสร้างสรรค์ และเตรียมจัดตั้ง Thailand Creative Culture Agency (THACCA) เพื่อเป็นหน่วยงานหลักขับเคลื่อนเศรษฐกิจสร้างสรรค์ รวมถึงด้านศิลปะ วัฒนธรรม ดนตรี ฯลฯ (วิกิพีเดีย, 2568) เนื่องจากการท่องเที่ยวมีส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบโครงสร้างขั้นพื้นฐานของภาคคมนาคม รวมไปถึงการค้าและการลงทุน โดยเฉพาะการส่งเสริมวัฒนธรรมนั้น จะต้องแสดงรายละเอียดและการจะสร้างความมั่นคงได้ต้องเป็นศูนย์รวมของจิตใจคนและผ่อนคลายจากนักท่องเที่ยว รวมไปถึงสามารถยกระดับจิตใจได้ด้วยกิจกรรมทางพระพุทธศาสนานั้นมีส่วนช่วยในการทำให้เป็นจุดสนใจต่อนักท่องเที่ยวมาก ซึ่งทางวัดต้องให้ความสำคัญ เช่น การจัดสถานที่ การหาที่พักผ่อนหย่อนใจ การบริการที่จืดจางเพื่อรองรับคน (แพรววิทย์ ไพประพันธ์, 2563)

วัดมหาธาตุวรวิหาร ตั้งอยู่ที่บ้านบางโทง ตำบลนาเหนือ อำเภอบางบาล จังหวัดกระบี่ สร้างขึ้นในปีพ.ศ. 2483 ในที่ดินบริจาคของนายเปล้า ทองศิริ นายมัน พงกิจ และนายน่วม คำพันธ์ บนพื้นที่กว่า 100 ไร่ บริเวณรอบวัดเป็นสวนยางพาราและสวนปาล์มน้ำมัน ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของกระบี่ (ปิ่น บุตรี, 2562) มีจุดแข็งในด้านภูมิศาสตร์ เนื่องจากตัวจังหวัดตั้งอยู่ในเขตพื้นที่การท่องเที่ยวของฝั่งอันดามัน และได้เปรียบด้านการบริหารจัดการการปกครอง เป็นวัดที่มีความสงบ ร่มรื่น เหมาะสำหรับการพักผ่อนเป็นที่พักใจ สร้างขึ้นถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย และมีความเป็นสัปปายะ เหมาะสมกับการเป็นสถานปฏิบัติ เป็นที่ยึดเหนี่ยวด้านจิตใจของประชาชนในจังหวัดกระบี่ มีผู้เยี่ยมชมมากที่สุดของภาคใต้ พร้อมทั้งมีการจัดกิจกรรมสำคัญ ๆ เกี่ยวกับวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และการจัดกิจกรรมการบูชาพระเชี้ยวแก้วสำคัญทางพระพุทธศาสนาพุทธบริษัทให้ความเคารพนับถือ เป็นต้น ภายในวัดประกอบด้วยอาคารที่ได้รับการตกแต่งงดงามจำนวนมาก ซึ่งสร้างขึ้นในเวลาที่แตกต่างกันเป็นวัดที่ใหญ่ที่สุดและมีผู้คนนับถือมากที่สุดแห่งหนึ่งในจังหวัดกระบี่ การสร้างเจดีย์ จุดเด่นของวัดคือพระมหาธาตุเจดีย์ เณริมพระเกียรติ 50 พรรษา มหาชีราลงกรณ ที่สร้างขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งขณะนั้นดำรงพระราชอิสริยยศ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร พระมหาธาตุเจดีย์มีความสูงประมาณ 95 เมตร บริเวณรอบ ๆ มีการประดับตกแต่งคล้ายคลึงกับมหาเจดีย์พุทธคยา สถานที่ตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ประเทศอินเดีย โดยรอบของพระมหาธาตุเจดีย์มีระเบียงทั้ง 4 ด้าน และมีพระพุทธรูปต่าง ๆ ประดิษฐานอยู่จำนวนมาก ภายในพระมหาธาตุเจดีย์มีพระพุทธรูปเป็นพระประธานองค์ใหญ่ มีภาพจิตรกรรมฝาผนังเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับพุทธประวัติ และตกแต่งด้วยลายกระหนก

ลายไทยอ่อนช้อย ภายในโบสถ์มีภาพวาดฝาผนังอยู่รอบ ๆ อีกทั้งมีพระพุทธรูปอยู่มากมายเช่นกัน ทั้งนี้ อาวาส (ที่อยู่) ที่อยู่ ที่พักอาศัย และสถานที่ปฏิบัติ มี 2 อย่าง ได้แก่ อาวาสสัปปายะ คือ ที่พัก ที่อยู่ ที่อาศัยและสถานที่ที่ไม่เหมาะสมแก่การปฏิบัติ และอาวาสสัปปายะ คือ ที่อยู่ ที่พักที่อาศัย และสถานที่ที่เหมาะสมแก่การปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติควรเลือกอยู่ในอาวาสสัปปายะเหมาะสมแก่การปฏิบัติ เห็นได้ว่าหลักสัปปายะที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกเป็นอุปการะให้เกิดปฏิสัมภิทา 4 ด้วยปัญญา ทำให้เกิดความเจริญแก่ผู้ปฏิบัติ ตลอดถึงสามารถบรรลุจุดหมายคือความสงบสุข มีพระนิพพานเป็นที่สุด (อง.สตตก. (ไทย) 23/38/59) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)

ในปัจจุบันนี้ มีข่าวความเสื่อมเสียจากวงการพระพุทธศาสนาหลายกรณี ทำให้ประชาชนขาดความเคารพศรัทธาในตัวพระสงฆ์ผู้เป็นเสมือนตัวแทนสำคัญของพระพุทธศาสนา จึงทำให้พุทธบริษัทเริ่มไม่ค่อยสนใจในการเข้าวัดทำบุญ นอกจากนี้ ก็พบปัญหาแหล่งท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรมลงเนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสร้างความเสียหายให้แก่แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทั้งทางบก และทางน้ำโดยเฉพาะพื้นที่ภาคใต้ซึ่งเป็นภูมิภาคที่มีนักท่องเที่ยวต่างชาติทุกระดับ เข้ามาท่องเที่ยวจำนวนมากควรผลักดันรูปแบบและเส้นทางการท่องเที่ยวประเภทใหม่ (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโร และคณะ, 2556)

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำวิจัยเรื่อง การส่งเสริมหลักสัปปายะ 4 เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดมหาธาตุวชิรมงคล (วัดบางโพง) ตำบลนาเหนือ อำเภอบ้านลาด จังหวัดกระบี่ โดยการศึกษาสภาพปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาวัด และแนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาที่จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ชุมชน วัด และประเทศชาติ รวมทั้งสนใจที่จะศึกษาถึงด้านพุทธศิลป์ วัฒนธรรมประเพณี หลักธรรมและแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นที่มีอยู่ในวัด ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดมหาธาตุวชิรมงคล (วัดบางโพง) ตำบลนาเหนือ อำเภอบ้านลาด จังหวัดกระบี่ อย่างยั่งยืนสืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดมหาธาตุวชิรมงคล (วัดบางโพง) ตำบลนาเหนือ อำเภอบ้านลาด จังหวัดกระบี่
2. เพื่อศึกษาหลักสัปปายะ 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
3. เพื่อส่งเสริมหลักสัปปายะ 4 เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดมหาธาตุวชิรมงคล (วัดบางโพง) ตำบลนาเหนือ อำเภอบ้านลาด จังหวัดกระบี่

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เน้นการศึกษาเอกสาร (Documentary study) และการศึกษาภาคสนาม (Field study) ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมหลักสัปปายะ 4 เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดมหาธาตุวชิรมงคล (วัดบางโพง) ตำบลนาเหนือ อำเภอบ้านลาด จังหวัดกระบี่ โดยเฉพาะการศึกษาค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎกและอรรถกถา มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1.1 การศึกษาในเชิงเอกสาร โดยศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ คัมภีร์พระไตรปิฎก เอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ ตำรา หนังสือ หรือเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เกี่ยวกับการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ และหลักสัปปายะ 4 ในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

1.2 การศึกษาในภาคสนาม ศึกษารูปแบบการส่งเสริมหลักสัปปายะ 4 เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดมหาธาตุวชิรมงคล (วัดบางโพง) ตำบลนาเหนือ อำเภอบ้านลาด จังหวัดกระบี่ โดยมีขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้

1.2.1 กำหนดพื้นที่เป้าหมายที่จะศึกษา โดยสำรวจ และศึกษาสภาพบริบทของวัด ศาสนสถาน ขนบธรรมเนียม ประเพณี และสภาพปัญหาของวัดมหาธาตุวชิรมงคล (วัดบางโพง) เป็นต้น

1.2.2 ศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-informant) ประกอบด้วยพระสังฆาธิการผู้มีประสบการณ์ด้านการปกครอง ไวยาวัจกร/กรรมการ วัดมหาธาตุวชิรมงคล (วัดบางโพง) ผู้นำชุมชน ตัวแทนผู้ประกอบการร้านค้า และตัวแทนนักท่องเที่ยว จำนวน 20 รูป/คน ทั้งนี้ เพื่อพิจารณาถึงกระบวนการส่งเสริมหลักสัปปายะ 4 เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดมหาธาตุวชิรมงคล (วัดบางโพง)

1.2.3 ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์ แนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาและการส่งเสริมหลักสัปปายะ 4 ของวัดมหาธาตุวชิรมงคล (วัดบางโพง)

1.2.4 ถอดองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมหลักสัปปายะ 4 เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดมหาธาตุวชิรมงคล (วัดบางโพง)”

1.2.5 สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะทั้งในระดับนโยบาย วัด ชุมชน และระดับสังคม

2. พื้นที่ดำเนินการวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 พื้นที่ดำเนินการวิจัย ได้แก่ วัดมหาธาตุวชิรมงคล (วัดบางโพง) ตำบลนาเหนือ อำเภอบ้านลาด จังหวัดกระบี่

2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมจำนวน 20 รูป/คน ประกอบด้วย

2.2.1 เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุวชิรมงคล (วัดบางโพง) จำนวน 1 รูป

2.2.2 ผู้ช่วยเจ้าอาวาส จำนวน 1 รูป

2.2.3 ไวยาวัจกร/กรรมการ วัดมหาธาตุวชิรมงคล (วัดบางโพง) จำนวน 3 คน

2.2.4 ตัวแทนผู้ประกอบการร้านค้า จำนวน 3 คน

2.2.5 ตัวแทนนักท่องเที่ยว จำนวน 3 คน

2.2.6 ผู้นำชุมชน/ประชาชน / มัคคุเทศก์ จำนวน 9 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการ พัฒนาขึ้นจากการทบทวนเอกสารวรรณกรรม แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมหลักสัปปายะ 4 เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดมหาธาตุวชิรมงคล (วัดบางโพง) โดยผ่านการวิเคราะห์เนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยดำเนินการออกแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมการใช้หลักสัปปายะ 4 เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดมหาธาตุวชิรมงคล (วัดบางโพง) โดยการใช้หลักอาวาส สัปปายะ หลักอาหารสัปปายะ

หลักบุคคลสัปายะ และหลักธรรมสัปายะ เพื่อการแก้ปัญหาด้านความสะอาด ด้านกิจกรรมและพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และด้านการประชาสัมพันธ์ของวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

4.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.2 ติดต่อประสานงานกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์

4.3 ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

4.4 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการใช้หลักสัปายะ 4 เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร (วัดบางโพง) โดยดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย วิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

4.5 ดำเนินการวิเคราะห์การส่งเสริมหลักสัปายะ 4 เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร (วัดบางโพง) ตำบลนาเหนือ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดกระบี่

4.6 ถอดองค์ความรู้จากการวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมหลักสัปายะ 4 เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร (วัดบางโพง) ตำบลนาเหนือ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดกระบี่”

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการโดยการนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มาจัดหมวดหมู่ แยกประเด็น และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการพิจารณาความสอดคล้องกับสถานการณ์พื้นที่ และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาข้อสรุปและเรียบเรียงผลการวิเคราะห์ข้อมูล และรายงานผลการวิจัยในรูปแบบการบรรยาย และในรูปแบบพรรณนาเนื้อความ

ผลการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร (วัดบางโพง) ตำบลนาเหนือ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดกระบี่

แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงพุทธ เป็นรูปแบบการเดินทางท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา ผ่านการโบราณสถาน โบราณวัตถุ อันเป็นเอกลักษณ์ด้านสถาปัตยกรรม จิตรกรรม และงานพุทธศิลป์ต่าง ๆ โดยกรมการศาสนาเรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ และในแต่ละภูมิภาคของไทยจะมีรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวไปตามความเชื่อ และวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ ซึ่งเป็นจุดดึงดูดที่สำคัญ ซึ่งแนวคิดการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ราชวรมหาวิหาร (วัดบางโพง) มีหัวใจสำคัญ คือ

1.1 การท่องเที่ยวเชิงพุทธ เป็นการเปิดประสบการณ์ด้านการเดินทางท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจและซึมซับวัฒนธรรมด้านพระพุทธศาสนาโดยมีวัดอันเป็นศาสนสถานในการถ่ายทอดเรื่องราว กล่าวคือ เป็นการศึกษาหาความรู้จากสิ่งที่มีมองเห็นจากภายนอก ทั้งทางธรรมชาติ และทางศิลปวัฒนธรรม แล้วมองสรรพสิ่ง

โดยเป็นองค์รวม ให้เกิดความเข้าใจในความหมาย และซาบซึ้งถึงภายในอันเป็นธรรม และสามารถปฏิบัติต่อสิ่งต่าง ๆ อย่างเกื้อกูลกันและกัน ซึ่งนำไปสู่การสร้างระบบโครงข่ายที่ก่อให้เกิดประโยชน์ในหลายมิติ คือ

1.1.1 ด้านเศรษฐกิจ

- เกิดรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงศาสนา เช่น งานบุญ เทศกาลประเพณี การเข้าร่วมปฏิบัติธรรม

- สร้างรายได้เสริมให้แก่วัด ชุมชน และผู้ประกอบการท้องถิ่น เช่น การจำหน่ายของที่ระลึก อาหาร ที่พัก และที่พักแบบโฮมสเตย์ เป็นต้น

- กระจายรายได้สู่เมืองรองหรือพื้นที่ชนบทที่เป็นแหล่งวัฒนธรรมดั้งเดิม

1.1.2 ด้านสังคมและชุมชน

- ชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมพุทธ

- เกิดความภาคภูมิใจในรากเหง้าและประเพณีทางศาสนา

- เสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชน-วัด-รัฐ-นักท่องเที่ยว

1.1.3 ด้านวัฒนธรรมและจิตวิญญาณ

- ส่งเสริมการเรียนรู้หลักธรรมและคุณค่าทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง

- นักท่องเที่ยวเกิดประสบการณ์ การปฏิบัติธรรม-สมาธิ-จิตใจสงบ

- วัดกลายเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณที่เชื่อมโยงคนรุ่นใหม่กับศาสนา

1.1.4 ด้านสิ่งแวดล้อมและความยั่งยืน

- การจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธเน้น ความเรียบง่าย ประหยัด และไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม

- ส่งเสริมพฤติกรรมที่เป็นมิตรกับธรรมชาติ (ลดขยะ, ลดการใช้ทรัพยากรเกินจำเป็น)

- วัดและชุมชนได้รับแรงสนับสนุนให้ออกแบบกิจกรรมที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับหลัก

พุทธธรรม

1.1.5 ด้านการทูตและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

- ดึงดูดชาวพุทธต่างชาติให้มาเยือนประเทศไทย เช่น การท่องเที่ยวตามรอยพุทธประวัติ

- เสริมสร้างภาพลักษณ์ไทยในฐานะ “ศูนย์กลางพระพุทธศาสนาโลก”

- เกิดความร่วมมือด้านศาสนาและวัฒนธรรมระหว่างประเทศ

หลักจากนโยบายท่องเที่ยวเชิงพุทธ รายได้และเศรษฐกิจชุมชนเติบโต ชุมชนและวัดเข้มแข็ง สร้างการมีส่วนร่วมแล้ว สังคมสามารถเข้าถึงหลักธรรมและเกิดการพัฒนาจิตใจ นำไปสู่เกิดการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและยั่งยืน ตลอดจนเสริมสร้างภาพลักษณ์และบทบาทของสังคมชาวพุทธไทยในระดับเวทีโลก

1.2 เจ้าอาวาสมีแนวคิดวิสัยทัศน์ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา โดยการให้ทุกฝ่ายช่วยกันระดมความคิดในการพัฒนาวัด มีการประชุมปรึกษาหารือกับพระภิกษุ สามเณร บุคคลภายในวัด ผู้นำชุมชน ตัวแทนชุมชนวางแผนระบบระเบียบและมีนโยบายจัดระบบสภาพสิ่งแวดล้อมให้มีความสงบร่มรื่น และมีความปลอดภัย คือ 1) สะอาด 2) สวยงาม 3) สงบ 4) เสียสละ 5) สามัคคี 6) มีมารยาท จึงมีการจัดภูมิทัศน์และรักษาความสะอาดได้อย่างดีเยี่ยม มีการปรับปรุงภูมิทัศน์รอบบริเวณวัด ให้มีความสะอาด ร่มรื่น สวยงาม มีการ

ประดับตกแต่งรูปปั้นที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา และเน้นสภาพสิ่งแวดล้อมภายในวัดให้มีความสงบ สะอาด สว่าง คุ้มร่มรื่น ปลอดภัยน่าอยู่อาศัยเป็นอย่างยิ่ง

1.3 สภาพปัญหาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ (วัดบางโพง) การบริหารจัดการสร้างเส้นทางเพื่อความสะดวกสำหรับการเดินทางยังไม่พร้อมเท่าที่ควร ตลอดจนการเดินทางเข้า-ออกวัดไม่มีรถประจำทาง ทำให้สภาพการจราจรแออัด และไม่มีอาคารรองรับนักท่องเที่ยวที่จะมาพักค้างแรม ตลอดจนร้านค้าร้านอาหารรอบบริเวณวัดยังมีน้อย จึงไม่เพียงพอต่ออัตราการขยายตัวของนักท่องเที่ยว

2. หลักสัปปายะ 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

หลักสัปปายะ 4 เป็นหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการเอื้ออำนวยต่อการบำเพ็ญเพียรภาวนา หรือการใช้ชีวิตอย่างร่มเย็นสงบสุข คำว่า สัปปายะ แปลว่า สิ่งที่เหมาะสม หรือสิ่งที่เกื้อกูล หมายถึง สิ่งแวดล้อมหรือปัจจัยในการเลือกสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ตลอดจนการปฏิบัติตนอย่างสำรวมระงับอินทรีย์ทั้ง 6 อันเป็นขั้นตอนการเตรียมความพร้อมทั้งด้านร่างกาย วาจา และจิตใจ หรือเกื้อกูลต่อการประพฤติปฏิบัติสมณวิปัสสนากรรมฐานของพระภิกษุสงฆ์ โดยเน้นการสอนให้อยู่กับธรรมชาติ เพื่อเข้าใจธรรมชาติให้มากที่สุด นำไปสู่การดำเนินชีวิตแบบสงบหรือสันโดษเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการขัดเกลาจิตใจ ซึ่งหลักสัปปายะ มีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ อาวาสสัปปายะ ที่อยู่อาศัยสงบ ร่มเย็น เหมาะสมต่อการภาวนา บุคคลสัปปายะ การคบหากับบุคคลผู้เป็นกัลยาณมิตร เกื้อกูลการพัฒนาจิตใจ อาหารสัปปายะ การบริโภคพอดี ถูกต้องตามกาล ถูกสุขลักษณะ ธรรมสัปปายะ หลักธรรมและการเรียนรู้ที่ถูกต้อง ที่เกื้อกูลต่อการพัฒนาปัญญา เพื่อเป็นการช่วยให้การพัฒนาตนเองได้รับผลอย่างเต็มที่จนบรรลุคุณงามความดีหรือเข้าถึงมรรคผลนิพพานตามหลักทางพระพุทธศาสนา

3. การส่งเสริมหลักสัปปายะ 4 เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ (วัดบางโพง) ตำบลนาเหนือ อำเภอบ้านหมี่ จังหวัดลพบุรี

3.1 การส่งเสริมหลักอาวาสสัปปายะ เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ (วัดบางโพง) มีการปรับปรุงแก้ไขจุดด้อยด้านอาวาส (สถานที่) โดยทางวัดได้มีการวางแผนผังปรับโครงสร้างอาคารสถานที่ ภูมิทัศน์ของวัดโดยแบ่งโซนหรือเขตของวัดให้เป็นเขต เช่น เขตพุทธาวาส สังฆาวาส เป็นต้น โดยออกแบบการสร้างอาคารให้เกิดประโยชน์สูงสุดและชุมชน สร้างที่พักค้างแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและจัดระบบภายในวัด เช่น ลานจอดรถ ร้านขายของที่ระลึก โซนพักผ่อน ที่ปฏิบัติธรรม ให้โดยสะดวกปลอดภัย ทำให้วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ (วัดบางโพง) มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการต้อนรับการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา

3.2 การส่งเสริมหลักอาหารสัปปายะ เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ (วัดบางโพง) มีการปรับปรุงแก้ไขจุดด้อยด้านอาหารของวัด ด้วยการส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ตั้งพุทธเพื่อคอยให้บริการด้านอาหารหรือเครื่องดื่มบริเวณวัด ทำให้ระบบสาธารณูปโภคด้านโภชนาการของวัดมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย สะอาด ถูกหลักอนามัย และราคาไม่แพง เพื่อให้เหมาะสมกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัด และสามารถให้บริการนักท่องเที่ยวได้ทั่วถึง เป็นที่ประทับใจเมื่อได้มาเยี่ยมชมเยือนวัด

3.3 การส่งเสริมหลักบุคคลสัปปายะ เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ (วัดบางโพง) มีการปรับปรุงแก้ไขจุดด้อยด้านบุคคล ด้วยการตั้งชมรมแม่คหุเทศาภิบาลให้มีการทำงาน

เป็นทีม หรือให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาฝึกฝนให้กับพระภิกษุ และชาวบ้านในชุมชน ให้เป็นมัคคุเทศก์ที่คอยแนะนำบรรยาย ที่มีลักษณะการพูดแบบสุภาพสละสลวย คือ พูดดีเป็นนัยสย เป็นการพูดชักนำให้นักท่องเที่ยวดำเนินการตามกฎระเบียบของสถานที่ท่องเที่ยว หรือเรื่องอื่นๆ เพื่อให้เหมาะสมกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัด เพื่อคอยบริการให้นักท่องเที่ยวได้เข้าชมทั่วถึงแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของวัดได้และได้เข้าใจเรื่องราวประวัติของวัดโดยการได้ฟังการบรรยายของมัคคุเทศก์ที่ทางวัดได้จัดไว้บริการต้อนรับ

3.4 การส่งเสริมหลักธรรมสปปายะ เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดมหาธาตุวชิรมงคล (วัดบางโทง) มีการปรับปรุงแก้ไขจุดด้อยของวัดการประชาสัมพันธ์ด้วยทางวัดจัดทีมประชาสัมพันธ์ในการแพร่ข่าวสารข้อมูลของวัดให้นักท่องเที่ยวได้ทราบทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ และมีการจัดโครงการต้นไม้พูดได้ เช่น มีแผ่นป้ายเขียนคติธรรมหรือสุภาษิต ตามต้นไม้ต่าง ๆ ภายในวัด เพื่อบริการให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ทางพระพุทธศาสนามากยิ่งขึ้นได้ศึกษาเรียนรู้สิ่งที่ต้องการเกิดความรู้สึกประทับใจสามารถประชาสัมพันธ์ให้กับวัดได้อีกทางหนึ่ง และจัดให้มีที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตภายในวัดด้วยมีการบริการระบบ WIFI ฟรี เพื่อการสื่อสารที่สะดวกของนักท่องเที่ยวและเป็นการประชาสัมพันธ์ด้วย เป็นต้น

อภิปรายผล

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดมหาธาตุวชิรมงคล (วัดบางโทง) ตำบลนาเหนือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่นั้น พบว่า

วัดมีการจัดการในการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา เน้นพิธีกรรมทางศาสนาดีมาก แต่มีอุปสรรคด้านการจราจร ซึ่งทำให้การจัดสถานที่จอดรถยนต์ยังไม่เพียงพอ ระบบสาธารณสุข เช่น ห้องน้ำยังไม่เพียงพอ และไม่สะอาดเท่าที่ควร ร้านค้าต่าง ๆ ภายในวัดเป็นระเบียบแต่พอค่า แม่ค้าจากภายนอกเข้ามาจอดรถขายน้ำ ขยายกาแฟ ยังไม่เป็นระเบียบ ต้นไม้ที่ให้ความร่มรื่นภายในวัดยังมีน้อยมาก ต้องจัดสวนและปลูกต้นไม้ใหญ่จะสร้างความสวยงาม ร่มรื่น และมีมุมถ่ายภาพมากขึ้น ทางวัดได้ส่งเสริมการท่องเที่ยวหลากหลาย เช่น การเที่ยว ชมเรื่องราวประเพณีวัฒนธรรมของชาวพื้นเมือง พิพิธภัณฑ และพุทธประวัติผ่านภาพฝาผนัง ตลอดจนการชม ธรรมชาติที่มีความสวยงาม และจุดเด่นของวัดคือในเรื่องรูปทรงของพระธาตุเจดีย์ที่มีศิลปะแบบพุทธคยา และยังมีองค์พระประธานประจำอุโบสถที่มีประวัติการสร้างทุกอย่าง มีความงดงามในศิลปะยุคใหม่มีแห่งเดียวในประเทศไทยหรือในโลกก็ว่าได้ และมีนโยบายจัดระบบสภาพสิ่งแวดล้อมให้มีความสงบร่มรื่น ปลอดภัย คือ 1) สะอาด 2) สว่าง 3) สงบ 4) เสียสละ 5) สามัคคี ซึ่งมีข้อแตกต่างจากกับงานวิจัยของ อัจฉริยาพร คันธมาลาเจริญ ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในแนวทางการท่องเที่ยว 4.0 กรณีศึกษาพื้นที่ตำบลกีดช้าง อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการท่องเที่ยวมี 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอนุรักษ์ และการท่องเที่ยวเชิงเกษตร 2) รูปแบบการท่องเที่ยวแหล่งวัฒนธรรม และ 3 . รูปแบบการท่องเที่ยวในความสนใจพิเศษ ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬา และการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวในพื้นที่ของตำบลกีดช้างที่มีศักยภาพสูง ได้แก่ การท่องเที่ยวแบบผจญภัยและกีฬา การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและอนุรักษ์ เนื่องจากมีกิจกรรมการล่องแพและกิจกรรมการดูช้างหรือปางช้าง เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจ มีการเข้าถึงสะดวก

และสิ่งอำนวยความสะดวกด้านการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก ร้านค้า ร้านอาหาร การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อออนไลน์ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มผู้ประกอบการในพื้นที่และนักท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ (อัจฉริยาพร คันธมาลาเจริญ, 2564)

จากที่ได้ศึกษาทำให้เห็นข้อแตกต่างว่า รูปแบบการท่องเที่ยวมีด้วยกันหลายรูปแบบ ซึ่งแต่ละพื้นที่ก็มีการสร้างจุดเด่น และปรับปรุงจุดด้อยด้านการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดต่อประชาชนส่วนรวม ซึ่งการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวก็เป็นการสร้างเอกลักษณ์ให้แก่ชุมชน สังคมและประเทศชาติ

2. หลักสัปปายะ 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา

หลักสัปปายะ 4 ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎกหลายเล่ม ส่วนในคัมภีร์ชั้นรอง เช่น คัมภีร์อรรถกถา และคัมภีร์วิสุทธิมรรค โดยเฉพาะในพระสูตรมีการกล่าวถึงมากที่สุด มีการตีความเป็นสองลักษณะ คือ ในปฐมนิพนธ์สัปปายะปฏิปทาสูตร ปฐมสมุคฆาตสัปปายสูตร ทุตติยสมุคฆาตสัปปายสูตร ได้กล่าวถึงปฏิปทาสัปปายะอันได้แก่การปฏิบัติตนที่เหมาะสมต่อการบรรลุมรรคผลนิพพาน และสัปปายะที่เกื้อหนุนแก่การปฏิบัติธรรมอันได้แก่ อยู่ในถิ่นที่เหมาะสม (ส.สพ. (ไทย) 18/147/180-181) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ได้แก่

2.1 อาวาสสัปปายะ ที่อยู่เป็นสุขสบายคือทำให้วัดเป็นอารามเป็นที่ร่มรื่นร่มเย็นเป็นรมณีสถาน เจริญตาสบายใจแก่ผู้พบเห็นเป็นศูนย์กลางของชุมชนทั้งด้านวัตถุ และจิตใจ ได้แก่ ที่อยู่อาศัย หรือวัด ราวป่า โคนต้นไม้ กุฏิสงฆ์ อาราม ที่มีความเหมาะสมเพื่อการประพฤติปฏิบัติหรือการดำเนินชีวิตตามสมควร

2.2 อาหารสัปปายะ อาหารเป็นที่สบายตามปกติเมื่อมีที่อยู่แล้วต้องคำนึงถึงการกินอาหารการจัดสวัสดิการเรื่องอาหาร ตลอดจนอาหารที่มีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน

2.3 บุคคลสัปปายะ ได้แก่ บุคคลเป็นที่สบาย คือ บุคคลที่เป็นกัลยาณมิตร ตลอดจนการปฏิบัติตนให้เกิดประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น

2.4 ธรรมสัปปายะ ธรรมเป็นที่สบาย โดยจุดมุ่งหมายหลักของวัดคือเป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมเป็นที่แสดงพระธรรมเทศนาหรือการกล่าวบรรยายธรรมให้พุทธศาสนิกชน ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม หรือดำเนินชีวิตถูกต้องตามธรรม (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2567)

หลักสัปปายะ 4 ประการ เป็นหลักการดูพื้นที่ด้านภูมิศาสตร์สำหรับใช้พิจารณาหาสถานที่ที่เหมาะสมในการปฏิบัติธรรมตามหลักพระธรรมวินัย ทำให้พระภิกษุสงฆ์เกิดความสงบสุข ไม่ต้องลำบากขัดสนระหว่างการปฏิบัติ และนอกจากสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมแก่การประพฤติตนแล้ว การแวดล้อมด้วยผู้คนเป็นกัลยาณมิตรก็มีผลดีในการช่วยให้พัฒนาตนเองได้รับผลอย่างเต็มที่ ในจิตวิทยาเชิงบวก เชื่อว่า พฤติกรรม ความสุข และศักยภาพของมนุษย์ เกิดขึ้นได้ดีเมื่อบุคคลอยู่ใน สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเติบโต (growth-conducive environment) เช่น สถานที่อยู่ที่ปลอดภัยและสงบ การมีเครือข่ายสังคมที่สนับสนุน การมีพฤติกรรมสุขภาพที่สมดุล เช่น การกินนอน ออกกำลังกาย การเข้าถึงข้อมูล ความรู้ หรือปัญญาที่ช่วยให้เข้าใจชีวิตอย่างมีความหมาย คือเป็นเงื่อนไขที่สนับสนุนศักยภาพ ความสุข และความเข้มแข็งทางจิตใจของมนุษย์ ทั้งสองต่างมุ่งไปที่ การสร้างเงื่อนไขภายนอกและภายในที่เอื้อต่อการเติบโตของจิตใจ ส่วนจิตวิทยาสมัยใหม่ใช้คำว่า “supportive condition” แต่มีเป้าหมายเหมือนกันคือ สภาพแวดล้อมที่ดีเอื้อต่อการพัฒนาศักยภาพที่สูงสุดของมนุษย์

3. การส่งเสริมหลักสัปปายะ 4 เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดมหาธาตุ วชิรมงคล (วัดบางโหลง) ตำบลนาเหนือ อำเภออ่าวลึก จังหวัดกระบี่นั้น พบว่า

3.1 การส่งเสริมหลักอวาสสัปปายะ เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดมหาธาตุวชิร มงคล (วัดบางโหลง) เป็นการปรับปรุงจุดด้อยเรื่องอาคารสถานที่ โดยทางวัดได้วางแผนผังแบ่งเขตของวัดให้เป็นระเบียบ เช่น เขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส และเขตสังฆาวาส เป็นต้น และจัดระบบภายในวัด เช่น มีบริเวณลานจอดรถ ร้านขายของที่ระลึก โซนพักผ่อน และสร้างที่พักค้างแรมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว โดยการออกแบบที่เน้นให้เกิดประโยชน์สูงสุด จะทำให้สถานที่ที่มีความสงบ มีความปลอดภัย สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูศรีกิตติยาธร (นนทชัย เจริญยุทธ) และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต” ผลการวิจัยพบว่าการประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต เป็นการประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 ประการ ได้แก่ 1) ด้านอवासสัปปายะ เป็นการจัดการโบราณสถาน และที่สำคัญภายในวัดที่เอื้อต่อการท่องเที่ยว โดยการปรับปรุงโบราณสถานที่สำคัญตามหลักไตรสิกขา ได้แก่ สะอาด (ศีล) สงบ (สมาธิ) และสว่าง (ปัญญา) 2) โดยได้จัดบริเวณวัดไว้อย่างร่มรื่น สงบร่มเย็น รุ้สึกสบายผ่อนคลาย (พระครูศรีกิตติยาธร (นนทชัย เจริญยุทธ) และคณะ, 2564)

3.2 การส่งเสริมหลักอาหารสัปปายะ เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดมหาธาตุวชิร มงคล (วัดบางโหลง) การปรับปรุงแก้ไขจุดด้อยด้านอาหารของวัด ด้วยการให้ร้านค้า ร้านอาหารภายในวัดหรือรอบบริเวณวัดมีระบบการบริหารจัดการที่ดี ใช้วัตถุดิบที่มีคุณภาพ มีความสะอาด ถูกหลักอนามัย ตลอดจนการจำหน่ายอาหารในราคาที่ย่อมเยา และมีความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อให้เหมาะสมกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัด ดำเนินการไปด้วยความความเป็นระเบียบ และสามารถให้บริการนักท่องเที่ยวได้ทั่วถึง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทวีชัย พลอามาตย์ และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาสัปปายะสถานที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรมของสถาบันสงฆ์เพื่อสันติภาพ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ” ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมด้านอาหารสัปปายะ คือ 1) อาหารที่ถูกหลักอนามัยประกอบด้วยอาหารที่มีครบห้าหมู่โดยจะเน้นไปเรื่องของอาหารที่ย่อยง่าย อาจแบ่งสำหรับผู้ที่มาปฏิบัติธรรมหลากหลายเมนู และมีรายการอาหารแจ้งให้ทราบล่วงหน้า มีอาหารเจ อาหารมังสวิรัต ถือว่าเป็นอาหารที่เหมาะสมอยู่แล้ว แต่สำหรับคนที่มาปฏิบัติธรรมนั้นที่ยังต้องรับประทานโปรตีนจากเนื้อสัตว์ ก็ควรเน้นแบบอาหารย่อยง่าย เช่น เนื้อปลา เป็นต้น 2) วัตถุดิบที่นำมาประกอบอาหาร เป็นสิ่งที่หาได้ง่ายจากท้องถิ่น อาทิ ผักสวนครัว ผักปลาตามฤดูกาล เนื้อปลา เนื้อไก่ และในอนาคตที่พระเณรหรือว่าบุคคลที่อยู่ในวัดนั้นได้ดำเนินการที่จะปลูกผักอินทรีย์ที่สามารถที่จะเป็นผักสดๆ ปลอดภัยสะอาด ประกอบอาหารได้ (ทวีชัย พลอามาตย์ และคณะ, 2564)

3.3 การส่งเสริมหลักธรรมสัปปายะ เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดมหาธาตุวชิร มงคล (วัดบางโหลง) เป็นการปรับปรุงแก้ไขจุดด้อยด้านบุคคล ด้วยการตั้งชมรมมัคคุเทศก์ ให้มีระบบการทำงานเป็นทีม หรือให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาฝึกอบรมให้กับพระภิกษุ และชาวบ้านในชุมชน ในแนวทางการเป็นมัคคุเทศก์ที่ดี ที่มีคุณสมบัติของความเป็นกัลยาณมิตร บุคลิกยิ้มแย้มแจ่มใส คอยให้คำแนะนำนักท่องเที่ยวให้ดำเนินการตามกฎระเบียบของสถานที่ท่องเที่ยวในแหล่งศาสนสถาน จะทำให้นักท่องเที่ยวที่ได้เข้าชมแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของวัด ได้ประสบการณ์ที่น่าประทับใจจากการเยี่ยมชมวัดแล้ว ยังได้เจอผู้คนที่เปี่ยมมิตร จะก่อให้เกิด

ประโยชน์อย่างสูงสุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระอธิการณัฐวรรธน์ ปุญญาโม (ทวีวรเกียรติ) และคณะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 ในการพัฒนาวัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา” ผลการวิจัยพบว่า การบริหารจัดการเกี่ยวกับบุคคลภายในวัด เพื่อให้บริการด้านต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว ประกอบด้วยนักประชาสัมพันธ์ภายในวัด มัคคุเทศก์ บุคลากรที่คอยดูแลรักษาความปลอดภัย ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยภายในบริเวณพื้นที่ที่ได้รับผิดชอบตลอดเวลาดูแลการผ่านเข้าออกของบุคคลภายนอกและยานพาหนะทำการตรวจเช็คทรัพย์สินที่จะนำเข้าหรือส่งออกภายในบริเวณพื้นที่ที่ได้รับผิดชอบ คอยอำนวยความสะดวกเรื่อง การจราจร ทางเข้าออก และภายในบริเวณพื้นที่ที่ได้รับมอบหมายแก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งมีหน้าที่ ในการประชาสัมพันธ์ด้านการบริการนักท่องเที่ยว และการปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยให้นักท่องเที่ยวรู้สึกประทับใจและปลอดภัย (พระอธิการณัฐวรรธน์ ปุญญาโม (ทวีวรเกียรติ) และคณะ, 2568)

3.4 การส่งเสริมหลักสัปปายะ 4 เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดมหาธาตุวรวิหาร (วัดบางโพง) การปรับปรุงแก้ไขจุดด้อยด้านการปฏิบัติธรรม ทางวัดส่งเสริมให้มีกิจกรรมการประพฤติปฏิบัติ เช่น โครงการบวชนกขัมมะ (หรือที่เรียกว่า “บวชชีพรามณ์” หรือ “บวชนกขัมมะจาริณี/นกขัมมะจาริณ”) เป็นกิจกรรมเชิงพุทธศาสนาที่จัดขึ้นเพื่อให้พุทธศาสนิกชนได้มีโอกาสฝึกปฏิบัติธรรมอย่างเข้มข้นในระยะเวลาหนึ่ง โดยมีลักษณะสำคัญคือการสมาทาน ศีล 8 และปฏิบัติตามระเบียบวัตรอย่างสงบเสถียรคล้ายสมณะชั่วคราว จุดมุ่งหมายเพื่อสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนา และฝึกฝนจิตใจให้ห่างจากกิเลส ปลุกฝังความสงบ และพัฒนาปัญญา สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูนิรมิตสังฆกิจ และคณะได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาวัดตามหลักสัปปายะเพื่อเป็นศูนย์การสอนวิปัสสนากรรมฐาน” ผลการวิจัยพบว่า 1) ในสมัยพุทธกาลพระสงฆ์ได้อาศัยอยู่ในวัดหรือเสนาสนะที่มีความสะดวก เหมาะสม หรือมีความเป็นสัปปายะในการศึกษาพระไตรปิฎกและการฝึก วิปัสสนากรรมฐาน โดยเฉพาะที่อยู่อาศัยหรือเสนาสนะที่ตั้งอยู่ในสิ่งแวดล้อมอันสะอาด สงบ ร่มเย็น และสอดคล้อง สัมพันธ์กับธรรมชาติ 2) วัดที่เป็นศูนย์การสอนวิปัสสนากรรมฐาน มีความพร้อมและมีการพัฒนาให้เป็นไปตาม แนวสัปปายะ ทั้งในเรื่องที่อยู่อาศัย สถานที่เดินทางและเส้นทางสัญจร พื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ วิปัสสนาจารย์ ผู้ทรงคุณ มีอาหารที่บริบูรณ์ มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และมีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่สมดุลไม่ตึงไม่ หย่อนเกินไป และ 3) แนวทางในการพัฒนาวัดตามหลักสัปปายะ 1-3) เพื่อให้เป็นศูนย์การสอนวิปัสสนากรรมฐาน จะต้องพัฒนาใน 3 มิติสำคัญ คือ 1) ด้านสถานที่อยู่อาศัย และการขบฉัน 2) ด้านกายภาพเพื่อรองรับบุคคลและ กิจกรรม และ 3) ด้านสภาพแวดล้อมโดยรอบวัด โดยเฉพาะเส้นทางสัญจร (พระครูนิรมิตสังฆกิจ และคณะ, 2567)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากที่ได้วิจัยเรื่อง การส่งเสริมหลักสัปปายะ 4 เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดมหาธาตุวรวิหาร (วัดบางโพง) ตำบลนาเหนือ อำเภอบ้านดง จังหวัดกระบี่ สรุปได้ว่า 1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดมหาธาตุวรวิหาร (วัดบางโพง) มีหัวใจสำคัญ คือการท่องเที่ยวเชิงพุทธ เป็นการเดินทางท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจและซึมซับแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาโดยมีวัดอันเป็นศาสนสถานในการถ่ายทอดเรื่องราว กล่าวคือ เป็นการศึกษาหาความรู้จากสิ่งที่มีมองเห็นจากภายนอก ทั้งทาง

ธรรมชาติดี และทางศิลปวัฒนธรรม แล้วมองสรรพสิ่งโดยเป็นองค์รวม 2) หลักสัปปายะ ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา เป็นการกล่าวถึงความสำคัญของสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมเอื้อประโยชน์ต่อการประพฤติปฏิบัติให้เกิดผลสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางพระพุทธศาสนา 4 ประการ คือ 1) อาวาสสัปปายะ คือ ที่อยู่อาศัยที่มีความเหมาะสมในการปฏิบัติศาสนกิจทุกประการสำหรับพระภิกษุสงฆ์และสามเณร 2) อาหารสัปปายะ คือ อาหารที่สะอาด ถูกหลักอนามัย 3) บุคคลสัปปายะ คือ บุคคลที่อยู่ร่วมกันโดยกัลยาณมิตรธรรม สนับสนุนกันไปในแนวทางที่เป็นไปเพื่อความเจริญ 4) ธรรมสัปปายะ คือ สภาพที่จะเป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติสมถวิปัสสนากัมมัฏฐาน 3) การส่งเสริมหลักสัปปายะ 4 เพื่อการจัดการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดมหาธาตุ วชิรเมฆ (วัดบางโพง) ตำบลนาเหนือ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทางวัดได้ส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวผ่านรูปแบบกิจกรรมทางศาสนา เช่น ท่มผ้าพระธาตุเจดีย์ สวดมนต์ข้ามปี พิธีตักบาตรวันขึ้นปีใหม่ พิธีตักบาตรเทโว หรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและวันสำคัญอื่น ๆ เป็นต้น ผ่านความร่วมมืออย่างจริงจังจากภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน ตลอดจนนักท่องเที่ยวผู้สนใจในความงดงามของพระพุทธศาสนาได้เข้ามาเที่ยวในวัด นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังมีข้อเสนอแนะดังนี้ คือ ควรส่งเสริมให้มีสถานปฏิบัติธรรมประจำตำบล เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ เพื่อช่วยขับเคลื่อนพระพุทธศาสนาและสนับสนุนภาคการท่องเที่ยวในฝั่งอันดามัน ดังนั้น จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1) ควรส่งเสริมให้วัดเป็นวัดต้นแบบ ด้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ศิลปของพระพุทธศาสนา 2) ควรส่งเสริมบุคลากรด้านการวางแผนพัฒนาเชิงโครงสร้างด้านระบบรักษาความปลอดภัยด้วยระบบ AI อัจฉริยะ นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) ศึกษาแนวทางการมีส่วนร่วมของวัด ชุมชน และประชาชน 2) การส่งเสริมหลักสัปปายะ 4 ที่ปรากฏในพระพุทธศาสนากับที่อยู่อาศัยของชุมชนเพื่อการประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน 3) ศึกษาบริบทของชุมชน เพื่อการพัฒนาที่อยู่อาศัยตามแนวทางของหลักสัปปายะ 4

เอกสารอ้างอิง

- ทวีชัย พลอามาตย์ และคณะ. (2564). การพัฒนาสัปปายะสถานที่เอื้อต่อการปฏิบัติธรรมของสถาบันสงฆ์ เพื่อสันติภาพ อำเภอบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์, 9(3), 1028-1039.
- ปิ่น บุตรี. (2562). วัดมหาธาตุวชิรเมฆ งามตระการตา มิ่งมงคลคู่ จ. กระบี่ ไต่พระบารมี “ในหลวง ร. 10”. เรียกใช้เมื่อ 10 มิถุนายน 2568 จาก <https://mgronline.com/travel/detail/9620000043767>
- พระครูนิรมิตสังฆกิจ และคณะ. (2567). การพัฒนาวัดตามหลักสัปปายะเพื่อเป็นศูนย์การสอนวิปัสสนากรรมฐาน. วารสารวิจัยวิชาการ, 7(5), 1-12.
- พระครูศรีกิตติยาธรร (นนทชัย เจริญยุทธ) และคณะ. (2564). การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 เพื่อเสริมสร้างการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนาของวัดไชยธาราราม (วัดฉลอง) อำเภอบางบาล จังหวัดสุพรรณบุรี. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 6(2), 517-530.
- พระมหาสุทนต์ อากาศโร และคณะ. (2556). การพัฒนารูปแบบและกระบวนการจัดการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ (ฉบับที่ 2). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 67 ก หน้า 160-161 (22 พฤษภาคม 2562).
- พระอธิการณัฐวรรณ์ ปุณฺณกาโม (ทวีวรเกียรติ) และคณะ. (2568). การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 ในการพัฒนา วัดเพื่อการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา. วารสารพุทธศาสนศึกษา มจร. อุบลราชธานี, 7(1), 185-196.
- พระอุตรคณาธิการ (ชวินทร์ สระคำ) และจำลอง สารพัดนึก. (2555). พจนานุกรมบาลี-ไทย. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ธรรมสารจำกัด.
- แพรววิทย์ ไพประพันธ์. (2563). การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของวัดและชุมชน ในอำเภอสามพราณ จังหวัด นครปฐม. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิกิพีเดีย. (2568). คณะกรรมการยุทธศาสตร์ซอฟต์แวร์แห่งชาติ. เรียกใช้เมื่อ 23 สิงหาคม 2568 จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/>
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2567). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด.
- อัจฉริยาพร คันธมาลาเจริญ. (2564). การพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวในแนวทางการท่องเที่ยว 4.0 กรณีศึกษา พื้นที่ตำบลกุดช้าง อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่. ใน วิทยานิพนธ์การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนเมืองและสภาพแวดล้อม. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

การประยุกต์หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อความยั่งยืนทางสังคม: วิเคราะห์เชิงรัฐศาสตร์ ในสังคมไทย*

THE APPLICATION OF THE FOUR PRINCIPLES OF SANGHAVATTHU FOR SOCIAL SUSTAINABILITY: A POLITICAL SCIENCE ANALYSIS IN THAI SOCIETY

รวีวรรณ จำปาสิทธิ์*, พระมหาสุร โจนธมโม, ประสาท สามารถกุล, วีรพงษ์ คณะปรีชา

Raweewan champasit*, Phramaha Sor Rochanathammo, Prasat samartkul, Weerapong Khanapreecha

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬารามราชวิทยาลัย นครปฐม ประเทศไทย

Social Sciences Mahamakut Buddhist University Nakhon Pathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: annandgida@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน (การให้), ปิยวาจา (วาจาไพเราะอ่อนหวาน), อตถจริยา (การประพฤติประโยชน์) และสมานัตตตา (การวางตนเสมอภาค) ซึ่งเป็นหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างความยั่งยืนทางสังคมไทย ภายใต้บริบทของสังคมไทยร่วมสมัยที่กำลังเผชิญกับปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ ความแตกแยกทางการเมือง และความเปราะบางของโครงสร้างทางสังคมในปัจจุบัน โดยบทความนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ผ่านการศึกษาเอกสารทางวิชาการ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หนังสือ และการพิจารณากรณีศึกษาจากสังคมการเมืองไทย เพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้และสร้างแนวทางเชิงนโยบายที่สามารถบูรณาการหลักธรรมสังคหวัตถุเข้ากับระบบการบริหารจัดการและการกำหนดนโยบายสาธารณะของรัฐผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า หลักสังคหวัตถุ 4 มิได้เป็นเพียงหลักธรรมเชิงศีลธรรมหรือศาสนาเท่านั้น หากแต่ยังสามารถพัฒนาเป็นยุทธศาสตร์เชิงรัฐศาสตร์ที่มีศักยภาพสูงเมื่อได้รับการสนับสนุนอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการสร้างวัฒนธรรมองค์กรภาครัฐที่เน้นเมตตาธรรม การสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ที่มุ่งเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจระหว่างรัฐกับประชาชน ตลอดจนการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในกระบวนการตัดสินใจและการรับผิดชอบร่วมกันในทางสังคมข้อเสนอสำคัญของบทความคือ การบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เข้าสู่กลไกการกำหนดนโยบาย การปฏิรูประบบราชการ และการพัฒนากรอบ การทำงานภาครัฐสมัยใหม่ ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างสังคมที่มั่นคง สมานฉันท์ และยั่งยืน ทั้งในมิติทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม โดยมีรากฐานจากคุณค่าทางจริยธรรมที่ยังปรากฏในวัฒนธรรมไทย อันเป็นปัจจัยสำคัญ ที่จะช่วยให้สังคมไทยเผชิญและก้าวข้ามวิกฤตความเปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: สังคหวัตถุ 4, ความยั่งยืนทางสังคม, นโยบายสาธารณะ

Abstract

This article aims to study the application of the Four Social Principles (Sangahavatu 4), namely Dana (generosity), Piyavaca (pleasant and gentle speech), Attacariya (conducting oneself for the benefit of others), and Samanattata (equitable behavior), which are key ethical teachings in Buddhism. The study seeks to explore how these principles can serve as a framework for promoting social sustainability in contemporary Thai society, which currently faces challenges such as economic inequality, political division, and fragile social structures. The article employs a qualitative analysis approach, reviewing academic literature, relevant research, books, and case studies from Thai sociopolitical contexts, to synthesize knowledge and propose policy-oriented guidelines for integrating these ethical principles into public administration and policy-making processes. The analysis indicates that the Four Social Principles are not merely religious or moral doctrines, but can be developed into high-potential political strategies when systematically supported. Specifically, they can foster a public-sector organizational culture rooted in compassion, encourage constructive communication that builds trust between the state and citizens, and create genuine opportunities for public participation and shared social responsibility. A key recommendation of this article is the integration of the Four Social Principles into policy-making mechanisms, bureaucratic reforms, and frameworks for modern public administration. This integration can contribute to building a stable, harmonious, and sustainable society across economic, political, and social dimensions, grounded in deeply embedded Thai ethical values. Such an approach is crucial for enabling Thai society to confront and overcome transformative challenges with resilience and stability.

Keywords: Sangahavatthu, Social Sustainability, Public Policy

บทนำ

ประเทศไทยในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมาได้ประสบกับความเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะภายหลังการพัฒนาเศรษฐกิจในยุคแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504) เป็นต้นมา ส่งผลให้เกิดการกระจุกตัวของทรัพยากรในเมืองใหญ่ ขณะที่พื้นที่ชนบทส่วนใหญ่ยังคงเผชิญกับความยากจนและการเข้าถึงบริการของรัฐอย่างจำกัด ความเหลื่อมล้ำทางรายได้และโอกาสจึงกลายเป็นปัญหาเชิงโครงสร้างที่ฝังรากลึกในสังคมไทย ขณะเดียวกัน ความขัดแย้งทางการเมืองก็ปรากฏชัดเจนยิ่งขึ้นภายหลังเหตุการณ์รัฐประหารในปี พ.ศ. 2549 และ 2557 ซึ่งส่งผลต่อการลดทอนความชอบธรรมของระบอบประชาธิปไตย และสร้างความไม่ไว้วางใจในสถาบันทางการเมืองของประชาชน (สมชาย ปรีชาศิลป์กุล, 2562) การแบ่งขั้วทางความคิดและอุดมการณ์ทำให้ความขัดแย้งในระดับจุลภาคปะทุขึ้นในพื้นที่สาธารณะอย่างต่อเนื่อง รวมถึงโลกออนไลน์ซึ่งกลายเป็นเวทีของการต่อสู้ทางวาทกรรม ทั้งนี้ ความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม

จากกระแสโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยีดิจิทัลยังส่งผลให้สังคมไทยเผชิญกับ “วิกฤตอัตลักษณ์” และ “วิกฤตศรัทธา” ต่อคุณค่าดั้งเดิมและสถาบันหลัก (วรภัทร วงศ์วีระ, 2565) ปรากฏการณ์เหล่านี้สะท้อนถึงความจำเป็นในการสถาปนาแนวคิดใหม่ที่ผสานคุณค่าทางจริยธรรมกับโครงสร้างทางการเมืองและนโยบายสาธารณะ เพื่อสร้างดุลยภาพระหว่างสิทธิของปัจเจกกับความรับผิดชอบต่อส่วนรวม และขับเคลื่อนสังคมไปสู่ความยั่งยืนอย่างมีส่วนร่วมและเป็นธรรม

ภายใต้บริบทของความท้าทายทางสังคมในปัจจุบันที่เต็มไปด้วยความหลากหลาย ความเหลื่อมล้ำ และความขัดแย้ง แนวคิด “หลักสังคหวัตถุ 4” ในพระพุทธศาสนาซึ่งประกอบด้วย ทาน (การให้) ปิยวาจา (การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะ) อตถจริยา (การประพฤติให้เกิดประโยชน์) และสมานัตตตา (การวางตนเสมอภาค) จึงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์เชิงรัฐศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของผู้นำทางการเมืองที่มุ่งเน้นการเสียสละเพื่อส่วนรวม มีเมตตาและสื่อสารด้วยภาษาที่สร้างสรรค์ เข้าใจความต้องการของประชาชน และวางตนอย่างเสมอภาคกับทุกกลุ่มในสังคม หลักดังกล่าวยังเป็นฐานคิดสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม ซึ่งประชาชนมีพื้นที่ในการแสดงออก แสดงความคิดเห็น และร่วมตัดสินใจในนโยบายสาธารณะ ตลอดจนการสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างรัฐกับประชาชน ผ่านการให้ความเข้าใจและความร่วมมือ อันเป็นการสร้างทุนทางสังคม (social capital) ที่นำไปสู่ความไว้วางใจซึ่งกันและกัน การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และการพัฒนาที่ยั่งยืน หลักสังคหวัตถุ 4 จึงมิใช่เพียงแนวทางทางศีลธรรมในระดับบุคคลเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างธรรมาภิบาลและประชาธิปไตยในระดับโครงสร้างทางสังคมและการเมืองได้อย่างลึกซึ้ง

แม้หลักสังคหวัตถุ 4 จะมีต้นกำเนิดจากคำสอนทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ ทาน (การให้) ปิยวาจา (วาจาไพเราะ) อตถจริยา (การทำประโยชน์) และสมานัตตตา (การวางตนเสมอภาค) แต่สาระสำคัญของหลักธรรมเหล่านี้สามารถนำมาตีความในเชิงรัฐศาสตร์ได้อย่างลึกซึ้ง โดยเฉพาะในบริบทของการสร้างจริยธรรมทางการเมืองและการบริหารจัดการสาธารณะ (สุลักษณ์ ศิวรักษ์, 2564) หลักทานสามารถแปรความเป็นนโยบายรัฐสวัสดิการเพื่อการแบ่งปันทรัพยากรอย่างเป็นธรรม ส่วนปิยวาจาเน้นการสื่อสารทางการเมืองด้วยความสุภาพสร้างสรรค์ อตถจริยาเชื่อมโยงกับความรับผิดชอบต่อรัฐและเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติเพื่อประโยชน์ของสาธารณะ และสมานัตตตเป็นรากฐานของความเสมอภาคและการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย (ประมวล เพ็งจันทร์, 2563) การมุ่งวิเคราะห์ศักยภาพของหลักสังคหวัตถุ 4 ในการสร้างสังคมประชาธิปไตยที่มั่นคงและมีคุณธรรมทั้งในระดับนโยบายผู้นำ แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชน และการเสริมสร้างค่านิยมร่วมในระดับวัฒนธรรมโดยเสนอกรอบแนวคิดแบบองค์รวม (holistic framework) ที่บูรณาการหลักธรรมกับการเมืองเพื่อความยั่งยืนทางสังคม (พระไพศาล วิสาโล, 2565) การประยุกต์ใช้หลักธรรมนี้จึงไม่ใช่เพียงเครื่องมือเชิงจริยธรรม แต่เป็นพลังในการเยียวยาสังคมที่เต็มไปด้วยความขัดแย้ง และวางรากฐาน การพัฒนาอย่างมั่นคงในระยะยาว

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการเสนอบทความนี้ เพื่อวิเคราะห์เชิงรัฐศาสตร์เกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เพื่อสร้างความยั่งยืนทางสังคมในบริบทของประเทศไทย โดยได้นำเสนอเกี่ยวกับแนวคิดเกี่ยวกับความยั่งยืนทางสังคมในทางรัฐศาสตร์ ในด้านความหมาย องค์ประกอบ ทฤษฎีรัฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ความท้าทายเชิงโครงสร้างในสังคมไทยปัจจุบัน และหลักสังคหวัตถุ 4 กับมิติทางจริยธรรมของสังคม การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในเชิงรัฐศาสตร์ และข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อความยั่งยืนทางสังคมบนฐานของ

หลักสัจพจน์ 4 โดยเน้นให้เห็นถึงศักยภาพของหลักธรรมดังกล่าวในการเสริมสร้างความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ระหว่างรัฐกับประชาชน ฟื้นฟูความไว้วางใจ ความเมตตา และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ทั้งนี้ ความเข้าใจและการประยุกต์ใช้หลักธรรมในเชิงนโยบายและการบริหาร สามารถเป็นรากฐานในการพัฒนาอย่างยั่งยืนทั้งในมิติของโครงสร้าง สังคม และวัฒนธรรมของไทยในอนาคต

แนวคิดเกี่ยวกับความยั่งยืนทางสังคมในทางรัฐศาสตร์

ในยุคโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว แนวคิดเรื่อง “ความยั่งยืนทางสังคม” (Social Sustainability) ได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นทั้งในวงวิชาการและนโยบายสาธารณะ โดยเฉพาะในทางรัฐศาสตร์ซึ่งศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ สังคม และประชาชนอย่างลึกซึ้ง ความยั่งยืนทางสังคมจึงกลายเป็นหนึ่งในแกนกลางของการพัฒนาประชาธิปไตย การบริหารรัฐกิจ และการจัดการทรัพยากรสาธารณะอย่างสมดุล (Houghton, G., & Hunter, C., 1994) บทความนี้จะนำเสนอความหมายและองค์ประกอบของความยั่งยืนทางสังคมในบริบทของประเทศไทย พร้อมวิเคราะห์ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง และสะท้อนความท้าทายเชิงโครงสร้างในสังคมไทยปัจจุบัน ผู้ศึกษาได้กำหนดกรอบไว้ตามลำดับ ดังนี้

1. ความหมายของความยั่งยืนทางสังคม

ความยั่งยืนทางสังคมหมายถึงความสามารถของระบบสังคมในการรักษาและส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างต่อเนื่องและเท่าเทียม โดยมุ่งเน้นการสร้างความเป็นธรรมทางสังคม ความมั่นคงทางสังคม และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในสังคม ตลอดจนการสนับสนุนสิทธิเสรีภาพและโอกาสที่เท่าเทียมกัน (McKenzie, S., 2004) ในมิติของรัฐศาสตร์ ความยั่งยืนทางสังคมไม่เพียงแต่หมายถึงการดูแลปัจจัยทางสังคมให้คงอยู่เท่านั้น แต่ยังหมายถึงการสร้างระบบการเมืองที่สามารถรองรับและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในระยะยาวได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีธรรมาภิบาล (Baker, S., 2006) โดยมีนักวิชาการ ได้กล่าวไว้ดังนี้

องค์การสหประชาชาติ (United Nations : UN) ให้ความหมายว่า “การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยปราศจากผลเสียต่อต่อ ความต้องการของคนรุ่นในอนาคต อยู่บนเงื่อนไขทางเศรษฐศาสตร์ คือ การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และมีมาตรการแก้ไขความบกพร่องของตลาดในการจัดสรรทรัพยากรมีระบบกรรมสิทธิ์ ที่มีประสิทธิภาพ (United Nations, 1987)

สุภาสินี ตันติศรีสุข กล่าวไว้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นการสร้างความสมดุลใน 3 มิติ คือ เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (สุภาสินี ตันติศรีสุข, 2555)

สรุปได้ว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนคือการผสมผสานการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า การสร้างสมดุลทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อไม่ให้เกิดผลเสียต่อคนรุ่นอนาคต

2. องค์ประกอบของความยั่งยืนทางสังคม

ความยั่งยืนทางสังคม (Social Sustainability) ถือเป็นหนึ่งในเสาหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืน ควบคู่ไปกับความยั่งยืนทางเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม แนวคิดนี้ให้ความสำคัญกับ “คน” และ “สังคม” ในฐานะศูนย์กลางของการพัฒนา โดยเน้นให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพ ภายใต้สังคมที่มีความเป็นธรรม เท่าเทียม และ

ปลอดภัย ความยั่งยืนทางสังคม (Social Sustainability) เป็นส่วนสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เน้นการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี ความเท่าเทียม และความเป็นธรรมในสังคม โดยมีองค์ประกอบสำคัญดังนี้

2.1 ความเสมอภาคและความเป็นธรรมทางสังคม การจัดสรรทรัพยากรและโอกาสอย่างเท่าเทียม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และส่งเสริมความเป็นธรรมในทุกมิติของสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

2.2 การมีส่วนร่วมของประชาชน การเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนของสังคมเข้ามามีบทบาทในการตัดสินใจ กำหนดนโยบาย และร่วมแก้ไขปัญหาชุมชน (World Bank, 2020)

2.3 การพัฒนาคุณภาพชีวิต การเข้าถึงบริการพื้นฐาน เช่น การศึกษา สาธารณสุข ที่อยู่อาศัย การคมนาคม และความปลอดภัย เพื่อสร้างความมั่นคงและคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน (UN-Habitat, 2010)

2.4 การสร้างทุนทางสังคม (Social Capital) การเสริมสร้างความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ และความร่วมมือภายในสังคม ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างมีส่วนร่วม (Putnam, R. D., 2000)

2.5 การเคารพสิทธิมนุษยชนและความหลากหลาย การยอมรับและเคารพความแตกต่างทางเพศ เชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม รวมทั้งการปกป้องสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน (United Nations, 1987)

2.6 การเสริมสร้างความมั่นคงของชุมชน การพัฒนาสังคมให้เข้มแข็ง สามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและวิกฤตต่าง ๆ เช่น ภัยธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และความขัดแย้งทางสังคม (World Bank, 2020)

สรุปได้ว่า ความยั่งยืนทางสังคม (Social Sustainability) เป็นเสาหลักของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่มุ่งเน้นการสร้างคุณภาพชีวิต ความเสมอภาค และความเป็นธรรมในสังคม โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ความเสมอภาค และความเป็นธรรมทางสังคม การมีส่วนร่วมของประชาชน การพัฒนาคุณภาพชีวิต การสร้างทุนทางสังคม การเคารพสิทธิมนุษยชนและความหลากหลาย และการเสริมสร้างความมั่นคงของชุมชน

3. ทฤษฎีรัฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืนทางสังคม

ทฤษฎีรัฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืนทางสังคมมุ่งเน้นการอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ สังคม และประชาชนในการสร้างความเสมอภาค ความเป็นธรรม และคุณภาพชีวิตที่ดีแก่ทุกคน การศึกษาทฤษฎีเหล่านี้ ช่วยทำความเข้าใจกลไกเชิงโครงสร้างและนโยบายที่เอื้อต่อการพัฒนาที่ยั่งยืน อีกทั้งยังเป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมไปสู่ความมั่นคงและสมดุลในระยะยาว ในทางรัฐศาสตร์ แนวคิดความยั่งยืนทางสังคมสามารถเชื่อมโยงกับทฤษฎีสำคัญหลายแขนง ดังนี้

3.1 รัฐสวัสดิการ (Welfare State) รัฐสวัสดิการเป็นรูปแบบรัฐที่มีบทบาทในการจัดสวัสดิการและบริการสาธารณะเพื่อส่งเสริมความมั่นคงและความเป็นธรรมทางสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มผู้ด้อยโอกาส (Esping-Andersen, G., 1990) รัฐสวัสดิการจึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความยั่งยืนทางสังคม โดยช่วยลดความเหลื่อมล้ำและเสริมสร้างความมั่นคงในชีวิตของประชาชน

3.2 ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participatory Democracy) ทฤษฎีนี้เน้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง เพื่อเพิ่มความโปร่งใสและความรับผิดชอบของรัฐ (Pateman, C., 1970) ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมส่งเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของในสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญใน

การสร้างที่ยั่งยืนทางสังคม เพราะสังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมจะมีความเข้มแข็งและมีความสามารถในการจัดการกับปัญหาสังคมได้ดีกว่า

3.3 ความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice) แนวคิดความยุติธรรมทางสังคม ซึ่งได้รับการพัฒนาอย่างกว้างขวางโดย Rawls, J. ชี้ให้เห็นว่าระบบสังคมที่ดีควรมีความเสมอภาคในการเข้าถึงโอกาสและทรัพยากร รวมถึงการสร้างเงื่อนไขที่ทำให้ทุกคนสามารถพัฒนาตนเองได้ (Rawls, J., 1971) แนวคิดนี้เป็นฐานรากของความยั่งยืนทางสังคมที่มุ่งหวังให้ประชาชนทุกกลุ่มได้รับการปกป้องและสนับสนุนอย่างเท่าเทียม

สรุปได้ว่า ทฤษฎีรัฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับความยั่งยืนทางสังคมมุ่งเน้นการสร้างสมดุลระหว่างรัฐ สังคม และประชาชน เพื่อส่งเสริมความเสมอภาค ความเป็นธรรม และคุณภาพชีวิตที่ดี โดยมีกรอบแนวคิดสำคัญดังนี้

1. รัฐสวัสดิการ - รัฐมีบทบาทจัดสวัสดิการและบริการสาธารณะเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มความมั่นคงทางสังคม โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส
2. ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม - เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เพิ่มความโปร่งใสและความรับผิดชอบของรัฐ ส่งเสริมความเข้มแข็งของสังคม
3. ความยุติธรรมทางสังคม - ระบบสังคมควรให้ทุกคนเข้าถึงโอกาสและทรัพยากรอย่างเท่าเทียม และสนับสนุนการพัฒนาตนเองของประชาชนทุกกลุ่ม

4. ความท้าทายเชิงโครงสร้างในสังคมไทยปัจจุบัน

สังคมไทยในปัจจุบันเผชิญกับความท้าทายเชิงโครงสร้างหลายประการที่ส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนทางสังคม ดังนี้

4.1 ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม ประเทศไทยมีความเหลื่อมล้ำที่สูงทั้งในเรื่องรายได้ การเข้าถึงการศึกษาและบริการสาธารณะ ส่งผลให้กลุ่มคนบางกลุ่มถูกกีดกันและมีโอกาสน้อยกว่ากลุ่มอื่น (World Bank, 2020) ความเหลื่อมล้ำนี้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อความยั่งยืนทางสังคม เนื่องจากสร้างความขัดแย้งและความไม่พอใจในสังคม

4.2 ความเปราะบางของกลุ่มคนด้อยโอกาส กลุ่มผู้สูงอายุ ผู้พิการ และกลุ่มชาติพันธุ์ในชนบท หลายพื้นที่ยังขาดการเข้าถึงสวัสดิการและบริการที่เหมาะสม ทำให้มีความเปราะบางสูงต่อความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2563)

4.3 ความขัดแย้งทางการเมืองและสังคม ความแตกแยกทางการเมืองที่รุนแรงในช่วงหลายปีที่ผ่านมา ส่งผลให้ความเชื่อมั่นต่อสถาบันการเมืองและกระบวนการประชาธิปไตยลดลง (Phongpaichit, P. & Baker, C., 2017) สภาพนี้ทำให้การพัฒนาความยั่งยืนทางสังคมเผชิญความยากลำบาก เพราะความไว้วางใจในระบบการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสมานฉันท์ในสังคม

4.4 การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและวัฒนธรรม กระแสโลกาภิวัตน์และเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและโครงสร้างการทำงาน ส่งผลให้บางกลุ่มสังคมถูกทิ้งไว้เบื้องหลัง และเกิดช่องว่างทางสังคมใหม่ ๆ

สรุปได้ว่า ความยั่งยืนทางสังคมในทางรัฐศาสตร์เป็นแนวคิดที่รวมมิติของความเป็นธรรม ความมั่นคง และความร่วมมือของประชาชนในสังคมเข้าด้วยกัน โดยทฤษฎีรัฐสวัสดิการ ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม และความ

ยุติธรรมทางสังคมเป็นกรอบแนวคิดหลักที่สนับสนุนการวางนโยบายและการบริหารจัดการเพื่อความยั่งยืนนี้ อย่างไรก็ตาม สังคมไทยยังเผชิญกับความท้าทายเชิงโครงสร้างหลายประการที่ต้องการความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อจัดปัญหาและสร้างสังคมที่มั่นคงและเท่าเทียมในระยะยาว

หลักสัจจกัตถุ 4 กับมิติทางจริยธรรมของสังคม

หลักสัจจกัตถุ 4 ในพระพุทธศาสนา ได้แก่ ทาน (การให้) ปิยวาจา (การพูดจาด้วยถ้อยคำอ่อนโยน) อตถจริยา (การประพฤติให้เกิดประโยชน์) และ สมานัตตา (การวางตนเสมอภาค) ซึ่งล้วนเป็นหลักธรรมที่มุ่งส่งเสริมการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีคุณธรรม และเคารพซึ่งกันและกันในสังคม ท่ามกลางความหลากหลาย ความขัดแย้ง และความเหลื่อมล้ำที่เป็นลักษณะเด่นของสังคมร่วมสมัย หลักธรรมเหล่านี้ยังคงมีคุณค่าอย่างยิ่งในการสร้างความสามัคคี ความเป็นธรรม และการอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติในระยะยาว ได้แก่

1. ทาน (การให้) หมายถึง การให้ด้วยใจบริสุทธิ์ ไม่หวังผลตอบแทน ไม่ว่าจะเป็นสิ่งของ เวลา หรือความช่วยเหลือทางจิตใจต่อผู้อื่น (พระพรหมคุณาภรณ์, 2559) ทานเป็นรากฐานสำคัญของความเมตตากรุณา ซึ่งเป็นคุณธรรมที่ส่งผลต่อการลดช่องว่างทางสังคม และสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกในชุมชน (เจริญชัย โชนงนุช, 2563) ในแง่มิติทางจริยธรรม ทานส่งเสริมให้บุคคลมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และตระหนักถึงความทุกข์ของผู้อื่น นำไปสู่การสร้างสังคมที่มีความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำ นอกจากนี้ การให้ยังเป็นการฝึกฝนตนเองให้มีความอ่อนน้อมและความอดทน (สุชาติ พงษ์สวัสดิ์, 2561) ซึ่งล้วนเป็นคุณลักษณะที่ส่งเสริมความสงบสุขในสังคมโดยรวม

2. ปิยวาจา (การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะ) หมายถึง การพูดด้วยถ้อยคำสุภาพ อ่อนโยน และจริงใจ ซึ่งช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความเข้าใจและความไว้วางใจในสังคม (ประเสริฐ พิชิตธรรม, 2564) โดยเฉพาะในสังคมที่มีความหลากหลายและมีความคิดเห็นแตกต่างกัน การสื่อสารด้วยปิยวาจาช่วยลดความรุนแรงทางวาจา และความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้น (ธรรมชัย ศรีสมบูรณ์, 2560) มิติทางจริยธรรมของปิยวาจาเน้นการเคารพซึ่งกันและกัน ลดการใช้ถ้อยคำที่ทำร้ายจิตใจหรือก่อให้เกิดความแตกแยก (จิราภรณ์ สุทธิวาหนฤพุดิ, 2557) การพูดจาที่ไพเราะยังสะท้อนถึงผู้มีสติและความรับผิดชอบ ต่อตนเองและผู้อื่น ทำให้สังคมเกิดความสงบและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างบุคคลในทุกกระดับ (สุนทร ประเสริฐธรรม, 2555)

3. อตถจริยา (การประพฤติให้เกิดประโยชน์) หมายถึง การกระทำที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมและไม่เบียดเบียนผู้อื่น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมความสุขและความเจริญของสังคมโดยรวม (วิทยา แสงวิมล, 2563) ในแง่มิติทางจริยธรรม อตถจริยาชี้ให้เห็นถึงความรับผิดชอบในการกระทำของแต่ละบุคคลต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม (พระพรหมคุณาภรณ์, 2559) การประพฤติที่เกิดประโยชน์ยังรวมถึงการทำหน้าที่ของตนเองอย่างเต็มความสามารถ การเคารพสิทธิของผู้อื่น และการไม่ใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องมือ (สมคิด สติยธรรม, 2558) คุณธรรมนี้ช่วยสร้างคามยุติธรรมและความเสมอภาคในสังคม รวมถึงสนับสนุนการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนและมีความสุข (สุชาติ พงษ์สวัสดิ์, 2561)

4. สมานัตตา (การวางตนเสมอภาค) หมายถึง การวางตนในฐานะที่เท่าเทียมและเคารพในศักดิ์ศรีของผู้อื่นโดยไม่เลือกปฏิบัติ (เจริญชัย โชนงนุช, 2563) มิติทางจริยธรรมของสมานัตตาคือการสร้างความเป็นธรรมและความเสมอภาคในสังคม ลดความแตกแยก และส่งเสริมความเคารพในสิทธิมนุษยชน การยอมรับในความแตกต่าง และการปฏิบัติต่อกันอย่างเท่าเทียมกันนี้ ช่วยลดช่องว่างทางสังคมและการแบ่งแยกทางสังคมในทุกระดับ (ธรรม

ชัย ศรีสมบุรณ์, 2560) สมานัตตาจึงเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสังคมที่มีความสงบสุขและยั่งยืน เพราะทุกคนได้รับการยอมรับในฐานะมนุษย์ที่มีคุณค่าเท่าเทียมกัน (สุนทร ประเสริฐธรรม, 2555)

สรุปได้ว่า หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่มีคุณค่าและมีบทบาทสำคัญต่อมิติทางจริยธรรมของสังคมสมัยใหม่ การประยุกต์ใช้หลักทาน ปิยวาจา อตถจริยา และสมานัตตาในชีวิตประจำวันและในนโยบายสาธารณะจะช่วยส่งเสริมความดีงาม ความเป็นธรรม และความเคารพในสิทธิของผู้อื่นอย่างแท้จริง หลักสังคหวัตถุ 4 ไม่เพียงแต่สร้างความสามัคคีในสังคม แต่ยังเป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืนและมีความสุขในระยะยาว โดยการตระหนักถึงและน้อมนำหลักธรรมเหล่านี้ไปปฏิบัติในระดับบุคคลและสังคม จะเป็นการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและความผาสุกของมนุษย์ทุกคนอย่างแท้จริง

การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในเชิงรัฐศาสตร์

โดยแยกวิเคราะห์ 4 หัวข้อหลัก คือ “ทาน, ปิยวาจา, อตถจริยา, สมานัตตา” อย่างเป็นระบบ พร้อมเน้นบทบาทของรัฐในการส่งเสริมความยั่งยืนและความยุติธรรมทางสังคม

1. บทบาทของรัฐในการ “ให้” (ทาน) ทรัพยากรแก่ประชาชน “ทาน” ในพระพุทธศาสนา หมายถึง การให้ การเสียสละ หรือการแบ่งปันเพื่อประโยชน์ของผู้อื่นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ในทางรัฐศาสตร์ หลัก “ทาน” สามารถตีความเป็นบทบาทของรัฐในการจัดสรรทรัพยากรสาธารณะให้กับประชาชนอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม อาทิ การให้บริการด้านการศึกษา การรักษาพยาบาล การสาธารณสุขภาคพื้นฐาน และการสนับสนุนด้านรายได้ ในบริบทของรัฐสมัยใหม่ รัฐในฐานะผู้จัดการทรัพยากรสาธารณะต้องวางนโยบายที่ช่วยลดความเหลื่อมล้ำระหว่างกลุ่มประชากร เช่น โครงการบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ การสนับสนุนเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ หรือโครงการประกันรายได้เกษตรกร ทั้งนี้เพื่อให้กลุ่มเปราะบางในสังคมมีโอกาสในการดำรงชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี อย่างไรก็ตาม “ทาน” ของรัฐจะเกิดประโยชน์สูงสุดเมื่อดำเนินการด้วยหลักความยุติธรรม โปร่งใส และคำนึงถึงประสิทธิภาพ ไม่ใช่เพียงเพื่อตอบสนองผลประโยชน์ทางการเมืองในระยะสั้นเท่านั้น ดังนั้นรัฐจึงควรสร้างระบบการแจกจ่ายทรัพยากรที่ตั้งอยู่บนฐานข้อมูล การวิเคราะห์เชิงประจักษ์ และการประเมินผลนโยบายอย่างรอบด้าน

2. การสื่อสารของรัฐด้วย “ปิยวาจา” เพื่อสร้างความไว้วางใจ “ปิยวาจา” หมายถึง การพูดจาด้วยถ้อยคำไพเราะ จริงใจ อ่อนโยน และสุภาพ ซึ่งในเชิงรัฐศาสตร์อาจหมายถึงการสื่อสารของรัฐที่มีเป้าหมายในการสร้างความไว้วางใจ ความเข้าใจ และความร่วมมือกับประชาชน บทบาทของรัฐในด้านนี้สะท้อนออกมาในการแถลงนโยบาย การประชาสัมพันธ์ และการบริหารในภาวะวิกฤต ตัวอย่างเช่น การสื่อสารของรัฐบาลในช่วงการระบาดของโควิด-19 หรือในสถานการณ์เศรษฐกิจตกต่ำ หากดำเนินการอย่างชัดเจน โปร่งใส และเอาใจใส่ ย่อมสร้างความมั่นใจและความร่วมมือจากสาธารณชน นอกจากนี้ “ปิยวาจา” ยังหมายถึงการเคารพศักดิ์ศรีของประชาชนในการรับฟังความคิดเห็นหรือการวิพากษ์นโยบาย การใช้วาทกรรมเชิงบวกจากผู้นำประเทศและข้าราชการระดับสูงจะส่งผลต่อวัฒนธรรมการเมืองในสังคมโดยรวม ทำให้เกิดบรรยากาศแห่งความร่วมมือและความสงบสุขในทางกลับกัน หากรัฐใช้ภาษาที่กตัญญู ข่มขู่ หรือสื่อสารแบบบิดเบือน ย่อมลดทอนความชอบธรรม และเปิดโอกาสให้เกิดความขัดแย้ง ความไม่พอใจ และการต่อต้าน ดังนั้น “ปิยวาจา” จึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญยิ่งต่อเสถียรภาพของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

3. การบริหารเชิงนโยบายสาธารณะที่เป็น “อรรถจริยา” “อรรถจริยา” คือ การประพฤติให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อื่น ซึ่งในแง่ของรัฐศาสตร์ หมายถึงการบริหารจัดการนโยบายสาธารณะที่มีเป้าหมายชัดเจนในการสร้างผลประโยชน์ร่วมแก่ประชาชนในวงกว้าง โดยรัฐไม่ควรใช้อำนาจเพื่อเอื้อผลประโยชน์แก่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หรือขับเคลื่อนนโยบายที่ไร้ประสิทธิภาพหรือขาดการตอบสนองความต้องการของสังคมการดำเนินนโยบายที่เป็น “อรรถจริยา” ต้องตั้งอยู่บนฐานของการศึกษาวิจัย การมีส่วนร่วมของประชาชน การประเมินผลกระทบ และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เช่น นโยบายส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก การพัฒนาแรงงานอย่างยั่งยืน หรือการส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรค มากกว่าการเน้นเพียงการรักษาในระยะสั้นรัฐที่ถือนั่นใน “อรรถจริยา” จะเป็นรัฐที่ขับเคลื่อนด้วยภาวะผู้นำที่มีเมตตา มีเป้าหมายเชิงประโยชน์ส่วนรวม และสามารถรักษาความสมดุลระหว่างประสิทธิภาพ (efficiency) และความยุติธรรม (equity) ได้อย่างแท้จริง

4. การสร้างความเสมอภาคในเชิง “สมานัตตตา” โดยไม่เลือกปฏิบัติ “สมานัตตตา” หมายถึง ความเสมอภาค การวางตนอย่างเท่าเทียม ไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งในทางรัฐศาสตร์สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน หลักนิติธรรม และการปฏิบัติของรัฐที่ต้องยึดมั่นในความเสมอภาคของประชาชนทุกคนบทบาทของรัฐในด้านนี้ครอบคลุมถึงการให้บริการสาธารณะที่ไม่แบ่งแยก การยอมรับความหลากหลายทางเพศ เชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม ตลอดจนการวางนโยบายที่ไม่เลือกปฏิบัติต่อกลุ่มคนชายขอบ เช่น คนพิการ ชาวเขา แรงงานข้ามชาติ และผู้มีรายได้น้อย ในทางกฎหมาย “สมานัตตตา” ยังหมายถึงการปฏิบัติตามหลักแห่งความเสมอภาคในการเข้าถึงสิทธิ เช่น การรับราชการ การได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย และการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเท่าเทียม ตัวอย่างเช่น การจัดสรรงบประมาณที่สอดคล้องกับความต้องการเฉพาะของพื้นที่ต่าง ๆ โดยไม่ละเลยพื้นที่ชายขอบหรือชนบทการเลือกปฏิบัติโดยรัฐไม่ว่าจะโดยเจตนาหรือโดยระบบ จะนำไปสู่การสะสมความเหลื่อมล้ำ ความรู้สึกถูกทอดทิ้ง และบั่นทอนความไว้วางใจในสถาบันการเมือง การประยุกต์ใช้ “สมานัตตตา” อย่างจริงจังจึงเป็นหัวใจของรัฐที่เป็นธรรม และเป็นเสาหลักของประชาธิปไตยแบบมีคุณภาพ

สรุปได้ว่า หลักสังคหวัตถุ 4 ไม่เพียงเป็นคุณธรรมในทางพระพุทธศาสนา หากแต่สามารถกลายเป็นกรอบการวิเคราะห์เชิงรัฐศาสตร์ที่ทรงพลัง โดยเฉพาะในยุคที่สังคมเผชิญความท้าทายจากความเหลื่อมล้ำ ความเปราะบาง และการเสื่อมศรัทธาต่อรัฐการที่รัฐดำเนินบทบาทเชิง “ทาน” ด้วยการจัดสรรทรัพยากรอย่างเป็นธรรม ใช้ “ปิยวาจา” เพื่อสื่อสารด้วยความจริงใจ บริหารด้วย “อรรถจริยา” เพื่อก่อประโยชน์ต่อสาธารณะ และยึดมั่นใน “สมานัตตตา” เพื่อส่งเสริมความเสมอภาค ล้วนเป็นการหลอมรวมคุณธรรมทางพุทธศาสนาเข้ากับหลักการประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลสมัยใหม่ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมไทยอย่างมั่นคงและยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อความยั่งยืนทางสังคมบนฐานของหลักสังคหวัตถุ 4

ในสถานะที่สังคมไทยเผชิญกับปัญหาความเหลื่อมล้ำ ความแตกแยกทางสังคม และการขาดความเชื่อมั่นต่อกลไกรัฐ การเสริมสร้าง “ความยั่งยืนทางสังคม” (Social Sustainability) จึงกลายเป็นเป้าหมายสำคัญของการกำหนดนโยบายสาธารณะ แนวคิดจากพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะ หลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ ทาน (การให้) ปิยวาจา (การพูดจาไพเราะ) อรรถจริยา (การประพฤติตนเพื่อประโยชน์ผู้อื่น) และ สมานัตตตา (การวางตนเสมอภาค) สามารถประยุกต์ใช้เพื่อเป็นฐานคิดในการออกแบบนโยบายที่มุ่งสร้างความเป็นธรรม ความเมตตา และความสมานฉันท์ในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ (พระธรรมปิฎก, 2546) มีดังนี้

1. การบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เข้ากับการกำหนดนโยบายสาธารณะ

1.1 ทาน การจัดสรรทรัพยากรอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม นโยบายควรมุ่งเน้นการ “ให้” โดยรัฐควรจัดสรรทรัพยากรให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง เช่น สวัสดิการขั้นพื้นฐาน การศึกษา การสาธารณสุข และการคุ้มครอง กลุ่มเปราะบาง เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, 2559)

1.2 ปิยวาจา การสื่อสารของรัฐที่สร้างความไว้วางใจ เชื่อใจ รัฐควรใช้ภาษาที่เป็นมิตร อ่อนโยน และจริงใจในการสื่อสารนโยบายต่อประชาชน โดยเฉพาะการสร้างการมีส่วนร่วมผ่านกระบวนการรับฟังความคิดเห็น และประชาพิจารณ์ที่โปร่งใส (เสกสรรค์ ประเสริฐกุล, 2560)

1.3 อตถจริยา การบริหารราชการที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง กลไกราชการควรมุ่งบริการประชาชนด้วยความเอื้อเฟื้อและมุ่งประโยชน์ต่อส่วนรวม มากกว่าการคำนึงถึงผลประโยชน์เฉพาะกลุ่ม โดยใช้หลักธรรมาภิบาลและการบริหารแบบมีส่วนร่วม (วรภัทร โตธนะเกษม, 2563)

1.4 สมานัตตตา การส่งเสริมความเสมอภาคทางโอกาส รัฐต้องสร้างกลไกเพื่อส่งเสริมความเสมอภาค ทางสังคม เช่น การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น การส่งเสริมสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ และการยกระดับบทบาทของเพศหญิงและกลุ่มหลากหลายทางเพศ

2. แนวทางพัฒนากลไกของรัฐให้เอื้อต่อสังคมที่เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล และเท่าเทียม มีรายละเอียดดังนี้

2.1 การสร้างสวัสดิการสังคมเชิงรุก พัฒนาระบบสวัสดิการแบบ “Universal Basic Services” ที่ครอบคลุมการศึกษา สุขภาพ และความมั่นคงของชีวิตอย่างเท่าเทียม

2.2 การส่งเสริมภาครัฐเชิงคุณธรรม พัฒนาบุคลากรภาครัฐด้วยหลักธรรม จริยธรรม และจิตสาธารณะตามหลักอตถจริยา เพื่อให้บริการด้วยเมตตาและความเข้าใจ (พระพรหมคุณาภรณ์, 2559)

2.3 การปฏิรูประบบการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมผ่านกลไก “ประชาชนร่วมกำหนดนโยบาย” เช่น เวทีภาคประชาชน สภานโยบายชุมชน และการวางงบประมาณแบบมีส่วนร่วม (Participatory Budgeting)

2.4 การพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อการช่วยเหลือแบบตรงเป้า ใช้เทคโนโลยีในการจัดทำฐานข้อมูลประชากรที่ถูกต้องและครอบคลุม เพื่อให้การแจกจ่ายทรัพยากรตามหลัก “ทาน” เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม (รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, 2561)

สรุปได้ว่า การนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้ในการกำหนดนโยบายสาธารณะไม่เพียงแต่เป็นการยึดหลักธรรมของพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังเป็นส่งเสริม “ความยั่งยืนทางสังคม” บนฐานของคุณธรรม ความเป็นธรรม และการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ซึ่งจะช่วยให้รัฐสามารถสร้างสังคมที่เอื้อเฟื้อ เกื้อกูล และเท่าเทียมได้อย่างยั่งยืน

สรุป

บทความวิชาการนี้ สรุปได้ว่า การศึกษานี้เสนอการประยุกต์ใช้ หลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งประกอบด้วย ทาน หมายถึงการให้และแบ่งปัน ปิยวาจา คือการสื่อสารด้วยถ้อยคำสุภาพและสร้างความเข้าใจ อตถจริยา คือการกระทำที่มุ่งประโยชน์ต่อส่วนรวม และ สมานัตตตา คือการวางตนอย่างเสมอภาค โดยนำหลักเหล่านี้มาสร้างกรอบเชิงจริยธรรมสำหรับการบริหารรัฐและนโยบายสาธารณะ เพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ

ความแตกแยกทางสังคม และวิกฤตศรัทธาที่มีต่อสถาบันรัฐของไทย หลักสังคหวัตถุ 4 สามารถเชื่อมโยงกับแนวคิดธรรมาภิบาล ความยุติธรรมทางสังคม และการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเน้นการกระจายทรัพยากรอย่างเป็นธรรมผ่านทาน การสื่อสารภาครัฐอย่างโปร่งใสและไม่เป็นศัตรูผ่านปียวาจา การออกแบบนโยบายและบริการที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลางผ่านอัตถจริยา และการสร้างความเสมอภาคในทุกมิติของการดำเนินงานผ่านสมานัตตตา ในเชิงนโยบาย รัฐควรบูรณาการหลักสังคหวัตถุ 4 เข้าในการวางแผนและออกแบบสวัสดิการ การศึกษา การสาธารณสุข และการบริหารงานท้องถิ่นอย่างเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งจัดทำ ดัชนีจริยธรรมภาครัฐ เพื่อวัดผลด้านความโปร่งใส ความเมตตา ความเอื้อเฟื้อ และการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ การส่งเสริมการอบรมพุทธจริยศาสตร์เชิงปฏิบัติ แก่ผู้บริหาร ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ท้องถิ่น ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการปลูกฝังคุณธรรมและพัฒนาหน่วยงานรัฐให้เป็นรัฐที่มีเมตตา ไม่ใช่รัฐที่เน้นเพียงกฎระเบียบอย่างเดียว การเปิดพื้นที่ให้ประชาชนและชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการออกแบบและตรวจสอบนโยบาย ยังช่วยสะท้อนหลักอัตถจริยาและสมานัตตตาทำให้เกิดความไว้วางใจและความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมในกระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืนที่สุด การนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาใช้เป็นกลไกสร้างสมานฉันท์ในสังคมไทย โดยเฉพาะในสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง วัฒนธรรม หรือศาสนา จะช่วยให้รัฐเป็นผู้นำในการสื่อสารด้วยความเคารพ และสร้างบรรยากาศแห่งการให้อภัย การคืนดี และความปรองดองระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญสู่สังคมที่มั่นคง ยั่งยืน และมีมนุษยธรรมอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. (2559). นโยบายสาธารณะเพื่อความเป็นธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์การเมือง.
- จิราภรณ์ สุทธิวาทนฤพุฒิ. (2557). การสื่อสารอย่างสันติในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เจริญชัย โชนงนุช. (2563). จริยธรรมในสังคมร่วมสมัย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คุณธรรม.
- ธรรมชัย ศรีสมบุรณ์. (2560). จริยธรรมและการสื่อสารในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิชาการ.
- ประมวล เพ็งจันทร์. (2563). ธรรมะกับสังคม: การอยู่ร่วมกันอย่างมีคุณค่า. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเสริฐ พิชิตธรรม. (2564). วาทกรรมและการสื่อสารสาธารณะ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สารสนเทศ.
- พระธรรมปิฎก. (2546). หลักสังคหวัตถุ 4 และการบริหารการเมือง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมะสาร.
- พระพรหมคุณาภรณ์. (2559). ธรรมะเพื่อชีวิต. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมะสากล.
- พระไพศาล วิสาโล. (2565). ธรรมะกับการพัฒนาสังคมร่วมสมัย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. (2561). เศรษฐศาสตร์การเมืองของการพัฒนาที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรภัทร โตธนะเกษม. (2563). ธรรมาภิบาลกับการบริหารราชการแผ่นดิน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- วรภัทร วงศ์วีระ. (2565). วิฤตอัตลักษณ์และวิฤตศรัทธาในสังคมไทยยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิทยา แสงวิมล. (2563). พุทธศาสนากับการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สมคิด สติยธรรม. (2558). หลักธรรมทางการเมือง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์รัฐศาสตร์.
- สมชาย ปรีชาศิลปกุล. (2562). การเมืองไทยและความชอบธรรมของประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิต.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2563). รายงานการพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สุชาติ พงษ์สวัสดิ์. (2561). คุณธรรมในชีวิตประจำวัน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ปัญญาชน.
- สุนทร ประเสริฐธรรม. (2555). สังคมและวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สังคมศึกษา.
- สุภาสินี ตันติศรีสุข. (2555). การพัฒนาที่ยั่งยืน: แนวคิดและการประยุกต์ใช้ในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุลักษณ์ ศิวรักษ์. (2564). อิทธิพลของพุทธศาสนาต่อความคิดทางการเมืองของสุลักษณ์ ศิวรักษ์. วารสาร Digiverse.Chula, 29(1), 115–128.
- เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. (2560). การสื่อสารและการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประชาสังคม.
- Baker, S. (2006). Social sustainability and political governance. London: Routledge.
- Esping-Andersen, G. (1990). The three worlds of welfare capitalism. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Haughton, G., & Hunter, C. (1994). Sustainable cities. London: Jessica Kingsley Publishers.
- McKenzie, S. (2004). Social sustainability: Towards some definitions. Adelaide: Hawke Research Institute, University of South Australia.
- Pateman, C. . (1970). Participation and democratic theory. Cambridge: Cambridge University Press.
- Phongpaichit, P. & Baker, C. (2017). Political conflict in Thailand. Chiang Mai: Silkworm Books.
- Putnam, R. D. (2000). Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community. New York: Simon & Schuster.
- Rawls, J. (1971). A theory of justice. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- UN-Habitat. (2010). State of the World's Cities 2010/2011: Bridging the Urban Divide. Nairobi: United Nations Human Settlements Programme.

United Nations. (1987). Report of the World Commission on Environment and Development: .
New York: United Nations.

World Bank. (2020). Thailand Economic Monitor: Productivity for Prosperity. Washington, DC:
World Bank.

การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี*

PERCEPTION LOCAL POLITICS OF THE PEOPLE OF SINGBURI PROVINCE

อจารย์ นตธิธนากุล*, น้อม ฉิมคล้าย, รุจิรวาทน์ ลำตาล, วันเพ็ญ เดชเดชา

Ajyut Netithanakul*, Nom Chimklai, Ruchirawat Lamtan, Onepen Detdecha

คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Political Science, Bangkokthonburi University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: ardyuth@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี 2) เปรียบเทียบการรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 183,985 คน กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ได้มาจากเปิดตารางสำเร็จรูปของทาโรยามาเน่ ใช้วิธีการสุ่มอย่างด้วยวิธีบังเอิญ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วย ค่าเอฟ ค่าที่ ผลการวิจัยพบว่า 1) การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงจากมากไปหาน้อยมีรายละเอียดดังนี้ ด้านสื่อใหม่ อยู่ในระดับมาก โดยการรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากไลน์ มีการรับรู้มากที่สุด อยู่ในระดับมาก รองลงมา ด้านสื่อเฉพาะกิจ อยู่ในระดับปานกลาง โดยการรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากป้ายโฆษณา ไปสเตอร์ มีการรับรู้มากที่สุด อยู่ในระดับมาก ลำดับถัดไป ด้านสื่อบุคคล อยู่ในระดับปานกลาง โดยการรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากครอบครัว มีการรับรู้มากที่สุด อยู่ในระดับมาก และน้อยที่สุด ด้านสื่อมวลชนท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง โดย การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากเสียงตามสาย มีการรับรู้มากที่สุด อยู่ในระดับมาก ตามลำดับ 2) เปรียบเทียบการรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ อาชีพ ที่แตกต่างกัน มีการรับรู้ไม่แตกต่างกัน ส่วนระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีการรับรู้แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

คำสำคัญ: การรับรู้การเมืองท้องถิ่น, สื่อใหม่, สื่อเฉพาะกิจ, สื่อบุคคล, สื่อมวลชนท้องถิ่น

Abstract

This article aimed to 1) study the perception of local political of the people in Singburi Province and 2) compare the perception of local political of the people in Singburi Province classified by personal factors. The research design was quantitative research. The population used

in this study was 183,985 people in Singburi Province. A sample of 400 people was obtained from Taro Yamane's ready-made tables. The sampling method was accidental sampling. The tool used in this study was a questionnaire. The statistics used for data analysis included frequency, percentage, mean, standard deviation, and hypothesis testing with F-value and t-value. The research results found that 1) overall, the perception of local political of the people in Singburi Province was at a moderate level. When considering each aspect from highest to lowest, new media was at a high level, with LINE being the most popular platform. Specialized media was at a moderate level, with billboards and posters being the most used, both at a high level. Personal media was also at a moderate level, with family-based local political awareness ranking highest, at a high level. Local mass media was at a moderate level, with public address systems being the most utilized, also at a high level. 2) In comparing the perception of local political of the people in Singburi Province classified by personal factors, it was found that there were no significant differences based on gender, age, or occupation. However, individuals with different educational levels showed significant differences in political perception at the .05 level.

Keywords: Perception Local Politics, New Media, Specialized Media, Personal Media, Local Mass Media

บทนำ

การปกครองท้องถิ่นไทยที่เกิดขึ้นจากการปฏิรูปสถาบันการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งมุ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น ได้นำมาสู่ความเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงโครงสร้างทางการเมืองท้องถิ่นที่ต้องประกอบไปด้วยการเมืองท้องถิ่นภาคตัวแทน และการเมืองท้องถิ่นภาคพลเมือง อีกทั้งยังนำมาสู่กระจายอำนาจหน้าที่ ภารกิจ และทรัพยากรต่าง ๆ สู่อำเภอ โดยมีเป้าหมายสำคัญประการหนึ่งคือมุ่งเพิ่มประสิทธิภาพและคุณภาพในการจัดทำบริการสาธารณะเพื่อตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น (วสันต์ เหลืองประภัสร์, 2559) รัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2560 ได้กำหนดบทบาทของประชาชนเกี่ยวกับการเมือง มาตรา 44 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธ มาตรา 45 บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการรวมกันจัดตั้งพรรคการเมืองตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามที่กฎหมายบัญญัติ และมาตรา 78 รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ การจัดทำบริการสาธารณะทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมตลอดทั้งการตัดสินใจทางการเมือง และการอื่นใดบรรดาที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560) การเมืองระดับท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะเป็นระบอบการปกครองที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด การจัดบริการสาธารณะในท้องถิ่นเกิดขึ้นจากปัญหา

ในท้องถิ่นตามหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเปิดโอกาสให้ประชาชนต้องเข้าไปมีบทบาทและมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนกิจการสาธารณะตามกรอบและหน้าที่โดยกฎหมายกำหนด ดังนั้นการสื่อสารการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องพลเมืองและประชาชนในท้องถิ่นให้เกิดการสนองตอบต่อกิจการสาธารณะที่เกิดจากท้องถิ่น (Kokphon, O., 2009) สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัฒนา แซ่โพระ ที่ได้ศึกษาเรื่อง ความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในสถาบันการศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครกับการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยช่วงปี พ.ศ.2549-2554. พบว่า ประชาธิปไตยจะพัฒนาไปในทิศทางก้าวหน้าและยั่งยืนมากน้อยเพียงใด เงื่อนไขสำคัญขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชาชนในประเทศนั้น ๆ ที่จะเข้าใจในสาระสำคัญ และตระหนักถึงคุณค่าของประชาธิปไตย รวมถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เกิดจากการมีสำนึกทางการเมือง และการตื่นตัวทางการเมืองเป็นลำดับแรกก่อน เนื่องจากการตื่นตัวทางการเมืองไม่เพียงแต่เป็น วิธีการในการพัฒนาทางการเมืองเท่านั้น หากแต่เป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาทางการเมืองให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม และสอดคล้องกับประชาธิปไตยสมัยใหม่ (วัฒนา แซ่โพระ, 2555) ทั้งนี้หากประชาชนในสังคมมีสำนึกและมีความกระตือรือร้นทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ย่อมส่งผลให้ประชาธิปไตยมีคุณภาพอย่างที่เราคาดหวังได้ กล่าวคือ ประชาชนเป็นผู้แสดงทางการเมืองมากกว่าจะเป็นผู้ชมทางการเมือง ดังนั้น การตื่นตัวทางการเมืองจึงต้องมีลักษณะที่ต่อเนื่องและมีความเป็นเหตุเป็นผลอันเกิดจากมโนสำนึกของประชาชนที่เข้าใจสภาพการเมืองอย่างถูกต้อง แต่มิใช่เป็นการตื่นตัวที่เกิดจากการปลุกเร้าเพื่อให้เกิดอารมณ์ร่วมในการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพียงช่วงเวลาสั้น ๆ (พระธชย วชิรญาณ, 2563)

การรับรู้ หมายถึง กระบวนการซึ่งบุคคลเลือกรับ จัดองค์ประกอบ และแปลความหมายสิ่งเร้าต่าง ๆ ออกมาเพื่อให้มีความหมายเข้าใจได้ บุคคลจะเลือกเปิดรับสิ่งเร้า และเลือกการรับรู้สิ่งที่สอดคล้องสนับสนุนกับความเชื่อและประสบการณ์เดิมที่เคยมีประสบการณ์ จะได้รับความสนใจและจดจำมากเป็นพิเศษและมีแนวโน้มค่อนข้างมากที่จะไม่ให้ความสนใจต่อสิ่งนั้น ข้อมูลหรือสิ่งเร้าที่ขัดแย้งกับประสบการณ์ และความเชื่อเดิมของเขาที่มีอยู่เกี่ยวกับสิ่งนั้น ๆ การรับรู้เป็นการเปิดโอกาสการเรียนรู้โดยจะนำไปสู่ทัศนคติ ความเชื่อ ซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้เช่นกัน (Assael, H., 1998) สังคมไทยแม้ว่าเปิดกว้างสำหรับการเข้ามาสู่กิจกรรมทางการเมืองระดับท้องถิ่นมากขึ้นด้วย กฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และรัฐธรรมนูญ 2550 มีการเล็งเห็นผลประโยชน์ในระดับท้องถิ่นให้เกิดกระบวนการชักใยแห่งความหวังสุดท้ายให้กับประชาชนที่ยังขาดความรู้ให้เข้าสู่โรงเรียนประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น แต่กระนั้นการฝึกฝนและเฝ้าระวังความหวังต่างก็ต้องมองเห็นจุดบอดของประชาชนและนักการเมืองท้องถิ่นที่จะมองกลไกการสร้างพลังการมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นได้มากขึ้นกลับไม่สามารถยกระดับการพัฒนาไปสู่กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ได้ มากนักด้วยปัจจัยหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างและอำนาจที่ผูกติดอยู่กับนักการเมือง ระดับชาติ การทุจริตคอร์รัปชันไม่ได้แตกต่างไปจากภาคการเมืองระดับชาติ ความรู้เรื่องการบริหารจัดการองค์กรยังน้อย การทำหน้าที่ในเชิงสภาท้องถิ่นยังไม่บทบาทที่ชัดเจน อีกทั้งการรวมกลุ่มทางอิทธิพลเพื่อการควบคุมกิจกรรมในท้องถิ่นให้มากขึ้น ขาดการตรวจสอบจากประชาชนที่ขาดความรู้เรื่องประชาธิปไตย เป็นต้น นอกจากนี้ “การเมืองเป็นเรื่องไกลตัว” เป็นคำพูดที่มักจะได้ยินได้ฟังบ่อย ๆ ตามพื้นที่ชนบทของสังคมไทยเพราะการที่ผู้พูดเหล่านั้น ต่างก็ต้องดิ้นรนทำมาหากินเพื่อการเอาตัวรอดไปวัน ๆ ให้ได้แม้ว่าการเมืองจะเกี่ยวข้องกับประชาชน แต่ในความรู้สึกได้บ่งบอกว่าการเมืองเป็นเรื่องของคน

รวยหรือคนมีความรู้เท่านั้น หาได้เกี่ยวคนจนๆ หรือคนไร้การศึกษาไม่ หรือเจ้าของธุรกิจที่ต้องการปกป้องผลประโยชน์และเสริมสร้างความเข้มแข็งในธุรกิจของตนเองเท่านั้น ทำให้การมีส่วนร่วมในชนบทหรือคนส่วนใหญ่ยังเกี่ยวข้องกับการเมืองเพียงแค่การเลือกตั้ง ซึ่งความรู้สึกและทัศนคติดังกล่าวนี้สังคมไทยต้องได้รับการพัฒนาภาคการเมืองการปกครองให้มากขึ้น (ทักษิณ ประชาโมญ, 2564) การสร้างการรับรู้ทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ถือเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่จะส่งเสริมให้ประชาชนเข้าถึงระบบการเมือง ซึ่งประชาชนในฐานะที่เป็นปวงชน จักต้องรู้จักบทบาทหน้าที่ของตนเองตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ หากประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ ทางด้านประชาธิปไตยต่ำ ก็อาจส่งผลต่อการเมืองในทุกระดับได้ ดังนั้น เพื่อสร้างฐานการพัฒนาการเมืองให้เข้มแข็ง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างฐานทางการเมืองโดยเริ่มจากการส่งเสริมความเข้าใจทางการเมืองให้แก่ประชาชน ให้รู้จักสิทธิ หน้าที่ของตนเอง การลดความเหลื่อมล้ำกับบุคคลอื่น ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน รวมทั้งการมีส่วนร่วมเพื่อประโยชน์แก่ส่วนรวม เมื่อประชาชนในสังคมมีความเข้าใจทางการเมืองโดยการรับรู้ข้อมูลข่าวสารหรือศึกษาอย่างทอ้งแท้แล้วนั้น เหตุการณ์ในการประท้วง ร้องเรียนหรือชุมนุม ก็จะอยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎระเบียบ ปัญหาความรุนแรงก็จะไม่เกิดขึ้น (ปกิจ พรรัตนานุกูล, 2564)

การเปิดรับข่าวสารเป็นการใช้ประโยชน์จากสื่อรูปแบบหนึ่ง โดยเป็นการเลือกสรรหรือแสวงหาข่าวสารเพื่อสนับสนุนทัศนคติหรือความคิดและความเข้าใจที่มีอยู่แต่เดิม และนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่าง ๆ รวมทั้งการเมือง เว็บไซต์เครือข่ายสังคมออนไลน์จึงเป็นช่องทางหลักในการแลกเปลี่ยนและเปิดรับข่าวสารทางการเมือง โดยเฉพาะในกลุ่มผู้รับสารที่เป็นเยาวชน อันจะนำไปสู่การสื่อสารและการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Van Aelst, P. et al., 2017) การบริหารจัดการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อันเป็นหน่วยงานที่ใกล้ชิดกับประชาชน มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการบริการประชาชนให้มีประสิทธิภาพและทั่วถึง ปราศจากการทุจริตและประพฤติมิชอบ เพื่อให้สังคมไทยมีวินัย โปร่งใส ยุติธรรม และปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมให้มีความทันสมัย เป็นธรรม และสอดคล้องกับข้อบังคับสากลหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ ดังนั้นคุณสมบัติของผู้บริหารการเมืองท้องถิ่นหรือการเมืองในระดับประเทศที่มาจากการเลือกตั้งจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง บุคคลเหล่านี้คือนักการเมืองที่อาสาเข้ามาบริหารประเทศผ่านการเลือกตั้ง ซึ่งต้องมีคุณลักษณะเป็นคนไทย ที่สมบูรณ์ มีวินัย มีทัศนคติและพฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีความเป็นพลเมือง ที่ตื่นรู้มีความสามารถในการปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันสถานการณ์ มีความรับผิดชอบและทำประโยชน์ต่อส่วนรวม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2560) และ รติมา ศารทะประภา ได้กล่าวในเอกสารวิชาการเรื่องการตลาดทางการเมืองว่า “การสร้างภาพลักษณ์นักการเมืองท้องถิ่นจะเป็นแนวทางในการพัฒนานักการเมืองท้องถิ่นให้มีคุณสมบัติที่เหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน และยังส่งผลต่อการพัฒนาระบบการเมืองของประเทศไทยให้สอดคล้องกับสากล ประชาชนเกิดการจดจำและสร้างความรู้สึทางบวกต่อนักการเมืองท้องถิ่น” ขณะเดียวกันสถาบันทางการเมือง พรรคการเมือง รวมไปถึงตัวนักการเมืองเองยังเกิดอุปสรรคในการสื่อสารกับประชาชนทั้งในเรื่องของนโยบายในการบริหารบ้านเมือง อันส่งผลต่อการสร้างภาพลักษณ์ให้กับพรรคการเมืองและตัวนักการเมือง สื่อจึงมีความสำคัญที่เป็นตัวกลางในการเผยแพร่ข่าวสารไปประชาชนจำนวนมาก และยังมีสำคัญอย่างยิ่งในการมีส่วนร่วมช่วยพัฒนาประเทศ ดังนั้นการรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่น โดยการเปิดรับข่าวสาร จึงมีความสำคัญยิ่งต่อการสร้างการตระหนักรู้ของนักการเมืองท้องถิ่น ว่าประชาชนมีภาพลักษณ์ต่อนักการเมืองท้องถิ่นอย่างไร (จิณณพัต ตั้งดวงมานิตย์, 2563)

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาการรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี..เพราะจะทำให้ทราบถึงพฤติกรรมการเปิดรับสื่อประเภทต่าง ๆ ของประชาชน และเพื่อสร้างการรับรู้ทางการเมืองของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 183,985 คน (สำนักงานสถิติ จังหวัดสิงห์บุรี, 2566)

กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี จำนวน 400 คน ได้มาจากเปิดตารางสำเร็จรูปของ Yamane, T. ที่ระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ 5% และระดับความเชื่อมั่น 95% (Yamane, T., 1973)

ด้านเนื้อหา เน้นศึกษาการรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี ในการที่จะรับรู้โดยผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ จำนวน 4 ด้าน คือ 1) สื่อบุคคล 2) สื่อมวลชนท้องถิ่น 3) สื่อเฉพาะกิจ 4) สื่อใหม่

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบปลายปิด (Closed - Ended) และแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open - Ended) โดยได้แบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบ แบบสอบถามซึ่งมีจำนวน 4 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List) มีคำตอบให้เลือก

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามการรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี ในการที่จะรับรู้โดยผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ ที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ จำนวน 4 ข้อ คือ 1) สื่อบุคคล 2) สื่อมวลชนท้องถิ่น 3) สื่อเฉพาะกิจ 4) สื่อใหม่ และแต่ละคำถามจะมีคำตอบให้เลือก 5 ระดับ คือ มีการรับรู้มากที่สุด มีการรับรู้มาก มีการรับรู้ปานกลาง มีการรับรู้น้อย

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Form)

การตรวจสอบเครื่องมือ

ผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดสอบความเที่ยงตรงและหาความเชื่อมั่น ดังนี้

1. การหาความเที่ยงตรง (Validity) ผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อทำการทดสอบความถูกต้องเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ของคำถามในแต่ละข้อว่าตรงตามจุดมุ่งหมาย

ของการวิจัยครั้งนี้หรือไม่ หลังจากนั้นนำแบบสอบถามไปปรับปรุงแก้ไข ก่อนที่จะนำไปทดสอบ การหาค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมือกระทำโดยนำแบบสอบถามให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา หลังจากนั้นนำมาหาดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยเลือกข้อที่มีค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ 0.67 ส่วนข้อใดมีค่าน้อยกว่า 0.67 ผู้วิจัยนำมาปรับปรุงแก้ไข ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

2. การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามไปทำการทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มประชากรที่ทำการศึกษา ได้แก่ ประชาชน จังหวัดอ่างทอง จำนวน 30 คน และต่อจากนั้นนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมั่นเป็นรายข้อ (Item Analysis) และหาค่าความเชื่อมั่นรวม โดยใช้วิธีของครอนบาช (Cronbach) โดยแบบสอบถามต้องมีค่าความเชื่อมั่นที่ ระดับ .939 ขึ้นไปจึงจะยอมรับแบบสอบถาม

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการศึกษาจากเอกสาร ข้อมูล แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย และการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม (Field data) โดยมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 ทำหนังสือขอความร่วมมือในการแจกแบบสอบถาม ถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความอนุเคราะห์ขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ด้วยการตอบแบบสอบถามด้วยตนเอง

3.2 เมื่อเก็บรวบรวมแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างได้ครบตามจำนวนที่กำหนดแล้ว ผู้วิจัยได้นำมาตรวจสอบความถูกต้องครบถ้วนของข้อมูลแล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการนำข้อมูลที่ได้จากการจากแบบสอบถามซึ่งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ SPSS โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) วิเคราะห์หาค่า t-test และ F-test (One-way ANOVA) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ จึงทำการทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธี LSD (Least Significant Difference) แล้วนำเสนอเป็นตารางประกอบความเรียงท้ายตาราง

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 20 - 30 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และมีอาชีพพนักงานเอกชน

2. การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านสื่อใหม่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$) ด้านสื่อเฉพาะกิจ ($\bar{X} = 3.44$) ด้านสื่อบุคคล ($\bar{X} = 3.40$) และด้านสื่อมวลชนท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.37$) ตามลำดับรายละเอียดตามตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี

การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านสื่อบุคคล			
การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากครอบครัว	3.51	.713	มาก
การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากครอบครัวเพื่อนสนิท	3.48	.722	ปานกลาง
การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากผู้นำ	3.31	.739	ปานกลาง
การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากครู อาจารย์	3.42	.731	ปานกลาง
การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากเพื่อนร่วมงาน	3.35	.738	ปานกลาง
เฉลี่ย	3.40	.780	ปานกลาง
2. ด้านสื่อมวลชนท้องถิ่น			
การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากวิทยุ	3.47	.537	ปานกลาง
การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากโทรทัศน์	3.32	.870	ปานกลาง
การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากหนังสือพิมพ์	3.44	.816	ปานกลาง
การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากสารคดี หนังสือ	3.27	.885	ปานกลาง
การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากเสียงตามสาย	3.57	.816	มาก
เฉลี่ย	3.37	.768	ปานกลาง
3. ด้านสื่อเฉพาะกิจ			
การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากป้ายโฆษณา โปสเตอร์	3.47	.537	ปานกลาง
การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากแผ่นพับ โบรชัวร์	3.32	.870	ปานกลาง
การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากใบปลิว	3.38	1.001	ปานกลาง
การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากรถโฆษณา	3.40	.943	ปานกลาง
การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากการจัดกิจกรรมส่งเสริม ทางการเมือง	3.23	1.018	ปานกลาง
เฉลี่ย	3.44	.831	ปานกลาง
4. ด้านสื่อใหม่			
การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากไลน์ (Line)	3.64	.569	มาก
การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากเฟซบุ๊ก (Facebook)	3.55	.827	มาก
การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากยูทูบ (You tube)	3.60	.848	มาก
การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากเว็บไซต์	3.52	.806	มาก
การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากบล็อกเกอร์ (Blogger)	3.50	.538	ปานกลาง
เฉลี่ย	3.57	.816	มาก
รวม	3.44	.565	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านและรายข้อ พบว่า

ด้านสื่อบุคคล การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากครอบครัว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$) การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากครอบครัวเพื่อนสนิท อยู่ในระดับปาน

กลาง ($\bar{X} = 3.48$) การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากครู อาจารย์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.42$) การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากเพื่อนร่วมงาน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$) การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากผู้นำ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.31$) ตามลำดับ

ด้านสื่อมวลชนท้องถิ่น การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.37$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากเสียงตามสาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$) การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากวิทยุ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.47$) การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากหนังสือพิมพ์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$) การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากโทรทัศน์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.32$) การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากสารคดี หนังสือ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.27$) ตามลำดับ

ด้านสื่อเฉพาะกิจ การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.44$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากป้ายโฆษณา ไปสเตอร์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$) การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากรถโฆษณา อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$) การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากใบปลิว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.38$) การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากแผ่นพับ โบรชัวร์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.34$) การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากการจัดกิจกรรมส่งเสริมทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.23$) ตามลำดับ

ด้านสื่อใหม่ การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.57$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงจากมากไปหาน้อย พบว่า การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากไลน์ (Line) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$) การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากยูทูบ (You tube) อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$) การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากเฟซบุ๊ก (Facebook) อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.55$) การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากเว็บไซต์ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.52$) การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นจากบล็อกเกอร์ (Blogger) อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.50$) ตามลำดับ

3. การเปรียบเทียบการรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบการรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี

การรับรู้ของประชาชน	t	F	p-value
เพศ	.106		.905
อายุ		.997	.370
ระดับการศึกษา		3.481	.032*
อาชีพ		1.862	.136

จากตารางที่ 2 การเปรียบเทียบการรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า

เพศที่แตกต่างกัน การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี ไม่แตกต่างกัน

อายุที่แตกต่างกัน การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี ไม่แตกต่างกัน

ระดับการศึกษา ที่แตกต่างกัน การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อทดสอบรายคู่เพื่อหาคู่ที่แตกต่างกันระหว่างระดับการศึกษา กับค่าเฉลี่ยการรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า กลุ่มที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี กับกลุ่มที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี มีค่าเฉลี่ยการรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยกลุ่มที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี มีค่าเฉลี่ยการรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี น้อยกว่ากลุ่มที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ส่วนคู่อื่น ๆ นั้นไม่แตกต่างกัน

อาชีพ ที่แตกต่างกัน การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี ไม่แตกต่างกัน

อภิปรายผล

การศึกษาวิจัยเรื่อง การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนจังหวัดสิงห์บุรี สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี ในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องจากประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี ยังมีความนิ่งเฉยทางการเมือง มีความตื่นตัวทางการเมือง และมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับต่ำ การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี ด้านสื่อใหม่ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องจากในปัจจุบันประชาชนส่วนใหญ่มักใช้สื่ออินเทอร์เน็ตเมื่อมีความต้องการแสวงหาข้อมูล การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี ด้านสื่อเฉพาะกิจ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องจากสื่อเฉพาะกิจ ส่วนมากจะมีการดำเนินการเมื่อถึงวาระการเลือกตั้ง ไม่มีความต่อเนื่อง ทำให้การรับรู้มีไม่มาก การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี ด้านสื่อบุคคล อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องจากการเปิดรับสื่อของบุคคลมีความแตกต่างกันทางสภาพส่วนบุคคล หรือสภาพจิตวิทยามีผลต่อการเปิดรับข่าวสาร และการรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี และด้านสื่อมวลชนท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ อาจเนื่องจากการเลือกบริโภคสื่อมวลชนนั้นจะขึ้นอยู่กับความต้องการ หรือแรงจูงใจของประชาชนเอง เพราะบุคคลมีวัตถุประสงค์ และความตั้งใจในการใช้ประโยชน์แตกต่างกันไป สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ตรัยรัตน์ ปลื้มปีติชัยกุล และ สมเดช รุ่งศรีสวัสดิ์ ที่ได้ศึกษาเรื่องการเปิดรับสื่อและการรับรู้ข่าวสารในสื่อออนไลน์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น ที่ผลการการวิจัยพบว่า การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองผ่านช่องทาง การสื่อสารต่าง ๆ คือช่องทางสื่อออนไลน์ ช่องทางสื่อมวลชน ช่องทางสื่อบุคคล ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านช่องทางสื่อออนไลน์ รองลงมา คือ ด้านช่องทางสื่อบุคคล และด้านช่องทางสื่อสารมวลชน แสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของคณะกรรมการชุมชนที่เปิดรับข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อออนไลน์โดยใช้ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเป็นสื่อในการส่งผ่านข้อมูล เช่นเว็บไซต์ โซเชียลมีเดีย และแอปพลิเคชันต่าง ๆ สามารถเลือกดู เลือกรับชม ช่วยให้ผู้คนสามารถสื่อสารและแลกเปลี่ยนข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว สะดวกในการเข้าถึง ส่งต่อ ช่วยลดค่าใช้จ่ายเช่นค่าหนังสือพิมพ์ และสามารถเลือกรับข้อมูลเฉพาะในส่วนที่ต้องการได้ (ตรัยรัตน์ ปลื้มปีติชัยกุล และสมเดช รุ่งศรีสวัสดิ์, 2565)

การเปรียบเทียบการรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี ที่พบว่า ระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจากการศึกษาเป็นเครื่องมือในการยกระดับชีวิตของคน โดยผ่านการเรียนรู้ เกิดเป็นความรู้ความเข้าใจ ทำให้คนมีความคิด

รู้จักคิดวิเคราะห์ ดังนั้นการศึกษาที่แตกต่างกันจึงทำให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองการปกครองแตกต่างกัน ส่งผลให้ประชาชนเกิดการคิดวิเคราะห์ที่ต่างกัน ทำให้การรับรู้มีประสิทธิภาพแตกต่างกัน ได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจิตรา กิตติศัพท์ ที่ได้ศึกษาเรื่อง พฤติกรรมการเปิดรับสื่อกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคลากร โรงพยาบาลค่ายสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา พบว่า การเปรียบเทียบพฤติกรรมการเปิดรับสื่อของบุคลากรโรงพยาบาลค่ายสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามลักษณะประชากรศาสตร์พบว่า ระดับการศึกษา และวิชาชีพ ที่แตกต่างกันบุคลากรมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อเพื่อเปิดรับข่าวสารทางการเมือง แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 นอกจากนี้เพศ และ อายุที่แตกต่างกันของบุคลากรมีพฤติกรรมการเปิดรับสื่อไม่แตกต่างกัน (สุจิตรา กิตติศัพท์, 2562)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่พบว่า การรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านสื่อใหม่ อยู่ในระดับมาก และด้านสื่อเฉพาะกิจ ด้านสื่อบุคคล ด้านสื่อมวลชนท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งทำให้ทราบว่าทางเลือกเปิดรับข่าวสารทางการเมืองของประชาชนจะรับรู้จากสื่อสังคมออนไลน์เป็นส่วนใหญ่ และเลือกที่จะรับรู้ในส่วนที่ตรงกับทัศนคติของตนเอง เป็นการรับรู้ทางการเมืองแบบไม่เปิดกว้าง แสดงว่าการรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง มีการติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งยังไม่มากเท่าที่ควร จะมีผลทำให้แนวโน้มที่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จะตัดสินใจไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งน้อยลงตามไปด้วย อย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ภาครัฐควรสนับสนุนส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น โดยการสร้างการรับรู้ทางสังคมอย่างที่เป็นเจ้าของปัญหาของสังคม และประเทศชาติที่เกิดขึ้น ให้รับรู้ว่าเป็นปัญหาของตัวเอง และเชื่อว่าตนเองมีความสามารถในการเปลี่ยนแปลงสิ่งต่าง ๆ ให้ดีขึ้นได้ โดยการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนา แก้ไขปรับปรุง เปลี่ยนแปลง ให้ดีขึ้น ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องทำกิจกรรมในชุมชนมุ่งใจให้สมาชิกชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมทางการเมือง สนับสนุนการจัดกิจกรรมทางการเมือง และข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษาสาเหตุและการแก้ไขปัญหาที่ส่งผลต่อการรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่นของประชาชน จังหวัดสิงห์บุรี เพื่อให้ประชาชนจังหวัดสิงห์บุรี มีความตื่นตัวที่จะรับรู้ทางการเมืองท้องถิ่น และเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- จิณณพัต ตั้งดวงมานิตย์. (2563). พฤติกรรมการเปิดรับสื่อและภาพลักษณ์นักการเมืองท้องถิ่นในการรับรู้ของประชาชน เขตเทศบาลนครนครราชสีมา อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา. วารสารมนุษยศาสตร์วิชาการ, 27(1), 211-236.
- ตรัยรัตน์ ปลื้มปิติชัยกุล และสมเดช รุ่งศรีสวัสดิ์. (2565). การเปิดรับสื่อและการรับรู้ข่าวสารในสื่อออนไลน์ต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ของนักศึกษาระดับปริญญาตรีในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่น. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตขอนแก่น.

- ปกิจ พรรัตนกุล. (2564). ความเข้าใจทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในเทศบาลนครปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. ใน สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธงชัย วชิรญาโน. (2563). การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนไทย. วารสารวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, 2(3), 21-31.
- วสันต์ เหลืองประภัสร์. (2559). การรวมศูนย์อำนาจและการกระจายอำนาจกับการบริหารราชการแผ่นดินไทย : การทบทวนแนวคิด ข้อถกเถียง และข้อพิจารณาเพื่อการปฏิรูป. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า.
- วัฒนา เสงไฟเราะ. (2555). ความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในสถาบันการศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครกับการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยช่วงปี พ.ศ.2549-2554. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษา ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง. มหาวิทยาลัยเกริก.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎามนตรี. (2560). สรุปสาระ สำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564. เรียกใช้เมื่อ 25 สิงหาคม 2567 จาก <http://www.nesdb.go.th/download/Chonburiplan12/>
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานสถิติจังหวัดสิงห์บุรี. (2566). ข้อมูลพื้นฐานของครัวเรือน พ.ศ. 2566 จังหวัดสิงห์บุรี. เรียกใช้เมื่อ 25 สิงหาคม 2567 จาก https://singburi.nso.go.th/index.php?option=com_content&view=article&id=1431:household66&catid=36
- สุจิตรา กิตติศัพท์. (2562). พฤติกรรมการเปิดรับสื่อกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคลากร โรงพยาบาลค่ายสุรนารี จังหวัดนครราชสีมา. วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม, 7(1), 120-132.
- Assael, H. (1998). Consumer behavior and marketing action, 6th. Cincinnati, OH: South-Western.
- Kokphon, O. (2009). Secrets of organizing local public services: Lessons from the King Prajadhipok's Award. Bangkok: S. Charoen Printing Co., Ltd.
- Yamane, T. (1973). Statistics: An Introductory Analysis. (2nd ed). New York: Harper. and Row.
- Van Aelst, P. et al. (2017). Political Communication in a High-Choice Media Environment: A Challenge for Democracy? Annals of the International Communication Association, 41(1), 3-27.

คุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ ท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง*

SERVICE QUALITY AND CUSTOMER SATISFACTION AT LAEM CHABANG PORT TERMINAL

ยูจินจงยอง ยี*, ชินโนส วิสิฐนิธิกิจ

Eugenechungyeoung Yee*, Chinnaso Visitnitikija

หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Master of Business Administration, Graduate School Kasem Bundit University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: eugene.yee38@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาคุณภาพการให้บริการของท่าเรือฯ ความพึงพอใจในการใช้บริการท่าเรือฯ เปรียบเทียบความพึงพอใจในการใช้บริการท่าเรือฯ จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล และคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ที่ใช้บริการท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง จำนวน 400 ราย เลือกแบบใช้โปรแกรมคำนวณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสอบถาม เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยการทดสอบสมมติฐานแบบ One-Way ANOVA และ Multiple Regression Analysis ผลการศึกษาพบว่า คุณภาพการให้บริการของท่าเรือฯ แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีระหว่างอายุ 31 - 40 ปี จบระดับการศึกษาปริญญาตรี ประกอบอาชีพรับจ้าง/พนักงานบริษัท มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 20,000 - 30,000 บาท มาใช้บริการที่สถานประกอบการ EVERGREEN คุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจในการใช้บริการท่าเรือฯโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจในการใช้บริการท่าเรือฯ จำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการของท่าเรือฯที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และคุณภาพการให้บริการมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการให้บริการท่าเรือฯอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ข้อเสนอแนะจากผลการศึกษา ควรพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ท่าเทียบเรือ ระบบขนถ่ายสินค้า และวางระบบการดำเนินงานที่มีมาตรฐานและมีความสม่ำเสมอในการให้บริการเพื่อลดข้อผิดพลาดและเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับลูกค้า

คำสำคัญ: คุณภาพการให้บริการ, ความพึงพอใจในการใช้บริการ, ท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง

Abstract

This research aimed to examine the service quality of Laem Chabang Port Terminal and its influence on customer satisfaction. Specifically, it investigated satisfaction levels across different demographic groups and analyzed the impact of service quality dimensions on overall satisfaction. The study employed a quantitative research design with a sample of 400 users of Laem Chabang Port Terminal, selected through a sampling calculation program. Data were collected using a structured questionnaire, and statistical analyses included percentage, mean, One-Way ANOVA, and Multiple Regression Analysis. The findings revealed that the majority of respondents were male, aged 31-40 years, held a bachelor's degree, employed as company staff or laborers, earned an average monthly income of 20,000-30,000 baht, and primarily used services at the EVERGREEN terminal. Overall, both service quality and customer satisfaction were rated at a high level. Comparisons by age, education, occupation, and monthly income indicated statistically significant differences in satisfaction at the 0.05 level. Moreover, service quality was found to have a significant influence on customer satisfaction at the 0.05 level.

Keywords: Service Quality, Service Satisfaction, Laem Chabang Port Terminal

บทนำ

การขนส่งสินค้าทางทะเลระหว่างประเทศ ท่าเรือนับว่าเป็นองค์ประกอบหลักของการขนส่ง สินค้าและมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการค้าระหว่างประเทศในฐานะที่เปรียบเสมือนประตูการค้าที่สำคัญและเป็นจุดผ่านเข้า-ออกของสินค้า (YRU e-Learning, 2564) ก่อให้เกิดการจ้างงานเป็นแหล่ง รายได้ที่สำคัญของรัฐ และแหล่งเงินตราต่างประเทศ และยังส่งผลให้เกิดธุรกิจอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง เช่น ธุรกิจรับจัดการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ ตัวแทนออกของ กิจกรรมโลจิสติกส์เป็นต้น เป็นกลไกที่ช่วยให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศมีความมั่นคงและเจริญก้าวหน้า (ทวีศักดิ์ เทพพิทักษ์, 2559) สำหรับประเทศไทยนั้นมีท่าเรือสินค้าถึง 147 แห่ง แต่มีท่าเรือสินค้าเพียง 10 กว่าแห่งเท่านั้นที่มีกิจกรรมการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ เช่น ท่าเรือแหลมฉบัง ท่าเรือกรุงเทพ ท่าเรือเคอรี่ สยามซี พอร์ต ท่าเรือสงขลา เป็นต้น (สุนันทา เจริญปัญญาธิ์, 2559) ซึ่งท่าเรือแหลมฉบังซึ่งเป็นท่าเรือหลักของประเทศ ปัจจุบันมีปริมาณการจัดการตู้คอนเทนเนอร์มากกว่า 7 ล้าน TEUs ต่อปี หรือคิดเป็นประมาณ 54% ของการค้าระหว่างประเทศทั้งหมดของไทยนับเป็นการยกระดับความสำคัญเชิงเศรษฐกิจอย่างชัดเจน (TRADLINX, 2568) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าท่าเรือแหลมฉบังจะมีความสำคัญอย่างสูง แต่ยังมีปัญหาในการให้บริการที่ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการและตัวแทนขนส่งสินค้าระหว่างประเทศ เช่น การขนถ่ายสินค้าล่าช้า ขั้นตอนเอกสารที่ซับซ้อน การขาดความสม่ำเสมอในการบริการ และข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ซึ่งอาจลดระดับความเชื่อมั่นของผู้ใช้บริการ ดังนั้นคุณภาพการให้บริการและการสร้างความพึงพอใจถือว่าเป็นสิ่งสำคัญของธุรกิจงานให้บริการ ซึ่งธุรกิจงานให้บริการจำเป็นต้องเข้าใจถึงความพึงพอใจของลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการ ซึ่งความพึงพอใจของผู้ใช้บริการก็เป็นส่วนที่ประเมินการให้บริการ การประเมินเป็นความรู้สึกหลังการซื้อหรือเข้ารับการบริการ ซึ่งผลการเปรียบเทียบของการทำงาน

ของผู้ให้บริการว่ามีคุณภาพมากพอหรือไม่ ถ้าหากระดับผลที่ได้รับจากการบริการตรงตามความคาดหวังของลูกค้า จะทำให้เกิดความพึงพอใจทำให้ลูกค้าเกิดความประทับใจและต้องการกลับมาใช้บริการอีกครั้ง (ฉัตร โชติช่วง, 2564)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยตระหนักถึงความสำคัญของท่าเรือเอกชนแหลมฉบังและคุณภาพการให้บริการในมุมมองของตัวแทนบริหารจัดการขนส่งสินค้าที่เข้าไปใช้บริการ อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่พบคือกระบวนการให้บริการบางด้านยังขาดประสิทธิภาพ เช่น ความล่าช้าในการขนถ่ายสินค้า การจัดการเอกสารที่ซับซ้อน และความไม่สม่ำเสมอของมาตรฐานการให้บริการ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความต่อเนื่องและความเชื่อมั่นของผู้ใช้บริการ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาคุณภาพการให้บริการของท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง เพื่อทำความเข้าใจถึงการรับรู้และความคาดหวังของผู้ใช้บริการ และเพื่อเสนอแนวทางการปรับปรุงคุณภาพบริการของท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง ให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้บริการมากยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการของท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง
2. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการใช้บริการท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง
3. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจในการใช้บริการท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล
4. เพื่อศึกษาคุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการ ท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีการดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอนดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร คือ ผู้ที่ใช้บริการท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ที่ใช้บริการท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง เลือกใช้การคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample size) แบบไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน ของ Cochran, W. G. ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 ราย ใช้สูตร $n = \frac{P(1-P)(Z^2)}{(e^2)}$ เมื่อ n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง P = ค่าความน่าจะเป็นของจำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการสุ่มจากประชากรทั้งหมด e = ค่าความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง z = ระดับความเชื่อมั่นที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ (ณ ระดับความเชื่อมั่นที่ 95% z มีค่าเท่ากับ 1.96) $n = \frac{(.50)(1-.50)(1.96^2)}{(.05^2)} = 384.16$ แต่ทั้งนี้เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในการตอบแบบสอบถาม ข้อมูลไม่สมบูรณ์ครบถ้วน ทางผู้ศึกษาจึงได้ใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นจำนวน 400 ราย การวิจัยครั้งนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างแบบไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนของ W.G.Cochran (Cochran, W. G., 1997) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ราย

การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบเครื่องมือ

1. ศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำราและผลงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม
2. จัดทำร่างแบบสอบถามนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา
3. นำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา

4. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครึ่งหนึ่งถ้ามีข้อแก้ไขดำเนินการตามคำแนะนำหลังจากนั้นดำเนินการจัดทำเป็นแบบสอบถาม

5. ตรวจสอบความเที่ยงตรงและนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดสอบใช้ (Try out) กับลูกค้าไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 40 คน แล้วนำไปวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, J., 1984) ได้ค่าเท่ากับ 0.887 ถือว่าแบบสอบถามนี้สามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้ได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองระหว่างเดือนธันวาคม 2567 ถึงเดือนมีนาคม 2568 จากลูกค้าของธนาคารกสิกรไทย ที่เคยลงทุนในกองทุนรวมและการรับกลับคืนมาด้วยตนเอง ดำเนินการตรวจสอบความเรียบร้อย เพื่อให้แน่ใจว่าแบบสอบถามมีความสมบูรณ์ ครบถ้วน และสามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อได้

2. นำข้อมูลของแบบสอบถาม ไปลงตารางที่โปรแกรมสำเร็จรูป

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย การทดสอบสมมติฐานแบบ t-test, F-test (One - Way ANOVA) และ Multiple Regression Analysis กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

ผลการศึกษาคุนภาพการให้บริการของท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปได้ 2 ส่วน ได้แก่

1. ข้อมูลทั่วไป จำแนกตามส่วนบุคคล แสดงได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลทั่วไป จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

แสดงข้อมูลทั่วไป จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล		จำนวน (ราย)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	258	65
	หญิง	142	35
	รวม	400	100
อายุ	20-30 ปี	149	37
	31-40 ปี	168	42
	41-50 ปี	40	10
	50 ปี ขึ้นไป	43	11
	รวม	400	100
ระดับการศึกษา	ต่ำกว่าปริญญาตรี	171	43
	ปริญญาตรี	229	57
	รวม	400	100

ตารางที่ 1 แสดงข้อมูลทั่วไป จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล (ต่อ)

แสดงข้อมูลทั่วไป จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล		จำนวน (ราย)	ร้อยละ
อาชีพ	ธุรกิจส่วนตัว/เจ้าของกิจการ	88	22
	รับจ้าง/พนักงานบริษัท	247	62
	อื่นๆ	65	16
	รวม	400	100
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ต่ำกว่า 20,000 บาท	68	17
	20,000 - 30,000 บาท	212	53
	30,001 - 40,000 บาท	76	19
	40,001 - 50,000 บาท	27	7
	มากกว่า 50,000 บาท	17	4
	รวม	400	100
สถานประกอบการที่ใช้บริการ	LCMT	51	13
	LCB1	57	14
	EVERGREEN	144	36
	ESCO	42	11
	TIPS	33	8
	LCIT	37	9
	HUTCHISON PORT	35	8
	อื่นๆ	1	1
	รวม	400	100

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ข้อมูลส่วนบุคคล จำแนกได้เป็นเพศชาย จำนวน 258 คน คิดเป็นร้อยละ 65 และเป็นเพศหญิงจำนวน 142 คน คิดเป็นร้อยละ 35 จำแนกได้เป็นผู้ที่มีอายุระหว่าง 31 - 40 ปีมากที่สุด จำนวน 168 คน คิดเป็นร้อยละ 42 รองลงมาอายุระหว่าง 20 - 30 ปี จำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 37 อายุ 50 ปีขึ้นไปจำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 11 และอายุระหว่าง 41 - 50 ปี จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 10 จำแนกได้เป็นผู้ที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 229 คน คิดเป็นร้อยละ 57 รองลงมาเป็นต่ำกว่าปริญญาตรี จำนวน 171 คน คิดเป็นร้อยละ 43 จำแนกได้เป็นผู้ที่มีอาชีพรับจ้าง/พนักงานบริษัทมากที่สุด จำนวน 247 คน คิดเป็นร้อยละ 62 รองลงมาเป็นอาชีพธุรกิจส่วนตัว/เจ้าของกิจการ จำนวน 88 คน คิดเป็นร้อยละ 22 และอื่น ๆ จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 16 จำแนกได้เป็นผู้ที่มีรายได้ต่อเดือนเฉลี่ยระหว่าง 20,000 - 30,000 บาทมากที่สุด จำนวน 212 คน คิดเป็นร้อยละ 53 รองลงมาเป็นผู้ที่มีรายได้ต่อเดือนเฉลี่ยระหว่าง 30,001 - 40,000 บาท จำนวน 76 คน คิดเป็นร้อยละ 19 ผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาท จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 17 ผู้ที่มีรายได้ต่อเดือนเฉลี่ยระหว่าง 40,001 - 50,000 บาท จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 7 และผู้ที่มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 50,000 บาท จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 4 จำแนกตามสถานประกอบการที่ใช้บริการ EVERGREEN มากที่สุด จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 36 รองลงมาเป็น LCB1 จำนวน 57 คน คิดเป็นร้อยละ 14 LCMT จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 13 ESCO จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 11

LCIT จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 9 HUTCHISON PORT จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 8 TIPS จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 8 และอื่น ๆ จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 1

2. คุณภาพการให้บริการของท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงคุณภาพการให้บริการของท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง

คุณภาพการให้บริการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำคัญ
ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ	4.41	0.31	มาก
ด้านความเชื่อมั่นต่อลูกค้า	4.35	0.34	มาก
ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า	4.37	0.29	มาก
ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้	4.35	0.34	มาก
ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า	4.42	0.29	มาก
รวม	4.38	0.31	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า คุณภาพการให้บริการของท่าเรือเอกชนแหลมฉบังโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับความสำคัญมาก เมื่อพิจารณารายด้าน มีระดับความสำคัญทุกด้าน สามารถเรียงจากมากไปหาน้อยได้ ดังนี้ ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ และด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ ตามลำดับ

ผลการศึกษาความพึงพอใจในการให้บริการท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง สามารถแสดงได้ดัง ตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลความพึงพอใจในการใช้บริการท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง

ความพึงพอใจในการใช้บริการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำคัญ
การให้บริการอย่างเสมอภาค	4.38	0.32	มาก
การให้บริการอย่างทันเวลา	4.36	0.34	มาก
การให้บริการอย่างเพียงพอ	4.42	0.29	มาก
การให้บริการอย่างต่อเนื่อง	4.35	0.35	มาก
การให้บริการที่ก้าวหน้า	4.41	0.31	มาก
รวม	4.38	0.32	มาก

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นได้ว่า ความพึงพอใจในการใช้บริการของท่าเรือเอกชนแหลมฉบังจากการศึกษาข้อมูล มีระดับความคิดเห็นต่อความพึงพอใจในการใช้บริการของท่าเรือเอกชนแหลมฉบังในประกอบด้วย การให้บริการอย่างเสมอภาค การให้บริการอย่างทันเวลา การให้บริการอย่างเพียงพอ การให้บริการอย่างต่อเนื่อง และการให้บริการที่ก้าวหน้าโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก

ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจในการใช้บริการท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจในการใช้บริการท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล	การตัดสินใจ		Sig	ผลการทดสอบ
	t	F		
เพศ	1.09		.276	ไม่แตกต่าง
ระดับการศึกษา	6.47		.000*	แตกต่าง
อายุ		23.26	.000*	แตกต่าง
อาชีพ		3.47	.032*	แตกต่าง
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		11.97	.000*	แตกต่าง
สถานประกอบการที่มาใช้บริการ		1.31	.244	ไม่แตกต่าง

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า การเปรียบเทียบความพึงพอใจในการใช้บริการท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลส่วนบุคคลด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการของท่าเรือเอกชนแหลมฉบังที่ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ผลการศึกษาคูณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการ ท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง สามารถแสดงได้ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการ ท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง

คุณภาพการให้บริการ	B	Std. Error	Beta	t	Sig.	ผลการทดสอบ
(Constant)	.263	.051		5.214	.000	
ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ	.591	.020	.667	30.087	.000**	มี
ด้านความเชื่อมั่นต่อลูกค้า	.293	.010	.360	28.52	.000**	มี
ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า	.071	.016	.075	4.536	.000**	มี
ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้	.293	.010	.359	28.557	.000**	มี
ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า	.104	.022	.108	4.811	.000**	มี

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่า คุณภาพการให้บริการมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการให้บริการของท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง พบว่าคุณภาพการให้บริการ ด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการสนองต่อลูกค้า ด้านความไว้วางใจ และด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการให้บริการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

จากผลการศึกษาคุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถสรุปได้ 2 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไป จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนใหญ่เป็น เพศชาย มีระหว่างอายุ 31 - 40 ปี จบระดับการศึกษาปริญญาตรี ประกอบอาชีพรับจ้าง/พนักงานบริษัท มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 20,000 - 30,000 บาท มาใช้บริการที่สถานประกอบการ EVERGREEN และ 2) คุณภาพการให้บริการท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับความสำคัญมาก เมื่อพิจารณารายด้าน มีระดับความสำคัญมากทุกด้าน สามารถเรียงจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการรู้จักและ เข้าใจลูกค้า ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ และด้าน ความเชื่อถือไว้วางใจได้ ตามลำดับ

คุณภาพการให้บริการด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการสนองต่อลูกค้า ด้านความไว้วางใจ และด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการให้บริการท่าเรือ เอกชน แหลมฉบัง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของชลธิ อยู่สวัสดิ์ ที่พบว่าคุณภาพการ ให้บริการด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า และด้านความ ไว้วางใจมีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยา (ชลธิ อยู่สวัสดิ์, 2564) และสอดคล้องกับ งานวิจัยของชัยวัช คำเจ๊ก และวิลาสินี จินตลิตติ ที่พบว่าคุณภาพการให้บริการด้านความเป็นรูปธรรมของ บริการ ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการสนองต่อลูกค้า ด้านความไว้วางใจ และด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้ามีอิทธิพล ต่อความพึงพอใจในการใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยา (ชัยวัช คำเจ๊ก และวิลาสินี จินตลิตติ, 2567)

ความพึงพอใจในการใช้บริการท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง มีระดับความคิดเห็นต่อความพึงพอใจในการใช้ บริการของท่าเรือเอกชนแหลมฉบังใน ประกอบด้วย การให้บริการอย่างเสมอภาค การให้บริการอย่างทันเวลา การให้บริการอย่างเพียงพอ การให้บริการอย่างต่อเนื่อง และการให้บริการที่ก้าวหน้าโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ใน ระดับเห็นด้วยมากสอดคล้องกับงานวิจัยของวรพรรณ นิตการ ที่พบว่าความพึงพอใจต่อคุณภาพการบริการขนส่ง ผู้โดยสารเรือคลองแสนแสบโดยรวมอยู่ในระดับมาก (วรพรรณ นิตการ, 2564)จากผลการเปรียบเทียบความพึง พพอใจในการใช้บริการท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลจำแนกตาม อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการของ ท่าเรือเอกชนแหลมฉบังที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของศุภ ลักษณ์ ศรีวิไล และอมรา ดอกไม้ ที่พบว่าปัจจัยด้านประชากรศาสตร์ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ที่แตกต่างกันส่งผลต่อความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการสำนักงานเจ้าท่าภูมิภาค อุทยา (ศุภลักษณ์ ศรีวิไล และอมรา ดอกไม้, 2563) และสอดคล้องกับงานวิจัยของปณิดา งามตุล ที่พบว่าปัจจัยส่วน บุคคลด้านอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีระดับความพึงพอใจในการใช้บริการของ บริษัท อินเตอร์ เอ็กเพรสโลจิสติกส์ จำกัด ในเขตลาดกระบัง กรุงเทพมหานครที่แตกต่างกัน (ปณิดา งามตุล, 2568) และข้อมูลส่วนบุคคลจำแนกตามอาชีพที่ต่างกันมีความพึงพอใจในการใช้บริการท่าเรือเอกชนแหลม ฉบังที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของกิตติอำพล สุดประเสริฐ และคณะ ที่พบว่าอาชีพที่ต่างกันมี

ความพึงพอใจในการใช้บริการขนส่ง ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐมที่แตกต่างกัน (กิตติอำพล สุดประเสริฐ และคณะ, 2567)

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาคุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ ท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์สร้างเป็นโมเดลเชิงปฏิบัติ ที่มุ่งเน้นปัจจัยสำคัญ เช่น ความน่าเชื่อถือ (Reliability) การตอบสนองที่รวดเร็ว (Responsiveness) และการเข้าใจลูกค้า (Empathy) เนื่องจากพบว่าปัจจัยเหล่านี้มีผลโดยตรงต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ โมเดลดังกล่าวจะช่วยให้ผู้บริหารท่าเรือมีเครื่องมือที่ชัดเจนในการวางแผนและปรับปรุงบริการได้อย่างเป็นระบบ และควรมีการการจัดอบรมและพัฒนาศักยภาพพนักงานด้านการบริการเพื่อตอบสนองต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการ การนำเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น ระบบแจ้งปัญหาออนไลน์ หรือระบบ AI Chatbot มาใช้ในการสื่อสารกับลูกค้า และจัดทำระบบวัดและติดตามความพึงพอใจของผู้ใช้บริการอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลลัพธ์มาพัฒนาและปรับปรุงบริการอย่างสม่ำเสมอ

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า คุณภาพการให้บริการและความพึงพอใจของผู้ใช้บริการท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง สรุปได้ 2 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไป จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีระหว่างอายุ 31 - 40 ปี จบระดับการศึกษาปริญญาตรี ประกอบอาชีพรับจ้าง/พนักงานบริษัท มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระหว่าง 20,000 - 30,000 บาท มาใช้บริการที่สถานประกอบการ EVERGREEN และ 2) คุณภาพการให้บริการท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับความสำคัญมาก เมื่อพิจารณารายด้าน มีระดับความสำคัญมากทุกด้าน สามารถเรียงจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า ด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ และด้านความเชื่อถือไว้วางใจได้ ตามลำดับ ความพึงพอใจในการใช้บริการท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง มีระดับความคิดเห็นต่อความพึงพอใจในการใช้บริการของท่าเรือเอกชนแหลมฉบังใน ประกอบด้วย การให้บริการอย่างเสมอภาค การให้บริการอย่างทันเวลา การให้บริการอย่างเพียงพอ การให้บริการอย่างต่อเนื่อง และการให้บริการที่ก้าวหน้าโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก การเปรียบเทียบความพึงพอใจในการใช้บริการท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล พบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลจำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ที่แตกต่างกันมีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการของท่าเรือเอกชนแหลมฉบังที่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และคุณภาพการให้บริการที่มีผลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง มีด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการสนองต่อลูกค้า ด้านความไว้วางใจ และด้านการรู้จักและเข้าใจลูกค้า มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจในการใช้บริการท่าเรือเอกชนแหลมฉบัง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ด้านความเป็นรูปธรรมของบริการ ผู้บริหารควรพัฒนาและปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ท่าเทียบเรือ ระบบขนถ่ายสินค้า และอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ทันสมัยและรองรับปริมาณการให้บริการที่เพิ่มขึ้น และควรเพิ่มป้ายสัญลักษณ์และข้อมูลที่ชัดเจนเพื่อให้ลูกค้าสามารถเข้าถึงข้อมูลบริการได้ง่ายขึ้น 2) ด้านความ

น่าเชื่อถือ ผู้บริหารควรวางระบบการดำเนินงานที่มีมาตรฐานและมีความสม่ำเสมอในการให้บริการเพื่อลดข้อผิดพลาดและเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับลูกค้า และจัดอบรมพนักงานให้มีความเชี่ยวชาญและปฏิบัติงานตามมาตรฐานสากล เพื่อให้ลูกค้ามั่นใจในคุณภาพของบริการ 3) ด้านการตอบสนองต่อลูกค้า ทำเรื่องควรมีช่องทางการติดต่อที่สะดวกและรวดเร็ว เช่น ศูนย์บริการลูกค้า ระบบ Call Center หรือแพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อให้ลูกค้าสามารถขอรับบริการหรือแจ้งปัญหาได้ตลอดเวลา และมีการประเมินความพึงพอใจของลูกค้าเป็นประจำ เพื่อนำความคิดเห็นไปปรับปรุงบริการให้ตรงกับความต้องการ 4) ด้านความไว้วางใจ เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการควรมีความรู้ความสามารถในการให้บริการอย่างมืออาชีพ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความยุติธรรม ให้บริการอย่างตามคิว เปิดช่องทางการให้บริการที่มีความหลากหลาย และให้บริการในกรณีความจำเป็นเร่งด่วน 5) ด้านการเข้าใจและการรู้จักลูกค้า เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการควรใส่ใจ ให้เกียรติกับผู้ที่มาขอรับบริการบริการโดยให้ความสำคัญกับผู้มาขอรับบริการ ทุกเพศ ทุกวัยอย่างทัดเทียมกันไม่เลือกปฏิบัติ มีความเข้าใจในปัญหาและความต้องการของผู้ใช้บริการ ตอบคำถาม ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือได้ตรงประเด็นกับความต้องการของผู้มารับบริการ

เอกสารอ้างอิง

- กิตติอำพล สุดประเสริฐ และคณะ. (2567). คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการขนส่งในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม. วารสารสหวิทยาการสังคมศาสตร์และการสื่อสาร, 7(2), 206-216.
- ฉัตร โชติช่วง. (2564). คุณภาพงานบริการที่มีอิทธิพลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการศูนย์บริการทรมูฟสาขาเซ็นทรัลแจ้งวัฒนะ. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการการตลาดดิจิทัล. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ชลธิ อยู่สวัสดิ์. (2564). คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้โดยสารเรือด่วนเจ้าพระยาในกรุงเทพมหานคร. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโลจิสติกส์. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- ชัยรัช คำเจ็ก และวิลาสินี จินตลิจิตติ. (2567). ความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการให้บริการกับความพึงพอใจของประชาชนที่มาใช้บริการเรือโดยสารสาธารณะในแม่น้ำเจ้าพระยา. วารสารมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 11(2), 90-102.
- ทวีศักดิ์ เทพพิทักษ์. (2559). การพัฒนาคุณภาพการให้บริการของท่าเรือแหลมฉบังกับการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันกับอุตสาหกรรมพาณิชยนาวีไทยรองรับประชาคมอาเซียน. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 11(1), 17-48.
- ปณิดา งูตุล. (2568). คุณภาพการให้บริการที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการบริษัท อินเตอร์ เอ็กซ์เพรส โลจิสติกส์ จำกัด ในเขตลาดกระบัง จังหวัดกรุงเทพมหานคร. วารสารมหาจุฬานาครทรรณ, 12(2), 61-69.
- วรพรรณ นิตการ. (2564). คุณภาพการให้บริการที่มีความสัมพันธ์ต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการเรือขนส่งผู้โดยสารคลองแสนแสบ. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, 18(2), 82-91.

ศุภลักษณ์ ศรีวิไล และอมรา ดอกไม้. (2563). ความพึงพอใจต่อคุณภาพการให้บริการสำนักงานเจ้าท่าภูมิภาค
อยุธยา. วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์, 22(2), 131-139.

สุนันทา เจริญปัญญาอิง. (2559). การศึกษาปัจจัยทางนโยบายภาครัฐและกฎหมายที่มีผลต่อการขนส่งชายฝั่งของ
ไทย. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันขนส่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Cochran, W. G. (1997). Sampling techniques. (3rd ed.). New York: John Wiley & Sons.

Cronbach, J. (1984). Essentials of psychological testing. (4th ed.). New York: Macmillan.

TRADLINX. (2568). Thailand Port List: Laem Chabang, Bangkok, Ranong, Songkhla. Retrieved
January 11, 2025, from https://blogs.tradlinx.com/thailand-port-list-laem-chabang-bangkok-ranong-songkhla/?utm_source=chatgpt.com

YRU e-Learning. (2564). การขนส่งสินค้าทางทะเล. เรียกใช้เมื่อ 11 มกราคม 2568 จาก <https://old.elearning.yru.ac.th/mod/resource/view.php?id=22092>

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท้*

THE INFLUENCE OF MARKETING MIX FACTORS ON CONSUMERS' DECISION TO PURCHASE GENUINE AUTOMOTIVE SPARE PARTS

ธัญชา นนทพล*, ชินโสณ วิสิฐนิธิกิจจา, อิงอร ตันพันธ์

Thanatcha Nonthaphol*, Chinnaso Visitnitikijja, Ingorn Tanphan

หลักสูตรบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Master of Business Administration, Kasem Bundit University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: thanatcha.ntp@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท้ 2) เพื่อศึกษาการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท้ 3) เพื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท้ จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล 4) เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท้ รูปแบบการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ซื้ออะไหล่ และผู้ใช้รถยนต์ ซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน จำนวน 391 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย การทดสอบสมมติฐานแบบ t-test , F-test (One-way ANOVA) และ Multiple Regression Analysis ผลการวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 30 – 39 ปี การศึกษาปริญญาตรี เป็นพนักงานบริษัทเอกชน รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,000 ถึง 30,000 บาท และอายุการใช้งานรถ 2 – 5 ปี ซึ่งใช้ทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาด ดังนี้ 1) ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด ได้แก่ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด อยู่ในระดับมาก 2) การตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท้ ได้แก่ ด้านการรับรู้ถึงความต้องการ ด้านการตัดสินใจซื้อ ด้านการค้นหาข้อมูล ด้านการประเมินข้อมูลที่ใช้ในการตัดสินใจ และด้านการประเมินผลภายหลังการใช้บริการ อยู่ในระดับมาก 3) ระดับการศึกษา และอายุการใช้งานรถมีผลต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ และเพศ อายุ อาชีพ รวมถึงรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ 4) ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ส่วนประสมทางการตลาด, การตัดสินใจซื้อสินค้า, อะไหล่รถยนต์ของแท้

Abstract

The objectives of this research were 1) To study the marketing mix factors influencing the purchase of genuine automotive parts 2) to study the decision-making process in purchasing

genuine automobile parts 3) to compare the decision-making process in purchasing genuine automobile parts classified by personal information and 4) to study the marketing mix factors that influence the decision to purchase genuine automobile parts. This study was quantitative in nature. The sample group consisted of 391 purchasers of automobile parts and car's user, determined by the exact population size was unknown, and selected by purposive sampling. A questionnaire was employed as the research instrument, and the data were analyzed using percentage, mean, t-test, F-test (One-way ANOVA), and Multiple Regression Analysis. The research shown that most of respondents were male, aged between 30 and 39 years old which is a bachelor's degree, and employed in private companies. Their average monthly income ranged from 20,000 to 30,000 baht, and vehicle usage period around 2 to 5 years. The study applied the marketing mix theory as follows 1) the marketing mix factors, namely product, price, distribution channel, and promotion, were at a high level 2) the decision-making process in purchasing genuine automobile parts, namely need recognition, purchase decision, information search, evaluation of information used in decision-making, and post-purchase evaluation, was also at a high level 3) education level and vehicle usage duration had an effect on the decision to purchase genuine automobile parts, while gender, age, occupation, and average monthly income did not and 4) product, price, distribution channel, and promotion had an influence on the decision to purchase genuine automobile parts. There was a statistically significant difference at the 0.05 significance level.

Keywords: Marketing Mix, Purchase Decision, Genuine Automobile Parts

บทนำ

ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการผลิตและส่งออกยานยนต์ระดับโลก โดยอุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนยานยนต์มีบทบาทสำคัญในห่วงโซ่อุปทานและเศรษฐกิจไทย โดยในปี 2565 กลุ่มสินค้ายานพาหนะและส่วนประกอบมีมูลค่าการส่งออกสูงสุด คิดเป็น 12.3% ของ GDP และคาดว่าจะตลาดชิ้นส่วนในปี 2566 มีมูลค่า 1.51 ล้านล้านบาท ขยายตัว 1.3% และต่อเนื่อง 2.6% ในปี 2567 จากปัจจัยหลัก ได้แก่ การขยายตัวของอุตสาหกรรมยานยนต์จำนวนรถอายุมากกว่า 5 ปีที่เพิ่มขึ้น และศักยภาพตลาดส่งออก (วีระยา ทองเสือ, 2566); (กองวิจัยเศรษฐกิจอุตสาหกรรม, 2565) ทั้งนี้ นักลงทุนทั้งไทยและต่างชาติ เช่น ไทยซัมมิท ออโต้พาร์ท Robert Bosch และ Denso เข้ามาลงทุนอย่างต่อเนื่อง โดยกลุ่มสำคัญ ได้แก่ ชิ้นส่วนยางพารา ระบบส่งกำลัง และชิ้นส่วนยานยนต์ไฟฟ้า โดยเฉพาะแบตเตอรี่ (วรรณ วยพิศาลภพ, 2566) แนวโน้มปี 2566–2568 คาดว่าการผลิตชิ้นส่วนจะขยายตัวเฉลี่ย 3.5–4.5% ต่อปี แม้เผชิญปัญหาขาดแคลนชิป แต่การลงทุนผลิตชิปทั่วโลกจะช่วยหนุนตลาด OEM ขณะที่ความต้องการ REM เติบโตตามจำนวนรถจดทะเบียนสะสม โดยปี 2567 คาดว่าการผลิตรายยนต์อยู่ที่ 1.9 ล้านคัน และจักรยานยนต์ 2.12 ล้านคัน ขณะที่อุตสาหกรรมไทยยังได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจ มาตรฐานมลพิษ

โร 5 และความสามารถในการแข่งขันของรถยนต์ไฟฟ้าที่มีต้นทุนสูงกว่า ICE และจีน (สมาคมอุตสาหกรรมยานยนต์ไทย, 2567); (ศูนย์วิเคราะห์เศรษฐกิจ ทีทีบี, 2567)

อุตสาหกรรมยานยนต์ไทยมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง แต่ในขณะเดียวกันตลาดชิ้นส่วนและอะไหล่รถยนต์ต้องเผชิญกับการแข่งขันที่รุนแรง โดยเฉพาะระหว่างอะไหล่แท้ (Genuine Parts) และอะไหล่เทียม (Aftermarket/Counterfeit Parts) ซึ่งสะท้อนจากพฤติกรรมผู้บริโภคที่มักพิจารณาปัจจัยด้านราคา ความคุ้มค่า และความเชื่อมั่นในคุณภาพควบคู่กันไป ผู้บริโภคบางส่วนเลือกใช้อะไหล่เทียมเนื่องจากราคาถูกและหาซื้อง่าย ขณะที่ผู้บริโภคอีกกลุ่มยังคงให้ความสำคัญกับความปลอดภัยและมาตรฐานการรับรอง จึงเลือกใช้อะไหล่แท้จากศูนย์บริการและผู้จัดจำหน่ายที่ได้รับอนุญาต ส่งผลให้การแข่งขันในตลาดมิได้ขึ้นอยู่กับปริมาณการผลิต หากยังขึ้นอยู่กับกลยุทธ์การสร้างค่านาเชื่อถือและการสร้างคุณค่าแก่ผู้บริโภค (วีระยา ทองเสือ, 2566); (กองวิจัยเศรษฐกิจอุตสาหกรรม, 2565)

ในมิติด้านการตลาด ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix: 4Ps) มีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค โดยด้านผลิตภัณฑ์ (Product) ผู้บริโภคพิจารณาจากคุณภาพ การรับประกัน และความเหมาะสมในการใช้งาน ด้านราคา (Price) ส่งผลโดยตรงต่อผู้ที่มีข้อจำกัดทางรายได้ โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับอะไหล่เทียมที่มีราคาถูกกว่า ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) ส่งผลต่อความสะดวกในการเข้าถึงสินค้า ทั้งศูนย์บริการ ร้านอะไหล่ และช่องทางออนไลน์ และด้านการส่งเสริมการตลาด (Promotion) มีบทบาทต่อการสร้างการรับรู้และภาพลักษณ์ของแบรนด์ โดยเฉพาะการสื่อสารที่เน้นมาตรฐานคุณภาพและความปลอดภัย (วรรณ ยงพิศาลภพ, 2566); (สมาคมอุตสาหกรรมยานยนต์ไทย, 2567) ดังนั้น การแข่งขันในตลาดอะไหล่แท้จำเป็นต้องอาศัยกลยุทธ์การตลาดที่บูรณาการทั้งด้านคุณภาพ ราคา ช่องทางจัดจำหน่าย และการสื่อสารทางการตลาด เพื่อสร้างความแตกต่างและรักษาความได้เปรียบเชิงการแข่งขันในระยะยาว (ศูนย์วิเคราะห์เศรษฐกิจ ทีทีบี, 2567)

แม้ว่าประเทศไทยจะเป็นฐานการผลิตและส่งออกยานยนต์ที่สำคัญของโลก และอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์มีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจและห่วงโซ่อุปทานระดับสากล แต่การแข่งขันในตลาดชิ้นส่วนและอะไหล่รถยนต์ยังคงมีความเข้มข้น โดยเฉพาะระหว่างอะไหล่แท้และอะไหล่เทียม ซึ่งสะท้อนถึงพฤติกรรมผู้บริโภคที่ให้ความสำคัญทั้งด้านราคา คุณภาพ ความคุ้มค่า และความปลอดภัย อย่างไรก็ตาม งานวิจัยที่ผ่านมาไม่เพียงพอในการอธิบายเชิงลึกว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ทั้งด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่แท้มากน้อยเพียงใดในบริบทของผู้บริโภคชาวไทย ดังนั้น การศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์แท้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการวางกลยุทธ์ เพิ่มยอดขายจนวนลูกค้า เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน และสนับสนุนการเติบโตอย่างยั่งยืนของผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ไทยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท้
2. เพื่อศึกษาการตัดสินใจในการซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท้
3. เพื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท้จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล
4. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท้

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท็กซี่ รูปแบบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้ทฤษฎีการตัดสินใจ 5 ขั้นตอน และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ละขั้นตอนไว้ ดังนี้

ขอบเขตของการศึกษา

ด้านเนื้อหา ศึกษาเรื่องปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท็กซี่ โดยอาศัยปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด โดย Kotler (รวิสรุา แซ่โจ้ว, 2559) กล่าวว่า ส่วนประสมทางการตลาด คือ เครื่องมือทางการตลาดที่สำคัญ เพื่อให้ผู้บริโภคมีอิทธิพลแนวโน้มในการตัดสินใจในการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์และสินค้า ซึ่งเป็นเครื่องมือเพื่อพัฒนาให้เกิดความทันสมัยกับการตลาดในยุคปัจจุบันมากยิ่งขึ้น ซึ่งส่วนประสมการตลาด ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท็กซี่ ผลิตภัณฑ์หมายถึงคุณภาพ ความปลอดภัย และการรับประกันของอะไหล่ ราคาเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์และความสามารถในการจ่าย ช่องทางการจัดจำหน่ายเกี่ยวข้องกับความสะดวกในการเข้าถึงสินค้า และการส่งเสริมการตลาดหมายถึงการโฆษณาและการสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้ของผู้บริโภค Schiffman and Kanuk (วันสพร บุปผาทอง, 2564) กล่าวว่า กระบวนการตัดสินใจซื้อเป็นกระบวนการที่จะต้องเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ที่มีมากกว่าหนึ่งทางเลือกขึ้นไป โดยที่ผู้บริโภคได้พิจารณาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการตัดสินใจ ทั้งด้านจิตใจและการปฏิบัติทางกาย ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาหนึ่ง พฤติกรรมเหล่านี้ทำให้เกิดการซื้อ หรือเกิดพฤติกรรมการซื้อตามบุคคลอื่น กระบวนการตัดสินใจซื้อประกอบด้วย 5 ขั้นตอน เริ่มจากการรับรู้ถึงความต้องการเมื่ออะไหล่ชำรุดหรือหมดอายุ จากนั้นผู้บริโภคค้นหาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เช่น ศูนย์บริการ ร้านค้า หรือสื่อออนไลน์ ต่อมาจะมีการประเมินทางเลือกเปรียบเทียบด้านคุณภาพ ราคา และการรับประกัน ก่อนที่จะตัดสินใจซื้ออะไหล่แท็กซี่จากแหล่งที่เชื่อถือได้ และท้ายที่สุดคือพฤติกรรมภายหลังการซื้อ ซึ่งสะท้อนผ่านความพึงพอใจ การซื้อซ้ำ และการบอกต่อ

ด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา คือ ลูกค้ายี่ห้ออะไหล่รถยนต์ตามสถานประกอบการจำหน่ายอะไหล่รถยนต์ และอยู่ซ่อมรถในจังหวัดกรุงเทพมหานคร และจังหวัดสมุทรปราการ โดยเลือกตัวอย่างจำนวน 391 ราย ซึ่งกำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรซึ่งไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอนของ W.G. Cochran จำนวน 391 คน โดยคน

ด้านระยะเวลาในการศึกษา เริ่มต้นเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2568 - เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2568

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้ ได้สร้างแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ ศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้องรวมทั้งหลักการ และวิธีการสร้างแบบสอบถามเพื่อการวิจัย ตลอดจนกำหนดกรอบแนวความคิดการวิจัย โดยได้รับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา ศึกษาข้อมูลจากหนังสือเอกสาร บทความและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างข้อคำถาม กำหนดประเด็นและขอบเขตของคำถามให้มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์แนวคิดและทฤษฎีที่ใช้ในงานวิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามฉบับร่าง นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอกับอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อตรวจสอบและเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่อนำไปปรับปรุงในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์ ทำการปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ ตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาได้

เสนอแนะ นำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) ปรับปรุงแบบสอบถามตาม ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ นำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบอีกครั้งแล้วนำมาแก้ไขให้สมบูรณ์ ก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขตามที่คุณผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะแล้ว ทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างที่จะศึกษา จำนวน 40 คน นำแบบสอบถามที่ผ่านการวิเคราะห์ จำแนกแล้วมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัต (Cronbach's alpha coefficient)

การหาค่าความเที่ยงตรง โดยนำแบบสอบถามที่คุณศึกษาสร้างขึ้นไปตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน หลังจากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ทั้งนี้ ผู้ศึกษาเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 มาใช้เป็นข้อคำถามจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่านซึ่งได้ตรวจสอบแบบสอบถามแล้วเห็นว่าแบบสอบถามทุกข้อที่คุณศึกษาสร้างขึ้นมีความเที่ยงตรงของเนื้อหา ครอบคลุมในแต่ละด้าน และครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการศึกษา นำแบบสอบถามที่คุณศึกษาสร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเพื่อหาค่า Validity โดยใช้ IOC ซึ่งจะต้องไม่ต่ำกว่า 0.5 ในแต่ละข้อผู้ศึกษาได้นำแบบสอบถามที่คุณเชี่ยวชาญได้ตรวจสอบและนำมาปรับปรุงแก้ไข ซึ่งผลการวัดค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC เท่ากับ 0.945

การหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปทดสอบ (Pretest) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มที่จะศึกษาจำนวน 391 คน โดยการนำไปวิเคราะห์หาความเชื่อมั่นเป็นรายข้อ (Item Analysis) หาความเชื่อมั่นรวม เพื่อให้เกิดความชัดเจนของข้อคำถาม โดยใช้เกณฑ์ยอมรับที่ค่ามากกว่า 0.70 เพื่อแสดงว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อมั่นเพียงพอ โดยใช้ Program SPSS ในการคำนวณหาค่า Reliability ใช้คำสั่ง Analyze Scale Reliability Analysis ซึ่งผลการทดสอบได้ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.945

วิธีดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้การศึกษามีความสมบูรณ์ ได้มีวิธีการดำเนินการรวบรวมข้อมูล ดังนี้ ข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมจากการศึกษาค้นคว้าจากแหล่งต่างๆ ทั้งตำรา เอกสาร และผลการศึกษาวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามของกลุ่มเป้าหมายในที่ทำงาน และรับกลับคืนมาด้วยตนเอง อีกทั้งยังมีในส่วนของแจกแบบสอบถามออนไลน์ และรวบรวมข้อมูลได้ครบทั้งหมด 391 ราย ผ่าน Google Form ต่อมาได้ดำเนินการตรวจสอบความเรียบร้อย เพื่อให้แน่ใจว่าแบบสอบถามมีความสมบูรณ์ ครบถ้วน และสามารถนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไปได้

การประมวลผลและการวิเคราะห์ข้อมูล

ทำการประมวลผลข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ โดยการหาอัตราส่วนร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean) โปรแกรม Microsoft Excel ซึ่งเป็นโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับสร้างแผนภูมิวงกลม (Pie Chart) และแผนภูมิแท่ง (Bar Chart) พร้อมคำอธิบายผล และนำผลที่ได้จากแผนภูมินำมาเสนอเพื่อวิเคราะห์ตามลักษณะของตัวแปรต่าง ๆ

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) สถิติที่ใช้คือ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) เพื่ออธิบายข้อมูลเชิงประชากรศาสตร์ของผู้ตอบแบบสอบถามและตัวแปรต่างๆ

สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับการทดสอบสมมติฐาน สถิติที่ใช้ คือ t-test การวิเคราะห์แบบ ANOVA ใช้ F-test (One-way ANOVA) และ Multiple Regression Analysis

วิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด และการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท็กซี่ ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด

ตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท็กซี่

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำคัญ	ลำดับ
ด้านผลิตภัณฑ์	4.32	0.51	มาก	1
ด้านราคา	4.23	0.52	มาก	1
ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย	4.22	0.53	มาก	3
ด้านการส่งเสริมการตลาด	4.05	0.62	มาก	4
รวม	4.20		มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่าระดับความสำคัญต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท็กซี่ ค่าเฉลี่ยรวมระดับความสำคัญต่อปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดอยู่ในระดับสำคัญมาก ($\bar{X} = 4.20$) ทั้ง 4 รายการ ประกอบด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ($\bar{X} = 4.32$) ด้านราคา ($\bar{X} = 4.23$) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ($\bar{X} = 4.23$) ด้านการส่งเสริมการตลาด ($\bar{X} = 4.05$)

2. เพื่อศึกษาการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท็กซี่

ตารางที่ 2 แสดงผลการวิเคราะห์ด้านการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท็กซี่

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ระดับความสำคัญ	ลำดับ
ด้านการรับรู้ถึงความต้องการ	4.27	0.52	มาก	1
ด้านการค้นหาข้อมูล	4.21	0.51	มาก	3
ด้านการประเมินผลข้อมูลที่ใช้ในการตัดสินใจ	4.20	0.51	มาก	4
ด้านการตัดสินใจซื้อ	4.23	0.53	มาก	2
ประเมินผลภายหลังการซื้อ	4.18	0.53	มาก	5
รวม	4.20		มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า จากการศึกษาค้นคว้า การตัดสินใจที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท็กซี่ โดยมีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 4.18$) และเมื่อพิจารณาถึงระดับความคิดเห็น อยู่ในระดับเห็นด้วยมาก 5 รายการ ด้านการรับรู้ถึงความต้องการ ($\bar{X} = 4.27$) ด้านการตัดสินใจซื้อ ($\bar{X} = 4.23$) ด้านการค้นหาข้อมูล ($\bar{X} = 4.21$) ด้านการประเมินผลข้อมูลที่ใช้ในการตัดสินใจ ($\bar{X} = 4.20$) ด้านการประเมินผลภายหลังการซื้อ ($\bar{X} = 4.18$)

3. เพื่อเปรียบเทียบการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท็กซี่จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล เปรียบเทียบการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท็กซี่ จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลส่วนบุคคลที่ต่างกันมีการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ที่ต่างกัน จากการศึกษาค้นคว้า ข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ ระดับการศึกษา และอายุการใช้งานรถที่ต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ ที่แตกต่างกัน และส่วนข้อมูลส่วนบุคคลด้าน เพศ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ ที่ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 3 แสดงผลเปรียบเทียบการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท็กซี่ที่ต่างกันจำแนกตามระดับการศึกษา

การตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท็กซี่	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	ผลการทดสอบ
ระหว่างกลุ่ม	2.307	2	1.153	5.352	0.005*	แตกต่าง
ภายในกลุ่ม	83.615	388	0.216			
Total	85.922	390				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 เปรียบเทียบความแตกต่างของระดับการศึกษาที่ต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท็กซี่ พบว่าระดับการศึกษาที่ต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท็กซี่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงได้วิเคราะห์ความแตกต่างรายคู่

ตารางที่ 4 แสดงผลเปรียบเทียบการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท็กซี่ที่ต่างกันจำแนกตามอายุการใช้งานรถ

การตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท็กซี่	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	ผลการทดสอบ
ระหว่างกลุ่ม	2.684	3	0.895	4.16	0.006*	แตกต่าง
ภายในกลุ่ม	83.238	387	0.215			
Total	85.922	390				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 เปรียบเทียบความแตกต่างของอายุการใช้งานรถที่ต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท็กซี่ พบว่าอายุการใช้งานรถที่ต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท็กซี่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงได้วิเคราะห์ความแตกต่างรายคู่

1. เพื่อศึกษาปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท็กซี่

ตารางที่ 5 แสดงปัจจัยปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท็กซี่

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		
	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
(Constant)	0.292	0.078		3.757	0.000**
ด้านผลิตภัณฑ์	0.21	0.027	0.229	7.826	0.000**
ด้านราคา	0.362	0.03	0.399	11.945	0.000**
ด้านช่องทางการจำหน่าย	0.244	0.028	0.276	8.72	0.000**
ด้านการส่งเสริมการตลาด	0.112	0.019	0.147	6.017	0.000**

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 5 เปรียบเทียบปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท็กซี่ พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท็กซี่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

จากการศึกษาเรื่องปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท็กซี่ ผู้ศึกษามีประเด็นที่จะอภิปราย ดังนี้ ระดับความสำคัญของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท็กซี่ พบว่า ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาดมีภาพรวมของปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดอยู่ในระดับสำคัญมากสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรากร เลิศสุกนิมิตต์ ศึกษาเรื่อง ความไว้วางใจมีผลต่อความพึงพอใจเลือกซื้ออะไหล่รถยนต์มือสอง (อะไหล่เชียงใหม่) ผ่านสื่อออนไลน์ในเขตกรุงเทพมหานคร ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการตลาดมีการตัดสินใจซื้อของลูกค้าอยู่ในระดับมาก (วรากร เลิศสุกนิมิตต์, 2557) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศสินันท์ เดชขจร และสุธรรม พงศ์สำราญ ศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของผู้ใช้บริการอู่ซ่อมรถยนต์ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ที่พบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจเลือกใช้บริการอู่ซ่อมรถยนต์ ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับความสำคัญมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชมภูษ วงศ์จันทร์ และปราณี เอี่ยมลออภักดี ศึกษาเรื่องส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อชิ้นส่วนอุปกรณ์อะไหล่เครื่องจักรที่พบว่าส่วนประสมทางการตลาดโดยรวมทุกด้านมีค่าเฉลี่ยความเห็นอยู่ในระดับมาก (ชมภูษ วงศ์จันทร์ และปราณี เอี่ยมลออภักดี, 2564) ดังนั้นแสดงให้เห็นว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดทั้งด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด มีความสำคัญอย่างมากต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท็กซี่ โดยผู้บริโภคให้ความสำคัญกับคุณภาพ ความคุ้มค่า ความสะดวกในการเข้าถึง และการสื่อสารทางการตลาดที่ชัดเจนและน่าเชื่อถือ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเลือกซื้อ

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ จากการศึกษพบว่า อยู่ในระดับสำคัญมากสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรากร เลิศสุกนิมิตต์ ศึกษาเรื่อง ความไว้วางใจมีผลต่อความพึงพอใจเลือกซื้ออะไหล่รถยนต์มือสอง (อะไหล่เชียงใหม่) ผ่านสื่อออนไลน์ในเขตกรุงเทพมหานคร ที่พบว่าด้านผลิตภัณฑ์ ผู้ตอบแบบสอบถามให้

ความสำคัญมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสำคัญมาก (วรกร เลิศสุภนิมิตต์, 2557) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศสินันท์ เดชขจร และสุธรรม พงศ์สำราญ ศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของผู้ให้บริการซ่อมรถยนต์ในจังหวัดกรุงเทพมหานครที่พบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจเลือกใช้บริการซ่อมรถยนต์ ในจังหวัดกรุงเทพมหานครด้านผลิตภัณฑ์ ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสำคัญมาก (ทศสินันท์ เดชขจร และสุธรรม พงศ์สำราญ, 2566) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชมกฤษ วงศ์จันทร์ และปราณี เอี่ยมลออภักดี ศึกษาเรื่อง ส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อชิ้นส่วนอุปกรณ์อะไหล่เครื่องจักรที่พบว่าส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์มีค่าเฉลี่ยความเห็นอยู่ในระดับมาก (ชมกฤษ วงศ์จันทร์ และปราณี เอี่ยมลออภักดี, 2564) ดังนั้นแสดงให้เห็นว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์มีความสำคัญอย่างมากต่อการตัดสินใจซื้อ โดยผู้บริโภคให้ความสำคัญกับคุณภาพ มาตรฐาน และความน่าเชื่อถือของสินค้าอย่างชัดเจน

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคา จากการศึกษาพบว่าอยู่ในระดับสำคัญมากสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธมนคุณต์ม โขคีธระพร ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของผู้บริโภคในจังหวัดกาญจนบุรี ที่พบว่าด้านราคา ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสำคัญมาก (พัธมนคุณต์ม โขคีธระพร, 2561) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศสินันท์ เดชขจร และสุธรรม พงศ์สำราญ ศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของผู้ให้บริการซ่อมรถยนต์ในจังหวัดกรุงเทพมหานครที่พบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจเลือกใช้บริการซ่อมรถยนต์ ในจังหวัดกรุงเทพมหานครด้านราคาผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสำคัญมาก (ทศสินันท์ เดชขจร และสุธรรม พงศ์สำราญ, 2566) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชมกฤษ วงศ์จันทร์ และปราณี เอี่ยมลออภักดี ศึกษาเรื่อง ส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อชิ้นส่วนอุปกรณ์อะไหล่เครื่องจักรที่พบว่าส่วนประสมทางการตลาดด้านราคามีค่าเฉลี่ยความเห็นอยู่ในระดับมาก (ชมกฤษ วงศ์จันทร์ และปราณี เอี่ยมลออภักดี, 2564) ดังนั้นแสดงให้เห็นว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านราคามีความสำคัญอย่างมากต่อการตัดสินใจซื้อ โดยผู้บริโภคให้ความสำคัญกับความคุ้มค่า ความเหมาะสม และความเป็นธรรมของราคาสินค้า

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่าย จากการศึกษาพบว่าอยู่ในระดับสำคัญมากสอดคล้องกับงานวิจัยของ นายธงชัย ลิ้มปิตุกรานนท์, ศึกษาเรื่อง ส่วนประสมทางการตลาดที่ถูกค่าใช้ตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของบริษัท เอส.ซี.แอล.มอเตอร์พาร์ท จำกัดที่พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสำคัญมากและสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศสินันท์ เดชขจร และสุธรรม พงศ์สำราญ ศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของผู้ให้บริการซ่อมรถยนต์ในจังหวัดกรุงเทพมหานครที่พบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจเลือกใช้บริการซ่อมรถยนต์ ในจังหวัดกรุงเทพมหานครด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสำคัญมาก (ทศสินันท์ เดชขจร และสุธรรม พงศ์สำราญ, 2566) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชมกฤษ วงศ์จันทร์ และปราณี เอี่ยมลออภักดี ศึกษาเรื่อง ส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อชิ้นส่วนอุปกรณ์อะไหล่เครื่องจักรที่พบว่าส่วนประสมทางการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีค่าเฉลี่ยความเห็นอยู่ในระดับมาก (ชมกฤษ วงศ์จันทร์ และปราณี เอี่ยมลออภักดี, 2564) ดังนั้นแสดงให้เห็นว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีความสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อ โดยผู้บริโภค

ให้ความสำคัญกับความสะดวกในการเข้าถึงสินค้า ความครอบคลุมของช่องทาง และความน่าเชื่อถือของผู้จัดจำหน่าย

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาด จากการศึกษาพบว่าอยู่ในระดับสำคัญมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญมา อิมวิเศษ และคณะ ศึกษาเรื่อง ส่วนประสมทางการตลาด และพฤติกรรมการซื้ออะไหล่รถบรรทุกของลูกค้า อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาด ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสำคัญมาก (บุญมา อิมวิเศษ และคณะ, 2564) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ นายธงชัย ลิ้มปิติกรานนท์ ศึกษาเรื่อง ส่วนประสมทางการตลาดที่ลูกค้าใช้ตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของบริษัท เอส.ซี.แอล.มอเตอร์พาร์ท จำกัดที่พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามให้ความสำคัญด้านการส่งเสริมการตลาดมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสำคัญมากและสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทศสินันท์ เดชขจร และสุธรรม พงศ์สำราญ ศึกษาเรื่อง ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดของผู้ใช้บริการอู่ซ่อมรถยนต์ในจังหวัดกรุงเทพมหานครที่พบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดในการตัดสินใจเลือกใช้บริการอู่ซ่อมรถยนต์ ในจังหวัดกรุงเทพมหานครด้านช่องทางการจัดจำหน่ายมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับสำคัญมาก (ทศสินันท์ เดชขจร และสุธรรม พงศ์สำราญ, 2566) และสอดคล้องกับงานวิจัยที่ศึกษาเรื่อง ส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อชิ้นส่วนอุปกรณ์อะไหล่เครื่องจักรที่พบว่าส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาดมีค่าเฉลี่ยความเห็นอยู่ในระดับมาก ดังนั้นแสดงให้เห็นว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาดมีความสำคัญอย่างมากต่อการตัดสินใจซื้อ โดยผู้บริโภคให้ความสำคัญกับการโฆษณา การประชาสัมพันธ์ กิจกรรมส่งเสริมการขาย และการสื่อสารทางการตลาดที่สร้างการรับรู้และความเชื่อมั่นในสินค้า

ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท็กซี่ ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท็กซี่ จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์ ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และด้านการส่งเสริมการตลาด มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท็กซี่ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชมกฤษ วงศ์จันทร์ และปราณี เอี่ยมลออภักดี ศึกษาเรื่อง ส่วนประสมทางการตลาดที่ส่งผลต่อการตัดสินใจซื้อชิ้นส่วนอุปกรณ์อะไหล่เครื่องจักรที่พบว่าส่วนประสมทางการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่ายโดยรวม ด้านผลิตภัณฑ์โดยรวม ด้านราคาโดยรวม และด้านการส่งเสริมการตลาดโดยรวม มีผลต่อการตัดสินใจซื้อชิ้นส่วนอุปกรณ์อะไหล่เครื่องจักร (ชมกฤษ วงศ์จันทร์ และปราณี เอี่ยมลออภักดี, 2564) ดังนั้นแสดงให้เห็นว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดทั้งด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด ล้วนมีอิทธิพลสำคัญต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท็กซี่ โดยผู้บริโภคคำนึงถึงคุณภาพ ความคุ้มค่า ความสะดวกในการเข้าถึง และการสื่อสารทางการตลาดที่มีประสิทธิภาพในการตัดสินใจเลือกซื้อสินค้า

ข้อมูลส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีผลต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท็กซี่ ที่แตกต่างกัน จากการศึกษาพบว่า อายุการใช้งานรถที่แตกต่างกัน มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท็กซี่ ที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญมา อิมวิเศษ และคณะ ศึกษาเรื่อง ส่วนประสมทางการตลาด และพฤติกรรมการซื้ออะไหล่รถบรรทุกของลูกค้า อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุการใช้งานรถแตกต่างกันใช้ปัจจัยส่วนประสมการตลาดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 (บุญมา อิมวิเศษ และคณะ, 2564)

ดังนั้นแสดงให้เห็นว่าข้อมูลส่วนบุคคล โดยเฉพาะอายุการใช้งานรถ มีผลต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท้แตกต่างกัน ซึ่งสะท้อนว่าผู้บริโภคแต่ละกลุ่มมีพฤติกรรมและความต้องการที่ไม่เหมือนกัน ทำให้ต้องมีการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดที่เหมาะสมกับลักษณะของผู้ใช้รถในแต่ละช่วงอายุการใช้งาน

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาพบว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดทั้งด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของแท้ ผู้ประกอบการธุรกิจจำหน่ายอะไหล่รถยนต์จึงควรให้ความสำคัญกับการจัดหาอะไหล่ที่มีคุณภาพได้มาตรฐานจากโรงงานผู้ผลิตที่น่าเชื่อถือ มีความหลากหลายครบถ้วน และมีการรับประกันคุณภาพอย่างชัดเจน รวมถึงการกำหนดราคาที่เหมาะสมกับคุณภาพ โปร่งใส และสามารถแข่งขันได้กับผู้ขายรายอื่น พร้อมทั้งจัดให้มีช่องทางการชำระเงินที่สะดวกหลากหลาย การจัดจำหน่ายควรคำนึงถึงความสะดวกในการเข้าถึง มีสถานที่ตั้งหลายสาขา มีที่จอดรถและช่องทางการติดต่อที่ครอบคลุมทั้งโทรศัพท์และสื่อออนไลน์ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้บริโภค นอกจากนี้ยังควรมีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง การจัดกิจกรรมส่งเสริมการขาย เช่น การให้ส่วนลดและของแถม จะช่วยสร้างแรงจูงใจในการซื้อและเสริมสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าในระยะยาว ทั้งนี้การดำเนินกลยุทธ์ดังกล่าวสะท้อนถึงความสำคัญในการเชื่อมโยงผลการวิจัยกับการปฏิบัติจริง เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันและเพิ่มศักยภาพในการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคได้อย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กองวิจัยเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. (2565). ความท้าทายของการส่งออกชิ้นส่วนยานยนต์ไทยในอนาคต. เรียกใช้เมื่อ 4 สิงหาคม 2567 จาก [https://www.oie.go.th/assets/portals/1/fileups/2/files/Articles Analysis/Challenges_Exporting_AutoParts_Future.pdf](https://www.oie.go.th/assets/portals/1/fileups/2/files/Articles%20Analysis/Challenges_Exporting_AutoParts_Future.pdf)
- ชมภูษ วังจันทน์ และปราณี เอี่ยมลออภักดี. (2564). การศึกษาส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อเพื่อเพิ่มรายได้แก่ธุรกิจรับจ้างผลิตอุปกรณ์อะไหล่เครื่องจักร กรณีศึกษา บริษัท เอปซี จำกัด. ใน การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยบัณฑิตศึกษาระดับชาติ ครั้งที่ 16. มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ทศสินันท์ เดชขจร และสุธรรม พงศ์สำราญ. (2566). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกใช้บริการซ่อมรถยนต์ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร. วารสารการบริหารและสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 6(4), 30-39.
- บุญมา อิมวิเศษ และคณะ. (2564). ส่วนประสมการตลาดและพฤติกรรมการซื้ออะไหล่รถบรรทุกของลูกค้า อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี, 13(1), 130-141.
- พัชรมนคุณุตร์ โชคธีระพร. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออะไหล่รถยนต์ของผู้บริโภคในจังหวัดกาญจนบุรี. Journal of Management Science. Nakorn Pathom Rajabhat University, 5(1), 42-54.

- รวิสรฯ แซ่โง้ว. (2559). การศึกษาปัจจัยคุณสมบัติส่วนบุคคล ปัจจัยความเชื่อมั่น และปัจจัยการบริการ 7Ps ที่มีผลต่อปัจจัยความจงรักภักดีของลูกค้าร้านกบินทร์อะไหล่ 2003 กรณีศึกษาร้านจำหน่ายชิ้นส่วนอะไหล่รถยนต์ในเขตจังหวัดปราจีนบุรี. ใน สารนิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- วันสพร บุษพาทอง. (2564). การตัดสินใจซื้อซ้ำของผู้บริโภค กรณีศึกษา ผู้ใช้ศูนย์บริการโตโยต้านครปฐม ผู้จำหน่ายโตโยต้า จำกัด. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วรรณฯ ยงพิศาลภพ. (2566). แนวโน้มธุรกิจ/อุตสาหกรรมปี 2566-2568 อุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์. เรียกใช้เมื่อ 6 สิงหาคม 2567 จาก <https://www.krungsri.com/th/research/industry/industry-outlook/hi-tech-industries/auto-parts/io/auto-parts-2023-2025>
- วรารกร เลิศสุภนิมิตต์. (2557). ความไว้วางใจมีผลต่อความพึงพอใจเลือกซื้ออะไหล่รถยนต์มือสอง (อะไหล่เชียงใหม่) ผ่านสื่อออนไลน์ในเขตกรุงเทพมหานคร. ใน การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- วีระยา ทองเสือ. (2566). ส่องทิศทางอุตสาหกรรมชิ้นส่วนยานยนต์ไทย ปี 2566 – 2567 ยอดผลิตรถยนต์พื้นหนุ่ธุรกิจโตต่อเนื่อง. เรียกใช้เมื่อ 4 สิงหาคม 2567 จาก https://krungthai.com/Download/EconomyResources/EconomyResourcesDownload_1918Research_Note_Auto_Part_20_03_66.pdf
- ศูนย์วิเคราะห์เศรษฐกิจ ทีทีบี. (2567). ttb analytics ห่วงอุตสาหกรรมยานยนต์ไทยกำลังเจอปัญหาเชิงโครงสร้างรุนแรงสุดในรอบหลายสิบปี. เรียกใช้เมื่อ 10 กรกฎาคม 2567 จาก <https://www.ttbbank.com/th/newsroom/detail/ttba-thai-automotive-industry-2024>
- สมาคมอุตสาหกรรมยานยนต์ไทย. (2567). TAIA Meets the Press. เรียกใช้เมื่อ 8 กรกฎาคม 2567 จาก <https://taia.or.th/content-category/automotive-news/>

การพัฒนาแบบแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์
เชิงนวัตกรรมการสอนของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู*
DEVELOPING A LEARNING MANAGEMENT MODEL TO ENHANCE INNOVATIVE
CREATIVE THINKING SKILLS IN TEACHING FOR GRADUATE DIPLOMA STUDENTS IN
THE TEACHING PROFESSION PROGRAM

ขวัญชัย ขวณา^{1*}, ธารทิพย์ ขวณา², เลเกีย เขียวดี¹, เมธี มธุรส¹, พิสมัย รบชนะชัย พูลสุข³

Khwanchai Khuana^{1*}, Tanthip Khuana², Lakia Khieodi¹, Matee Maturors¹, Pitsamai Robchanachai Poolsook³

¹คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร กำแพงเพชร ประเทศไทย

¹Faculty of Education, Kamphaeng Phet Rajabhat University, Kamphaeng Phet, Thailand

²คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตลำปาง ลำปาง ประเทศไทย

²Faculty of Education, Thailand National Sports University Lampang Campus, Lampang, Thailand

³มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครสวรรค์ นครสวรรค์ ประเทศไทย

³Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Sawan Campus, Nakhon Sawan, Thailand

*Corresponding author E-mail: najarn9@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) การศึกษาสภาพบริบทและความต้องการ 2) การพัฒนาแบบแผน และ 3) เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู จำนวน 30 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามสภาพบริบทและความต้องการ 2) รูปแบบการจัดการเรียนรู้ 3) แบบวัดทักษะความคิดสร้างสรรค์ และ 4) แบบสอบถามความพึงพอใจ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วย t-test ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพบริบทในการจัดการเรียนรู้ โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.48$, S.D. = 0.71) ซึ่งชี้ให้เห็นถึงการจัดการเรียนการสอนแบบเดิมทำให้ขาดทักษะความคิดสร้างสรรค์ และความต้องการในการพัฒนาแบบแผน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.65) ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความต้องการที่จะได้รับการพัฒนาด้วยรูปแบบที่ส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ 2) ผลการพัฒนาแบบแผนการจัดการเรียนรู้ พบว่า รูปแบบมี 7 องค์ประกอบ และมีขั้นตอนการสอน 5 ขั้นตอน ได้แก่ การสำรวจ การออกแบบ การประยุกต์ใช้การประเมินและปรับปรุง และการเผยแพร่ ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.12) ซึ่งชี้ให้เห็นถึงการพัฒนาแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีความชัดเจน เป็นระบบ มีความเหมาะสม และ 3) ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ พบว่า 1) นักศึกษามีทักษะความคิดสร้างสรรค์หลังเรียน โดยเฉลี่ยอยู่ระดับสูงมาก คิดเป็นร้อยละ 80.98 2) ผลสัมฤทธิ์

ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ประสิทธิภาพของรูปแบบมีค่าเท่ากับ 80.73/80.98 และ 4) ความพึงพอใจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.47)

คำสำคัญ: รูปแบบการจัดการเรียนรู้, ทักษะความคิดสร้างสรรค์, นวัตกรรมการสอน, หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต, สาขาวิชาชีพครู

Abstract

This research article aims to: 1) study the context and needs; 2) develop a learning management model; and 3) study the effects of using the instructional model to enhance innovative creative thinking skills. This was an action research study, with a purposive sample of 30 postgraduate students in the Professional Teacher Certificate Program. The research instruments included: 1) a questionnaire on context and needs, 2) a learning management model, 3) a test of creative thinking skills, and 4) a satisfaction questionnaire. Statistical analyses used were mean, standard deviation, and t-test for hypothesis testing. The research findings revealed that: 1) The overall context for learning management was at a low level ($\bar{X} = 2.48$, S.D. = 0.71) Conventional teaching methods hinder the development of creative thinking skills, and the overall need for developing a model was at a high level ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.65) This sentence highlights the strong need for development through a model that promotes creative thinking skills. 2) The developed learning management model comprised 7 components and 5 instructional steps: survey, design, application, evaluation and improvement, and dissemination. This model was found to be highly appropriate ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.12) This points to the development of an instructional model that is clear, systematic, and appropriate. And 3) The results of using the learning management model showed that: 1) students' post-learning creative thinking skills had a very high average, accounting for 80.98 percent. 2) post-learning academic achievement was significantly higher than pre-learning at the .05 level. 3) the model's effectiveness was 80.73/80.98. 4) overall satisfaction was at a high level ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.47).

Keywords: Learning Management Model, Creative Thinking Skills, Instructional Innovation, Graduate Diploma Program, Teaching Profession

บทนำ

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติได้ระบุว่า “ให้สถานศึกษาฝึกกระบวนการคิด การจัดการการเผชิญกับสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขโดยจัดกิจกรรมให้ผู้เรียน ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง กระทรวงศึกษาธิการ สรุปว่า การคิดเป็นการคิดอย่างมีเหตุผล และการไตร่ตรองรอบคอบก่อนที่จะตัดสินใจเชื่อ

หรือกระทำสิ่งใด ๆ การคิดดังกล่าวจะส่งเสริมความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิตของบุคคล” โดยเน้นให้สถานศึกษาฝึกฝนกระบวนการคิด การจัดการสถานการณ์ และการประยุกต์ใช้ความรู้ผ่านการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถคิดเป็นทำเป็น รักการอ่าน และใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง เป้าหมายหลักของการปฏิรูปการศึกษาคือการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพรอบด้าน ทั้งด้านปัญญา สุขภาพกายและใจ พร้อมศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพสุจริต โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีทักษะการคิด การแก้ปัญหาและการใช้เทคโนโลยี รวมถึงมีคุณธรรมจริยธรรมและการดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อเป็นพลเมืองที่ดีของทั้งประเทศไทยและประชาคมโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2554) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สรุปว่า การเน้นย้ำถึงทักษะเหล่านี้ยังคงมีความสำคัญตามนโยบายการศึกษาของไทย ดังที่ปรากฏในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติและนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการยกระดับคุณภาพการศึกษาเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

ความจำเป็นของทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมในบริบทโลกและประเทศไทยในศตวรรษที่ 21 เนื่องด้วยโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านองค์ความรู้และข้อมูลข่าวสาร ส่งผลให้เกิดนวัตกรรมจำนวนมากที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจโลก อย่างไรก็ตามนวัตกรรมเหล่านี้มีวงจรสั้นและถูกแทนที่ได้อย่างรวดเร็วหากขาดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง Drapeau P. สรุปว่า การขาดทักษะในการสร้างนวัตกรรม จึงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการแข่งขันทางเศรษฐกิจ (Drapeau, P., 2014) และ Lee, N., & Benza, P. สรุปว่า นวัตกรรมกลายเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จที่สำคัญในยุคปัจจุบัน (Lee, N. & Benza, P., 2015) รูปทอง กว้างสวาสดี สรุปว่า ผู้ที่สามารถสร้างสรรค์สิ่งใหม่และแก้ไขปัญหาได้เท่านั้นที่จะประสบความสำเร็จในสังคมปัจจุบัน (รูปทอง กว้างสวาสดี, 2552) Ekanem, S. A. สรุปว่า ทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างสรรค์สิ่งใหม่เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาสังคม ไม่ว่าจะเป็นสิ่งที่ยังไม่เคยมีมาก่อนหรือการต่อยอดจากสิ่งที่มีอยู่เดิม (Ekanem, S. A., 2016) Desai, K. C. สรุปว่า เป็นอย่างยิ่งที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิตและการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน (Desai, K. C., 2018) สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สรุปว่า ประเทศไทยได้ตระหนักถึงความสำคัญนี้ โดยมีนโยบายส่งเสริมทักษะดังกล่าวในแผนการศึกษาชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) และกองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา สรุปว่า โมเดลประเทศไทย 4.0 ที่มุ่งเน้นการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยนวัตกรรมเพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับประเทศ (กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา, 2560)

แนวทางการส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมสำหรับนักศึกษาวิชาชีพครู Hart S. สรุปว่า การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม เพื่อสร้างความสำเร็จในอนาคต (Hart, S., 2013) Bellanca สรุปว่า ครูซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาทักษะนี้ ตั้งแต่เป็นนักศึกษาวิชาชีพครู (Bellanca, J., 2010) Australian National Training Authority (ANTA) สรุปว่า การพัฒนาการคิดเชิงนวัตกรรมครอบคลุม 6 ความสามารถหลัก ได้แก่ 1) การตีความบริบท 2) การสร้างแนวคิด 3) การร่วมมือ 4) การสะท้อนแนวคิด 5) การนำเสนอแนวคิด และ 6) การประเมินความสำเร็จ (Australian National Training Authority (ANTA), 2001) เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ สรุปว่า มหาวิทยาลัยชั้นนำทั่วโลก ได้แก่ ฮาร์วาร์ด, ไคฟวัน, อัลเบอร์ตา, เดลฟท์ และเวอร์จิเนียเทค ต่างส่งเสริมทักษะนี้ผ่านการเรียนการสอนและสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2558) วิเชียร ไชยบัง สรุปว่า ประเทศไทยมีหน่วยงานทาง

การศึกษา ได้แก่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยและโรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา ก็เป็นตัวอย่างของการพัฒนาทักษะนี้ อย่างเป็นรูปธรรม (วิเชียร ไชยบัง, 2561) Wu, Y. T. et al. สรุปว่า การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิง นวัตกรรมควรเน้นการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Wu, Y. T. et al., 2013) Andrews, J., & Clark, R. สรุปว่า การเรียนรู้ จากประสบการณ์ และการเรียนรู้แบบโครงงาน (Andrews, J. & Clark, R., 2018) และ Mugione, N., & Penaluna, A. สรุปว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีในการศึกษา (Mugione, N. & Penaluna, A., 2018) ธารทิพย์ ช้วนาและขวัญชัย ช้วนา สรุปว่า ควรเริ่มจากการพัฒนาครูและการพัฒนาคุณภาพของครูจึงมีความสำคัญสำหรับ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนานักศึกษาครูให้เป็นคนเก่งที่มีความสุขมีความสามารถ (ธารทิพย์ ช้วนา และขวัญ ชัย ช้วนา, 2563) ซึ่งล้วนเป็นแนวทางที่ได้รับการยืนยันจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมทักษะที่จำเป็นนี้ และถึงแม้จะมีนโยบายส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรม แต่การจัดการศึกษาในปัจจุบันยังพบปัญหาเกี่ยวกับ รูปแบบการจัดการเรียนรู้อย่างไม่สามารถตอบสนองความต้องการได้อย่างเต็มที่ ซึ่งส่งผลให้นักศึกษาวิชาชีพครูขาด ทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาผู้เรียน ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะใน ด้านต่าง ๆ ของนักศึกษาให้ดีและมีประสิทธิภาพ

จากที่ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยและเอกสารที่เกี่ยวข้องดังกล่าว จึงสรุปได้ว่า แนวคิดทฤษฎีทางการศึกษาที่ จะช่วยส่งเสริมสนับสนุนให้นักศึกษาวิชาชีพครูเกิดทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมนั้นมี 4 แนวคิด คือ 1) แนวคิดการ เรียนรู้แบบร่วมมือ 2) แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์ 3) แนวคิดการเรียนรู้แบบโครงงาน และ 4) แนวคิด เทคโนโลยีการศึกษา ดังเหตุผลที่กล่าวมานี้จะเห็นว่าความสามารถของมนุษย์ในการคิดเชิงนวัตกรรมเป็นเรื่อง สำคัญมากในศตวรรษที่ 21 เพราะจะนำไปสู่การสร้างนวัตกรรม ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ ดังนั้น คณะครุศาสตร์ในฐานะที่เป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนานักศึกษาวิชาชีพครูของมหาวิทยาลัย ได้กำหนดวิสัยทัศน์ สอนองเจตนารมณ์ของมหาวิทยาลัย โดยมุ่งผลิตและพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพสู่การเป็นครู มืออาชีพ มีพันธกิจเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในวิชาชีพครูที่จะนำองค์ความรู้ไปพัฒนานักเรียน ทั้งนี้เพราะการ สอนให้นักเรียนมีความสามารถคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมจะส่งผลให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในการ คิดเป็นอย่างดี คือ รู้คิด รู้ตัดสินใจในทางที่ถูกต้อง เหมาะสม สามารถสร้างสรรค์ผลงานที่มีคุณค่าต่อตนเองและ สังคม ในฐานะที่คณะผู้วิจัยเป็นอาจารย์ผู้สอนในระดับอุดมศึกษา จึงมีความสนใจที่จะพัฒนารูปแบบการจัดการ เรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ เชิงนวัตกรรมการสอนของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู เพื่อเป็นการส่งเสริมให้นักศึกษาเกิดทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมทางการสอนสอดคล้อง กับความต้องการของท้องถิ่นและประเทศชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพบริบทและความต้องการในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริม ทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอนของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน ของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู
3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม การสอนของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอนของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู เป็นรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักศึกษาที่กำลังศึกษาในหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ปีการศึกษา 2564 จำนวน 180 คน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาที่กำลังศึกษาในหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ปีการศึกษา 2564 ในรายวิชาการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการในชั้นเรียน 1 หมู่เรียน จำนวน 30 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่

2.1 แบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพบริบทและความต้องการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน

2.2 รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน

2.3 แบบวัดทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน

2.4 แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน

3. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยโดยมีขั้นตอน ดังนี้

3.1 การสร้างและหาคุณภาพแบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพบริบทและความต้องการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน มีขั้นตอนดังนี้

3.1.1 การศึกษาค้นคว้ารายละเอียดต่าง ๆ จากหนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน การศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามจากหนังสือและงานวิจัย

3.1.2 การสร้างแบบสอบถาม ตามแนวคิดของ ไพศาล วรคำ สรุปว่า เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม จำนวน 30 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับของ ลิเคิร์ท (Likert) ซึ่งกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนในการตอบแบบสอบถามแต่ละระดับ ดังนี้ 5 หมายถึง คิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด, 4 หมายถึง คิดเห็นอยู่ในระดับมาก, 3 หมายถึง คิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง, 2 หมายถึง คิดเห็นอยู่ในระดับน้อย และ 1 หมายถึง คิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด (ไพศาล วรคำ, 2561)

3.1.3 การนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา การวิจัยในการสร้างเครื่องมือวิจัย จำนวน 5 ท่าน โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไขแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสมบูรณ์อีกครั้ง

3.1.4. การวิเคราะห์ความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือโดยหาค่า IOC (Index of item Objective Congruence) จากการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง พบว่า มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00

3.1.5 การนำแบบสอบถามที่ผ่านความเห็นชอบแล้วไปทดสอบ (Tryout) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) แบบสอบถามค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.80 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์

3.2. การสร้างและหาคุณภาพรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน มีขั้นตอนดังนี้

3.2.1 การศึกษาข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน นำมาวิเคราะห์สภาพบริบทและความต้องการพัฒนารูปแบบการสอน

3.2.2 การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารงานวิจัย สังเคราะห์รูปแบบการเรียนการสอน ดำเนินการดังนี้ 1) ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) สังเคราะห์แนวคิดทฤษฎีพื้นฐานของรูปแบบการสอน ดังนี้ 2.1) กำหนดหลักการและเหตุผล กำหนดตามข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมากำหนดเป็นขอบเขต และแนวทางการกำหนดวัตถุประสงค์ของรูปแบบ และ 2.2) กำหนดแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน และ 3) การสังเคราะห์รูปแบบการเรียนการสอน ได้ 7 องค์ประกอบ คือ 3.1) ความเป็นมา ความสำคัญ และแนวคิดทฤษฎี 3.2) วัตถุประสงค์ 3.3) กระบวนการเรียนรู้ 3.4) บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน 3.5) สื่อ แหล่งเรียนรู้ การบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ 3.6) การประเมินผล และ 3.7) การสะท้อนผล มีขั้นตอนการสอน 5 ขั้นตอน คือ 3.7.1) การสำรวจ 3.7.2) การออกแบบ 3.7.3) การประยุกต์ใช้ 3.7.4) การประเมินและปรับปรุง และ 3.7.5) การเผยแพร่

3.2.3 การสร้างรูปแบบการเรียนการสอนแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ ตามแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด สรุปว่า การประเมินความเหมาะสม วิเคราะห์โดยนำข้อมูลคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนมาให้น้ำหนัก (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

3.2.4 การทดลองใช้เพื่อปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง 1 หมู่เรียน 30 คน จำนวน 4 ชั่วโมง แล้วนำมาปรับปรุงเพิ่มเติม แล้วนำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้กับนักศึกษากลุ่มตัวอย่าง 1 หมู่เรียน 30 คน จำนวน 12 ชั่วโมง เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบ

3.3 การสร้างและหาคุณภาพแบบวัดความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน มีขั้นตอนดังนี้

3.3.1 การศึกษาค้นคว้ารายละเอียดต่าง ๆ จากหนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการคิดสร้างสรรค์

3.3.2 การศึกษาวิธีการสร้างแบบวัดความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน จากหนังสือและงานวิจัย

3.3.3 การสร้างแบบวัดความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน โดยมีลักษณะเป็นข้อสอบแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 5 ตัวเลือกจำนวน 30 ข้อ

3.3.4 นำแบบวัดความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน ที่สร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา การวิจัยในการสร้างเครื่องมือวิจัย นำแบบวัดทักษะความคิดสร้างสรรค์ที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำเสนอพิจารณาความสมบูรณ์อีกครั้ง

3.3.5 วิเคราะห์ความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือโดยหาค่า IOC จากการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง พบว่า มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.80-1.00

3.3.6 นำแบบวัดการคิดวิเคราะห์ไปทดลองกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และหาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีการหาค่าจาก สูตร KR-20 ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.86 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์

3.4 การสร้างและหาคุณภาพแบบสอบถามความพึงพอใจ มีขั้นตอนดังนี้

3.4.1 ศึกษาค้นคว้ารายละเอียดต่าง ๆ จากหนังสือ ตำรา เอกสารทางวิชาการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจและศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามจากหนังสือและงานวิจัย

3.4.2 การสร้างแบบสอบถาม ตามแนวคิดของ ไพบูลย์ วรคำ สรุปว่า เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม จำนวน 10 ข้อ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (Likert) (ไพบูลย์ วรคำ, 2561)

3.4.3 นำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา ภาษา การวิจัยในการสร้างเครื่องมือวิจัย นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสมบูรณ์อีกครั้ง

3.4.4 วิเคราะห์ความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือโดยหาค่า IOC จากการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.60 - 1.00

3.4.5 นำแบบสอบถามที่ผ่านความเห็นชอบแล้วไปทดสอบกับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน และหาค่าความเชื่อมั่น โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach) ทั้งฉบับเท่ากับ 0.90 ซึ่งถือว่าผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ 0.70 ขึ้นไป และสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยครั้งนี้ได้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน ได้มีการกำหนดการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ระยะดังนี้

การวิจัยระยะที่ 1 การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน มีขั้นตอนการดำเนินงานออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 (Plan) ดังนี้ 1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานโดยศึกษาจากเอกสาร ตำราที่เป็นแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2) ศึกษาข้อมูลสภาพบริบทและความต้องการโดยใช้แบบสอบถามสภาพบริบทและความต้องการในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ และ 3) จัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อจัดทำร่างรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน

ขั้นตอนที่ 2 (Act) ดังนี้ 4) การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน 5) จัดสนทนากลุ่มเพื่อวิพากษ์รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิด

สร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน และ 6) ทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน

การวิจัยระยะที่ 2 การศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 3 (Observe) ดังนี้ 7) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน

ขั้นตอนที่ 4 (Reflect) 8) วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย 9) เผยแพร่ผลการวิจัย ตีพิมพ์บทความในวารสาร และ 10) ตรวจสอบความถูกต้อง แล้วจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลมาประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเพื่อศึกษาสภาพบริบทและความต้องการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม โดยหาประสิทธิภาพของรูปแบบการเรียนการสอน E1/E2

5.3 การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนตามรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอนของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ผู้วิจัยขอนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งเป็น 2 ตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอนของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู

1.1 ผลการศึกษสภาพบริบทและความต้องการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน ปรากฏผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงสภาพบริบทและความต้องการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน

ประเด็นคำถาม	สภาพบริบท		ความต้องการ	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
1. ด้านสาระ/ทักษะการเรียนรู้	2.40	0.73	4.28	0.59
2. ด้านกิจกรรม/ประสบการณ์การเรียนรู้	2.58	0.68	4.05	0.65
3. ด้านการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน	2.75	0.73	4.04	0.70
เฉลี่ยรวม	2.48	0.71	4.10	0.65

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า สภาพบริบทการเรียนการสอนที่ส่งเสริมส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.48$, S.D. = 0.71) ในขณะที่มีความต้องการการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.65) ตามลำดับดังนี้ 1) ด้านสาระ/ทักษะการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.59) 2) ด้านกิจกรรม/ประสบการณ์การเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$, S.D.=0.65) และ 3) ด้านการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.70)

1.2 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน ปรากฏผลดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน

รูปแบบการเรียนการสอน	ระดับคะแนน		ระดับความเหมาะสม
	$\bar{X}$	S.D.	
1. ความเป็นมาและความสำคัญของการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน	4.20	0.75	มาก
2. แนวคิดทฤษฎีพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน	4.40	0.55	มาก
3. การกำหนดความมุ่งหมายพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน	4.00	0.71	มาก
4. การนิยามความหมายพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน	4.20	0.73	มาก
5. การกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน	4.00	0.71	มาก
6. การอธิบายองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน	4.47	0.56	มาก
7. การกำหนดลำดับขั้นของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอนของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู	4.20	0.82	มาก
8. การกำหนดผลการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอนของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู	4.40	0.81	มาก
9. การกำหนดบทบาทครูต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอนของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู	4.00	0.71	มาก
10. การกำหนดบทบาทผู้เรียนต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอนของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู	4.20	0.84	มาก
11. การนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอนของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครูไปประยุกต์ใช้	4.60	0.54	มากที่สุด
เฉลี่ยรวม	4.31	0.12	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอนของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.12) แสดงถึงการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่มีขั้นตอน มีความชัดเจน เป็นระบบ จนทำให้มีความเหมาะสมในระดับมาก

ตอนที่ 2 ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอนของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ดังนี้

2.1 ผลการศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน ปรากฏผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการศึกษาทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนที่เรียนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน

จำนวนผู้เรียน	คะแนนสอบ (30)		$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
	คะแนนสูงสุด	คะแนนต่ำสุด			
30	28	24	26.21	1.12	80.98

จากตารางที่ 3 พบว่า ผู้เรียนมีทักษะการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน อยู่ในระดับ “สูง” ถึง ระดับ “สูงมาก” กล่าวคือ คะแนนเฉลี่ยทักษะการคิดวิเคราะห์ของผู้เรียนเท่ากับ 26.21 คิดเป็นร้อยละ 80.98 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.12 คะแนนสูงสุดเท่ากับ 28 คะแนน และคะแนนต่ำสุดเท่ากับ 24 คะแนน แสดงถึงผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอนของนักศึกษาครู สามารถพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน อยู่ในระดับสูงถึงสูงมาก

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา การจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการในชั้นเรียน ก่อนและหลังการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้

การทดสอบ	จำนวนผู้เรียน	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อนการสอน	30	30	8.11	1.29	60.10*
หลังการสอน	30	30	26.21	1.12	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 แสดงว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชา การจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการในชั้นเรียน ตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอนของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 5 ผลการศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน ตามเกณฑ์ 80/80

ประสิทธิภาพ	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละของ คะแนนเต็ม
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E_1)	3420	72.66	1.26	80.73
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E_2)	1140	26.21	1.12	80.98
ประสิทธิภาพ (E_1/E_2) เท่ากับ 80.73/80.98				

จากตารางที่ 5 พบว่า ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอนของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู E₁/E₂ มีค่าเท่ากับ 80.73/80.98

2.2 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอนของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู ปรากฏผลดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านกิจกรรมการเรียนรู้	4.35	0.55	มาก
2. ด้านบรรยากาศการเรียนรู้	4.38	0.44	มาก
3. ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	4.07	0.41	มาก
รวมเฉลี่ย	4.27	0.47	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีต่อการเรียนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอนของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.47)

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอนของนักศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพบริบทและความต้องการในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน พบว่า สภาพบริบทการเรียนการสอนที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.48$, S.D. = 0.71) ในขณะที่มีความต้องการการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมความสามารถในการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$, S.D. = 0.65) ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันยังคงเน้นเนื้อหาและวิธีการแบบดั้งเดิมที่เน้นการบรรยายและท่องจำ ไม่ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูงหรือการสร้างสรรค์นวัตกรรมเท่าที่ควร นอกจากนี้ผู้สอนอาจยังขาดความรู้ความเข้าใจหรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมทักษะดังกล่าว และนักศึกษาได้ตระหนักถึงความจำเป็นของทักษะนี้ในโลกปัจจุบันและอนาคต จึงมีความต้องการอย่างมากที่จะได้รับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนาทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์ สรุปว่า จากการสำรวจทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาวิชาชีพครูพบว่า นักศึกษาวิชาชีพครูมีทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมอยู่ในระดับต่ำและจากการสำรวจการจัดสภาพการเรียนการสอนพบว่า การจัดสภาพการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาวิชาชีพครูยังมีการส่งเสริมในระดับน้อยที่สุด (ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์, 2562) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธารทิพย์

ช้วนและขวัญชัย ช้วนา สรุปว่า สภาพบริบทการเรียนการสอนที่เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมทางพลศึกษาในยุคการศึกษาไทย 4.0 อยู่ในระดับน้อย และ ความต้องการการจัดการเรียนการสอนที่เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมทางพลศึกษาในยุคการศึกษาไทย 4.0 อยู่ในระดับมาก (ธารทิพย์ ช้วนา และขวัญชัย ช้วนา, 2565) สอดคล้องกับแนวทางของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา สรุปว่า เป้าหมายในแผนการศึกษาชาติได้มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนให้มีเกิดคุณลักษณะ ทักษะด้านการสร้างสรรค์และการสร้างนวัตกรรม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) สอดคล้องกับแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สรุปว่า แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติว่าจะมุ่งปฏิรูปการเรียนรู้พัฒนาการศึกษาทั้งระบบให้สามารถผลิตนวัตกรรมได้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2558) และสอดคล้องกับแนวทางของ กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา สรุปว่า การขับเคลื่อนโมเดลประเทศไทย 4.0 โดยระบุว่าการที่คนไทยจะนำพาประเทศไปสู่ความสำเร็จและยั่งยืนได้นั้น จะต้องขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา, 2560)

2. ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน พบว่า ได้รูปแบบที่มี 7 องค์ประกอบ คือ 1) ความเป็นมา ความสำคัญ และแนวคิดทฤษฎี 2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบการเรียนการสอน 3) กระบวนการเรียนรู้ 4) บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน 5) สื่อ แหล่งเรียนรู้ และการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ 6) การประเมินผล และ 7) การสะท้อนผล มีขั้นตอนการสอน 5 ขั้นตอน คือ 1) การสำรวจ 2) การออกแบบ 3) การประยุกต์ใช้ 4) การประเมินและปรับปรุง และ 5) การเผยแพร่ ซึ่งมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.31$, S.D. = 0.12) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการสังเคราะห์รูปแบบการเรียนการสอนได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจในการวิเคราะห์สภาพบริบทและความต้องการ เพื่อกำหนดสาระและองค์ประกอบสำคัญในการพัฒนารูปแบบ กระบวนการวางแผนและตัดสินใจเลือกองค์ประกอบในระยะแรกนี้เป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้ได้ต้นแบบรูปแบบการเรียนการสอนที่มีความชัดเจนเป็นระบบ มีความถูกต้อง เหมาะสมและสามารถนำไปพัฒนากระบวนการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของชาญณรงค์ วิเศษสัตย์ สรุปว่า รูปแบบการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมมี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ทฤษฎีและแนวคิดพื้นฐาน 2) วัตถุประสงค์ 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย 5 ขั้น คือ 1) ระบุความต้องการ 2) ระดมสมอง 3) สร้างชิ้นงาน 4) ปฏิบัติการสอน และ 5) ประเมินผล 4) ระบบสังคม 5) หลักการตอบสนอง และ 6) ระบบสนับสนุน (ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์, 2562) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธารทิพย์ ช้วนาและขวัญชัย ช้วนา สรุปว่า ผลการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมทางพลศึกษา มีขั้นตอนการสอน 3 ขั้น มีองค์ประกอบ 9 องค์ประกอบ เรียกว่า Creatives Model และมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก (ธารทิพย์ ช้วนา และขวัญชัย ช้วนา, 2565) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ดาวใจ ดวงมณี และคณะ สรุปว่า รูปแบบการเรียนการสอน มีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) ขั้นตอนของการจัดการเรียนการสอน มี 5 ขั้น ได้แก่ 1) ทำความเข้าใจ 2) ขยายปัญหา 3) ทำทหายความคิด 4) ผลิตนวัตกรรม 5) นำสู่การใช้งาน และ 4) การวัดและประเมินผล (ดาวใจ ดวงมณี และคณะ, 2567)

3. ผลการใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน พบว่า ผู้เรียนมีคะแนนเฉลี่ยทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมการสอน เท่ากับ 26.21 คิดเป็นร้อยละ 80.98

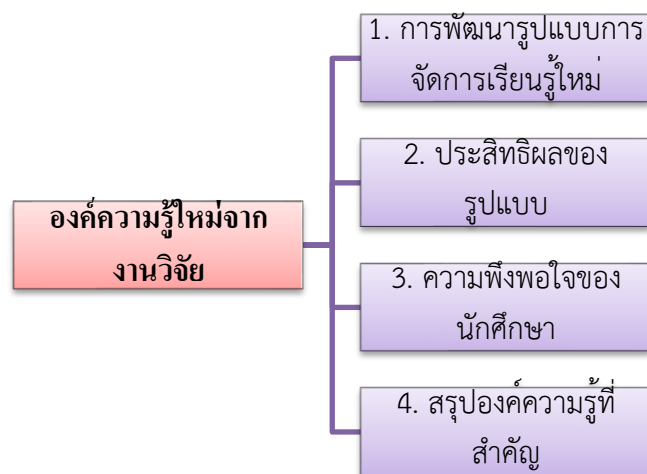
มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม การสอน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ประสิทธิภาพของรูปแบบการจัดการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม การสอน มีค่าเท่ากับ 80.73/80.98 และมีความพึงพอใจของ นักศึกษาที่มีต่อการเรียนตามรูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม การสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$, S.D. = 0.47) ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อ ส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม การสอน มีรูปแบบการเรียนการสอน ขั้นตอน วิธีการในการจัดการ เรียนการสอนที่เหมาะสม มีองค์ประกอบของรูปแบบการเรียนการสอนครบถ้วนสัมพันธ์กัน สอดคล้องกับงานวิจัย ของ ชัยวัฒน์ พันธุ์ศรีมีและคณะ สรุปว่า คะแนนค่าเฉลี่ยการคิดเชิงสร้างสรรค์ นวัตกรรม ความพร้อมในการ ทำงานเป็นทีม และความรู้เกี่ยวกับการคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม หลังดำเนินการใช้รูปแบบสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05 (ชัยวัฒน์ พันธุ์ศรีมี และคณะ, 2563) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ วินัยธร วิชัยดิษฐ์และอรพิน ศิริสัมพันธ์ สรุปว่า 1) รูปแบบการจัดการเรียนการสอนมีค่าประสิทธิภาพ เท่ากับ 83.60/80.90 ซึ่งมีประสิทธิภาพ สูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 2) ผลการเรียนรู้วิชาภูมิศาสตร์กายภาพของนักศึกษาที่เรียนด้วยรูปแบบการจัดการเรียน การสอน ก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มี ต่อรูปแบบการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะบรรยากาศในการเรียนไม่ตึงเครียด ทำให้นักศึกษาทราบ ผลการประเมินพื้นที่ และสนใจการเรียนเพิ่มขึ้นกับงานวิจัยของชาญณรงค์ วิเศษสัตย์ สรุปว่า นักศึกษาครุมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะ (วินัยธร วิชัยดิษฐ์ และอรพิน ศิริสัมพันธ์, 2556) สอดคล้องการสร้างนวัตกรรมสื่อการ เรียนรู้สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 และคะแนนเฉลี่ยทักษะการสร้างนวัตกรรมสื่อการ เรียนรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับดี (ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์, 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธารทิพย์ ช้วนาและ ขวัญชัย ช้วนา สรุปว่า 1) คะแนนเฉลี่ยความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมทางพลศึกษา อยู่ในระดับสูงถึงสูงมาก แสดงถึงผลของการใช้รูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม อยู่ในระดับสูงถึง สูงมาก 2) ผลการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 3) นักศึกษามีความพึงพอใจ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ธารทิพย์ ช้วนา และขวัญชัย ช้วนา, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

การวิจัยในครั้งนี้ได้เติมเต็มสภาพบริบทการจัดการเรียนรู้โดยรวมที่ยังอยู่ในระดับน้อย แต่มีความต้องการ สูงในการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ โดยองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญ มีดังนี้ 1) การพัฒนารูปแบบการจัดการ เรียนรู้ใหม่ งานวิจัยได้พัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม การสอน ซึ่งประกอบด้วย 7 องค์ประกอบหลัก พร้อมทั้งมี 5 ขั้นตอนการสอนที่ชัดเจน ซึ่งรูปแบบนี้ได้รับการประเมินว่ามี ความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 2) ประสิทธิภาพของรูปแบบต่อทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม จากผลการ ใช้รูปแบบแสดงให้เห็นว่านักศึกษามีทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมในระดับสูงมากหลังจากการเรียนรู้ ซึ่งชี้ให้เห็นว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้นนี้มีประสิทธิภาพ และ 3) ความพึงพอใจของนักศึกษา พบว่า มีความพึงพอใจใน ระดับมากต่อรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาขึ้น ซึ่งยืนยันถึงการยอมรับและประโยชน์ที่ผู้เรียนได้รับ กล่าวโดยสรุป องค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญคือ "รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม การ

สอน" ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นนี้ เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่มีองค์ประกอบและขั้นตอนที่ชัดเจน และมีหลักฐานเชิงประจักษ์ว่าสามารถนำไปใช้ในการส่งเสริมทักษะสำคัญนี้ให้กับนักศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและได้รับการยอมรับ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม การสอนที่พัฒนาขึ้นเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพสูงและได้รับการยอมรับ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทักษะสำคัญนี้ได้เป็นอย่างดีเป็นรูปธรรม 1. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ มีดังนี้ 1) ควรพิจารณารูปแบบนี้ไปบูรณาการในหลักสูตรที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสาขาวิชาชีพครู หรือหลักสูตรอื่นที่เน้นทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม 2) ควรศึกษาและนำรูปแบบการจัดการเรียนรู้ไปปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนจริง เพื่อส่งเสริมทักษะดังกล่าวแก่นักศึกษา 3) ควรมีการจัดอบรมหรือเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบนี้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อส่งเสริมการประยุกต์ใช้ในวงกว้างอย่างยั่งยืน 2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป มีดังนี้ 1) ควรทดลองใช้รูปแบบนี้กับกลุ่มตัวอย่างและบริบทที่หลากหลายขึ้น เพื่อประเมินประสิทธิภาพและความเหมาะสมในสถานการณ์ที่แตกต่างกัน 2) ควรมีการวิจัยแบบติดตามผลเพื่อประเมินพัฒนาการทักษะความคิดสร้างสรรค์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในระยะยาว และ 3) ควรดำเนินการเพื่อศึกษาประสิทธิภาพของรูปแบบนี้เมื่อเทียบกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้อื่น ๆ หรือวิธีการสอนแบบดั้งเดิม ในการส่งเสริมทักษะความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรม

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2554). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษา. (2560). แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และ Thailand 4.0: การขับเคลื่อนสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน. กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2558). เปิดประตูสู่อาเซียนด้วยการคิดเชิงนวัตกรรมอย่างสร้างสรรค์. จุลสาร ป.ป.ช. “สุจริต”, 15(55), 43-45.
- ชัยวัฒน์ พันธุ์ศรี และคณะ. (2563). การพัฒนาหลักสูตรอบรมการแพทย์แผนไทยแผนกแบบผสมผสานสถาบันฝึกอบรมแพทย์แผนไทยวิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธรจังหวัดพิษณุโลก. วารสารวิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพ, 13(2), 88-98.
- ชาญณรงค์ วิเศษสัตย์. (2562). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของนักศึกษาวิชาชีพครู. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ดาวใจ ดวงมณี และคณะ. (2567). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมทักษะการสร้างนวัตกรรมสู่การเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาในชั้นเรียนประถมศึกษาของนักศึกษาครูโดยใช้การคิดเชิงออกแบบร่วมกับกรอบความคิดแบบเติบโต. Journal of Roi Kaensarn Academi, 9(11), 472-487.
- ธารทิพย์ ช้วน และขวัญชัย ช้วน. (2563). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาระบบการคิดไตร่ตรองเชิงสร้างสรรค์สำหรับนักศึกษาครูสาขาวิชาพลศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติวิทยาเขตลำปาง. วารสารมหาจุฬานาครทรรศ, 7(12), 307-319.
- _____. (2565). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์เชิงนวัตกรรมทางพลศึกษาในยุคการศึกษาไทย 4.0. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, 24(3), 180-188.
- ธูปทอง กว้างสวัสดิ์. (2552). การสอนทักษะการคิด. มหาสารคาม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ไพศาล วรคำ. (2561). การวิจัยทางการศึกษา (Educational Research). (พิมพ์ครั้งที่ 9). กทม: ประสานการพิมพ์.
- วิเชียร ไชยบัง. (2561). โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา: การปฏิรูปการศึกษาจากฐานราก. บุรีรัมย์: สำนักพิมพ์โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา.
- วินัยธร วิชัยดิษฐ์ และอรพิน ศิริสัมพันธ์. (2556). การพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนการสอนกลุ่มวิชาภูมิศาสตร์ ที่ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักศึกษาครูสาขาศาสตร์ สาขาวิชาสังคมศึกษา. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 5(2), 167-180.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2558). ทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2560 - 2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- Andrews, J. & Clark, R. (2018). Innovative thinking skills for higher education: A project-based learning approach. Journal of Higher Education Theory and Practice, 18(8), 12-22.

- Australian National Training Authority (ANTA). (2001). *Innovation: Ideas That Work for Trainers of Innovation at Work Skills*. Brisbane: Australian National Training Authority.
- Bellanca, J. (2010). *21st century skills: Rethinking how students learn*. United States of America: Solution Tree Press.
- Desai, K. C. (2018). *Cultivate the Habit of Innovative Thinking: To Strengthen Your Professional Career and Enhance Your Personality*. India: Educreation Publishing.
- Drapeau, P. (2014). *Sparkling student creativity: Practical ways to promote innovative thinking and problem solving*. United States of America: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Ekanem, S. A. (2016). *Innovation and creativity: Driving forces for organizational success*. United Kingdom: Adonis & Abbey Publishers.
- Hart, S. (2013). *Thinking through teaching: A framework for enhancing participation and learning*. New York: Rutledge.
- Lee, N. & Benza, P. (2015). The importance of innovation in the 21st century economy. *Journal of Business Studies Quarterly*, 6(4), 1-10.
- Mugione, N. & Penaluna, A. (2018). The role of technology in fostering innovative thinking. *International Journal of Entrepreneurship and Innovation Management*, 22(1/2), 79-95.
- Wu, Y. T. et al. (2013). A computer-supported collaborative learning approach for enhancing students' innovative thinking and problem-solving skills. *Journal of Educational Technology & Society*, 16(3), 27-39.

การประยุกต์ใช้หลักสี่ปายะ 4 เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช*

AN APPLICATION OF SAPPĀYA TO PROMOTE TOURISM OF KIRIWONG COMMUNITY, LANSKA DISTRICT, NAKHON SI THAMRAT PROVINCE

พระมหาประเทศ ถาวโร*, พระครูวิจิตรศีลาจาร ชาตวณฺโณ (กิติโกพะ), สิทธิโชค ปานธศรี,
พระครูโฆสิตวัณณานุกุล อนูวตฺถโน (ปานประดิษฐ์), พระครูจิตตสุนทร เตชพโล (ชูเกลี้ยง)

Phramahaprates Thavaro*, Phrakru Wijitsilajarn Chatawunno (Kitikora), Sittichok Panasree,
Phrakru Kositwattananukul Anuwutthano (Panpradit), Phrakru Chittasunthon Thachapaalo (Chukeang)

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakron Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: 6603205011@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) ศึกษาหลักสี่ปายะ 4 ในพระพุทธศาสนา และ 3) การประยุกต์ใช้หลักสี่ปายะ 4 เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่รวบรวมได้จากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มาจัดหมวดหมู่แยกประเด็น วิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับการพิจารณาความสอดคล้องกับสถานการณ์พื้นที่ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้ประกอบการท่องเที่ยว ตัวแทนประชาชน และตัวแทนนักท่องเที่ยว จำนวน 20 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) การท่องเที่ยวชุมชนบ้านคีรีวง เป็นการเดินทางเพื่อไปชมธรรมชาติเพื่อการพักผ่อน สิ่งสำคัญรวมถึงการปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อการพัฒนากาย อารมณ์ จิตใจ ทำบุญ ไหว้พระ และพัฒนาจิตใจ ส่วนชาวต่างชาติเดินทางท่องเที่ยวชมธรรมชาติ ประเพณีวัฒนธรรม และการชมโบราณสถาน โบราณวัตถุ และงานพุทธศิลป์ต่าง ๆ และชาวต่างชาติบางส่วนที่ให้ความสนใจกับการเดินทางไปเพื่อการปฏิบัติธรรม 2) หลักสี่ปายะ 4 เป็นหลักธรรมเพื่อการอยู่อาศัยร่วมกันในสถานที่เหมาะสม สิ่งที่เกี่ยวข้องได้แก่ 2.1) อาवास คือ บริเวณภายในวัด 2.2) อาหาร คือ อาหารและเครื่องดื่มที่เหมาะสม 2.3) บุคคล คือ เจ้าอาวาส ภิกษุ สามเณร และฆราวาสภายในวัด และ 2.4) ธรรมะ คือ การพูดคุย การปฏิบัติ ซึ่งช่วยสนับสนุนในการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพของชีวิต และ 3) การประยุกต์ใช้หลักสี่ปายะ 4 เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชน ช่วยยกระดับการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวโดยเน้นความกลมกลืนกับธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้ควรมีการวางแผนปรับปรุง และเตรียมความพร้อมรองรับนักท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม เพื่อสร้างความยั่งยืนแก่การท่องเที่ยวของชุมชนบ้านคีรีวงและเชื่อมโยงสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวในระดับจังหวัดและระดับประเทศต่อไป

คำสำคัญ: การส่งเสริมการท่องเที่ยว, หลักสี่ปายะ 4, ชุมชนบ้านคีรี

Abstract

This research paper aims to: 1) To study the concept about Tourism of Kiriwong Community, Lansaka District, Nakhon Si Thammarat Province. 2) To investigate the Sappāya principle in Buddhism. and 3) To apply the Sappāya principle to promote tourism of Kiriwong Community, Lansaka District, Nakhon Si Thammarat province. This is a qualitative research by analyzing qualitative data collected from various data collection methods, categorizing and separating issues, analyzing content together with considering the consistency with the local situation, including community leaders, tourism operators, public representatives, and tourist representatives, totaling 20 people. The research findings reveal the following: 1) Tourism in Khiriwong community is a mode of trip to see nature as a relaxation, important things in Buddhism including practicing Buddhist activities to develop the body, emotions, mind, merit making, worshiping Buddha, and mind development. As for foreigners, they travel to see nature, traditions, cultures, and visiting ancient sites, antiques, and various Buddhist art works. Some foreigners are interested in traveling to practice Dhamma 2) The *Sappāya* principles are Dhamma for living together in a suitable and supportive place: 2.1) *Āvāsasappāya*, which is the area within the temple, 2.2) *Āhārasappāya*, appropriate food and drink, 2.3) *Puggalasappāya*, people who are the abbot, monks, novices and laypeople in the temple, and 2.4) *Dhammasappāya*, which is conversation and practice, which help support and promote the development of quality of life and 3) The application of the *Sappāya* principles to promote community tourism helps improve tourism management by emphasizing harmony with nature and local culture. Therefore, there should be proper planning, improvement, and preparation to accommodate tourists in order to create sustainability for tourism in Khiriwong community and link to tourism development at the provincial and national levels.

Keywords: To Promote Tourism, Sappāya, Kiriwong Community

บทนำ

ในโลกปัจจุบันการศึกษาแสวงหาความรู้ในทรัพยากรที่ปรากฏอยู่ในแหล่งท่องเที่ยวเหล่านั้นได้ทั้งความรู้ ความสุข สิ่งสำคัญส่งเสริมสุขภาพเข้าใจกับธรรมชาติ การจัดแหล่งท่องเที่ยวที่ดีหรือที่เหมาะสมไม่ว่าจะเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติบางส่วนและการปรับปรุงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวด้วยการเสริมเติมแต่งให้สมบูรณ์ สะดวกสบายมากขึ้น เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวด้วยความรู้สึกที่ดี ดังนั้น การท่องเที่ยวในภูมิภาคอาเซียนเป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก เหตุผลที่ทำให้นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติสนใจและเลือกเดินทางมายังประเทศในภูมิภาคเอเชียนั้นมีปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญ คือ ความสมบูรณ์ของทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่หลากหลายของภูมิภาคนี้ สำหรับประเทศไทย

ก็เป็นประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวต่างประเทศ เช่น ชาวจีน ชาวมาเลเซีย ชาวญี่ปุ่น เป็นต้น (วีรศักดิ์ ไคว์สุรัตน์, 2562) เนื่องด้วยประเทศไทยมีความได้เปรียบทางด้านประเทศที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงระดับโลกและความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวรวมถึงความพร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อการดำเนินกิจกรรม ทางการท่องเที่ยวจึงทำให้การท่องเที่ยวของประเทศไทยได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั่วโลก ดังเช่น เกาะเต่า จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้รับการจัดอันดับจากเว็บไซต์ Travelers' Choice ในปี 2015 ว่าเป็นเกาะที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติจัดอันดับว่าเป็นเกาะที่สวยงามและน่าเที่ยวชมเป็นลำดับที่ 5 ของโลกและจากคามนิยมนี้ ส่งผลให้การท่องเที่ยวเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับประเทศไทยเป็นอย่างมากถึง 1.7 ล้านบาท ในปี 2557 โดยแบ่งเป็นรายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติประมาณ 1.2 ล้านบาท หรือร้อยละ 10.3 ของรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งหมด ที่เหลืออีก 0.5 ล้านบาท หรือร้อยละ 3.9 ของรายได้จากการท่องเที่ยวทั้งหมดซึ่งเป็นรายได้จากนักท่องเที่ยวในประเทศไทย (วีรศักดิ์ ไคว์สุรัตน์, 2562)

การท่องเที่ยวได้ถูกกล่าวถึงในฐานะของธุรกิจการค้าบริการที่มีศักยภาพที่สามารถช่วยขยายการจ้างงาน การกระจายรายได้และการหารายได้จากเงินตราต่างประเทศและได้ถูกบรรจุให้เป็นแนวทางเร่งด่วนในการฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคม ในประเทศไทยได้มีการจัดลำดับศักยภาพ ด้านการท่องเที่ยวระดับจังหวัด การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นรูปธรรมการท่องเที่ยวประเภทหนึ่งซึ่งเน้นความสำคัญกับแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับมรดก ประเพณีที่สืบทอดต่อ ๆ กันมาและวัฒนธรรมที่ดึงดูดความสนใจ โดยสิ่งที่ดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยวนั้นมีหลายอย่างประกอบด้วยพิพิธภัณฑ์ แหล่งโบราณคดี ศิลปะ การแสดงพื้นบ้าน ประเพณีพิธีกรรมทางศาสนา หัตถกรรมงานฝีมือ และการกระทำอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม ดังนั้น วัฒนธรรมที่นำมาใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นได้แก่ สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์โบราณวัตถุ โบราณสถาน ศิลปวัตถุ พิพิธภัณฑ์สถาน ลักษณะการประกอบการ อาชีพที่มีความโดดเด่น สถานที่ทางด้านขนบธรรมเนียมวัฒนธรรม ประเพณีการเล่นพื้นเมืองต่าง ๆ งานหัตถกรรมและสินค้าในท้องถิ่นต่าง ๆ ตลอดจนวิถี ในปัจจุบันการท่องเที่ยวมีความหลากหลายและแตกต่างจากเดิม ซึ่งเป็นผลมาจากสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งจากนโยบายของภาครัฐที่หันมาส่งเสริมการท่องเที่ยวเมืองรอง เมืองหลักและการท่องเที่ยวแบบวิถีไทย (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558)

หลักสัปปายะ 4 เป็นหลักธรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยเน้นให้เกิดความสงบสุข 4 ด้าน คือ 1) อาวาสสัปปายะ ที่อยู่เป็นสุขสบาย คือ ทำให้วัดเป็นอารามเป็นที่ร่มรื่นร่มเย็นเป็นรมณีสถานเจริญตาสบายใจแก่ผู้พบเห็นเป็นศูนย์กลางของชุมชนทั้งด้านวัตถุ และจิตใจ 2) อาหารสัปปายะ อาหารเป็นที่สบายตาตามปกติเมื่อมีที่อยู่แล้วต้องคำนึงถึงการกินอาหารการจัดสวัสดิการเรื่องอาหาร 3) บุคคลสัปปายะ บุคคลเป็นที่สบายเรื่องของบุคคลภายในวัดหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวัดคนวัดแบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ ภิกษุสงฆ์ สามเณร อุบาสก อุบาสิกา และเด็กวัด 4) ธรรมะสัปปายะ ธรรมที่เป็นสบายจุดมุ่งหมายหลักของวัด คือ เป็นสถานที่ปฏิบัติธรรมเป็นที่แสดงพระธรรมเทศนา หรือการกล่าวบรรยายธรรมแก่พุทธศาสนิกชนตามหมวดธรรม ต่าง ๆ (พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญญาสิริ), 2538) สอดคล้องกับ พระสุธีรัตนบัณฑิต (สุทิตย์ อาภากร) และคณะ ได้ศึกษาพุทธศาสน์ การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทยและอาเซียนซึ่งเป็น ยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมนั้น มียุทธศาสตร์ที่สำคัญ ได้แก่การส่งเสริมการตลาดการ

ท่องเที่ยวทางศาสนา และวัฒนธรรม การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมเชิงศาสนาและวัฒนธรรม การบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม การพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม การสร้างเครือข่ายภูมิศาสตร์วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวซึ่งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนยังมีแนวโน้มการเติบโต และมีศักยภาพสูง มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเป็นเอกลักษณ์มีวิถีชีวิตวิถีชุมชน และวัฒนธรรมที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว หากมีการส่งเสริมจากภาครัฐที่เหมาะสม จะทำให้มีแนวโน้มที่จะเกิดการพัฒนา และเป็นเครือข่ายท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวของประเทศและนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน (พระสุธีรัตนบัณฑิต (สุทธิย์ อาภากร) และคณะ, 2559) ดังนั้น การท่องเที่ยวที่ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ก็ทำให้เกิดธุรกิจบริการด้านการท่องเที่ยวใหม่ ๆ ขึ้น ประกอบกับบทบาทของเทคโนโลยีที่มีอิทธิพลมากขึ้นทั้งการเป็นเครื่องมือในการทำธุรกิจและสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดนครศรีธรรมราชทุกมิติ ยังมีบางส่วนมักประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านสถานที่ ยังขาดอาคารที่พักค้างแรมของนักท่องเที่ยว โบราณสถานโบราณวัตถุชำรุดทรุดโทรม การเดินทางเข้า-ออกสถานที่ท่องเที่ยว หรือ ด้านบุคคล ยังขาดบุคลากรที่มีทักษะในการแนะนำบรรยายให้กับนักท่องเที่ยวได้เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของสถานที่ เป็นต้น (กรมการศาสนา, 2557) เพื่อสร้างความดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวที่เข้ามาศึกษาเรียนรู้ พักผ่อน เกิดความแปลกหูแปลกตาพร้อมในด้านบริการจัดการท่องเที่ยว และความคุ้มค่าแก่การมาเที่ยวชม ในสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดนครศรีธรรมราช การส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมให้กับประเทศเป็นอย่างมาก ถือเป็นสิ่งสำคัญที่มีผลต่อกลไกการพัฒนาประเทศไทย การส่งเสริมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งนำมาสู่การสร้างอาชีพ การจ้างงานทั้งในภาคการท่องเที่ยวโดยตรงและการจ้างงานในภาคอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามมาเกิดการกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนและท้องถิ่นมากขึ้น จะนำไปสู่การสร้างความสำเร็จเติบโตทางเศรษฐกิจและมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมและพระพุทธศาสนานั้น ถือเป็นการท่องเที่ยวเพื่อการชมธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม หรือการสัมผัสสถาปัตยกรรมด้านศาสนา การท่องเที่ยววัด ศาสนสถาน และสถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา (มานิช พรหมปัญญา และคณะ, 2556) โดยเน้นตลาดนักท่องเที่ยวคุณภาพ รวมทั้งกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวภายในประเทศที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และการสร้างสรรค์ประโยชน์ ทั้งต่อสถาบันครอบครัวและต่อสังคมโดยรวม โดยมีแนวโน้มการพัฒนาท่องเที่ยวจะเป็นไปในลักษณะการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้มากขึ้น คือ นักท่องเที่ยวมีแนวโน้มที่จะเดินทางท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เชิงวัฒนธรรม และท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากขึ้น ซึ่งนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เห็นความสำคัญของขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น วิถีชีวิตชุมชน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีจุดเด่นพิเศษ (จุฑาภรณ์ หินซุย และคณะ, 2557)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา “การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช” โดยเฉพาะสถานที่สำคัญที่นักท่องเที่ยวไปศึกษาเรียนรู้ พักผ่อนทางด้านกาย อารมณ์ สังคม ปัญญา ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสิ่งที่ยังไม่สมบูรณ์ในการรองรับนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจเดินทางมาศึกษาพักผ่อนให้ดีขึ้นและสนองรับนโยบายการท่องเที่ยวของจังหวัดนครศรีธรรมราชในทุกมิติของการจัดการท่องเที่ยวที่มีแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้าศึกษาเรียนรู้ พักผ่อนหรือชมธรรมชาติสิ่งแวดลอมอย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาหลักสัปปายะ 4 ที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนา
3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการศึกษาเอกสาร (Document Study) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร (Document Study) ทำการศึกษา และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งพระไตรปิฎก หนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่น ๆ เกี่ยวกับแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อการประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีขั้นตอนในการศึกษาดังนี้

2.1 กำหนดพื้นที่ที่จะศึกษา โดยสำรวจ และศึกษาสภาพบริบทของชุมชนบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.2 ศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-informant) ประกอบด้วย

2.2.1 ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน

2.2.2 ผู้ประกอบการท่องเที่ยว จำนวน 5 คน

2.2.3 ตัวแทนประชาชน จำนวน 5 คน

2.2.4 และตัวแทนนักท่องเที่ยว จำนวน 5 คน

รวมจำนวนทั้งสิ้น 20 คน

ทั้งนี้เพื่อพิจารณาถึงการประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.3 ดำเนินการศึกษาวเคราะห์ถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

2.4 สรุปผลการศึกษาวจัย และข้อเสนอแนะทั้งในระดับนโยบาย องค์กร ชุมชน และระดับปัจเจกบุคคล

3. พื้นที่ดำเนินการวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แหล่งท่องเที่ยวชุมชนบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการพัฒนาขึ้นจากการทบทวนเอกสารวรรณกรรม แนวคิดทฤษฎีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านคีรี

วง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยผ่านการวิเคราะห์เนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการ ได้แก่

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยดำเนินการออกแบบสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวได้แก่ รูปแบบด้านสิ่งดึงดูดใจ ด้านการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว ด้านที่พัก ด้านความปลอดภัย ด้านกิจกรรมสนับสนุนการท่องเที่ยว ด้านรายการนำเที่ยว ด้านสังคม และด้านเส้นทางการท่องเที่ยว ฯลฯ

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

5.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.2 ติดต่อประสานงานกับกลุ่มเป้าหมายทั้ง 4 กลุ่มเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์

5.3 ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

5.4 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวดำเนินการสัมภาษณ์

กลุ่มเป้าหมาย วิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการโดยการนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มาจัดหมวดหมู่แยกประเด็น และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการพิจารณาความสอดคล้องกับสถานการณ์พื้นที่ และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อหาข้อสรุป และเรียบเรียงผลการวิเคราะห์ข้อมูลและรายงานผลการศึกษาในรูปแบบการบรรยาย และรายงานผลการศึกษาในรูปแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการท่องเที่ยวชุมชนบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

- แนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวทั่วไป การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางของคนไปยังสถานที่ใดที่หนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์หลาย ๆ ประการแตกต่างกัน ไป แต่โดยหลักการใหญ่ ๆ แล้วเดินทางไปเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อความสนุกสนาน เพลิิดเพลิน เพื่อการบำรุงรักษาสุขภาพ เพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อศึกษาหาความรู้ เป็นการเพิ่มประสบการณ์แก่ตนเอง

- แนวคิดการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ 1) ประเภทเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ “การท่องเที่ยวตามธรรมชาติ” 2) ประเภทที่มนุษย์สร้างขึ้น “การท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น” สำหรับการท่องเที่ยวเชิงพระพุทธศาสนา คือ การเดินทางไปวัดก็เพื่อทำบุญ ไหว้พระ ชมโบราณสถาน ปฏิบัติกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และพัฒนาจิตใจ เดินทางท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาด้วยการชมโบราณสถาน โบราณวัตถุ และงานพุทธศิลป์ต่าง ๆ เดินทางไปเพื่อการปฏิบัติธรรม กรรรมการศาสนาเรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงจิตวิญญาณ และในแต่ละภูมิภาคของไทยจะมีรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวไปตามความเชื่อและวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง ซึ่งเป็นจุดดึงดูดที่สำคัญ

- การส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวด้วยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ ต้องเน้นการปรับปรุงการพัฒนาจัดระบบรูปแบบแผนภายในชุมชนให้เหมาะสมด้วยการอาศัยความคิดความร่วมมือของสมาชิก

ในชุมชน ประชาชน และผู้ประกอบการท่องเที่ยว ตลอดจนผู้อาศัยอยู่ในชุมชนร่วมกันประชุมในการทำความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการโดยใช้หลักสัปปายะ 4 เข้ามาบูรณาการในการพัฒนาในด้านต่าง ๆ มีการประชุมวางแผนจัดทำผังภายในชุมชน แหล่งท่องเที่ยว ให้เป็นระบบระเบียบแบ่งเป็นโซน และแบ่งเขตภายในชุมชนให้ชัดเจน มีเขตพักผ่อน ลานกิจกรรม ลานประกอบการทำงานจารีตประเพณีวัฒนธรรม เป็นต้น ยังมีการจัดระบบเรื่องอาคารสถานที่ให้สะอาดพร้อมที่จะรับผู้เข้ามาเยี่ยมชม เช่น มีการจัดอาคารพัก อาคารรองรับกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาทุก ๆ กิจกรรมเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นวิถีชีวิตของชุมชน จารีตประเพณี และแนะนำนักท่องเที่ยวที่เข้ามาได้เข้าถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นความดีงาม สอนในสิ่งที่สร้างความสุข สงบ ตามหลักคำสอนที่พระพุทธเจ้าได้บัญญัติเอาไว้เพื่อนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคม และยังสามารถกำหนดรูปแบบของกิจกรรมให้มีความน่าสนใจในการเข้าร่วม แบ่งเขตภายในชุมชนที่จัดร่วมกับวัด สำนักงานวัฒนธรรม จัดเป็นสวนพุทธอุทยานพักผ่อนในการชมไม้ดอกไม้ประดับ มีการจัดให้มีต้นไม้ จัดทำน้ำตกเพื่อให้เกิดความเย็น และยังมีการวางผังแบบการสร้างอาคารที่ติดตั้งระบบความปลอดภัย เพื่อผู้ที่เข้ามาพักได้ความเชื่อมั่นของประชาชนและนักท่องเที่ยวให้เกิดความสบายใจ สร้างบรรยากาศให้สงบร่มเย็น มีมุมสงบนั่งสมาธิ เรียนรู้ชีวิตของผู้ชอบความสงบเมื่อเข้ามาถึงบริเวณชุมชน มีการดูแลจัดการเป็นไปตามบริบทของพื้นที่ชุมชนและความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว เช่น ลานวัฒนธรรม ลานธรรม ลานบรรเทาภัยท้องถิ่น ธรรมชาติ สิ่งก่อสร้าง ประวัติความเป็นมาและความหมายของสิ่งก่อสร้าง วัสดุสิ่งของที่เป็นสัญลักษณ์เชิงวัฒนธรรม คติธรรมพื้นบ้าน ฯลฯ มีการจัดทำเว็บไซต์ การส่งเสริมกิจกรรมทุกมิติ และทางพระพุทธศาสนา เชิญหน่วยงานต่าง ๆ เข้าร่วมเป็นการช่วยประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว การจัดกิจกรรม เช่น กิจกรรมอนุรักษ์ รักษา กิจกรรมภูมิปัญญา จัดเป็นสถานที่เรียนรู้ เป็นต้น มีการจัดพิธีกรรมทางศาสนา เช่น สวดมนต์ข้ามปี มีการจัดอาคารสถานที่จำหน่ายของที่ระลึกแบ่งเขตชัดเจน และเตรียมความพร้อมในเรื่องลานจอดรถให้เพียงพอในการรองรับผู้เข้ามาท่องเที่ยวและเน้นความสะอาด สว่าง สงบ ร่มเย็นปลอดภัย โดยเฉพาะห้องน้ำต้องเพียงพอสะอาด ในส่วนของบริเวณชุมชนทางชุมชนได้มอบหมายให้มีเจ้าหน้าที่ของชุมชนดูแลรับผิดชอบในการบริหารจัดการให้เป็นระบบระเบียบเรียบร้อย ยังพัฒนาสร้างทีมบุคลากรที่ได้รับการอบรมฝึกฝนในการเป็นมัคคุเทศก์ในการแนะนำเล่าเรื่องประวัติที่มาของประวัติศาสตร์สิ่งต่าง ๆ ภายในชุมชนบ้านคีรีวง และการต้อนรับดูแลนักท่องเที่ยวที่เข้ามาให้เกิดความประทับใจ และทางชุมชนบ้านคีรีวงยังได้มีทีมมีการประชาสัมพันธ์ภายในชุมชนด้วยเสียงตามสายภายในและยังประชาสัมพันธ์ออกสื่อทางวิทยุกระจายเสียง มีหนังสือสิ่งตีพิมพ์เพื่อแจกจ่ายให้กับผู้มาท่องเที่ยวได้ประชาสัมพันธ์ต่อ ๆ ไป และมีการร่วมกับหน่วยงานภาครัฐจัดทำป้ายบอกเส้นทาง ทางชุมชนบ้านคีรีวงที่ส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวในทุกมิติไม่ว่าเชิงพระพุทธศาสนา เชิงธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ในจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น ไม่เพียงแต่การส่งเสริมการท่องเที่ยวให้ผู้ที่เข้ามาท่องเที่ยวหาความสุขทางกายอย่างเดียว แต่ทางชุมชนยังมีการส่งเสริมเรื่องสติปัญญา ส่งเสริม กาย อารมณ์ สังคม ปัญญา ให้เกิดความสุข ด้วยการบริหารจัดการอาคารสถานที่ให้สัปปายะ สะอาด สว่าง สงบ ด้วยการแบ่งเขตมีอาคารที่ร่มรื่น สงบ รองรับเพื่อให้ผู้ที่เข้ามาในแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนหรือใกล้ ๆ ได้ใช้ทำกิจกรรม ทางชุมชนบ้านคีรีวงมีการจัดให้ผู้ที่ประสงค์จะหาความสุขด้วยการปฏิบัติธรรม ยังมีการปฏิบัติธรรมและจัด กิจกรรมตามประเพณีวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีการจัดสื่อธรรมคำสอนให้พุทธศาสนิกชนเข้าถึงได้รับรู้รับทราบ เช่น มีลานธรรมภายในวัดที่ตั้งอยู่ในชุมชน ภายในวัดจัดให้มีคติธรรมต้นไม้พูดได้ คติธรรมฝาผนัง ยังมีการจัดแบ่งโซน

อาคารเรียนรู้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ดังนั้นสมาชิกในชุมชนบ้านคีรีวงร่วมกับวัดและประชาชนในชุมชนร่วมหารือและวางแผนเพื่อหาแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวในทุกมิติที่นักท่องเที่ยวเข้ามาแล้วมีความพร้อมที่จะรองรับ เช่น การท่องเที่ยวด้านการเรียนรู้หลักพระพุทธศาสนาที่เหมาะสม จากนั้นก็มีการปฏิบัติให้เป็นรูปธรรมผ่านการจัดกิจกรรม/โครงการต่าง ๆ ที่หลากหลาย รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทั่วไปได้รับทราบ ทั้งนี้ ทางชุมชนบ้านคีรีวงก็ยังจัดให้มีกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ของชาติและฝ่ายบ้านเมือง มีการเชิญชวนประชาชนนักท่องเที่ยวมาร่วมกิจกรรมต่าง ๆ และทางชุมชนบ้านคีรีวงได้ส่งเสริมด้านพระพุทธศาสนาในการจัดการท่องเที่ยวด้านพระพุทธศาสนาควบคู่ไปด้วยเพราะในชุมชนมีวัดที่ทุกคนให้ความเคารพนับถือเป็นวัดเก่าแก่อีกมีสิ่งต่าง ๆ ที่จะศึกษาเรียนรู้มากมาย และยังส่งเสริมประชาชนไม่ให้ลืมนิยมนะหรือวัฒนธรรมมีกิจกรรมบำเพ็ญปฏิบัติธรรม ฟังสวดมนต์ ผลที่ได้จะเกิดกับผู้ร่วมปฏิบัติเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตให้เกิดความสุขทั้งตนเองและคนรอบข้างตลอดถึงนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักผ่อนได้นำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิตไม่ใช่ว่าพักผ่อนทางด้านกายอย่างเดียวยังพักผ่อนทางด้านจิตใจและเสริมสร้างสติปัญญาอีกด้วย

2. ศึกษาหลักสัปปายะ 4 ในพระพุทธศาสนาเถรวาท

- สัปปายะที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก เป็นการปฏิบัติตนที่เหมาะสมดีต่อการบรรลุมรรคผลนิพพาน โดยส่งเสริมให้เกิดความเจริญแก่จิตใจให้เข้าสู่สมณะ และวิปัสสนากรรมฐาน เกื้อหนุนในการเจริญภาวนาให้ได้เกิดผลดี ได้รับผลอย่างเต็มที่ มุ่งเน้นด้านการพัฒนาจิตใจและปัญญา เป็นสำหรับผู้ที่กำลังประพาศิพพหิมจรรย์

- หลักสัปปายะเป็นปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการอยู่ร่วมกัน ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องนำเรื่องสัปปายะเข้ามาดูแลสุขภาพทั้งร่างกาย และจิตใจ สำหรับผู้ที่กำลังพัฒนาตนเองในระดับต่าง ๆ เพื่อให้สามารถพัฒนาขึ้นไปได้จนถึงจุดสูงสุด คือ นิพพานนั่นเองในสมัยพุทธกาลก็ได้มีพุทธบริษัทตลอดจนพระราชาต่าง ๆ ที่ได้มีศรัทธาในพระพุทธศาสนาคอยทำหน้าที่อุปถัมภ์เรื่องปัจจัย 4 แก่ภิกษุสงฆ์ ให้สอดคล้องเหมาะสมกับความเป็นอยู่สำหรับผู้ที่กำลังประพาศิพพหิมจรรย์

3. การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช

- การส่งเสริมชุมชนบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช ในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน (อawasสัปปายะ) ทางชุมชนบ้านคีรีวงที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ได้จัดประชุมในการวางแผนผังของชุมชนแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนโดยแบ่งโซนหรือเขตของชุมชนให้เป็นเขต ยังออกแบบการสร้างอาคารสถานที่ให้มีผังการสร้างเน้นการสร้างให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้เหมาะสมกับการจัดการท่องเที่ยวทุกมิติของชุมชนบ้านคีรีวง เป็นที่เจริญตาเจริญใจแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเยี่ยมชมต่อไป

- การส่งเสริมอัตลักษณ์ด้านอาหารประจำถิ่นของชุมชนบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช สะท้อนความเป็นท้องถิ่น (อาหารสัปปายะ) ด้านอาหาร ด้วยการให้มีร้านอาหารบริเวณแหล่งท่องเที่ยวแต่ต้องจัดให้มีระบบระเบียบเรียบร้อยและเพิ่มให้มากขึ้น เพื่อให้เหมาะสมกับการจัดการท่องเที่ยว ควบคุมราคา ความสะอาด คุณภาพอาหารการผลิตเน้นถูกหลักอนามัยที่ถูกต้องตามกรมอนามัย และสามารถให้บริการนักท่องเที่ยวได้ทั่วถึง

- การส่งเสริมศักยภาพของบุคลากรในชุมชนบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช (บุคคลสปปายะ) การตั้งชมรมมัคคุเทศก์ทำงานเป็นทีม หรือให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาฝึกฝนให้กับสมาชิกในชุมชนที่ประกอบการท่องเที่ยว ให้เป็นมัคคุเทศก์ที่คอยแนะนำบรรยาย เพื่อคอยบริการให้นักท่องเที่ยวได้เข้าชมทั่วถึงแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของชุมชนได้ต้อนรับนักท่องเที่ยวที่เข้ามาภายในชุมชนในการพักผ่อนเรียนรู้ต่าง ๆ เป็นต้น
- การส่งเสริมองค์ความรู้ในชุมชนบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช (ธรรมะสปปายะ) ชุมชนบ้านคีรีวง มีการประชาสัมพันธ์ในการแพร่ข่าวสารข้อมูลของชุมชนให้นักท่องเที่ยวได้ทราบทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ และมีการจัดโครงการรักษาป่าธรรมชาติสิ่งแวดล้อมปลูกต้นไม้ และมีป้ายบอกชื่อต้นไม้แต่ละชนิด มีการบริการระบบ WIFI ฟรี เพื่อการสื่อสารที่สะดวกของนักท่องเที่ยวและเป็นการประชาสัมพันธ์อีกด้วย เป็นต้น

อภิปรายผล

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศและเป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เป็นอุตสาหกรรมที่ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ และเกิดการกระจายรายได้ สามารถนำเงินตราเข้าสู่ประเทศเป็นรายได้อันดับต้น ๆ เมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าส่งออกสำคัญที่ทำรายได้เข้าสู่ประเทศ การท่องเที่ยวยังทำให้เกิดการหมุนเวียนและการกระจายรายได้ออกสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ ก่อให้เกิดการสร้างสรรคสิ่งใหม่ ๆ ในท้องถิ่นเพื่อรองรับการท่องเที่ยว เช่น ร้านค้า ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก และอื่น ๆ เป็นการสร้างงานสร้างอาชีพขึ้นอย่างกว้างขวาง นอกจากจะมีบทบาททางเศรษฐกิจแล้ว ยังเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษยชาติ ทำให้เกิดความเป็นมิตรและความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าบ้านและผู้มาเยือน ก่อให้เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นการสร้างความเจริญให้แก่สังคมประชาชาติ อีกทางหนึ่ง การท่องเที่ยว ซึ่งหมายถึง การเดินทางพักผ่อนหย่อนใจเพื่อความสนุกสนาน ยังรวมไปถึงการเคลื่อนย้ายประชากรจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่งทั้งภายในและระหว่างประเทศ เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดความรู้ ความเพลิดเพลิน และความสัมพันธ์อันดีร่วมกันการท่องเที่ยวจึงนับว่าเป็นกิจกรรมหนึ่งที่อยู่กับมนุษย์ตั้งแต่อดีต มนุษย์เรียนรู้ที่จะเดินทาง เพื่อแสวงหาสิ่งต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการของตนเองอยู่เสมอ ซึ่งการท่องเที่ยวมีหลายลักษณะด้วยกัน โดยขึ้นอยู่กับจุดหมายปลายทางในการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว และประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระสุธีรัตนบัณฑิต (อาภากรโ) และคณะ ที่ได้สรุปว่า ยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมนั้น มียุทธศาสตร์ที่สำคัญ ได้แก่ การส่งเสริมการตลาดการท่องเที่ยวทางศาสนา และวัฒนธรรม การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมเชิงศาสนาและวัฒนธรรม การบริหารจัดการการท่องเที่ยวทางศาสนาและวัฒนธรรม การพัฒนาบุคลากรการท่องเที่ยวทางศาสนา และวัฒนธรรม การสร้างเครือข่ายภูมิศาสตร์วัฒนธรรม และการท่องเที่ยวซึ่งอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนา และวัฒนธรรมในประชาคมอาเซียนยังมีแนวโน้มการเติบโต และมีศักยภาพสูง มีแหล่งท่องเที่ยวที่มีความเป็นเอกลักษณ์มีวิถีชีวิตวิถีชุมชน และวัฒนธรรมที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว หากมีการส่งเสริมจากภาครัฐที่เหมาะสมจะทำให้มีแนวโน้มที่จะเกิดการพัฒนา และเป็นเครือข่ายท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวของประเทศและนำไปสู่การพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน (พระสุธีรัตนบัณฑิต (สุทิพย์ อาภากรโ) และคณะ, 2559)

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่สำคัญที่ก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศและเป็นผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เป็นอุตสาหกรรมที่ทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ และเกิดการกระจายรายได้ สามารถนำเงินตราเข้าสู่ประเทศเป็นรายได้อันดับต้น ๆ เมื่อเปรียบเทียบกับสินค้าส่งออกสำคัญที่ทำรายได้เข้าสู่ประเทศ การท่องเที่ยวยังทำให้เกิดการหมุนเวียนและการกระจายรายได้ไปสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ ในท้องถิ่นเพื่อรองรับการท่องเที่ยว เช่น ร้านค้า ร้านอาหาร ร้านขายของที่ระลึก และอื่น ๆ เป็นการสร้างงานสร้างอาชีพขึ้นอย่างกว้างขวาง นอกจากจะมีบทบาททางเศรษฐกิจแล้ว ยังเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างมนุษยชาติ ทำให้เกิดความเป็นมิตรและความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าบ้านและผู้มาเยือน ก่อให้เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมซึ่งเป็นการสร้างความเจริญให้แก่สังคมประชาชาติ อีกทางหนึ่ง การท่องเที่ยว ซึ่งหมายถึง การเดินทางพักผ่อนหย่อนใจเพื่อความสุขสำราญ ยังรวมไปถึงการเคลื่อนย้ายประชากรจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่งทั้งภายในและระหว่างประเทศ เป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดความรู้ ความเพลิดเพลิน และความสัมพันธ์อันดีร่วมกันการท่องเที่ยวจึงนับว่าเป็นกิจกรรมหนึ่งที่อยู่กับมนุษย์ตั้งแต่อดีต มนุษย์เรียนรู้ที่จะเดินทาง เพื่อแสวงหาสิ่งต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการของตนเองอยู่เสมอ ซึ่งการท่องเที่ยวมีหลายลักษณะด้วยกัน โดยขึ้นอยู่กับจุดหมายปลายทางในการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยว และประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวสอดคล้องกับเอกสารของ (จุฑาทิพย์ อุมะวิชนี และคณะ, 2540) ได้กล่าวไว้ในหนังสือเรื่อง “พระปา ปรัชญาธรรมของพระปาสายพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต” โดยกล่าวถึงคุณสมบัติของพระอริยสงฆ์ กัมมัฏฐาน โดยทั่วไป คือ พระอริยสงฆ์กัมมัฏฐานคือต้องรักษาศีลอย่างบริสุทธิ์ไม่ให้มีต่างพร้อยในกระบวนไตรสิกขาเพราะศีลเป็นเครื่องรองรับเป็นฐานของสมาธิ ทำให้สมาธิเกิดง่าย และตั้งอยู่โดยมั่นคงศีลต้องดี ก่อนสมาธิจึงจะดีได้นอกจากนั้นในการท่องเที่ยวแสวงหาที่สัปปายะเป็นสิ่ง สถานที่ หรือบุคคล ซึ่งเป็นที่สบาย เหมาะสมเกื้อกูล หรือ อำนวย โดยเฉพาะที่ช่วยเกื้อกูลแก่การบำเพ็ญ และประคับประคองรักษาสมาธิ ท่านแสดงไว้ 7 อย่าง คือ อาวาส (ที่อยู่) โคจร (ที่บิณฑบาตหรือแหล่งอาหาร) ภัตตาคาร (เรื่องที่ พุทธศุขที่เสริมการปฏิบัติ) บุคคล (ผู้ที่เกี่ยวข้องด้วยแล้ว ช่วยให้จิตผ่องใสสงบมั่นคง) โกษณะ (อาหาร) อุตุ (สภาพแวดล้อมและอุณหภูมิ) อิริยาบถ ทั้ง 7 นี้ ที่เหมาะสมกันเป็นสัปปายะ ที่ไม่สบายเป็นอสัปปายะ สำหรับอบรมจิตต้องฝ่าอันตรายต่าง ๆ นานา พระปาท่านมีความเชื่อมั่นว่า ศีลที่บริสุทธิ์จะเป็น เกราะป้องกันที่ดีที่สุดบวชวิเคราะห์ปฏิบัติพระปาสายพระอาจารย์มั่นภูริทตฺโตมีปฏิบัติคือมี ข้อวัตร ปฏิบัติต่าง ๆ คืออริยสงฆ์ 13 ชั้นวัตร 14 มีอาคันตุกวัตรเป็นต้น เป็นปฏิบัติที่ทำได้ยาก และลำบาก เพราะเป็นการปฏิบัติที่ทวนกระแสโลกทั้งทางกายวาจา และทางใจ นอกจากนี้ได้กล่าวถึงคุณประโยชน์ของ อริยสงฆ์มีจำนวน 28 ข้อ ข้อที่ 1 การหาเลี้ยงชีพบริสุทธิ์ข้อสุดท้ายทำให้สิ้นทุกข์ทั้งปวง 5.2.2 ศึกษาหลักสัปปายะ 4 ในพระพุทธศาสนา สัปปายะที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก กล่าวถึงการปฏิบัติตนให้เหมาะสมที่ดีต่อการบรรลุ มรรคผลนิพพาน โดยส่งเสริมให้เกิดความเจริญแก่จิตใจให้เข้าสู่สมณะ และวิปัสสนากรรมฐาน เกื้อหนุนในการเจริญภาวนาให้ได้เกิดผลดี ได้รับผลอย่างเต็มที่ มุ่งเน้นด้านการพัฒนาจิตใจ และปัญญา เป็นสำหรับผู้ที่กำลังประพฤติพรหมจรรย์ ในฐานะปัจจัยที่เกื้อหนุนในการอยู่รวมของนักปฏิบัติตน งามไปถึงภิกษุป่วยไข้หากยังมีความจำเป็นที่จะต้องนำเรื่องสัปปายะเข้ามาดูแลสุขภาพทั้งร่างกาย และจิตใจ สำหรับผู้ที่กำลังพัฒนาตนเองในระดับต่าง ๆ เพื่อให้สามารถพัฒนาขึ้นไปได้จนถึงจุดสูงสุดคือนิพพานนั่นเองในสมัยพุทธกาลก็ได้มีพุทธบริษัทตลอดจนพระราชาต่าง ๆ ที่ได้มีศรัทธาในพระพุทธศาสนาคอยทำหน้าที่อุปถัมภ์เรื่องปัจจัย 4 แก่ภิกษุสงฆ์ ให้สอดคล้องเหมาะสมกับความเป็นอยู่สำหรับผู้ที่กำลังประพฤติพรหมจรรย์ การศึกษาหลักสัปปายะในคัมภีร์พระไตรปิฎกนี้สามารถนำไป

ประยุกต์ใช้กับการท่องเที่ยวเชิงพุทธ โดยนำเอาหลักการของสปปายะ นำไปบริหารจัดการทั้งในด้าน จัดสถานที่ให้น่าอยู่ น่าท่องเที่ยว จัดบริเวณสำหรับรับประทานอาหารให้สะอาด สะดวก หรืออาจจะมีโรงทานให้บริการสำหรับนักท่องเที่ยว มีการจัดมัคคุเทศก์หรือมีผู้บรรยายถึงสถานที่ท่องเที่ยวภายในบริเวณ และมีการจัดบริเวณที่ท่องเที่ยวให้ร่มรื่น เป็นระเบียบ เป็นต้น

สปปายะที่ปรากฏในคัมภีร์พระไตรปิฎก สมัยพุทธกาลก็ได้มีพุทธบริษัทตลอดพระราชาต่าง ๆ ที่ได้มีศรัทธาในพระพุทธศาสนาคอยทำหน้าที่อุปถัมภ์เรื่องปัจจัย 4 แก่ภิกษุสงฆ์ ให้สอดคล้องเหมาะสมกับความเป็นอยู่สำหรับผู้ที่กำลังประพฤติพรหมจรรย์ เป็นการปฏิบัติตนที่เหมาะสมดี โดยส่งเสริมให้เกิดความเจริญแก่จิตใจให้เข้าสู่สมณะ และวิปัสสนากรรมฐาน เกื้อหนุนในการเจริญภาวนาให้เกิดผลดี ได้รับผลอย่างเต็มที่ มุ่งเน้นด้านการพัฒนาจิตใจและปัญญา ในฐานะปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการเป็นอยู่ รวมไปถึงภิกษุผู้ใช้หากยังมีความจำเป็นที่จะต้องนำเรื่องสปปายะเข้ามาดูแลสุขภาพทั้งร่างกาย และจิตใจ สำหรับผู้ที่กำลังพัฒนาตนเองในระดับต่าง ๆ เพื่อให้สามารถพัฒนาขึ้นไปได้จนถึงจุดสูงสุด คือ นิพพานสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศิริดา ยะโอษฐ์ ที่สรุปว่า แนวทางการพัฒนาวัดให้เป็นสปปายะในเชิงพุทธศาสนา โดยนำมาบูรณาการกับข้อมูลสนามที่ได้จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล แล้วนำมาสังเคราะห์ออกมาเป็นความหมายของสปปายะในเชิงรูปธรรม เพื่อที่จะสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับยุคสมัยปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสปปายะในที่นี้หมายถึงความสบาย สภาพแวดล้อมหรือปัจจัยที่เหมาะสมในการส่งเสริมให้เกิดความสบาย เพื่อนำไปสู่การเรียนรู้ และ พัฒนาตนเอง ทำให้สังคมมีความเจริญก้าวหน้าทั้งในทางโลก และทางธรรม เมื่อวัดมีความเป็นสปปายะ ก็จะส่งผลให้พระสงฆ์สามารถปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนได้อย่างเต็มที่ และยังทำให้ประชาชนมีความอยากเข้าวัดมากยิ่งขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์ และประชาชนก็จะดำเนินไปได้ด้วยดีมากขึ้นด้วย (ศิริดา ยะโอษฐ์, 2562)

การส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านศรีวังด้วยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ในการบริหารจัดการส่งเสริมในการจัดการท่องเที่ยว จะเห็นได้ว่าในประเทศไทยมีอยู่ทุกภูมิภาค และมีเอกลักษณ์ความโดดเด่นเฉพาะตัวในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งโบราณสถานโบราณวัตถุ วัฒนธรรม ประเพณีพื้นบ้าน สิ่งแวดล้อม น้ำตก ทะเล พื้นที่ป่าธรรมชาติ ที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ อย่างไรก็ตามปัญหาการท่องเที่ยว ยังมีจุดด้อยที่ทุกคนควรหันมาพิจารณาหรือมีหลักคิดแนวทางในการวางแผนและควรปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นทุกแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเข้ามาเที่ยวชมของนักท่องเที่ยว และสร้างความยั่งยืนแก่การท่องเที่ยวของชุมชนบ้านศรีวังสู่จังหวัดนครศรีธรรมราชและการท่องเที่ยวทั่วทุกภูมิภาคในประเทศไทย

สรุปและข้อเสนอแนะ

การส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านศรีวังด้วยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ในการบริหารจัดการส่งเสริมในการจัดการท่องเที่ยว จะเห็นได้ว่าในประเทศไทยมีอยู่ทุกภูมิภาค และมีเอกลักษณ์ความโดดเด่นเฉพาะตัวในพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งโบราณสถานโบราณวัตถุ วัฒนธรรม ประเพณีพื้นบ้าน สิ่งแวดล้อม น้ำตก ทะเล พื้นที่ป่าธรรมชาติ ที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ อย่างไรก็ตามปัญหาการท่องเที่ยว ยังมีจุดด้อยที่ทุกคนควรหันมาพิจารณาหรือมีหลักคิดแนวทางในการวางแผนและควรปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นทุกแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเข้ามาเที่ยวชมของนักท่องเที่ยว และสร้างความยั่งยืนแก่การท่องเที่ยวของชุมชน

บ้านคีรีวงสู่จังหวัดนครศรีธรรมราชและการท่องเที่ยวทั่วทุกภูมิภาคในประเทศไทย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการวิจัย งานวิจัยนี้ แสดงให้เห็นถึงการประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านคีรีวง อำเภอลานสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยพบว่า หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนองค์กรที่เกี่ยวข้อง ขาดบุคลากรที่แก้ไขปัญหาบางประการ เช่น บุคลากรที่คอยบรรยายให้ความรู้กับนักท่องเที่ยว รวมไปถึงการประชาสัมพันธ์สื่อต่าง ๆ ยังน้อย ดังนั้น เพื่อรองรับความสนใจใฝ่ศึกษาของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติที่มีมากขึ้นเป็นลำดับ อันจะนำมาซึ่งประโยชน์แก่ทุกฝ่ายทั้งในระดับสังคมไทยและระดับสากล ตามแนวทางการเชื่อในคำสั่งสอนทางพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) ควรวิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวทุกมิติภายในจังหวัดต่าง ๆ 2) ควรวิจัยเรื่อง การบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวขององค์กรภาครัฐ เอกชนและวัด/ชุมชน ที่จัดการท่องเที่ยว ในจังหวัดนครศรีธรรมราช และ 3) ควรวิจัยเรื่อง ศึกษาวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักสัปปายะ 4 ในการจัดการบริหารจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดต่าง ๆ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2557). แนวทางการดำเนินงานโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว เส้นทางแสวงบุญในมิติทางศาสนา ปี 2557. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2558 - 2560. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- จุฑาทิพย์ อุมะวิชนี และคณะ. (2540). พระปา ปรัชญาธรรมของพระปาสายพระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- จุฑาภรณ์ หินซุย และคณะ. (2557). แนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษาวัดประชาคมวนาราม อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ, 10(1), 52-66.
- พระราชรัตนมุนี (ชัยวัฒน์ ปญฺญาสิริ). (2538). การจัดสาธารณูปการและสาธารณะสงเคราะห์ของวัด. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระสุธีรัตนบัณฑิต (สุทิพย์ อากาศโร) และคณะ. (2559). ยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวทางพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมของไทยและอาเซียน. วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์, 1(3), 7-20.
- มานิช พรหมปัญญา และคณะ. (2556). แนวทางการเตรียมความพร้อมการท่องเที่ยวเชิงพุทธของจังหวัดอุบลราชธานี. วารสารการบริการและการท่องเที่ยว, 8(2), 21-37.
- วีรศักดิ์ ไคว์สุรัตน์. (2562). ปี 61 ไทยกวาดรายได้ท่องเที่ยวติดเบอร์ 4 โลก. เรียกใช้เมื่อ 22 กันยายน 2568 จาก <https://voicetv.co.th/read/B3S3lm0of>
- ศิรดา ยะโอษฐ์. (2562). การพัฒนาวัดให้เป็นสัปปายะ. วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์ฯ, 6(2), 185-200.

การศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรม ในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช*

THE STUDY OF THE ROLE OF ECCLESIASTICAL OFFICIALS IN APPLYING THE PRINCIPLES OF BRAHMAVIHĀRA IN THE ADMINISTRATION OF THE SANGHA IN CHAWANG DISTRICT, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ศักดิ์ดา ช่วยสถิตย์*, กันตภณ หนูทองแก้ว

Sakda chuaysatit*, Kantaphon Nuthongkaew

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University, Sri Thammasokarat Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: Sakdachuaysatit98@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์อำเภอฉวาง และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นวิธีวิจัยแบบผสมผสาน ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระภิกษุใน เขตอำเภอฉวาง จำนวน 113 รูป 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระสังฆาธิการระดับเจ้า คณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส และผู้เกี่ยวข้องรวมจำนวน 7 ราย เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาผลการวิจัยพบว่า 1) บทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอฉวางฯ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 3.52$) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านกรุณา มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ ($\mu = 3.60$) และ ด้านเมตตา มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ ($\mu = 3.47$) ตามลำดับ 2) ข้อเสนอแนะ มีดังนี้ การส่งเสริมบทบาทพระสังฆาธิการควรเน้นการปลูกฝังเมตตาผ่านการ อบรมและกิจกรรม เช่น การเยี่ยมผู้ป่วยและช่วยเหลือผู้ยากไร้ ด้านกรุณาควรเน้นการช่วยเหลือเชิงรุกทั้งด้าน วัตถุและจิตใจ ด้านมุทิตาควรส่งเสริมการยกย่องความสำเร็จของผู้อื่นเพื่อสร้างสามัคคี และด้านอุเบกขาควรพัฒนาให้มีความเที่ยงธรรม ใช้การอบรมและเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อเสริมความโปร่งใส ข้อเสนอแนะ การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ควรได้รับการพัฒนาผ่านกระบวนการฝึกอบรม และกิจกรรมเชิงบูรณาการ เพื่อเสริมสร้างบทบาทของพระสังฆาธิการให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน

คำสำคัญ: บทบาทพระสังฆาธิการ, หลักพรหมวิหารธรรม, การบริหารคณะสงฆ์อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช

Abstract

This research article aims to study the role of ecclesiastical administrators in applying the Four Brahmavihāras to the administration of the Sangha in Chawang District, as well as to provide recommendations on approaches for promoting the study of the role of ecclesiastical administrators in applying the Four Brahmavihāras in Sangha administration in Chawang District, Nakhon Si Thammarat Province. The research employed a mixed-methods approach: Quantitative research: The sample group consisted of 113 Buddhist monks in Chawang District. Qualitative research: Key informants included district ecclesiastical governors, sub-district ecclesiastical governors, abbots, and related persons, totaling 7 participants. The research instruments used for data collection were questionnaires and in-depth interviews. Data were analyzed using content analysis techniques. The findings revealed that the overall role of ecclesiastical administrators in applying the Four Brahmavihāras to the administration of the Sangha in Chawang District was at a high level ($\mu = 3.52$). Considering each aspect separately, compassion (karuṇā) scored the highest average ($\mu = 3.60$), while loving-kindness (mettā) scored the lowest ($\mu = 3.47$), respectively. The recommendations are as follows: The promotion of the role of ecclesiastical administrators should emphasize cultivating loving-kindness through training and activities such as visiting patients and helping the needy. With regard to compassion, proactive assistance should be emphasized in both material and spiritual aspects. Sympathetic joy (muditā) should be encouraged by honoring the achievements of others to foster unity. Equanimity (upekkhā) should be developed toward fairness, supported by training and forums for opinion exchange to enhance transparency. In conclusion, the application of the Four Brahmavihāras in Sangha administration should be further developed through training processes and integrated activities to strengthen and sustain the role of ecclesiastical administrators

Keywords: Ecclesiastical Administrators, Four Brahmavihāras, Sangha Administration Chawang District Nakhon Si Thammarat Province

บทนำ

ศาสนาพุทธถือว่าเป็นศาสนาประจำชาติ การที่จะทำนุบำรุงหรือจรรโลงสืบทอดพระศาสนาให้ดำรงคู่ชาติไทยไปตราบนานเท่านานนั้นเป็นเรื่องที่พุทธศาสนิกชนทุกหมู่เหล่าต้องเข้ามาช่วยกันอย่างจริงจัง และผู้ที่มีบทบาทสำคัญอีกส่วนหนึ่งก็ได้แก่บทบาทพระสงฆ์ผู้ที่ต้องบริหารจัดการวัดให้เจริญรุ่งเรืองตามความหมายของพระสงฆ์ "พระภิกษุผู้ทำงานโดยสัทธินิชาตในทางคณะสงฆ์" "พระภิกษุผู้ทำงานคณะสงฆ์โดยมีอำนาจเต็มตามตำแหน่ง" ซึ่งในแม่บทท่านบัญญัติว่าหมายถึง "พระภิกษุผู้ดำรงตำแหน่งปกครองคณะสงฆ์" มีเจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส ผู้ช่วยเจ้าอาวาส และพระสงฆ์สงฆ์มี

ความสำคัญจะต้องดูแลพระภิกษุและสามเณรให้เป็นระเบียบมีจริยาวัตรตรงตามประเพณีปฏิบัติตามพระธรรมวินัย นับว่าพระสังฆาธิการเป็นผู้จรรโลงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนดูแลการประพฤติปฏิบัติของพระภิกษุและสามเณรไม่ให้ ออกนอกพระธรรมวินัยและพระสังฆาธิการโดยเฉพาะเจ้าอาวาสรองเจ้าอาวาสและผู้ช่วยเจ้าอาวาสจะต้อง บำรุงรักษาจัดการวัดและสมบัติของวัดให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยปกครองและสอดส่องให้บรรพชิตและคฤหัสถ์ที่ พำนักอยู่ในวัดปฏิบัติตามพระธรรมวินัยและเป็นธุระในการอบรมศึกษาสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและ คฤหัสถ์ให้สะดวกตามสมควรในการบำเพ็ญกุศล (พีระพงษ์ มีพงษ์ธรรม, 2559) ปัจจุบันการปกครองสงฆ์ภายใต้ กฎหมายพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ฉบับ พ.ศ. 2505 อันเป็นเหตุของปัญหาการสถาปนาสมเด็จพระสังฆราชของค บัจุบัน ที่ทำให้สังคมไทยเกิดความเคลือบแคลงสงสัยว่า “สถาบันพระพุทธศาสนากับสถาบันการเมืองไป เกี่ยวข้องกันได้อย่างไร” และด้วย ความรู้สึกของพุทธศาสนิกชนชาวไทยส่วนใหญ่ที่มองว่า ศาสนากับการเมืองไม่ ควรยุ่งเกี่ยวกัน เพราะ ศาสนาเป็นเรื่องของความสะอาดบริสุทธิ์ศาสนาเป็นสถาบันที่ควรอยู่เหนือความขัดแย้งทั้ง ปวง เพราะ ด้วยหลักธรรมวินัย พระสงฆ์ทุกรูปต้องยึดถือประพฤติปฏิบัติตามธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด (ในปาฏิโมกข์ 227 ข้อ) เป็นอันดับแรก ที่พุทธศาสนิกชนทั่วไปรับรู้ได้ ส่วนกฎระเบียบข้อบังคับของ มหาเถรสมาคม ซึ่งตราขึ้นให้สอดคล้องกับธรรมวินัยและกฎหมายของรัฐ ตลอดจนกฎหมาย พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ที่รัฐกำหนดขึ้น เพื่อควบคุมคณะสงฆ์และสถาบันพระพุทธศาสนา ที่ประชาชนทั่วไป (ส่วนใหญ่) ไม่รู้ถึงกฎระเบียบข้อบังคับทั้ง 2 ส่วนนี้ (กฎมหาเถรสมาคม และพระราชบัญญัติ) ว่าสงฆ์ต้องประพฤติปฏิบัติตาม เมื่อเกิดปัญหาความขัดแย้งต่อการ สถาปนา สมเด็จพระสังฆราชจึงทำให้เกิดการวิพากษ์คณะสงฆ์และการเมืองไปต่าง ๆ นา ๆ ล้วนไม่เกิดผลดีต่อ ภาพรวมของประเทศ ซึ่งศาสนานั้นเป็นเรื่องของความละเอียดอ่อน หากเกิดความขัดแย้งในเรื่องของ ศาสนารังแต่ จะนำพาสังคมในประเทศไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงและมากขึ้น (วิไลพนา แสงไพศวรรค์, 2559)

บริหารกิจการคณะสงฆ์ ซึ่งมีความสำคัญในการสร้างความเข้มแข็งและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของ พระพุทธศาสนา เป็นการปกครองเพื่อบังคับบัญชาดูแลผู้ใต้บังคับบัญชาให้อยู่ในการปกครองเรียบร้อยดีงาม ส่วนการบริหารจะเป็นไปเพื่อการบริหารจัดการในการที่จะดำเนินงานนั้นๆ ให้สำเร็จในการบริหารนั้น โดยพระราชบัญญัติดังกล่าวได้อธิบายว่า พระสังฆาธิการมีหน้าที่ 6 ประการ คือ 1) ดำเนินการปกครองคณะสงฆ์ ให้เนืองไปตามพระธรรมวินัยกฎหมายกฎหมายมหาเถรสมาคมข้อบังคับระเบียบคำสั่งมติประกาศพระบัญชาสมเด็จพระสังฆราชคำสั่งของผู้บังคับบัญชาเหนือตน 2) ควบคุมและส่งเสริมการรักษาความเรียบร้อยดีงาม การศาสน ศึกษา การศึกษาสงเคราะห์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาการสาธารณูปการและการสาธารณสงเคราะห์ให้ดำเนินไป ด้วยดี 3) ระวังอธิกรณ์วินิจัยการลงนิคหกรรมวินิจัยข้ออุทธรณ์คำสั่งหรือคำวินิจฉัยขึ้นเจ้าคณะตำบล 4) แก้ไข ข้อขัดข้องของเจ้าคณะตำบลให้เป็นไปโดยชอบ 5) ควบคุมบังคับบัญชา เจ้าคณะและเจ้าอาวาสตลอดถึงพระภิกษุ สามเณรผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาหรืออยู่ในเขตปกครองของตนและชี้แจงแนะนำการปฏิบัติหน้าที่ของผู้อยู่ใต้บังคับ บัญชาให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยและ 6) ตรวจการและประชุมพระสังฆาธิการในเขตปกครองของตน จากภารกิจ ทั้ง 6 ประการนี้พระสังฆาธิการ จึงมีความสำคัญในการจรรโลงพระพุทธศาสนาและช่วยสงเคราะห์สังคมตามวิธีทาง และหลักธรรมในพระพุทธศาสนาการที่จะทำให้พุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าและมั่นคงคู่ประเทศไทยได้นั้น จะต้องมีการสังฆาธิการเป็นส่วนหนึ่งในการช่วยจรรโลงและพัฒนาพระพุทธศาสนา (พระสุระ สนิทชัย และรุฬพล ศรีขาวรส, 2562) จากการที่ได้ทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า หลักพรหมวิหารธรรม

เป็นหลักธรรมที่เป็นหลักการสำคัญในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ เพราะพรหมวิหารธรรม เป็นหลักคุณธรรมที่ทำให้ผู้ประพฤติปฏิบัติตามเป็นผู้ประเสริฐ ซึ่งประกอบด้วยหลักธรรม 4 ประการ ได้แก่ 1) หลักเมตตา (ความปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุข มีความปรารถนาดีมอบให้ผู้อื่น รวมถึงมีเมตตาต่อสัตว์) 2) หลักกรุณา (ความปรารถนาที่จะช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มีความสงสาร และเห็นใจผู้อื่นที่ประสบทุกข์) 3) หลักมูทิตา (ความปิติยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี ไม่อิจฉาริษยา ร่วมชื่นชม และยินดีกับความสำเร็จของผู้อื่น) และ 4) หลักอุเบกขา (ความวางเฉย วางใจเป็นกลาง ไม่เข้าเติม คนที่กำลังทุกข์ หรือเพื่องพลา) (พระปลัดธีรวัฒน์ ศิริภัทรวิวัฒน์, 2566)

อำเภอฉวาง จังหวัดนครราชสีมา เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทั้งในด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และพระพุทธศาสนา เป็นอำเภอใหญ่ที่มีวัดกระจายอยู่หลายตำบล ทำหน้าที่เป็นศูนย์รวมทางจิตใจของชุมชนมาอย่างยาวนาน ประชาชนส่วนใหญ่มีความเลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนาและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้คณะสงฆ์ในพื้นที่มีบทบาทสำคัญในการดำรงรักษาพระศาสนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นใน ขณะเดียวกันการเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมในยุคปัจจุบัน ส่งผลต่อการดำเนินงานของคณะสงฆ์อำเภอฉวางเช่นเดียวกับพื้นที่อื่น ๆ เช่น จำนวนพระภิกษุสามเณรที่มีแนวโน้มลดลง การมีส่วนร่วมของเยาวชนในกิจกรรมทางศาสนาที่ไม่สม่ำเสมอ ตลอดจนความคาดหวังที่เพิ่มมากขึ้นของประชาชนที่มีต่อการทำงานของพระสงฆ์และวัด ปัจจัยเหล่านี้ทำให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์จำเป็นต้องมีแนวทางที่ชัดเจน และสอดคล้องกับสภาพสังคมร่วมสมัยอีกทั้งอำเภอฉวางมีลักษณะทางสังคมและภูมิศาสตร์ที่โดดเด่น คือ มีทั้งพื้นที่ชุมชนเมือง กึ่งเมือง และชนบท ทำให้การบริหารจัดการคณะสงฆ์ต้องอาศัยการบูรณาการหลักธรรมเข้ากับการบริหารอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะ หลักพรหมวิหารธรรม ซึ่งเป็นหลักคุณธรรมสำคัญของพระพุทธศาสนา สามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ลดความขัดแย้ง และเสริมสร้างความศรัทธาของประชาชน

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการทำวิจัย เรื่อง การศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์อำเภอฉวาง จังหวัดนครราชสีมา เพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอฉวาง จังหวัดนครราชสีมา และนำเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอฉวาง จังหวัดนครราชสีมา ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระธรรมวินัย ตามหลักพรหมวิหารธรรม เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาแนวทางการ บริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภอฉวางให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และสามารถประยุกต์ใช้เป็นกรณีศึกษาในการ พัฒนาการ บริหารกิจการคณะสงฆ์ในอำเภออื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์อำเภอฉวาง จังหวัดนครราชสีมา
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางส่งเสริมการศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอฉวาง จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับตอนดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mix Methodology Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ พระสงฆ์ในพื้นที่อำเภอฉวาง จังหวัดนครราชสีมา จำนวน 113 รูป เลือกแบบเจาะจง 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informant) ได้แก่ 1) เจ้าคณะอำเภอฉวาง 1 รูป 2) เจ้าคณะตำบลนาเกาะ 1 รูป 3) เจ้าคณะตำบลนาแ้ว 1 รูป 4) เจ้าคณะตำบลละอาย 1 รูป 5) รักษาการเจ้าคณะตำบลไสหรำ 1 รูป 6) เจ้าอาวาสวัดมะปรางงาม 1 รูป 7) ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดนครราชสีมา 1 ท่าน เลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indept interview) ซึ่งได้สร้างลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาค้นคว้ารวบรวมจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) ซึ่งได้แก่ หนังสือ ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาสร้างเป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ข้อมูล การวิจัยเชิงปริมาณ ประกอบด้วย 1.แบบสอบถาม มีลักษณะคำถามแบบปลายปิดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้สอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 ชุด มีรายละเอียดประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบ แบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close Ended) คำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choices) จำนวน 4 ข้อ ประกอบด้วย ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการศึกษา บทบาทพระสงฆ์ในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์อำเภอฉวาง จังหวัดนครราชสีมา เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close Ended) คำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choices) จำนวน 24 ข้อ และ การวิจัยเชิงคุณภาพประกอบด้วยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ 1 ชุด โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ด้วยการกรอกข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริงเท่าที่สามารถเปิดเผยได้ ตอนที่ 2 แนวทางการส่งเสริมการศึกษามหาวิทยาลัยในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์อำเภอฉวาง จังหวัดนครราชสีมา

การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้เก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้ 1) แจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบตามจำนวนที่กำหนดไว้ 2) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลคืนด้วยตนเอง 3) เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว จำนวน 113 ชุดคิดเป็น ร้อยละ 100 จึงตรวจสอบความสมบูรณ์และจัดลำดับข้อมูล 4) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลต่อไป 5) นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูล ได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ มีลำดับขั้นตอน ดังนี้ 1)การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล โดยหาค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ใช้สำหรับอธิบายลักษณะสถานภาพของประชากรที่ใช้ในการศึกษา 2) วิเคราะห์การศึกษามหาวิทยาลัยในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการ

บริหารคณะสงฆ์อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) 3) วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และแนวทางการส่งเสริมการศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และนำเสนอในรูปตารางประกอบ คำบรรยาย 4) วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า บทบาทพระสงฆ์ในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช แสดงได้ดังตาราง ที่ 1-5

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระภิกษุในอำเภอฉวาง ที่มีต่อการศึกษาด้านพระสงฆ์ในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวม

การศึกษาด้านพระสงฆ์ในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช	ระดับความคิดเห็น		
	μ	σ	แปลผล
ด้านเมตตา	3.47	0.83	ปานกลาง
ด้านกรุณา	3.60	0.90	มาก
ด้านมุทิตา	3.53	0.87	มาก
ด้านอุเบกขา	3.48	0.81	ปานกลาง
รวม	3.52	0.85	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นได้ว่า ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระภิกษุในอำเภอฉวางที่มีต่อการศึกษาด้านพระสงฆ์ในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 3.52$) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านกรุณา มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด เท่ากับ ($\mu = 3.60$) รองลงมา คือ ด้านมุทิตา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 3.53$) ด้านอุเบกขา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 3.48$) และ ด้านเมตตา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 3.47$) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระภิกษุในอำเภอฉวางที่มีต่อการศึกษาด้านพระสงฆ์ในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามด้านเมตตา

ข้อ	ด้านเมตตา	ระดับความคิดเห็น		
		μ	σ	แปลผล
1	พระสงฆ์ปฏิบัติต่อพระภิกษุและสามเณรในปกครองด้วยความเมตตาและไม่ตรีจิต มากน้อยเพียงใด	3.30	0.82	ปานกลาง
2	พระสงฆ์สนับสนุนให้พระในวัดปฏิบัติหน้าที่เผยแผ่ด้วยจิตใจเปี่ยมเมตตาและปราศจากอคติ มากน้อยเพียงใด	3.36	0.86	ปานกลาง

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระภิกษุในอำเภอดงที่มีต่อการศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามด้านเมตตา (ต่อ)

ข้อ	ด้านเมตตา	ระดับความคิดเห็น		
		μ	σ	แปลผล
3	พระสงฆ์มีการมีเมตตาต่อพระภิกษุ สามเณร และนักเรียนในการส่งเสริมการศึกษาทางพระพุทธศาสนา มากน้อยเพียงใด	3.64	0.81	มาก
4	มีเมตตาในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้มีโอกาสทางการศึกษา มากน้อยเพียงใด	3.45	0.82	ปานกลาง
5	พระสงฆ์มีการริเริ่มโครงการพัฒนาวัดและชุมชนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม มากน้อยเพียงใด	3.65	0.78	มาก
6	ร่วมมือกับองค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ในการจัดกิจกรรมสงเคราะห์ประชาชน มากน้อยเพียงใด	3.45	0.86	ปานกลาง
รวม		3.47	0.83	ปานกลาง

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นได้ว่า ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระภิกษุในอำเภอดงที่มีต่อการศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านเมตตา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 3.47$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อของด้านเมตตา พบว่า พระภิกษุในอำเภอดงมีความคิดเห็นต่อการศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกเป็นรายชื่อที่มีระดับมากที่สุด คือ พระสงฆ์มีการริเริ่มโครงการพัฒนาวัดและชุมชนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($\mu = 3.65$) รองลงมา คือพระสงฆ์มีเมตตาต่อพระภิกษุ สามเณร และนักเรียนในการส่งเสริมการศึกษาทางพระพุทธศาสนา มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 3.64$) และระดับน้อยสุด คือ พระสงฆ์ปฏิบัติต่อพระภิกษุและสามเณรในปกครองด้วยความเมตตาและไม่ตรีจิต มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 3.30$) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระภิกษุในอำเภอดงที่มีต่อการศึกษาบทบาทพระสงฆ์ในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามด้านกรุณา

ข้อ	ด้านกรุณา	ระดับความคิดเห็น		
		μ	σ	แปลผล
1	พระสงฆ์ช่วยเหลือพระภิกษุและสามเณรที่มีปัญหาหรือเดือดร้อนด้วยความกรุณา มากน้อยเพียงใด	3.49	0.89	ปานกลาง
2	พระสงฆ์มีการให้คำปรึกษาหรือสอนธรรมะแก่ญาติโยมที่กำลังเผชิญปัญหา มากน้อยเพียงใด	3.92	0.79	มาก

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระภิกษุในอำเภอดวางที่มีต่อการศึกษาทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอดวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามด้านกรรณา (ต่อ)

ข้อ	ด้านกรรณา	ระดับความคิดเห็น		
		μ	σ	แปลผล
3	พระสังฆาธิการช่วยเหลือและให้คำปรึกษาด้านการเรียนแก่ผู้เรียนที่ขาดทุนทรัพย์ มากน้อยเพียงใด	3.72	0.95	มาก
4	พระสังฆาธิการมีจัดหาทุนการศึกษาด้วยเจตนาแห่งกรรณาแก่พระภิกษุ สามเณร และนักเรียนผู้ยากไร้ มากน้อยเพียงใด	3.43	0.98	ปานกลาง
5	บูรณาการในการช่วยเหลือชุมชนในการสร้างหรือปรับปรุงสาธารณูปโภค มากน้อยเพียงใด	3.62	0.82	มาก
6	ร่วมส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางในการบรรเทาทุกข์และสงเคราะห์ประชาชนในยามวิกฤต มากน้อยเพียงใด	3.42	0.87	ปานกลาง
รวม		3.60	0.90	มาก

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นได้ว่า ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระภิกษุในอำเภอดวางที่มีต่อการศึกษาทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอดวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านกรรณา โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 3.60$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อของด้านกรรณา พบว่า พระภิกษุในอำเภอดวางมีความคิดเห็นต่อการศึกษาทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์อำเภอดวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกเป็นรายข้อที่มีระดับมากที่สุด คือ พระสังฆาธิการมีการให้คำปรึกษาหรือสอนธรรมะแก่ญาติโยมที่กำลังเผชิญปัญหา มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 3.92$) รองลงมา คือ พระสังฆาธิการช่วยเหลือและให้คำปรึกษาด้านการเรียนแก่ผู้เรียนที่ขาดทุนทรัพย์ มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 3.72$) และระดับน้อยสุด คือ ร่วมส่งเสริมให้วัดเป็นศูนย์กลางในการบรรเทาทุกข์และสงเคราะห์ประชาชนในยามวิกฤต มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($\mu = 3.42$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระภิกษุในอำเภอดวางที่มีต่อการศึกษาทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอดวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามด้านกรรณา

ข้อ	ด้านมฤติตา	ระดับความคิดเห็น		
		μ	σ	แปลผล
1	พระสังฆาธิการรู้สึกยินดีและสนับสนุนความสำเร็จของพระในปกครองอย่างจริงใจ มากน้อยเพียงใด	3.54	0.79	มาก
2	พระสังฆาธิการรู้สึกยินดีเมื่อเห็นญาติโยมสนใจการปฏิบัติธรรมและมีความก้าวหน้า มากน้อยเพียงใด	3.60	0.82	มาก

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระภิกษุในอำเภอดงขี้เหล็กที่มีต่อการศึกษาดูงานพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามด้านกฎ (ต่อ)

ข้อ	ด้านกฎ	ระดับความคิดเห็น		
		μ	σ	แปลผล
3	ให้รางวัลหรือยกย่องเชิดชูเกียรติเมื่อพระสงฆ์สอบได้นักธรรม หรือ บาลีระดับชั้นต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด	3.50	0.90	ปานกลาง
4	รู้สึกยินดี เมื่อผู้ได้รับการสงเคราะห์สามารถเรียนได้ดีและสำเร็จ การศึกษา มากน้อยเพียงใด	3.49	0.90	ปานกลาง
5	รู้สึกยินดีเมื่อเห็นชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดและสาธารณูปการต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด	3.65	0.82	มาก
6	รู้สึกยินดีเมื่อเห็นชาวบ้านมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากการช่วยเหลือของคณะสงฆ์ มากน้อยเพียงใด	3.42	0.97	ปานกลาง
รวม		3.53	0.87	มาก

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นได้ว่า ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของพระภิกษุในอำเภอดงขี้เหล็กที่มีต่อการศึกษาดูงานพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดนครราชสีมา ด้านกฎ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 3.53$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อของด้านกฎ พบว่า พระภิกษุในอำเภอดงขี้เหล็กมีความคิดเห็นต่อการศึกษาดูงานพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดนครราชสีมา จำแนกเป็นรายชื่อที่มีระดับมากที่สุด คือ รู้สึกยินดีเมื่อเห็นชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาวัดและสาธารณูปการต่าง ๆ มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($\mu = 3.65$) รองลงมา คือ พระสังฆาธิการรู้สึกยินดีเมื่อเห็นญาติโยมสนใจการปฏิบัติธรรม และมีความก้าวหน้า มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 3.60$) และระดับน้อยสุด คือ ข้อ 18 รู้สึกยินดีเมื่อเห็นชาวบ้านมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากการช่วยเหลือของคณะสงฆ์ มากน้อยเพียงใดมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 3.42$) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระภิกษุในอำเภอดงขี้เหล็กที่มีต่อการศึกษาดูงานพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอดงขี้เหล็ก จังหวัดนครราชสีมา จำแนกตามด้านอุเบกขา

ข้อ	ด้านอุเบกขา	ระดับความคิดเห็น		
		μ	σ	แปลผล
1	พระสังฆาธิการวางตนอย่างเป็นกลางในกรณีที่มีความขัดแย้งในหมู่สงฆ์ มากน้อยเพียงใด	3.64	0.78	มาก
2	พระสังฆาธิการส่งเสริมกิจกรรมเผยแผ่ที่เปิดโอกาสให้ญาติโยมได้ร่วมแสดงความเห็นและแสดงออก มากน้อยเพียงใด	3.66	0.85	มาก

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดเห็นของพระภิกษุในอำเภอดวางที่มีต่อการศึกษาทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอดวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกตามด้านอุเบกขา (ต่อ)

ข้อ	ด้านอุเบกขา	ระดับความคิดเห็น		
		μ	σ	แปลผล
3	พระสังฆาธิการปรับใช้หลักธรรมในการพิจารณาความสามารถของผู้เรียนอย่างยุติธรรมและไม่เอนเอียง มากน้อยเพียงใด	3.65	0.77	มาก
4	พระสังฆาธิการดำเนินโครงการสงเคราะห์ด้านการศึกษาโดยไม่เลือกปฏิบัติ มากน้อยเพียงใด	3.49	0.87	ปานกลาง
5	ดำเนินโครงการพัฒนาสาธารณูปการโดยยึดหลักความเป็นกลางและไม่เลือกปฏิบัติ มากน้อยเพียงใด	3.22	0.72	ปานกลาง
6	รับฟังปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนด้วยความเข้าใจและจริงใจ มากน้อยเพียงใด	3.20	0.73	ปานกลาง
รวม		3.48	0.81	ปานกลาง

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่า พระภิกษุในอำเภอดวางมีความคิดเห็นต่อ การศึกษาทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอดวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมด้านอุเบกขา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 3.48$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อของด้านอุเบกขา พบว่า พระภิกษุในอำเภอดวางมีความคิดเห็นต่อการศึกษาทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์อำเภอดวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช จำแนกเป็นรายข้อที่มีระดับมากที่สุด คือ พระสังฆาธิการส่งเสริมกิจกรรมเผยแผ่ที่เปิดโอกาสให้ญาติโยมได้ร่วมแสดงความเห็นและแสดงออก มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($\mu = 3.66$) รองลงมา คือ พระสังฆาธิการปรับใช้หลักธรรมในการพิจารณาความสามารถของผู้เรียนอย่างยุติธรรมและไม่เอนเอียง มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 3.65$) และระดับน้อยสุด คือ การรับฟังปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนด้วยความเข้าใจและจริงใจ มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\mu = 3.20$) ตามลำดับ

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่2 แนวทางส่งเสริมการศึกษาทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหม วิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอดวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยจะได้นำเสนอเป็นรูปแบบเชิงพรรณนาดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ 1 แนวทางส่งเสริมการศึกษาทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอดวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้หลักเมตตา พบว่า ควรมุ่งเน้นการปลูกฝังให้พระสังฆาธิการตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของการมีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อพระภิกษุ สามเณร และชุมชน โดยรอบ ผ่านการจัดการอบรมเชิงพุทธจิตวิทยาและการสร้างประสบการณ์ตรงในการบำเพ็ญประโยชน์ เช่น การเยี่ยมเยียนพระภิกษุอาพาธ การสนับสนุนผู้ด้อยโอกาส และการจัดโครงการสาธารณกุศลในระดับชุมชน การดำเนินการดังกล่าวไม่เพียงเสริมสร้างความรัก ความผูกพัน และความสามัคคีในหมู่คณะเท่านั้น แต่ยังสะท้อน

ถึงบทบาทของพระสังฆาธิการในฐานะผู้นำทางศีลธรรมที่สามารถกำกับดูแลหมู่คณะด้วยความเมตตาธรรมอย่างแท้จริง

ประเด็นที่ 2 แนวทางส่งเสริมการศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้หลักกรุณา พบว่า ควรเน้นการสร้างระบบสนับสนุนที่เปิดโอกาสให้พระสังฆาธิการสามารถแสดงความเห็นอกเห็นใจและช่วยเหลือผู้อื่นได้อย่างจริงจัง ทั้งในด้านวัตถุและจิตใจ เช่น การจัดหาทุนเพื่อการบูรณปฏิสังขรณ์วัดและกุฏิ การให้ความช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัยแก่พระภิกษุสามเณร ตลอดจนการให้กำลังใจในสถานการณ์วิกฤติ พระสังฆาธิการที่ลงมือปฏิบัติด้วยตนเองจะสามารถทำหน้าที่เป็นแบบอย่างที่ดีทรงพลังแก่พระสงฆ์ในปกครอง และช่วยปลูกฝังวัฒนธรรมแห่งการเกื้อกูลและความรับผิดชอบร่วมกันในคณะสงฆ์

ประเด็นที่ 3 แนวทางส่งเสริมการศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้หลักมฤติตา ควรมุ่งเน้นการสร้างวัฒนธรรมองค์กรทางศาสนาที่เปิดพื้นที่ให้พระสังฆาธิการและพระสงฆ์ภายใต้การปกครองแสดงความยินดีในความสำเร็จของกันและกัน พระสังฆาธิการควรใช้วิธีการยกย่อง ชมเชย และอนุโมทนาต่อความสำเร็จทั้งในด้านการศึกษา การปฏิบัติศาสนกิจ และการทำงานเพื่อสาธารณกุศล กิจกรรมสนับสนุน เช่น เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การประกวดด้านวิชาการหรือการเทศนา และกิจกรรมเผยแพร่พระพุทธศาสนาเชิงสร้างสรรค์ ควรได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นกลไกในการเสริมสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือ ลดความอิจฉาริษยา และสร้างความเข้มแข็งในความสัมพันธ์ของหมู่คณะ

ประเด็นที่ 4 แนวทางส่งเสริมการศึกษาบทบาทพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้หลักอุเบกขา พบว่า ควรมุ่งเน้นการพัฒนาสมรรถนะด้านการวางใจเป็นกลางของพระสังฆาธิการ โดยเน้นการอบรมเกี่ยวกับการตัดสินใจเชิงจริยธรรม การแก้ไขข้อขัดแย้งด้วยหลักธรรมวินัย และการใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยที่โปร่งใสและเป็นธรรม การจัดการฝึกอบรมเชิงกรณีศึกษา การแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับพระสังฆาธิการในพื้นที่อื่น รวมถึงการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ด้านการบริหารเชิงพุทธ จะช่วยส่งเสริมให้พระสังฆาธิการสามารถบริหารงานได้อย่างเที่ยงธรรม ปราศจากอคติ และได้รับความไว้วางใจจากพระสงฆ์และชุมชน

อภิปรายผล

การศึกษาบทบาทของพระสังฆาธิการในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์ อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า มีผลที่น่าสนใจและมีความสอดคล้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องหลายฉบับในหลายมิติ การที่ผลวิจัยแสดงให้เห็นว่าพระสังฆาธิการให้ความสำคัญกับการนำหลักธรรมมาใช้ในการบริหารงานอยู่ในระดับมากนั้น ตอกย้ำถึงแนวคิดการบริหารเชิงพุทธที่เน้นคุณธรรมเป็นแกนหลัก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กันตพงษ์ จุลราช, พระมหาณัฐวุฒิ ฐานวุฑโฒ และกันตภณ หนูทองแก้ว ที่ต่างก็ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของ เมตตา และ กรุณา ในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและความสงบสุขภายใน องค์กรสงฆ์ การที่ผู้บริหารคณะสงฆ์ดูแลเอาใจใส่ผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยเมตตา ย่อมส่งผลให้การทำงานร่วมกัน เป็นไปอย่าง

ราบรื่นและมีประสิทธิภาพ (กันตพงษ์ จุฬราช, 2564); (พระมหาณัฐวุฒิ ฐานวฑฺฒ โสม และกันตภณ หนูทองแก้ว, 2562)

การปฏิบัติบทบาทของพระสงฆ์ที่สอดคล้องกับหลักพรหมวิหารธรรม ยังเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้และปฏิบัติตาม บทบาท (Role) ที่สังคมคาดหวัง ดังที่ Allport (2009) กล่าวว่า การปฏิบัติจริง (Enacted Role) ของบุคคลจะต้องตรงกับ การรับรู้และการยอมรับบทบาทของตนเองและสังคม การที่พระสงฆ์เป็นทั้งที่พึ่งทางใจและเป็นผู้นำด้านการบริหาร จึงเป็นการตอบสนองความคาดหวังของพุทธศาสนิกชนได้อย่างสมบูรณ์ ทำให้สถาบันสงฆ์ได้รับการยอมรับและศรัทธาอย่างยั่งยืน

อย่างไรก็ตาม การบริหารงานคณะสงฆ์ไม่ได้มีเพียงมิติของหลักธรรมเท่านั้น แต่ยังมีความท้าทายในด้านการจัดการเชิงระบบ ดังที่งานวิจัยของ พิระศิลป์ บุญทอง พบว่า การบริหารงานของคณะสงฆ์ใน ภาคใต้โดยรวมยังอยู่ในระดับปานกลาง โดยเฉพาะด้านการงบประมาณ ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องได้รับการพัฒนาอย่างเร่งด่วน การนำหลักพรหมวิหารธรรมมาใช้จึงต้องควบคู่ไปกับการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพตามแนวคิดของ จันทรา สงวนนาม ที่มองว่าการบริหารเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ การที่คณะสงฆ์ในอำเภอฉวาง ปฏิบัติหน้าที่ภายใต้โครงสร้างการปกครองที่ชัดเจนตาม พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 เป็นส่วนสำคัญที่ ช่วยให้การบริหารเป็นไปอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ (พิระศิลป์ บุญทอง, 2561); (จันทรา สงวนนาม, 2545)

นอกจากนี้ การศึกษาของ พระครูปลัดเฉลิมพร อภิวิโร ที่เสนอให้ใช้หลักพรหมวิหารธรรมเป็น พื้นฐานในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา ก็เป็นแนวทางที่น่าสนใจสำหรับการพัฒนาการบริหารคณะสงฆ์ใน พื้นที่ศึกษา โดยเฉพาะการนำหลัก อุเบกขา มาใช้ในการตัดสินใจอย่างเป็นกลางและยุติธรรม การที่ผู้บริหาร วางใจเป็นกลางไม่เอนเอียงไปทางใดทางหนึ่ง จะช่วยให้การปกครองเป็นไปเพื่อ “การศึกษา” ดังที่ พระพรหม คุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้เน้นย้ำ และไม่ตกอยู่ภายใต้อคติส่วนตัว การบูรณาการหลักธรรมเข้ากับการบริหาร จัดการสมัยใหม่ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีและระบบการตรวจสอบที่โปร่งใส จะช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่ง และยกระดับประสิทธิภาพการบริหารคณะสงฆ์ให้สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่าง ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ (พระครูปลัดเฉลิมพร อภิวิโร, 2564)

ผลการวิจัยเชิงปริมาณสอดคล้องกับผลการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพที่เน้นย้ำถึงความสำคัญของการ “ปฏิบัติจริง” และการสร้างความสัมพันธ์ในหมู่คณะ จากข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า การจะให้เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เกิดขึ้นอย่างแท้จริง พระสงฆ์ต้องเป็นแบบอย่างและสร้างโอกาสให้พระสงฆ์ รูปอื่น ๆ ได้ฝึกฝนและแสดงออก ด้านอุเบกขาซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในกลุ่มพรหมวิหาร 4 แสดงให้เห็นว่าการ วางตัวเป็นกลาง การรับฟังปัญหา และการตัดสินใจอย่างยุติธรรม อาจเป็นสิ่งที่ท้าทายที่สุดสำหรับพระสงฆ์ การ ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจปกครอง สอดคล้องกับคำแนะนำของผู้ทรงคุณวุฒิที่ว่าควรมีการฝึกอบรมการตัดสินใจบนหลักปัญญาและไม่ลำเอียง

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า บทบาทพระสงฆ์ในการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการ บริหาร คณะสงฆ์อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย 3.52) โดยด้านกรุณา มีค่าเฉลี่ย

สูงสุด รองลงมาคือมูทิดา อุเบกขา และเมตตา ตามลำดับ สะท้อนให้เห็นว่าพระสังฆาธิการให้ความสำคัญกับการช่วยเหลือ บรรเทาทุกข์ และการส่งเสริมความสำเร็จของผู้อื่น ขณะที่ด้านเมตตาและ อุเบกขายังมีบางประเด็นที่ควรพัฒนา ส่วนข้อเสนอแนะในการส่งเสริมบทบาทพระสังฆาธิการในการ ประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารคณะสงฆ์อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ควรเน้นการ อบรมและกิจกรรมเชิงปฏิบัติที่ปลูกฝังเมตตา เช่น การเยี่ยมผู้ป่วยและการช่วยเหลือผู้ยากไร้ เพื่อสร้างความ สามัคคีภายในคณะสงฆ์ ด้านกรรณา พระสังฆาธิการ ควรปฏิบัติด้วยความจริงใจ ช่วยเหลือทั้งด้านวัตถุและจิตใจ พร้อมทำตนเป็นแบบอย่างแก่พระสงฆ์ ด้านมูทิดา ควรสนับสนุนการยกย่องและอนุโมทนาความสำเร็จของ พระภิกษุและสามเณร ผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์เพื่อเสริมความสามัคคี และด้านอุเบกขา ควรจัดการอบรมและ เวทีแลกเปลี่ยนเพื่อฝึกการตัดสินใจอย่างเป็นธรรมและการ ไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้ง ซึ่งจะช่วยให้การบริหารงาน คณะสงฆ์มีความโปร่งใส ยุติธรรม และได้รับความไว้วางใจจาก พระสงฆ์และชุมชน จึงมีข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ดังนี้ 1) พระสังฆาธิการควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการแสดงออกซึ่งเมตตา กรรณา มูทิดา และอุเบกขา ต่อพระภิกษุ สามเณร และชุมชนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างบรรยากาศที่ดีในหมู่คณะ 2) ควรกระตุ้นและส่งเสริมให้พระสงฆ์ในปกครองมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณประโยชน์อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการฝึกฝนและแสดงออกถึงความเมตตาและกรรณา 3) ควรจัดกิจกรรมยกย่องเชิดชูเกียรติและให้กำลังใจแก่พระสงฆ์ที่มีผลงานดีอย่างเปิดเผย เพื่อส่งเสริมมูทิดาจิตและลดความอิจฉาริษยา ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย 1) ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพในเชิงลึกเพื่อศึกษาปัจจัยและอุปสรรคที่ส่งผลต่อการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการในแต่ละด้านอย่างละเอียด 2) ควรมีการขยายขอบเขตการวิจัยไปยังอำเภอหรือ จังหวัดอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลและหาแนวทางที่เหมาะสมกับแต่ละบริบททางสังคมและวัฒนธรรม 3) ควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหารธรรมกับความสำเร็จในการบริหารกิจการ งานคณะสงฆ์ในมิติต่าง ๆ เช่น ด้านการปกครอง การศึกษา การเผยแผ่ และการสาธารณูปการ

เอกสารอ้างอิง

- กันตพงษ์ จุลราช. (2564). การนำหลักพรหมวิหารธรรมไปใช้ในการบริหารงานการปกครองคณะสงฆ์ในเขต อำเภอเมือง จังหวัดเลย. วารสารวิจัยศรีล้านช้าง, 1(1), 23-32.
- จันทรา สงวนนาม. (2545). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. Theory and Practice in Educational Institution. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์.
- พระครูปลัดเฉลิมพร อภิวิโร. (2564). การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาในด้านการปกครอง โดยใช้หลักพรหมวิหารธรรม. วารสารมหาจุฬานาครธรรมสาร, 8(6), 136-146.
- พระปลัดธีรวัฒน์ ศิริภัทราธิวัฒน์. (2566). การบริหารกิจการคณะสงฆ์ตามหลักพรหมวิหารธรรมของพระสังฆาธิการอำเภอช้างกลาง จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ, 11(3), 63-73.
- พระมหาณัฐวุฒิ ฐานวุฑโฒ และกันตภณ หนูทองแก้ว. (2562). การใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ของพระสังฆาธิการธรรมยุต จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารปัญญา, 26(2), 63-72.

- พระสุระ สนิทชัย และรุฑูพล ศรีขาวรส. (2562). บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขต
อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6 วันที่ 30 มีนาคม 2562.
นครราชสีมา: วิทยาลัยนครราชสีมา.
- พีระพงษ์ มีพงษ์ธรรม. (2559). บทบาทพระสังฆาธิการในการบริหารวัดโดยใช้หลักธรรมาภิบาล. *Journal of Roi
Kaensarn Academi*, 1(1), 31-41.
- พีระศิลป์ บุญทอง. (2561). การบริหารกิจการคณะสงฆ์ของคณะสงฆ์ในภาคใต้. *วารสารมหาจุฬานาครธรรม์*,
5(1), 30-44.
- วัลทนา แสงไพศรค์. (2559). การปกครองสงฆ์ภายใต้พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505: ศึกษาปัญหาอุปสรรค
และแนวทางการแก้ไข. ใน *สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองการปกครอง*.
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

การประยุกต์ใช้หลักสารานีธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชน
บ้านโคกกะถิน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา*

AN APPLICATION OF THE SĀRANIYADHAMMA PRINCIPLES TO IMPROVE BAN
KOKKATHIN COMMUNITY, CHALERM PHRA KIAIT,
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

พระครูเหมคุณสุนทร^{*}, พระครูวิจิตรศีลาจาร ชาตวณฺโณ (กิติโกระ), พระครูโฆสิตวัณณานุกุล อนฺวตฺถโน (ปานประดิษฐ์),
สิทธิโชค ปานะศรี, พระครูจิตตสุนทร เทชพล (ชูเกลี้ยง)

Phakruhemagunsoonthorn^{*}, Phrakru Wijitsilajarn Chatawunno (Kitikora), Phrakru Kositwattananukul Anuwutthano (Panpradit),
Sittichok Panasree, Phrakru Chittasunthon Thachapaalo (Chukeang)

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakron Si Thammarat, Thailand

^{*}Corresponding author E-mail: 6603205012@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านโคกกะถิน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา 2) เพื่อศึกษาหลักสารานีธรรมในคัมภีร์พระพุทธศาสนา และ 3) เพื่อการประยุกต์ใช้หลักสารานีธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านโคกกะถิน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดนครราชสีมา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพจากการศึกษาเอกสารการศึกษาภาคสนาม เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่เชื่อถือได้ และการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน และตัวแทนประชาชน จำนวน 20 รูป/คน ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นการพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีในด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ได้อย่างเหมาะสม โดยไม่ก่อให้เกิดปัญหาต่อตนเองหรือสังคม และนำไปสู่ชีวิตที่ดีและสมดุล 2) หลักสารานีธรรม คือ หลักธรรมที่สร้างความตระหนักปลุกเตือนสติให้เกิด ความสำนึก เห็นคุณค่า และความสำคัญของหลักธรรมที่ต้องนำมาใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อพัฒนาปรับปรุงและประยุกต์ โดยนำหลักธรรม ที่ตนปฏิบัติ ได้ผลดีแล้ว ไปเผยแพร่ แบ่งปัน ถ่ายทอดให้คนใกล้ชิด และชักชวนเพื่อนมนุษย์ ในสังคมให้ปฏิบัติตาม และ 3) การประยุกต์ใช้หลักสารานีธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านโคกกะถิน สามารถยกฐานะทางเศรษฐกิจของตนให้สูงขึ้นกว่าเดิม สามารถสร้างเนื้อสร้างตัวได้ การร่วมมือร่วมมือกันในทางเศรษฐกิจ มีรายได้เพียงพอต่อรายจ่าย หลักสารานีธรรม จึงเป็นหลักส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในครัวเรือน ชุมชน สังคม ได้ คือ แสดงไมตรีและความหวังดีต่อสมาชิกในชุมชน ทั้งต่อหน้าและลับหลังด้วยการช่วยเหลือกิจต่างๆ ด้วยความเต็มใจ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ช่วยเหลือธุรกรรมด้านต่าง ๆ ด้วยแรงกาย แรงใจ อย่างมีเมตตา เมตตาวัจกรรม

คำสำคัญ: การประยุกต์, การพัฒนา, คุณภาพชีวิต, หลักสารานีธรรม, ชุมชนบ้านโคกกะถิน อำเภอลำทะเมนชัย

Abstract

The research article aimed 1) To study the concept of life quality development of the Ban Ban Kokkathin Community, Chalerm Phra Kiat, Nakhon Si Thammarat Province, 2) To investigate the principles of the Sàraniyadhamma Principles in Buddhist scriptures, and 3) To apply the principles of the Sàraniyadhamma Principles in the quality of life improvement of the Ban the Ban Ban Kokkathin Community, Chalerm Phra Kiat, Nakhon Si Thammarat Province. This is a qualitative research from the study of field study documents to collect reliable data and in-depth interviews with 20 monks, community leaders and representatives of the people. The results of the research found that 1) Quality of life refers to positive sides of life quality in terms of having a good physical, mental, social and environmental well-being that can appropriately meet basic human needs without causing problems for oneself or society and leading to a good and balanced life 2) The Sàraniyadhamma is a principle that creates awareness, reminds one to appreciate the value and importance of the principles of Dhamma that must be applied in life in order to develop, improve and apply them. This is done by taking the principles that one has practiced and achieved good results and spreading them, sharing them and passing them on to those close to them, and encouraging fellow human beings in society to follow them and 3) An Application Of The Sàraniyadhamma Principles To Improve Ban Kokkathin Community has enabled them to elevate their economic status to a higher level than before, to build a future for themselves, and to cooperate in economic matters, resulting in sufficient income to cover expenses. The Saraniyadhamma principles are therefore principles that promote coexistence within households, communities, and society, namely, to show friendliness and goodwill to community members, both publicly and privately, by willingly helping with various activities, both directly and indirectly, by helping with various transactions with physical and mental strength, with kindness and kind speech.

Keywords: The Application, Developing, Improve, Sàraniyadhamma, BanKokkathin Community Chalerm Phra Kiat

บทนำ

ปัจจุบันสังคมไทยเป็นสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาในหลาย ๆ ด้าน ตามกระแสโลกและวัฒนธรรมโลก ที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตคนไทยทั้งระดับครอบครัว ชุมชน และประเทศ ปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้สภาพทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ในเชิงบวก ก็คือ ทำให้คนมีโอกาสรู้จักวัฒนธรรมใหม่ ๆ เรียนรู้ถึงการอยู่ร่วมกันในสังคมแบบพหุวัฒนธรรม แต่ในเชิงลบวัฒนธรรมที่ต่างสามารถสร้างค่านิยมการเป็นพวกเรापวกเขา ทำให้ผู้คนส่วนใหญ่มุ่งแสวงหาผลที่มาจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของ

กระแสโลกาภิวัตน์ในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพชีวิตมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพื่อให้สามารถพัฒนาตนเองและ สังคมไปสู่เป้าหมายที่พึงปรารถนา ทั้งในส่วนบุคคล ครอบครัว จึงต้องมีการพัฒนาในด้านการศึกษา เพื่อให้มีแนวคิดเจตนาที่ดี รู้จักการบริหารตนเอง การเอื้ออาทรต่อบุคคลอื่น มีอาชีพและรายได้ที่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต มีคุณธรรม ศีลธรรม ถ้าหากปฏิบัติได้เช่นนี้เท่ากับเป็นการยกระดับ ทั้งตนเองและสังคม ทำให้มีคุณค่า มีความเจริญงอกงาม ปัญหาต่าง ๆ ในสังคมลดน้อยลง เช่น ปัญหา ครอบครัว ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาสถานะเป็นพิษ เป็นต้น ประเทศต่าง ๆ จึงพยายามอย่างเต็มที่ ในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น เพื่อช่วยให้สมาชิกทุกคน ในสังคมกินดีอยู่ดี มีความสุขสมบูรณ์ ประโยชน์ของการพัฒนาคุณภาพชีวิต (สำราญ จุช่วย, 2554)

เมื่อกล่าวถึงการอยู่ร่วมกันของพุทธศาสนิกชนในพระพุทธศาสนาของเรานั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความมีน้ำใจไมตรีที่ดีต่อกัน ความมีน้ำใจเป็นเรื่องที่ทุกคนทำได้ โดยไม่ต้องใช้เงินใช้ทองมากมาย เพียงแต่แสดงความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ หรือแม้แต่การมีส่วนร่วมช่วยกันพัฒนาสังคม กันับว่า เป็นการแสดงออกถึงความมีน้ำใจ บุคคลที่ปรารถนาจะให้สังคม ชุมชนของตนเองนั้นมีความสุขสงบสุขนั้น ทำได้ไม่ยากเลย มันอยู่ที่ความคิด ความรู้สึก และหัวใจของเราเองเท่านั้น ที่จะสั่งให้ตัวเองลงมือทำ ในการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนทำให้เรารู้สึกว่าเรามีเพื่อน เพื่อนที่เรารู้จักเป็นอันดับแรกสุด ก็คือ ครอบครัวของเราเอง ถัดไป คือครอบครัวข้างเคียง หมู่บ้าน ตำบล จังหวัด และที่สุด คือ ประเทศ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), 2556) และตามปกติคนทั้งหลายนั้นจะอยู่ร่วมกันได้ดี ต่อเมื่อมีหลักความเชื่อหรือเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจอย่างหนึ่งอย่างเดียวกัน เป็นเหมือนแกนหรือสายเชือกที่ร้อยประสานกันไว้ ในบรรดาหลักความเชื่อหรือเครื่อง ยึดเหนี่ยวจิตใจทั้งหลายนั้น กล่าวได้ว่า พระพุทธศาสนาเป็นหลักความเชื่อที่มีกำลังมากที่สุดและเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจที่เหนียวแน่นและลึกซึ้งที่สุด (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2555) ทำให้เห็นได้ว่าหลักการอยู่ร่วมกันของบุคคล ชุมชน สังคม และสถาบันต่าง ๆ ทางสังคม มีความจำเป็นในการนำองค์ความรู้หลักสาราณียธรรมมาเป็นหลักข้อปฏิบัติในการพัฒนาคุณภาพชีวิต เพราะหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นสถาบันหลักในการควบคุมกาย อารมณ์ สังคม และเกิดปัญญา เพื่อให้คนในสังคมมีหลักสาราณียธรรมกำกับในการประพฤติปฏิบัติ เพื่อนำไปสู่กระบวนการขัดเกลาการอยู่ร่วมกันของประชาชนในชุมชน เพื่อให้ชุมชนและสังคมมีกฎกติกา ระเบียบ เพื่อนำไปสู่การจัดระเบียบทางสังคมที่ดี อันนำไปสู่การป้องกันแก้ปัญหาสังคม

ชุมชนบ้านโคกกะถิน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นอีกชุมชนหนึ่งที่บุคคลในชุมชนมีการอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างเป็นชุมชนหมู่บ้านมาก มิได้ใช้ชีวิตอยู่เพียงลำพังได้ เนื่องจากคนในชุมชนต้องทำกิจกรรมร่วมกันอยู่ตลอดเวลา ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน และแต่ละชีวิตต่างก็ต้องการที่จะเสริมสร้างความสุข ความมั่นคง และความปลอดภัยให้กับตนเองและชุมชนอยู่เสมอ ดังนั้น สังคม ชุมชน จึงเป็นศูนย์รวมทางความคิดและความเห็นที่มนุษย์ได้ปรุงแต่งขึ้นมา เพื่อแสวงหาคำตอบของปัญหาที่เกิดขึ้นให้กับตนเอง ชุมชนโคกกะถินจึงเป็นแหล่งรวมคนหลายวัยเข้าด้วยกัน ซึ่งในจำนวนผู้คนเหล่านั้น แต่ละคนต่างก็มีชีวิต มีจิตวิญญาณ มีความรู้สึกนึกคิดและมีจุดหมายของชีวิตที่แตกต่างกันออกไป ด้วยเหตุนี้เองบางครั้ง จึงทำให้สังคมและชุมชนต้องเกิดปัญหาหรือมีความสับสนวุ่นวายขึ้น อันเนื่องมาจากความแตกต่างทางด้านความคิดของแต่ละคน ซึ่งเมื่อใดก็ตามที่สังคมมีปัญหาขึ้นจะเป็นด้วยเหตุผลใดก็ตาม ผู้ที่จะทำหน้าที่ในการแก้ไขปัญหานั้นให้หมดสิ้นไปได้ ก็หาเป็นใครที่ไหนไม่ หากแต่

เป็นหน้าที่ของสมาชิกทุก ๆ คนนั่นเองที่จะต้องสามัคคีร่วมใจกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนของชุมชนนั้นให้ดียิ่งขึ้นและมีความเจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ดังนั้น สารานิยธรรมจึงเป็นบ่อเกิดแห่งความสำเร็จของชุมชน ความสามัคคีจึงเป็นแหล่งพลังอันยิ่งใหญ่ ที่จะสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงให้เกิดขึ้นได้และเป็นสิ่งที่สมาชิกในสังคมทุก ๆ คน ควรที่จะตระหนักเอาใจใส่ และสร้างสรรค์ขึ้นให้มากที่สุด ในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสหลักธรรมอันจะเป็นแนวทางในการเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในสังคมเอาไว้ 6 ประการ ด้วยกัน ซึ่งอยู่ในหมวดธรรมที่เรียกว่า “สารานิยธรรม 6” ซึ่งมีความหมายว่า หลักธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงเป็นหลักธรรมที่จะเสริมสร้างความรู้สึกที่ดีให้เกิดขึ้นต่อกันและกัน อยู่เสมอในยามที่ระลึกถึงกัน ซึ่งจะเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความพร้อมเพรียง มีน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดขึ้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2551)

จากเหตุผลและความเป็นมาของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักสารานิยธรรมในพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านโคกกะถิน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม” เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนชุมชนบ้านโคกกะถิน ในการนำหลักสารานิยธรรมมาส่งเสริมแก้ปัญหาในการอยู่ร่วมกันของชุมชน นอกจากนั้นแล้ว องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบอย่างของชุมชนที่นำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้การอยู่ร่วมกันให้เกิดสันติสุขตลอดไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านโคกกะถิน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม
2. เพื่อศึกษาหลักสารานิยธรรมในพระพุทธศาสนา
3. เพื่อประยุกต์ใช้หลักสารานิยธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านโคกกะถิน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ทำการศึกษา 2 วิธี ได้แก่ การศึกษาเอกสาร (Documentary study) และการศึกษาภาคสนาม (Field study) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่เชื่อถือได้ โดยสรุปเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร (Document Study) ทำการศึกษา และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งพระไตรปิฎก หนังสือ รายงานการวิจัย และเอกสารอื่น ๆ เกี่ยวกับแนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การประยุกต์ใช้หลักสารานิยธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านโคกกะถิน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยมีขั้นตอนในการศึกษา ดังนี้

2.1 กำหนดพื้นที่ที่จะศึกษา โดยสำรวจ และศึกษาสภาพบริบทของชุมชนบ้านโคกกะถิน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

2.2 ศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key-informant) ประกอบด้วย

2.2.1 พระสงฆ์ จำนวน 5 คน

2.2.2 ผู้นำชุมชน จำนวน 5 คน

2.2.3 ตัวแทนประชาชน จำนวน 10 คน

รวมจำนวนทั้งสิ้น 20 คน

2.3 ดำเนินการศึกษาวិเคราะห์ถึงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านโคกกะถิน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

2.4 สรุปผลการศึกษาวิจัย และข้อเสนอแนะทั้งในระดับนโยบาย องค์กร ชุมชน และระดับปัจเจกบุคคล

3. พื้นที่ดำเนินการวิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ชุมชนบ้านโคกกะถิน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการพัฒนาขึ้นจากการทบทวนเอกสารวรรณกรรมแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการประยุกต์ใช้หลักสารานุกรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านโคกกะถิน อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม โดยผ่านการวิเคราะห์เนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการ ได้แก่

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยดำเนินการออกแบบสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่ การแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำ และปัญหาด้านการมีส่วนร่วม

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

5.1 เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.2 ติดต่อประสานงานกับกลุ่มเป้าหมายทั้ง 3 กลุ่มเพื่อดำเนินการสัมภาษณ์

5.3 ดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

5.4 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลการเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตดำเนินการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย วิเคราะห์ผลการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ดำเนินการโดยการนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ มาจัดหมวดหมู่แยกประเด็น และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ร่วมกับการพิจารณาความสอดคล้องกับสถานการณ์พื้นที่ และแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อหาข้อสรุป และเรียบเรียงผลการวิเคราะห์ข้อมูลและรายงานผลการศึกษาในรูปแบบการบรรยาย และรายงานผลการศึกษาในรูปแบบพรรณนาความ

ผลการวิจัย

หลักสราณียธรรม เป็นหลักธรรมที่มีพื้นฐานแห่งความมีเมตตาเป็นสำคัญ ซึ่งคำกล่าวที่ว่า เมตตาธรรมค้ำจุนโลก ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างครั้งสมัยพุทธกาลในการเจริญสมณธรรมในป่า พระพุทธองค์ทรงสอนให้ภิกษุที่ถูกเทวดาและอมนุษย์รบกวน ด้วยการเจริญเมตตา ดังมีกล่าวไว้ใน กรณียเมตตสูตรไว้ว่า “กุลบุตรผู้ฉลาดในประโยชน์ปรารถนาเพื่อจะตรัสรู้ พึงบำเพ็ญไตรสิกขา กุลบุตรนั้น พึงเป็นผู้อาจหาญ เป็นผู้ชื่อดีตรงว่าง่าย อ่อนโยน ไม่เย่อหยิ่ง สันโดษ เลี้ยงง่าย มีกินน้อย มีความประพฤติเบา มีอินทรีย์อันสงบมีปัญญาเครื่องรักษาตน ไม่คะนอง ไม่พัวพันในสกุलทั้งหลาย และไม่พึงประพฤติทุจริตเล็กน้อยอะไร ๆ ซึ่งเป็นเหตุให้ท่านผู้รู้เหล่าอื่นติเตียนได้ พึงเจริญเมตตาในสัตว์ทั้งหลายว่า ขอสัตว์ทั้งปวงจงเป็นผู้มีสุข มีความเกษม มีตนถึงความสุขเถิด สัตว์มีชีวิตเหล่าใดเหล่าหนึ่งมีอยู่เป็นผู้สะดุ้งหรือเป็นผู้มั่นคง ไม่มีส่วนเหลือ สัตว์เหล่าใด มีกายยาวหรือใหญ่ปานกลางหรือสั้นผอมหรืออ้วนที่เราเห็นแล้วหรือไม่ได้เห็น อยู่ในที่ไกลหรือในที่ใกล้ ที่เกิดแล้วหรือแสวงหาที่เกิดของสัตว์ทั้งหมดนั้น จงเป็นผู้มีตนถึงความสุขเถิด สัตว์อื่นไม่พึงข่มขู่สัตว์อื่น ไม่พึงดูหมิ่นอะไรเขา ในที่ไหน ๆ ไม่พึงปรารถนาทุกขให้แก่กันและกัน เพราะความโกรธ เพราะความเคียดแค้นมารดาณอมบุตรคนเดียวผู้เกิดในตน แม้ด้วยการยอมสละชีวิตได้ฉันใด กุลบุตรผู้ฉลาดในประโยชน์ พึงเจริญเมตตาในใจไม่ประมาณในสัตว์ทั้งปวง แม้ฉันนั้น กุลบุตรนั้นถึงเจริญเมตตาในใจไม่มีประมาณไปในโลกทั้งสิ้น ทั้งเบื้องบน เบื้องต่ำ เบื้องขวาง ไม่คับแคบ ไม่มีเวร ไม่มีศัตรู กุลบุตรผู้เจริญเมตตานั่นยืนอยู่ก็ดี เดินอยู่ก็ดี นั่งอยู่ก็ดี นอนอยู่ก็ดี พึงเป็นผู้ปราศจากความง่วงเหงาเพียงใด ก็พึงตั้งสติไว้เพียงนั้น บัณฑิตทั้งหลายกล่าววิหการธรรมนี้ว่า เป็นพรหมวิหารในธรรมวินัยของพระอริยะเจ้านี้ และกุลบุตรผู้เจริญเมตตาไม่เข้าไปอาศัยทิฐิ เป็นผู้มีศีลถึงพร้อมแล้วด้วยทศสนะ นำความยินดีในกามทั้งหลายออกได้แล้ว ย่อมไม่ถึงความในครรรค์อีกโดยแท้แล”

การพัฒนาคุณภาพชีวิต หมายถึง การพัฒนาคนในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านสุขอนามัย การศึกษา จิตใจ คุณธรรม ความพร้อมในการดำรงชีวิตในสังคม ความสามารถในการประกอบอาชีพ รวมไปถึงการพัฒนาในทุกขั้นตอนของชีวิตตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยสูงอายุเพื่อประโยชน์ในการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นและเจริญก้าวหน้าในทุก ๆ มิติเพื่อสร้างประโยชน์ส่วนบุคคล สังคม และประเทศชาติ ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพชีวิต คือ การรับรู้ถึงความพึงพอใจในการดำรงชีวิต การมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีในด้านต่าง ๆ ที่สามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อการดำรงชีวิตและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตในทิศทางที่ดี ได้แก่ ด้านสุขภาพกาย ด้านจิตใจ ด้านความสัมพันธ์ทางสังคม ด้านสิ่งแวดล้อม และการมีคุณภาพชีวิตที่ดีนั้นจะต้องไม่ก่อให้เกิดปัญหาแก่ตนเองและสังคม จะสังเกตเห็นได้ว่า การเรียนรู้ความเป็นจริงของชีวิตและคุณค่าของการมีชีวิตอยู่ จะช่วยให้เราเข้าใจและเกิดความตระหนักรู้ต่อการให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมและเห็นประโยชน์อันคุ้มค่าต่อการบริหารจัดการชีวิตให้ตั้งอยู่ในความไม่ประมาท

ในปัจจุบันพบว่าชุมชนบ้านโคกกะถิน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครศรีธรรมราช กำลังประสบกับสภาวะการขาดความร่วมมือกันขึ้นในชุมชน ขาดความเข้าใจซึ่งกันและกันของคนในชุมชน ต่างคนต่างอยู่ เอาตัวเอาเปรียบกันและกัน มีความอิจฉาริษยา มีทิฐิมีมานะ ขาดจิตสาธารณะในการช่วยเหลือการพัฒนาชุมชนในการอยู่ร่วมกันซึ่งกันและกัน นำมาซึ่งความทุกข์เดือดร้อนของชุมชน หากความสงบสันติสุขไม่ได้ ทำให้เกิดเป็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต พอสรุปได้ ดังนี้

1. ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน
2. ปัญหาด้านความเหลื่อมล้ำทางสังคม
3. ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน

หลักสาราณียธรรม มีความหมายว่า หลักธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง, หลักธรรมเป็นเหตุที่ระลึกถึงกัน, หรือหลักธรรมของการอยู่ร่วมกัน มีหลักการสำคัญ คือ เป็นหลักธรรมที่ทำให้เป็นที่ระลึกถึงกัน ทำให้เป็นที่รักเป็นที่ระลึกเคารพ เพื่อความสงเคราะห์ เพื่อความสามัคคี เพื่อความไม่วิวาท มีองค์ประกอบหลัก 6 ประการ คือ เมตตาการุณยธรรม เมตตาจักรม เมตตาโมกกรรม สาธารณโมคิ สีสสามัญญตา และทิจญญสามัญญตา

หลักสาราณียธรรมมีคุณประโยชน์มากมาย เช่น สร้างความตระหนักปลูกเตือนสติให้เกิด ความสำนึกเห็นคุณค่า และความสำคัญของหลักธรรม ที่ต้องนำมาใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อพัฒนาปรับปรุงและประยุกต์โดยนำหลักธรรม ที่ตนปฏิบัติ ได้ผลดีแล้ว ไปเผยแผ่ แบ่งปัน ถ่ายทอดให้คนใกล้ชิด และชักชวนเพื่อนมนุษย์ ในสังคม ให้ปฏิบัติตาม ปรับการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมได้ทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน และสังคมที่เราอยู่ร่วมกันได้

การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านโคกกะถิน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา จากการที่สมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ที่ไม่สามารถยกฐานะทางเศรษฐกิจของตนให้สูงขึ้นกว่าเดิม ไม่สามารถสร้างเนื้อสร้างตัวได้ ขาดการร่วมไม้ร่วมมือกันทางเศรษฐกิจ ต้องหาเข้ากินค่า รายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย มีสาเหตุมาจากหลาย ๆ ประการประกอบกัน ทั้งเศรษฐกิจไม่ดี สินค้ามีราคาแพง และภาวะจำเป็นต้องสร้างหนี้สิน เป็นต้น ได้ก่อเกิดเป็นปัญหาด้านต่าง ๆ ขึ้น ดังนั้น หลักสาราณียธรรม จึงเป็นหลักส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในครัวเรือน ชุมชน สังคม ได้ คือ แสดงไมตรีและความหวังดีต่อสมาชิกในชุมชน ทั้งต่อหน้าและลับหลังด้วยการช่วยเหลือกิจต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ช่วยเหลืออุรกรรมด้านต่าง ๆ ด้วยแรงกาย แรงใจ อย่างมีเมตตา เมตตาจักรม คือ พุดกันด้วยเมตตา หมายถึง จะพุดอะไรก็พุดด้วยความปรารถนาดีต่อกัน แนะนำในสิ่งที่ประโยชน์ การแนะนำไม่มีจิตใจที่ประกอบด้วย ความโลภ ความโกรธ ความหลง อยากให้สมาชิกได้พ้นทุกข์ เช่น แนะนำสั่งสอนตักเตือนกันด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ พุดจริงไม่พุดเพื่อผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเองฝ่ายเดียว ฉะนั้น บุคคลหรือสมาชิกในชุมชน ที่จะหาความเจริญรุ่งเรืองในหน้าที่การงาน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยหลักสาราณียธรรม คือ มีการแบ่งปัน ไม่เห็นแก่ตัวมีคำพุดกล่าววาจาสุภาพ คือ การกล่าวในสิ่งที่ดีงามด้วยความรัก ความเมตตาปรารถนาดีต่อกัน ตักเตือนแนะนำในสิ่งที่ประคุณเป็นประโยชน์ เมตตาโมกกรรม หมายถึง การคิดปรารถนาดี มีเมตตาต่อกัน มีมุมมองในเชิงบวกที่ดีต่อกัน คือ การมองสมาชิกในชุมชนในแง่ดี คิดสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่มีผลประโยชน์แอบแฝง มีวิสัยทัศน์การพัฒนาชุมชนร่วมกัน คิดกระทำแต่สิ่งที่ดีมีประโยชน์และสร้างสรรค์ต่อสมาชิกในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ไม่คิดโกรธแค้น ไม่มีอคติ ไม่อิจฉาริษยา ไม่คิดพยาบาทกัน รู้จักการให้อภัย ให้ออกาสซึ่งกันและกันนำความสุขมาสู่ชุมชนเป็นชุมชนที่น่าอยู่ เป็นต้น

อภิปรายผล

ชุมชนบ้านโคกกะถิน เป็นชุมชนดั้งเดิมของผู้นับถือพระพุทธศาสนา จะมีการทำกิจกรรมทางศาสนา ร่วมกันและมีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ในรูปแบบการใช้ชีวิตทางศาสนา มีวัดเป็นศูนย์กลางสำหรับทำกิจกรรม

ทางพระพุทธศาสนา โดยมีผู้นำทางพระพุทธศาสนาของวัด คือ พระภิกษุสงฆ์เป็นตัวเชื่อมโยงหลักระหว่างผู้คนในชุมชนกับวัด สังเกตได้เป็นอย่างดี คือ การทำบุญในวันสำคัญทางศาสนาและวันสำคัญอื่น ๆ ว่าจะเป็นการทำบุญของผู้นับถือในชุมชน เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในความเป็นอยู่ เปลี่ยนแปลงอาชีพจากการเกษตรกรรม เปลี่ยนมาเป็นรับจ้างในโรงงานหรือสถานที่ต่าง ๆ นั้น ด้วยบริบทด้านการงานทำให้มีเวลาน้อยลง และปัจจัยต่าง ๆ ปับบังคับมากขึ้น ก่อให้เกิดความเห็นแก่ตัวมากขึ้น มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันน้อยลง สมาชิกในครอบครัว สังคม ชุมชน ขาดความเมตตาในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และไม่มีคุณธรรมในเรื่องของอยากให้อื่นพ้นทุกข์ ขาดความจริงใจในการที่จะพึ่งพาอาศัยกัน เพราะทุกคนนิ่งเฉย ขาดคุณธรรมและขาดจิตสำนึกการอยู่ร่วมกันในสังคมว่าทุกคนต้องการความสุขเหมือนกัน บางครั้งในชุมชนยังมีความอิจฉาริษยาซึ่งกันและกันเมื่อเห็นผู้อื่นได้ดี หรือประสบความสำเร็จในหน้าที่การงาน แม้สมาชิกในครอบครัวก็ยังมีขาดคุณธรรมข้อนี้ เมื่อสมาชิกในชุมชนไม่มีหลักสาราณียธรรม คือ การระลึกถึงกัน การเห็นแก่ตัวก็มากขึ้น คิดแต่หวังผลประโยชน์เอารอดเอาเปรียบกันทั้งในครอบครัว สังคม ชุมชน เพราะสมาชิกในชุมชนขาดทักษะปัญญา ในการร่วมคิดร่วมทำในการพัฒนาทำให้ครอบครัว สังคม ชุมชน ไม่น่าอยู่ ในเมื่อสมาชิกในชุมชนขาดความเมตตา ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ก็คือ ขาดหลักสาราณียธรรม ไม่มีจิตใจที่เมตตา ไม่มีศีลมีธรรม ไม่มีการแบ่งปัน ไม่มีการระลึกถึงกัน ในการนำมาใช้ดำเนินชีวิตของสมาชิกในครอบครัว สังคม ชุมชนนั้นก็เดือดร้อน

การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมแก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชนนั้น เพราะหลักสาราณียธรรมเป็นหลักธรรมที่มีพลังในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและระบบความคิดของคนในชุมชนอย่างลึกซึ้ง ไม่ใช่เพียงการสอนให้ทำดี แต่เป็นการวางรากฐานด้านจิตใจ พฤติกรรม การสื่อสาร และความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกื้อกูลต่อกัน ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นโครงสร้างทางคุณธรรม ที่สามารถนำมาพัฒนาให้เป็นโครงสร้างทางสังคม ที่ยั่งยืนได้จริง ในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมของชุมชนอย่างเป็นระบบ ดังนั้น การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในชีวิตประจำวันและระดับนโยบายชุมชน จึงเป็นแนวทางที่ไม่เพียงแต่สอดคล้องกับหลักพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ยังตอบโจทย์สังคมยุคใหม่ที่มุ่งสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนด้วย สอดคล้องกับเอกสารของ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต) ที่สรุปว่า สาราณียธรรม (ธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน) คือ หลักธรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นที่เป็นเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการ หรือร่วมชุมชน ตลอดจนพี่น้องร่วมครอบครัว พึงปฏิบัติตามหลักอยู่ร่วมกัน การทำด้วยความเมตตา แสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมงาน ร่วมกิจการหรือร่วมชุมชน ด้วยการช่วยเหลือกิจธุระต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ แสดงอาการกิริยาสุภาพ เคารพนับถือทั้งต่อหน้าและลับหลัง ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อกัน มีหน้าตายิ้มแย้มต่อกันและกัน มีความประพฤติสุจริตดีงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนร่วม ไม่ทำตนเป็นที่น่ารังเกียจ หรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), 2547) และยังสอดคล้องกับ พระปลัดสุบิน ธนีสโร (วงศ์แสง) ที่สรุปว่า สังคมไทยทุกวันนี้ สภาพสังคมเปลี่ยนไป คนมีเวลาน้อยลง และสนใจทำกิจกรรมอื่นกันมากกว่า การประกอบกิจกรรมทางศาสนา บ้านกับวัดเริ่มห่างกัน สิ่งสำคัญที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในชุมชน คือ สภาพเศรษฐกิจที่บีบรัดก็ยิ่งทำให้พ่อแม่ไม่มีเวลาพาลูกเข้าวัดฟังธรรม เป็นเหตุให้หิริโอตตปปะ ในจิตของผู้คนค่อย ๆ จางหายไป จึงจำเป็นต้องอาศัยการร่วมมือในการพัฒนาทั้งครอบครัว ชุมชนและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันทางศาสนา ที่จะร่วมกันสร้างความสัมพันธ์ให้เด็กทุกคนมีคุณธรรม จริยธรรมที่เพียงพอ และมีเหตุปัจจัยหลายอย่างที่จะช่วยเสริมให้เรามีความสุข เป็นต้นว่า การมีคุณภาพพลานามัยที่ดี การมีครอบครัวที่อบอุ่น การมีหน้าที่การงานและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี การอยู่ในถิ่นที่มีความสงบ ปลอดภัย การได้บรรลุ

ถึงสิ่งที่เราปรารถนา การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความมีน้ำใจไมตรีที่ดีต่อกัน ความมีน้ำใจเป็นสิ่งที่ทุกคนทำได้ เพียงแต่แสดงความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ โดยการช่วยเหลือเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้น ก็เป็นการแสดงน้ำใจได้ เราอาจฝึกฝนตนเองให้เป็นคนมีน้ำใจได้ โดยนำหลักศาสนาไปประพฤติปฏิบัติวิถีชีวิตของตนอย่างสม่ำเสมอแล้วย่อมก่อให้เกิดประโยชน์อย่างอนันต์ต่อบุคคลผู้นั้น และยังช่วยให้สังคมเกิดความสงบสุขอีกด้วย มีธรรมเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น เพื่อให้เกิดความสามัคคีนำความสุขมาให้ ธรรมหมวดนี้มีชื่อว่า สาราณียธรรม เป็นธรรมที่พระสงฆ์ใช้ปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน เพื่อให้เกิดความสมานฉันท์ร่วมกันสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้กับหมู่คณะ (พระปัลลิสุนิ ธนีสสุโร (วงศ์แสง), 2565)

การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมการแก้ไขปัญหาคความเหลื่อมล้ำทางสังคมในระดับชุมชนไม่อาจสำเร็จได้ด้วยนโยบายหรือเงินทุนเพียงอย่างเดียว หากแต่ต้องอาศัยการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจและวัฒนธรรมด้วย ซึ่งหลักสาราณียธรรม เป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยปลูกฝังให้คนในชุมชนมีเมตตาต่อกัน ยอมรับความแตกต่าง และร่วมกันสร้างระบบที่เท่าเทียมและเป็นธรรม การส่งเสริมหลักธรรมนี้ไม่ใช่เพียงเรื่องของพระพุทธศาสนา แต่เป็นเรื่องของคุณภาพของความเป็นมนุษย์ หากชุมชนไทยสามารถบูรณาการหลักสาราณียธรรมเข้าสู่ทุกกิจกรรมทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมได้อย่างเป็นรูปธรรม ความเหลื่อมล้ำทางสังคมจะค่อย ๆ ลดลง และถูกแทนที่ด้วยชุมชนที่อบอุ่น ยั่งยืน และเปี่ยมด้วยศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์อย่างแท้จริง สอดคล้องกับ พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต) ที่สรุปว่า ในวงพุทธบริษัท เป็นที่ทราบกันดีว่า คฤหัสถ์กราบไหว้แสดงความเคารพแก่พระภิกษุ ส่วนในหมู่คณะสงฆ์ ต้องมีความสามัคคีกันเพื่อแสดงถึงความพร้อมเพรียงและเคารพกันตามลำดับความแก่ก่อนตามพรรษาของคณะสงฆ์ของตน ๆ คือ ตามลำดับอายุสมาชิกในหมู่สงฆ์ พระภิกษุผู้ที่พรรษาอ่อนกว่าจึงกราบไหว้พระภิกษุที่แก่พรรษากว่า การแสดงความเคารพกันตามความหมายของพระพุทธศาสนาอย่างนี้ มิใช่เป็นเรื่องแสดงความสูงต่ำ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเกียรติยศ อำนาจภายนอกหรือคุณธรรมภายในก็ตาม ด้านภายนอกมองเห็นง่ายอยู่แล้วว่าเฉพาะคุณธรรมภายในคฤหัสถ์ แม้เป็นพระอริยบุคคลชั้นสูงเพียงใดก็กราบไหว้พระภิกษุที่ยังเป็นปุถุชน ส่วนในหมู่สงฆ์ พระภิกษุผู้เป็นอริยบุคคลสูงสุดคือเป็นพระอรหันต์ แต่อ่อนพรรษากว่าก็แสดงความเคารพแก่ภิกษุปุถุชนผู้แก่พรรษากว่า ที่เป็นเช่นนั้น เพราะระเบียบแบบแผนเกี่ยวกับการแสดงความเคารพหรือกราบไหว้กันอย่างนี้มีไว้เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย เพื่อความดีงามและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขของสงฆ์หรือสังคม ความเรียบร้อยดีงามของสงฆ์หรือการอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกของสังคมนั้น รวมอยู่ในคำว่าธรรมเป็นธรรมอย่างหนึ่ง ผู้ที่ปฏิบัติตามระเบียบหรือธรรมเนียมการแสดงความเคารพเช่นนั้น ย่อมถือว่าเป็นการปฏิบัติเพื่อความเรียบร้อยดีงามของสงฆ์ หรือพูดอย่าง สั้น ๆ ว่า ปฏิบัติเพื่อเชิดชูธรรม ซึ่งเท่ากับว่าปฏิบัติด้วยความเคารพธรรมนั่นเอง (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2542) และยังสอดคล้องกับ พระครูโสภิตสุมาริ (สุรศักดิ์ ญาณมุนี) ที่สรุปว่า 1) การอยู่ร่วมกันที่สำคัญนั้นคือ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และการพึ่งพาอาศัยกัน การเรียนรู้วิธีการอยู่ร่วมกันในสังคมที่เต็มไปด้วยความหลากหลายและแตกต่าง เพื่อปรับตัวให้เข้ากับบุคคลรอบข้าง จะก่อให้เกิดความสุขในการอาศัยอยู่ร่วมกัน ซึ่งการสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นในสังคม จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของสมาชิกทุกคน โดยยึดแนวทางการปฏิบัติวิธีการอยู่ร่วมกันของชุมชนนั้นเราต้องตระหนักว่า เราอยู่ในชุมชนเดียวกัน ย่อมต้องมีการพึ่งพาอาศัยกันไม่ทางตรงก็ทางอ้อม ควรให้เกียรติกันและกันด้วยการแสดงความมีน้ำใจ ความเอื้อเฟื้อ เสียสละต่อเพื่อนบ้านและชุมชนที่อาศัย 2) หลักสาราณียธรรม ธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึงกัน, ธรรมเป็นเหตุที่ระลึกถึงกัน, หรือหลักของการ

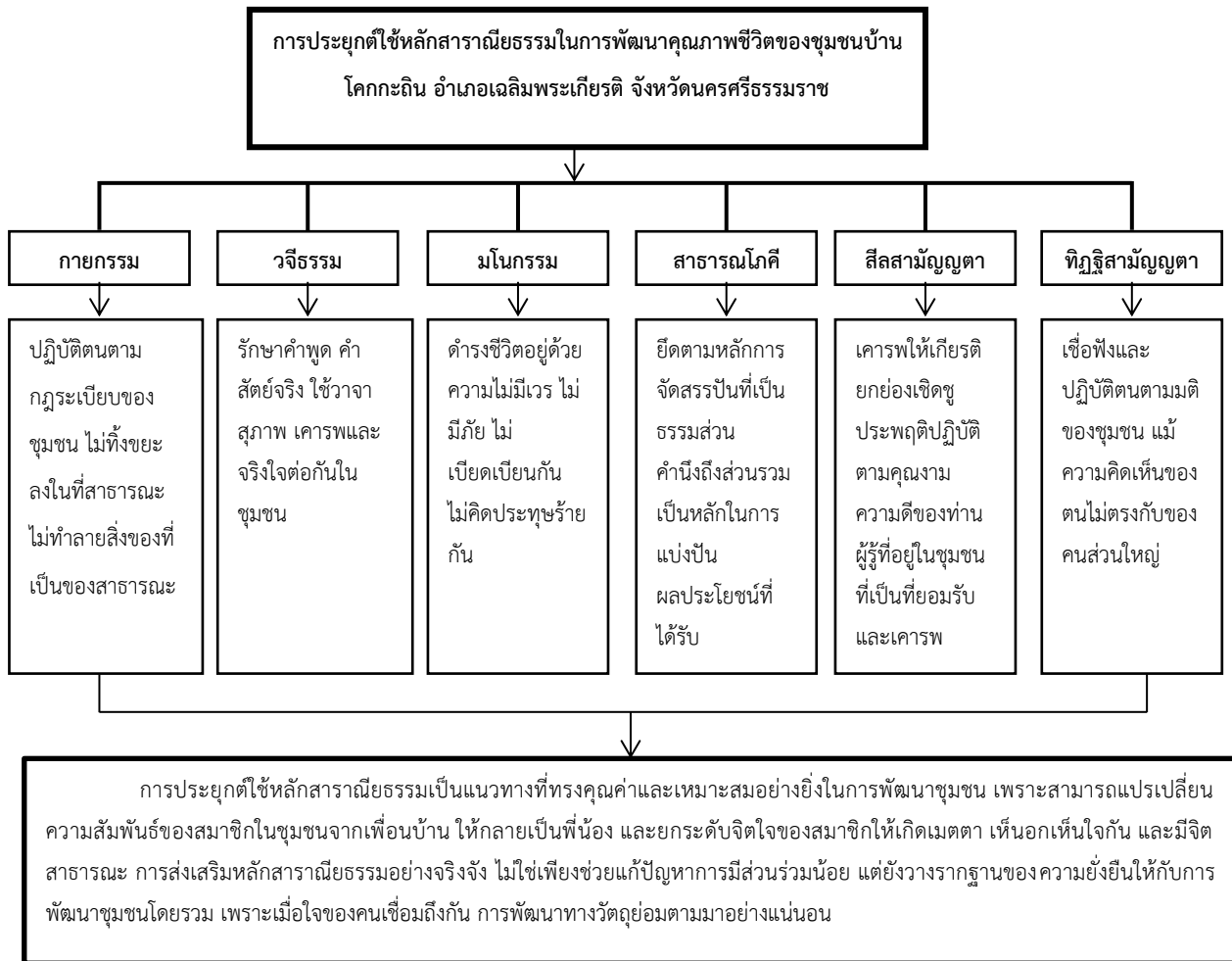
อยู่ร่วมกัน ทำให้เป็นที่รัก เพื่อความเกื้อกูล เพื่อความสามัคคี เพื่อความไม่วิวาท สร้างความตระหนักปลูกเตือนสติให้เกิดความสำนึก เห็นคุณค่า ประกอบไปด้วยหลักธรรม 6 ประการ คือ เมตตาทายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตาโมกรรม สาธารณโกศี สีสสามัญญตา และทิวฐีสามัญญตา และ 3) การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรม เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้งในชุมชน แก้ปัญหาสิ่งเสพติดและปัญหาขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ คือ เมื่อบุคคลมีศีลมีธรรมมีการระลึกถึงกันการแสดงออกการกระทำต่อกันอย่างสุจริตและจริงใจ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง เมื่อนำหลักธรรมมาส่งเสริมใช้ให้ถูกต้อง ถูกวิธี ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่และภาระที่รับผิดชอบ ควรเอาใจใส่ต่อหน้าที่การงาน สามารถประคับประคองครอบครัวของตนให้มีความสุขอบอุ่นของสมาชิกในครอบครัวได้ ถ้าทุกคนมีสาราณียธรรม การพูดตักเตือนแนะนำด้วยความรัก ความเมตตา อยากให้เขาพ้นทุกข์ และมีการให้อภัยเมื่อสมาชิกมีจิตสำนึกกลับมาเปลี่ยนแปลงการกระทำในทางที่ดีมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ด้วยความจริงใจไม่หวังผลประโยชน์ ดังนั้นชุมชนก็เกิดสงบสันติสุขน่ายิน (พระครูโสภิตสุวาทิ (สุรศักดิ์ ญาณมุนี), 2565)

การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมเพื่อแก้ปัญหาด้านการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนซึ่งเป็นแนวทางที่ทรงคุณค่าและเหมาะสมอย่างยิ่งในการพัฒนาชุมชน เพราะสามารถแปรเปลี่ยนความสัมพันธ์ของสมาชิกในชุมชนจากเพื่อนบ้าน ให้กลายเป็นพี่น้อง และยกระดับจิตใจของสมาชิกให้เกิดเมตตา เห็นอกเห็นใจกัน และมีจิตสาธารณะ การส่งเสริมหลักสาราณียธรรมอย่างจริงจัง ไม่ใช่เพียงช่วยแก้ปัญหาการมีส่วนร่วมน้อย แต่ยังวางรากฐานของความยั่งยืนให้กับการพัฒนาชุมชนโดยรวม เพราะเมื่อใจของคนเชื่อมถึงกัน การพัฒนาทางวัตถุย่อมตามมาอย่างแน่นอน สอดคล้องกับ พระเทพสิงหบุราจารย์ ที่สรุปว่า ความพร้อมเพรียงช่วยกันทำการงาน และไม่มี ความบาดหมาง มีความกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เรียกว่า สามัคคีเมื่อกล่าวโดยประเภทเป็น 2 ประเภท คือ 1) กายสามัคคี ความพร้อมเพรียงกันด้วยกำลังกาย 2) จิตตสามัคคี ความพร้อมเพรียงกันด้วยน้ำใจ สามัคคีทั้งสองประเภทนี้ ต้องอาศัยซึ่งกันและกัน แต่กายสามัคคี ถ้าเป็นแต่เพียงกำลังกาย น้ำใจไม่สามัคคีด้วย เช่น คนที่อยู่ในอำนาจของนายงาน เมื่อนายบังคับก็ช่วยกันยกและลากของอันหนักให้ถึงที่ต้องการได้ เป็นแต่สามัคคีต่ำ ๆ เพราะช่วยกันทำชั่วคราวที่เขาบังคับเท่านั้น ส่วนจิตตสามัคคี เป็นคุณธรรมลึกซึ้งอาจให้ผลแรงกว่า ความพร้อมเพรียงกันแต่เพียงกำลังกาย เพราะผู้ที่มิมีน้ำใจประกอบด้วยไมตรีอารีแก่กันเอง จะมีผู้บังคับก็ตาม ไม่มีผู้บังคับก็ตาม ย่อมสามัคคีปรักปรำพร้อมช่วยกันทำช่วยกันคิด ให้ประโยชน์กิจสำเร็จโดยขึ้นตาขึ้นใจ สามัคคีมีนัยพรรณนามานี้มีอยู่ในหมู่ใดสมาคมใด หมู่หนึ่งสมาคมหนึ่ง พึงหวังแต่ความเจริญส่วนเดียว ไม่มีความเสื่อมทราม (พระเทพสิงหบุราจารย์, 2568) และยังสอดคล้องกับ พระสมุห์อมโร (สีด้า) ที่สรุปว่า หลักสาราณีย ธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พระพุทธเจ้าตรัสถึงธรรมเป็นเหตุให้ระลึกถึงกัน ทำให้ เป็นที่เคารพกัน เพื่อสงเคราะห์กัน เพื่อความสามัคคี เพื่อความไม่ทะเลาะวิวาท สามารถสรุปได้เป็น 4 ประการ ได้แก่ ประการแรก คิด พูดทำด้วยเมตตามาจาก สาราณียธรรม 3 ข้อ คือ เมตตาทายกรรม (ทำด้วยเมตตา) เมตตาวจีกรรม (พูดด้วยเมตตา) และเมตตามโนกรรม (คิดด้วยเมตตา) ประการที่สอง ในการมีส่วนร่วมของชุมชนที่แต่ละคนต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ตรงกับสาราณียธรรมข้อสาธารณโกศีอยู่ในกรอบกติกาโดยเท่าเทียมกัน” ตรงกับสาราณียธรรมข้อสีสสามัญญตา (มีศีลเสมอกัน) ประการที่สี่ ในการมีส่วนร่วมของชุมชน นั้นที่ว่า “การที่ต่างคนต่างพยายามปรับความคิดความเห็นของตนให้ ถูกต้องลงรอยเดียวกัน” ตรงกับสาราณียธรรมข้อทิวฐีสามัญญตา (มีความเห็นลงรอยกัน) การมีส่วนร่วม ร่วมของชุมชนบ้านช่อง ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง สรุปผลว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวพันกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนคิดริเริ่มจัดทำเป็นกิจกรรมหรือโครงการ เช่น

กิจกรรมพัฒนาวัด โรงเรียน โครงการชุมชนรักษ์ป่าต้นน้ำ เป็นต้น ทั้งนี้ เพราะคนในชุมชนเห็น ความสำคัญของการมีส่วนร่วม เพราะว่าประชาชนในชุมชนเป็นผู้รู้ถึงสภาพปัญหาและความต้องการ ต่าง ๆ ของชุมชนตนเองเป็นอย่างดี แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วนร่วมของ ชุมชนบ้านช่องนั้น เริ่มมาจากสถาบันทางสังคม คือ ครอบครัวที่ช่วยอบรมให้เรียนรู้ระเบียบของสังคม รวมทั้งถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่สมาชิกใหม่ที่ถือกำเนิดขึ้นมา เช่น การพูด การแต่งกาย การดำรงชีวิต การรู้จักพิจารณาว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิด ตลอดจนการเรียนรู้แบบแผนและวิธีปฏิบัติตนตามระเบียบของ สังคม สถาบันศาสนา ทำหน้าที่ช่วยสนองความต้องการด้านจิตใจ เสริมสร้างกำลังใจให้สมาชิกใน สังคมศาสนาเป็นที่ยึดถือ และใช้เป็นแนวปฏิบัติในการดำเนินชีวิตโดยเฉพาะผู้นำทางศาสนาเป็น ตัวเชื่อมหลักระหว่างผู้คนในชุมชนและศาสนา ผู้นำของสงฆ์ เป็นผู้ที่มิบทบาทอย่างมากในการเผยแผ่ หลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าต่อสมาชิกในชุมชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมกับวัด หรือองค์กรต่าง ๆ ผ่านวิธีการเผยแผ่ (พระสมุห์อมร อมโร (สีดา), 2562)

องค์ความรู้ใหม่

การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านโคกกะถิน อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา จากการที่สมาชิกส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ที่ไม่สามารถยกฐานะทางเศรษฐกิจของตนให้สูงขึ้นกว่าเดิม ไม่สามารถสร้างเนื้อสร้างตัวได้ ขาดการร่วมไม้ร่วมมือกันทางเศรษฐกิจ ต้องหาเข้ากินค่า รายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย มีสาเหตุมาจากหลาย ๆ ประการประกอบกัน ทั้งเศรษฐกิจไม่ดี สินค้ามีราคาแพง และภาวะจำเป็นต้องสร้างหนี้สิน เป็นต้น ได้ก่อเกิดเป็นปัญหาด้านต่าง ๆ ขึ้น ดังนั้น หลักสาราณียธรรม จึงเป็นหลักส่งเสริมการอยู่ร่วมกันในครัวเรือน ชุมชน สังคม ได้ คือ แสดงไมตรีและความหวังดีต่อสมาชิกในชุมชน ทั้งต่อหน้าและลับหลังด้วยการช่วยเหลือกิจต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ช่วยเหลือธุรกรรมด้านต่าง ๆ ด้วยแรงกาย แรงใจ อย่างมีเมตตา เมตตาวจีกรรม คือ พูดกันด้วยเมตตา หมายถึง จะพูดอะไรก็พูดด้วยความปรารถนาดีต่อกัน แนะนำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ การแนะนำไม่มีจิตใจที่ประกอบด้วยความโลภ ความโกรธ ความหลง อยากให้สมาชิกได้พ้นทุกข์ เช่น แนะนำสั่งสอนตักเตือนกันด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ พูดจริงไม่พูดเพื่อผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ตนเองฝ่ายเดียว ฉะนั้น บุคคลหรือสมาชิกในชุมชนที่จะหาความเจริญรุ่งเรืองในหน้าที่การงาน จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยหลักสาราณียธรรม คือ มีการแบ่งปัน ไม่เห็นแก่ตัวมีคำพูดกล่าววาจาสุภาพ คือ การกล่าวในสิ่งที่ติงามด้วยความรัก ความเมตตาปรารถนาดีต่อกัน ตักเตือนแนะนำในสิ่งที่เป็นคุณเป็นประโยชน์ เมตตาโมกกรรม หมายถึง การคิดปรารถนาดี มีเมตตาต่อกัน มีมุมมองในเชิงบวกที่ดีต่อกัน คือ การมองสมาชิกในชุมชนในแง่ดี คิดสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่มีผลประโยชน์แอบแฝง มีวิสัยทัศน์การพัฒนาชุมชนร่วมกัน คิดกระทำแต่สิ่งที่ดีมีประโยชน์และสร้างสรรค์ต่อสมาชิกในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ไม่คิดโกรธแค้น ไม่มีอคติ ไม่อิจฉาริษยา ไม่คิดพยาบาทกัน รู้จักการให้อภัย ให้ออกาสซึ่งกันและกันนำความสุขมาสู่ชุมชนเป็นชุมชนที่น่าอยู่ เป็นต้น

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

สรุปและข้อเสนอแนะ

สังคมไทยทุกวันนี้ สภาพสังคมเปลี่ยนไป คนมีเวลาน้อยลง และสนใจทำกิจกรรมอื่นกันมากกว่า การประกอบกิจกรรมทางศาสนา บ้านกับวัดเริ่มห่างกัน สิ่งสำคัญที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในชุมชน คือ สภาพเศรษฐกิจที่บีบรัดก็ยิ่งทำให้พ่อแม่ไม่มีเวลาพาลูกเข้าวัดฟังธรรม เป็นเหตุให้หิริโอตตปปะในจิตของผู้คนค่อย ๆ จางหายไป จึงจำเป็นต้องอาศัยการร่วมมือในการพัฒนาทั้งครอบครัว ชุมชนและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งสถาบันทางศาสนา ที่จะร่วมกันสร้างความสัมพันธ์ให้เด็กทุกคนมีคุณธรรม จริยธรรมที่เพียงพอ มีเหตุปัจจัยหลายอย่างที่จะช่วยเสริมให้เรามีความสุข เป็นต้นว่า การมีคุณภาพพลานามัยที่ดี การมีครอบครัวที่อบอุ่น การมีหน้าที่การงานและสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี การอยู่ในถิ่นที่มีความสงบ ปลอดภัย การได้บรรลุถึงสิ่งที่เราปรารถนา การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติสุข จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความมีน้ำใจไมตรีที่ดีต่อกัน ความมีน้ำใจเป็นเรื่องที่ทุกคนทำได้ เพียงแต่แสดงความเมตตากรุณาต่อเพื่อนมนุษย์ โดยการช่วยเหลือเล็ก ๆ น้อย ๆ เท่านั้น ก็เป็นการแสดงน้ำใจได้ เราอาจฝึกฝนตนเองให้เป็นคนมีน้ำใจได้ โดยนำหลักศาสนาไปประพฤติปฏิบัติวิถีชีวิตของตนอย่างสม่ำเสมอแล้วย่อมก่อให้เกิดประโยชน์อย่างอนันต์ต่อบุคคลผู้นั้น และยังช่วยให้สังคมเกิดความสงบสุขอีกด้วยด้วยมีธรรมเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น เพื่อให้เกิดความสามัคคีนำความสุขมาให้ ธรรมหมวดนี้มีชื่อว่า สาราณียธรรม เป็นธรรมที่พระสงฆ์ใช้ปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน เพื่อให้เกิดความสามัคคีร่วมกันสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงามให้กับหมู่คณะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 1) ควรส่งเสริมให้เกิดการนำหลักสาราณียธรรมไปใช้ประโยชน์ในองค์กร หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน 2) ควรมีการสนับสนุน และส่งเสริมการวิจัยการนำหลักธรรมทางพุทธศาสนา ที่มีการนำคำสอนทางพระพุทธศาสนา มาพัฒนาต่อยอด และจัดดำเนินการสำหรับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน เพื่อแก้ปัญหาความขัดแย้ง ยาเสพติดในสังคม ชุมชน ให้มากยิ่งขึ้น และ 3) ควรมีการส่งเสริมจากภาครัฐเพื่อพัฒนากิจกรรมการส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาศักยภาพของประชาชนให้มีความเข้าใจในแง่มุมชีวิตและการอยู่ร่วมกันตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ยังมีข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้ 1) ควรมีการวิจัยการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการเปลี่ยนพฤติกรรมของชุมชน สังคม หรือหน่วยงานภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตการอยู่ร่วมกัน 2) ควรศึกษาผลที่เกิดจากการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาส่งเสริมการอยู่ร่วมกันของชุมชน ในระดับต่าง ๆ เช่น ระดับครอบครัว ชุมชน และสังคมต่าง ๆ และ 3) ควรมีการวิจัยการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา แก้ไขปัญหาความยากจนเพื่อการประกอบอาชีพในสังคมยุค AI

เอกสารอ้างอิง

- พระครูโสภิตสุวาทิ (สุรศักดิ์ ญาณมุนี). (2565). การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการดำเนินชีวิตของชุมชนเขาปริดี อำเภอกู่ทอง จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพสิงหนุราจารย์. (2568). ธรรมบรรยาย. เรียกใช้เมื่อ 22 กันยายน 2568 จาก <http://palipage.com/watam/piyapan4/K00086.htm>
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตโต). (2542). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: มหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดสุบิน ธนัสโร (วงศ์แสง). (2565). การประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชนวัดศรีวิเทศสังฆาราม ตำบลสำนักขาม อำเภอสระเค็ด จังหวัดสงขลา. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต). (2547). ธรรมานุญชีวิต. (พิมพ์ครั้งที่ 30). กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิก จำกัด.
- _____. (2551). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส.อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์ จำกัด.
- _____. (2555). ความสำคัญของพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหธรรมิก.
- พระสมุห์อมร อมโร (สีดา). (2562). แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านช่อง ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.). (2556). คุณภาพชีวิต การทำงาน และความสุข. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมเพลส จำกัด.
- สำราญ จุช่วย. (2554). การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบางขุนนายใต้การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่น. ใน รายงานการวิจัย. วิทยาลัยราชพฤกษ์.

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเล่นกีฬาเนตบอล ของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาเยาวชน แห่งชาติครั้งที่ 40 ชลบุรีเกมส์*

FACTORS AFFECTING THE NETBALL PLAYING OF ATHLETES PARTICIPATING IN THE 40TH NATIONAL YOUTH GAMES CHONBURI GAMES

อัสวิน จันทระสม*, กรรณิกา อินชนะ, จักรพันธ์ เสมอวม

Assawin Chansasom*, Kannika Inchna, Jakkapan Sameoum

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตชลบุรี ชลบุรี ประเทศไทย

Faculty of Liberal Arts, Thailand National Sports University Chon Buri, Campus, Thailand

*Corresponding author E-mail: Ansawin@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเล่นกีฬาเนตบอลของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติครั้งที่ 40 ชลบุรีเกมส์ และเพื่อพัฒนาแนวทางการส่งเสริมการเล่นกีฬาเนตบอล การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักกีฬาและผู้ฝึกสอนกีฬาเนตบอลที่ผ่านการคัดเลือกเป็นตัวแทนระดับจังหวัดเข้าร่วมการแข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติครั้งที่ 40 ชลบุรีเกมส์ จำนวน 100 คน โดยได้มาจากการสุ่มแบบสะดวก (Convenience sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามประมาณค่า แล้ววิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน พบว่า ด้านผู้นำองค์กร ด้านนโยบายและแผน ด้านสถานที่วัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการฝึกซ้อมและการแข่งขัน ด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางการกีฬา และด้านการสนับสนุนและสวัสดิการมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเล่นกีฬาเนตบอลของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติครั้งที่ 40 ชลบุรีเกมส์ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และวิเคราะห์สถิติเชิงบรรยายและการถดถอยพหุคูณ (Stepwise Multiple Regression Analysis) ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเล่นกีฬาเนตบอลของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติครั้งที่ 40 ชลบุรีเกมส์ มี 3 ปัจจัยโดยเรียงลำดับจากปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการฝึกซ้อมและการแข่งขัน ด้านสถานที่วัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกและด้านการสนับสนุนและสวัสดิการ (X5) ซึ่งปัจจัยทั้ง 3 นี้ สามารถร่วมกันทำนายความแปรปรวนในการเล่นกีฬาเนตบอลของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติครั้งที่ 40 ชลบุรีเกมส์ได้ร้อยละ 70.70 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ปัจจัยกีฬาเนตบอล, นักกีฬาเนตบอล, การเล่นกีฬาเนตบอล

Abstract

This research aimed to study the factors influencing the participation in netball among athletes who competed in the 40th National Youth Games, Chonburi Games, and to develop guidelines to promote the playing of netball. This study employed a quantitative research approach. The sample group consisted of 100 netball athletes and coaches representing the province participating in the 40th National Youth Games, Chonburi Games. The participants were selected through convenience sampling. The research instrument was a rating-scale questionnaire administered to 100 athletes. Data were analyzed to determine the mean and standard deviation. The results showed that organizational leadership, policies and planning, facilities, equipment and amenities, training and competition, the development of sports personnel potential, as well as support and welfare were all positively correlated with netball participation among the athletes at the 40th National Youth Games, Chonburi Games, at a significance level of .05. Descriptive statistics and stepwise multiple regression analysis were used for further analysis. The research findings revealed that Three main factors significantly influenced netball participation among the athletes, ranked from the most to the least influential, as follows Training and competition (X3) Facilities, equipment, and amenities (X2) Support and welfare (X5) These three factors together could statistically predict 70.70% of the variance in netball participation among the athletes at the 40th National Youth Games, Chonburi Games, at the 0.05 significance level

Keywords: Factors Netball, Netball Athletes, Netball Participation

บทนำ

กีฬาเนตบอลเป็นกีฬาชนิดหนึ่ง ที่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากรัฐบาลในการส่งนักกีฬา เข้าร่วมการแข่งขันทั้งในระดับชาติและนานาชาติ ภายใต้การบริหารจัดการของสมาคมกีฬาเนตบอลแห่งประเทศไทย ปัจจุบันกีฬาเนตบอลได้รับการบรรจุให้มีการแข่งขันในระดับซีเกมส์ และเวิลด์เกมส์ กีฬาเนตบอลเป็นกีฬาที่สามารถเล่นได้ทั้งชายและหญิง แต่ที่นิยมเล่นกันมากจะเป็น นักกีฬาหญิง ทั้งนี้กีฬาเนตบอลเริ่มนำเข้ามาเล่นในประเทศไทยอย่างไม่เป็นทางการมหาวิทยาลัย ซึ่งผู้เล่นส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง ต่อมา มีการจัดตั้งสมาคมกีฬาเนตบอลแห่งประเทศไทยอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2543 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมและพัฒนาให้กีฬาเนตบอลได้รับการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ไปสู่ประชาชน ให้มากยิ่งขึ้น โดยจัดให้มีการฝึกอบรมผู้ฝึกสอน การฝึกอบรมผู้ตัดสิน รวมทั้ง มีการบรรจุกีฬาเนตบอลเข้าในรายการแข่งขันกีฬาภายในประเทศ ได้แก่ การแข่งขันกีฬานักเรียน นักศึกษาแห่งชาติ การแข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติ การแข่งขันกีฬาแห่งชาติ และการแข่งขันกีฬาเนตบอลชิงชนะเลิศแห่งประเทศไทยกีฬาเนตบอลได้รับการพัฒนา อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เด็กและเยาวชนทุกคนเกิดการรับรู้และความตระหนักในการออกกำลังกายและการเล่น กีฬาอย่างถูกต้อง รู้กฎ และกติกา มีทัศนคติที่ดี มีระเบียบวินัย และน้ำใจนักกีฬา รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุน

การจัดกิจกรรมกีฬาและการแข่งขันกีฬาตามความถนัดหรือความสนใจเฉพาะบุคคลเพื่อให้เด็กและเยาวชน เกิดความต้องการในการออกกำลังกายและการเล่นกีฬาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลต่อการมีสุขภาวะที่ดี รวมถึง สามารถพัฒนาการเล่นกีฬาเพื่อการต่อยอดสู่ความเป็นเลิศเลิศ ตามแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ.2566 - 2570 ประเด็นการพัฒนาที่ 3 ว่าด้วยการส่งเสริมและพัฒนาการกีฬาเพื่อความเป็นเลิศและกีฬาเพื่อการอาชีพ ส่งเสริมความต้องการพัฒนาศักยภาพของนักกีฬา รวมทั้งนักกีฬาคนพิการ เพื่อความเป็นเลิศ การสร้างและการพัฒนานักกีฬาของชาติให้ประสบความสำเร็จในการแข่งขันในระดับต่าง ๆ ตามแผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ.2566 - 2570 ว่าด้วยการส่งเสริมการพัฒนาต่อยอดนักกีฬาที่มีความเป็นเลิศไปสู่การมีอาชีพทางการกีฬาที่ยั่งยืน โดยจัดให้มีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เช่น ศูนย์ฝึกกีฬา และสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อพัฒนาศักยภาพของนักกีฬา ทั้งนักกีฬาคนปกติและนักกีฬาคนพิการ รวมทั้งการสนับสนุนการยกระดับกีฬาเพื่อความเป็นเลิศและกีฬาเพื่อการอาชีพให้เข้าสู่มาตรฐานสากล (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2566)

ปัจจุบันกีฬาเนตบอลของประเทศไทยได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามความสำเร็จที่ผ่านมา ยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่สมาคมกีฬาเนตบอลสมัครเล่นแห่งประเทศไทย และการกีฬาแห่งประเทศไทย มุ่งหวังเอาไว้ เนื่องจากปัจจัยต่างๆ ในการสนับสนุนยังไม่เพียงพอ อาทิเช่น งบประมาณ ค่าเบี้ยเลี้ยงและค่าที่พักซึ่งเป็นปัจจัยพื้นฐานของนักกีฬา ผู้ฝึกสอน และเจ้าหน้าที่ รวมถึงอุปกรณ์การฝึกซ้อมยังไม่เพียงพอ และไม่ได้มาตรฐาน บุคลากรด้านผู้ฝึกสอนกีฬาเนตบอลยังไม่เพียงพอและไม่มีความเชี่ยวชาญ โดยทางสมาคมยังต้องอาศัยผู้ฝึกสอนต่างประเทศเข้ามาช่วยพัฒนานักกีฬา ยังไม่มีศูนย์ฝึกกีฬาเนตบอลที่ได้มาตรฐาน รวมถึงกระบวนการด้านวิทยาศาสตร์การกีฬาต่าง ๆ เข้ามาสนับสนุนยังมีน้อย สมาคมกีฬาเนตบอลแห่งประเทศไทยมุ่งหวังที่จะสร้างนักกีฬาเนตบอลรุ่นใหม่ให้มีขีดความสามารถสูงขึ้นก้าวไปยืนอยู่ในระดับโลกได้อย่างยั่งยืนและต่อเนื่องซึ่งจะนำไปสู่การเป็นชาติแนวหน้าด้านกีฬาเนตบอลในระดับโลกและนานาชาติ รวมทั้งเป็นเจ้าเหรียญทองในการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ ที่จะสร้างชื่อเสียงให้กับประเทศชาติและสร้างความสุขให้กับประชาชนชาวไทย จากการดำเนินการจัดการแข่งขันกีฬาเนตบอลภายในประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการแข่งขันการแข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติ การแข่งขันกีฬาแห่งชาติ และกีฬาชิงแชมป์ประเทศไทย ที่ผ่านมาในแต่ละปี พบว่า กีฬาเนตบอล มีการพัฒนาและได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น แต่กีฬาเยาวชนแห่งชาติส่วนใหญ่นักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันจะเป็นนักกีฬาที่อยู่ในสังกัดของโรงเรียน และการเล่นกีฬาเนตบอลด้วยทักษะการเล่นยังมีความแตกต่างกันอย่างมาก จึงทำให้ผลการแข่งขันมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจาก ข้อจำกัดของกีฬาเนตบอล ซึ่งพบว่า นักกีฬาส่วนใหญ่จะต้องมีรูปร่างสูง เพราะเสาประตูมีความสูงอยู่ที่ระดับ 3.05 เมตร อุปกรณ์การเล่นและ การแข่งขันมีราคาค่อนข้างแพง การเล่นต้องใช้สนามกีฬา ที่เป็นมาตรฐาน มีเส้นแบ่งเขตฝ่ายรุก ฝ่ายรับ และพื้นที่ในการเล่นของผู้เล่นแต่ละตำแหน่งที่ชัดเจน ประกอบกับมีกฎ กติกา (International Netball Federation, 2020) ทำให้เข้าใจยากสำหรับนักกีฬาเริ่มฝึกใหม่ รวมทั้งชุดการแข่งขัน ของนักกีฬาผู้หญิงต้องเป็นชุดกระโปรงเฉพาะกีฬาเนตบอล เท่านั้น

จากปัญหาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัย ได้ตระหนักถึงความสำคัญ ของปัจจัยต่างๆ ที่จะส่งผลต่อการเล่นกีฬาเนตบอลของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติ จึงได้ศึกษาเอกสาร และค้นคว้างานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ตัวแปร จำนวน 5 ด้าน กับแนวความคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยใช้หลักสมรรถนะ (จิระพงศ์ เรืองกุล, 2560) ที่คาดว่าจะสามารถจำแนกปัจจัยส่งผลต่อการเล่นกีฬาเนตบอลของนักกีฬา ประกอบด้วย ด้านผู้นำองค์กร นโยบายและแผนกลยุทธ์ ด้านสถานที่วัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการฝึกซ้อมและแข่งขัน

ด้านการพัฒนาบุคลากรทางการกีฬา และด้านการสนับสนุนและสวัสดิการ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการทำให้ นักกีฬา เนตบอลในประเทศไทย ประสบความสำเร็จ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเล่น กีฬา เนตบอลของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติ ครั้งที่ 40 ชลบุรีเกมส์ เพื่อนำข้อมูลมาเป็นแนวทาง ในการพัฒนาทีม และส่งเสริมให้นักกีฬา เนตบอลในประเทศไทย ให้มีประสิทธิภาพ และประสบความสำเร็จในการ แข่งขันมากขึ้น ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเล่น กีฬา เนตบอลของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขัน กีฬาเยาวชนแห่งชาติ ครั้งที่ 40 ชลบุรีเกมส์
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการเล่น กีฬา เนตบอลของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขัน กีฬาเยาวชนแห่งชาติ ครั้งที่ 40 ชลบุรีเกมส์

วิธีดำเนินการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเล่น กีฬา เนตบอลของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขัน กีฬาเยาวชนแห่งชาติ ครั้งที่ 40 ชลบุรีเกมส์ ดำเนินการวิจัยดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการวิจัย นักกีฬา เนตบอล ผู้ฝึกสอน ที่เข้าร่วมการแข่งขัน กีฬา เนตบอล จำนวน 192 คน ซึ่งประกอบด้วย นักกีฬา เนตบอลที่เป็นที่เป็นตัวแทนระดับจังหวัดที่เข้าร่วมการแข่งขัน กีฬาเยาวชนแห่งชาติ ครั้งที่ 40 ชลบุรีเกมส์ ผู้วิจัยได้ประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยขนาดกลุ่มตัวอย่าง สำหรับการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยจำเป็นต้องใช้กลุ่มตัวอย่างที่มีขนาดใหญ่ซึ่ง (Hair Jr, J. F. et al., 2013) แนะนำไว้ว่าควรมีอัตราส่วนระหว่างกลุ่มตัวอย่างต่อตัวแปรไม่ควรน้อยกว่า 10 : 1 โดยการวิจัยครั้งนี้จะใช้อัตราส่วน 20: 1 ซึ่ง ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 คน ทำการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบสะดวก (Convenience sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเล่น กีฬา เนตบอลของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขัน กีฬาเยาวชนแห่งชาติ ครั้งที่ 40 ชลบุรีเกมส์ โดยผู้วิจัยพัฒนาข้อคำถามขึ้นเองโดยเป็นแบบสอบถามประมาณค่า 5 ระดับของลิเคิร์ต (5 point-Likert Scale) แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเล่น กีฬา เนตบอลของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขัน กีฬาเยาวชนแห่งชาติ ครั้งที่ 40 ชลบุรีเกมส์ และตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended Question) จากนั้นนำไปหาคุณภาพเครื่องมือ โดยใช้ดัชนีความสอดคล้องในการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60 – 1.00 และหาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) มีค่าเท่ากับ 0.87

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติที่กำหนดไว้ เมื่อสุ่มกลุ่มตัวอย่างได้แล้ว ผู้วิจัยขอความร่วมมือในการทำวิจัยพร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัยให้ทราบ และนำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 100 ฉบับ โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย

ตนเองพร้อมผู้ช่วย ซึ่งผู้วิจัยได้ชี้แจงขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลแก่ผู้ช่วยวิจัยเป็นอย่างดี จึงรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างได้ 100 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสถิติ และได้กำหนดการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการเล่นกีฬานาเนตบอลของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬายาวชนแห่งชาติครั้งที่ 40 ชลบุรีเกมส์
2. หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการเล่นกีฬานาเนตบอลของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬายาวชนแห่งชาติครั้งที่ 40 ชลบุรีเกมส์ โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product-moment correlation coefficient)
3. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเล่นกีฬานาเนตบอลของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬายาวชนแห่งชาติครั้งที่ 40 ชลบุรีเกมส์ โดยวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบสมมุติฐาน โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเล่นกีฬานาเนตบอลของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬายาวชนแห่งชาติครั้งที่ 40 ชลบุรีเกมส์ มีผลการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยด้านผู้นำองค์กร นโยบายและแผน ด้านสถานที่วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการฝึกซ้อม และการแข่งขัน ด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางการกีฬา ด้านการสนับสนุนและสวัสดิการ ดังตาราง 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับของความต้องการจำเป็นในการรับรองคุณภาพอาจารย์เพื่อส่งเสริมการบรรลุผลลัพธ์การเรียนรู้ตามมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาของอาจารย์คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านผู้นำองค์กร นโยบาย และแผน	4.30	0.55	มาก
2. ด้านสถานที่วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวก	4.33	0.58	มาก
3. ด้านการฝึกซ้อม และการแข่งขัน	4.29	0.70	มาก
4. ด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางการกีฬา	4.28	0.55	มาก
5. ด้านการสนับสนุนและสวัสดิการ	4.26	0.59	มาก

จากตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของด้านผู้นำองค์กร นโยบาย และแผนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.55) ด้านสถานที่วัสดุอุปกรณ์ และสิ่งอำนวยความสะดวกอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.33$, S.D. = 0.58) ด้านการฝึกซ้อม และการแข่งขันอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.70) ด้านการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทางการกีฬาอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 0.55) และด้านการสนับสนุนและสวัสดิการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$, S.D. = 0.59)

2. ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการเล่นกีฬาเนตบอลของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติครั้งที่ 40 ชลบุรีเกมส์ พบว่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.62)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการเล่นกีฬาเนตบอลของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติครั้งที่ 40 ชลบุรีเกมส์

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. มีการพัฒนาทักษะการเล่นของตนเอง เพื่อเป้าหมายในการเป็นตัวแทนเข้าร่วมการแข่งขัน	4.29	0.70	มาก
2. มีความมุ่งมั่น สร้างเป้าหมายและทุ่มเทในการฝึกซ้อม เพื่อเป็นนักกีฬาที่ประสบความสำเร็จ	4.29	0.70	มาก
3. มีความพร้อมทั้งด้านร่างกายจิตใจ และมีความสามารถในการ แก้ปัญหาระหว่างการแข่งขัน	4.29	0.70	มาก
4. มีวินัยในตนเอง และความรับผิดชอบต่อทีม	4.31	0.69	มาก
5. มีความเคารพและเชื่อฟังผู้ฝึกสอน ระหว่างซ้อมและแข่งขัน	4.31	0.69	มาก
รวม	4.30	0.62	มาก

3. หาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่ส่งผลต่อการเล่นกีฬาเนตบอลของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติครั้งที่ 40 ชลบุรีเกมส์ โดยใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson product-moment correlation coefficient) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อค้นหาปัจจัยที่ส่งผลต่อการเล่นกีฬาเนตบอลของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติครั้งที่ 40 ชลบุรีเกมส์

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	P
Regression	27.357	3	9.119	80.742	0.000*
Residual	10.842	96	0.113		
Total	38.200	99			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน พบว่า มีปัจจัยจำนวน 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเล่นกีฬาเนตบอลของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติครั้งที่ 40 ชลบุรีเกมส์ ประกอบด้วย ด้านการฝึกซ้อม และการแข่งขัน ด้านสถานที่วัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการสนับสนุนและสวัสดิการ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเล่นกีฬาเนตบอลของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติครั้งที่ 40 ชลบุรีเกมส์ โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ดังตาราง 4.17

4. วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเล่นกีฬาเนตบอลของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติครั้งที่ 40 ชลบุรีเกมส์ โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Stepwise Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบสมมติฐาน โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผู้วิจัยเสนอผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเล่นกีฬาเนตบอลของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติครั้งที่ 40 ชลบุรีเกมส์ โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเล่นกีฬาเนตบอลของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติครั้งที่ 40 ชลบุรีเกมส์

ตัวพยากรณ์	b	Std. Error	β	t	p
ค่าคงที่	0.230	0.283	-	0.813	0.418
1. ด้านการฝึกซ้อมและการแข่งขัน (X_3)	0.436	0.073	0.492	5.967	0.000*
2. ด้านสถานที่วัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก (X_2)	0.288	0.072	0.272	4.023	0.000*
3. ด้านการสนับสนุนและสวัสดิการ (X_5)	0.224	0.092	0.209	2.427	0.017*
Adjusted R ² 0.707					

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเล่นกีฬาเนตบอลของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติครั้งที่ 40 ชลบุรีเกมส์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มี 3 ปัจจัย โดยเรียงลำดับจากปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการฝึกซ้อมและการแข่งขัน (X_3) ด้านสถานที่วัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก (X_2) และด้านการสนับสนุนและสวัสดิการ (X_5) ซึ่งปัจจัยทั้ง 3 นี้ สามารถร่วมกันทำนายการเล่นกีฬาเนตบอลของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติครั้งที่ 40 ชลบุรีเกมส์ได้ร้อยละ 70.70 และได้้นำค่าสัมประสิทธิ์ของตัวพยากรณ์มาเขียนสมการในได้ดังนี้

สมการในรูปคะแนนดิบ

$$Y' = .230 + .436(X_3) + .288(X_2) + .224(X_5)$$

จากสมการถดถอยแสดงว่าค่าคงที่ของการเล่นกีฬาเนตบอลมีค่าเท่ากับ 0.230 โดยหากด้านการฝึกซ้อมและการแข่งขันเพิ่มขึ้น 1 คะแนน คาดว่าการเล่นกีฬาเนตบอลจะเพิ่มขึ้น 0.436 คะแนน หากด้านสถานที่วัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้น 1 คะแนน คาดว่าการเล่นกีฬาเนตบอลจะเพิ่มขึ้น 0.288 คะแนน หากด้านการสนับสนุนและสวัสดิการเพิ่มขึ้น 1 คะแนน คาดว่าการเล่นกีฬาเนตบอลจะเพิ่มขึ้น 0.224 คะแนน

สมการพยากรณ์ในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z'_{Y'} = .492(ZX_3) + .272(ZX_2) + .209(ZX_5)$$

จากสมการถดถอยมาตรฐานแสดงว่า โดยหากด้านการฝึกซ้อมและการแข่งขันเพิ่มขึ้น 1 คะแนนมาตรฐาน คาดว่าการเล่นกีฬาเนตบอลจะเพิ่มขึ้น 0.492 คะแนนมาตรฐาน หากด้านสถานที่วัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้น 1 คะแนนมาตรฐาน คาดว่าการเล่นกีฬาเนตบอลจะเพิ่มขึ้น 0.272 คะแนนมาตรฐาน หากด้านการสนับสนุนและสวัสดิการเพิ่มขึ้น 1 คะแนนมาตรฐาน คาดว่าการเล่นกีฬาเนตบอลจะเพิ่มขึ้น 0.209 คะแนนมาตรฐาน

4. ข้อเสนอแนะต่อการเล่นกีฬาเนตบอล

4.1 ควรมีการจัดทำแผนด้านการฝึกซ้อมและการแข่งขัน ด้านสถานที่วัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการสนับสนุนและสวัสดิการ เพื่อส่งเสริมการบรรลุเป้าหมายการเข้าร่วมการแข่งขัน ทั้งระยะสั้นและระยะยาว และมีการประเมินแผนเป็นระยะ ซึ่งจะทำให้ทราบเป้าหมายและผลการดำเนินงานตามเป้าหมายตามที่กำหนดไว้หรือไม่

4.2 ควรมีการจัดกิจกรรมชี้แจงและทำความเข้าใจ แผนการฝึกซ้อมและการแข่งขันของนักกีฬา ให้เกิดความเข้าใจไปทิศทางเดียวกัน รวมทั้งการบริหารจัดการส่วนต่าง ๆ เพื่อให้รับรู้ถึงการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบในการเตรียมทีมเข้าร่วมการแข่งขัน

4.3 ควรมีการจัดสรรงบประมาณในการเตรียมทีมเข้าร่วมการแข่งขันเพื่อการพัฒนาศักยภาพของนักกีฬา เพื่อส่งเสริมการบรรลุเป้าหมายของการเข้าร่วมการแข่งขัน

อภิปรายผล

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเล่นกีฬาเนตบอลของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติครั้งที่ 40 ชลบุรีเกมส์ มี 3 ปัจจัย อภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. ด้านการฝึกซ้อมและการแข่งขัน มีความสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพนักกีฬา ต้องมีแผนการฝึกซ้อมที่เหมาะสมต่อจำนวนนักกีฬา ผู้ฝึกสอน สถานที่ฝึกซ้อม ตลอดจนระยะเวลาของการฝึกซ้อม ระบบตรวจสอบกระบวนการฝึกซ้อมเพื่อให้ให้นักกีฬาได้เตรียมการฝึกซ้อมให้เป็นไปตามแผนการฝึกซ้อม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ แอน มหาคีตะ และนภัสวรรณ เจริญชัยภินันท์ ที่ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการปฏิรูปองค์กรกีฬาในส่วนภูมิภาคของประเทศไทย พบว่า การพัฒนาศักยภาพนักกีฬานั้นต้องมีแผนการฝึกซ้อมที่เหมาะสมต่อจำนวนนักกีฬา ผู้ฝึกสอน สถานที่ฝึกซ้อม ตลอดจนระยะเวลาของการฝึกซ้อม ระบบตรวจสอบกระบวนการฝึกซ้อมเพื่อให้เป็นไปตามแผนการฝึกซ้อม มีการนำองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์การกีฬา เช่น สรีรวิทยาการกีฬา จิตวิทยาการกีฬา โภชนาการการกีฬา เวชศาสตร์การกีฬา มาบูรณาการใช้ในการพัฒนานักกีฬา มีแผนส่งนักกีฬาเข้าร่วมการแข่งขันระดับชาติและนานาชาติอย่างชัดเจน (แอน มหาคีตะ และนภัสวรรณ เจริญชัยภินันท์, 2562) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lepschy, H. A. & Wasche, H. ที่ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยความสำเร็จในฟุตบอลโลก 2018 ที่รัสเซียและฟุตบอลโลก 2014 ที่บราซิล พบว่า ความเข้าใจที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นเกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จในฟุตบอล และสามารถนำไปใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการฝึกซ้อม การเตรียมทีมก่อนแข่ง และการวางแผนการโค้ช มีการนำองค์ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์การกีฬา (Lepschy, H. A. & Wasche, H., 2021) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kristiansen, E & Houlihan, B. ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนานักกีฬารุ่นเยาว์: บทบาทของโรงเรียนกีฬาเอกชนใน

ระบบกีฬาของนอร์เวย์ พบว่า ระบบกีฬาชั้นยอดที่ประสบความสำเร็จในการผลิตนักกีฬาที่ได้รับรางวัลเหรียญ จะต้องปฏิบัติตามกรอบและแบบแผนที่ได้ตั้งไว้ และจะต้องได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาล การจัดการจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียระบบการพัฒนาผู้ฝึกสอน รวมทั้งการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบการพัฒนากีฬายาวขนการรับรองด้านสิทธิประโยชน์ของนักกีฬา (Kristiansen, E & Houlihan, B., 2017) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัครวิน จันทรธรรมและกรรณิกา อินชนะ ที่ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่สัมพันธ์ต่อความสำเร็จของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาวอลเลย์บอลไทยแลนด์ลีก 2021 พบว่า ด้านการจัดการทีม ด้านการค้นหาและคัดเลือกนักกีฬา ด้านการพัฒนาศักยภาพของนักกีฬา และด้านการสนับสนุนและการส่งเสริม สัมพันธ์ต่อความสำเร็จของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาวอลเลย์บอลไทยแลนด์ลีก 2021 (อัครวิน จันทรธรรม และกรรณิกา อินชนะ, 2564)

2. ด้านสถานที่วัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก มีความสำคัญต่อการเล่นกีฬานetบอล ซึ่งสถานศึกษาควรส่งเสริม และการสนับสนุนให้ความร่วมมือในการใช้สถานกีฬาเพื่อการฝึกซ้อมและแข่งขัน โดยมีการบริหารจัดการสถานที่และอุปกรณ์ ที่ได้มาตรฐานทางการกีฬาให้กับนักกีฬา และมีวัสดุอุปกรณ์ สถานที่สิ่งอำนวยความสะดวกที่มี มาตรฐานและทันสมัยในการสนับสนุนด้านการจัดการกีฬาสำหรับนักกีฬาและบุคลากรที่มีความสนใจการออกกำลังกาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาพัทธ์ เตียวตระกูล ที่ได้ศึกษาเรื่องรูปแบบการจัดการนิสิตนักศึกษาที่มีความสามารถพิเศษทางการกีฬาใน สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ พบว่า สถาบันอุดมศึกษาควรมีการจัดการสถานที่ทำงานชมรมกีฬาในแต่ฝ่ายอย่างเป็นระบบระเบียบเรียบร้อย สนาม และอุปกรณ์กีฬาอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน มีมาตรฐานและมีความปลอดภัย มีเครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้ที่ทันสมัยและมีจำนวนเพียงพอ มีการบริหารจัดการอุปกรณ์กีฬาและเครื่องอำนวยความสะดวกจัด โครงสร้างพื้นฐาน สถานกีฬา วัสดุ อุปกรณ์กีฬาและสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมกีฬา (อาพัทธ์ เตียวตระกูล, 2555)

3. ด้านการสนับสนุนและสวัสดิการ มีความสำคัญต่อการเล่นกีฬานetบอล แสดงให้เห็นว่า การสนับสนุนและสวัสดิการกีฬา คือ มีการจัดกองทุน สนับสนุน นักกีฬาหลังจากหมดภาระกิจการแข่งกีฬา มีการจัดหาเงินรางวัลหรือผลตอบแทนให้นักกีฬาอย่างเหมาะสมตามระดับความสามารถ มีการจัดที่พัก อาหาร ชุดฝึกซ้อม ชุดแข่งขันอย่างเหมาะสมให้นักกีฬา สอดคล้องกับงานวิจัยของ นภพร ทศนัยนาและอรณภา ทศนัยนา ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการส่งเสริมกีฬาจากกีฬาพื้นฐานสู่กีฬาอาชีพสำหรับประเทศไทย พบว่า การส่งเสริมพัฒนากีฬาจากฐานรากสู่ความเป็นเลิศและอาชีพ และพัฒนาสู่อุตสาหกรรมกีฬา ควรนำองค์ประกอบของ SPLISS model ซึ่งประกอบด้วย 9 เสาหลัก และเสริมด้วยองค์ประกอบอื่นๆที่สอดคล้องกับบริบทสังคมไทย จัดสัดส่วนสมดุล ความสำคัญในการดำเนินงานและงบประมาณสำหรับการสร้างฐานความรู้ ความสนใจ การเรียนการสอนพลศึกษา ทักษะพื้นฐานด้านกีฬา การฝึกฝนกีฬาในชุมชนทุกระดับ การสร้างกระแสความนิยมกีฬาเป็นเลิศและกีฬาอาชีพ การให้ความสำคัญในการจัดการแข่งขันเพื่อส่งเสริมทุกคนได้แสดงความสามารถด้านกีฬา และการสร้างการมีส่วนร่วมโดยให้องค์กรตามกฎหมาย ชุมชน ท้องถิ่นและกรมพลศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบ ส่วนการแข่งขันเพื่อความเป็นเลิศควรสร้างความเข้มแข็งของชมรม สโมสรกีฬา ให้ฝึกฝนนักกีฬาเข้าร่วมแข่งขัน โดยมีการกีฬาแห่งประเทศไทย สมาคมกีฬาแห่งประเทศไทยเป็นผู้รับผิดชอบ การจัดการแข่งขันทุกระดับควรหลากหลายและสม่ำเสมอเพื่อให้นักกีฬา ผู้ฝึกสอน และผู้ตัดสินได้พัฒนาตนเองสามารถสร้างรายได้และเลี้ยงตนเองและขยายจำนวนนักกีฬาสารองไว้ทดแทน ขยายจำนวนทุนอุดหนุนนักกีฬา (Sport hero) ในแต่ละกลุ่มอายุ ความสามารถและชนิดกีฬา โดยมีเงื่อนไขการประเมินตามผลงานในรอบปี สร้างห้องเรียนกีฬาและโรงเรียนกีฬาที่เน้นกีฬาตามนโยบายและศักยภาพ

ของทรัพยากรของแต่ละแห่ง จัดระบบส่งเสริมดูแลผู้ที่ไม่สามารถพัฒนาต่อหรือฟื้นฟูสภาพนักกีฬาให้สามารถทำงานด้านกีฬาอื่นๆ และมีอาชีพที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมบุคลากรให้เพียงพอกับความต้องการ มีสนามและอุปกรณ์สำหรับฝึกซ้อมและการเรียนการสอนให้มีกระจายในโรงเรียนและชุมชน มีระบบอุดหนุนผู้ปกครองที่ส่งเสริมบุตรธิดาของตนให้เป็นนักกีฬา มีระบบการจ่ายค่าทดแทนแก่สโมสรต้นทางกรณีนักกีฬาย้ายสโมสร จัดสร้างและบริหารสนามมาตรฐานเพื่อใช้เป็นสนามแข่งขันในระดับจังหวัด ระดับภาคและระดับประเทศ โดยให้เอกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานส่งเสริมประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความรู้และกระแสนิยมกีฬาของประชาชน (นภพร ทศนัยนา และอรนภา ทศนัยนา, 2565)

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเล่นกีฬานาเตบอลของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติครั้งที่ 40 ชลบุรีเกมส์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มี 3 ปัจจัย โดยเรียงลำดับจากปัจจัยที่ส่งผลมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการฝึกซ้อมและการแข่งขัน ด้านสถานที่วัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก และการสนับสนุนและสวัสดิการ ซึ่งปัจจัยทั้ง 3 นี้ สามารถร่วมกันทำนายการเล่นกีฬานาเตบอลของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาเยาวชนแห่งชาติครั้งที่ 40 ชลบุรีเกมส์ได้ร้อยละ 70.70 ผู้บริหาร ผู้ฝึกสอน รวมทั้งผู้ที่มีส่วนร่วมในการพัฒนาทีมเพื่อเข้าร่วมการแข่งขันควรให้ความสำคัญในการพัฒนาด้านการฝึกซ้อมและการแข่งขัน ด้านสถานที่วัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก และด้านการสนับสนุนและสวัสดิการเป็นสำคัญ โดยการจัดการสร้างแผนการฝึกซ้อม ระยะสั้นและระยะยาว โดยมีการให้ความรู้เกี่ยวกับแผนการฝึกซ้อมให้มีความเข้าใจตรงกัน อีกทั้งพัฒนาปรับปรุงสถานที่วัสดุอุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวกให้มีความเป็นมาตรฐานในการฝึกซ้อม เพื่อความปลอดภัยสำหรับการฝึกซ้อม ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้ สามารถใช้เป็นแนวทางให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารผู้ฝึกสอน ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาในการวางนโยบายเกี่ยวกับการบริหารจัดการทีมให้มีประสิทธิภาพ เพื่อส่งเสริม โดยการศึกษาและการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการส่งเสริมการกีฬานาเตบอลตามมาตรฐานการแข่งขันสู่ระดับนานาชาติ เพื่อให้ได้ข้อมูลในการพัฒนาศักยภาพนักกีฬาสู่ระดับชาติ ต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2566). แผนพัฒนาการกีฬาแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2566 - 2570). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- จิระพงศ์ เรืองกุล. (2560). แนวทางการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยใช้หลักสมรรถนะ: ประสพการณ์จากองค์การชั้นนำ. วารสารวิทยาการจัดการ, 29(2), 111-127.
- นภพร ทศนัยนา และอรนภา ทศนัยนา. (2565). แนวทางการส่งเสริมกีฬาจากกีฬาพื้นฐานสู่กีฬาอาชีพสำหรับประเทศไทย. วารสารสุขศึกษา พลศึกษาและสันทนาการ, 48(1), 154-165 .
- อัศวิน จันทระสม และกรรณิกา อินชนะ. (2564). ปัจจัยที่สัมพันธ์ต่อความสำเร็จของนักกีฬาที่เข้าร่วมการแข่งขันกีฬาวอลเลย์บอลไทยแลนด์ลีก 2021. วารสารวิชาการวิทยาลัยสันตพล, 7(2), 74-84.

- อาพัทธ์ เตียวตระกูล. (2555). รูปแบบการจัดการนิสิตนักศึกษาที่มีความสามารถพิเศษทางการกีฬาในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ. *Veridian E Journal*, 5(3), 381-398.
- แอน มหาศีตะ และนภัสวรรณ เจริญชัยภินันท์. (2562). แนวทางการปฏิรูปองค์กรกีฬาในส่วนภูมิภาคของประเทศไทย. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 13(1). 143-155.
- Hair Jr, J. F. et al. (2013). *A primer on partial least squares structural equation modeling (PLS-SEM)*. London: SAGE Publi languagecations.
- International Netball Federation. (2020). Rules of Netball. Retrieved February 24, 2025, from <https://drive.google.com/file/d/14E9H2xr69LZA7W0pmYPq48sb5qzhTHqk/view>
- Kristiansen, E & Houlihan, B. (2017). Developing young athletes: The role of private sport schools in the Norwegian sport system. *International Review for the Sociology of Sport*, 52(4), 447-469.
- Lepschy, H. A. & Wasche, H. (2021). Success Factors in the FIFA 2018 World Cup in Russia and FIFA 2014 World Cup in Brazil. *Front Psychol*, 12(2021), 638690.

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในชุมชนศาลามีชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช*

THE POLITICAL'S PARTICIPATION OF PEOPLE IN LOCAL ADMINISTRATION,
SALAMEECHAI COMMUNITY, NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

พระเกียรติศักดิ์ กิตติสกุโก (ข้าเกลี้ยง)*, กันตภณ หนูทองแก้ว

Phra Keattisak Kittisakko (Kumkleang)*, Kantaphon Nuthongkaew

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโศกราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University, Sri Thammasokarat Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author Email: keattisak.kum@student.mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในชุมชนศาลามีชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช 2) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในชุมชนศาลามีชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นวิธีวิจัยเชิงผสมวิธี วิจัยเชิงปริมาณเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม จากประชากรจำนวน 1189 คน ได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 291 คน วิจัยเชิงคุณภาพเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม โดยผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิค การวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในชุมชนศาลามีชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.97$) 2) ข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในชุมชนศาลามีชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าแนวทางส่งเสริมครอบคลุมทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ 2.1) ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง เน้นการให้ความรู้เรื่องสิทธิหน้าที่ของพลเมืองผ่านสื่อที่เข้าถึงง่าย เพื่อให้ทุกคนมีโอกาสใช้สิทธิอย่างเท่าเทียม 2.2) ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง มุ่งเปิดพื้นที่ให้ประชาชนทุกกลุ่มได้มีส่วนร่วม โดยเฉพาะกับเยาวชนและผู้มีข้อจำกัดด้านเวลา 2.3) ด้านการมีส่วนร่วมในเชิงปฏิบัติ มุ่งให้ประชาชนมีบทบาทจริงในการติดตาม เสนอแนะ และร่วมวางแผนโครงการของท้องถิ่น โดยใช้ทั้งเวทีพบปะโดยตรง ระบบออนไลน์ และกลไกใจ ซึ่งทั้งหมดล้วนช่วยส่งเสริมให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเรื่องใกล้ตัวและเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วมทางการเมือง, การปกครองส่วนท้องถิ่น, ชุมชนศาลามีชัย, จังหวัดนครศรีธรรมราช

Abstract

This research article aims to study: 1) The level of political participation of the people in local governance in the Sala Mee Chai community, Nakhon Si Thammarat Province, and 2) Recommendations on guidelines for promoting political participation of the people in local governance in the Sala Mee Chai community, Nakhon Si Thammarat Province. A mixed-methods research design was employed. The quantitative research collected data through questionnaires from a population of 1,189 people, with a sample size of 291. The qualitative research collected data through in-depth interviews and focus group discussions with 10 key informants. Data were analyzed using content analysis techniques. The findings revealed that: 1) The overall level of political participation of the people in local governance in the Sala Mee Chai community, Nakhon Si Thammarat Province, was at a moderate level, with a mean score of ($\bar{x} = 3.97$). 2) Recommendations for promoting political participation of the people in the Sala Mee Chai community, Nakhon Si Thammarat Province, cover three key aspects: 2.1) Electoral participation - emphasizing the provision of knowledge regarding citizens' rights and duties through accessible media, ensuring equal opportunities for all to exercise their rights. 2.2) Participation in political activities - focusing on creating spaces for all groups of people to engage, especially youth and individuals with time constraints. 2.3) Practical participation - encouraging citizens to play an active role in monitoring, providing suggestions, and co-planning local projects through face-to-face forums, online platforms, and incentive mechanisms.

Keywords: Political Participation, Local Governance, Salameechai Community, Nakhon Si Thammarat Province

บทนำ

การปกครองท้องถิ่นเป็นระบบการบริหารที่มุ่งเน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจและพัฒนาในระดับท้องถิ่น โดยหน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล และ องค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาพื้นที่และให้บริการสาธารณะตามความต้องการของประชาชน ระบบการปกครองท้องถิ่นที่เข้มแข็งช่วยส่งเสริมความโปร่งใสในการบริหาร ลดความเหลื่อมล้ำ และสร้างความไว้วางใจระหว่างประชาชนกับหน่วยงานรัฐ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่นสามารถเกิดขึ้นได้หลายรูปแบบ เช่น การใช้สิทธิเลือกตั้ง การเข้าร่วมประชุมชุมชน และการแสดงความคิดเห็นในการตัดสินใจของหน่วยงานท้องถิ่น (วิชญ์ เครืองาม, 2563)

รัฐบาลภายใต้การนำของนางสาวแพทองธาร ชินวัตร ได้แถลงนโยบายที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีแนวทางสำคัญดังนี้ 1) การกระจายอำนาจสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคประชาชน: รัฐบาลให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจและความรับผิดชอบ

ไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดและตัดสินใจในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่นและการดูแลชุมชน 2) การปรับปรุงบริการภาครัฐให้ตอบสนองต่อประชาชน: รัฐบาลมุ่งยกระดับการบริการภาครัฐให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน โดยปรับบทบาทภาครัฐให้เป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุน อำนวยความสะดวก และกำกับดูแล เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ และ 3) การจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน: รัฐบาลตั้งเป้าจัดทำรัฐธรรมนูญที่มีความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนของประชาธิปไตยไทย (แพทองธาร ชินวัตร แถลงต่อรัฐสภา, วันที่ 12 กันยายน 2567) (ฐานเศรษฐกิจ, 2567) ซึ่งสอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นระบบที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยการบริหารที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของประชาธิปไตยในระดับฐานราก อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันพบว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับท้องถิ่นยังคงมีข้อจำกัดและอุปสรรคหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นความไม่สนใจทางการเมือง ความขาดแคลนความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมือง หรือปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วม (ธเนศ วีระศิริ, 2560)

ชุมชนศาลามีชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่มีโครงสร้างการปกครองส่วนท้องถิ่นที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งในด้านการเลือกตั้ง การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง และการปฏิบัติตามหน้าที่พลเมือง แต่ยังคงมีคำถามว่าประชาชนในพื้นที่ที่มีการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับที่เหมาะสมเพียงใด และปัจจัยใดที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของพวกเขา ดังนั้น การศึกษานี้จึงมีความจำเป็นในการประเมินระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน รวมถึงการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมดังกล่าว เพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชนมีบทบาทมากขึ้นในการปกครองท้องถิ่น การศึกษานี้มุ่งเน้นการวิเคราะห์ในสามด้านหลัก ได้แก่ ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง และด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเชิงปฏิบัติ โดยจะศึกษาทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนและเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมถึงสามารถนำผลการศึกษามาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่อื่นที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ดังที่ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ อดีตประธานองคมนตรี และรัฐบุรุษ ได้กล่าวไว้ว่า “ประชาธิปไตยจะต้องอยู่ที่จิตใจของประชาชนทุกคน มิใช่อยู่เพียงที่ระบอบหรือกฎหมายเท่านั้น” คำกล่าวนี้นี้สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นว่าหากปราศจากการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงแล้ว ประชาธิปไตยก็ไม่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างเข้มแข็งและมั่นคง ด้วยเหตุนี้ การศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในชุมชนศาลามีชัยจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้เกิดการพัฒนาการปกครองในระดับท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพและเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง (ธีรเดช ชูติวรรณโสภณ, 2561)

จากสภาพปัญหาและความสำคัญดังกล่าว จึงสนใจในการทำวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในชุมชนศาลามีชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในชุมชนศาลามีชัย และศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนว

ทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในชุมชนศาลามีชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาการปกครองในระดับท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพและเป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในชุมชนศาลามีชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในชุมชนศาลามีชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวิธีดำเนินการวิจัย ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพ และการวิจัยเชิงปริมาณ ได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหา การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในชุมชนศาลามีชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเชิงปฏิบัติ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากร ได้แก่ ประชาชนในชุมชนศาลามีชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช อายุ 18 ปี ขึ้นไป จำนวน 1189 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนในชุมชนศาลามีชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ สูตรสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (krejcie & morgan) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 291 คน 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ 1) กลุ่มผู้นำชุมชนศาลามีชัย จำนวน 5 ราย และ 2) กลุ่มตัวแทนชาวบ้านชุมชนศาลามีชัย จำนวน 5 ราย รวม 10 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มีดังนี้ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ ได้แก่ แบบสอบถาม มีลักษณะคำถามแบบปลายปิดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้สอบถามกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1 ชุด มีรายละเอียดประกอบด้วย 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close Ended) คำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choices) จำนวน 3 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในชุมชนศาลามีชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close Ended) คำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choices) จำนวน 20 ข้อ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ 1 ชุด โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ ด้วยการกรอกข้อความลงในช่องว่าง ตามความเป็นจริงเท่าที่สามารถเปิดเผยได้ ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในชุมชนศาลามีชัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ดำเนินการตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

- 1) แจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบตามจำนวนที่กำหนดไว้ 2) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลคืนด้วยตนเอง

3) เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืนมาแล้ว จำนวน 291 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100 จึงตรวจสอบความสมบูรณ์และจัดลำดับข้อมูล 4) นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลต่อไป และ 5) นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

สถิติที่ใช้ในการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ได้ดำเนินการโดยนำข้อมูลมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ มีลำดับขั้นตอน ดังนี้ 1) การวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล โดยหาค่าสถิติพื้นฐาน คือ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) ใช้สำหรับอธิบายลักษณะสถานภาพของประชากรที่ใช้ในการศึกษา 2) วิเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในชุมชนศาลาไม้ชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้วิธีการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) 3) วิเคราะห์ข้อเสนอนโยบายเกี่ยวกับแนวทางทางการเมืองการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในชุมชนศาลาไม้ชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช จากแบบสัมภาษณ์ โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า

ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในชุมชนศาลาไม้ชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมทั้ง 5 ด้าน และในแต่ละด้าน ได้แก่ 1) ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง 2) ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง 3) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเชิงปฏิบัติ แสดงได้ดังตารางที่ 1 - 4

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในชุมชนศาลาไม้ชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวม

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในชุมชนศาลาไม้ชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช	ระดับการมีส่วนร่วม		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง	4.45	0.67	มาก
ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง	4.40	0.65	มาก
ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเชิงปฏิบัติ	3.02	0.75	ปานกลาง
รวม	3.96	0.69	ปานกลาง

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่า ผลการวิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในชุมชนศาลาไม้ชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.96$) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.45$) รองลงมา คือ ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.40$) และด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเชิงปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ ($\bar{X} = 3.02$) ตามลำดับ

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในชุมชนศาลามีชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง

ข้อ	ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง	ระดับการมีส่วนร่วม		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ท่านไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งท้องถิ่น มากน้อยเพียงใด	4.66	0.63	มาก
2	ท่านมีความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น มากน้อยเพียงใด	4.58	0.68	มาก
3	ท่านติดตามข้อมูลเกี่ยวกับผู้สมัครเลือกตั้งในชุมชน มากน้อยเพียงใด	4.54	0.69	มาก
4	ท่านตัดสินใจเลือกผู้สมัครจากนโยบายมากกว่าความสัมพันธ์ส่วนตัว มากน้อยเพียงใด	4.56	0.69	มาก
5	ท่านเคยรณรงค์หรือชักชวนผู้อื่นให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง มากน้อยเพียงใด	3.58	0.68	ปานกลาง
6	ท่านมีความคิดเห็นว่าเสียงของท่านในการเลือกตั้งมีความสำคัญ มากน้อยเพียงใด	4.60	0.66	มาก
7	ท่านเชื่อว่าการเลือกตั้งท้องถิ่นส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน มากน้อยเพียงใด	4.62	0.64	มาก
รวม		4.45	0.67	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในชุมชนศาลามีชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.45$) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ท่านไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งท้องถิ่น มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยสูงสุดเท่ากับ ($\bar{X} = 4.66$) รองลงมา คือข้อที่ว่า ท่านเชื่อว่าการเลือกตั้งท้องถิ่นส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.62$) และท่านเคยรณรงค์หรือชักชวนผู้อื่นให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ ($\bar{X} = 3.58$) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในชุมชนศาลามีชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง

ข้อ	ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง	ระดับการมีส่วนร่วม		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ท่านเคยเข้าร่วมประชุมหรือเวทีแสดงความคิดเห็นในชุมชน มากน้อยเพียงใด	4.23	0.63	มาก
2	ท่านติดตามข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อในระดับท้องถิ่น มากน้อยเพียงใด	4.51	0.65	มาก
3	ท่านเคยเข้าร่วมฟังการปราศรัยหรือแถลงนโยบายของผู้สมัคร มากน้อยเพียงใด	4.31	0.68	มาก
4	ท่านเคยเข้าร่วมกิจกรรมหรือโครงการที่จัดโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มากน้อยเพียงใด	4.34	0.67	มาก
5	ท่านเคยพูดคุยหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองกับเพื่อน หรือครอบครัว มากน้อยเพียงใด	4.49	0.62	มาก
6	ท่านเคยมีส่วนร่วมในการรณรงค์หรือเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิในชุมชน มากน้อยเพียงใด	4.13	0.66	มาก
รวม		4.40	0.65	มาก

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นในชุมชนศาลามีชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.40$) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ท่านติดตาม

ข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อในระดับท้องถิ่น มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.51$) รองลงมา คือข้อที่ว่า ท่านเคยพูดคุยหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นทางการเมืองกับเพื่อน หรือครอบครัว มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 4.49$) และท่านเคยมีส่วนร่วมในการรณรงค์หรือเคลื่อนไหวเพื่อเรียกร้องสิทธิในชุมชน มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ ($\bar{X} = 4.13$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในชุมชนศาลาไม้ชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเชิงปฏิบัติ

ข้อ	ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเชิงปฏิบัติ	ระดับการมีส่วนร่วม		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	ท่านเคยเสนอแนวคิดหรือความคิดเห็นต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มากน้อยเพียงใด	3.47	0.74	ปานกลาง
2	ท่านเคยเข้าร่วมเป็นกรรมการหรืออาสาสมัครในโครงการของชุมชน มากน้อยเพียงใด	3.26	0.77	ปานกลาง
3	ท่านเคยร่วมตรวจสอบการใช้งบประมาณหรือการดำเนินงานของหน่วยงานท้องถิ่น มากน้อยเพียงใด	2.52	0.71	น้อย
4	ท่านเคยเข้าร่วมจัดกิจกรรมทางสังคมหรือสาธารณประโยชน์ในชุมชน มากน้อยเพียงใด	3.32	0.72	ปานกลาง
5	ท่านเคยเข้าร่วมในการแก้ปัญหาหรือข้อขัดแย้งในระดับชุมชน มากน้อยเพียงใด	3.36	0.77	ปานกลาง
6	ท่านเคยเสนอปัญหาหรือร้องเรียนต่อผู้บริหารท้องถิ่นโดยตรง มากน้อยเพียงใด	3.00	0.78	ปานกลาง
7	ในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง ท่านมีบทบาทเป็นหัวคะแนน มากน้อยเพียงใด	2.23	0.76	น้อย
รวม		3.02	0.75	ปานกลาง

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในชุมชนศาลาไม้ชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเชิงปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.02$) ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ ท่านเคยเสนอแนวคิดหรือความคิดเห็นต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.47$) รองลงมา คือข้อที่ว่า ท่านเคยเข้าร่วมในการแก้ปัญหาหรือข้อขัดแย้งในระดับชุมชน มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ($\bar{X} = 3.36$) และในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง ท่านมีบทบาทเป็นหัวคะแนน มากน้อยเพียงใดมีค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ ($\bar{X} = 2.23$) ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในชุมชนศาลาไม้ชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้นำเสนอผลการวิเคราะห์เนื้อหาโดยลำดับเป็นประเด็นดังจะได้พรรณนาเป็นลำดับ ดังนี้ 1) ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนด้านการใช้สิทธิเลือกตั้งในชุมชนศาลาไม้ชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่เน้นการให้ความรู้เรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกับเยาวชน การประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึงและหลากหลายช่องทาง เช่น เสียงตามสาย โซเชียลมีเดีย และคลิปสั้น ตลอดจนการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์อย่างเวทีประชาธิปไตยหรือการแข่งขันคลิปวิดีโอ เพื่อกระตุ้นความสนใจและการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอให้สนับสนุนกลุ่มเปราะบาง เช่น การจัดรถรับ-ส่งผู้สูงอายุ รวมถึงการใช้ภาษาที่เรียบง่ายและคำขวัญที่เข้าถึงใจ เช่น “เสียงของคุณมีค่า” เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในหน้าที่ของการเลือกตั้ง พร้อมทั้งเสนอให้ผู้นำชุมชน

หรือผู้มีอิทธิพลในโซเชียลมีเดียช่วยรณรงค์เพื่อเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มอย่างทั่วถึง 2) ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนในชุมชนศาลาไม้ชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช มุ่งเน้นการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างหลากหลายและเข้าถึงง่าย เช่น การจัดเวทีเสวนาแบบไม่เป็นทางการ การพบปะผู้บริหารหรือผู้แทนท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงกิจกรรมเชิงปฏิบัติการและการจำลองสถานการณ์ทางการเมืองเพื่อสร้างประสบการณ์ตรง นอกจากนี้มีการเสนอให้ใช้แรงจูงใจ เช่น เกียรติบัตร หรือชั่วโมงจิตอาสา และเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วม เช่น การประกวดความคิดเห็นผ่านเฟซบุ๊กสำหรับวัยทำงาน การตั้งชมรมทางการเมืองในแต่ละหมู่บ้าน และการจัดค่ายการเมืองสำหรับเยาวชน โดยเน้นการเชื่อมโยงกับโรงเรียน ชุมชน และวิทยากรจากภายนอก เพื่อเปิดมุมมองใหม่และสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่นในเชิงสร้างสรรค์ 3) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเชิงปฏิบัติ ข้อเสนอแนะด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเชิงปฏิบัติของประชาชนในชุมชนศาลาไม้ชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช มุ่งเน้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทอย่างแท้จริงในกระบวนการบริหารท้องถิ่น เช่น การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการติดตามโครงการ การจัดตั้งกลุ่มเฝ้าระวังจากทุกช่วงวัย รวมถึงการให้เยาวชนมีบทบาทร่วมในกิจกรรมและการวางแผนโครงการ นอกจากนี้ยังมีการเสนอให้ใช้เทคโนโลยี เช่น ระบบแจ้งปัญหาผ่านแอป การลงทะเบียนออนไลน์ และการแสดงความคิดเห็นผ่าน Google Form เพื่ออำนวยความสะดวกและสร้างช่องทางที่ทันสมัย พร้อมทั้งสนับสนุนการมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรมสร้างสรรค์ เช่น “วันเสนอแนะของประชาชน” และ “ชุมชนสัญจร” ที่เปิดโอกาสให้ผู้นำท้องถิ่นพบปะประชาชนโดยตรง อีกทั้งเสนอระบบแรงจูงใจ เช่น คะแนนสะสมจากการเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินผลงานของผู้นำโดยประชาชน เพื่อส่งเสริมความโปร่งใสและสร้างแรงผลักดันในการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

จากผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในชุมชนศาลาไม้ชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวมอยู่ในระดับ ปานกลาง ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า ผู้ตอบแบบสอบถามบางส่วนอาจยังไม่ให้ความสำคัญเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งในด้านการเลือกตั้งและด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองตลอดถึงด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเชิงปฏิบัติ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า 1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในชุมชนศาลาไม้ชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยรวมอยู่ในระดับ มาก แสดงให้เห็นว่าประชาชนในชุมชนมีความตระหนักรู้และให้ความสำคัญกับสิทธิและหน้าที่ของตนเองในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะสิทธิในการเลือกตั้งผู้แทนเข้าสู่ตำแหน่งในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือเป็นกลไกสำคัญในการกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่น การที่ประชาชนออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งกันเป็นจำนวนมาก ยังสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมั่นในกระบวนการประชาธิปไตย และความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการคัดเลือกบุคคลที่มีความสามารถและมีจริยธรรมมาเป็นผู้บริหารท้องถิ่น ทั้งนี้อาจเกิดจากการที่ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่เพียงพอ การรณรงค์ให้ตระหนักถึงสิทธิหน้าที่ของตน หรือการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรในพื้นที่ในการให้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้งอย่าง

ต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของงานวิจัยของ มณฑานต์ มุจนานันท์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพการจัดการการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดชุมพร ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านประสิทธิภาพการจัดการการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรปี พ.ศ. 2566 ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดชุมพร พบว่า อยู่ในระดับมาก 2) ด้านการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการจัดการการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดชุมพร จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดชุมพรที่มีอายุ การศึกษา และอาชีพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการจัดการการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดชุมพร แตกต่างกัน และ 3) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการและประสิทธิภาพการจัดการการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดชุมพร พบว่า มีความสัมพันธ์เชิงบวกระดับสูง (มณฑานต์ มุจนานันท์, 2567) 2) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในชุมชนศาลามีชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง โดยรวมอยู่ในระดับมาก สะท้อนให้เห็นถึงความกระตือรือร้นของประชาชนในการมีบทบาทต่อกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองในระดับท้องถิ่น เช่น การเข้าร่วมประชุมชุมชน การฟังการปราศรัย การณรงค์เลือกตั้ง หรือกิจกรรมที่จัดโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแสดงถึงความตื่นตัวและความใส่ใจต่อปัญหาและแนวทางพัฒนาชุมชนของตนเอง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในระดับสูงนี้อาจเกิดจากความใกล้ชิดระหว่างประชาชนกับผู้นำท้องถิ่น ความโปร่งใสของหน่วยงานท้องถิ่น รวมถึงช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่สะดวกและทั่วถึง ส่งผลให้ประชาชนรู้สึกว่าการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองมีความหมาย และสามารถมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของภาครัฐในพื้นที่ของตนได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อังสุมาลิน ปัญญาแก้ว และคณะ ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลเวียงต้า อำเภอลอง จังหวัดแพร่ ผลการวิจัย พบว่า 1) ประชาชนมีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลเวียงต้า อำเภอลอง จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.46$, S.D. = 0.31) 2) ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ประชาชนที่มีเพศ การศึกษา อาชีพต่างกัน มีปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ส่วนประชาชนที่มีอายุ ต่างกันมีปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักการบริหารนิยธรรม โดยรวมแตกต่างกันจึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 3) ปัญหาอุปสรรค พบว่าประชาชนได้รับการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่ควรปฏิบัติในสังคมน้อยเกินไปบางส่วนไม่สนใจเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองขาดการมีส่วนร่วมในการณรงค์การไม่ซื้อสิทธิขายเสียงภายในชุมชน ข้อเสนอแนะ พบว่า ควรจัดให้มีการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับต่าง ๆ ที่ควรปฏิบัติในสังคม แก่ประชาชนอย่างสม่ำเสมอ ประชาสัมพันธ์และจัดกิจกรรมให้ความรู้เกี่ยวกับบทลงโทษของการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง (อังสุมาลิน ปัญญาแก้ว และคณะ, 2567) 3) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในชุมชนศาลามีชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเชิงปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าประชาชนในพื้นที่ยังมีข้อจำกัด

บางประการในการเข้ามามีบทบาทอย่างจริงจังในการตรวจสอบหรือมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของหน่วยงานท้องถิ่น เช่น การเสนอแนะนโยบาย การร่วมเป็นคณะกรรมการชุมชน หรือการติดตามการใช้งบประมาณท้องถิ่น ซึ่งอาจเกิดจากปัจจัยหลายด้าน เช่น ขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของตนในการปกครองท้องถิ่น ความไม่มั่นใจในระบบ หรือขาดกลไกการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง นอกจากนี้ อาจมีข้อจำกัดด้านเวลา อาชีพ หรือภาระหน้าที่ในชีวิตประจำวันของประชาชนที่ทำให้ไม่สามารถเข้าร่วมกิจกรรมในเชิงลึกได้มากนัก ดังนั้นควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนช่องทางที่หลากหลายในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเชิงปฏิบัติ เช่น การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็น การอบรมให้ความรู้ทางการเมือง หรือการใช้เทคโนโลยีเพื่อให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้สะดวกยิ่งขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ สวาท ฮาดภักดี ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า 1) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่นตามหลักสัปปุริสธรรม 7 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก 3) ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของประชาชน พบว่าตัวแปรอิสระประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพและรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ทุกตัวมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ 4) แนวทางการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลโคกสี อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น ควรประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 ในกิจกรรมทางการเมืองด้านต่าง ๆ ประกอบด้วยด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ด้านกิจกรรมการณรงค์หาเสียง ด้านการติดต่อในฐานะของ (สวาท ฮาดภักดี, 2565)

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น ในชุมชนศาลาไม้ชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า 1) ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนด้านการใช้สิทธิเลือกตั้งในชุมชนศาลาไม้ชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนใหญ่นำเสนอให้ความรู้เรื่องสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกับเยาวชน การประชาสัมพันธ์ที่ทั่วถึงและหลากหลายช่องทาง เช่น เสียงตามสาย โซเชียลมีเดีย และคลิปสั้น ตลอดจนการจัดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์อย่างเวทีประชาธิปไตยหรือการแข่งขันคลิปวิดีโอ เพื่อกระตุ้นความสนใจและการมีส่วนร่วมของประชาชน นอกจากนี้ยังมีข้อเสนอให้สนับสนุนกลุ่มเปราะบาง เช่น การจัดรถรับ-ส่ง ผู้สูงอายุ รวมถึงการใช้ภาษาที่เรียบง่ายและคำขวัญที่เข้าใจง่าย เช่น “เสียงของคุณมีค่า” เพื่อสร้างความตระหนักรู้ในหน้าที่ของการเลือกตั้ง พร้อมทั้งเสนอให้ผู้นำชุมชนหรือผู้มีอิทธิพลในโซเชียลมีเดียช่วยรณรงค์เพื่อเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่มอย่างทั่วถึง สอดคล้องกับแนวคิดของ ศศิกานต์ สุกกระ ได้ทำการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งท้องถิ่น : ศึกษาเปรียบเทียบกรณีการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดกับกรณีนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในเตา อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง ผลการศึกษา พบว่า 1) ปัจจัยที่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด คือปัญหาด้านสุขภาพ และปัจจัยที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เนื่องจากกลัวเสียสิทธิตามกฎหมาย, ปัจจัยความต้องการในการเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้ง คือ ต้องการบุคคลที่บริหารท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี, เป็นพรรคการเมืองที่บุคลากรในพรรคมีคุณภาพ, ปัจจัยด้านการเดินทางไม่เป็นปัญหาอุปสรรคใดๆ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารการเลือกตั้ง คือ ได้ข้อมูลข่าวสารจากรถแห่หาเสียง 2) ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ในช่วงที่มีการเลือกตั้ง ต่างใช้

สิทธิเลือกตั้งท้องถิ่นทุกครั้ง ยกเว้นผู้ที่ผู้ที่ไม่สามารถเดินทางไปใช้สิทธิได้ เช่น ผู้ที่มีปัญหาสุขภาพสำหรับผู้ที่ไม่ใช้สิทธินั้น จะเลือกนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดจากผลงาน นโยบายส่วนการเลือกนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนมากจะเลือกจากความเป็นเครือญาติ คนใกล้ชิดที่มีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน ส่วนผู้ที่อาศัยอยู่ต่างพื้นที่ส่วนมากจะกลับมาเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลเพราะต้องการเดินทางกลับมาเลือกคนใกล้ชิดที่รู้จักคนที่เป็นเครือญาติ เพื่อให้เขาได้เข้าไปทำงานดูแลชุมชนของเรา ซึ่งในแต่ละครอบครัวก็จะชักชวนสมาชิกให้เลือกคนที่เขาพอใจเหมือนกัน แต่ผู้ที่อาศัยอยู่ต่างพื้นที่ส่วนมากไม่กลับมาเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเนื่องจาก คิดว่าการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดไม่ได้มีความสำคัญเท่าไร ไม่ค่อยมีข้อมูลของผู้สมัครและพรรค จึงทำให้ไม่สนใจที่จะเดินทางกลับมาใช้สิทธิ เพราะต้องลางาน ต้องเดินทางไกล ใช้ทั้งระยะเวลาและค่าใช้จ่าย จึงรู้สึกไม่สำคัญและไม่คุ้มค่าที่ต้องเดินทางกลับมาใช้สิทธิ (ศศิกันต์ สุกกระ, 2563) 2) ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนในชุมชนศาลาไม้ชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช มุ่งเน้นการเปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างหลากหลายและเข้าถึงง่าย เช่น การจัดเวทีเสวนาแบบไม่เป็นทางการ การพบปะผู้บริหารหรือผู้แทนท้องถิ่นอย่างสม่ำเสมอ รวมถึงกิจกรรมเชิงปฏิบัติการและการจำลองสถานการณ์ทางการเมืองเพื่อสร้างประสบการณ์ตรง นอกจากนี้มีการเสนอให้ใช้แรงจูงใจ เช่น เกียรติบัตร หรือชั่วโมงจิตอาสา และเปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วม เช่น การประกวดความคิดเห็นผ่านเฟซบุ๊กสำหรับวัยทำงาน การตั้งชมรมทางการเมืองในแต่ละหมู่บ้าน และการจัดค่ายการเมืองสำหรับเยาวชน โดยเน้นการเชื่อมโยงกับโรงเรียน ชุมชน และวิทยากรจากภายนอก เพื่อเปิดมุมมองใหม่และสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่นในเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมทางการเมืองหมายถึง การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและกิจกรรมทางการเมือง เพื่อเสริมสร้างประชาธิปไตยและความเข้มแข็งของสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2561) และสอดคล้องกับแนวคิดของ ญัฐพล ดวงพลพรม และกนกอร บุญมี ได้ทำการศึกษาเรื่องแนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า 1) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคามพบว่า โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ตำบลท่าสองคอน มี 3 ปัจจัยหลัก คือ 1) ปัจจัยด้านการสนใจทางการเมือง 2) ปัจจัยด้านการไปเลือกตั้ง 3) ปัจจัยด้านการเข้าร่วมด้านร่วมประชุม ฟังการหาเสียง 3) แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรี ตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม (ญัฐพล ดวงพลพรม และกนกอร บุญมี, 2563) 3) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเชิงปฏิบัติ ข้อเสนอแนะด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเชิงปฏิบัติของประชาชนในชุมชนศาลาไม้ชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช มุ่งเน้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีบทบาทอย่างแท้จริงในกระบวนการบริหารท้องถิ่น เช่น การเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการติดตามโครงการ การจัดตั้งกลุ่มเฝ้าระวังจากทุกช่วงวัย รวมถึงการให้เยาวชนมีบทบาทร่วมในกิจกรรมและการวางแผนโครงการ นอกจากนี้ยังมีการเสนอให้ใช้เทคโนโลยี เช่น ระบบแจ้งปัญหาผ่านแอป การลงทะเบียนออนไลน์ และการแสดงความคิดเห็นผ่าน Google Form เพื่ออำนวยความสะดวกและสร้างช่องทางที่ทันสมัย พร้อมทั้งสนับสนุนการมีส่วนร่วมผ่านกิจกรรม

สร้างสรรค์ เช่น “วันเสนอแนะของประชาชน” และ “ชุมชนสัญจร” ที่เปิดโอกาสให้ผู้นำท้องถิ่นพบปะประชาชนโดยตรง อีกทั้งเสนอระบบแรงจูงใจ เช่น คะแนนสะสมจากการเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินผลงานของผู้นำโดยประชาชน เพื่อส่งเสริมความโปร่งใสและสร้างแรงผลักดันในการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับแนวคิดของ ณิชามัญช์ เอี่ยมแสงจันทร์ สรุปขั้นตอนการมีส่วนร่วมเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ในกระบวนการของตัดสินใจนั้น ประการแรกสุดที่ต้องกระทำ คือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นเลือกนโยบายและประชาชนที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการไปเรื่อย ๆ ตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) องค์ประกอบของการดำเนินงานได้มาจากคำถามว่าใครจะทำประโยชน์ได้บ้าง และทำได้โดยวิธีใด เช่น การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหารงานการประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ในส่วนผลประโยชน์ทั้งปริมาณและคุณภาพยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ทั้งผลประโยชน์ทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบซึ่งเป็นประโยชน์และโทษต่อบุคคลและสังคม และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) (ณิชามัญช์ เอี่ยมแสงจันทร์, 2563)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ สรุปได้ว่า ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนว่าบางส่วนยังไม่ให้ความสำคัญเพียงพอ ทั้งการเลือกตั้ง กิจกรรมทางการเมือง และการมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติ 1) ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง อยู่ในระดับ มาก แสดงถึงความตระหนักและความสำคัญที่ประชาชนให้ต่อสิทธิหน้าที่ในระบอบประชาธิปไตย เชื่อมั่นในกระบวนการเลือกตั้ง และต้องการมีส่วนร่วมในการเลือกผู้นำท้องถิ่น 2) ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง อยู่ในระดับ มาก ประชาชนมีความกระตือรือร้น เข้าร่วมประชุม ฟังการปราศรัย และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับท้องถิ่น ปัจจัยสำคัญคือความใกล้ชิดกับผู้นำ ความโปร่งใสของหน่วยงาน และการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร 3) ด้านการมีส่วนร่วมเชิงปฏิบัติ อยู่ในระดับ ปานกลาง ประชาชนยังมีข้อจำกัดในการตรวจสอบหรือเสนอแนะทางนโยบาย เช่น การร่วมคณะกรรมการหรือติดตามงบประมาณ สาเหตุอาจมาจากการขาดความรู้เวลา หรือช่องทางที่เปิดกว้างไม่เพียงพอ จึงควรส่งเสริมการอบรม เวทีแสดงความคิดเห็น และใช้เทคโนโลยีเพื่อให้การมีส่วนร่วมสะดวกขึ้น ส่วนข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ชุมชนศาลามีชัย จังหวัดนครศรีธรรมราช มีดังนี้ 1) ด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ได้แก่ 1.1) ให้ความรู้เรื่องสิทธิและหน้าที่พลเมือง อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะกับเยาวชน 1.2) ใช้ การประชาสัมพันธ์ที่เข้าถึงได้หลายช่องทาง เช่น เสียงตามสาย โซเชียลมีเดีย คลิปสั้น 1.3) จัด กิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ เช่น เวทีประชาธิปไตย การแข่งขันคลิปวิดีโอ 2) ด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง 2.1) เปิดพื้นที่ให้ประชาชนมีส่วนร่วมที่ หลากหลายและเข้าถึงง่าย เช่น เวทีเสวนาไม่เป็นทางการ การพบปะผู้บริหาร กิจกรรมเชิงปฏิบัติการ 2.2) ใช้ แรงจูงใจ เช่น เกียรติบัตร ชำโมงจิตอาสา 2.3) เปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ มีส่วนร่วม 3) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเชิงปฏิบัติ

- ฐานเศรษฐกิจ. (2567). คำแถลงนโยบายรัฐบาล 2567 ต่อรัฐสภา 12 กันยายน 2567. เรียกใช้เมื่อ 10 มกราคม 2568 จาก <https://www.thansettakij.com/politics/606153>
- ณัฐพล ดวงพลพรม และกนกอร บุญมี. (2563). แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีตำบลท่าสองคอน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม. วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร์, 9(2), 181-191.
- ณิชาณัฐย์ เอี่ยมแสงจันทร์. (2563). การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น. นนทบุรี: สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข.
- ธเนศ วีระศิริ. (2560). การเมืองท้องถิ่นไทย: ประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธีรเดช ชุตีวรรณโสภณ. (2561). การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตการปกครองส่วนท้องถิ่น: การวิเคราะห์เชิงคุณภาพและปริมาณ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มนทกานต์ มุจนานันท์. (2567). ประสิทธิภาพการจัดการการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดชุมพร. วารสารสหวิทยาการรัฐศาสตร์, 2(2), 1-15.
- วิชญ์ เครื่องงาม. (2563). กฎหมายปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- ศศิกันต์ สุกกระ. (2563). การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งท้องถิ่น: ศึกษาเปรียบเทียบกรณีการเลือกตั้งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด กับกรณีนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลในเตา อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง. ใน สารนิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขา รัฐศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สวาท ฮาดภักดี. (2565). การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของประชาชนตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น. Journal of Roi Kaensarn Academi, 7(1), 321-335.
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2561). การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- อังสุมาลิน ปัญญาแก้ว และคณะ. (2567). ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นเทศบาลตำบลเวียงต้า อำเภอลอง จังหวัดแพร่. วารสารวิจัยและวิชาการบวรพัฒน์, 2(2), 1-15.

การส่งเสริมภาวะผู้นำท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกร
อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช*

PROMOTING LOCAL LEADERSHIP OF KHAO PHANG KRAI SUBDISTRICT
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION, HUA SAI DISTRICT,
NAKHON SI THAMMARAT PROVINCE

ภัควลัญญ์ ทองสงค์*, กันตภณ หนูทองแก้ว

Phakwalan Thongsong*, Kantaphon Nuthongkaew

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมโสกราช นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahamakut Buddhist University, Sri Thammasokarat Campus, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: supaporn.tho@student.mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ระดับภาวะผู้นำท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช และ 2) แนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ศึกษาวิจัยได้แก่ ประชากรตำบลเขาพังไกร จำนวน 6,370 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 364 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) การส่งเสริมระดับภาวะผู้นำท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำได้ดังนี้ ด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านความคิดริเริ่ม ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ด้านการบริหารจัดการ และด้านบุคลิกภาพ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดตามลำดับ และ 2) แนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช คือ ผู้นำท้องถิ่นควรปรับตัวเข้ากับสังคม รับฟังความคิดเห็น เยี่ยมเยียนประชาชนสม่ำเสมอ ผู้นำควรพัฒนาวิสัยทัศน์ ก่อให้เกิดศรัทธา มีน้ำใจ อุดมคติ ให้อภัย ไม่อิจฉา และสนับสนุนรางวัลเพื่อสร้างกำลังใจ ควรซื่อสัตย์ รับผิดชอบ ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบ ไม่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบเปิดเผย โปร่งใส ตรวจสอบได้ กระจายอำนาจ ลดขั้นตอนการทำงาน ใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่ายึดมั่นศีลธรรม และควรส่งเสริมการกำหนดนโยบาย ให้สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น เพื่อให้การบริหารงานตอบสนองคำสั่งจากส่วนกลาง และความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ทั้งนี้หากไม่เร่งสร้างกลไกส่งเสริมภาวะผู้นำท้องถิ่นอาจเผชิญความเสี่ยงด้านประสิทธิภาพของการบริหารงานได้

คำสำคัญ: การส่งเสริม, ภาวะผู้นำท้องถิ่น, การบริหารท้องถิ่น

Abstract

This research article aims to study: 1) The level of local leadership of the Khao Phang Khrai Subdistrict Administrative Organization, Hua Sai District, Nakhon Si Thammarat Province; and 2) Guidelines for promoting leadership of the Khao Phang Khrai Subdistrict Administrative Organization, Hua Sai District, Nakhon Si Thammarat Province. This is a quantitative research. The study population consisted of 6,370 residents of Khao Phang Khrai Subdistrict. The sample size was determined according to Krejcie and Morgan's table, resulting in a sample of 364 participants. The research instrument was a questionnaire. Data were analyzed using percentage, mean, and standard deviation. The research findings revealed that: 1) The overall level of promoting local leadership of the Khao Phang Khrai Subdistrict Administrative Organization was at a high level in all aspects. Ranked from highest to lowest mean scores, the aspects were: good human relations (highest), followed by initiative, morality and ethics, management, and personality (lowest), respectively. 2) Guidelines for promoting local leadership include: local leaders should adapt to society, listen to public opinions, and regularly visit the people; leaders should develop vision, foster trust, be kind, patient, forgiving, free from envy, and provide rewards to boost morale; they should be honest, responsible, abide by laws and regulations, avoid misconduct, act with transparency and accountability, decentralize authority, reduce bureaucratic procedures, use resources efficiently, uphold morality, and promote policies aligned with local contexts to ensure that administration responds both to central directives and to the needs of local communities. If mechanisms to promote local leadership are not urgently developed, there may be risks to the efficiency of local administration.

Keywords: Promotion, Local Leadership Council, Local Administration

บทนำ

ผู้นำท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของชุมชน โดยเฉพาะในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ที่ทำหน้าที่เป็นกลไกหลักในการพัฒนาท้องถิ่นให้เป็นไปตามเป้าหมาย องค์กรเหล่านี้มุ่งเน้นการกระจายอำนาจเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของตนเอง ผู้นำท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมี ภาวะผู้นำ ที่ดีเยี่ยม ซึ่งประกอบด้วยความสามารถในการสร้างวิสัยทัศน์ กระตุ้นแรงบันดาลใจ สร้างค่านิยมร่วม และพัฒนาศักยภาพของบุคลากรในองค์กรและชุมชน สอดคล้องกับ ชูวงศ์ ฉายะบุตร ได้กล่าวว่า คุณสมบัติของผู้นำที่สามารถมองปัญหาได้ รอบด้านและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ (ชูวงศ์ ฉายะบุตร, 2557)

องค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกรเป็นหน่วยงานการปกครองท้องถิ่นที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการส่วนท้องถิ่น มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยกองทุนการพัฒนาชนบท พ.ศ. 2538 และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการบริหารการพัฒนาเพื่อกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น พ.ศ. 2539 (สุนทร พุนเอยัด, 2542) โดยมีวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเพื่อกระจายอำนาจการปกครอง (Decentralization) ให้ประชาชนในท้องถิ่นระดับตำบลซึ่งเป็นเขตชนบทได้มีโอกาสเรียนรู้ การแก้ไขปัญหา และการตอบสนองความต้องการของตนเองโดยผ่านผู้นำท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน อย่างไรก็ตาม การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกร ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่สำคัญในการพัฒนาชุมชน ยังคงเผชิญกับปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ ปัญหาสำคัญประการหนึ่ง คือ ข้อจำกัดด้านทรัพยากร และ ความสามารถในการบริหารจัดการ ซึ่งส่งผลกระทบโดยตรงต่อการดำเนินงานตามตัวชี้วัดที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ซึ่งสะท้อนถึงปัญหาเชิงโครงสร้างที่การบริหารจัดการยังไม่สามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้อย่างเต็มที่ นอกจากนี้นโยบายการพัฒนาส่วนใหญ่ยังคงเป็นการพัฒนาแบบเดิม ๆ ที่ต้องรอการกำหนดจากส่วนกลาง และศักยภาพในการทำงานของบุคลากรยังคง มีจำกัด การแก้ไขปัญหาเหล่านี้จำเป็นต้องอาศัยภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นเสมือนหลักชัยขององค์กร หากผู้นำขาดความสามารถจะส่งผลให้บุคลากรขาดขวัญกำลังใจและเกิดความขัดแย้ง (ชวรงค์ ฉายะบุตร, 2557) แนวคิดการบริหารราชการแนวใหม่ตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 ได้เน้นย้ำถึงความจำเป็นที่ส่วนราชการต้องพัฒนาตนเองให้เป็น องค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ที่สามารถประยุกต์ใช้ความรู้และพัฒนาบุคลากรให้มีวิสัยทัศน์ใหม่ ๆ อยู่เสมอ (ราเชนทร์ นพณัฐวงศ์, 2561)

ถึงแม้จะมีการศึกษาที่เน้นความสำคัญของภาวะผู้นำและแนวคิดองค์กรแห่งการเรียนรู้ แต่การศึกษาที่เจาะลึกถึงผลกระทบของภาวะผู้นำต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในบริบทของข้อจำกัดด้านทรัพยากร ยังคงมีอยู่อย่างจำกัด โดยเฉพาะในกรณีศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล เขาพังไกร ซึ่งเป็นองค์กรขนาดเล็กที่มีความท้าทายเฉพาะตัว ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการวิจัยเพื่ออุดช่องว่างความรู้นี้ การวิจัยนี้จึงมุ่งหวังที่จะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของผู้นำท้องถิ่นและบุคลากร ซึ่งจะส่งผลให้องค์กรสามารถบริหารจัดการทรัพยากรได้อย่างเหมาะสมและแก้ไขปัญหาของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการภาวะผู้นำท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการส่งเสริมภาวะผู้นำท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Survey Research) สอบถามความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการส่งเสริมภาวะผู้นำท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผู้นำหมู่บ้านในเขตตำบลเขาพังไกร และพนักงานบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 6,370 คน (ข้อมูลสถิติประชากรทางการทะเบียนราษฎร ที่ว่าการอำเภอหัวไทร พฤษภาคม 2567)

1.2 กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 364 คน จากนั้นทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามคุณลักษณะเพศ อายุ รายได้ และระดับการศึกษา

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งผู้ศึกษาได้สร้างขึ้นเอง โดยอาศัย แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา โดยให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องของคำถาม นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างขนาดเล็กที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายจริง (30 คน) เพื่อหาข้อบกพร่องและหาค่าความเชื่อมั่นเบื้องต้นคำนวณค่าความเชื่อมั่นใช้โปรแกรมสถิติ SPSS นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแล้วไปใช้เก็บข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมายจริง โดย แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบสอบถามลักษณะปลายปิด (Close Ended) คำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Multiple Choices) จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำท้องถิ่นของ องค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบด้วย 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 2) ด้านความคิดริเริ่ม 3) ด้านบุคลิกภาพ 4) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม และ 5) ด้านการบริหารจัดการ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (Open-ended Form) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้แสดงข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ลักษณะของคำถามเป็นคำถามปลายเปิด

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลของการศึกษานี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ประชาชน ผู้นำหมู่บ้านในเขตตำบลเขาพังไกร และพนักงานบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกร จำนวน 364 ชุด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามแต่ละฉบับ ทั้งหมดจำนวน 364 ฉบับ กรอกรหัสแบบสอบถาม กำหนดตัวเลขแทนค่าข้อมูลในแบบสอบถามแต่ละข้อแล้วบันทึก ข้อมูลประมวลผลด้วยคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการ ดังนี้

4.1. การศึกษาข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ด้วยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ (Percent) เสนอข้อมูลเป็นตารางแสดงจำนวนร้อยละ

4.2. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม วิเคราะห์ระดับการส่งเสริมภาวะผู้นำท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายในด้านต่าง ๆ ซึ่งกำหนดตามแนวทางของ ลิเคิร์ท (Likert Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (Likert, R., 1932)

4.3. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะการแจกแจงความถี่แนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำท้องถิ่นของ องค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการวิจัย

1. ศึกษาการส่งเสริมภาวะผู้นำท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วน ตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำท้องถิ่นขององค์การบริหาร ส่วน ตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 40 ข้อ จำแนกเป็น 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดี 2) ด้านความคิดริเริ่ม 3) ด้านบุคลิกภาพ 4) ด้านคุณธรรมและจริยธรรม และ 5) ด้านการบริหารจัดการ ผู้วิจัยใช้สถิติวิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยวิเคราะห์โดยรวมและรายด้าน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการส่งเสริมภาวะผู้นำท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยรวม

ด้านที่	ภาวะผู้นำท้องถิ่น	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
1.	ด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดี	4.25	0.26	มาก	1
2.	ด้านความคิดริเริ่ม	4.23	0.28	มาก	2
3.	ด้านบุคลิกภาพ	4.21	0.26	มาก	4
4.	ด้านคุณธรรม และจริยธรรม	4.23	0.28	มาก	2
5.	ด้านการบริหารจัดการ	4.22	0.31	มาก	3
ภาพรวม		4.23	0.22	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วน ตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$) เมื่อพิจารณาราย ด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$) ค่าเฉลี่ยที่สูงในด้านนี้ สะท้อนให้เห็นว่าผู้นำใน อบต. เขาพังไกรมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชน อาจแสดงออกผ่านพฤติกรรม

ต่าง ๆ เช่นการเข้าถึงง่าย การร่วมกิจกรรมกับชุมชน รองลงมาคือ ด้านความคิดริเริ่มและด้านคุณธรรม และจริยธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$) ค่าเฉลี่ยที่สูงในสองด้านนี้แสดงว่าผู้นำมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนา และดำเนินงานด้วยความซื่อสัตย์โปร่งใส พัฒนาโครงการพัฒนาใหม่ๆ เช่นส่งเสริมการท่องเที่ยวบนเขาพังไกร ด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$) ในด้านนี้แสดงให้เห็นว่าผู้นำท้องถิ่นมีความสามารถในการวางแผนและดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ เช่นการจัดการโครงการที่ตรงตามเป้าหมาย และด้านบุคลิกภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$) บ่งชี้ว่าบุคลิกภาพของผู้นำเป็นที่ยอมรับและสร้างความน่าเชื่อถือให้กับประชาชน ซึ่งสามารถแสดงออกผ่านลักษณะท่าทางที่สงบ มั่นใจ และน่าเชื่อถือเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์วิกฤต เช่น การจัดการกับปัญหาอุทกภัย หรือภัยแล้ง

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการส่งเสริมภาวะผู้นำท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

ข้อที่	ด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดี	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
1.	ผู้นำท้องถิ่นมีการพูดจาสร้างความสัมพันธ์สื่อสารติดต่อกับบุคคลหรือหน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องด้วยกัลยาณมิตรที่ดี	4.60	0.63	มากที่สุด	2
2.	ผู้นำท้องถิ่นมีการสร้างความร่วมมือในการทำงานของชุมชน	4.70	0.52	มากที่สุด	1
3.	ผู้นำท้องถิ่นมีการให้เกียรติกันและกัน	4.16	0.53	มาก	5
4.	ผู้นำท้องถิ่นมีการแนะนำเสนอแนวคิดรับฟังคำชี้แนะจากบุคคลอื่น ๆ	4.08	0.47	มาก	7
5.	ผู้นำท้องถิ่นมีการปรับปรุงแก้ไขในส่วนผิดพลาดของตนเองอย่างมีเหตุผล	3.77	0.66	มาก	8
6.	ผู้นำท้องถิ่นมีกระบวนการบริหารงานร่วมกับบุคคลในชุมชน	4.10	0.71	มาก	6
7.	ผู้นำท้องถิ่นมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีเสมอกับบุคคลในชุมชนและบุคคลทั่วไป	4.27	0.68	มาก	4
8.	ผู้นำท้องถิ่นมีการช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและทำงานร่วมกับผู้อื่น หน่วยงานต่าง ๆ จนงานนั้นบรรลุเป้าหมาย	4.28	0.62	มาก	3
รวม		4.25	0.26	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ภาวะผู้นำท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.25$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้นำท้องถิ่นมีการสร้างความร่วมมือในการทำงานของชุมชน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.70$) รองลงมา คือ ผู้นำท้องถิ่นมีการพูดจาสร้างความสัมพันธ์สื่อสารติดต่อกับบุคคลหรือหน่วยงาน ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องด้วยกัลยาณมิตรที่ดี อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$) ผู้นำท้องถิ่นมีการช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนและทำงานร่วมกับผู้อื่น หน่วยงานต่าง ๆ จนงานนั้นบรรลุเป้าหมาย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$) ผู้นำท้องถิ่นมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีเสมอกับบุคคลในชุมชนและบุคคลทั่วไป อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) ผู้นำท้องถิ่นมีการให้เกียรติกันและกัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$) ผู้นำท้องถิ่นมีกระบวนการบริหารงานร่วมกับบุคคลในชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) ผู้นำท้องถิ่นมีการแนะนำเสนอแนวคิดรับฟังคำชี้แนะ จากบุคคลอื่น ๆ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ผู้นำท้องถิ่นมีการปรับปรุงแก้ไข ในส่วนผิดพลาดของตนเองอย่างมีเหตุผลอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.77$) ตามลำดับ

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการส่งเสริมภาวะผู้นำท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านความคิดริเริ่ม

ข้อที่	ด้านความคิดริเริ่ม	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
1.	ผู้นำท้องถิ่นมีทักษะทางความคิด	4.53	0.66	มากที่สุด	2
2.	ผู้นำท้องถิ่นมีความกล้าที่จะคิดนอกกรอบจากเดิมที่เป็นอยู่	4.59	0.60	มากที่สุด	1
3.	ผู้นำท้องถิ่นมีกระบวนการใหม่ ที่สร้างประโยชน์แก่ตนเองและสังคม	4.19	0.61	มาก	5
4.	ผู้นำท้องถิ่นมีความคิดใหม่ที่เป็นที่ยอมรับของคนต่าง ๆ ในสังคม	4.06	0.53	มาก	6
5.	ผู้นำท้องถิ่นมีความคิดที่ไม่ก่อความเดือดร้อน	3.85	0.71	มาก	8
6.	ผู้นำท้องถิ่นมีการปรับตัวต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงและท้าทายมากขึ้น	4.06	0.70	มาก	7
7.	ผู้นำท้องถิ่นมีการใช้โอกาสมิอย่างมีประสิทธิภาพ	4.26	0.70	มาก	4
8.	ผู้นำท้องถิ่นมีการสร้างสรรค์โอกาสหรือแสวงหาซึ่งโอกาสในการพัฒนาชุมชน	4.30	0.62	มาก	3
รวม		4.23	0.28	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านความคิดริเริ่ม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$) เมื่อพิจารณาเป็น รายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้นำท้องถิ่นมีความกล้าที่จะคิดนอกกรอบจากเดิมที่เป็นอยู่ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$) รองลงมา คือ ผู้นำท้องถิ่นมีทักษะทางความคิด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.53$) ผู้นำท้องถิ่นมีการสร้างสรรค์โอกาสหรือแสวงหาซึ่งโอกาสในการพัฒนาชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.30$) ผู้นำท้องถิ่นมีการใช้โอกาสมิอย่างมีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.26$) ผู้นำท้องถิ่นมีกระบวนการใหม่ ที่สร้างประโยชน์แก่ตนเองและสังคม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$) ผู้นำท้องถิ่นมีความคิดใหม่ที่เป็นที่ยอมรับของคนต่าง ๆ ในสังคม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) ผู้นำท้องถิ่นมีการปรับตัวต่อสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงและท้าทายมากขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้นำท้องถิ่น มีความคิดที่ไม่ก่อความเดือดร้อน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการส่งเสริมภาวะผู้นำท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านบุคลิกภาพ

ข้อที่	ด้านบุคลิกภาพ	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
1.	ผู้นำท้องถิ่นมีความเชื่อมั่นในตนเอง	4.51	0.69	มากที่สุด	2
2.	ผู้นำท้องถิ่นมีลักษณะเด่นเหนือบุคคลอื่น	4.57	0.59	มากที่สุด	1
3.	ผู้นำท้องถิ่นมีความกล้าแสดงออก	4.23	0.63	มาก	3
4.	ผู้นำท้องถิ่นมีความมั่นคงทางอารมณ์	4.11	0.53	มาก	8
5.	ผู้นำท้องถิ่นมีเสน่ห์ในหน้าตาสดใสมั่นแยม	3.90	0.68	มาก	10
6.	ผู้นำท้องถิ่นเป็นคนอบอุ่น	4.09	0.74	มาก	9
7.	ผู้นำท้องถิ่นสามารถปรับตัวได้ดี	4.12	0.69	มาก	7
8.	ผู้นำท้องถิ่นสามารถควบคุมตนเองได้ดี	4.21	0.59	มาก	4
9.	ผู้นำท้องถิ่นมีความกล้าหาญ กล้าที่จะยืนหยัด ยึด มั่นในสิ่งที่ถูกต้อง	4.21	0.63	มาก	5
10.	ผู้นำท้องถิ่นมีความคิดสร้างสรรค์	4.17	0.66	มาก	6
รวม		4.21	0.26	มาก	

จากตารางที่ 4 พบว่า ภาวะผู้นำท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านบุคลิกภาพ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$) เมื่อพิจารณา เป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้นำท้องถิ่นมีลักษณะเด่นเหนือบุคคลอื่น อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.57$) รองลงมา คือ ผู้นำท้องถิ่นมีความเชื่อมั่นในตนเองอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$) ผู้นำท้องถิ่น มีความกล้าแสดงออก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$) ผู้นำท้องถิ่นสามารถควบคุมตนเองได้ดี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$) ผู้นำท้องถิ่นมีความกล้าหาญ กล้าที่จะยืนหยัด ยึด มั่นในสิ่งที่ถูกต้องอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$) ผู้นำท้องถิ่นมีความคิดสร้างสรรค์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$) ผู้นำท้องถิ่นมีความสามารถปรับตัวได้ดี อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$) ผู้นำท้องถิ่นมีความมั่นคงทางอารมณ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) ผู้นำท้องถิ่นเป็นคนอบอุ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้นำท้องถิ่นมีเสน่ห์ในหน้าตาสดใส ยิ้มแย้ม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาวะผู้นำท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านคุณธรรม และจริยธรรม

ข้อที่	ด้านคุณธรรม และจริยธรรม	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
1.	ผู้นำท้องถิ่นมีพฤติกรรม กระบวนการ หรือวิธีการต่าง ๆ ของผู้นำที่แสดงออกถึง ค่านิยมคุณธรรมและจริยธรรมของตนเอง	4.56	0.65	มากที่สุด	2
2.	ผู้นำท้องถิ่นมีอุดมการณ์ เพื่อส่วนรวม	4.62	0.60	มากที่สุด	1
3.	ผู้นำท้องถิ่นมีการให้บริการที่ดีต่อส่วนรวม	4.21	0.57	มาก	3
4.	ผู้นำท้องถิ่นมีการคำนึงถึงประโยชน์ขององค์กรและสังคมส่วนรวมเป็นหลัก	4.08	0.53	มาก	6
5.	ผู้นำท้องถิ่นมีความสามารถจูงใจให้ผู้ตามคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมขององค์กรเป็นหลัก	3.85	0.69	มาก	7
6.	ผู้นำท้องถิ่นมีความสามารถการดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้	4.10	0.72	มาก	5
7.	ผู้นำท้องถิ่นมีความยุติธรรมในการตัดสินความขัดแย้งที่เกิดขึ้น	4.20	0.64	มาก	4
รวม		4.23	0.28	มาก	

จากตารางที่ 5 พบว่า ภาวะผู้นำท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านคุณธรรม และจริยธรรมภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้นำท้องถิ่นมีอุดมการณ์เพื่อส่วนรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.62$) รองลงมา คือ ผู้นำท้องถิ่นมีพฤติกรรม กระบวนการ หรือวิธีการต่าง ๆ ของผู้นำที่แสดงออกถึง ค่านิยมคุณธรรมและจริยธรรมของตนเอง อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$) ผู้นำท้องถิ่นมีการให้บริการที่ดี ต่อส่วนรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.21$) ผู้นำท้องถิ่นมีความยุติธรรมในการตัดสินความขัดแย้งที่เกิดขึ้น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.20$) ผู้นำท้องถิ่นมีความสามารถการดำเนินงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.10$) ผู้นำท้องถิ่นมีการคำนึงถึงประโยชน์ขององค์กรและสังคมส่วนรวมเป็นหลัก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้นำท้องถิ่นมีความสามารถจูงใจให้ผู้ตามคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมขององค์กรเป็นหลัก อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.85$) ตามลำดับ

ตารางที่ 6 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาวะผู้นำท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการบริหารจัดการ

ข้อที่	ด้านการบริหารจัดการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลค่า	อันดับ
1.	ผู้นำท้องถิ่นมีความสามารถส่วนบุคคลในการใช้ศาสตร์และศิลป์ในการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีในชุมชน	4.49	0.69	มาก	2
2.	ผู้นำท้องถิ่นมีความสามารถส่วนบุคคลในการใช้ศาสตร์และศิลป์ในการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ที่ได้รับมาอย่างคุ้มค่า	4.55	0.64	มากที่สุด	1
3.	ผู้นำท้องถิ่นมีการวางแผนในการทำงานที่ชัดเจน	4.15	0.55	มาก	5
4.	ผู้นำท้องถิ่นมีนโยบายที่โดดเด่นในการบริหารชุมชน	4.08	0.56	มาก	6
5.	ผู้นำท้องถิ่นได้รับความร่วมมือจากทั้งภาครัฐและเอกชน	3.84	0.71	มาก	7
6.	ผู้นำท้องถิ่นมีการเปิดโอกาสซึ่งการตรวจสอบทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งคนในท้องถิ่น	4.17	0.72	มาก	4
7.	ผู้นำท้องถิ่นมีการบริหารจัดการที่ดีจนส่งผลให้ชุมชนนั้นได้รับผลประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ	4.27	0.64	มาก	3
รวม		4.22	0.31	มาก	

จากตารางที่ 6 พบว่า ภาวะผู้นำท้องถิ่น ขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการบริหารจัดการ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผู้นำท้องถิ่นมีความสามารถส่วนบุคคลในการใช้ศาสตร์และศิลป์ในการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ที่ได้รับมาอย่างคุ้มค่า อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$) รองลงมา คือผู้นำท้องถิ่น มีความสามารถส่วนบุคคลในการใช้ศาสตร์และศิลป์ในการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีในชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.49$) ผู้นำท้องถิ่นมีการบริหารจัดการที่ดีจนส่งผลให้ชุมชนนั้นได้รับผลประโยชน์อย่าง มีประสิทธิภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.27$) ผู้นำท้องถิ่นมีการเปิดโอกาส ซึ่งการตรวจสอบทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งคนในท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$) ผู้นำท้องถิ่นมีการวางแผนในการทำงานที่ชัดเจน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.15$) ผู้นำท้องถิ่นมีนโยบายที่โดดเด่นในการบริหารชุมชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.08$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ผู้นำท้องถิ่นได้รับความร่วมมือจากทั้งภาครัฐและเอกชน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) ตามลำดับ

2. ศึกษาแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช มุ่งเน้นการพัฒนาผู้นำในหลายมิติ เพื่อให้สามารถบริหารจัดการและนำพาชุมชนไปสู่ความเจริญก้าวหน้าได้อย่างยั่งยืน โดยแนวทางดังกล่าวสามารถสรุปได้เป็นความเรียงดังนี้

การพัฒนาด้านมนุษยสัมพันธ์ ถือเป็นรากฐานสำคัญของผู้นำที่ดี ผู้นำควรปรับตัวให้เข้ากับสังคม มีความเป็นกันเองกับประชาชนทุกระดับ ไม่ถือตัว และให้เกียรติซึ่งกันและกันอย่างเสมอภาค การเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมอย่างสม่ำเสมอ และการพบปะเยี่ยมเยียนประชาชนจะช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและสร้างความไว้วางใจ นอกจากนี้ การยอมรับและรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นยังเป็นหัวใจสำคัญของการทำงานร่วมกัน

ด้านความคิดสร้างสรรค์และริเริ่ม ผู้นำจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล สามารถค้นหาและปรับปรุงแนวทางใหม่ ๆ ในการพัฒนาองค์กรและชุมชนให้ตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่น การนำความรู้และเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้ในการวางแผนจะช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น การกระจายอำนาจและการมอบหมายงานอย่างเหมาะสมจะช่วยลดความอึดอัดและเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้แสดงศักยภาพ นอกจากนี้ การสร้างขวัญและกำลังใจให้กับทีมงานผ่านการชื่นชมหรือให้รางวัลยังเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้เกิดการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข

ด้านบุคลิกภาพ ผู้นำควรมีความเชื่อมั่นในตนเองและแสดงออกอย่างเหมาะสม มีความกระตือรือร้นและสุขุมรอบคอบในเวลาเดียวกัน การพูดจาสุภาพ การแต่งกายที่สะอาดเรียบร้อย และการอ่อนน้อมถ่อมตนกับทุกคน จะช่วยสร้างความน่าเชื่อถือและเป็นที่ยอมรับในสังคม นอกจากนี้ การมีอารมณ์ที่มั่นคงและยิ้มแย้มแจ่มใสจะช่วยให้ผู้นำสามารถปรับตัวเข้ากับชุมชนได้อย่างง่ายดาย

ด้านคุณธรรมและจริยธรรม เป็นคุณสมบัติที่ขาดไม่ได้ ผู้นำต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและมีความรับผิดชอบ ไม่แสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบและไม่นำทรัพย์สินของราชการไปใช้ส่วนตัว การทำงานต้องมีความเปิดเผยและโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ โดยการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง นอกจากนี้ การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพ รวมถึงการยึดมั่นในศีลธรรมจะเป็นตัวอย่างที่ดีแก่บุคลากรในองค์กร

ด้านการบริหารจัดการ ผู้นำควรเน้นการบริหารงานที่ไม่ได้เพียงแค่รับคำสั่งจากส่วนกลาง แต่ต้องสร้างนโยบายที่สอดคล้องกับบริบทของท้องถิ่นอย่างแท้จริง การใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่และการกระจายอำนาจในการตัดสินใจจะช่วยลดขั้นตอนการทำงานและเพิ่มความคล่องตัวในการดำเนินงาน ทั้งหมดนี้จะนำไปสู่การทำงานที่มีประสิทธิภาพและบรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

อภิปรายผล

ผลการศึกษาพบว่า

1. การส่งเสริมภาวะผู้นำท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกร อำเภอ หัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยผู้นำมีคุณลักษณะเด่นในหลายด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาหลายฉบับ ได้แก่ ด้านมนุษยสัมพันธ์ พบว่า อยู่ในระดับมาก ผู้นำมีการสร้างความร่วมมือและสื่อสารอย่างต่อเนื่องกับชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆ ช่วยเหลือกิจกรรม และให้เกียรติซึ่งกันและกัน สอดคล้องกับ พระชินนพงศ์ วชิรญาณ และคณะ, ธนาวุฒิ บุญญานุสนธิ์ และคณะ ได้กล่าวว่าภาวะผู้นำด้านมนุษยสัมพันธ์อยู่ในระดับสูงเช่นกัน ด้านความคิดริเริ่ม พบว่าอยู่ในระดับมาก ผู้นำมีความกล้าคิดนอกกรอบ มีทักษะการสร้างสรรค์โอกาสใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาชุมชน (พระชินนพงศ์ วชิรญาณ และคณะ, 2567); (ธนาวุฒิ บุญญานุสนธิ์ และคณะ, 2567) และมีแนวคิดที่ได้รับการยอมรับจากคนในสังคม สอดคล้องกับ เมธินี อินทร์บัว และคณะ, อีระชัย เทพนอก ได้กล่าวว่าความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์และปัญญาในการพัฒนาท้องถิ่น ด้านบุคลิกภาพ พบว่า อยู่ในระดับมาก ผู้นำมีความมั่นใจในตนเอง กล้าแสดงออก ยึดมั่นในสิ่งที่ถูกต้อง มีความสามารถในการปรับตัวและควบคุมอารมณ์ อีกทั้งยังมีบุคลิกที่สดใสเป็นมิตร (เมธินี อินทร์บัว และคณะ, 2564); (อีระชัย เทพนอก, 2565) สอดคล้องกับ พระชินน

พงศ์ วชิรญาณ และคณะ, พระปลัดเอกชัย จนทโชโต (คงชีวะ) และคณะ ได้กล่าวว่า คุณลักษณะผู้นำทางการเมืองอยู่ในระดับสูงเช่นกัน ด้านคุณธรรม และจริยธรรม พบว่า อยู่ในระดับมาก ผู้นำมีอุดมการณ์เพื่อส่วนรวม ให้บริการอย่างเป็นธรรม และคำนึงถึงประโยชน์ขององค์กรและสังคมเป็นหลัก (พระชินนพงศ์ วชิรญาณ และคณะ, 2567); (พระปลัดเอกชัย จนทโชโต (คงชีวะ) และคณะ, 2566) สอดคล้องกับ อีระชัย เทพนอก, พระชินนพงศ์ วชิรญาณ และคณะ ได้กล่าวว่า ด้านความซื่อสัตย์และคุณธรรมอยู่ในระดับสูง ด้านการบริหารจัดการ พบว่าอยู่ในระดับมาก ผู้นำมีความสามารถในการจัดสรรทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่า มีการบริหารจัดการที่ดี มีการวางแผนงานที่ชัดเจน และได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน (อีระชัย เทพนอก, 2565); (พระชินนพงศ์ วชิรญาณ และคณะ, 2567) โดยสรุปแล้ว ผลการวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าภาวะผู้นำของ อบต.เขาพังไกร โดยรวมอยู่ในเกณฑ์ดีมาก ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. แนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช จากการศึกษาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำให้ดียิ่งขึ้นไปอีก ดังนี้ ด้านมนุษยสัมพันธ์ ควรส่งเสริมให้ผู้นำรักษาความเป็นกันเอง พบปะเยี่ยมเยียนประชาชนอย่างสม่ำเสมอ และยอมรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่าย เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่งกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง ด้านความคิดริเริ่ม ควรพัฒนายุทธศาสตร์ของผู้นำให้กว้างไกลยิ่งขึ้น สร้างความศรัทธา และส่งเสริมให้มีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจ โดยไม่กลัวว่าผู้อื่นจะเก่งกว่า เพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ให้กับชุมชน ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ควรเน้นการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและมีความรับผิดชอบอย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งส่งเสริมให้มีการตรวจสอบอย่างโปร่งใส และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า เพื่อให้ประชาชนเกิดความไว้วางใจและศรัทธา ด้านการบริหารจัดการ ควรส่งเสริมให้ผู้นำบริหารงานโดยเน้นการสร้างนโยบายที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่นมากขึ้น ควบคู่ไปกับการรับฟังคำสั่งจากส่วนกลาง เพื่อให้การพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืนและตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง ด้านบุคลิกภาพ ควรส่งเสริมให้ผู้นำรักษารูปลักษณ์ที่สง่างาม แต่งกายเรียบร้อย และมีอัธยาศัยที่ดี ยิ้มแย้มแจ่มใส เพื่อเป็นที่น่าเชื่อถือและเข้าถึงได้ง่ายสำหรับประชาชนทุกคน

ข้อเสนอแนะเหล่านี้มีเป้าหมายเพื่อนำจุดแข็งที่มีอยู่แล้วของผู้นำมาพัฒนาต่อยอด และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานให้ดียิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์สูงสุดของชุมชนในระยะยาว

องค์ความรู้ใหม่

จากข้อมูลงานวิจัยและข้อเสนอแนะองค์ความรู้ใหม่ (New Body of Knowledge) ที่สามารถนำไปต่อยอดและประยุกต์ใช้เพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำท้องถิ่นได้อย่างเป็นรูปธรรมและยั่งยืน โดยเน้นการผสมผสานทฤษฎีเข้ากับการปฏิบัติจริง ดังนี้ “โมเดลผู้นำชุมชนสู่ความเป็นเลิศ (ELC)” องค์ความรู้ใหม่นี้มุ่งเน้นการพัฒนาภาวะผู้นำท้องถิ่นอย่างครบวงจร โดยอิงจากจุดแข็งและจุดอ่อนที่พบในงานวิจัย และผสมผสานกับแนวคิดสมัยใหม่ที่เน้นการปฏิบัติจริงและการสร้างเครือข่าย โมเดล ELC หรือ “โมเดลผู้นำชุมชนสู่ความเป็นเลิศ” (Excellent Leadership Community Model) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก ที่เชื่อมโยงและส่งเสริม ซึ่งกันและกัน ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำแบบสะท้อนคิด (Reflective Leadership) องค์ความรู้ใหม่นี้มุ่งเน้นการพัฒนาผู้นำจากภายในสู่ภายนอก โดยเชื่อมโยงกับปัญหาด้านมนุษยสัมพันธ์และบุคลิกภาพที่ผู้นำยังขาดการตระหนักรู้ และยอมรับข้อผิดพลาดของ

ตนเอง แนวคิดหลัก: ผู้นำที่แท้จริงต้องรู้จักตนเองอย่างลึกซึ้ง สามารถสะท้อนคิดถึงการกระทำและผลกระทบที่เกิดขึ้น การยอมรับข้อผิดพลาด ไม่ใช่เรื่องของความอ่อนแอ แต่เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาตนเอง 2) ภาวะผู้นำแบบนักสื่อสารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Communicator Leadership) องค์ความรู้นี้มุ่งเน้นการเสริมสร้างทักษะการสื่อสารที่ยังเป็นจุดอ่อนของผู้นำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการชี้แจงและโน้มน้าวใจผู้อื่น แนวคิดหลัก: ผู้นำต้องมีความสามารถในการ สื่อสารวิสัยทัศน์ และแนวคิดอย่างชัดเจน และน่าเชื่อถือ เพื่อจูงใจให้ผู้ตามและทุกภาคส่วนเห็นคุณค่าและอยากมีส่วนร่วม การสื่อสารที่ดีต้องไม่เพียงแค่ “พูดให้ฟัง” แต่ต้อง “พูดให้เข้าใจ” และ “พูดให้เกิดการเปลี่ยนแปลง” และ 3) ภาวะผู้นำแบบผู้ประสานพลังชุมชน (Community Catalyst Leadership) องค์ความรู้นี้มุ่งเน้นการสร้างความร่วมมือและส่งเสริมให้ทุกคนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม โดยเชื่อมโยงกับปัญหาด้านการจูงใจและการได้รับความร่วมมือจากภาคส่วนต่าง ๆ การบูรณาการองค์ความรู้ทั้ง 3 ด้านนี้ จะช่วยให้ อบต. เขาพังไกรสามารถพัฒนาผู้นำท้องถิ่นให้มีศักยภาพที่ รอบด้านซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาที่พบในงานวิจัยได้อย่างเป็นระบบและยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

บทความนี้เป็นวิจัยเชิงปริมาณ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากประชาชน ผู้นำหมู่บ้านในเขตตำบล เขาพังไกร และพนักงานบุคลากรในองค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้ 1) ระดับการส่งเสริมภาวะผู้นำท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 5 ด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และ 2) ข้อเสนอแนะแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลเขาพังไกร อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช ในด้านมนุษยสัมพันธ์ ผู้นำท้องถิ่นยังขาดการปรับปรุงแก้ไขข้อผิดพลาดของตนเองอย่างมีเหตุผล ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการส่งเสริมการตระหนักรู้และพัฒนาตนเองผ่านการอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและเอื้อต่อความร่วมมือ สำหรับด้านความคิดริเริ่ม พบว่าผู้นำมีความคิดสร้างสรรค์ที่ไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อชุมชน แต่ยังขาดความสามารถในการชี้แจงและสื่อสารอย่างชัดเจน จึงควรมีการส่งเสริมให้ผู้นำอธิบายข้อดีและข้อเสียของความคิดของตนเอง รวมถึงการประชุมร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอย่างสม่ำเสมอ เพื่อสร้างความเข้าใจร่วมกัน ด้านคุณธรรมและจริยธรรม ผู้นำยังมีข้อจำกัดในการจูงใจให้ผู้ตามคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน จึงควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและความตระหนักรู้ เพื่อให้ชุมชนเห็นความสำคัญของส่วนรวมเป็นหลักด้าน การบริหารจัดการ พบว่าผู้นำยังได้รับความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชนในระดับน้อย จึงควรส่งเสริมกิจกรรมที่สร้างความสัมพันธ์อย่างเป็นกันเอง เช่น โครงการร่วมมือพิเศษ หรือกิจกรรมนอกสถานที่ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกันของทุกภาคส่วนให้ดีขึ้น สุดท้าย ด้านบุคลิกภาพ ประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือการมีเสน่ห์จากใบหน้าสดใสนุ่มนวล ซึ่งส่งผลต่อบรรยากาศการทำงาน ดังนั้นองค์กรฯ ควรสร้างวัฒนธรรมที่เป็นมิตรและจัดอบรมเพื่อพัฒนาการแสดงออกทางสีหน้าและการยิ้มแย้ม เพื่อให้บรรยากาศการทำงานเปิดกว้างต่อการซักถามและความร่วมมือมากขึ้น การวิจัยในอนาคตควรนำไปสู่การพัฒนาและทดลองใช้โปรแกรมส่งเสริมภาวะผู้นำที่ออกแบบมาโดยเฉพาะเพื่อแก้ปัญหาที่พบ เช่น ด้านมนุษยสัมพันธ์ อาจจะออกแบบโปรแกรมอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นการฝึกทักษะการรับฟังและการยอมรับข้อผิดพลาด

(เช่น การทำกิจกรรม Role-playing หรือ Case Study) จากนั้นติดตามผลและประเมินว่าโปรแกรมดังกล่าวช่วยให้ผู้นำปรับปรุงพฤติกรรมได้จริงหรือไม่

เอกสารอ้างอิง

- ชวงค์ ฉายะบุตร. (2557). การปกครองท้องถิ่นไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิมพ์การพิมพ์.
- ธนาวุฒิ บุญญานุสนธิ์ และคณะ. (2567). การมีส่วนร่วมของประชาชนและภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดชัยภูมิ. วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 18(1), 112-127.
- ธีระชัย เทพนอก. (2565). ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ส่งผลต่อการพัฒนาท้องถิ่นในจังหวัดนครราชสีมา. วารสารมหาวิทยาลัยนครราชสีมา, 9(8), 309-326.
- พระชินูปงศ์ วชิรญาณโณ และคณะ. (2567). การส่งเสริมภาวะผู้นำนักการเมืองท้องถิ่นตามหลักพุทธธรรมสำหรับนักการเมืองท้องถิ่นในอำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา. Journal of Buddhist Sociology, 9(2), 80-93.
- พระปลัดเอกชัย จันทโชโต (คงชีวะ) และคณะ. (2566). พุทธบูรณาการเพื่อส่งเสริมภาวะผู้นำของนักการเมืองท้องถิ่น จังหวัดสระบุรี. วารสารพุทธนวัตกรรม และการจัดการ, 6(3), 113-124.
- เมธินี อินทร์บัว และคณะ. (2564). การจัดการทรัพยากรมนุษย์หัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนองค์กรยุคปัจจุบัน. Journal of Modern Learning Development, 6(5), 341-350.
- ราเชนทร์ นพณัฐวงศ์. (2561). ภาวะผู้นำในการบริหารงานในส่วนท้องถิ่นศึกษา: กรณีศึกษา: องค์การ บริหารส่วนตำบลแห่งหนึ่ง ในจังหวัดปทุมธานี. วารสารการเมืองการบริหารและกฎหมาย, 10(3), 139-156.
- สุนทร พูนเอียด. (2542). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ในการบริหารการพัฒนา. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. Archives of Psychology, 22(140), 1-55.

การประยุกต์เศรษฐศาสตร์วัฒนธรรมผ่าน Soft Power เพื่อสร้างอุปสงค์สินค้า วัฒนธรรมท้องถิ่นชุมชนเมืองเก่าบ้านดอน*

CULTURAL ECONOMICS AND SOFT POWER IN CREATING DEMAND FOR LOCAL CULTURAL PRODUCTS A CASE STUDY OF BAN DON OLD TOWN

มนาลี ศรีเปารยะ เพ็ญพงษ์¹, ณัชชารีย์ ทวีหิรัญรัฐกิจ², พิจิตรา แก้วพิชัย³

Manolee Sriporaya Penpong¹, Natcharee Thawihiranratchakit², Pijitra Kaewpichai³

¹สาขาวิชาเศรษฐกิจดิจิทัล คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

¹Department of Digital Economy, Faculty of Management Science, Surat Thani Rajabhat University, Surat Thani, Thailand

²สาขาวิชาธุรกิจเกษตร คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

²Department of Agricultural Business, Faculty of Management Science, Surat Thani Rajabhat University, Surat Thani, Thailand

³สาขาวิชาการเงินและการลงทุน คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี สุราษฎร์ธานี ประเทศไทย

³Department of Finance and Investment, Faculty of Management Science, Surat Thani Rajabhat University, Surat Thani, Thailand

*Corresponding author E-mail: manolee.sri@sru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคและอุปสงค์ของผู้บริโภคต่อสินค้าวัฒนธรรม และ 2) เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้เศรษฐศาสตร์วัฒนธรรมผ่าน Soft Power ในการสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ การวิจัยเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยการวิจัยเชิงปริมาณใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นนักท่องเที่ยว จำนวน 400 คน วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างตามสะดวก เครื่องมือเป็นแบบสอบถามมีดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไป ทุกข้อคำถาม โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม 2) เศรษฐศาสตร์พฤติกรรมและอุปสงค์ผู้บริโภคทางวัฒนธรรม 3) แนวทางการพัฒนาสินค้าและบริการทางวัฒนธรรม สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความถดถอยโลจิสต์ และการวิจัยเชิงคุณภาพข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อย ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและส่วนร่วมในการส่งเสริม ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการ ภาคประชาสังคม กลุ่มเยาวชนในพื้นที่ จำนวน 10 คน เพื่อวิเคราะห์เชิงลึกถึงมุมมอง ประสพการณ์ และแนวทางการขับเคลื่อนศักยภาพทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยใช้กรอบการวิเคราะห์ SWOT ผลการวิจัย พบว่า อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีโอกาสตัดสินใจซื้อมากกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพอื่น ประมาณ 0.88 เท่า ผู้ที่เลือกซื้อเมื่อเพิ่มปริมาณการซื้อประมาณร้อยละ 10 มีโอกาสตัดสินใจซื้อมากกว่าผู้ที่มีพฤติกรรมอื่น ประมาณ 0.10 เท่า การรับรู้ผ่านแอปพลิเคชันท่องเที่ยว มีโอกาสตัดสินใจซื้อมากกว่าผู้ที่รับรู้จากสื่ออื่น ประมาณ 0.66 เท่า และผลการประชุมกลุ่มย่อย แนวทางประยุกต์เพื่อความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ มุ่งเน้นการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและสังคมตามกรอบเศรษฐศาสตร์วัฒนธรรม และการออกแบบกลยุทธ์การตลาดให้ความสำคัญกับผู้บริโภคผ่านการใช้สื่อดิจิทัล พัฒนา

กิจกรรมและเทศกาลเชิงวัฒนธรรม ผลิตภัณฑ์ร่วมสมัย และการจัดกิจกรรมพิเศษกระตุ้นการกลับมาเยือนซ้ำ พร้อมทั้งพัฒนาระบบรองรับนักท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: เศรษฐศาสตร์วัฒนธรรม, สุราษฎร์ธานี, อุปสงค์, ชุมชนเมืองเก่าบ้านดอน, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Abstract

This research aimed to 1) study consumer behavior and consumer demand for cultural products, and 2) study approaches to applying cultural economics through soft power to create economic sustainability. This mixed-method research utilized a quantitative approach, employing 400 tourists as a sample. Convenience sampling was used to select the sample. The questionnaire was administered with a consistency index of at least 0.80 for all questions. The questionnaire was divided into three sections: 1) Respondent Information, 2) Behavioral Economics and Cultural Consumer Demand, and 3) Guidelines for the Development of Cultural Goods and Services. The statistics used were frequency, percentage, mean, and standard deviation. Logit regression analysis was used. Qualitative research was conducted using focus group discussions with 10 key actors and participants in the promotion, including local leaders, entrepreneurs, civil society groups, and local youth. This study aimed to analyze their perspectives, experiences, and approaches to driving the cultural potential of the community using a SWOT analysis framework. The results revealed that private company employees were approximately 0.88 times more likely to make a purchase than those in other professions. Those who purchased products when their purchase volume increased by approximately 10 percent were approximately 0.10 times more likely to make a purchase than those with other behaviors. Perception via Travel Applications They are about 0.66 times more likely to make a purchase decision than those who know about it from other media. And the results of the focus group meeting, applied approaches for economic sustainability, focus on creating added economic and social value according to the cultural economics framework and designing marketing strategies that give importance to consumers through the use of digital media, developing cultural activities and festivals, contemporary products, and organizing special events to stimulate repeat visits, along with developing an efficient tourist support system.

Keywords: Cultural Economics, Surat Thani, Demand, Ban Don Old Town Community, Cultural Tourism

บทนำ

รัฐบาลไทยให้ความสำคัญกับ Soft Power ในฐานะเครื่องมือสำคัญในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในภาคการท่องเที่ยว อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ และการส่งออก ทั้งนี้ จากการจัดอันดับ Global Soft Power Index 2022 ประเทศไทยอยู่ในอันดับที่ 35 จาก 120 ประเทศทั่วโลก และอยู่อันดับที่ 6 ในเอเชีย รองจากจีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ สิงคโปร์ และอินเดีย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงศักยภาพด้านวัฒนธรรมที่แข็งแกร่งของไทย รวมถึงมูลค่าอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ณ สิ้นปี 2560 มีมูลค่า 1.4 ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 9.1 ของ ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) (ศูนย์บริการวิชาการเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2562) แต่ยังคงต้องการการพัฒนาเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับสากล รัฐบาลจึงมีนโยบายส่งเสริม และให้ความสำคัญกับ Soft Power ในฐานะเครื่องมือสำคัญสำหรับการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในภาคการท่องเที่ยว อุตสาหกรรมสร้างสรรค์ และการส่งออก ผ่านนโยบายต่างๆ แม้ว่านโยบายระดับชาติจะมีความชัดเจน แต่การนำไปปฏิบัติในระดับท้องถิ่นยังคงเป็นความท้าทายที่สำคัญ เนื่องจากขาดความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคและแนวโน้มของตลาดโลก รวมถึงการขาดแนวทางการวิเคราะห์มูลค่าเพิ่มของสินค้า วัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ตอบโจทย์ความต้องการของตลาดได้อย่างแท้จริง (กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ, 2565) อย่างไรก็ตาม การต่อยอด Soft Power ของไทยยังต้องอาศัยความคิดสร้างสรรค์และเทคโนโลยี ในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและปรับตัวให้สอดคล้องกับแนวโน้มของตลาดโลก แม้ว่าจะมีนโยบายส่งเสริม Soft Power ในระดับชาติดังกล่าว แต่การนำไปประยุกต์ใช้ในระดับชุมชนท้องถิ่นยังมีข้อจำกัด โดยเฉพาะการขาดความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภคและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการทางวัฒนธรรม รวมถึงการขาดแนวทางการวิเคราะห์มูลค่าเพิ่มของสินค้าวัฒนธรรมอย่างเป็นระบบ

ชุมชนเมืองเก่าบ้านดอน ซึ่งตั้งอยู่ในเขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี เป็นชุมชนดั้งเดิมริมแม่น้ำตาปีที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ การคมนาคม และวัฒนธรรมมาแต่โบราณ การตั้งถิ่นฐานบริเวณนี้มีความเชื่อมโยงกับกิจกรรมการค้าและชนหลายกลุ่มชาติพันธุ์ ส่งผลให้เกิดลักษณะของชุมชนพหุวัฒนธรรมที่มีพลวัตทางเศรษฐกิจ และวัฒนธรรมสูง ที่มีพลวัตทางเศรษฐกิจและวัฒนธรรมในอดีตและปัจจุบัน ชุมชนเมืองเก่าบ้านดอน (ชุมชนตาปี และชุมชนหน้าด่าน) เป็นพื้นที่ที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานและมีต้นทุนทางวัฒนธรรมสูง โดยมีต้นทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ และจับต้องไม่ได้ ที่ทรงคุณค่า ประกอบไปด้วย สถาปัตยกรรมและพื้นที่ทางวัฒนธรรม มีอาคารไม้โบราณและเรือนไม้สองชั้นในย่านตลาดเก่าและชุมชนหน้าด่าน สะท้อนสถาปัตยกรรมลูกผสมระหว่างจีน-พื้นถิ่น ศาลเจ้าเก่าแก่ เช่น ศาลเจ้ากวนอู ศาลเจ้าท่าช้าง ซึ่งเป็นศูนย์รวมความเชื่อและจิตวิญญาณของชุมชน วิถีชีวิตและอาชีพดั้งเดิม การประดิษฐ์ผลิตภัณฑ์จากไม้ เครื่องจักสาน งานปั้น และหัตถกรรมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น การทำอาหารพื้นบ้าน ซึ่งสะท้อนอัตลักษณ์อาหารภาคใต้ ประเพณีและศิลปวัฒนธรรม รวมถึงการมีอัตลักษณ์ชัดเจนและมีคุณค่าเชิงประวัติศาสตร์เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สืบทอดมาอย่างต่อเนื่อง มีศักยภาพในการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ทั้งในด้านการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การพัฒนาแบรนด์สินค้า แม้จะมีต้นทุนทางวัฒนธรรมสูง แต่การสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจจากสินค้าและบริการดังกล่าวยังไม่โดดเด่นนัก สอดคล้องกับรายงานของสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ที่ชี้ให้เห็นว่าแม้ประเทศไทยจะมีมูลค่า

ทางเศรษฐกิจสร้างสรรค์สูงถึง 1.3 ล้านล้านบาทในปี 2564 แต่การกระจายตัวของมูลค่าเพิ่มดังกล่าวยังกระจุกตัวอยู่ในเมืองใหญ่และยังไม่สามารถเข้าถึงชุมชนท้องถิ่นได้อย่างทั่วถึง (สำนักงานเศรษฐกิจสร้างสรรค์, 2565) โดยชุมชนเมืองเก่าบ้านดอนมีศักยภาพด้านทุนทางวัฒนธรรมที่สามารถสร้างและพัฒนาบริการทางวัฒนธรรมให้เกิดมูลค่าเพิ่ม ยกกระดับจากแหล่งวัฒนธรรมไปสู่การเป็นพื้นที่เศรษฐกิจสร้างสรรค์ได้ อย่างไรก็ตาม ปัญหาสำคัญที่ต้องการศึกษาคือ ชุมชนยังขาดแนวทางที่ชัดเจนในการประยุกต์ใช้เศรษฐศาสตร์วัฒนธรรมผ่าน Soft Power เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค และสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน การวิจัยจึงมุ่งหาคำตอบว่า ปัจจัยใดมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการทางวัฒนธรรม พฤติกรรมของผู้บริโภคเป็นอย่างไร และชุมชนจะสามารถใช้ Soft Power เป็นเครื่องมือกระตุ้นอุปสงค์ เพิ่มโอกาสทางการตลาด และเสริมสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจได้อย่างไร การศึกษานี้จึงเป็นการเชื่อมโยงแนวคิดเศรษฐศาสตร์วัฒนธรรมของ Throsby ที่เน้นการแปลงทุนทางวัฒนธรรมให้เป็นมูลค่าทางเศรษฐกิจ เข้ากับแนวคิดการตลาดเชิงกลยุทธ์ของ Kotler ที่เน้นผู้บริโภคเป็นศูนย์กลาง เพื่อนำมาสร้างแนวทางการพัฒนาที่เป็นรูปธรรมสำหรับชุมชนบ้านดอน การกระตุ้นอุปสงค์ เพิ่มโอกาสทางการตลาด และการสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมและอุปสงค์ของผู้บริโภคต่อสินค้าวัฒนธรรม
2. เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้เศรษฐศาสตร์วัฒนธรรมผ่าน Soft Power ในการสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยได้นำแนวคิดเศรษฐศาสตร์วัฒนธรรม เกี่ยวกับกลไกการสร้างมูลค่าจากสินค้าที่มีองค์ประกอบทางวัฒนธรรม โดยพิจารณาทั้งคุณค่าที่จับต้องได้ คุณภาพ รูปแบบ และราคา และ คุณค่าที่จับต้องไม่ได้) เช่น เรื่องราว ภาพลักษณ์ และอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค รวมถึงแนวคิด Soft Power อธิบายถึงศักยภาพในการโน้มน้าวและสร้างแรงดึงดูดโดยไม่ใช้การบังคับ โดยผ่านเครื่องมือทางวัฒนธรรม เช่น ศิลปะ ดนตรี อาหาร แฟชั่น และเรื่องเล่า ซึ่งสามารถสร้างความเชื่อมโยงทางอารมณ์กับผู้บริโภค และนำไปสู่การเกิดอุปสงค์ต่อสินค้าวัฒนธรรม การบูรณาการสองแนวคิดนี้ทำให้สามารถมองเห็นว่าการพัฒนาสินค้าวัฒนธรรมท้องถิ่นไม่เพียงเกี่ยวข้องกับการเพิ่มคุณภาพหรือปรับปรุงราคาเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการออกแบบประสบการณ์และการสื่อสารคุณค่าเชิงวัฒนธรรมให้ตรงกับกลุ่มเป้าหมาย โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. รูปแบบของการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ที่ใช้ทั้งวิธีการวิจัยเชิงปริมาณ และวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ กล่าวคือ การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคและอุปสงค์ต่อสินค้าวัฒนธรรม และการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและการวิเคราะห์ SWOT จากผู้มีบทบาทและส่วนร่วมในการส่งเสริม Soft Power ของชุมชนบ้านดอน ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการด้านวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ภาคประชาสังคม รวมถึงกลุ่มเยาวชนในพื้นที่ จำนวน 10 คน เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้เศรษฐศาสตร์วัฒนธรรมผ่าน Soft Power

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรการวิจัยครั้งนี้ คือ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนชุมชนเมืองเก่าบ้านดอน ซึ่งตั้งอยู่ในเขตเทศบาลนครสุราษฎร์ธานี โดยนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้มีลักษณะหลากหลาย ทั้งในด้านภูมิฐานะ อายุ เพศ ระดับการศึกษา รายได้ และวัตถุประสงค์ในการเดินทางมาเยือน ทั้งนี้ เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มามีความสนใจเรียนรู้ หรือบริโภคสินค้าวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น อาหารพื้นถิ่น งานหัตถกรรม และกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม ประชากรดังกล่าวมีคุณสมบัติสำคัญ คือ เกี่ยวข้องโดยตรงกับพฤติกรรม การบริโภคสินค้าวัฒนธรรม ทำให้สามารถสะท้อนอุปสงค์และความเต็มใจจ่ายได้อย่างแท้จริงมีโอกาสได้รับประสบการณ์ตรงจากพื้นที่ จึงสามารถประเมินคุณค่าทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจได้อย่างครอบคลุม กลุ่มตัวอย่างของการวิจัย ทั้งนี้โดยประชากรนักท่องเที่ยวชาวไทยในชุมชนเมืองเก่าบ้านดอนไม่ทราบจำนวน ในการวิจัยได้ใช้การคำนวณกลุ่มตัวอย่างสูตรการคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้สูตรของ (Cochran, W. G., 1977) สำหรับไม่ทราบจำนวนประชากร ระดับความเชื่อมั่น 95% คำนวณได้ 384.16 ทั้งนี้ในการดำเนินการวิจัยได้ใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง ส่วนวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ ข้อมูลจากการประชุมกลุ่มย่อยของผู้มีบทบาทและส่วนร่วมในการส่งเสริม Soft Power ของชุมชนบ้านดอน ได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้ประกอบการด้านวัฒนธรรมและการท่องเที่ยวภาคประชาสังคม รวมถึงกลุ่มเยาวชนในพื้นที่ จำนวน 10 คน

3. เกณฑ์คัดเข้า-คัดออกกลุ่มตัวอย่าง

3.1 เกณฑ์การคัดเข้า ตัวอย่างต้องเป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือน ชุมชนเมืองเก่าบ้านดอน ภายในช่วงเวลาที่ยังมีชีวิต มีอายุ 18 ปีขึ้นไป เพื่อให้สามารถให้ข้อมูลเชิงความเห็นและการตัดสินใจซื้อได้อย่างมีเหตุผล ยินยอมตอบแบบสอบถามโดยสมัครใจ สามารถสื่อสารภาษาไทยที่เข้าใจแบบสอบถาม

3.2 เกณฑ์การคัดออก ผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนเมืองเก่าบ้านดอนเป็นประจำ (เพื่อลดความเอนเอียงของข้อมูลจากกลุ่มที่มีความคุ้นชินกับพื้นที่) ผู้ที่ไม่สามารถให้ข้อมูลได้ครบถ้วน หรือไม่เต็มใจตอบคำถาม เด็กและเยาวชนอายุต่ำกว่า 18 ปี

3.3 วิธีการสุ่มตัวอย่าง ใช้การสุ่มแบบตามความสะดวก โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยือนเยือนพื้นที่ชุมชนเมืองเก่าบ้านดอนในช่วงเวลาทำการเก็บข้อมูล ซึ่งวิธีการดังกล่าวมีข้อได้เปรียบคือสามารถเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างได้ง่าย สะดวก และสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ที่มีนักท่องเที่ยวหมุนเวียนตลอดเวลา กลุ่มนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมจึงมีทั้งผู้ที่เดินทางมาเป็นครั้งแรกและผู้ที่เคยมาแล้ว ทำให้ข้อมูลที่ได้สะท้อนพฤติกรรม ประสบการณ์ และความคาดหวังที่หลากหลาย ในการจัดการข้อมูล ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถามจะถูกตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้อง และเข้ารหัส (Coding) ก่อนนำเข้าสู่โปรแกรมสถิติสำหรับการวิเคราะห์ ขณะที่ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์และการประชุมกลุ่มย่อยจะถูกถอดเทปคำพูดอย่างละเอียด แล้วนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดหมวดหมู่ตามประเด็นการวิจัย ข้อมูลทั้งสองลักษณะจะถูกนำมาสังเคราะห์ร่วมกันเพื่อสร้างความเข้าใจที่รอบด้านและเชื่อมโยงไปสู่การกำหนดแนวทางการประยุกต์ใช้เศรษฐศาสตร์วัฒนธรรมผ่าน Soft Power เพื่อความยั่งยืนทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านดอน

4. การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

4.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือหลักคือ แบบสอบถามปลายปิด (Questionnaire) ออกแบบเพื่อเก็บข้อมูลเกี่ยวกับ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ย

ต่อเดือน ภูมิสำเนา และความถี่ในการเดินทางมาเยือน) พฤติกรรมการซื้อสินค้าวัฒนธรรม (ประเภทสินค้า ความถี่ และมูลค่าการซื้อ ช่องทางการซื้อ) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อ (ด้านราคา คุณภาพ ความเป็นเอกลักษณ์ การบอกต่อ และ Soft Power เช่น ภาพยนตร์ เพลง สื่อออนไลน์) ความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคา (การเปลี่ยนแปลงปริมาณการซื้อเมื่อราคาสินค้าเปลี่ยนแปลง) รวมถึงการใช้แนวคำถามกึ่งโครงสร้างเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้สะท้อนความคิดเห็น ประสบการณ์ และข้อเสนอเชิงนโยบาย เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาสินค้าและบริการทางวัฒนธรรมของชุมชนเมืองเก่าบ้านดอน

4.2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การตรวจสอบความสอดคล้องของคำถามกับวัตถุประสงค์ การวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item-Objective Congruence, IOC) โดยนำแบบสอบถามไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ที่มีความรู้ด้าน เศรษฐศาสตร์วัฒนธรรม การวิจัยเชิงปริมาณ และการพัฒนาการท่องเที่ยว จากนั้นจึงนำผลคะแนนมาคำนวณหา ค่าเฉลี่ยของแต่ละข้อ ซึ่งข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.80 ขึ้นไปทุกข้อคำถาม นอกจากนี้ใช้ดัชนีความตรงของ เนื้อหา ทดสอบโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) จากกลุ่มตัวอย่างนำร่อง จำนวน 30 คน ได้ค่าเท่ากับ 0.89 ทั้งนี้ผ่านกระบวนการพิจารณาจริยธรรมในมนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี เอกสารรับรองเลขที่ SRU-EC2025/068

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย ข้อมูลปฐมภูมิ ได้จากการเก็บข้อมูลภาคสนามโดยการแจกแบบสอบถามให้นักท่องเที่ยวและผู้บริโภคสินค้าวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนเมืองเก่าบ้านดอน ข้อมูลนี้สะท้อน พฤติกรรมการซื้อ ปัจจัยการตัดสินใจ และความยืดหยุ่นของอุปสงค์อย่างแท้จริงและ ข้อมูลทุติยภูมิ ประกอบด้วย เอกสาร รายงานวิจัย และข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และงานวิจัยด้าน เศรษฐศาสตร์วัฒนธรรมและ Soft Power เพื่อใช้สนับสนุนการ วิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบและกำหนดกรอบทฤษฎี

6. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลประกอบด้วยสถิติพรรณนาและสถิติอนุมาน ดังนี้

6.1 สถิติพรรณนา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน

6.2 สถิติอนุมาน ใช้เพื่อประเมินอุปสงค์เชิงเศรษฐศาสตร์แบบจำลองการถดถอยโลจิสติก Binary Logistic Regression เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการ มีสมการ Logistic Regression สำหรับการตัดสินใจซื้อสินค้าวัฒนธรรม ดังนี้

$$Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \beta_3 X_3 + \beta_4 X_4 + \beta_5 X_5 + \beta_6 X_6 + \beta_7 X_7 + \beta_8 X_8 + \beta_9 X_9 + \epsilon$$

ตัวแปรตาม (Dependent Variable)

Y = ความตั้งใจซื้อสินค้าวัฒนธรรมในอนาคต

$Y = 1$ ซื้ออย่างแน่นอน

$Y = 0$ อื่นๆ

ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

X_1 = อายุ

X₂ = อาชีพ

X₃ = รายได้เฉลี่ยต่อเดือน

X₄ = การเพิ่มราคาร้อยละ 10

X₅ = การลดราคาร้อยละ 10

X₆ = การทดแทนกับสินค้าจากแหล่งอื่น

X₇ = ช่องทางการรับรู้ข้อมูล สื่อสังคมออนไลน์

X₈ = ช่องทางการรับรู้ข้อมูล สื่อดั้งเดิม

X₉ = ช่องทางการรับรู้ข้อมูล แอปพลิเคชันท่องเที่ยว

และใช้การวิเคราะห์ SWOT เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้เศรษฐศาสตร์วัฒนธรรมผ่าน Soft Power ในการสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยจากการศึกษา ดังนี้

1. ผลการศึกษาข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง ร้อยละ 67.30 ชาย ร้อยละ 32.80 อายุ 20-30 ปี ร้อยละ 18.80 รองลงมาต่ำกว่า 20 ปี และ 31 - 40 ปี ร้อยละ 17.00 และ 51 - 60 ปี ร้อยละ 14.20 ระดับการศึกษาประถมศึกษา ร้อยละ 17.00 รองลงมาอนุปริญญา/ปวส. ร้อยละ 16.80 และสูงกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 12.80 อาชีพพนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 27.50 รองลงมานักเรียน/นักศึกษา ร้อยละ 13.50 และธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย ร้อยละ 11.00 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001 - 30,000 บาท และ 30,001 - 40,000 บาท ร้อยละ 19.30 รองลงมา 10,001 - 20,000 บาท ร้อยละ 16.80 และต่ำกว่า 10,000 บาท ร้อยละ 14.20 ความถี่ในการมาเยือนชุมชนเมืองเก่าบ้านดอน 3 - 6 ครั้งต่อปี (ทุก 2 - 4 เดือน) ร้อยละ 19.00 รองลงมามาเป็นครั้งแรกและน้อยกว่า 1 ครั้งต่อปี ร้อยละ 17.50 และ 1 - 2 ครั้งต่อปี ร้อยละ 13.80

2. ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคและอุปสงค์ของผู้บริโภคต่อสินค้าวัฒนธรรม

2.1 ผลการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคทางวัฒนธรรมจากชุมชนเมืองเก่าบ้านดอน พบว่า เหตุผลหลักที่ผู้บริโภคเลือกซื้อสินค้าหรือใช้บริการทางวัฒนธรรม ได้แก่ ความมีเอกลักษณ์และคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม ร้อยละ 15.75 รองลงมาคือความต้องการสนับสนุนชุมชนท้องถิ่น ร้อยละ 15.02 และการมองว่าราคามีความคุ้มค่า ร้อยละ 12.04 เมื่อสอบถามถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่อราคา หากราคาสินค้าและบริการเพิ่มขึ้น ร้อยละ 10 พบว่าผู้บริโภคส่วนหนึ่งลดปริมาณการซื้อหรือใช้บริการลงมากกว่าร้อยละ 10 ร้อยละ 17.50 ขณะที่บางส่วนเลือกซื้อหรือใช้บริการในปริมาณเท่าเดิม ร้อยละ 14.75 ในทางกลับกัน หากราคาลดลง ร้อยละ 10 ผู้บริโภคมีแนวโน้มเพิ่มการซื้อหรือใช้บริการขึ้นน้อยกว่าร้อยละ 10 ร้อยละ 22.50 และเพิ่มขึ้นมากกว่าร้อยละ 10 ร้อยละ 21.50 สะท้อนให้เห็นว่าราคามีผลต่อการตัดสินใจอย่างมีนัยสำคัญ ด้านคุณภาพสินค้าและบริการ พบว่าผู้บริโภคจำนวนหนึ่งไม่ยินดีจ่ายเพิ่ม ร้อยละ 19.50 แต่ยังมีกลุ่มที่ยินดีจ่ายเพิ่ม ร้อยละ 1 - 10 และ ร้อยละ 31 - 50 เท่ากันที่ร้อยละ 16.75 รวมถึงยินดีจ่ายเพิ่มมากกว่าร้อยละ 50 ร้อยละ 14.25 แสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการสร้างมูลค่าเพิ่มหากมีการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่องสำหรับการเปรียบเทียบและการทดแทนสินค้า ผู้บริโภคเห็นว่า

สินค้าและบริการทางวัฒนธรรมจากแหล่งอื่นไม่สามารถทดแทนได้เลยเพราะมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ร้อยละ 22.75 รองลงมาคือทดแทนได้ปานกลาง ร้อยละ 23.50 และทดแทนได้น้อย ร้อยละ 15.25 ขณะที่พฤติกรรมกาเปรียบเทียบสินค้าพบว่าเปรียบเทียบทุกครั้ง ร้อยละ 21.25 เปรียบบางครั้ง ร้อยละ 20.25 และเปรียบบ่อยครั้ง ร้อยละ 19.00 ปัจจัยทางอารมณ์และจิตวิทยาที่มีอิทธิพล ได้แก่ ความต้องการแสดงรสนิยมเฉพาะตัว ร้อยละ 13.61 ความรู้สึกแปลกใหม่และการค้นพบ ร้อยละ 13.06 และความรู้สึกโหยหาอดีต ร้อยละ 11.78 อีกทั้งการตัดสินใจซื้อยังได้รับอิทธิพลจากสื่อสังคมออนไลน์และกระแสความนิยม โดยอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 22.00 มากที่สุด ร้อยละ 19.75 และน้อย ร้อยละ 18.25 ช่องทางที่ผู้บริโภครับรู้ข้อมูลมากที่สุด ได้แก่ การเข้าร่วมงาน นิทรรศการหรืองานแสดงสินค้า ร้อยละ 15.13 การประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานท้องถิ่น ร้อยละ 14.66 และเว็บไซต์ท่องเที่ยว ร้อยละ 13.31 ขณะที่หากราคาสินค้าและบริการสูงขึ้นแต่มีการรับรองว่าชุมชนได้รับประโยชน์โดยตรง ผู้บริโภคส่วนใหญ่มีแนวโน้มสนใจในระดับไม่แน่ใจ ร้อยละ 22.50 รองลงมาคือน่าจะสนใจ ร้อยละ 22.00 และสนใจอย่างแน่นอน ร้อยละ 17.25 ในมิติของพฤติกรรมกาซื้อในอนาคต พบว่าผู้บริโภคส่วนใหญ่จะซื้ออีกครั้ง ร้อยละ 22.25 รองลงมาไม่แน่ใจ ร้อยละ 21.75 และซื้ออย่างแน่นอน ร้อยละ 17.75 ขณะที่ความตั้งใจจะกลับมาเยือนพื้นที่อีกครั้งอยู่ในระดับไม่แน่ใจ ร้อยละ 21.75 รองลงมาคือน่าจะกลับมา ร้อยละ 20.75 และกลับมาแน่นอน ร้อยละ 18.50 แสดงให้เห็นถึงศักยภาพของชุมชนเมืองเก่าบ้านดอนในการรักษาฐานผู้บริโภคและนักท่องเที่ยวให้เกิดการบริโภคและการกลับมาเยือนซ้ำอย่างต่อเนื่อง

2.2 สินค้าและบริการที่สนใจซื้อ รวมถึงราคาสูงสุดที่ยินดีจะจ่าย พบว่าสินค้าและบริการที่สนใจซื้อ 3 ลำดับแรกคือ อันดับที่ 1 ของที่ระลึก/ของฝากทางวัฒนธรรม 1 ชิ้น บัตรชมการแสดงทางวัฒนธรรม 1 ที่นั่งและ ทัวร์ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชน (ครึ่งวัน) อันดับที่ 2 อาหารพื้นถิ่น 1 จาน/1 ชุดและกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม อันดับที่ 3 คือ ผ้าพื้นเมือง 1 ผืน ทั้งนี้ราคา กลุ่มที่มีมูลค่าสูงที่สุดคือ งานหัตถกรรมพื้นบ้านชิ้นใหญ่ เช่น เครื่องจักสานขนาดใหญ่หรืองานแกะสลัก โดยมีราคาของผู้บริโภคยินดีจ่ายเฉลี่ย 1,745.47 บาท ต่อชิ้น รองลงมาคือ เสื้อผ้าพื้นเมือง เฉลี่ย 908.04 บาท และ ผ้าพื้นเมือง เฉลี่ย 742.81 บาท ซึ่งสะท้อนถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมและกระบวนการผลิตที่ใช้ฝีมือและเวลา ในลำดับถัดมาเป็น ทัวร์ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในชุมชนแบบ ครึ่งวัน เฉลี่ย 710.10 บาท และ กิจกรรมเชิงวัฒนธรรม เช่น การเรียนทำอาหารหรือทำหัตถกรรม เฉลี่ย 579.31 บาท สำหรับบริการด้านการแสดง พบว่า บัตรชมการแสดงทางวัฒนธรรม เฉลี่ย 443.77 บาท อยู่ในช่วงราคาปานกลาง ของที่ระลึกหรือของฝากทางวัฒนธรรม เฉลี่ย 220.84 บาท และ งานหัตถกรรมพื้นบ้านชิ้นเล็ก เช่น พวงกุญแจหรือเครื่องประดับ เฉลี่ย 173.98 บาท อยู่ในระดับราคาที่เข้าถึงง่าย ในกลุ่มสินค้าอาหาร อาหารพื้นถิ่น เฉลี่ย 95.54 บาท และ ขนมพื้นบ้านหรือของหวาน เฉลี่ย 61.47 บาท

2.3 อุปสงค์ของผู้บริโภคต่อสินค้าวัฒนธรรม ได้นำตัวแปรอายุ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ราคาเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ราคาลดลงร้อยละ 10 สินค้าทดแทนกันได้กับสินค้าและบริการจากชุมชนเมืองเก่าบ้านดอนช่องทางการรับรู้ข้อมูล (สื่อสังคมออนไลน์ สื่อดั้งเดิม แอปพลิเคชันท่องเที่ยว) ผลดังตาราง

ตารางที่ 1 อุปสงค์ของผู้บริโภคต่อสินค้าวัฒนธรรม

ข้อมูลทั่วไป	OR	95%CI	p-value	LR test
อายุ				0.173
20 - 30 ปี	1			
อื่นๆ	0.450	-0.180, 0.079	0.162	
อาชีพ				0.012*
พนักงานบริษัทเอกชน	1			
อาชีพอื่น ๆ	0.876	0.186, 0.566	0.013*	
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน				0.270
30,001 - 40,000 บาท	1			
รายได้อื่น ๆ	0.354	-0.293, 1.001	0.284	
ราคาเพิ่มขึ้นร้อยละ 10				0.748
ลดปริมาณการซื้อหรือใช้	1			
บริการลงประมาณร้อยละ 10				
อื่น ๆ	0.139	-0.551, 0.830	0.793	
ราคาลดลงร้อยละ 10				0.068**
เพิ่มปริมาณการซื้อหรือใช้	1			
บริการลงประมาณร้อยละ 10%				
อื่น ๆ	0.093	-0.531, 0.716	0.071**	
สินค้าทดแทนกันได้กับสินค้าและ				
บริการจากชุมชนเมืองเก่าบ้าน				0.365
ดอน				
ทดแทนกันไม่ได้เลย เพราะมี	1			
ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ				
อื่น ๆ	-0.308	-0.979, 0.363	0.368	
ช่องทางการรับรู้ข้อมูล				0.507
สื่อสังคมออนไลน์	1			
สื่ออื่น ๆ	-0.181	-0.746, 0.384	0.530	
ช่องทางการรับรู้ข้อมูล				0.204
สื่อดั้งเดิม	1			
สื่ออื่น ๆ	0.337	-0.200, 0.874	0.219	
ช่องทางการรับรู้ข้อมูล				0.027*
แอปพลิเคชันท่องเที่ยว	1			
สื่ออื่น ๆ	-0.663	-1.253, -0.073	0.028*	

หมายเหตุ *แทนนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

**แทนนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.10

จากตารางที่ 1 พบว่า อาชีพมีความสัมพันธ์ต่ออุปสงค์ของผู้บริโภคต่อสินค้าทางวัฒนธรรมอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดย ผู้ที่เป็นพนักงานบริษัทเอกชน มีโอกาสตัดสินใจซื้อสินค้าทางวัฒนธรรมมากกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ประมาณ 0.88 เท่า การตอบสนองเมื่อราคาตกลงร้อยละ 10 มีความสัมพันธ์ในระดับนัยสำคัญ 0.10 โดย ผู้ที่เลือกเพิ่มปริมาณการซื้อประมาณร้อยละ 10 มีโอกาสตัดสินใจซื้อสินค้ามากกว่าผู้ที่มีพฤติกรรมอื่น ๆ ประมาณ 0.10 เท่า ปัจจัยช่องทางการรับรู้ข้อมูลผ่านแอปพลิเคชันท่องเที่ยว พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดย ผู้ที่รับรู้ข้อมูลผ่านแอปพลิเคชันท่องเที่ยว มีโอกาสตัดสินใจซื้อสินค้ามากกว่าผู้ที่รับรู้จากสื่ออื่น ๆ ประมาณ 0.66 เท่า

3. ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษาแนวทางการประยุกต์ใช้เศรษฐศาสตร์วัฒนธรรมผ่าน Soft Power ในการสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจ โดยการเก็บข้อมูลดำเนินการด้วยการประชุมกลุ่มย่อย เชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหลักในพื้นที่บ้านดอน เช่น ผู้นำชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มเยาวชน และภาคประชาสังคม รวมทั้งสิ้นประมาณ 10 คน โดยใช้แนวคำถามกึ่งโครงสร้างเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมได้สะท้อนความคิดเห็น ประสบการณ์ และข้อเสนอเชิงนโยบาย ข้อมูลที่ได้ถูกถอดเทปและนำมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเพื่อจัดหมวดหมู่ตามกรอบ SWOT ได้แก่ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคใช้การวิเคราะห์ปัจจัยภายใน ด้วยการวิเคราะห์จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weaknesses) และปัจจัยภายนอก ด้วยการวิเคราะห์โอกาส (Opportunities) และอุปสรรค (Threats) ดังนี้

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค

จุดแข็ง (Strengths)	จุดอ่อน (Weaknesses)
- สิ่งที่น่าทึ่งท่องเที่ยวรู้สึกชื่นชมความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น - หลากหลายประสบการณ์ในพื้นที่เดียวสามารถชิมอาหารพื้นถิ่น, ชิมของฝาก, ชมการแสดง, และเข้าร่วมกิจกรรมเชิงวัฒนธรรมได้ - บรรยากาศชุมชนอบอุ่น - คุณค่าทางวัฒนธรรมและเรื่องราว สินค้ามีเรื่องราวเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ ทำให้รู้สึกว่าได้ความทรงจำ	- การเข้าถึงข้อมูลยังไม่สะดวกเท่าที่ควร - กิจกรรมหมุนเวียนน้อย กิจกรรมและสินค้ายังคงคล้ายเดิม จึงยังไม่มีแรงจูงใจกลับมาซ้ำบ่อย ๆ - ราคาและความคุ้มค่า มองว่าสินค้าราคาเกินข้อของฝากได้หลายชิ้น - ระบบรองรับนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มใหญ่ พื้นที่ร้านและลานกิจกรรมยังไม่รองรับนักท่องเที่ยวจำนวนมากพร้อมกัน ทำให้ประสบการณ์แออัดและไม่สะดวก
โอกาส (Opportunities)	อุปสรรค (Threats)
- เทศกาลหรือกิจกรรมพิเศษประจำปี - การเชื่อมต่อกับ Soft Power ระดับประเทศ เช่น การนำเสนอสินค้าบ้านดอนในงานอีเวนต์ Soft Power หรือบนแพลตฟอร์มท่องเที่ยวระดับชาติ เพื่อให้คนรู้จักมากขึ้น	- กระแสแฟชั่นและเทรนด์โซเชียล - ถ้าสินค้าไม่มีกรออกแบบใหม่หรือปรับสไตล์ อาจทำให้ความนิยมลดลงในกลุ่มวัยรุ่นที่ตามเทรนด์เร็ว - สภาพเศรษฐกิจเมื่อเศรษฐกิจชะลอตัว นักท่องเที่ยวอาจตัดงบสินค้าที่ไม่จำเป็น แม้จะขึ้นชอชวัฒนธรรมก็ตาม

จากตาราง พบว่าจุดแข็งนักท่องเที่ยวที่มาเยือนชุมชนเมืองเก่าบ้านดอนต่างสะท้อนความรู้สึกชื่นชมต่อ ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ของสินค้าและบริการทางวัฒนธรรม สินค้ามีหลายประเภท มีรูปแบบ ลวดลาย และเรื่องราว สิ่งนี้สร้างความรู้สึกว่าการซื้อสินค้าที่นี่เป็นการได้ครอบครองสิ่งพิเศษที่มีคุณค่ามากกว่าเพียงสินค้าเชิงพาณิชย์ ความหลากหลายของประสบการณ์ในพื้นที่เดียว นักท่องเที่ยวสามารถใช้เวลาในชุมชนและได้รับประสบการณ์ครบวงจร ไม่ว่า

จะเป็นการชิมอาหารพื้นถิ่นที่รสชาติเป็นเอกลักษณ์ การเลือกซื้อของฝากที่สะท้อนวัฒนธรรมท้องถิ่น การชมการแสดงทางศิลปวัฒนธรรม และการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม สิ่งเหล่านี้ทำให้การมาเยือนมีความหลากหลายและไม่น่าเบื่อ บรรยากาศชุมชนที่อบอุ่น ก็เป็นอีกจุดแข็งสำคัญ นักท่องเที่ยวหลายคนกล่าวว่า การได้รับการต้อนรับอย่างเป็นกันเองจากคนในพื้นที่ทำให้รู้สึกผูกพันกับชุมชน เกิดความประทับใจและมีแนวโน้มที่อยากจะกลับมาเยือนอีกความโดดเด่นด้านคุณค่าทางวัฒนธรรมและเรื่องราว เป็นสิ่งที่เพิ่มมูลค่าให้กับสินค้าอย่างมาก สินค้าแต่ละชิ้นไม่ได้มีเพียงรูปลักษณ์สวยงาม แต่ยังแฝงด้วยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิต และภูมิปัญญาท้องถิ่น นักท่องเที่ยวรู้สึกว่าการซื้อสินค้าจากบ้านดอนคือการพกพาความทรงจำและเรื่องราวกลับไปด้วย

จุดอ่อน แม้จะมีเสน่ห์และศักยภาพสูง แต่ในมุมมองของนักท่องเที่ยวยังพบข้อจำกัดหลายประการ การเข้าถึงข้อมูลยังไม่สะดวกเท่าที่ควร นักท่องเที่ยวบางส่วนระบุว่าข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรม ร้านค้า และราคาสินค้ายังไม่ปรากฏอย่างครบถ้วนในสื่อออนไลน์ หากไม่ได้รับคำแนะนำจากเพื่อนหรือเห็นในงานนิทรรศการ อาจไม่ทราบถึงรายละเอียดของชุมชน อีกข้อจำกัดคือ กิจกรรมหมุนเวียนน้อย กิจกรรมและสินค้าส่วนใหญ่มีรูปแบบเดิม ทำให้ผู้ที่เคยมาแล้วรู้สึกว่าการเยี่ยมชมไม่แตกต่างจากครั้งก่อน จึงไม่มีแรงจูงใจกลับมาซ้ำบ่อย ๆ

ราคาและความคุ้มค่า ก็เป็นประเด็นที่นักท่องเที่ยวบางส่วนกลุ่มกล่าวถึง โดยเฉพาะผู้ที่มียกจำกัดสำหรับของฝาก พวกเขาบอกว่าสินค้าบางประเภทมีราคาสูงจนไม่สามารถซื้อได้หลายชิ้น แม้จะขึ้นชอภก็ตาม ระบบรองรับนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มใหญ่ ที่ยังไม่เพียงพอ พื้นที่ร้านค้าและลานกิจกรรมค่อนข้างจำกัด ทำให้เมื่อนักท่องเที่ยวมากพร้อมกันอาจเกิดความแออัด ส่งผลให้ประสบการณ์การเยือนลดลง

โอกาส ในมุมมองของนักท่องเที่ยว มีโอกาสที่จะพัฒนาและดึงดูดความสนใจมากขึ้นหากมี เทศกาลหรือกิจกรรมพิเศษ ซึ่งจะทำให้มีเหตุผลในการกลับมาเยือนซ้ำและรอคอยกิจกรรมใหม่ นอกจากนี้ การ เชื่อมต่อกับ Soft Power ระดับประเทศ ก็เป็นโอกาสสำคัญ นักท่องเที่ยวบางส่วนเสนอว่าหากมีการนำเสนอสินค้าบ้านดอนในงานอีเวนต์ระดับชาติ หรือบนแพลตฟอร์มท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง จะช่วยให้เป็นที่รู้จักในวงกว้างมากขึ้น และดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ

อุปสรรค กระแสแฟชั่นและเทรนด์โซเชียล ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว อาจเป็นปัจจัยเสี่ยงต่อความนิยมของสินค้า หากไม่มีการออกแบบใหม่หรือนำเสนอในรูปแบบร่วมสมัย อาจทำให้สินค้าสูญเสียความสนใจในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ติดตามกระแสอย่างต่อเนื่อง สภาพเศรษฐกิจ ที่มีผลต่อการใช้จ่าย นักท่องเที่ยวบางส่วนระบุว่าหากเศรษฐกิจชะลอตัว อาจตัดงบประมาณสำหรับสินค้าที่ไม่จำเป็น แม้ว่าสินค้านั้นจะมีคุณค่าทางวัฒนธรรมก็ตาม

จากผลการวิเคราะห์ SWOT ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้ชี้ให้เห็นว่า แนวทางการประยุกต์ใช้ Soft Power เพื่อความยั่งยืนทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านดอนควรเน้นการเสริมสร้างจุดแข็งด้านทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และอัตลักษณ์ชุมชนให้เชื่อมโยงกับโอกาสจากกระแสความนิยมด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและนโยบายสนับสนุนจากภาครัฐ ควบคู่กับการพัฒนาระบบการจัดการความรู้และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ เพื่อแก้ไขจุดอ่อนที่ยังคงมีอยู่ เช่น การขาดบุคลากรและทรัพยากรที่เพียงพอ นอกจากนี้ ยังควรมีมาตรการรองรับความเสี่ยงและอุปสรรค เช่น การแข่งขันเชิงพื้นที่หรือผลกระทบเชิงพาณิชย์ โดยใช้แนวทางการตลาดที่รับผิดชอบต่อสังคม การสร้างมูลค่าเพิ่มจากผลิตภัณฑ์และบริการ วัฒนธรรม และการเสริมทักษะผู้ประกอบการในพื้นที่ ผลลัพธ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้น คือการสร้างเศรษฐกิจชุมชนที่เข้มแข็งสามารถแข่งขันได้ในระดับกว้าง โดยยังคงรักษาอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

อภิปรายผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ได้ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิเคราะห์ พบว่าอาชีพ รายได้ และช่องทางการรับรู้มีผลต่ออุปสงค์ของสินค้าวัฒนธรรม สะท้อนถึงความสำคัญของ ปัจจัยเศรษฐกิจ-สังคมและ ปัจจัยด้านข้อมูลข่าวสาร ในการกำหนดพฤติกรรมผู้บริโภค ทั้งยังชี้ให้เห็นว่าการกำหนดกลยุทธ์ด้านราคาและการตลาดผ่านแพลตฟอร์มดิจิทัลสามารถเพิ่มการเข้าถึงและกระตุ้นการซื้อสินค้าวัฒนธรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยพบว่าอาชีพ มีความสัมพันธ์กับอุปสงค์ของผู้บริโภคต่อสินค้าทางวัฒนธรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้ที่เป็พนักงานบริษัทเอกชนมีโอกาสตัดสินใจซื้อสินค้าทางวัฒนธรรมมากกว่าผู้ที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ ประมาณ 1.14 เท่า สอดคล้องกับแนวคิด ทฤษฎีรายได้และอุปสงค์ของ (Marshall, Alfred, 1920) ที่อธิบายว่ากำลังซื้อและความสามารถในการเข้าถึงสินค้าและบริการมีความสัมพันธ์กับลักษณะทางเศรษฐกิจของผู้บริโภค อาชีพพนักงานบริษัทเอกชนมักมีรายได้สม่ำเสมอและพฤติกรรมผู้บริโภคที่ตอบสนองต่อคุณค่าทางวัฒนธรรมและภาพลักษณ์ ซึ่งตรงกับงานของ (Bourdieu, P., 1984) ที่อธิบายว่ากลุ่มอาชีพในระบบเศรษฐกิจสมัยใหม่มีแนวโน้มใช้การบริโภคสินค้าวัฒนธรรมเพื่อสะท้อนรสนิยมและสถานะทางสังคม และงานวิจัยของ (จารุณี บัวเผื่อน, 2562) พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ซื้อด้านอาชีพส่งผลต่อการซื้อสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดราชบุรี นอกจากนี้ ปัจจัยด้านการตอบสนองเมื่อราคาลดลงร้อยละ 10 โดยกลุ่มที่เลือกเพิ่มปริมาณการซื้อประมาณ ร้อยละ 10 มีโอกาสตัดสินใจซื้อซ้ำมากกว่ากลุ่มที่มีพฤติกรรมอื่น ๆ ถึง 10.75 เท่า ผลดังกล่าวสอดคล้องกับ (Perloff, Jeffrey M, 2004) ทฤษฎีความยืดหยุ่นของอุปสงค์ต่อราคา ที่ระบุว่าเมื่อราคาสินค้าลดลง ปริมาณอุปสงค์จะเพิ่มขึ้น ในด้าน ช่องทางการรับรู้ข้อมูล ผลการวิจัยระบุว่าผู้ที่รับรู้ข้อมูลผ่าน แอปพลิเคชันท่องเที่ยว มีโอกาสตัดสินใจซื้อซ้ำมากกว่าผู้ที่รับรู้จากสื่ออื่น ๆ ประมาณ 1.92 เท่า ซึ่งสนับสนุนแนวคิดของ ทฤษฎีพฤติกรรมผู้บริโภคของ (Kotler, P. & Kelvin, K., 2016) ที่ชี้ว่าช่องทางการสื่อสารและการรับข้อมูลข่าวสารมีผลต่อกระบวนการตัดสินใจซื้ออย่างมีนัยสำคัญ โดยสื่อดิจิทัลและแพลตฟอร์มเฉพาะทาง สามารถสร้างความเชื่อมั่นและกระตุ้นการซื้อได้ดีกว่าสื่อทั่วไป ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พันธวัช จุลละทรัพย์, 2564) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการใช้แอปพลิเคชันวางแผนการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องคือ การรับรู้ต่อความง่ายในการใช้งาน ทักษะคิดต่อการใช้งาน การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง และ ความเชื่อในการรับรู้การควบคุมพฤติกรรม และงานวิจัยของ (โอปอ กลีบสกุลและคณะ, 2565) พบว่าแอปพลิเคชันการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและวิถีชุมชนสามารถจัดโปรแกรมการเดินทางการท่องเที่ยวได้ ผู้ใช้งานสามารถดูรายละเอียดข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยวได้

2. วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ชี้ให้เห็นว่าชุมชนเมืองเก่าบ้านดอนมี จุดแข็ง (Strengths) ด้านความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของสินค้าและบริการทางวัฒนธรรม ความหลากหลายของประสบการณ์ที่นักท่องเที่ยวสามารถสัมผัสได้ในพื้นที่เดียว และบรรยากาศชุมชนที่อบอุ่น ซึ่งสอดคล้องกับ ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์วัฒนธรรม ตามแนวคิดของ (Throsby, D., 2001) ที่อธิบายว่าสินค้าวัฒนธรรมมีคุณค่าใช้สอย และคุณค่าทางวัฒนธรรมซึ่งไม่สามารถทดแทนได้ด้วยสินค้าเชิงพาณิชย์ทั่วไป การที่นักท่องเที่ยวมองว่าสินค้าจากบ้านดอนเป็นสิ่งพิเศษที่มีเรื่องราวและความทรงจำสะท้อนถึงบทบาทของ เรื่องราวความเป็นมาในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจและความผูกพันทางอารมณ์ต่อสินค้า ผลนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิด ประสบการณ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของ (Richards, G., 2018) ที่ชี้ว่าประสบการณ์การท่องเที่ยวที่ผสมผสานกิจกรรมหลากหลาย เช่น การชิมอาหารพื้นถิ่น การชมการแสดง และการเข้าร่วมกิจกรรมเชิงวัฒนธรรม จะเพิ่มความพึงพอใจและความตั้งใจ

ที่จะกลับมาเยือนซ้ำ ด้านจุดอ่อน เช่น การเข้าถึงข้อมูลที่ยังไม่สะดวก กิจกรรมหมุนเวียนน้อย และข้อจำกัดด้านพื้นที่รองรับ สอดคล้องกับ ทฤษฎีส่วนประสมการตลาดบริการ ของ (Booms, B. H. & Bitner, M. J., 1981) โดยเฉพาะองค์ประกอบที่ระบุว่าการออกแบบประสบการณ์และการสื่อสารข้อมูลมีผลโดยตรงต่อการรับรู้คุณค่าและการตัดสินใจบริโภค สำหรับ โอกาส (Opportunities) การจัดเทศกาลหรือกิจกรรมพิเศษ และการเชื่อมต่อกับ Soft Power ระดับประเทศ เป็นแนวทางที่ตรงกับทฤษฎี Destination Branding ของ (Kotler, P. & Armstrong, G., 2017) ที่อธิบายว่าการสร้างภาพลักษณ์จุดหมายปลายทางผ่านงานอีเวนต์และกิจกรรมวัฒนธรรมสามารถเพิ่มการรับรู้แบรนด์และความน่าสนใจในตลาดโลก ส่วนอุปสรรคเช่น การเปลี่ยนแปลง กระแสการบริโภคอย่างรวดเร็ว และความผันผวนทางเศรษฐกิจ สอดคล้องกับ ทฤษฎีวงจรชีวิตผลิตภัณฑ์ ของ (Levitt, H., 1965) ที่ชี้ว่าสินค้าหรือบริการทางวัฒนธรรมจำเป็นต้องมีการปรับรูปแบบและนวัตกรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อคงความน่าสนใจ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

จากภาพ แสดงให้เห็นองค์ความรู้ใหม่เชิงบูรณาการที่เกิดจากผลการศึกษาครั้งนี้ โดยเชื่อมโยงทุนทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์ท้องถิ่น และภูมิปัญญาชุมชน เข้ากับกลไกของ Soft Power เพื่อสร้างความยั่งยืนทางเศรษฐกิจของชุมชนบ้านดอน องค์ความรู้ใหม่ที่ได้เน้นให้เห็นถึงความสัมพันธ์เชิงระบบระหว่างจุดแข็งด้านเอกลักษณ์วัฒนธรรมกับโอกาสทางการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ตลอดจนการเชื่อมโยงกับนโยบายระดับประเทศ ขณะเดียวกันยังชี้ให้เห็นถึงข้อจำกัดและอุปสรรคที่ควรได้รับการจัดการผ่านกลยุทธ์การพัฒนาที่เน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นการเสริมสร้างศักยภาพผู้ประกอบการ การพัฒนากิจกรรมเชิงวัฒนธรรมรูปแบบใหม่ การสร้างเครือข่ายความร่วมมือทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับนโยบาย ตลอดจนการออกแบบแนวทางการตลาดที่สอดคล้องกับเทรนด์สังคมร่วมสมัย ภาพดังกล่าวจึงสะท้อนองค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากงานวิจัย ซึ่งมีได้เป็นเพียงการอธิบายปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรม แต่ยังเป็นข้อเสนอเชิงนวัตกรรมที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์เชิงปฏิบัติได้จริง เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืน

สรุปและข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย มีสรุปและข้อเสนอแนะในด้านส่งเสริมตลาดและผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับกลุ่มพนักงานบริษัทเอกชนเนื่องจากกลุ่มพนักงานบริษัทเอกชนมีโอกาสตัดสินใจซื้อสินค้าทางวัฒนธรรมมากกว่ากลุ่มอาชีพอื่น 1.14 เท่า ภาครัฐและหน่วยงานท้องถิ่นควรออกแบบกิจกรรมการตลาดเชิงรุก เช่น การจัดงานแสดงสินค้าวัฒนธรรมในพื้นที่เมือง ศูนย์การค้า หรือสถานที่ทำงาน รวมถึงการพัฒนาช่องทางการสั่งซื้อออนไลน์ที่สะดวกต่อกลุ่มคนทำงาน เพื่อเพิ่มการเข้าถึงและกระตุ้นการใช้จ่าย นอกจากนี้ควรมีการจัดทำกลยุทธ์ราคาและโปรโมชั่น กระตุ้นการซื้อ ผลการวิจัยพบว่าการลดราคาสินค้าทางวัฒนธรรม ร้อยละ 10 สามารถกระตุ้นให้ผู้บริโภคบางส่วนเพิ่มการซื้อได้มากขึ้นถึง 10.75 เท่า ดังนั้นควรมีมาตรการหรือโครงการส่งเสริมการขาย เช่น แคมเปญลดราคาเป็นช่วงเวลา หรือการจัดชุดสินค้าแบบแพ็คเกจราคาพิเศษ เพื่อกระตุ้นอุปสงค์ในช่วงฤดูกาลท่องเที่ยวและงานเทศกาล รวมถึงการใช้แอปพลิเคชันท่องเที่ยวเป็นช่องทางหลักในการสื่อสารและประชาสัมพันธ์ เนื่องจากผู้ที่รับรู้ข้อมูลผ่านแอปพลิเคชันท่องเที่ยวมีโอกาสตัดสินใจซื้อสูงกว่ากลุ่มที่รับรู้จากสื่ออื่น 1.92 เท่า ควรพัฒนาและเชื่อมโยงข้อมูลสินค้าวัฒนธรรมในแพลตฟอร์มท่องเที่ยวออนไลน์ เช่น การลงข้อมูลสินค้าและกิจกรรมในแอปพลิเคชัน เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย google แพลตฟอร์ม รวมถึงการใช้ฟีดแบ็กและระบบสะสมแต้มเพื่อเพิ่มแรงจูงใจในการซื้อ นอกจากนี้ควรมีการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบรองรับนักท่องเที่ยว ปรับปรุงพื้นที่ร้านค้าและลานกิจกรรมให้รองรับนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ได้สะดวก ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในงานต้อนรับนักท่องเที่ยว เพื่อคงบรรยากาศอบอุ่นและความผูกพัน รวมถึงสร้างแบรนด์ร่วมกับแพลตฟอร์มท่องเที่ยวระดับชาติ เพื่อขยายตลาด ส่วนข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยในอนาคต ควรมีการวิเคราะห์ ผลกระทบทางเศรษฐกิจเชิงพื้นที่ เพื่อประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ศึกษากลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติที่มียั่งยืนพื้นที่ เพื่อพัฒนาแนวทางการตลาดและสินค้าให้ตรงกับความต้องการเฉพาะกลุ่ม นอกจากนี้จากผลการวิจัยสามารถนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการปฏิบัติในหลายมิติ ได้แก่ ควรมีการพัฒนาแพลตฟอร์มออนไลน์กลางที่รวบรวมข้อมูลสินค้า กิจกรรม และราคาที่ชัดเจน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้บริโภคและนักท่องเที่ยวในการเข้าถึงข้อมูลได้อย่างครบถ้วนและทันเวลา ลดการพึ่งพาการสื่อสารแบบบอกต่อที่อาจมีข้อจำกัดด้านความ

ถูกต้อง นอกจากนี้ ควรเพิ่มความหลากหลายของกิจกรรมและผลิตภัณฑ์ เช่น การจัดเทศกาลพิเศษที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น การออกแบบผลิตภัณฑ์ร่วมสมัยที่เข้ากับวิถีชีวิตคนรุ่นใหม่ และกิจกรรมสร้างสรรค์ที่ตอบโจทย์ความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย เพื่อสร้างแรงดึงดูดและเพิ่มโอกาสในการกลับมาเยือนซ้ำ ขณะเดียวกันควรมีการพัฒนากระบวนการต้อนรับนักท่องเที่ยวกลุ่มใหญ่ ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน การจัดการพื้นที่กิจกรรม และการบริการที่มีมาตรฐาน เพื่อยกระดับคุณภาพประสบการณ์ท่องเที่ยวโดยรวม อันจะช่วยเสริมสร้างความยั่งยืนทั้งในเชิงเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน และจากผลการวิจัยการวิเคราะห์ SWOT การประยุกต์ใช้ Soft Power ผ่านเศรษฐกิจวัฒนธรรมของชุมชนบ้านดอนมีศักยภาพสูง แต่ยังมีข้อจำกัดที่ควรได้รับการสนับสนุนในเชิงโครงสร้าง ดังนั้นจึงควรมีนโยบายที่มุ่งผลักดันชุมชนบ้านดอนให้เป็นพื้นที่ต้นแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยบรรจุไว้ในยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับจังหวัดและชาติ เพื่อเชื่อมโยงเข้ากับแนวทางการขับเคลื่อน Soft Power ของประเทศ ควบคู่ไปกับการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก อาทิ การปรับปรุงพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยว การพัฒนาระบบขนส่งและสิ่งอำนวยความสะดวกสาธารณะ ตลอดจนยกระดับศักยภาพผู้ประกอบการและคนในชุมชนผ่านโครงการอบรมที่ต่อเนื่องด้านการจัดการธุรกิจ การออกแบบผลิตภัณฑ์ และการตลาดเชิงดิจิทัล ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนมีขีดความสามารถในการแข่งขันมากขึ้น นอกจากนี้ ภาครัฐและภาคเอกชนควรมีบทบาทร่วมกันในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าทางวัฒนธรรมของบ้านดอน ผ่านการผลักดันเข้าสู่ตลาดระดับชาติและนานาชาติ ทั้งในงานอีเวนต์ Soft Power และแพลตฟอร์มการท่องเที่ยวหรืออีคอมเมิร์ซ ขณะเดียวกันต้องมีกลไกในการรักษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างรับผิดชอบที่รักษาสสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการสร้างรายได้ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและสอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณการสนับสนุนทุนงบประมาณเงินรายได้มหาวิทยาลัยปทุมธานี 2568 มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีในการให้โอกาสในการทำงานวิจัยชิ้นนี้จนสำเร็จลุล่วง ผู้วิจัยขอขอบคุณผู้ตอบแบบสอบถามทุกท่านที่สละเวลาในการให้ข้อมูลในการให้ข้อมูล ขอขอบพระคุณรวมถึงผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่สละเวลาให้คำปรึกษาให้งานวิจัยนี้ลุล่วงและได้ผลเชิงนโยบายที่สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ขอขอบคุณผู้ช่วยนักวิจัยทุกท่านที่ทำให้งานสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ. (2565). บทวิเคราะห์การขับเคลื่อน Soft Power ไทย. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงการต่างประเทศ.
- จารุณี บัวเฟื่อน. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการซื้อสินค้าหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในจังหวัดราชบุรี. *Journal of Administrative and Management*, 7(2), 27-34.

- พันธวัช จุลละทรัพย์. (2564). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้แอปพลิเคชันวางแผนการ ท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง: กรณีศึกษาแอปพลิเคชันวงใน. ใน ปริญญาณพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารเทคโนโลยี. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศูนย์บริการวิชาการเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. (2562). รายงานประมวลผลมูลค่าทางเศรษฐกิจของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์จำแนกตามการผลิต และข้อมูลจำนวนแรงงานที่อยู่ในกลุ่มอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ ภายใต้โครงการวิเคราะห์มูลค่าทางเศรษฐกิจ จำนวนแรงงานของเศรษฐกิจสร้างสรรค์ และออกแบบวิธีการและการคัดเลือกข้อมูลเพื่อใช้วัดผลตามตัวชี้. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์ .
- สำนักงานเศรษฐกิจสร้างสรรค์. (2565). รายงานประจำปี 2565. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ชันชันการพิมพ์ จำกัด.
- โอปอ กลัสมกุลและคณะ. (2565). แอปพลิเคชันการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและวิถีชุมชนกรณีศึกษาชุมชนบ้านบุ และชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. Academic Journal of Phetchaburi Rajabhat University, 12(1), 13-22.
- Booms, B. H. & Bitner, M. J. (1981). Marketing Strategies and Organization Structures for Service Firms. In: Marketing of Services, American Marketing Association, Chicago, 10(3), 47-51.
- Bourdieu, P. (1984). Distinction: A Social Critique of the Judgment of Taste. London: Routledge & Kegan Paul.
- Cochran, W. G. (1977). Wiley: Sampling Techniques. (3rd ed). New York: John Wiley & Sons.
- Kotler, P. & Armstrong, G. (2017). Principles of Marketing. Pearson, 9(5), 39-48.
- Kotler, P. & Kelvin, K. (2016). Marketing Management. (15th global edition). Edinburgh: Pearson Education.
- Levitt, H. (1965). Performance deficit and auditory inefficiencies in schizophrenia. Journal of Nervous and Mental Disease, 140(4), 290-296.
- Marshall, Alfred. (1920). Principles of economics; an introductory volume. London: Macmillan.
- Perloff, Jeffrey M . (2004). Microeconomics. (3rd ed). Boston: Pearson Addison Wesley.
- Richards, G. (2018). Cultural Tourism: A Review of Recent Research and Trends. Journal of Hospitality and Tourism Management, 36(2018), 12-21.
- Throsby, D. (2001). Economics and Culture. Cambridge: Cambridge University Press.

การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการสอนไวยากรณ์จีน สำหรับหลักสูตรภาษาจีน ของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันตก*

DEVELOPMENT OF CHINESE GRAMMAR TEACHING ACTIVITY MODELS FOR WESTERN REGION RAJABHAT UNIVERSITIES

มนธนต์ ลินทร

Montanat Sinthorn

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี จังหวัดเพชรบุรี ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Phetchaburi Rajabhat University, Phetchaburi Province, Thailand

Corresponding author E-mail: yehanxiang@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการสอนไวยากรณ์จีนสำหรับหลักสูตรภาษาจีน 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์จีนสำหรับหลักสูตรภาษาจีน 3) ศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียน หลังเรียนด้วยรูปแบบกิจกรรมการสอนไวยากรณ์จีนสำหรับหลักสูตรภาษาจีนในกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันตก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สำหรับหลักสูตรภาษาจีนของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันตก ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โดยวิธีการแบบสุ่มอย่างง่าย ด้วยการจับฉลาก จำนวน 80 คน เครื่องมือที่ใช้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียน ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.956 ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test ผลการศึกษาพบว่า 1) ประสิทธิภาพของรูปแบบกิจกรรมการสอนไวยากรณ์จีนในหลักสูตรภาษาจีน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีค่าเท่ากับ 83.25/93.06 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 75/75 2) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์จีนของนักศึกษาก่อนเรียนและหลังเรียนในหลักสูตรภาษาจีนตามรูปแบบ พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์จีนของนักศึกษาตามรูปแบบกิจกรรมก่อนเรียน มีค่าเท่ากับ 7.85 คะแนน และหลังเรียนเท่ากับ 15.65 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์จีนของนักศึกษาในหลักสูตรภาษาจีนตามรูปแบบกิจกรรม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) ผลประเมินความพึงพอใจของนักศึกษาหลังเรียนในหลักสูตรภาษาจีนตามรูปแบบกิจกรรม โดยภาพรวมนักศึกษา มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านรูปแบบกิจกรรมการสอนไวยากรณ์จีน รองลงมา คือ ด้านแบบฝึกทักษะ และด้านเนื้อหา ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ

คำสำคัญ: การพัฒนารูปแบบ, กิจกรรมการสอนไวยากรณ์จีน, มหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันตก

Abstract

This research aims to 1) develop a model of Chinese grammar teaching activities in the Chinese language curriculum, 2) compare students' learning achievement Chinese grammar, and (3) examine students' satisfaction after learning with the Chinese grammar teaching activity model in the Chinese language curriculum at Western Rajabhat Universities. The sample group for this study consisted of undergraduate students enrolled in the second semester of the 2023 academic year. A simple random sample of 80. The tools used were an achievement test and a student satisfaction questionnaire. The reliability was 0.826. students was selected. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation, and t-test. The results of the study revealed that 1) the efficiency of the Chinese grammar teaching activity model in the Chinese language curriculum developed by the researcher was 83.25/93.06, which exceeded the established criterion of 75/75. 2) A comparison of the students' learning achievement before and after using the activity model showed that that average pre-test score was 7.85 while the post-test score was 15.65 points out of 20 points. Students' achievement after learning with the activity model was significantly higher than before learning at the .01 level. 3) The evaluation of student satisfaction indicated that, overall, students expressed a high level of satisfaction. Considering each aspect, students had high levels of agreement in all areas, particularly in the format of the teaching activities, followed by the skill practice and content. while the lowest-rated aspect was the benefit received.

Keywords: Model Development, Chinese Grammar Teaching Activities, Western Rajabhat University

บทนำ

ประเทศไทยมีการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนมานานหลายทศวรรษ และในทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการจัดการเรียนการสอนทุกระดับ แต่เนื่องจากการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันยังมีการวางนโยบายที่ยังไม่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันในแต่ละระดับ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2559) การเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยที่มีบรรจุในหลักสูตรการศึกษาไทยมายาวนาน แต่ยังคงขาดการวางนโยบายการเรียนการสอน หรือหลักสูตรที่ยังไม่สอดคล้องในแต่ละระดับ ทำให้เกิดปัญหา คือ การเรียนที่ไม่ต่อเนื่อง หรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ไม่เป็นไปตามเป้า หรือไม่มากเพียงพอ เป็นต้น แล้วจึงค่อยเชื่อมโยงถึงการแก้ปัญหาหากอยากให้ได้ผลสัมฤทธิ์ที่ดีนั้น ทักษะพื้นฐานถือเป็น จุดเริ่มต้นและหัวใจที่สำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถต่อยอดความรู้ได้อย่างรวดเร็ว โดยทักษะการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน คือทักษะพื้นฐานที่ผู้เรียนจะต้องได้ผ่านการฝึกอบรมมาโดยตลอดอย่างต่อเนื่อง แต่ทว่าอีกสิ่งหนึ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ นั่นคือ ไวยากรณ์เพราะภาษากับไวยากรณ์มีการเกี่ยวข้องกันทั้ง ทางตรงและทางอ้อม ซึ่งภาษาเป็นเรื่องของกฎเกณฑ์ที่ต้องอาศัยการฝึกฝนและจดจำ เมื่อนำไปสื่อสารกับบุคคลอื่น (ตรีศูล เกษรและคณะ, 2562) แต่หากไม่มีกฎเกณฑ์หรือไวยากรณ์ การสื่อสารของทั้งสองฝ่ายก็อาจจะเกิดข้อผิดพลาดและบรรลุนอกเหนือจากนี้ยังพบว่า การเรียนการสอนในเรื่องดังกล่าวโดยทั่วไปมักจะเป็น

การเรียนการสอนในรูปแบบโครงสร้างประโยคแบบพื้นฐานเป็นหลัก จากความสำคัญและสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าควรจรรวบรวมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับไวยากรณ์ “把”(ǎ) โดยเฉพาะเพื่อดำเนินการพัฒนาการเรียนการสอนที่สามารถพัฒนาต่อยอดความรู้ให้แก่ผู้เรียน ตลอดจนก่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งและสามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน (นริศ วศินานนท์, 2559) ได้สรุปประเด็นการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในหลายมิติ ได้แก่ หลักสูตรภาษาจีนมีแนวโน้มเป็นหลักสูตรสายวิชาชีพมากขึ้น ตำราส่วนใหญ่ยังใช้หนังสือของประเทศจีน ผู้สอนมีจำนวนเพิ่มขึ้นทั้งด้านคุณวุฒิ และตำแหน่งวิชาการ ผู้เรียนส่วนใหญ่เริ่มเรียนใหม่และไม่ได้เชื่อมโยงองค์ความรู้ต่อจากระดับมัธยมศึกษา และการมีความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาประเทศจีนเพิ่มมากขึ้น

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบัน ทำให้ทั้งครูผู้สอนและผู้เรียนจำเป็นต้องพร้อมรับกับการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรูปแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนถูกสังคมคาดหวังในการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในยุค New Normal ยุคที่การจัดการเรียน การสอนภาษาจีนนั้นต้องมีการปรับ หลักสูตร เนื้อหา การเรียนให้กระชับตามมาตรฐานของแต่ละช่วงชั้นเรียน ควบคู่ไปกับการจัดลำดับความสำคัญโดยครูผู้สอนต้อง จัดการวางแผนการเรียนการสอนภาษาจีนให้เหมาะสม กับผู้เรียนเน้นการออกแบบสื่อการเรียนรู้ กำหนด คำถามท้ายบทเพื่อวัดความเข้าใจรวมถึงการเตรียม ความพร้อมและให้ข้อมูลสื่อ ออนไลน์ แก่ผู้เรียน เมื่อต้องเรียนในระบบออนไลน์ความยืดหยุ่นในการใช้เวลาและ การเลือกรูปแบบการเรียนการสอนภาษาจีนนั้นสำคัญมาก ครูผู้สอนต้องออกแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมและส่งเสริม การเรียนรู้รายบุคคลได้โดยผ่านการกำหนดชั่วโมงการเรียนรู้ผ่านหน้าจอคอมพิวเตอร์ (วันเพ็ญ สุขเกษม, 2547) ซึ่งมีการปรับเปลี่ยนเทคนิคการสอน ทักษะการสอนที่ทันยุคทันสมัย ตลอดจนทัศนคติของตนเองต่อการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในวิถีใหม่ที่สามารถตอบสนองผู้เรียนที่แตกต่างและ หลากหลายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน ตามเกณฑ์การสอบวัดระดับภาษาจีน เนื่องจากหลาย ๆ หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนได้ให้ความสำคัญ กับภาษาจีนมากขึ้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ เรียนสาขาวิชาภาษาจีนต้องมีการสอบวัด เป็นการรับประกันว่า ผู้เรียนนั้นสามารถใช้ทักษะภาษาจีนได้ครบถ้วน เพื่อเป็นการกำหนดมาตรฐานทางภาษาจีน การสอบวัดระดับภาษาจีนจึงกลายเป็นที่ยอมรับในระดับสากล และ ผลการสอบสามารถนำไปใช้ในการสมัครงานหรือเรียน ต่อในระดับที่สูงขึ้น (นิพาดา ไตรรัตน์, 2563) การนำการเรียนการสอนเชิงรุกออนไลน์มาใช้สนับสนุน การเรียนการสอน เป็นการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการเรียน โดยเป็นสื่อที่รวบรวมคุณประโยชน์ของไฮเปอร์มีเดีย (Hypermedia) ซึ่งประกอบไปด้วย ข้อความ เสียง วิดีโอ ภาพกราฟิก และภาพเคลื่อนไหว ซึ่งเป็นการเรียนการสอนโดยผ่านเครือข่ายประกอบกับการสร้างปฏิสัมพันธ์ ทางการเรียนแบบออนไลน์ โดยที่ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม และสามารถสื่อสารกันโดยใช้สื่อการเรียนประเภทต่าง ๆ ซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือประสบการณ์ระหว่างกันส่งผลให้การเรียนการสอนมีลักษณะเป็นแบบการเรียนการสอน (ตรีศูล เกษร และคณะ, 2562)

จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการสอนไวยากรณ์จีนสำหรับหลักสูตรภาษาจีนในกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันตก เพื่อพัฒนาทักษะการใช้หลักไวยากรณ์จีนให้กับผู้เรียน สร้างนวัตกรรมการเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยีสนับสนุนให้มีความสามารถเรียนรู้ไปพร้อมการปฏิบัติแล้วเกิด ความเข้าใจ เพิ่มพูนความรู้ได้อย่างต่อเนื่อง และนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ประโยชน์ที่เน้นกรรมถูกกระทำ ซึ่งถือว่าเป็นไวยากรณ์ขั้นพื้นฐานที่ผู้เรียนต้องได้รับการสอนอย่างถูกวิธี เนื่องจาก

รูปแบบวากยสัมพันธ์ของประโยคมีความหลากหลาย โดยเฉพาะประโยคที่มีคำ บทเสริม หรือบทขยายต่าง ๆ เข้ามาเป็นส่วนประกอบ ทำให้เป็นจุดที่ยากและส่งผลให้ผู้เรียนภาษาจีนเกิดความสับสนได้และอาจก่อให้เกิดความผิดพลาดของการสื่อสารและการนำไปใช้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนาารูปแบบกิจกรรมการสอนไวยากรณ์จีนสำหรับหลักสูตรภาษาจีนของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันตก
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์จีนสำหรับหลักสูตรภาษาจีนของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันตก
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อรูปแบบกิจกรรมการสอนไวยากรณ์จีนสำหรับหลักสูตรภาษาจีนของกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันตก

วิธีดำเนินการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่การวิจัย คือ กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันตก ได้แก่
2. ขอบเขตพื้นที่กลุ่มเป้าหมายและผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ
 - 2.1 กลุ่มเป้าหมาย คือ นักศึกษาสาขาวิชาเอกภาษาจีน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันตก ที่ลงทะเบียน เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 80 คน
 - 2.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญในการสัมภาษณ์ จำนวน 8 คน ประกอบด้วย อาจารย์ประจำหลักสูตร

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ สื่อการสอนไวยากรณ์ประโยคในภาษาจีนกลางที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ แบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อสื่อการสอนคำศัพท์ภาษาจีนที่ใช้ในสื่อการสอนในครั้งนี้ประยุกต์มาจากประมวลคำศัพท์การสอบ ได้ประยุกต์มาจาก งานวิจัยของ ตรีศูล เกษร และคณะ (2562) Chen Kai (2016) และ Yang Jiayin (2016) ใช้แบบสอบถามโดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล ประกอบด้วย 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษา จำนวน 3 ข้อ มีลักษณะคำถามเป็นแบบตรวจรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบทดสอบทักษะการใช้ไวยากรณ์จีน เป็นแบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ และ วัดทักษะการใช้ไวยากรณ์ ด้านความรู้ ความเข้าใจไวยากรณ์ภาษาจีนแบบเจาะจง ด้านความสามารถในการใช้ไวยากรณ์ที่อยู่ในประโยค และด้านความสามารถในการใช้ไวยากรณ์ที่อยู่ในงานเขียน

ตอนที่ 3 เป็นแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นแบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ คัดเลือก ข้อสอบวัดระดับภาษาจีน

ตอนที่ 4 แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบกิจกรรมการเรียน การสอน จำนวน 20 ข้อ

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการเรียนการสอนไวยากรณ์ประโยคของผู้เรียนภาษาจีน นักศึกษาระดับปริญญาตรีในกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันตก ด้วยแบบทดสอบก่อนเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อทำความเข้าใจพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน โดยมีการกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี สำหรับหลักสูตรภาษาจีน ของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันตก ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โดยวิธีการแบบสุ่มอย่างง่าย ด้วยการจับฉลาก จำนวน 80 คน จากนั้นทำการสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1. ทบทวนวรรณกรรม และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนไวยากรณ์ประโยคสภาพปัจจุบันปัญหาการเรียนไวยากรณ์ และแนวทางการพัฒนาการเรียนการสอนไวยากรณ์ประโยค

2. สร้างแบบทดสอบก่อนทดลองเพื่อศึกษาปัญหาการเรียนการสอนไวยากรณ์ประโยคของผู้เรียนภาษาจีน สำหรับหลักสูตรภาษาจีน ของมหาวิทยาลัยราชภัฏกลุ่มภาคตะวันตก

ขั้นตอนที่ 2 พัฒนาสื่อการสอนที่เหมาะสมกับพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียน (Zhou Xiaobing, 2012)

1. ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีการใช้และการสร้างแบบเรียน สื่อการสอน สำหรับการเรียนการสอนภาษาจีน
2. ศึกษาคำอธิบายและจุดประสงค์การเรียนรู้ภาษาจีนตลอดจนศึกษา เนื้อหาของแบบเรียนหลักที่ถูกใช้ในการเรียนการสอนภาษาจีนพื้นฐานในระดับปริญญาตรี เพื่อให้เข้าใจถึงขอบเขตเนื้อหา พร้อมทั้งดำเนินการสังเคราะห์ วิเคราะห์และประเมินระดับความยากง่ายของรูปแบบประโยค คำและวัฒนธรรมทางภาษาที่ปรากฏในแบบเรียนหรือสื่อที่ทางสถาบันใช้ในปัจจุบัน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาสื่อการสอนที่จะถูกใช้ในงานวิจัยดังกล่าว

3. ดำเนินการสร้างสื่อการสอนเพื่อการเรียนรู้ไวยากรณ์ประโยคในภาษาจีนกลางโดยมีเนื้อหาเป็นภาษาไทยครอบคลุมตามหลักไวยากรณ์ที่เข้าใจง่ายและสั้นกระชับ จากนั้นนำสื่อการสอนที่จะใช้ในงานวิจัยไปให้ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางด้านการสอนภาษาจีน 3 ท่าน ดำเนินการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขโดยผู้เชี่ยวชาญจะพิจารณาจากความถูกต้อง และความเหมาะสมของการใช้ภาษาและเวลาที่ใช้ในการเรียนการสอน รวมถึงความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ความเที่ยงตรงของเนื้อหา ตลอดจนความสมบูรณ์ในรายละเอียดอื่น ๆ ของสื่อการสอนดังกล่าว

4. นำสื่อการสอนไวยากรณ์ประโยค ในภาษาจีนกลางที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว นำไปหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence : IOC)

ขั้นตอนที่ 3 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์ประโยคในภาษาจีนกลางก่อนและหลังการใช้สื่อการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามขั้นตอน ดังนี้

1. วิเคราะห์เนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละบทเรียนที่ได้กำหนดขึ้นในกระบวนการสร้างสื่อการสอนเพื่อการเรียนรู้ไวยากรณ์ประโยคในภาษาจีนกลาง เพื่อวางแผนในการออกข้อสอบให้สอดคล้องกับเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ในแต่ละบทที่ผู้วิจัยต้องการวัดและประเมินผล

2. สร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์ประโยคในภาษาจีนกลาง จำนวน 20 ข้อ

3. ดำเนินการตรวจสอบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ดังกล่าว และนำคะแนนที่ได้ทำการวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (P) และค่าอำนาจจำแนก (R) พบว่าแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ที่ได้มีค่าความยากง่ายตั้งแต่ .44-.67 และค่าอำนาจจำแนก (R) .33-.88 จากนั้นหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบ พบว่าแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.956

4. นำแบบทดสอบที่ได้ไปทดสอบวัดความรู้และความเข้าใจในไวยากรณ์ประโยคในภาษาจีนกลางก่อนเรียนและหลังเรียนกับกลุ่มตัวอย่าง

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามที่ประกอบไปด้วยข้อคำถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัย ขอบเขตของการวิจัย โดยข้อคำถามในแต่ละข้อมีความเหมาะสม ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบแบบสอบถามตามขั้นตอน ดังนี้

1. การหาความเที่ยงตรง (Validity) หมายถึง ความแม่นยำของเครื่องมือในการวัดสิ่งที่ต้องการจะวัด สามารถบอกถึงสภาพที่แท้จริงของตัวแปรที่ศึกษา โดยผู้วิจัยนำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) ของคำถามในแต่ละข้อ ได้ค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาเท่ากับ 0.956 จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อดำเนินการต่อไป

2. การทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามเชิงปริมาณที่ได้ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try - out) กับบุคคลที่มีลักษณะเช่นเดียวกันกับประชากร แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย โดยกลุ่มบุคคลที่ทดลองใช้แบบสอบถามครั้งนี้เป็นกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการคำนวณหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่าค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.922

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลโดยใช้การเก็บข้อมูล ดังนี้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลนี้ เป็นการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง โดยการแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 80 คน และผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามมาตรวจสอบความถูกต้อง ครบถ้วน สมบูรณ์ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ และวิเคราะห์เนื้อหาต่อไป

2. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารหนังสือ ตำราทางวิชาการต่าง ๆ สถิติ หรือทะเบียนของหน่วยงาน แหล่งข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต โดยทำการศึกษาจากทฤษฎี ผลจากงานวิจัยและสิ่งตีพิมพ์ทั้งในและต่างประเทศ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากนักศึกษาสาขาวิชาเอกภาษาจีน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันตก ที่ลงทะเบียน เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 80 คน โดยดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

3.1 ติดต่อสถานที่ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

3.2 นำแบบสอบถามซึ่งเป็นเครื่องมือในการวิจัยที่ผ่านการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือเรียบร้อยแล้วแจกแก่นักศึกษาสาขาวิชาเอกภาษาจีน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันตก ที่ลงทะเบียน เรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จำนวน 80 ฉบับ โดยกำหนดระยะเวลาในการเก็บแบบสอบถามคืนภายใน 15 วัน

3.3 เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นนักศึกษาสาขาวิชาเอกภาษาจีน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน กลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันตก ที่ลงทะเบียนเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 จากนั้นนำข้อมูลไปวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ได้แก่ อาจารย์ประจำหลักสูตร จำนวน 8 คน โดยผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ด้วยตนเองเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นแนวความคิด ความเชื่อและทัศนคติของกลุ่มเป้าหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยได้เตรียมคำถามแบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-structured interview) เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ โดยสร้างคำถามให้สอดคล้องและครอบคลุมกับเรื่องที่วิจัย ก่อนการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะแจ้งวัตถุประสงค์ในการสัมภาษณ์ และได้ขออนุญาตทำการจดบันทึกในรูปแบบของภาพและรูปแบบเสียงในช่วงที่มีการสัมภาษณ์ รวมถึงผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์แบบต่อหน้ากับผู้ให้สัมภาษณ์เพื่อให้เห็นความคิดเห็นหรือมีการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันอย่างอิสระ นอกจากนี้จะทดสอบคำถามและคำตอบเพื่อใช้เป็นแนวทางในการถามคำถามต่อไป โดยใช้เวลาในการสัมภาษณ์ประมาณ 1 ชั่วโมง และต้องขึ้นอยู่กับผู้ให้สัมภาษณ์เป็นหลัก และสัมภาษณ์จนกระทั่งจะไม่พบข้อสงสัยใด ๆ หรือไม่พบข้อมูลใหม่ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อ การวิจัย

2. ผู้วิจัยได้จัดบันทึกสรุปสั้น ๆ ขณะสัมภาษณ์ในประเด็นที่สำคัญ นอกจากนี้ยังได้บันทึกสภาพปัญหาในรูปแบบการตอบคำถามที่เกิดขึ้นขณะเก็บรวบรวมข้อมูล

3. นำบทสัมภาษณ์มาถอดคลิปเสียง ตรวจสอบข้อมูลที่ไม่ชัดเจนหรือประเด็นเพิ่มเติมเพื่อตรวจสอบความถูกต้องอย่างละเอียด

4. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาทวนสอบความถูกต้องครบถ้วนจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

5. วิเคราะห์ข้อมูลและนำไปจัดหมวดหมู่ จำแนกข้อมูลเป็นกลุ่มและนำมาสังเคราะห์เพื่อนำเสนอในรูปแบบด้วยรูปภาพพร้อมคำอธิบาย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย 1) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) 2) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) 3) ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC หรือ Index of Consistency) 4) การเปรียบเทียบคะแนนจากแบบวัดก่อนและหลังการเรียนรู้ โดยการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยที่กลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์กัน (t-test for Dependent Samples)

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยจะทำการตรวจสอบข้อมูลก่อนการวิเคราะห์เพื่อให้ผลการวิจัยมีความแม่นยำและน่าเชื่อถือผู้วิจัยจะเปรียบเทียบข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ จากนั้นใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาโดยตีความข้อมูลเบื้องต้นให้สื่อความหมายของผู้ให้ข้อมูล ด้วยการแยกประเภทและการลดทอนข้อมูลเพื่อจัดเป็นหมวดหมู่ นำมาตีความและสร้างข้อสรุปโดยเชื่อมโยงผลการสรุปต่าง ๆ จนเกิดเป็นโครงสร้างข้อสรุป ที่สามารถตอบปัญหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยรวบรวม และจัดทำข้อมูล เพื่อนำมาวิเคราะห์ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ประสิทธิภาพของรูปแบบกิจกรรมการสอนไวยากรณ์จีนสำหรับหลักสูตรภาษาจีนในกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันตก สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ต่อไป

ตารางที่ 1 ผลการหาประสิทธิภาพของรูปแบบกิจกรรมการสอนไวยากรณ์จีนในหลักสูตรภาษาจีน (กลุ่มตัวอย่างจำนวน 80 คน)

เครื่องมือที่ใช้วัด	จำนวนคน	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	คะแนนเฉลี่ย	ร้อยละ
แบบทดสอบระหว่างเรียน (E_1)	80	20	1332	16.65	83.25
แบบทดสอบหลังเรียน (E_2)	80	20	1489	18.61	93.06

จากตารางที่ 1 แสดงผลการหาประสิทธิภาพของรูปแบบกิจกรรมการสอนไวยากรณ์จีนในหลักสูตรภาษาจีนพบว่า ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบระหว่างเรียนเท่ากับ 83.25 และร้อยละของคะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบหลังเรียน เท่ากับ 93.06 แสดงให้เห็นว่า รูปแบบกิจกรรมดังกล่าวมีประสิทธิภาพอยู่ที่ 83.25/93.06 ตามเกณฑ์ที่กำหนด

ตอนที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์จีนในหลักสูตรภาษาจีนในกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันตก

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์จีนของนักศึกษา ก่อนเรียนและหลังเรียนในหลักสูตรภาษาจีนตามรูปแบบกิจกรรม ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์จีนของนักศึกษา ก่อนเรียนและหลังเรียนในหลักสูตรภาษาจีนตามรูปแบบกิจกรรม

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	n	$\bar{X}$	S.D.	t	p-value
ก่อนเรียน	20	80	7.85	2.93	18.733*	.000
หลังเรียน	20	80	15.65	2.54		

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์จีนของนักศึกษา ก่อนเรียนและหลังเรียนในหลักสูตรภาษาจีนตามรูปแบบกิจกรรม อยู่ที่ 7.85 คะแนน และ 15.65 คะแนน ตามลำดับ จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน การทดสอบสมมติฐานพบว่า คะแนนเฉลี่ย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตอนที่ 3 ความพึงพอใจของผู้เรียนหลังเรียนด้วยรูปแบบกิจกรรมการสอนไวยากรณ์จีนในหลักสูตรภาษาจีนในกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันตก

ตารางที่ 3 ผลประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา ก่อนเรียนและหลังเรียนในหลักสูตรภาษาจีนตามรูปแบบกิจกรรม

รายการ	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านอาจารย์ผู้สอน	3.75	0.44	มาก
2. ด้านเนื้อหา	3.86	0.49	มาก
3. ด้านแบบฝึกทักษะ	3.91	0.59	มาก
1. ด้านรูปแบบกิจกรรมการสอนไวยากรณ์จีน	4.00	0.65	มาก
2. ด้านประโยชน์ที่ได้รับ	3.62	0.67	มาก
รวมทั้ง 5 ด้าน	3.82	0.37	มาก

จากตารางที่ 3 โดยภาพรวมนักศึกษามีความเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.82$, S.D. = 0.37) และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านรูปแบบกิจกรรมการสอนไวยากรณ์จีน ซึ่งอยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{x} = 4.00$, S.D. = 0.65) รองลงมา คือ ด้านแบบฝึกทักษะ มีความเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.91$, S.D. = 0.59) และ ด้านเนื้อหา มีความเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.86$, S.D. = 0.49) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ ซึ่งนักศึกษามีความเห็นอยู่ในระดับมากเช่นกัน ($\bar{x} = 3.62$, S.D. = 0.67)

อภิปรายผล

จากผลการพัฒนารูปแบบกิจกรรมการสอนไวยากรณ์จีนในหลักสูตรภาษาจีนในกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันตก พบว่า

1. ประสิทธิภาพของรูปแบบกิจกรรมการสอนไวยากรณ์จีนในหลักสูตรภาษาจีนในกลุ่มมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคตะวันตก พบว่า ร้อยละของคะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบระหว่างเรียนเท่ากับ 83.25 และร้อยละของคะแนนเฉลี่ยจากแบบทดสอบหลังเรียน 93.06 แสดงให้เห็นว่า มีประสิทธิภาพ 83.25/93.06 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด สอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐพร ปานมณี (2567) เรื่องการศึกษาและพัฒนาการเรียนการสอนไวยากรณ์ประโยค “把” (ǎ) ของผู้เรียนภาษาจีนระดับอุดมศึกษาในเขตพื้นที่ระยอง เศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ซึ่งพบว่า สื่อการสอนเพื่อการเรียนรู้ไวยากรณ์ประโยค “把” (ǎ) ในภาษาจีนกลางที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 78.37/83.75

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์จีนของนักศึกษา ก่อนเรียนและหลังเรียนในหลักสูตรภาษาจีนตามรูปแบบกิจกรรม พบว่า คะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์จีนของนักศึกษา ก่อนเรียนและหลังเรียนในหลักสูตรภาษาจีนตามรูปแบบกิจกรรม ก่อนเรียน เท่ากับ 7.85 คะแนน และหลังเรียนเท่ากับ 15.65 คะแนน จากคะแนนเต็ม 20 คะแนน เมื่อทดสอบสมมติฐานพบว่า คะแนนเฉลี่ย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์จีนของนักศึกษาในหลักสูตรภาษาจีนตามรูปแบบกิจกรรม หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐพร ปานมณี ที่ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาและพัฒนาการเรียนการสอนไวยากรณ์ประโยค “把” (ǎ) ของผู้เรียนภาษาจีนระดับอุดมศึกษาในเขตพื้นที่ระยอง เศรษฐกิจภาคตะวันออก

(EEC) ซึ่งพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไวยากรณ์ประโยค“把” (ǎ) ในภาษาจีนกลางของผู้เรียน ระดับอุดมศึกษา ในเขตพื้นที่ EEC หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ เนื่องจากสื่อการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นการรวบรวมเอาเนื้อหาสำคัญของไวยากรณ์เรื่องประโยคเปรียบเทียบ “把” (ǎ) รวมเข้ามาไว้เป็นชุดการเรียนรู้ไวยากรณ์เฉพาะเรื่องทำให้บทเรียนไวยากรณ์ของสื่อดังกล่าวมีความครอบคลุมทางด้านเนื้อหา อีกทั้งยังมีการอธิบายวัตถุประสงค์ของแต่ละบทเรียน ส่วนประกอบโครงสร้างไวยากรณ์ หรือคำอธิบายไวยากรณ์ต่าง ๆ ด้วยภาษาที่เหมาะสมกับระดับของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจได้ตรงกัน และเข้าใจเนื้อหาหรือวัตถุประสงค์ของแต่ละบทเรียนได้อย่างง่ายดาย (รัฐพร ปานมณี, 2567) สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพิภา มะลิลัยและคณะ (2563) ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาบทเรียนออนไลน์ วิชาภาษาจีนกลาง เรื่องพินอินด้วย Google classroom สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนด้วยบทเรียนออนไลน์ที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผู้เรียนมีทักษะการใช้ไวยากรณ์หลังเรียนสูงกว่าก่อนการใช้รูปแบบกิจกรรม คือ ด้านความรู้ความเข้าใจไวยากรณ์ภาษาจีนแบบเจาะจงประเด็น มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ค่าเท่ากับ 13.55, S.D.= 3.42 ด้านความสามารถในการใช้ไวยากรณ์ที่อยู่ในประโยค มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 12.93, S.D.= 2.97 และด้านความสามารถในการใช้ไวยากรณ์ที่อยู่ในงานเขียน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 14.35, S.D.=3.29 เป็นการใช้เทคนิค การเรียนรู้แบบร่วมมือ และกิจกรรมตามที่ผู้เรียนสนใจ ได้ลงมือปฏิบัติจริงทำให้เกิดความท้าทายทั้งตัวเองและเพื่อน ๆ ประกอบกับการที่ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม ในการทำกิจกรรมและมีเป้าหมายที่ผู้เรียนร่วมกันวางแผน จึงทำให้การเรียนรู้ของผู้เรียนมีความเข้าใจในเรื่องของการใช้หลักไวยากรณ์ภาษาจีนมากขึ้นและการฝึกฝนหรือทำซ้ำจนเกิดเป็นความชำนาญเป็นทักษะสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ (พิมพิภา มะลิลัย และคณะ, 2563)

3. ผลประเมินความพึงพอใจของนักศึกษา ก่อนเรียนและหลังเรียนในหลักสูตรภาษาจีนตามรูปแบบกิจกรรม โดยภาพรวมนักศึกษา มีความเห็นอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านแล้ว พบว่า นักศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากทุกด้าน ได้แก่ ด้านรูปแบบกิจกรรมการสอนไวยากรณ์จีน มีความเห็นอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านแบบฝึกทักษะ มีความเห็นอยู่ในระดับมาก และ ด้านเนื้อหา มีความเห็นอยู่ในระดับมาก ส่วนที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านประโยชน์ที่ได้รับ มีความเห็นอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัฐพร ปานมณี ที่ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาและพัฒนาการเรียนการสอนไวยากรณ์ประโยค“把” (ǎ) ของผู้เรียนภาษาจีน ระดับอุดมศึกษา ในเขตพื้นที่ระยองเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ที่พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อสื่อการสอนเพื่อการเรียนรู้ไวยากรณ์ประโยค“把” (ǎ) ในภาษาจีนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นอยู่ในระดับดี (รัฐพร ปานมณี, 2567) ซึ่งสอดคล้องกับ อานุภาพ เลชะกุล ที่กล่าวว่า การใช้ภาษาของตำราที่ได้นั้นจะต้องเข้าใจง่าย ผู้อ่านสามารถเข้าใจ และทำความเข้าใจเดียวกัน อีกทั้งผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ในเกณฑ์ดีมากนั้น จะสามารถทำให้ผู้อ่านหรือผู้รับสารได้รับความรู้ และความเข้าใจ อยู่ในระดับที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ระดับความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อสื่อการสอนเพื่อการเรียนรู้ไวยากรณ์ประโยค“把” (ǎ) ในภาษาจีนกลางที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ทั้ง 3 ด้านรวมกันมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 3.91 การแปลผลมีหมายความว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อสื่อการสอนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น อยู่ในระดับดี ถึงแม้ว่าไวยากรณ์ดังกล่าวผู้เรียนได้ผ่านการเรียนรู้มาแล้ว แต่โดยมากมักเป็นการเรียนรู้ในรูปแบบโครงสร้างทั่วไป บวกกับเงื่อนไขในการจัดการเรียนการสอนบางอย่างที่ทำให้ผู้สอนไม่

สามารถที่จะลงลึกในรายละเอียดบางประการได้แต่ในเนื้อหาของสื่อการสอนที่กลุ่มผู้วิจัยสร้างขึ้นได้นำเสนอรูปแบบโครงสร้างที่หลากหลาย พร้อมทั้งสอดแทรกข้อควรระวังในการสร้างประโยคจากไวยากรณ์ดังกล่าว ทำให้พื้นฐานความรู้และความเข้าใจในเรื่องไวยากรณ์ประโยค“把” (ǎ) ของผู้เรียนถูกเติมเต็มอย่างสมบูรณ์ เหล่านี้จึงเป็นผลให้คะแนนการทดสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนการทดสอบก่อนเรียน (อานุภาพ เลขะกุล, 2556) สอดคล้องกับงานวิจัยของ กาญจนา วุฒิสักดิ์ ที่ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ตามแนวคิด “สอนแบบไม่สอน” เพื่อเสริมสร้าง ความสามารถในการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีความพึงพอใจต่อรูปแบบการเรียน การสอนอยู่ในระดับมาก (กาญจนา วุฒิสักดิ์, 2561) และยังสอดคล้องกับวิจัยของ สิริจิต เดชอมร ที่ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษากระบวนการทัศนในการจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 ที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้เชิงรุกที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งที่เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนและเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติ ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่มีเจตคติต่อการเรียนภาษาฝรั่งเศสในระดับดี มีความเห็นว่ากิจกรรมการเรียนรู้ น่าสนใจ เป็นประโยชน์ได้ฝึกฝนการแก้ปัญหาการทำงาน เป็นทีมการร่วมกันแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยน ซึ่งกันและกัน อีกทั้งมีบรรยากาศในการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียน ได้แสดงออก และมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างกระตือรือร้น (สิริจิต เดชอมร, 2562) และยังสอดคล้องกับวิจัยของ พิมพิวิภา มะลิสัยและคณะ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ต่อบทเรียนออนไลน์วิชาภาษาจีนกลางเรื่องพินอินด้วยGoogle Classroom อยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด (พิมพิวิภา มะลิสัย และคณะ, 2563)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การนำผลงานวิจัยไปใช้ แนวทางที่เหมาะสมในการสอนไวยากรณ์จีนในหลักสูตรภาษาจีน ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ควรนำสื่อการสอนจากการวิจัยนี้ไปประยุกต์กับวิธีการสอนรูปแบบอื่น ๆ ผนวกกับเปลี่ยนแปลงเนื้อหาไวยากรณ์ดังกล่าวไปเป็นไวยากรณ์ประเภทอื่น ๆ เพื่อก่อให้เกิดความหลากหลายของการศึกษาวิจัยในการสร้างสื่อการสอนหรือแบบเรียนไวยากรณ์ 2) ควรมีอาจารย์ที่จบตรงสาขาวิชาและประสบการณ์การสอนไวยากรณ์จีนในหลักสูตรภาษาจีนโดยตรง 3) ต้องมีจุดมุ่งหมายในการสอน มีการกำหนดเนื้อหา วิธีการสอนที่ชัดเจน และเอกสารประกอบการสอนและแผนการสอนที่เป็นมาตรฐานเดียวกัน

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา วุฒิสักดิ์. (2561). การพัฒนาแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษตามแนวคิด“สอนแบบไม่สอน” เพื่อเสริมสร้างความสามารถการอ่านเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ตรีศุล เกษร และคณะ. (2562). การวิเคราะห์เปรียบเทียบวากยสัมพันธ์ประโยคที่ใช้บุพบท “ba” ในภาษาจีนและ “นำ” ในภาษาไทย. วารสารร่มพญักษ์, 37(2), 92-102.
- นริศ วศินานนท์. (2559). การศึกษาสภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนระดับอุดมศึกษาในประเทศไทย. วารสารจีนศึกษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 9(2), 263-287.

- นิพาดา ไตรรัตน์. (2563). การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกบนเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อส่งเสริม ความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียนระดับอุดมศึกษา. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ศรีนครินทร วิโรฒ, 21(2), 142-130.
- พิมพ์วิภา มะลิสัย และคณะ. (2563). การพัฒนาบทเรียนออนไลน์ วิชาภาษาจีนกลาง เรื่องพินอินด้วย Google classroom สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. e-Journal of Educaotion studies, Buerapha University, 2(2), 31-43.
- รัฐพร ปานมณี. (2567). การศึกษาและพัฒนาการเรียนการสอนไวยากรณ์ประโยค“把”(bǎ) ของผู้เรียนภาษาจีน ระดับอุดมศึกษาในเขตพื้นที่ระเบียนเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC). e-Journal of Education Studies, Burapha University, 6(2), 92-105.
- วันเพ็ญ สุขเกษม. (2547). การศึกษาปัญหาการบริหารจัดการหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา. ใน วิทยานิพนธ์บริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). แนวทางการพัฒนาระบบการสะสมหน่วยการเรียนรู้ (Credit Bank System) ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (รายงานวิจัย). กรุงเทพมหานคร: สำนักมาตรฐานการศึกษาและ พัฒนาการเรียนรู้ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สิริจิต เดชมร. (2562). การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาฝรั่งเศสเชิงรุกโดยใช้กระบวนการกลุ่ม. วารสารศิลป ศาสตร์, 19(2), 83-101.
- อานุภาพ เลขะกุล. (2556). การใช้ภาษาในการเขียนตำรา: เอกสารประกอบโครงการอบรมการเพิ่มศักยภาพใน การผลิตผลงานทางวิชาการ. สงขลา: คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

กลยุทธ์ธุรกิจที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก*

BUSINESS STRATEGIES AFFECTING THE PERFORMANCE OF IMPORT-EXPORT BUSINESSES IN THE SPECIAL ECONOMIC ZONE OF MAE SOT DISTRICT, TAK PROVINCE

ราววาด ยิ้มสวัสดิ์*, ปรินดา รุ่งหมี, วาสนา จรูญศรีโชติกำจร

Raowad Yimsawad*, Parinda Rungmee, Wadsana Charrunsrichotikomjorn

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด จังหวัดตาก ประเทศไทย

Faculty of Management Science, Kamphaeng Phet Rajabhat University Maesot, Tak Province, Thailand

*Corresponding author E-mail: raowad_y@kpru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับกลยุทธ์ธุรกิจที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก 2) ศึกษาระดับผลการดำเนินงานของธุรกิจดังกล่าว และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์ธุรกิจกับผลการดำเนินงาน เป็นวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีกลุ่มตัวอย่างคือผู้ประกอบการ 80 ราย โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์สัมประสิทธิ์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัย พบว่าผู้ประกอบการเป็นเพศหญิง อายุมากกว่า 40 ปี ประสบการณ์ทำงาน 5 - 15 ปี เป็นบริษัทจำกัด มีพนักงานน้อยกว่า 50 คน และมีทุนจดทะเบียน 1 - 10 ล้านบาท ผู้ประกอบการมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์ธุรกิจของธุรกิจนำเข้าส่งออก อยู่ในระดับมาก ผู้ประกอบการส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับกลยุทธ์ทั้ง 3 ระดับ พบว่า กลยุทธ์ระดับองค์กรโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากและปานกลาง โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ กลยุทธ์การคงตัว กลยุทธ์การเจริญเติบโต กลยุทธ์การหดตัว กลยุทธ์ระดับธุรกิจ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การสร้างความแตกต่างให้กับธุรกิจ การมุ่งเน้นลูกค้าเฉพาะกลุ่ม การลดต้นทุน กลยุทธ์ระดับหน้าที่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ กลยุทธ์ด้านบัญชีการเงิน กลยุทธ์การตลาด กลยุทธ์ทรัพยากรบุคคล กลยุทธ์ด้านวิจัยและพัฒนา กลยุทธ์ด้านปฏิบัติการ สรุปผลการดำเนินงานโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: กลยุทธ์ธุรกิจ, ผลการดำเนินงาน, ธุรกิจนำเข้าส่งออก, เขตเศรษฐกิจพิเศษ

Abstract

This research aimed to 1) study the level of business strategies affecting the operations of import-export businesses in the Mae Sot Special Economic Zone, Tak Province; 2) study the level of business performance of such businesses; and 3) examine the relationship between business strategies and performance. This quantitative research used a questionnaire as a sample group. The data were collected using frequency, percentage, mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The results revealed that the entrepreneurs were female, over 40 years old, had 5-15 years of work experience, were limited companies with fewer than 50 employees, and had registered capital of 1-10 million baht. The entrepreneurs expressed high opinions about the business strategies of their import-export businesses. The majority of entrepreneurs expressed high opinions on all three levels of strategies. Overall, organizational-level strategies were at a moderate level. When considering each aspect, they were at a high and moderate level. The average values, from highest to lowest, were as follows: stability strategy, growth strategy, shrinkage strategy, and business-level strategies. Overall, business-level strategies were at a high level. When considering each aspect, they were at a high level. The average values, from highest to lowest, were as follows: business differentiation, customer focus, cost reduction, and functional strategies. Overall, the average values were at a high level. When considering each aspect, it is at a high level, with the average values ranked from highest to lowest as follows: financial accounting strategy, marketing strategy, human resource strategy, research and development strategy, operations strategy. The overall and individual performance results are at a high level.

Keywords: Business Strategy, Performance, Import-Export Business, Special Economic Zone

บทนำ

จังหวัดตาก เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่บนยุทธศาสตร์การค้าในแนวเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจและเป็นจุดตัดระหว่างแนวเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจตามประกาศของคณะกรรมการนโยบายเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ (กนพ.) เป็นพื้นที่ยุทธศาสตร์ทางการค้า การขนส่งและระบบโลจิสติกส์ที่สำคัญ อีกทั้งเป็นประตูการค้าชายแดนและเป็นเส้นทางผ่านของการขนส่งสินค้าไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งในประเทศ และต่างประเทศ จากข้อมูลการค้าชายแดนในปี 2565 พบว่าการค้าชายแดน ด้านอำเภอแม่สอด มีมูลค่าการค้าผ่านพิธีการ ณ ด่านศุลกากรแม่สอดปีละกว่า 130,000 ล้านบาท ซึ่งมีอัตราการเติบโตอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปี 2553 จนถึงปัจจุบัน (ไทยโพสต์, 2565) ในยุคการค้าเสรีที่มีการแข่งขันสูงขึ้น ทำให้ธุรกิจขาดความสามารถในการแข่งขันกับคู่แข่ง จึงต้องนำกลยุทธ์ทางธุรกิจมาปรับใช้ เพื่อความอยู่รอดของธุรกิจ

ดังนั้นกลยุทธ์ธุรกิจจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นสำหรับการทำธุรกิจในเขตเศรษฐกิจพิเศษ เนื่องจากกลยุทธ์เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญที่สุด ในการทำธุรกิจเพื่อให้องค์กรสามารถขับเคลื่อนได้ตามเป้าหมายและกรอบเวลาที่กำหนดไว้

ซึ่งประกอบด้วยกลยุทธ์ 3 ระดับได้แก่ กลยุทธ์ระดับองค์กร กลยุทธ์ระดับธุรกิจ และกลยุทธ์ระดับหน้าที่ กลยุทธ์ทั้งหมดเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้ธุรกิจสามารถปรับตัว และเจริญเติบโตในสภาพแวดล้อมที่มีการแข่งขันสูงได้ การพัฒนากลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพสามารถช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจและทำให้สามารถใช้ประโยชน์จากโอกาสที่เขตเศรษฐกิจพิเศษนำเสนอ (Aggarwal, A., 2023)

จากข้อมูลข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์ธุรกิจที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก การศึกษาของผู้วิจัยในครั้งนี้จึงเป็นการแสวงหาองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ในการนำมาพัฒนากลยุทธ์ของธุรกิจการนำเข้าส่งออกในเขตพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตากและสามารถนำรูปแบบที่ได้ไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการกำหนดกลยุทธ์ของธุรกิจนำเข้าส่งออกให้สามารถแข่งขันได้ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับกลยุทธ์ธุรกิจที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
2. เพื่อศึกษาระดับผลการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของกลยุทธ์ธุรกิจที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ

วิธีการดำเนินวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษานี้ คือ ผู้ประกอบกิจการธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอ แม่สอด จังหวัดตาก จำนวน 168 แห่ง นำมากำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่างในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมด เนื่องจากมีบริษัทที่เลิกกิจการและที่อยู่ไม่ตรงกับข้อมูลจำนวนหลายแห่ง ซึ่งทำให้ได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับมาจำนวน 80 แห่ง

2. เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้คือแบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งจะมีลักษณะของแบบสอบถามที่ใช้เป็นลักษณะแบบสอบถามปลายปิด (Close Ended Question) ที่กำหนดคำตอบไว้ให้ผู้ตอบเลือกตอบทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปปรึกษาและขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ซึ่งสร้างตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดที่กำหนดขึ้น

3. การสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการหาคุณภาพของเครื่องมือผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

3.1 การสร้างแบบสอบถามศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับกลยุทธ์ธุรกิจที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างแบบสอบถามตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

3.1.1 นำผลของการศึกษาตามข้อที่หนึ่ง มาสร้างแบบสอบถาม โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 7 ตอน โดยพิจารณาเนื้อหาให้ครอบคลุมกับวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดของการวิจัย

3.2 การหาคุณภาพของแบบสอบถาม “กลยุทธ์ธุรกิจที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจ นำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก” ผู้วิจัยได้ดำเนินการหาคุณภาพแบบสอบถามตามลำดับขั้นตอน ดังต่อไปนี้

3.2.1 นำแบบสอบถามเกี่ยวกับ “กลยุทธ์ธุรกิจที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก” เสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อประเมินความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้านความสอดคล้อง ความถูกต้อง ความเหมาะสม ความชัดเจน ความครอบคลุมและความครบถ้วนของรายการ ที่ถามในสิ่งที่ต้องการ เพื่อนำมาปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์

3.2.2 จัดพิมพ์แบบสอบถามสำหรับใช้ในการสำรวจ “กลยุทธ์ธุรกิจที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก” แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์นำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ ผู้วิจัยจึงกำหนดขั้นตอน ดังนี้

4.1 ข้อมูลทุติยภูมิ ซึ่งได้มาจากการค้นคว้า เช่น หนังสือ บทความ วารสาร งานวิจัย วิทยานิพนธ์ รวมถึงข้อมูลจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย เพื่อแนวทางให้ผู้วิจัยในการดำเนินการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ และสรุปข้อมูลดังกล่าว

4.2 ทำหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด ในการขออนุญาตในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยถึงผู้ประกอบการนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอ แม่สอด จังหวัดตาก

4.3 ดำเนินการแจกแบบสอบถามถึงบริษัทนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยกำหนดระยะเวลาเก็บแบบสอบถาม 1 เดือนหลังจากที่ได้แจกแบบสอบถามให้ผู้ประกอบการธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอ แม่สอด จังหวัดตาก

4.5 สถิติที่ใช้การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ใช้โปรแกรมสำเร็จ โดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. ใช้ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) เป็นสถิติอธิบายข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามและข้อมูลทั่วไปของบริษัทนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

2. ใช้ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อธิบายพฤติกรรมของกลยุทธ์ธุรกิจที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตากโดยกำหนดการแปลความหมายของน้ำหนักคะแนนค่าเฉลี่ยในแต่ละช่วง ดังนี้ (ธำนิษฐ์ ศิลป์จารุ, 2563)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของกลยุทธ์ธุรกิจที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณโดยใช้ตัวแปรตามที่เป็นผลการดำเนินงานโดยรวม (TTPF) ของกลยุทธ์ระดับองค์กร

กลยุทธ์ระดับองค์กร	ผลการดำเนินงานโดยรวม		t	p-value
	สัมประสิทธิ์ถดถอย	ความคาดเคลื่อนมาตรฐาน		
ค่าคงที่ (Constant)	1.330	0.374	3.553	0.001
กลยุทธ์การเจริญเติบโต (TCS1)	0.284	0.085	3.552	0.001*
กลยุทธ์การคงตัว (TCS2)	0.473	0.123	3.839	0.000*
กลยุทธ์การหดตัว (TCS3)	-0.065	0.044	-1.492	0.140
R = 0.703 AdjR ² = 0.475 SE _{est} = 0.43020 F = 24.822				

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 พบว่า กลยุทธ์ระดับองค์กรด้านกลยุทธ์การเจริญเติบโต (TCS1) และด้านกลยุทธ์การคงตัว (TCS2) มีความสัมพันธ์และส่งผลเชิงบวกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยรวม (TTPF) อย่างมีนัยสำคัญสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับกลยุทธ์ระดับองค์กรด้านกลยุทธ์การหดตัว (TCS3) ไม่มีความสัมพันธ์กัน

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่าย โดยใช้ตัวแปรตามที่เป็นผลการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออก ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยรวม (TTPF) ของกลยุทธ์ระดับองค์กร

กลยุทธ์ระดับองค์กร	ผลการดำเนินงานโดยรวม		t	p-value
	สัมประสิทธิ์ถดถอย	ความคาดเคลื่อนมาตรฐาน		
ค่าคงที่ (Constant)	1.196	0.366	3.265	0.002
กลยุทธ์การเจริญเติบโต (TCS1)	0.266	0.085	3.141	0.002*
กลยุทธ์การคงตัว (TCS2)	0.479	0.124	3.869	0.000*
R = 0.693 AdjR ² = 0.480 SE _{est} = 0.43361 F = 35.554				

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 2 จากการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณ พบว่า กลยุทธ์ระดับองค์กรด้านกลยุทธ์การเจริญเติบโต (TCS1) และด้านกลยุทธ์การคงตัว (TCS2) เป็นตัวพยากรณ์ของผลการดำเนินงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ดังนั้น นักวิจัยจึงสร้างสมการพยากรณ์โดยการวิจัยถดถอยแบบง่ายประกอบไปด้วย ตัวแปรต้นซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระ (R) เท่ากับ 0.693 ค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ปรับปรุง (AdjR²) ร้อยละ 0.480 และค่าคาดเคลื่อนมาตรฐานเนื่องจากการวัด (SE_{est}) เท่ากับ 0.43361 (ตารางที่ 2) ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์กลยุทธ์ระดับองค์กรได้ดังนี้ BP=1.196 + 0.266 (TCS1) + 0.479 (TCS2)

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่าย โดยใช้ตัวแปรตามที่เป็นผลการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออก ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยรวม (TTPF) ของกลยุทธ์ระดับธุรกิจ

กลยุทธ์ระดับธุรกิจ	ผลการดำเนินงานโดยรวม		t	p-value
	สัมประสิทธิ์ถดถอย	ความคาดเคลื่อนมาตรฐาน		
ค่าคงที่ (Constant)	0.703	0.266	2.641	0.010
การลดต้นทุน (TBS1)	0.335	0.076	4.400	0.000**
การสร้างความแตกต่างให้กับธุรกิจ (TBS2)	0.226	0.089	2.552	0.013**
การมุ่งเน้นลูกค้าเฉพาะกลุ่ม (TBS3)	0.262	0.080	3.276	0.002**
R = 0.820 AdjR ² = 0.660 SE _{est} = 0.34608 F = 52.166				

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 3 จากการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณ พบว่า กลยุทธ์ระดับธุรกิจ ด้านการลดต้นทุน (TBS1) ด้านการสร้างความแตกต่างให้กับธุรกิจ (TBS2) และด้านการมุ่งเน้นลูกค้าเฉพาะกลุ่ม (TBS3) เป็นตัวพยากรณ์ของผลการดำเนินงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ดังนั้น นักวิจัยจึงสร้างสมการพยากรณ์โดยการวิจัยถดถอยแบบง่ายประกอบไปด้วย ตัวแปรต้นซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระ (R) เท่ากับ 0.820 ค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ปรับปรุง (AdjR²) ร้อยละ 0.660 และค่าคาดเคลื่อนมาตรฐานเนื่องจากการวัด (SE_{est}) เท่ากับ 0.34608 (ตารางที่ 4.32) ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์กลยุทธ์ระดับธุรกิจได้ดังนี้ BP=0.703 + 0.335 (TBS1) + 0.226 (TBS2) + 0.262 (TBS3)

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณ โดยใช้ตัวแปรตามที่เป็นผลการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยรวม (TTPF) ของกลยุทธ์ระดับหน้าที่

กลยุทธ์ระดับหน้าที่	ผลการดำเนินงานโดยรวม		t	p-value
	สัมประสิทธิ์ถดถอย	ความคาดเคลื่อนมาตรฐาน		
ค่าคงที่ (Constant)	0.455	0.212	2.141	0.036
กลยุทธ์การตลาด (TFS1)	0.298	0.071	4.186	0.000*
กลยุทธ์ทรัพยากรบุคคล (TFS2)	0.128	0.062	2.063	0.043*
กลยุทธ์ด้านวิจัยและพัฒนา (TFS3)	0.033	0.059	0.569	0.571
กลยุทธ์ด้านปฏิบัติการ (TFS4)	0.202	0.075	2.686	0.009*
กลยุทธ์ด้านบัญชีการเงิน (TFS5)	0.232	0.062	3.750	0.000*
R = 0.897 AdjR ² = 0.792 SE _{est} = 0.27066 F = 61.229				

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 4 พบว่า กลยุทธ์ระดับหน้าที่ด้านกลยุทธ์การตลาด (TFS1) ด้านกลยุทธ์ทรัพยากรบุคคล (TFS2) ด้านกลยุทธ์ปฏิบัติการ (TFS4) และด้านกลยุทธ์บัญชีการเงิน (TFS5) มีความสัมพันธ์และส่งผลเชิงบวกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยรวม (TTPF) อย่างมีนัยสำคัญสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับกลยุทธ์ระดับหน้าที่ด้านกลยุทธ์วิจัยและพัฒนา (TFS3) ไม่มีความสัมพันธ์กัน

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ถดถอยอย่างง่าย โดยใช้ตัวแปรตามที่เป็นผลการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออก ในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก โดยรวม (TTPF)

กลยุทธ์ระดับหน้าที่	ผลการดำเนินงานโดยรวม		t	p-value
	สัมประสิทธิ์ถดถอย	ความคาดเคลื่อนมาตรฐาน		
ค่าคงที่ (Constant)	0.480	0.207	2.318	0.023
กลยุทธ์การตลาด (TFS1)	0.300	0.071	4.231	0.000*
กลยุทธ์ทรัพยากรบุคคล (TFS2)	0.133	0.061	2.173	0.033*
กลยุทธ์ด้านปฏิบัติการ (TFS4)	0.220	0.068	3.244	0.002*
กลยุทธ์ด้านบัญชีการเงิน (TFS5)	0.235	0.061	3.819	0.000*

$R = 0.897$ $AdjR^2 = 0.794$ $SE_{est} = 0.26943$ $F = 77.151$

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 5 จากการวิเคราะห์ถดถอยแบบพหุคูณ พบว่า กลยุทธ์ระดับหน้าที่ ด้านกลยุทธ์การตลาด (TFS1) ด้านกลยุทธ์ทรัพยากรบุคคล (TFS2) ด้านกลยุทธ์ปฏิบัติการ (TFS4) และด้านกลยุทธ์บัญชีการเงิน (TFS5) เป็นตัวพยากรณ์ของผลการดำเนินงานในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ดังนั้น นักวิจัยจึงสร้างสมการพยากรณ์โดยการวิจัยถดถอยแบบง่ายประกอบไปด้วยตัวแปรต้นซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อย่างง่ายของตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระ (R) เท่ากับ 0.897 ค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ปรับปรุง ($AdjR^2$) ร้อยละ 0.794 และค่าคาดเคลื่อนมาตรฐานเนื่องจากการวัด (SE_{est}) เท่ากับ 0.26943 (ตารางที่ 4.41) ซึ่งสามารถเขียนสมการพยากรณ์กลยุทธ์ระดับธุรกิจได้ดังนี้ $BP = 0.480 + 0.300 (TFS1) + 0.133 (TFS2) + 0.220 (TFS4) + 0.235 (TFS5)$

อภิปรายผล

ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของกลยุทธ์ธุรกิจที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า กลยุทธ์ระดับองค์กรด้านกลยุทธ์การเจริญเติบโตมีผลกระทบต่อการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ในด้านผลการดำเนินงานโดยรวม ในด้านการเรียนรู้และการเจริญเติบโต ในด้านการเงินและในด้านกระบวนการธุรกิจภายในองค์กรของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากกลยุทธ์การเจริญเติบโตเป็นกลยุทธ์ที่ธุรกิจจะต้องมีการมุ่งไปข้างหน้า มีการพัฒนาสินค้าอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งการเจริญเติบโตต้องมีการปรับปรุงกระบวนการและมีโครงสร้างองค์กรใหม่ ๆ ให้เข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันจึงทำให้เกิดผลการดำเนินงานในด้านต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ ปรีชา วารรัตน์ไชย ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ กลยุทธ์การตลาดธุรกิจเครื่องดื่ม เพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ไว้ว่ากลยุทธ์การเจริญเติบโตมักเน้นที่การพัฒนาสินค้า และบริการอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา รวมถึงการปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานและการสร้างโครงสร้างองค์กรใหม่เพื่อให้สามารถปรับตัวกับสถานการณ์เศรษฐกิจและการแข่งขันที่เปลี่ยนแปลงได้ งานวิจัยนี้ยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของ

การสร้างการเติบโตในทุกมิติ ซึ่งจะช่วยให้อุตสาหกรรมสามารถสร้างประสิทธิภาพในการดำเนินงานในระยะยาว ทั้งในด้านการเงิน การพัฒนาบุคลากรและกระบวนการภายในองค์กร (ปรีชา วรารัตน์ไชย, 2562)

ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของกลยุทธ์ธุรกิจที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า กลยุทธ์ระดับองค์กรด้านกลยุทธ์การคงตัว มีผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ในด้านผลการดำเนินงานโดยรวม ในด้านลูกค้า ในด้านการเรียนรู้และการเจริญเติบโตและในด้านการเงินของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เนื่องจากกลยุทธ์การคงตัวเป็นกลยุทธ์สำหรับธุรกิจที่ไม่มุ่งเน้นการขยายหรือลดขนาดของธุรกิจ โดยเน้นการรักษาคุณภาพและการรักษาสถานะทางการเงินที่มั่นคงต้องพึ่งพาความพึงพอใจของลูกค้า และความสามารถของพนักงานที่จะต้องมีการเรียนรู้และการปรับตัวอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเชื่อมโยงแต่ละด้านเข้าด้วยกันอย่างสมดุล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สอากค์โณม มณฑลกุลชาติ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ กลยุทธ์ทางธุรกิจและความได้เปรียบทางการแข่งขันของบริษัทจดทะเบียน ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในยุค New Normal ไว้ว่า กลยุทธ์การคงตัว มุ่งเน้นการรักษาความมั่นคง ทางธุรกิจโดยไม่เน้นการขยายหรือลดขนาดขององค์กร การวิจัยนี้ระบุถึงความสำคัญของการรักษาคุณภาพของสินค้าและบริการ รวมถึงการสร้างเสถียรภาพทางการเงินที่แข็งแกร่งผ่านการพึ่งพาความพึงพอใจของลูกค้าและความสามารถของพนักงาน งานวิจัยยังชี้ให้เห็นถึงบทบาทของการเรียนรู้และการปรับตัวของพนักงาน ซึ่งส่งผลให้เกิดการประสานงานที่สมดุลและยั่งยืนในองค์กร (สอากค์โณม มณฑลกุลชาติ, 2566)

ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของกลยุทธ์ธุรกิจที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอ แม่สอด จังหวัดตาก พบว่า กลยุทธ์ระดับธุรกิจด้านการลดต้นทุน มีผลกระทบต่อการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ในด้านผลการดำเนินงานโดยรวม ในด้านลูกค้า ในด้านการเรียนรู้และการเจริญเติบโต ในด้านการเงินและในด้านกระบวนการธุรกิจภายในองค์กรของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เนื่องจากการลดต้นทุนในธุรกิจทำให้ธุรกิจสามารถเสนอราคาสินค้าหรือบริการที่ต่ำกว่าคู่แข่ง ลูกค้าได้รับประโยชน์จากราคาสินค้าหรือบริการ ที่ต่ำลงไปด้วย และยังช่วยในการเพิ่มยอดขายและส่วนแบ่งตลาดเพื่อเพิ่มกำไรให้กับธุรกิจ ธุรกิจจึงต้องปรับปรุงประสิทธิภาพการทำงาน ให้สูงขึ้นด้วยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาธิธญา ฉวีวงศ์ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาการลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพคลังสินค้ากรณีศึกษา บริษัท รวมกิจ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด ไว้ว่า เป็นการศึกษาการศึกษาการลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพคลังสินค้า กรณีศึกษา บริษัท รวมกิจ อินเตอร์เนชั่นแนล จำกัด เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับต้นทุนด้านสินค้าคงคลังและเพิ่มประสิทธิภาพคลังสินค้าโดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อทำการแบ่งประเภทจัดลำดับความสำคัญของสินค้าคงคลังโดยการประยุกต์ใช้ทฤษฎี ABC Classification Analysis และ 2) เพื่อเปรียบเทียบต้นทุนสินค้า คงคลังก่อนและหลังการนำทฤษฎี ABC Classification Analysis และเทคนิค EOQ Model มาประยุกต์ใช้ เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างและไม่เป็นทางการและใช้ข้อมูลย้อนหลังของสินค้าคงคลัง ในปี พ.ศ. 2562 (อาธิธญา ฉวีวงศ์ และคณะ, 2564)

ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของกลยุทธ์ธุรกิจที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า กลยุทธ์ระดับหน้าที่ด้านกลยุทธ์การตลาด มีผลกระทบต่อการ

ดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ในด้านผลการดำเนินงานโดยรวม ในด้านการเรียนรู้และการเจริญเติบโต ในด้านการเงินและในด้านกระบวนการธุรกิจภายในองค์กรของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เนื่องจากมีความสัมพันธ์เชิงบวกและมีนัยสำคัญระหว่างการใช้กลยุทธ์การตลาดที่ดีและการพัฒนาทักษะและการเติบโตของพนักงานที่เหมาะสมสามารถนำไปสู่ยอดขายที่เพิ่มขึ้น และผลกำไรที่ดีขึ้นและมีความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างกลยุทธ์การตลาดที่ดีและประสิทธิภาพของกระบวนการธุรกิจภายใน ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ รุ่งพียา เมฆนิมิกคานนท์ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ การบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับการดำเนินงานธุรกิจโรงแรมในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ระบุว่า กลยุทธ์การตลาดเน้นถึงความสัมพันธ์เชิงบวกและมีนัยสำคัญระหว่างการใช้กลยุทธ์การตลาดที่มีประสิทธิภาพกับการพัฒนาทักษะและการเติบโตของพนักงาน งานวิจัยนี้พบว่ากลยุทธ์การตลาดที่ดีช่วยส่งเสริมยอดขายและผลกำไรขององค์กร นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การตลาดและประสิทธิภาพของกระบวนการภายในองค์กร ซึ่งช่วยสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนในการดำเนินธุรกิจ (รุ่งพียา เมฆนิมิกคานนท์ และคณะ, 2566)

ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของกลยุทธ์ธุรกิจที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า กลยุทธ์ระดับหน้าที่ด้านกลยุทธ์ทรัพยากรบุคคล มีผลกระทบต่อการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ในด้าน ผลการดำเนินงานโดยรวม ในด้านลูกค้าและในด้านกระบวนการธุรกิจภายในองค์กรของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เนื่องจากกลยุทธ์ทรัพยากรบุคคลมีผลเชิงบวกต่อการดำเนินงานทั้งในด้านลูกค้าและด้านกระบวนการธุรกิจภายในองค์กรของธุรกิจนำเข้าส่งออก โดยการลงทุนในทรัพยากรบุคคล อย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้าและช่วยพัฒนากระบวนการทำงานภายในองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ รัฐพงษ์ อ้วนแก้ว และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ ผลกระทบของกลยุทธ์การจัดการเพื่อสิ่งแวดล้อมที่มีต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจยานยนต์ ระบุว่า กลยุทธ์ทรัพยากรบุคคลระดับที่มีผลเชิงบวกต่อการดำเนินงานทั้งในด้านลูกค้าและกระบวนการภายในองค์กรในธุรกิจการส่งออก การลงทุนในทรัพยากรบุคคลอย่างมีประสิทธิภาพช่วยเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้าและพัฒนากระบวนการทำงานภายในองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น งานวิจัยนี้เน้นถึงความสำคัญของการพัฒนาบุคลากร ซึ่งส่งผลต่อการสร้างความสามารถในการแข่งขันและความสำเร็จในตลาดการส่งออก (รัฐพงษ์ อ้วนแก้ว และคณะ, 2564)

ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของกลยุทธ์ธุรกิจที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า กลยุทธ์ระดับธุรกิจด้านการสร้างความแตกต่างให้กับธุรกิจมีผลกระทบต่อการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ในด้านผลการดำเนินงานโดยรวม ในด้านการเงินและในด้านกระบวนการธุรกิจภายในองค์กรของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เนื่องจากด้านการสร้างความแตกต่างให้กับธุรกิจนั้นมีการนำเสนอสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ การให้บริการหลังการขายที่ดีเยี่ยมหรือการสร้างแบรนด์ที่แข็งแกร่งและมีแนวโน้มที่จะเพิ่มรายได้และผลกำไรของธุรกิจนำเข้าส่งออก และการพัฒนานวัตกรรมที่ทำให้กระบวนการภายในมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ ชาญชัย เมธาวีรุฬห์ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของ

กลยุทธ์ธุรกิจดิจิทัลความสามารถทางดิจิทัล ความได้เปรียบทางการแข่งขันและผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการเอสเอ็มอีภาคการค้า/ร้านอาหาร ไว้ว่า กลยุทธ์การสร้างความแตกต่างทางธุรกิจมุ่งเน้นการนำเสนอสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์และการบริการหลังการขายที่ยืดหยุ่น ซึ่งช่วยสร้างความแข็งแกร่งให้กับแบรนด์ งานวิจัยยังชี้ให้เห็นว่าการสร้างนวัตกรรมเพื่อพัฒนากระบวนการภายในธุรกิจทำให้เกิดความคล่องตัวและประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้สามารถเพิ่มรายได้และผลกำไรในธุรกิจการส่งออกได้ นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้ธุรกิจสามารถแข่งขันในตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ชาญชัย เมธาวีรุฬห์ และคณะ, 2566)

ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของกลยุทธ์ธุรกิจที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า กลยุทธ์ระดับธุรกิจด้านการมุ่งเน้นลูกค้าเฉพาะกลุ่ม มีผลกระทบต่อการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอดจังหวัดตาก ในด้านผลการดำเนินงานโดยรวม ในด้านลูกค้า ในด้านการเรียนรู้และการเจริญเติบโตและในด้านการเงินของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เนื่องจาก การมุ่งเน้นลูกค้าเฉพาะกลุ่มจะมีผลบวก ต่อระดับความพึงพอใจของลูกค้า การเพิ่มจำนวนลูกค้าที่มากขึ้นและสร้างโอกาสในการเติบโตทางการตลาดได้มากขึ้นรวมไปถึงส่งผลให้ธุรกิจต้องมีการเรียนรู้และปรับตัวอย่างรวดเร็วเพื่อพัฒนาทักษะของพนักงานหรือองค์กรให้สอดคล้องกับความต้องการของลูกค้าและสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่สามารถกำหนดกลยุทธ์การตั้งราคาที่เหมาะสมสำหรับลูกค้าเป้าหมายและช่วยลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ อรพรรณ ทองเนียม ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ กลยุทธ์ธุรกิจอย่างยั่งยืนด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมกับผลต่อบริษัท จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ ไว้ว่า การมุ่งเน้นลูกค้าเฉพาะกลุ่มชี้ให้เห็นถึงผลบวกของกลยุทธ์นี้ ในการเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้า และการสร้างโอกาสในการเติบโตทางการตลาดได้มากขึ้น การวิจัยยังระบุว่าธุรกิจจำเป็นต้องมีการเรียนรู้และปรับตัวอย่างรวดเร็ว เพื่อพัฒนาทักษะของพนักงานให้ตรงกับความต้องการของลูกค้ากลยุทธ์นี้ยังช่วยในการกำหนดราคาที่เหมาะสมสำหรับลูกค้าเป้าหมายพร้อมทั้งลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นทำให้ธุรกิจมีความคล่องตัวและประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (อรพรรณ ทองเนียม, 2565)

ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของกลยุทธ์ธุรกิจที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า กลยุทธ์ระดับหน้าที่ด้านกลยุทธ์วิจัยและพัฒนา มีผลกระทบต่อการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ในด้านการเรียนรู้และการเจริญเติบโตของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เนื่องจากมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการเรียนรู้และการเจริญเติบโตของธุรกิจนำเข้าส่งออก โดยเฉพาะในกรณีที่ธุรกิจมุ่งเน้นการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และช่วยให้ธุรกิจสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงของตลาดโลกและความต้องการของลูกค้า การมุ่งเน้นการพัฒนาวัตกรรมและผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ช่วยสร้างความแตกต่างและขยายโอกาสในตลาด ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ พัชรินทร์ ขุฑกะพันธุ์ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ กลยุทธ์การปรับตัววิธีใหม่เพื่อความอยู่รอดในการดำเนินงานของผู้ประกอบการธุรกิจร้านอาหารไทยในเครือสตีฟ คาเฟ่ แอนด์ ครุยซีน ไว้ว่า การเรียนรู้ และการเจริญเติบโตในธุรกิจการส่งออกเน้นถึงความสัมพันธ์เชิงบวกกับการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ งานวิจัยนี้พบว่า การมุ่งเน้นการพัฒนาวัตกรรมและผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ช่วยให้ธุรกิจสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงในตลาดโลกและตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้

อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ยังสร้างความแตกต่างให้กับธุรกิจและขยายโอกาสในการเข้าถึงตลาดใหม่ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเจริญเติบโตของธุรกิจนำเข้าส่งออก (พัชรินทร์ ขุทะกะพันธุ์ และคณะ, 2564)

ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของกลยุทธ์ธุรกิจที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า กลยุทธ์ระดับหน้าที่ด้านกลยุทธ์ปฏิบัติการ มีผลกระทบต่อการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ในด้านผลการดำเนินงานโดยรวมและในด้านลูกค้าของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เนื่องจากกลยุทธ์ปฏิบัติการมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการดำเนินงานด้านลูกค้า ซึ่งเมื่อองค์กรปรับปรุงประสิทธิภาพของกระบวนการปฏิบัติการ เช่น การจัดการการผลิต การจัดการซัพพลายเชนหรือการปรับปรุงคุณภาพสินค้าและบริการจะส่งผลให้ความพึงพอใจของลูกค้าและการรักษาลูกค้าเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ สุภาวิตา อินทรพาณิชย์ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ ปัจจัยขององค์กรที่ส่งผลกระทบต่อผลผลิต การบริการเชิงกลยุทธ์และประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าของไทย ไว้ว่า กลยุทธ์ปฏิบัติการเน้นถึงความสัมพันธ์เชิงบวกกับการดำเนินงานด้านลูกค้า โดยพบว่าการปรับปรุงประสิทธิภาพของกระบวนการปฏิบัติการ เช่น การจัดการการผลิต การจัดการซัพพลายเชนและการปรับปรุงคุณภาพสินค้าและบริการ จะมีผลโดยตรง ต่อความพึงพอใจของลูกค้าและการรักษาลูกค้า งานวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการลงทุนในกระบวนการปฏิบัติการที่มีประสิทธิภาพสามารถเพิ่มความสามารถในการแข่งขันขององค์กรและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับลูกค้าในระยะยาว (สุภาวิตา อินทรพาณิชย์ และคณะ, 2564)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาหลายกลุ่ม ผู้ประกอบการนำเข้าส่งออกในพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จึงควรจำกัดบริษัทนำเข้าส่งออกสินค้าให้เป็นประเภทเดียวกัน เพื่อทราบถึงกลยุทธ์ธุรกิจที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เนื่องจากตัวอย่างสถานประกอบการที่ลงพื้นที่สำรวจนั้นมีความแตกต่างกัน จึงอาจทำให้เกิดตัวแปรที่ไม่สามารถ ที่จะควบคุมหรือไม่สามารถวิเคราะห์ผลการสำรวจกลยุทธ์ธุรกิจที่ส่งผลต่อ การดำเนินงานของธุรกิจนำเข้าส่งออกในเขตเศรษฐกิจพิเศษ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ในบริษัทนำเข้าส่งออกสินค้าได้โดยตรงเราจึงควรต้องจัดกลุ่มธุรกิจที่มีความใกล้เคียงกันทั้งขนาดของกิจการ ประเภทของการนำเข้าส่งออกสินค้าและลักษณะของแรงงาน ในธุรกิจ เพื่อให้การศึกษาของเรานั้นสามารถที่จะวิเคราะห์วิจารณ์ผลและสรุปผลของการจัดการออกมาอย่างแม่นยำน่าเชื่อถือและมีคุณค่าที่มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ชาญชัย เมธาวีรุฬห์ และคณะ. (2566). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของกลยุทธ์ธุรกิจดิจิทัลความสามารถทางดิจิทัล ความได้เปรียบทางการแข่งขันและผลการดำเนินงานของผู้ประกอบการเอสเอ็มอีภัตตาคาร/ร้านอาหาร. วารสารเกษตรศาสตร์ธุรกิจประยุกต์, 18(28), 72-94.

- ไทยโพสต์. (2565). คำขายแดนไทย-เมียนมา พุงทะลุ 1.3 แสนล้านบาท คาดเปิดสะพานมิตรภาพ. เรียกใช้เมื่อ 12 ธันวาคม 2566 จาก <https://www.thaipost.net/district-news/284140/>
- ชานินทร์ ศิลป์จารุ. (2563). การวิจัยและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติด้วย SPSS และ AMOS. (พิมพ์ครั้งที่ 18). กรุงเทพมหานคร: เอส.อาร์.พรินต์ติ้ง แมสโปรดักส์.
- ปรีชา วรารัตน์ไชย. (2562). กลยุทธ์การตลาดธุรกิจเครื่องดื่มเพื่อสร้างรายได้เปรียบทางการแข่งขัน. วารสารสมาคมนักวิจัย, 24(3), 322-332.
- พัชรินทร์ ชูทะกะพันธุ์ และคณะ. (2564). กลยุทธ์การปรับตัววิธีใหม่เพื่อความอยู่รอดในการดำเนินงานของผู้ประกอบการธุรกิจ ร้านอาหารไทยในเครือสตีฟ คาเฟ่ แอนด์ ครุยซีน. วารสารพัฒนาเทคนิคศึกษา, 36(128), 127-138.
- รัฐพงษ์ อ้วนแก้ว และคณะ. (2564). ผลกระทบของกลยุทธ์การจัดการเพื่อสิ่งแวดล้อมที่มีต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจยานยนต์. วารสารวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 4(3), 43-54.
- รุ่งพิยา เมฆนิมิตคานนท์ และคณะ. (2566). การบริหารเชิงกลยุทธ์สำหรับการดำเนินงานธุรกิจโรงแรมในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล. วารสารพุทธนวัตกรรมการจัดการ, 7(1), 69-81.
- สอวงศ์โณม มณฑลกุลชาติ. (2566). กลยุทธ์ทางธุรกิจและความได้เปรียบทางการแข่งขันของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยในยุค New Normal. ใน สารนิพนธ์การจัดการธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการธุรกิจ. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุภาวิตา อินทรพาณิชย์ และคณะ. (2564). ปัจจัยขององค์กรที่ส่งผลกระทบต่อการเพิ่มผลผลิตการบริการเชิงกลยุทธ์และประสิทธิภาพการดำเนินงานของธุรกิจนำเที่ยวของไทย. วารสารวิชาการเทคโนโลยีการจัดการ, 2(2), 40-53.
- อรรณพ ทองเนียม. (2565). กลยุทธ์ธุรกิจอย่างยั่งยืนด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมกับผลต่อบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์. ใน สารนิพนธ์การจัดการธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาการจัดการธุรกิจ. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- อาธิญา ฉวีวงศ์ และคณะ. (2564). การศึกษาการลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพคลังสินค้ากรณีศึกษา บริษัทรวมกิจ อินเตอร์เนชั่นแนลจำกัด. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ และระดับนานาชาติ เบญจมิตรวิชาการ ครั้งที่ 11. มหาวิทยาลัยนอร์ท กรุงเทพ.
- Aggarwal, A. (2023). Strategic Business Management in Special Economic Zones: Enhancing Competitiveness Through Multi-Level Strategies. Journal of Business Strategy, 45(7), 102-118.

อิทธิพลของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน และ
ความสามารถด้านทรัพยากรมนุษย์ต่อขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศ
ของธุรกิจส่งออกไทย*

THE INFLUENCE OF DIGITAL TECHNOLOGY APPLICATION SUPPLY CHAIN
EFFICIENCY, AND HUMAN RESOURCE CAPACITY ON THE INTERNATIONAL
COMPETITIVENESS OF THAI EXPORT BUSINESSES

ตริยาพร ตุ่มศรียา, ทิฏวิวุฒิ ศรีमानพ, บุญसान ธาระทีก*, จักรกฤษณ์ แก้วประเสริฐ, ศุภานัน ศรีวิราช

Treeyaporn Tum斯里ยา, Thitiwut Srimanop, Boonsan Tharathuek*, Jakkrit Kaewprasert, Supanan Srivirach

คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย

Faculty of Business Administration, Southeast Asia University, Bangkok, Thailand

*Corresponding author E-mail: boonsan2526@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับอิทธิพลของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน ความสามารถด้านทรัพยากรมนุษย์ และขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศของธุรกิจส่งออกไทย 2) เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศของธุรกิจส่งออกไทย 3) เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศของธุรกิจส่งออกไทย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ พนักงานในกลุ่มธุรกิจส่งออกของไทย จำนวน 400 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ ใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เพื่อทดสอบและพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ผลการวิจัย พบว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน ความสามารถด้านทรัพยากรมนุษย์ และขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศของธุรกิจส่งออกไทย อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศของธุรกิจส่งออกไทย มีความสัมพันธ์และสอดคล้องกันในเชิงประจักษ์ และโมเดลองค์ประกอบรวมเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศของธุรกิจไทย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ผลการทดสอบสมมติฐาน ปัจจัยเชิงสาเหตุมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศของธุรกิจส่งออกไทย ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ ($R^2 = 0.89$) ขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศ ของธุรกิจส่งออกไทยมีอิทธิพลร่วมของปัจจัยทั้งสามด้าน ร้อยละ 89.00 ซึ่งถือเป็นระดับที่สูง และสอดคล้องกับเชิงประจักษ์ การบูรณาการกลยุทธ์ด้านเทคโนโลยีดิจิทัล การจัดการห่วงโซ่อุปทาน และ

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นหัวใจสำคัญในการสร้างและรักษาความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจไทยในเวทีโลกอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล, ประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน, ความสามารถด้านทรัพยากรมนุษย์, ชีตความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศ, กลุ่มอุตสาหกรรมส่งออก

Abstract

The objectives of this study are 1) to study the degree of influence of the application of digital technology, supply chain efficiency, human resource capacity, and international competitiveness of Thai export businesses, 2) to develop a causal relationship model on the international competitiveness of Thai export businesses. The sample was 400 employees in the Thai Export Business Group, the tools used to collect data, questionnaires, statistics used in research, mean, standard deviation, and Structural Equation Modeling (SEM) analysis to test and develop causal relationship models. The results showed that the application of digital technology, supply chain efficiency, human resource capacity, and international competitiveness of Thai export businesses were at the highest level. The Causal Relationship Model of International Competitiveness of Thai Export Businesses There is an empirical relationship and consistency and a common component model to strengthen the international competitiveness of Thai businesses. Statistically significant at the level of 0.01 Hypothesis test results Causal factors have a direct positive influence on the international competitiveness of Thai export businesses. The forecast coefficient ($R^2 = 0.89$) The international competitiveness of the Thai export business is influenced by all three factors. 89.00 percent, which is considered a high level and empirical findings. The integration of digital technology strategies, supply chain management, and human resource development is key to creating and maintaining a competitive advantage for Thai businesses on the global stage in a sustainable manner.

Keywords: Application of Digital Technology, Supply Chain Efficiency, Human Resource Capabilities, International Competitiveness, Export Industry Group

บทนำ

โลกธุรกิจในศตวรรษที่ 21 กำลังเผชิญกับคลื่นแห่งการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่ทรงพลังและรวดเร็ว จนอาจเรียกได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนทางประวัติศาสตร์ Klaus Schwab ผู้ก่อตั้ง World Economic Forum ได้บัญญัติศัพท์เรียกปรากฏการณ์นี้ว่า การปฏิวัติอุตสาหกรรมครั้งที่สี่ (The Fourth Industrial Revolution - 4IR) ซึ่งมีลักษณะเด่น คือ การหลอมรวมเทคโนโลยีทางกายภาพ (Physical) ชีวภาพ (Biological) และดิจิทัล (Digital) (Schwab, K., 2017) เข้าด้วยกันอย่างไร้รอยต่อ การปฏิวัตินี้แตกต่างจากการปฏิวัติครั้งก่อน ๆ ในสาม

มิติสำคัญ ได้แก่ ความเร็ว (Velocity) ที่เกิดขึ้นในอัตราเร่งแบบเอ็กซ์โพเนนเชียล ขอบเขต (Scope) ที่ส่งผลกระทบต่อทุกอุตสาหกรรมในทุกประเทศ และ ผลกระทบเชิงระบบ (Systems Impact) ที่เปลี่ยนแปลงระบบการผลิต การจัดการ และการกำกับดูแลทั้งหมด การเปลี่ยนแปลงนี้ได้นำไปสู่สถานะแวดล้อมทางธุรกิจที่เรียกว่า เศรษฐกิจดิจิทัล (Digital Economy) ซึ่งข้อมูล (Data) ได้กลายเป็นสินทรัพย์เชิงกลยุทธ์ที่สำคัญที่สุด และความสามารถขององค์กรในการรวบรวม วิเคราะห์ และใช้ประโยชน์จากข้อมูลได้กลายเป็นหัวใจสำคัญของความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Manyika, J., 2016)

ปัญหาในระดับองค์กร ช่องว่างระหว่างการลงทุนเทคโนโลยีและผลลัพธ์ทางธุรกิจ แม้ว่าผู้บริหารจำนวนมากจะตระหนักถึงความสำคัญของเทคโนโลยีดิจิทัลและได้ทุ่มงบประมาณจำนวนมากเพื่อการลงทุนในด้านนี้ แต่ผลลัพธ์ที่ได้กลับไม่เป็นไปตามที่คาดหวังเสมอไป ปัญหาหลักไม่ได้อยู่ที่ "การขาดแคลนเทคโนโลยี" แต่อยู่ที่ "ช่องว่างในการนำไปปฏิบัติ หรือความล้มเหลวในการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับกระบวนการทำงานและศักยภาพของบุคลากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ แนวคิดนี้สอดคล้องกับ ทฤษฎีฐานทรัพยากร (Resource-Based Theory) ซึ่งเป็นกรอบทฤษฎีที่สำคัญในสาขาการจัดการเชิงกลยุทธ์ ที่เสนอว่าความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ยั่งยืนขององค์กรไม่ได้มาจากทรัพยากรที่จับต้องได้และลอกเลียนแบบได้ง่าย (เช่น เครื่องจักร หรือซอฟต์แวร์) แต่มาจากขีดความสามารถ ภายในองค์กรที่ถูกสั่งสมขึ้นมา มีลักษณะเฉพาะตัว และลอกเลียนแบบได้ยาก (Barney, J., 1991); (Wernerfelt, B., 1984) ในยุคดิจิทัล เทคโนโลยีเพียงอย่างเดียวสามารถถูกคู่แข่งซื้อหาหรือพัฒนาตามได้อย่างรวดเร็ว แต่ ขีดความสามารถขององค์กรในการใช้เทคโนโลยีเพื่อยกระดับกระบวนการและพัฒนาคน นั้นเป็นสิ่งที่สร้างความแตกต่างอย่างแท้จริง

งานวิจัยนี้จึงมุ่งความสนใจไปที่การเปิด กล่องดำ (Black Box) ระหว่างการลงทุนในเทคโนโลยีและผลลัพธ์ทางการแข่งขัน โดยพิจารณาขีดความสามารถภายในที่สำคัญสองประการซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไกกลาง ในการส่งผ่านคุณค่าของเทคโนโลยี 1) ห่วงโซ่อุปทานในยุคดิจิทัล หรือที่เรียกว่า "Supply Chain 4.0" ได้เปลี่ยนบทบาทจากเดิมที่เป็นเพียงศูนย์ต้นทุน มาเป็นแหล่งสร้างความได้เปรียบเชิงกลยุทธ์ เทคโนโลยีดิจิทัล เช่น Internet of Things (IoT) ช่วยให้สามารถติดตามสถานะของวัตถุดิบและสินค้าได้แบบเรียลไทม์ เพิ่มความโปร่งใส และลดความเสี่ยงจากการหยุดชะงัก (Ben-Daya, M. et al., 2019) การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ ช่วยให้สามารถพยากรณ์ความต้องการของลูกค้าได้แม่นยำขึ้น นำไปสู่การบริหารจัดการสินค้าคงคลังที่มีประสิทธิภาพและลดปัญหาสินค้าขาดสต็อกหรือล้นสต็อก (Wang, G. et al., 2016) สำหรับธุรกิจส่งออกของไทยซึ่งต้องเผชิญกับความซับซ้อนและไม่แน่นอนของห่วงโซ่อุปทานระดับโลก การมีห่วงโซ่อุปทานที่ยืดหยุ่น และมีประสิทธิภาพสูงจึงเป็นปัจจัยชี้ขาดความสามารถในการส่งมอบสินค้าได้ตามคำสั่งซื้อและสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า 2) ความสามารถด้านทรัพยากรมนุษย์ ในฐานะขีดความสามารถเชิงองค์กรเทคโนโลยีที่ดีที่สุดก็ไร้ความหมายหากปราศจากบุคลากรที่มีทักษะในการใช้งาน การเข้ามาของระบบอัตโนมัติและปัญญาประดิษฐ์ไม่ได้ทำให้ความสำคัญของมนุษย์ลดลง แต่กลับทำให้ ทักษะที่เป็นเอกลักษณ์ของมนุษย์ เช่น การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหาที่ซับซ้อน ความคิดสร้างสรรค์ และความฉลาดทางอารมณ์ มีความสำคัญมากขึ้นกว่าเดิม (Saadia Zahidi, 2023) องค์กรที่ประสบความสำเร็จในการทำ Digital Transformation คือ องค์กรที่สามารถสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต และลงทุนอย่างจริงจังในการ ยกระดับทักษะเดิม และ สร้างทักษะใหม่ให้แก่พนักงาน (Kane, G. C. et al., 2017) บุคลากรที่มีความรู้

ความสามารถทางดิจิทัล และสามารถทำงานร่วมกับเทคโนโลยีใหม่ ๆ ได้อย่างราบรื่น จะกลายเป็นขีดความสามารถหลักขององค์กรที่สร้างนวัตกรรมและขับเคลื่อนการเติบโต ซึ่งเป็นสิ่งที่คู่แข่งไม่สามารถลอกเลียนแบบได้ง่าย

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญและความจำเป็นเร่งด่วนในการศึกษาหัวข้อ "อิทธิพลของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน และความสามารถด้านทรัพยากรมนุษย์ต่อขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศของธุรกิจส่งออกไทย" เพื่อเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการดังกล่าว งานวิจัยนี้ไม่เพียงแต่จะสร้างองค์ความรู้ใหม่เชิงทฤษฎี โดยการเสนอและทดสอบโมเดลเชิงบูรณาการที่อธิบายกลไกการสร้างความสามารถทางการแข่งขันในยุคดิจิทัล แต่ยังมุ่งสร้างคุณูปการเชิงปฏิบัติ โดยการให้ข้อเสนอแนะเชิงกลยุทธ์ที่ตั้งอยู่บนหลักฐานเชิงประจักษ์ แก่ผู้ประกอบการธุรกิจส่งออกของไทยและผู้กำหนดนโยบายภาครัฐ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดลำดับความสำคัญของการลงทุนและวางแผนการพัฒนาองค์กรให้สามารถรับมือกับความท้าทายและคว้าโอกาสในเวทีการค้าโลกได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับ "อิทธิพลของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน และความสามารถด้านทรัพยากรมนุษย์ต่อขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศของธุรกิจส่งออกไทย"
2. เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุชี้วัดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศของธุรกิจส่งออกไทย
3. เพื่อศึกษา "อิทธิพลของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน และความสามารถด้านทรัพยากรมนุษย์ต่อขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศของธุรกิจส่งออกไทย"

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Method) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งที่จะศึกษาอิทธิพลของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลต่อประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน ความสามารถด้านทรัพยากรมนุษย์ และขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศของธุรกิจไทย โดยมีขอบเขตเนื้อหาในแต่ละด้าน ดังนี้ 1) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 2) ประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน 3) ความสามารถด้านทรัพยากรมนุษย์ และ 4) ขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศของธุรกิจไทย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พนักงานบริษัทที่ดำเนินธุรกิจส่งออกไทย เช่น กลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร (Agro & Food Industry), กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม (Industrials), และกลุ่มเทคโนโลยี (Technology) เนื่องจากมีสัดส่วนจำนวนมากจึงไม่ทราบจำนวนประชากรที่แน่นอน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ได้แก่ พนักงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย กลุ่มอุตสาหกรรมส่งออก จำนวน 384 คน คำนวณจากสูตรแบบไม่ทราบจำนวนประชากรของ

Cochran, W. G. ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% (Cochran, W. G., 1963); (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2553) จำนวน 384 ตัวอย่าง แต่เพื่อความแม่นยำของข้อมูลในการเก็บตัวอย่าง ผู้วิจัยจึงเก็บตัวอย่าง จำนวน 400 ตัวอย่าง

3. กำหนดพื้นที่ศึกษา คือ พื้นที่ในกรุงเทพมหานคร การเลือกกรุงเทพมหานครเป็นพื้นที่วิจัยสำหรับการศึกษารื่อง "อิทธิพลของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล, ประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน, และความสามารถด้านทรัพยากรมนุษย์ต่อขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศของธุรกิจส่งออกไทย" มีความเหมาะสมอย่างยิ่ง เนื่องจากกรุงเทพฯ เป็นศูนย์กลางที่เชื่อมโยงกับตัวแปรและกลุ่มประชากรเป้าหมายโดยตรง คือ เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและที่ตั้งของธุรกิจส่งออก เป็นศูนย์กลางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและนวัตกรรม เป็นแหล่งรวมทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพสูง และเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์และห่วงโซ่อุปทานของประเทศ

4. ขอบเขตเนื้อหา โดยทำการ ศึกษาอิทธิพลของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล, ประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน, และความสามารถด้านทรัพยากรมนุษย์ต่อขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศของธุรกิจส่งออกไทย ตัวแปรอิสระ (Independent Variables) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology Application) ประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Efficiency) และความสามารถด้านทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Capability) ส่วนตัวแปรตาม (Dependent Variable) คือ ขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศ (International Competitiveness)

5. ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา ระหว่างเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2568 ถึงเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2568

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามซึ่งผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สามารถวัดได้จาก 4 มิติหลัก การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบคลาวด์ ปัญญาประดิษฐ์และจักรกลเรียนรู้ (Schwab, K., 2017) ประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน วัดได้จาก 4 มิติ ด้านต้นทุน ด้านเวลา/ความเร็ว ด้านความน่าเชื่อถือ/คุณภาพ ด้านความยืดหยุ่น ความสามารถด้านทรัพยากรมนุษย์ วัดได้จาก 3 มิติ ความรู้และทักษะดิจิทัล วัฒนธรรมที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล ความสามารถในการเรียนรู้และปรับตัว (Schultz, T. W., 1961) และขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศ วัดได้จาก 3 มิติ ผลการดำเนินงานด้านการตลาด ผลการดำเนินงานด้านการเงิน ขีดความสามารถด้านนวัตกรรม (Porter, M. E., 1985) ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaires) โดยแบ่งโครงสร้างของแบบสอบถามออกเป็น 5 ตอน คือ

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ส่วนนี้ประกอบด้วยคำถามที่มุ่งสำรวจข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ซึ่งใช้วิธีตรวจสอบรายการ (Check-List) ในการตั้งคำถาม ข้อคำถามจำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สามารถวัดได้จาก 4 มิติหลัก การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ ระบบคลาวด์ ปัญญาประดิษฐ์และจักรกลเรียนรู้ (Schwab, K., 2017) โดยวัดระดับความคิดเห็นผ่านมาตรวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามแบบของ Likert, R. คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย เห็นด้วยน้อยที่สุดตามลำดับ (Likert, R., 1932)

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทานวัดได้จาก 4 มิติ ด้านต้นทุนด้านเวลา/ความเร็ว ด้านความน่าเชื่อถือ/คุณภาพ ด้านความยืดหยุ่น โดยวัดระดับความคิดเห็นผ่านมาตรวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามแบบของ Likert, R. คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย เห็นด้วยน้อยที่สุดตามลำดับ (Likert, R., 1932)

ส่วนที่ 4 คำถามเกี่ยวกับความสามารถด้านทรัพยากรมนุษย์ วัดได้จาก 3 มิติ ความรู้และทักษะดิจิทัล วัฒนธรรมที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล ความสามารถในการเรียนรู้และปรับตัว (Schultz, T. W., 1961) โดยวัดระดับความคิดเห็นผ่านมาตรวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามแบบของ Likert, R. คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย เห็นด้วยน้อยที่สุดตามลำดับ (Likert, R., 1932) และ

ส่วนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศ (International Competitiveness) วัดได้จาก 3 มิติ ผลการดำเนินงานด้านการตลาด (Market Performance) ผลการดำเนินงานด้านการเงิน (Financial Performance) ขีดความสามารถด้านนวัตกรรม (Innovation Capabilit) (Porter, M. E., 1985) โดยวัดระดับความคิดเห็นผ่านมาตรวัดแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามแบบของ Likert, R. คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย เห็นด้วยน้อยที่สุดตามลำดับ (Likert, R., 1932)

การตรวจสอบและการทดสอบเครื่องมือ

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจะดำเนินการใน 2 ระยะ คือ

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือก่อนสำรวจจริง และระยะที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือหลังจากสำรวจจริงโดยขั้นตอนในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ มีดังนี้

ระยะที่ 1 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือก่อนสำรวจจริง ซึ่งผู้วิจัยจะดำเนินการแบ่งการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือก่อนสำรวจจริงเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา โดยเกณฑ์ในการหาความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับตัวแปรที่กำหนดได้ คือ ข้อคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 - 1.00 มีค่าความตรงผ่านเกณฑ์สามารถนำไปใช้ได้ และข้อคำถามที่มีค่า IOC น้อยกว่า 0.5 ไม่ผ่านเกณฑ์ต้องปรับปรุงแก้ไขซึ่งผลการวิเคราะห์ความตรงเชิงเนื้อหา พบว่า ผ่านเกณฑ์ทุกข้อคำถามและมีการปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 3 ท่าน 2) คุณภาพของเครื่องมือ โดยการคำนวณค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ (Item-total correlation) แล้วคัดเลือกเฉพาะข้อคำถามที่ค่าอำนาจจำแนกที่มีนัยสำคัญทางสถิติ และนำข้อมูลจากแบบสอบถามมาหาค่าความเที่ยง (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ตามวิธีการของ ครอน บาค ได้ผลการวิเคราะห์ได้ค่าแอลฟา เฉลี่ย เท่ากับ 0.810

ระยะที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือหลังจากสำรวจจริง ผู้วิจัยได้นำมาตรวัดที่ผ่านเกณฑ์คุณภาพก่อนการสำรวจไปใช้ในการสำรวจจริง จำนวน 1 หน่วย โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์คุณภาพมาตรวัดซ้ำอีกครั้ง เพื่อยืนยันความตรงและความเที่ยงของเครื่องมือ ซึ่งเรียกวิธีการนี้ว่า "การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือหลังจากสำรวจจริง" เป็นการนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์ด้วยแบบสมการโครงสร้าง (Structural Equation Model - SEM) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งผู้วิจัยจะดำเนินการแบ่งการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือหลังจาก

สำรวจจริงเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงเหมือน (Convergent Validity) เป็นการตรวจสอบความเที่ยงตรงของมาตรวัดที่สามารถวัดตัวแปรแฝงที่เป็นสมการโครงสร้างเดียวกันได้ โดยความเที่ยงตรงเชิงเหมือนจะวัดข้อคำถามรายข้อว่า เข้ากลุ่มนั้น ๆ หรือไม่ โดยเกณฑ์การพิจารณา คือ ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Loading) จะต้องมีค่าเป็นบวกที่มีค่าสูงกว่า 0.707 และต้องมีระดับนัยสำคัญทางสถิติ แต่ก็มีบางกรณีอาจมีค่าต่ำกว่า 0.707 บ้าง (Fornell, C. & Larcker, D. F., 1981); (Henseler, J. et al., 2009) โดยผลการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือมาตรวัดได้ค่าสถิติของความเที่ยงตรงเชิงเหมือนของตัวชี้วัดตัวแปรแฝงของการรับรู้การสนับสนุนองค์การ กระบวนการปฏิบัติงานภายใน การเรียนรู้และการเติบโต และประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน 2) การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงจำแนก (Discriminant Validity) เป็นการตรวจสอบความเที่ยงตรงของมาตรวัดด้วยวิธีการที่คล้ายกับความเที่ยงตรงเชิงเหมือน แต่การหาค่าความเที่ยงตรงเชิงจำแนกตามแนวคิดของ Henseler, J. et al. ได้เสนอวิธี Heterotrait - Monotrait Ratio of Correlations (HTMT) (Henseler, J. et al., 2015) ที่วัดความเที่ยงตรงเชิงจำแนก โดยอาศัยความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงในตัวแบบเส้นทาง เพื่อหาค่าสหสัมพันธ์ของตัวแปรแฝงที่เปรียบเทียบเป็นคู่ ๆ ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงนี้จะมีค่าสหสัมพันธ์ที่น้อยกว่า 1 จึงแสดงให้เห็นว่าค่าดังกล่าวมีความเที่ยงตรงเชิงจำแนก (ฉันทะ จันทะเสนา, 2563)

การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ข้อมูลปฐมภูมิ เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้ แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือ เพื่อสอบถามความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน ซึ่งเป็นพนักงานบริษัทที่ดำเนินธุรกิจส่งออกไทย เช่น กลุ่มเกษตรและอุตสาหกรรมอาหาร, กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม, และกลุ่มเทคโนโลยี 2) ข้อมูลทุติยภูมิ เป็นการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิด สร้างเครื่องมือ และใช้สนับสนุนการอภิปรายผลการวิจัย โดยได้ศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากตำรา วารสาร บทความวิชาการ วิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือบนอินเทอร์เน็ต โดยมีขอบเขตเนื้อหาที่ศึกษาดังนี้ อิทธิพลของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน ความสามารถด้านทรัพยากรมนุษย์ และ ชีตความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศ

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ใช้การวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเบ้ (Skewness) และความโด่ง (Kurtosis) ของตัวแปรต่าง ๆ ในโมเดล

2. การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน ทำการตรวจสอบปัญหาตัวแปรมีความสัมพันธ์กันเองสูง (Multicollinearity) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ พบว่า อยู่ในเกณฑ์ที่ไม่เกิน 0.80 (Kline, R. B., 2015) และวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ได้ (Assessment of model fit) พบว่า ตัวแปรแฝงทั้ง 4 ตัวแปรมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เมื่อนำโมเดลการวัดของคุณไปประมวลผลด้วยโปรแกรมทางสถิติ แล้วผลลัพธ์ของค่าดัชนีต่าง ๆ ข้างต้น ผ่านเกณฑ์การยอมรับส่วนใหญ่หรือทั้งหมด โมเดลมีความสอดคล้องอยู่ในเกณฑ์ดี โดยมีค่าสถิติดังนี้: X^2 , df, p-value, X^2/df , CFI, TLI, RMSEA, และ SRMR, จากนั้นวิเคราะห์ตัวแบบสมการโครงสร้าง (Structural equation modeling) เพื่อทดสอบความสอดคล้องของโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับข้อมูลเชิงประจักษ์และวิเคราะห์

อิทธิพลของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลต่อประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน ความสามารถด้านทรัพยากรมนุษย์ และขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศของธุรกิจไทย

ผลการวิจัย

ส่วนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคล

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอายุระหว่าง 35 - 50 ปี ระดับการศึกษาปริญญาตรี มีตำแหน่งเป็นพนักงาน เจ้าหน้าที่ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 - 25,000 บาท เป็นต้น

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของธุรกิจไทย

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล	ระดับความสำคัญ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1.ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่	4.55	.306	มากที่สุด
2.ด้านระบบคลาวด์	4.58	.305	มากที่สุด
3.ด้าน Internet of Things (IoT)	4.54	.311	มากที่สุด
4.ด้านปัญญาประดิษฐ์และจักรกลเรียนรู้	4.50	.314	มากที่สุด
ผลรวม	4.54	.190	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าให้ระดับความสำคัญต่อการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านระบบคลาวด์ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$) รองลงมา ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$) ด้าน Internet of Things (IoT) อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$) และด้านปัญญาประดิษฐ์และจักรกลเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.50$) ตามลำดับ

ส่วนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทานของธุรกิจไทย

ประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน	ระดับความสำคัญ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านต้นทุน	4.50	.359	มากที่สุด
2. ด้านเวลา/ความเร็ว	4.44	.304	มาก
3. ด้านความน่าเชื่อถือ/คุณภาพ	4.43	.349	มาก
4. ด้านความยืดหยุ่น	4.42	.301	มาก
ผลรวม	4.45	.212	มาก

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่าให้ระดับความสำคัญต่อประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.45$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านต้นทุน อยู่ในระดับมากที่สุด

($\bar{X}$ = 4.50) รองลงมา ด้านเวลา/ความเร็ว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.44) ด้านความน่าเชื่อถือ/คุณภาพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.43) และด้านความยืดหยุ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.42) ตามลำดับ

ส่วนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ความสามารถด้านทรัพยากรมนุษย์

ตารางที่ 3 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความสามารถด้านทรัพยากรมนุษย์ของธุรกิจไทย

ความสามารถด้านทรัพยากรมนุษย์	ระดับความสำคัญ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านความรู้และทักษะดิจิทัล	4.50	.334	มากที่สุด
2. ด้านวัฒนธรรมที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล	4.51	.343	มากที่สุด
3. ด้านความสามารถในการเรียนรู้และปรับตัว	4.47	.327	มาก
ผลรวม	4.49	.232	มาก

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าให้ระดับความสำคัญต่อความสามารถด้านทรัพยากรมนุษย์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.49) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านวัฒนธรรมที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.51) รองลงมา ด้านความรู้และทักษะดิจิทัล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.50) ด้านความสามารถในการเรียนรู้และปรับตัว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.47) ตามลำดับ

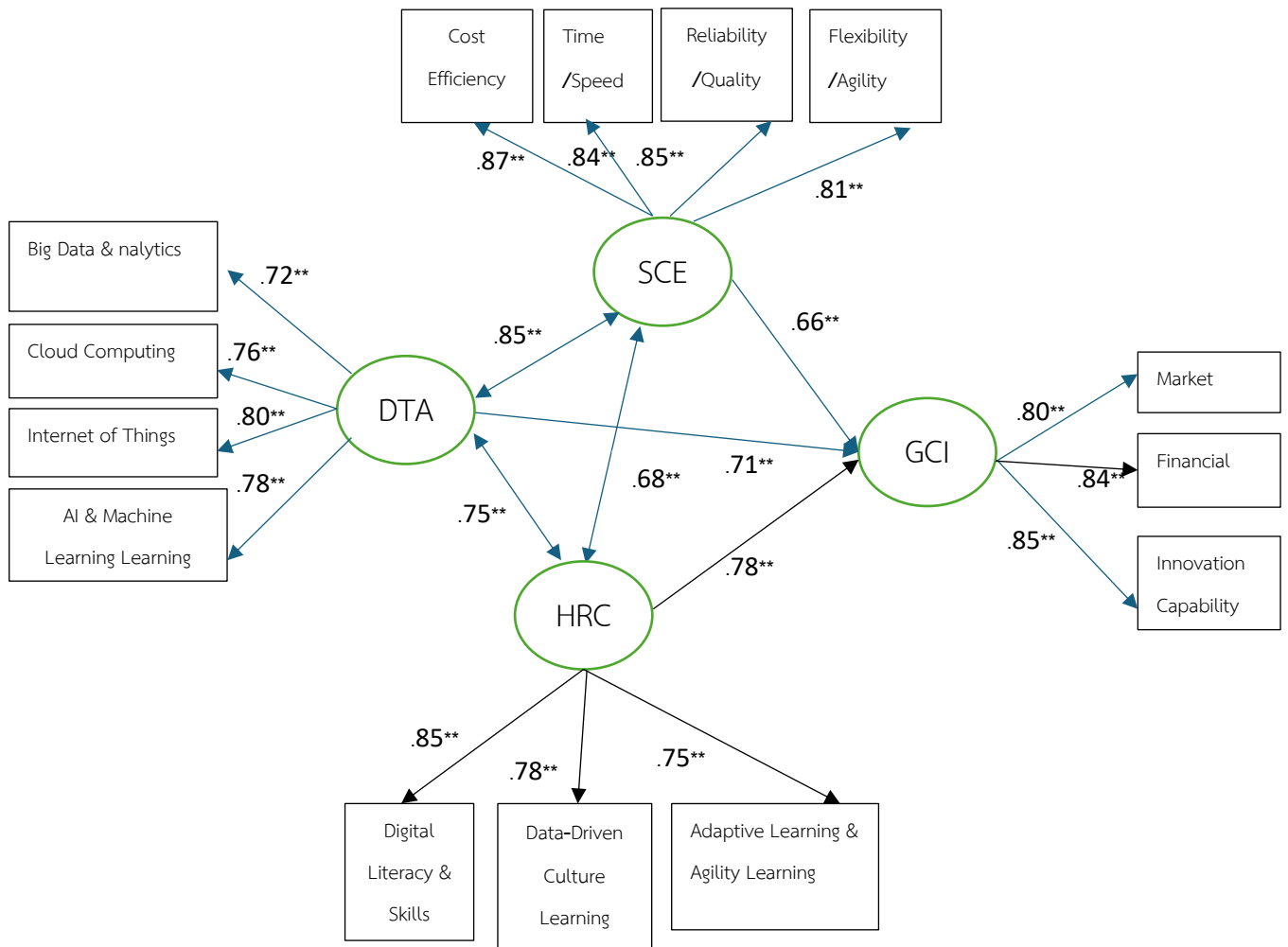
ส่วนที่ 5 คำถามเกี่ยวกับขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศ

ตารางที่ 4 แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศของธุรกิจไทย

ขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศ	ระดับความสำคัญ		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านผลการดำเนินงานด้านการตลาด	4.50	.326	มากที่สุด
2. ด้านผลการดำเนินงานด้านการเงิน	4.58	.314	มากที่สุด
3. ด้านขีดความสามารถด้านนวัตกรรม	4.56	.316	มากที่สุด
ผลรวม	4.54	.228	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่าให้ระดับความสำคัญต่อขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = .54) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ด้านผลการดำเนินงานด้านการเงิน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.58) รองลงมา ด้านขีดความสามารถด้านนวัตกรรม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.56) ด้านผลการดำเนินงานด้านการตลาด อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.50) ตามลำดับ

การพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลต่อประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทานความสามารถด้านทรัพยากรมนุษย์ และขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศของธุรกิจไทย

Chi-Square=115.80; df=102, p-value =.40527, GFI =0.97, AGFI = 0.96

CFI =1.00, RMSEA = 0.015, SRMR = 0.251

ภาพที่ 1 โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศของธุรกิจไทย

จากภาพที่ 1 อธิบายได้ว่า ขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศของธุรกิจไทย คือ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน ความสามารถด้านทรัพยากรมนุษย์ ตามลำดับ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีอิทธิพลทางอ้อมต่อขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศ ผ่าน ประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน ความสามารถด้านทรัพยากรมนุษย์ 1) ณ นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัจจัยที่มี อิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศของธุรกิจไทย ตามลำดับ ดังนี้ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (DE = 0.71) 2) ประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน (DE = 0.66) และความสามารถด้าน ทรัพยากรมนุษย์ (DE = 0.78) 2) ณ นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อขีดความสามารถ ทางการแข่งขันระหว่างประเทศของธุรกิจไทย มีค่าสัมประสิทธิ์ เรียงตามลำดับ ดังนี้ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี ดิจิทัล (IE=0.64) และประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน (IE = 0.58)

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และอิทธิพลรวม

ตัวแปรผล ตัวแปรสาเหตุ	Supply Chain Efficiency			Human Resource Capability			International Competitiveness		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
Digital Technology Application	0.85**	-	0.85**	0.75**	0.53**	0.82**	0.71**	0.64**	0.87**
Supply Chain Efficiency	-	-	-	0.68**	-	0.62**	0.66**	0.58**	0.64**
Human Resource Capability	-	-	-	-	-	-	0.78**	-	0.29**

จากตารางที่ 5 พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลรวมต่อประสิทธิภาพขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศของธุรกิจไทยมากที่สุด คือ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (TE = 0.87) รองลงมา ได้แก่ ประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน (TE = 0.64) และความสามารถด้านทรัพยากรมนุษย์ (TE = 0.29) ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้งสามตัวแปรสามารถอธิบายขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศของธุรกิจไทย (R²) ได้เท่ากับ 0.89 (89.0%)

อภิปรายผล

ระดับอิทธิพลของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลต่อประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน ความสามารถด้านทรัพยากรมนุษย์ และขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศของธุรกิจไทย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เพื่อเป็นรายเป็นรายข้อ พบว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล อยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศ อยู่ในระดับมากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงความจริงที่ว่าในยุคเศรษฐกิจดิจิทัล ธุรกิจไทยได้ตระหนักและยอมรับว่าเทคโนโลยีไม่ใช่เพียงทางเลือก แต่เป็นเครื่องมือเชิงกลยุทธ์ที่จำเป็นอย่างยิ่งในการสร้างความได้เปรียบเพื่อแข่งขันในตลาดโลก การที่ธุรกิจไทยลงทุนและประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในระดับสูง ไม่ว่าจะเป็น Big Data, Internet of Things (IoT), Artificial Intelligence (AI) หรือระบบ Cloud Computing ล้วนส่งผลโดยตรงต่อการสร้างโมเดลธุรกิจใหม่ ๆ การเข้าถึงลูกค้าในวงกว้าง และการตัดสินใจที่รวดเร็วและแม่นยำขึ้น ซึ่งทั้งหมดเป็นองค์ประกอบสำคัญของขีดความสามารถทางการแข่งขันในระดับสากล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Bharadwaj, A. et al. ที่ได้อธิบายเกี่ยวกับความสามารถทางดิจิทัลขององค์กร (Digital Business Agility) ซึ่งชี้ว่าความสามารถในการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ประโยชน์จะช่วยให้องค์กรปรับตัวและตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดได้อย่างรวดเร็ว นำไปสู่ผลการดำเนินงานที่เหนือกว่าคู่แข่ง (Bharadwaj, A. et al., 2013) และ ความสามารถด้านทรัพยากรมนุษย์ อยู่ในระดับมาก ชี้ให้เห็นว่าเทคโนโลยีดิจิทัลทำหน้าที่เป็นตัวเร่ง (Catalyst) ที่สำคัญในการยกระดับการดำเนินงานภายในองค์กร ด้านประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Li, L. & Liu, Y. ได้อธิบายเกี่ยวกับเทคโนโลยีดิจิทัลช่วยให้การทำงานในห่วงโซ่อุปทานเป็นไปอย่างราบรื่นและโปร่งใสมากขึ้น ตั้งแต่การพยากรณ์ความต้องการของลูกค้าที่แม่นยำด้วย AI, การติดตามสถานะสินค้าคงคลังและขนส่งแบบเรียลไทม์ผ่าน IoT ไปจนถึงการลดขั้นตอนเอกสารด้วยระบบอัตโนมัติ ซึ่งทั้งหมดนี้ช่วยลดต้นทุน ลดระยะเวลา และเพิ่มความพึงพอใจให้แก่ลูกค้า ด้านความสามารถด้านทรัพยากรมนุษย์: แม้ระดับจะน้อย

กว่าการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี แต่ก็ยังอยู่ในระดับมาก ซึ่งสมเหตุสมผลเพราะการนำเทคโนโลยีมาใช้จำเป็นต้องควบคู่ไปกับการพัฒนาทักษะของบุคลากร องค์กรที่ประสบความสำเร็จคือองค์กรที่ลงทุนในการฝึกอบรมให้พนักงานสามารถใช้เครื่องมือดิจิทัลได้อย่างเต็มศักยภาพ และปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรให้พร้อมรับกับการทำงานรูปแบบใหม่ (Li, L. & Liu, Y., 2021)

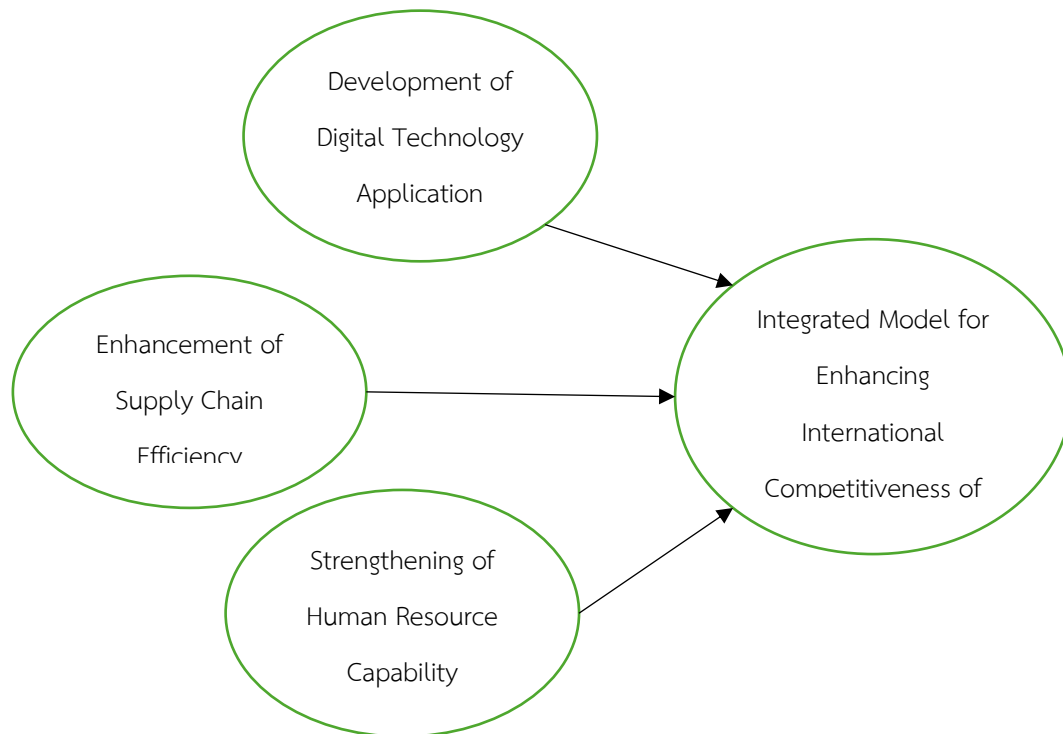
ดังนั้น ในบริบทธุรกิจส่งออกกำลังอยู่ในช่วง "เปลี่ยนผ่านเชิงเทคโนโลยี" อย่างเข้มข้น โดยให้ความสำคัญกับการลงทุนในเครื่องมือดิจิทัลเป็นอันดับแรกเพื่อรักษาและสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขันในตลาดโลก จากนั้นจึงตามมาด้วยการพัฒนาบุคลากรเพื่อรองรับเทคโนโลยีเหล่านั้น แม้จะเป็นการลงทุนที่ตามมาทีหลัง แต่ก็ยังคงมีความสำคัญในระดับสูง เพราะในระยะยาวแล้ว องค์กรที่มีแต่เทคโนโลยีล้ำสมัยแต่ขาดบุคลากรที่มีคุณภาพ ก็ไม่สามารถสร้างความได้เปรียบที่ยั่งยืนได้ ดังนั้น ความสำเร็จของธุรกิจส่งออกไทยในอนาคต จึงขึ้นอยู่กับความสามารถในการรักษาสสมดุลและพัฒนา "เทคโนโลยี" และ "บุคลากร" ให้เติบโตไปพร้อมกันอย่างมีประสิทธิภาพ

โมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศของธุรกิจไทยมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ นั้น สามารถอธิบายได้ว่า แบบจำลองที่พัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบ สามารถอธิบายความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ได้อย่างสมเหตุสมผลและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในภาคธุรกิจของประเทศไทย อิทธิพลต่อประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน: การนำเทคโนโลยีดิจิทัล เช่น Internet of Things (IoT), Big Data Analytics, และระบบคลาวด์ มาใช้ในการจัดการห่วงโซ่อุปทาน ช่วยเพิ่มความสามารถในการมองเห็น (Visibility) ลดต้นทุน เพิ่มความรวดเร็วและแม่นยำในการจัดส่ง ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพโดยรวมของห่วงโซ่อุปทานได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Li, Su, & Zhang ที่ได้อธิบายเกี่ยวกับการใช้เทคโนโลยี Big Data Analytics มีอิทธิพลเชิงบวกโดยตรงต่อประสิทธิภาพของห่วงโซ่อุปทานในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านต้นทุน ความน่าเชื่อถือ และความยืดหยุ่น อิทธิพลต่อความสามารถด้านทรัพยากรมนุษย์: เทคโนโลยีดิจิทัลไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือ แต่ยังเป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาทักษะของบุคลากร (Upskilling & Reskilling) องค์กรที่ลงทุนในเทคโนโลยีดิจิทัลมักจะส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาของพนักงาน เพื่อให้สามารถใช้เครื่องมือเหล่านั้นได้อย่างเต็มศักยภาพ นำไปสู่การมีความสามารถด้านทรัพยากรมนุษย์ที่สูงขึ้น (Li, S. et al., 2018) ดังนั้น ในบริบทธุรกิจส่งออกของไทยลงทุนในเทคโนโลยี จึงเป็นเสมือน ตัวเร่ง ที่ทำให้เกิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเป็นระบบ บุคลากรไม่ได้ทำงานตามคำสั่งเพียงอย่างเดียว แต่สามารถใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีในการตัดสินใจ และแก้ปัญหาได้ดีขึ้น ซึ่งนำไปสู่องค์กรที่มีความยืดหยุ่นและปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของตลาดโลกได้เร็วขึ้น

องค์ความรู้ใหม่

ผลการวิจัยครั้งนี้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ที่สำคัญเกี่ยวกับปัจจัยขับเคลื่อนขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศของธุรกิจไทย โดยค้นพบว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Digital Technology Application), ประสิทธิภาพห่วงโซ่อุปทาน (Supply Chain Efficiency), และ ความสามารถด้านทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Capability) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลร่วมกันอย่างมีนัยสำคัญต่อความสำเร็จในตลาดโลก ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์และนำเสนอ “โมเดลองค์ประกอบร่วมเพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถทางการแข่งขัน

ระหว่างประเทศของธุรกิจไทย (Integrated Model for Enhancing International Competitiveness of Thai Businesses)” ซึ่งชี้ให้เห็นว่า การจะยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ธุรกิจไทยจำเป็นต้องพัฒนาและบูรณาการ ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 โมเดลขีดความสามารถทางการแข่งขันระหว่างประเทศของธุรกิจส่งออกไทย

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยนี้ชี้ให้เห็นว่าการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นกลยุทธ์หลักที่ช่วยขับเคลื่อนศักยภาพของธุรกิจส่งออกไทยในตลาดโลก โดยธุรกิจต่าง ๆ มีการลงทุนในเทคโนโลยีอย่าง ERP, Data Analytics และ IoT เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพภายในองค์กร ซึ่งส่งผลโดยตรงให้ความสามารถของห่วงโซ่อุปทานและทรัพยากรมนุษย์สูงขึ้น และนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับนานาชาติ จากผลการวิจัยดังกล่าวมีข้อเสนอแนะที่ครอบคลุมทั้งในระดับนโยบายและเชิงปฏิบัติ โดยภาครัฐควรสนับสนุนการลงทุนด้านเทคโนโลยีสำหรับ SMEs ผ่านมาตรการลดหย่อนภาษี พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านข้อมูลระดับชาติ และสร้างบุคลากรดิจิทัลผ่านโครงการพัฒนาทักษะ ในขณะที่ผู้ประกอบการควรบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ากับการบริหารจัดการห่วงโซ่อุปทานและการพัฒนาบุคลากรไปพร้อมกัน โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีอย่าง IoT และ Big Data เพื่อเพิ่มความยืดหยุ่น และลงทุนในการฝึกอบรมพนักงานอย่างจริงจังเพื่อส่งเสริมวัฒนธรรมที่ขับเคลื่อนด้วยข้อมูล นอกจากนี้ งานวิจัยครั้งต่อไปควรใช้ระเบียบวิธีเชิงคุณภาพร่วมด้วย ศึกษาในบริบทของอุตสาหกรรมอื่น และมีการติดตามผลในระยะยาวเพื่อให้เข้าใจถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลได้อย่างครอบคลุมและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กัลยา วาณิชยปัญญา. (2553). การใช้ SPSS for Windows ในการวิเคราะห์ข้อมูล. (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาสถิติ คณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉันทะ จันทะเสนา. (2563). วิธีการรายงานผลการศึกษาของตัวแปรสร้างระดับที่สองของ PLS-SEM. วารสาร จุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์, 42(3), 39-67.
- Barney, J. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99-120.
- Ben-Daya, M. et al. (2019). Internet of things and supply chain management: A literature review. *International Journal of Production Research*, 57(15-16), 4719-4742.
- Bharadwaj, A. et al. (2013). Digital business strategy: toward a next generation of insights. *MIS Quarterly*, 37(2), 471-482.
- Cochran, W. G. (1963). *Sampling Technique*. (2nd ed.). New York: John Wiley and Sons Inc.
- Fornell, C. & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50.
- Henseler, J. et al. (2009). The Use of Partial Least Squares Path Modeling in International Marketing. In R. R. Sinkovics & P. N. Ghauri (Eds.), *Advances in International Marketing* (pp. 277-319). West Yorkshire, Leeds: Emerald Group Publishing Limited.
- Henseler, J. et al. (2015). A new criterion for assessing discriminant validity in variance-based structural equation modeling. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 43(1), 115-135.
- Kane, G. C. et al. (2017). Achieving digital maturity. MIT Sloan Management Review and Deloitte University Press, 59(1), 1-22.
- Kline, R. B. (2015). *Principles and practice of structural equation modeling*. (4th ed.). New York: Guilford press.
- Li, L. & Liu, Y. (2021). The impact of blockchain and big data analytics on supply chain resilience and efficiency. *Journal of Business Research*, 13(1), 296-306.
- Li, S. et al. (2018). The impact of big data analytics on supply chain performance: A resource-based view. *Annals of Operations Research*, 270(1-2), 313-331.
- Likert, R. (1932). A technique for the measurement of attitudes. *Archives of Psychology*, 22(140), 1-55.
- Manyika, J. (2016). *Digital globalization: The new era of global flows*. New York: McKinsey Global Institute.

- Porter, M. E. . (1985). *Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance*. New York: Free Press.
- Saadia Zahidi. (2023). *The Future of Jobs Report 2023*. Geneva Switzerland: The World Economic Forum.
- Schultz, T. W. (1961). Investment in human capital. *The American Economic Review*, 51(1), 1-17.
- Schwab, K. (2017). *The fourth industrial revolution*. New York: Crown Publishing Group.
- Wang, G. et al. (2016). Big data analytics in logistics and supply chain management: Certain investigations for research and applications. *International Journal of Production Economics*, 176, 98-110. <https://doi.org/10.1016/j.ijpe.2016.03.014>.
- Wernerfelt, B. (1984). A resource-based view of the firm. *Strategic Management Journal*, 5(2), 171-180.

ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการเสริมสร้างเครือข่ายเกษตรกร
ผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี*

LOCAL WISDOM AND STRENGTHENING FARMERS NETWORK
OF DURIAN GROWERS IN NONTHABURI PROVINCE

จามยูน ลุงเหือง*, วสันต์ ลิ้มรัตนภัทรกุล, ภัทรพล ไชยเย็น, กมลวรรณ ปั่นขาว

Chamyun Lungkuang*, Wasan Limrattanaphattarakun, Phatraphol Jaiyen, Kamonwan Pankhao

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand

*Corresponding author E-mail: chamyun.lung@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเสริมสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี 2) เพื่อศึกษากระบวนการทำงานของเกษตรกร และ 3) เพื่อนำเสนอแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเสริมสร้างเครือข่ายเกษตรกร ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากตัวแทนของเกษตรกร ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน เกษตรอำเภอ และเกษตรตำบล รวมทั้งสิ้น 35 รูป/คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้แนวคิด 4 M เป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเสริมสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี คือความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่สั่งสมจากรุ่นสู่รุ่นของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ซึ่งได้นำมาใช้ในการเสริมสร้างเครือข่ายในการปลูก ดูแล และจัดการทุเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะพันธุ์ทุเรียนนนท์ที่มีชื่อเสียงเรื่องรสชาติและคุณภาพสูง 2) กระบวนการทำงานของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรีมีหลายขั้นตอน ตั้งแต่การเตรียมดิน การปลูก การดูแลรักษา ไปจนถึงการเก็บเกี่ยว การตลาด และจำหน่าย 3) การนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาเสริมสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี สามารถดำเนินการได้ผ่านแนวทางการแลกเปลี่ยนความรู้และเทคนิคการปลูกทุเรียนแบบดั้งเดิม การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรผ่านเทคโนโลยี การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดเชิงสร้างสรรค์ การสร้างแบรนด์ทุเรียนนนท์ให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง และการได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน ดังนั้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเสริมสร้างเครือข่ายเกษตรกรด้วยการ ถ่ายทอดองค์ความรู้ ให้กันและกัน ซึ่งจะสามารถสร้างเครือข่ายเกษตรกรเพื่อความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน อันจะนำไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันต่อไป

คำสำคัญ: ภูมิปัญญาท้องถิ่น, การเสริมสร้างเครือข่าย, เกษตรกร

Abstract

This research is about qualitative research with the aim of 1) to study local wisdom to strengthen the network of durian farmers in Nonthaburi Province, 2) to study farmers' working processes, 3) to provide local wisdom to strengthen farmers' networks, key information from representatives, religious leaders, community leaders, district farmers and sub-district farmers. A total of 35 photos per person collected using structured interviews and analyzed the data using the 4M concept as a basis. The research found that 1) local wisdom to strengthen the network of durian farmers in Nonthaburi province is knowledge, ability and experience accumulated from generation to generation of farmers in Nonthaburi province. Effective management of durian, especially durian on, which is famous for its taste and high quality, 2) the working process of durian farmers in Nonthaburi province, from soil preparation, planting, maintenance to harvesting, marketing and distribution 3) the use of local wisdom to strengthen the network of durian farmers in Nonthaburi province. This can be done through traditional knowledge sharing and cultivation techniques, technology network development, product development and creative marketing, the creation of the Durian on brand and the support of the public and private sectors. Therefore, local wisdom strengthens farmers' networks by sharing knowledge with each other. In addition, the farmers' network will be able to build sustainable strength, which will lead to increased competitiveness in the future.

Keywords: Local Wisdom, Network Strengthening, Farmers

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมที่มีความหลากหลายทางภูมิศาสตร์และวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ถือกำเนิดขึ้นจากประสบการณ์ตรงของบรรพบุรุษที่เผชิญกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่แตกต่างกันในแต่ละภูมิภาค ผ่านการสั่งสมความรู้ การทดลองและถ่ายทอดกันจากรุ่นสู่รุ่น จนเกิดเป็นองค์ความรู้เฉพาะถิ่นที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและระบบนิเวศในท้องถิ่นนั้น ๆ ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการเกษตร (สามารถ จันทร์สุรย์, 2536) เช่น ระบบการจัดการน้ำ การปลูกพืชผสมผสาน การใช้พืชสมุนไพรป้องกันศัตรูพืช หรือการอนุรักษ์พันธุ์กรรมพืชพื้นเมือง ล้วนเป็นตัวอย่างของการดำรงชีวิตที่เคารพธรรมชาติและทรัพยากรอย่างยั่งยืน เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรีเองก็ได้เจอกับปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น น้ำเค็มรุกล้ำ พื้นที่ปลูกทุเรียนนนทบุรีอยู่ในเขตที่มีความเสี่ยงต่อน้ำเค็มจากแม่น้ำเจ้าพระยา โดยเฉพาะในฤดูแล้ง ทำให้ต้นทุเรียนอ่อนแอและผลผลิตลดลง ปัญหานี้ไม่เพียงพอ แม้จะมีคลองส่งน้ำ แต่ในบางปีก็แห้งแล้งมาก เกษตรกรต้องซื้อน้ำหรือใช้น้ำหมุนเวียนอย่างจำกัด ส่งผลให้ต้นทุเรียนเติบโตไม่สมบูรณ์ การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศ สภาพอากาศที่แปรปรวน เช่น ฝนตกไม่ตรงฤดู หรืออุณหภูมิสูงเกินไป ส่งผลให้ทุเรียนออกดอกไม่พร้อมกัน ทำให้ยากต่อการควบคุมคุณภาพ ปัญหาด้านแรงงานและคนรุ่นใหม่ แรงงานขาดแคลน เกษตรกรส่วนมากมีอายุมาก และขาด

แรงงานวัยหนุ่มสาว เพราะคนรุ่นใหม่ไม่สนใจทำเกษตร ไม่มีการสืบทอดอาชีพ ลูกหลานของเกษตรกรส่วนใหญ่ไปทำงานในเมือง ไม่สืบทอดภูมิปัญญาการปลูกทุเรียนเมืองนนท์ ปัญหาด้านเศรษฐกิจและต้นทุนการผลิต การปลูกทุเรียนเมืองนนท์มีต้นทุนสูง ทั้งค่าปุ๋ยอินทรีย์ การดูแลรักษาแบบประณีต และค่าดูแลสวนอย่างต่อเนื่องตลอดปี ราคาผลผลิตผันผวน แม้ทุเรียนเมืองนนท์จะมีชื่อเสียง แต่ราคาที่เกษตรกรได้รับไม่แน่นอนขึ้นอยู่กับกลไกตลาดและพ่อค้าคนกลาง ปัญหาด้านการตลาดและการบริหารจัดการตลาดแคบทุเรียนเมืองนนท์มีปริมาณน้อยและเฉพาะเจาะจง จึงมีตลาดที่จำกัดและต้องใช้เวลาจูงหน้า การพึ่งพาพ่อค้าคนกลาง เกษตรกรมักขายผ่านพ่อค้าคนกลางซึ่งมีอำนาจต่อรองมาก ทำให้ไม่ได้ราคาที่เป็นธรรม ขาดการรวมกลุ่ม เกษตรกรยังไม่มี การรวมกลุ่มหรือเครือข่ายเข้มแข็งเพื่อสร้างอำนาจต่อรองในตลาดได้ ปัญหาด้านองค์ความรู้และเทคโนโลยี เกษตรกรยังขาดการถ่ายทอดองค์ความรู้ ความรู้แบบดั้งเดิมที่ใช้ในการปลูกทุเรียนเมืองนนท์มีคุณค่าแต่ยังไม่ได้รับการบันทึกหรือถ่ายทอดอย่างเป็นระบบ และการปรับตัวต่อเทคโนโลยีต่ำ เกษตรกรบางรายยังไม่สามารถใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เช่น การวิเคราะห์ดิน น้ำ หรือระบบควบคุมอัตโนมัติ เป็นต้น

ในบริบทนี้ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการปลูกทุเรียน เป็นการใช้องค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ที่ถ่ายทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นในชุมชนท้องถิ่น มาใช้ในการจัดการและดูแลการปลูกทุเรียน ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ดังเช่น การคัดเลือกพันธุ์ทุเรียน เกษตรกรท้องถิ่นมีความรู้ในการเลือกพันธุ์ทุเรียนที่เหมาะสมกับดิน ฟ้า อากาศในพื้นที่ เช่น ทุเรียนพันธุ์หมอนทอง ก้านยาว หรือกระดุม ภูมิปัญญาชาวบ้านจะรู้ว่าพันธุ์ไหนให้ผลผลิตดี หนโรค และขายได้ราคาดีในตลาด การเตรียมดินและพื้นที่ปลูก ชาวบ้านมีเทคนิคเฉพาะในการดูดิน เช่น การสังเกตความร่วนซุย หรือการใช้พืชคลุมดิน การใช้วัสดุอินทรีย์ในท้องถิ่น เช่น ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก หรือแกลบดำ เพื่อปรับปรุงคุณภาพดินโดยไม่ใช้สารเคมี การให้น้ำและการดูแลรักษา ใช้ภูมิปัญญาในการสร้างระบบรดน้ำแบบประหยัด เช่น ระบบน้ำหยดหรือการขุดคูน้ำรอบต้น การรู้ฤดูและปริมาณน้ำที่เหมาะสม เช่น ในช่วงออกดอกควรลดการให้น้ำเพื่อให้ติดผลดีขึ้น การป้องกันและกำจัดศัตรูพืช ใช้สมุนไพรท้องถิ่นในการไล่แมลง เช่น ใบสะเดา ตะไคร้หอม หรือน้ำส้มควันไม้ ใช้กับดักแมลงหรือเทคนิคผสมผสานแบบไม่ใช้สารเคมี การตัดแต่งกิ่งและการจัดรูปทรงต้น เกษตรกรมีเทคนิคเฉพาะในการตัดแต่งกิ่งเพื่อให้อากาศถ่ายเทและแสงแดดส่องถึงทุกส่วนของต้น ส่งผลให้ทุเรียนออกผลได้ดี การจัดการระยะห่างระหว่างต้นและระหว่างแถวตามประสบการณ์ เพื่อป้องกันโรคและรักษาความชื้นของดิน การเก็บเกี่ยวและการดูแลหลังเก็บเกี่ยว ใช้เทคนิคการเคาะฟังเสียงหรือการดูหนามเพื่อประเมินความสุกของผลทุเรียน การจัดเก็บในที่ร่มและอากาศถ่ายเทเพื่อยืดอายุผลผลิตก่อนส่งขาย การถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นถูกถ่ายทอดผ่านการลงมือทำร่วมกันในครอบครัวและชุมชน เช่น การรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ มีบทบาทสำคัญในการสร้างเครือข่ายเกษตรกรที่เข้มแข็ง ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปลูกทุเรียนเป็นเครื่องมือที่สำคัญและยั่งยืน (สุภาวดี โพธิยะราช, 2547) ที่ช่วยให้เกษตรกรสามารถผลิตทุเรียนได้อย่างมีคุณภาพ ปลอดภัย และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ทั้งยังช่วยรักษาวรรณกรรมและองค์ความรู้ของชุมชนไม่ให้สูญหายภูมิปัญญาท้องถิ่น (เอกวิทย์ ณ ถลาง, 2546) จึงมีบทบาทสำคัญในการเป็นรากฐานของการพึ่งพาตนเองของเกษตรกร และเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างเครือข่ายความร่วมมือในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม ผ่านการนำความรู้ที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และทุนทางสังคมที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทั้งนี้ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างเป็นระบบและการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างกลุ่มเกษตรกร จะนำไปสู่การพัฒนาวัฒนธรรมเกษตรที่เหมาะสม การเสริมสร้างเศรษฐกิจชุมชน และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในระยะยาว การเสริมสร้างเครือข่าย

เกษตรกรที่มีรากฐานอยู่บนความเข้าใจภูมิปัญญาท้องถิ่น (พัชรินทร์ สิริสุนทร, 2552) จะทำให้เกิดความร่วมมือที่มีพลังมากขึ้น ทั้งในด้านการผลิต การแปรรูป การตลาด และการจัดการทรัพยากรร่วมกัน เป็นการยกระดับจากการทำเกษตรเพื่อเลี้ยงชีพแบบรายบุคคล ไปสู่การสร้างชุมชนเกษตรกรรมที่มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ มีความสามารถในการต่อรองในระบบเศรษฐกิจมหภาค และมีความยืดหยุ่นต่อวิกฤติต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งในการนำองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นพื้นฐานในการเสริมสร้างเครือข่ายเกษตรกร อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่ให้สูญหาย และเป็นการยกระดับศักยภาพของเกษตรกรให้สามารถเผชิญกับความท้าทายในโลกยุคใหม่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังยืน ด้วยสภาพปัญหาหลาย ๆ อย่างที่เกิดขึ้นกับพื้นที่ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี ผู้วิจัยเองจึงสนใจที่จะศึกษาในหัวข้อวิจัยเรื่อง “ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการเสริมสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี” เพราะเห็นว่าประโยชน์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นจะสามารถสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี มีความยั่งยืน คุณภาพชีวิตที่ดี เศรษฐกิจของชุมชนและประเทศชาติก็จะดีไปด้วย อันเป็นผลมาจากการได้ทราบถึงปัญหา และมีแนวทางในการแก้ไขปัญหา นั้น ๆ อันจะเป็นประโยชน์แก่เกษตรกร และผู้ที่สนใจเกี่ยวกับทุเรียนนนท์สืบต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเสริมสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อศึกษากระบวนการทำงานของเกษตรกร
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเสริมสร้างเครือข่ายเกษตรกร

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด ทฤษฎี และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นกระบวนการศึกษาวิจัยที่มุ่งศึกษา ปรากฏการณ์วิทยา ระบบการทำงาน สภาพปัญหา เพื่อเสริมสร้างเครือข่าย และความเข้มแข็งบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกษตรกร โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ในขั้นตอนแรกของการดำเนินงานวิจัย ผู้วิจัยจะเริ่มต้นด้วยการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ศึกษา เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน หรือหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อขออนุญาตและรับการสนับสนุนในการเข้าถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จากนั้นจึงดำเนินการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลตามเกณฑ์ที่กำหนด เช่น เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนที่มีประสบการณ์ ผู้นำชุมชน หรือปราชญ์ท้องถิ่น

ขั้นตอนที่ 2 ลงพื้นที่เก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก เมื่อได้รายชื่อกลุ่มผู้ให้ข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยจะลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม โดยใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งเป็นการสนทนาแบบไม่เป็นทางการ เปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลได้เล่าประสบการณ์ มุมมอง และความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อการวิจัยอย่างละเอียดถี่ถ้วน ผู้วิจัยจะใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) เพื่อให้การสัมภาษณ์มีทิศทางแต่ยังคงความยืดหยุ่น

ขั้นตอนที่ 3 จัดประชุมกลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อเสริมความลึกของข้อมูล ผู้วิจัยจะจัดการประชุมกลุ่มย่อย หรือการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น กลุ่มเกษตรกร ผู้นำชุมชน หรือหน่วยงานภาครัฐ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์สถานการณ์ และตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อค้นพบที่รอบด้านและครอบคลุมหลากหลายมุมมอง

ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และประชุมกลุ่มจะถูกนำมาถอดความ (transcription) แล้ววิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) หรือการวิเคราะห์เชิงประเด็น (Thematic Analysis) โดยแบ่งข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่หรือประเด็นหลัก เพื่อหาความสัมพันธ์ รูปแบบ หรือแนวโน้มที่สำคัญ

ขั้นตอนที่ 5 จัดทำรายงานวิจัย เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลเสร็จสิ้น ผู้วิจัยจะจัดทำรายงานวิจัยที่ครอบคลุมเนื้อหาตั้งแต่บทนำ วัตถุประสงค์ ระเบียบวิธีวิจัย ผลการศึกษา วิเคราะห์และอภิปรายผล ตลอดจนข้อเสนอแนะเชิงนโยบายหรือแนวทางการพัฒนา รายงานดังกล่าวอาจถูกนำเสนอในรูปแบบเอกสารวิชาการ การสัมมนา หรือใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนในพื้นที่เป้าหมายต่อไป

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง/กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) รวมจำนวน 35 รูป/คน การเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญนั้น โดยมุ่งศึกษาข้อมูลเชิงลึกจากผู้ที่มีประสบการณ์ตรงในประเด็นภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการเสริมสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี โดยใช้เกณฑ์ ดังต่อไปนี้

1. เป็นเกษตรกรที่มีประสบการณ์จริงในการทำเกษตรกรรมในพื้นที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ประกอบอาชีพการเกษตรมาอย่างต่อเนื่อง และมีความรู้ความเข้าใจในบริบทของชุมชนตนเอง ไม่น้อยกว่า 20 ปี
2. มีบทบาทหรือสถานะสำคัญในชุมชนหรือกลุ่มเกษตรกร เช่น ผู้นำกลุ่มเกษตรกร ประธานวิสาหกิจชุมชน หรือสมาชิกเครือข่ายเกษตรกรที่มีบทบาทในการจัดการหรือขับเคลื่อนกิจกรรม
3. มีการใช้หรือสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นในการทำเกษตร เช่น การใช้ความรู้ดั้งเดิมในการปลูกพืช การดูแลดิน การบริหารจัดการน้ำ หรือการถ่ายทอดความรู้ให้กับคนรุ่นหลัง
4. มีประสบการณ์ในการร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกหรือเครือข่ายต่าง ๆ เช่น การเข้าร่วมโครงการของรัฐ/เอกชน การอบรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเครือข่ายเกษตรกร
5. มีความสามารถในการสื่อสารและถ่ายทอดประสบการณ์ได้อย่างชัดเจน พร้อมเปิดเผยความคิดเห็น มุมมอง และข้อมูลตามความเป็นจริงอย่างเต็มที่
6. มีความหลากหลายด้านเพศ วัย และประเภทของเกษตรกรรม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมในหลายมิติ ผู้วิจัยจึงเลือกผู้ให้ข้อมูลจากกลุ่มที่แตกต่างกัน เช่น เกษตรกรรุ่นใหม่/รุ่นเก่า เกษตรกรอินทรีย์ เกษตรผสมผสาน หรือเกษตรกรรายย่อย

จำนวนผู้ให้ข้อมูลจะขึ้นอยู่กับความอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation) กล่าวคือ เมื่อได้ข้อมูลครบถ้วน และไม่มีข้อมูลใหม่เพิ่มเติมจึงจะสิ้นสุดการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ และแบบการสังเกต โดยมีเครื่องมือและกระบวนการ ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์ กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 35 รูป/คน คือ

เจ้าหน้าที่สำนักงานส่งเสริมการเกษตร ได้แก่ เกษตรอำเภอ และเกษตรตำบล ในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี มีประเด็นคำถามมุ่งเน้นเกี่ยวกับความเป็นมาของทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี สภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี การเสริมสร้างเครือข่าย และความเข้มแข็งบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี

นักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญด้านเกษตรกร มีประเด็นคำถามมุ่งเน้นเกี่ยวกับหลักการ และวิธีการปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี และแนวทางการเสริมสร้างเครือข่าย และความเข้มแข็งบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกษตรกร

เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี และผู้เกี่ยวข้องกับการสร้างเครือข่ายเกษตรกร เช่น ชาวสวนทุเรียน สภาวัฒนธรรม ผู้นำศาสนา (วัด) ผู้นำชุมชน ผู้บริหารสถานศึกษา ประชาชนชาวบ้าน ผู้ประกอบการ มีประเด็นคำถามมุ่งเน้นเกี่ยวกับแนวทางพัฒนาการจัดการความรู้เพื่ออนุรักษ์การปลูกทุเรียน และเสริมสร้างเครือข่าย และความเข้มแข็งบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกษตรกร เพื่อศึกษาระบบการดำเนินงานของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี และศึกษาสภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี

2. แบบสนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้วิจัยได้เชิญผู้ร่วมสนทนากลุ่มเฉพาะซึ่งอาจเป็นกลุ่มบุคคลเดียวกัน กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึกก็ได้ แบ่งเป็น 3 กลุ่ม จำนวน 15 คน คือ

1. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการเกษตร เช่น นักวิชาการ ประชาชนชาวบ้าน ชาวสวนทุเรียน

2. กลุ่มผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ หรือองค์กรชุมชน เช่น ผู้นำชุมชน วัฒนธรรม เกษตรอำเภอ เกษตรตำบล

3. กลุ่มผู้ประกอบการและผู้สนใจ เช่น ผู้ประกอบการร้านอาหาร โรงแรม รีสอร์ท โดยเป็นประเด็นสนทนาเพื่อร่วมกันวิเคราะห์ถึงเพื่อศึกษาระบบการดำเนินงานของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี สภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี และการเสริมสร้างเครือข่าย และความเข้มแข็งบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกษตรกร

3. แบบการสังเกต ผู้วิจัยได้ใช้เป็นเครื่องมือในการใช้เก็บข้อมูล ด้วยการร่วมสังเกตกิจกรรม การดำเนินงานของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี พร้อมทั้งทำการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาเกี่ยวกับระบบการดำเนินงานของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี สภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี และการเสริมสร้างเครือข่าย และความเข้มแข็งของเกษตรกรบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การวิจัยครั้งนี้ ใช้การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (In formal interview) และสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ (Non Informal interview) โดยมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

ขั้นเตรียมการ เตรียมเครื่องมือ คือ แบบสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview Guide) ด้วยคัดเลือกแบบเจาะจงจากกลุ่มเป้าหมายตามขอบเขตประชากร ติดต่อขอหนังสือแนะนำจากผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือที่จะเข้าสัมภาษณ์ ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของผลการสัมภาษณ์แล้วนำไปวิเคราะห์ข้อมูล

ขั้นเตรียมก่อนเข้าสัมภาษณ์ ได้แก่ ก่อนลงพื้นที่เพื่อรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยต่าง ๆ เพื่อกำหนดกรอบแนวคำถามในการสัมภาษณ์ เข้าปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำ เมื่อได้แนวคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยแล้ว จากนั้นผู้วิจัยวางแผนการเก็บข้อมูลโดยเริ่มต้นด้วยการนัดหมายวันเวลาสถานที่ที่จะเข้าสัมภาษณ์โดยการประสานงานผ่านทางโทรศัพท์เป็นการเบื้องต้น พร้อมกับได้ขอหนังสือเข้าสัมภาษณ์จากทางหลักสูตรเพื่อขอเข้าสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ และผู้วิจัยได้เข้าพบอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำในประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ รวมถึงได้จัดเตรียมแบบเก็บข้อมูลการสัมภาษณ์ เตรียมอุปกรณ์บันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึก และอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

ขั้นเข้าสัมภาษณ์จริง ได้แก่ ผู้วิจัยได้แนะนำตัว สนทนาสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ แจ้งขอเขตการเผยแพร่ข้อมูล และขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียงในขณะที่สัมภาษณ์ ขออนุญาตบันทึกภาพเพื่อใช้อ้างอิงในการสัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งการพิทักษ์สิทธิของผู้ให้ข้อมูล

2. การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ในการสนทนากลุ่มเฉพาะเป็นการระดมความคิดเพื่อร่วมกันวิเคราะห์และร่วมกันหาข้อสรุปโดยมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

ประสานงานผู้ทรงคุณวุฒิ โดยผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ซึ่งอาจเป็นบุคคลเดียวกันกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เชิงลึกก็ได้ เพื่อขอความร่วมมือในการสนทนากลุ่มเฉพาะ พร้อมทั้งชี้แจงเบื้องต้นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการสนทนากลุ่ม รวมถึงวัน เวลา และสถานที่ ในการสนทนากลุ่มขอหนังสือ ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญ จากหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จัดเตรียมประเด็นคำถามจากข้อค้นพบ จัดทำโครงร่างประเด็นในการสนทนา และจัดเตรียมให้เพียงพอกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ประสานงานเพื่อยืนยัน วัน เวลา สถานที่กับผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน จัดเตรียมสถานที่ และทีมงาน ดำเนินการสนทนากลุ่มเฉพาะ แล้วทำการวิเคราะห์สังเคราะห์ สรุปข้อมูลในแต่ละประเด็นคำถาม คำตอบที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

3. การเข้าร่วมสังเกตกิจกรรม การเข้าร่วมสังเกตกิจกรรมต่าง ๆ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1. ประสานงานในพื้นที่ เพื่อขอความร่วมมือในการเข้าร่วมสังเกตการณ์ พร้อมชี้แจงรายละเอียดวัตถุประสงค์ของการเข้าสังเกตกิจกรรม

2. ประสานงานเพื่อยืนยัน วัน เวลา สถานที่ เพื่อเตรียมการ

3. จัดเตรียมประเด็นการสังเกตการณ์ ประเด็นการสัมภาษณ์ และประเด็นข้อมูลที่ต้องการ

4. ทำการวิเคราะห์จัดหมวดหมู่ข้อมูลในแต่ละประเด็นคำถามที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย อีกทั้งเพื่อเป็นเครื่องยืนยันข้อมูลจากการที่ได้ค้นคว้าจากประสบการณ์จริง

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล จากการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่มย่อย และการสังเกต ผู้วิจัยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้กรอบของแนวคิด 4 M ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์แนวคิด ความหมาย ความรู้และแนวปฏิบัติเรื่องการสร้างเครือข่ายเกษตรกรเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่น
2. วิเคราะห์ระบบการดำเนินงานของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี
3. วิเคราะห์สภาพปัญหาของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี
4. นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มาวิเคราะห์ปัจจัยข้อมูลพื้นฐานเพื่อเสริมสร้างเครือข่ายและความเข้มแข็งบนฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกษตรกร

การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงประเด็นสำคัญของการวิจัยครั้งนี้ นั่นคือ ข้อมูลที่ได้มาจากการเก็บรวบรวมนั้น มีความสมบูรณ์ ครบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และสามารถตอบปัญหาของการวิจัยได้ชัดเจนสมบูรณ์และสอดคล้องกับกรอบความคิดในการวิจัยหรือไม่ โดยได้ทำการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ได้มีการพัฒนาคำถามในการสังเกต สัมภาษณ์จากข้อเท็จจริง เป็นคำถามเชิงวิเคราะห์หรือคำถามที่เฉพาะเจาะจง ซึ่งได้บันทึกที่รวบรวมได้อย่างเป็นระบบ โดยจัดทำแบบบันทึกข้อมูลขึ้นมาเฉพาะ จึงทำให้มีความสะดวกในการแยกหมวดหมู่และประเภทข้อมูลตลอดถึงการตรวจสอบข้อมูล จึงได้ทำการวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูล ความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยผู้วิจัยเลือกใช้ 3 เทคนิค คือ

1. เทคนิคต่างทฤษฎีหรือแนวคิด (Theory Triangulation) เป็นการใช้ทฤษฎีหลาย ๆ ทฤษฎีมาเป็นแนวทางในการอธิบายข้อค้นพบที่ได้จากการวิจัย ซึ่งอาจจะสอดคล้องหรือขัดแย้งกันก็ได้
2. เทคนิคต่างวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Method Triangulation) เป็นการใช้หลาย ๆ วิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น การเก็บข้อมูลในประเด็นเรื่องเดียวกันจากกลุ่มตัวอย่างเดียวกัน ด้วยวิธีการสังเกต สัมภาษณ์ และเก็บข้อมูลจากเอกสารประกอบ แล้วนำข้อมูลมาตรวจสอบยืนยันความสอดคล้องกัน
3. เทคนิคต่างแหล่งข้อมูล (Data Sources Triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลที่ได้มาจากแหล่งที่ต่างกันนั้นด้วยวิธีการเก็บข้อมูลเหมือนกัน หรือใช้ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเดียวกันแต่ต่างเวลา สถานที่ และบุคคล แล้วนำข้อมูลมาตรวจสอบยืนยันกัน

ผลการวิจัย

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเสริมสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี มี 2 ปัจจัยคือ ปัจจัยภายใน คน: เกษตรกรมีประสบการณ์สูง สามารถถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น และรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ทุน: เกษตรกรใช้ทุนส่วนตัวหรือทุนในครอบครัวในการทำสวนทุเรียน และได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐใน

บางโครงการ วัตถุประสงค์: เกษตรกรใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นของตนเอง เช่น ปุ๋ยอินทรีย์ และพันธุ์ทุเรียนพื้นเมืองคุณภาพดี เครื่องจักร: เกษตรกรใช้เครื่องมือพื้นฐานในการทำสวน เน้นการพึ่งแรงงานคนเป็นหลักเนื่องจากพื้นที่ในการทำสวนมีจำกัด การบริหารจัดการ: เกษตรกรมีการวางแผนการผลิต การตลาดด้วยภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดสืบกันมา มีการจัดการน้ำและคุณภาพผลผลิตอย่างเหมาะสม ส่วนปัจจัยภายนอกนั้นก็เรื่องของ สภาพสังคม: ชุมชนมีความสามัคคี ช่วยเหลือกันดี มีเครือข่ายเกษตรกรที่เข้มแข็ง วัฒนธรรม: เกษตรกรมีประวัติการปลูกทุเรียนมายาวนาน เป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ท้องถิ่น ทำให้เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป ภูมิปัญญา: เกษตรกรได้ใช้ความรู้ดั้งเดิมในการดูแลสวนทุเรียนให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี เทคโนโลยี: เกษตรกรเริ่มนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาปรับใช้ เช่น ระบบน้ำหยด การขายทุเรียนผ่านสื่อออนไลน์ เป็นต้น การเมือง: ภาครัฐได้สนับสนุนในหลายด้าน แต่ยังขาดความต่อเนื่อง ในนโยบายของภาครัฐอยู่ กฎหมาย: มีการรับรองสิทธิ์และ GI ของทุเรียนนนท์ ช่วยเพิ่มมูลค่าและรักษาคุณภาพ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกับความเข้มแข็งของภาคประชาชนช่วยให้การปลูกทุเรียนนนท์ เป็นไปอย่างยั่งยืน ทั้งในแง่ของคุณภาพผลผลิต การจัดการสวน และการตลาด เกษตรกรสามารถรักษาเอกลักษณ์ของทุเรียนนนท์ให้คงอยู่ พร้อมปรับตัวให้ทันสมัยเพื่อแข่งขันในตลาดปัจจุบัน ดังนั้น ภูมิปัญญาที่เกี่ยวกับการจัดการทุเรียนนนท์ คือ ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่สั่งสมจากรุ่นสู่รุ่นของเกษตรกรในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี ซึ่งได้นำมาใช้ในการปลูก ดูแล และจัดการทุเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะพันธุ์ทุเรียนนนท์ที่มีชื่อเสียงเรื่องรสชาติและคุณภาพสูงตัวอย่างของภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการทุเรียนนนท์ มีดังนี้ 1) การคัดเลือกพันธุ์เกษตรกรท้องถิ่นนิยมใช้พันธุ์ที่เหมาะสมกับสภาพดิน เช่น พันธุ์ก้านยาว หมอนทอง ชะนี และกระดุมใช้กิ่งพันธุ์ที่ได้จากต้นแม่คุณภาพดี ผ่านการคัดเลือกจากประสบการณ์หลายสิบปี 2) การจัดการดินและแหล่งน้ำ ใช้ดินร่วนปนทราย หรือดินเหนียวริมแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งอุดมสมบูรณ์ มีระบบร่องสวน (ยกร่อง) เพื่อควบคุมความชื้น ลดความเสี่ยงจากน้ำท่วม และช่วยระบายดิน ใช้น้ำจากคลองธรรมชาติหรือแม่น้ำ ควบคุมระดับน้ำตามฤดูกาลด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) การตัดแต่งดอกและผล เกษตรกรมีเทคนิคในการ “คัดลูก” โดยเลือกไว้เฉพาะลูกที่อยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสม และเว้นระยะห่างที่เหมาะสมเพื่อลดการแย่งอาหาร ใช้วิธีนับวันหลังผสมเกสรเพื่อกำหนดเวลาตัดอย่างแม่นยำ (เช่น 120-135 วันตามพันธุ์) 4) การดูแลรักษาแบบอินทรีย์หรือผสมผสาน ใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักชีวภาพ หรือสมุนไพรพื้นบ้าน เช่น น้ำหมักสมุนไพรป้องกันแมลง หลีกเลี่ยงการใช้สารเคมีรุนแรง เพื่อคงความปลอดภัยและคุณภาพทุเรียน 5) การเก็บเกี่ยวและการตลาด ใช้วิธีการ “ตีตังเสียง” หรือสังเกตเปลือก/หนาม ประเมินความสุกด้วยประสบการณ์ มีการนับวันจากการผสมเกสรเพื่อกำหนดวันเก็บเกี่ยวที่แม่นยำ ทุเรียนนนท์มักขายแบบ “จองล่วงหน้า” เนื่องจากมีความต้องการสูง 6) การสืบสานและถ่ายทอดความรู้ต่าง ๆ สืบทอดกันในครอบครัวหรือชุมชน ผ่านการพูดคุย การทำจริง และทดลองปฏิบัติร่วมกัน มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยน เช่น กลุ่มเกษตรกรชมรมคนรักทุเรียนเมืองนนท์ เป็นต้น (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1, 2568)

2. กระบวนการทำงานของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรีในการสร้างความเข้มแข็ง มีหลายขั้นตอน ตั้งแต่การเตรียมดิน ปลูก ดูแลรักษา ไปจนถึงการเก็บเกี่ยวและจำหน่าย โดยจังหวัดนนทบุรีเป็นแหล่งปลูกทุเรียนคุณภาพสูง เช่น ทุเรียนก้านยาว หมอนทอง และชะนี กระบวนการทำงานมี ดังนี้

2.1 การเตรียมพื้นที่และดินปลูก เลือกพื้นที่ปลูก มักเป็นที่ลุ่ม ริมแม่น้ำเจ้าพระยา หรือพื้นที่มีดินร่วนปนทรายและดินเหนียวที่มีความอุดมสมบูรณ์ ปรับสภาพดิน ไถพรวนและปรับระดับให้เหมาะสม ขุดร่องน้ำ

เพื่อให้มีการระบายน้ำที่ดี รองกันหลุม ใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก หรือปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อเพิ่มธาตุอาหาร กำหนดระยะปลูก โดยทั่วไปใช้ระยะห่างระหว่างต้นประมาณ 8 - 10 เมตร เพื่อให้ต้นเติบโตได้เต็มที่

2.2 การปลูกต้นทุเรียน เลือกพันธุ์ พันธุ์ที่นิยมปลูกในนนทบุรี ได้แก่ ก้านยาว เนื้อเนียนละเอียด กลิ่นหอม รสหวานมัน หมอนทอง รสชาติหวานมัน เปลือกหนา ขนส่งง่าย ชะนี กลิ่นแรง เนื้อสีเข้ม รสหวานจัด การปลูก ใช้ต้นพันธุ์จากการทาบกิ่งหรือเสียบยอด ปลูกช่วงต้นฤดูฝนเพื่อให้รากตั้งตัวได้ดี คลุมโคนต้น ใช้ฟางหรือหญ้าแห้งเพื่อรักษาความชื้น

2.3 การดูแลรักษา การให้น้ำ ใช้วิธีรดน้ำเช้า-เย็นในช่วงปีแรก เมื่อต้นโตขึ้น ใช้ระบบน้ำหยดหรือน้ำพ่นฝอย ควบคุมปริมาณน้ำในช่วงออกดอกและติดผล เพื่อให้ได้ผลผลิตคุณภาพดี การใส่ปุ๋ยระยะต้นเล็ก (อายุ 1 - 3 ปี) ใช้ปุ๋ยอินทรีย์และปุ๋ยสูตร 15-15-15 ทุก 2-3 เดือน ระยะให้ผลผลิต (อายุ 4 ปีขึ้นไป) ใช้ปุ๋ย 8-24-24 ช่วงออกดอก และ 13-13-21 ช่วงผลโต การตัดแต่งกิ่ง ตัดแต่งกิ่งให้ต้นโปร่ง ลดความเสี่ยงโรคและแมลง ควบคุมความสูงของต้นไม้ให้เกิน 4 - 5 เมตร เพื่อให้ง่ายต่อการเก็บเกี่ยว การป้องกันโรคและแมลง โรครากเน่าโคนเน่า ใช้เชื้อไตรโคเดอร์มา และสารเคมีป้องกัน หนอนเจาะผล ห่อผลด้วยถุงตาข่ายและใช้กับดักแมลงวันทอง ไรแดง ใช้น้ำฉีดพ่นและสารชีวภัณฑ์ควบคุม

2.4 การออกดอกและติดผล ควบคุมการออกดอกโดยการงดน้ำและให้ปุ๋ยที่เหมาะสม หลังดอกบาน 90 - 120 วัน ผลจะเริ่มแก่ สามารถเก็บเกี่ยวได้ คัดเลือกผลที่มีลักษณะสมบูรณ์ เหมาะกับการจำหน่าย

2.5 การเก็บเกี่ยว ใช้วิธีตัดขั้วผลให้เหลือก้านยาวประมาณ 3-5 ซม. ใช้ไม้รองรับผลขณะตัด เพื่อป้องกันผลกระแทก คัดแยกผลตามเกรดและขนาดก่อนนำส่งตลาด

2.6 การตลาดและจำหน่าย จำหน่ายผ่านตลาดกลาง หรือตลาดออนไลน์ บางรายเปิดสวนให้ลูกค้าเข้ามาเลือกซื้อโดยตรง ขายผ่านช่องทางพิเศษ เช่น การประชุมทุเรียนนนท์แท้ ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาด ซึ่งสอดคล้องกับ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2 กล่าวว่า การปลูกทุเรียนนนทบุรีนั้นต้องใช้เทคนิคและความใส่ใจสูง ตั้งแต่การเตรียมดิน เตรียมพันธุ์ทุเรียน ดูแลต้นทุเรียน จนถึงการจำหน่าย เพื่อให้ได้ทุเรียนคุณภาพดีที่สุดที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว กระบวนการต่าง ๆ นั้น ต้องอาศัยความรู้ ความเชี่ยวชาญเป็นอย่างสูง (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2-5, 2568)

3. แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเสริมสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี

3.1 การแลกเปลี่ยนความรู้และเทคนิคการปลูกทุเรียนแบบดั้งเดิม (Traditional Knowledge Exchange) จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ระหว่างเกษตรกรรุ่นเก่าและรุ่นใหม่เกี่ยวกับการปลูกทุเรียนคุณภาพ เช่น การดูแลต้นทุเรียนอายุ 100 ปี ของนนทบุรี ส่งเสริม กลุ่มเกษตรกร ที่ใช้เทคนิคแบบโบราณ เช่น การดูแลดิน โดยใช้ปุ๋ยหมักธรรมชาติ หรือการปลูกแบบ “ร่องสวน” เพื่อรักษาระบบนิเวศ

3.2 การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรผ่านเทคโนโลยี (Agri-Tech Networking) สร้างกลุ่มออนไลน์ (เช่น Facebook, Line) เพื่อเป็นศูนย์กลางข้อมูลเรื่องโรคพืช การตลาด และราคาทุเรียน นำระบบ สมาร์ทฟาร์ม มาประยุกต์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การใช้เซ็นเซอร์วัดความชื้นในดินร่วมกับเทคนิคให้น้ำแบบร่องสวน

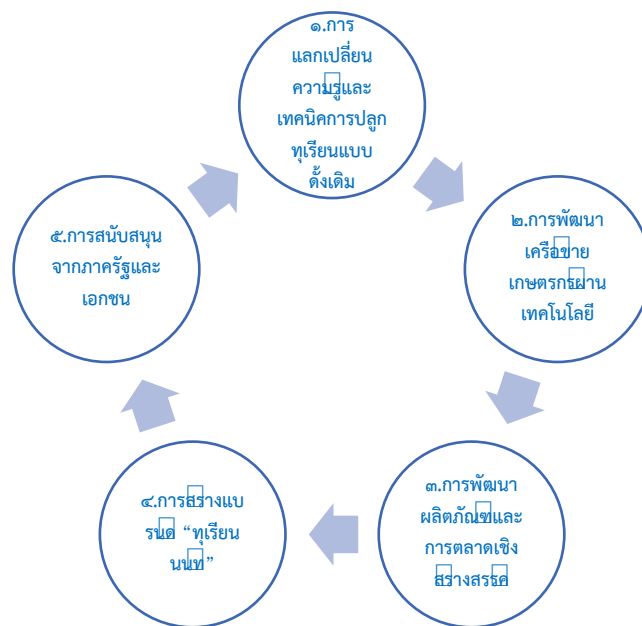

3.3 การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Product & Market Development) ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การแปรรูปทุเรียนแบบดั้งเดิม (ทุเรียนกวน ทุเรียนทอด) มาผสมผสานกับนวัตกรรมใหม่ จัดตั้งตลาดชุมชน ที่เชื่อมโยงเครือข่ายผู้ปลูกและผู้ซื้อโดยตรง ลดการพึ่งพาพ่อค้าคนกลาง

3.4 การสร้างแบรนด์ “ทุเรียนนนท์” (Nont Durian Brand Building) ให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ส่งเสริมตราสินค้าท้องถิ่น ที่เน้นเอกลักษณ์ของทุเรียนนนท์ เช่น “ทุเรียนเมืองนนท์ ราชาผลไม้ระดับโลก” ใช้ภูมิปัญญาเรื่อง ความเชื่อเกี่ยวกับทุเรียน (เช่น เคล็ดลับการเลือกทุเรียนอร่อย) เป็นจุดขายทางการตลาด

3.5 การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน (Public-Private Sector Support) ร่วมมือกับหน่วยงานรัฐ เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร เพื่ออบรมความรู้และสนับสนุนเงินทุน เชื่อมโยงกับธุรกิจเอกชนเพื่อให้เกิด เครือข่ายการกระจายสินค้า ที่กว้างขวางขึ้น (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 6-10, 2568)

สรุป การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์กับแนวคิดสมัยใหม่จะช่วยให้เครือข่ายเกษตรกรทุเรียนนนท์เติบโตอย่างยั่งยืน ทั้งในด้านคุณภาพผลผลิต การตลาด และการสร้างอัตลักษณ์ของทุเรียนเมืองนนท์ให้แข็งแกร่งขึ้น ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ออกมาในรูปแบบของโมเดลที่ชื่อว่า โมเดลภูมิปัญญาเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนนนท์ ดังนี้

ภาพที่ 1 สังเคราะห์โมเดลภูมิปัญญาเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนนนท์

อธิบาย โมเดลภูมิปัญญาเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนนนท์

1. การแลกเปลี่ยนความรู้และเทคนิคการปลูกทุเรียนแบบดั้งเดิม (Traditional Knowledge Exchange) จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ระหว่างเกษตรกรรุ่นเก่าและรุ่นใหม่เกี่ยวกับการปลูกทุเรียนคุณภาพ เช่น การดูแลต้นทุเรียนอายุ ๑๐๐ ปี ของนนทบุรี ส่งเสริม กลุ่มเกษตรกร ที่ใช้เทคนิคแบบโบราณ เช่น การดูแลดินโดยใช้ปุ๋ยหมักธรรมชาติ หรือการปลูกแบบ “ร่องสวน” เพื่อรักษาระบบนิเวศ

2. การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรผ่านเทคโนโลยี (Agri-Tech Networking) สร้างกลุ่มออนไลน์ (เช่น Facebook, Line) เพื่อเป็นศูนย์กลางข้อมูลเรื่องโรคพืช การตลาด และราคาทุเรียน นำระบบ 스마트ฟาร์ม มาประยุกต์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การใช้เซ็นเซอร์วัดความชื้นในดินร่วมกับเทคนิคให้น้ำแบบร่องสวน
3. การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดเชิงสร้างสรรค์ (Creative Product & Market Development) ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การแปรรูปทุเรียนแบบดั้งเดิม (ทุเรียนกวน ทุเรียนทอด) มาผสมผสานกับนวัตกรรมใหม่ จัดตั้งตลาดชุมชน ที่เชื่อมโยงเครือข่ายผู้ปลูกและผู้ซื้อโดยตรง ลดการพึ่งพาพ่อค้าคนกลาง
4. การสร้างแบรนด์ “ทุเรียนนนท์” (Nont Durian Brand Building) ให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ส่งเสริมตราสินค้าท้องถิ่น ที่เน้นเอกลักษณ์ของทุเรียนนนท์ เช่น “ทุเรียนเมืองนนท์ ราชาผลไม้ระดับโลก” ใช้ภูมิปัญญาเรื่องความเชื่อเกี่ยวกับทุเรียน (เช่น เคล็ดลับการเลือกทุเรียนอร่อย) เป็นจุดขายทางการตลาด
5. การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน (Public-Private Sector Support) ร่วมมือกับหน่วยงานรัฐ เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร เพื่ออบรมความรู้และสนับสนุนเงินทุน เชื่อมโยงกับธุรกิจเอกชนเพื่อให้เกิด เครือข่ายการกระจายสินค้า ที่กว้างขวางขึ้น

อภิปรายผล

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเสริมสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปลูกทุเรียนนนทบุรี ช่วยให้ทุเรียนของจังหวัดนี้มีคุณภาพโดดเด่น และเป็นที่ต้องการสูง เกษตรกรใช้เทคนิคที่ละเอียดอ่อนในการดูแลต้น การเลือกต้นพันธุ์ พื้นที่ปลูก การบำรุงรักษา และการเก็บเกี่ยว รวมถึงการสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลผลิตผ่านการรับรองมาตรฐาน GI และการตลาดเชิงพรีเมียม นี่คือการที่ทำให้ “ทุเรียนนนท์” เป็นหนึ่งในทุเรียนที่มีชื่อเสียงที่สุดในประเทศไทย โดยมีปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกเป็นหลัก คือ ปัจจัยภายใน คน: เกษตรกรมีประสบการณ์สูง สามารถถ่ายทอดความรู้จากรุ่นสู่รุ่น และรวมกลุ่มเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ทุน: เกษตรกรใช้ทุนส่วนตัวหรือทุนในครอบครัวในการทำสวนทุเรียน และได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐในบางโครงการ วัตถุดิบ: เกษตรกรใช้วัตถุดิบในท้องถิ่นของตนเอง เช่น ปุ๋ยอินทรีย์ และพันธุ์ทุเรียนพื้นเมืองคุณภาพดี เครื่องจักร: เกษตรกรใช้เครื่องมือพื้นฐานในการทำสวน เน้นการพึ่งแรงงานคนเป็นหลัก เนื่องจากพื้นที่ในการทำสวนมีจำกัด การบริหารจัดการ: เกษตรกรมีการวางแผนการผลิต การตลาดด้วยภูมิปัญญาที่ถ่ายทอดสืบกันมา มีการจัดการน้ำและคุณภาพผลผลิตอย่างเหมาะสม ส่วนปัจจัยภายนอกก็มีเรื่องของ สภาพสังคม: ชุมชนมีความสามัคคี ช่วยเหลือกันดี มีเครือข่ายเกษตรกรที่เข้มแข็ง วัฒนธรรม: เกษตรกรมีประวัติการปลูกทุเรียนมายาวนาน เป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ท้องถิ่น ทำให้เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป ภูมิปัญญา: เกษตรกรได้ใช้ความรู้ดั้งเดิมในการดูแลสวนทุเรียนให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี เทคโนโลยี: เกษตรกรเริ่มนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาปรับใช้ เช่น ระบบน้ำหยด การขายทุเรียนผ่านสื่อออนไลน์ เป็นต้น การเมือง: ภาครัฐได้สนับสนุนในหลายด้าน แต่ยังขาดความต่อเนื่องในนโยบายของภาครัฐอยู่ กฎหมาย: มีการรับรองสิทธิและ GI ของทุเรียนนนท์ ช่วยเพิ่มมูลค่าและรักษาคุณภาพ ดังนั้น งานวิจัยได้สะท้อนให้เห็นว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในพื้นที่นี้ มิได้เป็นเพียงความรู้จากประสบการณ์ แต่ยังเป็นระบบองค์ความรู้ที่มีแบบแผน มีการสั่งสมและถ่ายทอดผ่านวิถีชีวิต ซึ่งแสดงถึงมิติทางวัฒนธรรมที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และส่งเสริม การปลูกทุเรียนในรูปแบบภูมิปัญญาท้องถิ่น

จึงไม่ใช่เพียงการผลิตพืชผลเพื่อขาย แต่ยังสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชนและความเป็นท้องถิ่น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชัย สายศรี, วีรพล ดิษเกษม และอักษร สวัสดิ์ ได้ทำวิจัยเรื่อง “ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวสวนทุเรียนในพื้นที่ตำบลบางกร่าง อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี” พบว่า การปลูกทุเรียนของชาวสวนในพื้นที่ตำบลบางกร่างเกิดจากการสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณ จากพ่อแม่ที่ทำกันมาดั้งเดิมอยู่แล้วได้สืบทอดให้กับลูกหลานในครอบครัว แต่ไม่มีหลักฐานที่แน่ชัด มีเพียงหลักฐานบางอย่างที่แสดงให้เห็นว่าเกิดขึ้นในสมัยอยุธยา และนำการทำสวนทุเรียนเข้ามาจากทางภาคใต้ของประเทศไทย เนื่องจากที่เป็นพื้นที่ลุ่มแม่น้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ทั้งดินน้ำและสิ่งแวดล้อม จึงทำให้มีการเพาะปลูกสวน มาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน (พิชัย สายศรี และคณะ, 2558)

2. กระบวนการทำงานของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี จากการวิจัยครั้งนี้พบว่า กระบวนการทำงานของเกษตรกรที่เน้นความร่วมมือ ความไว้วางใจ และการพึ่งพาอาศัยกันในกลุ่มชุมชน จุดแข็งนี้แสดงให้เห็นว่าเครือข่ายของเกษตรกรไม่จำเป็นต้องเริ่มจากโครงสร้างองค์กรที่เป็นทางการ แต่สามารถเติบโตจากความสัมพันธ์เชิงสังคม และวัฒนธรรมที่ฝังลึกในวิถีชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่เน้นการมีส่วนร่วม และการจัดการตนเองของชุมชน สอดคล้องกับงานของ ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ และผลงานของนภดล ทองนพเนื่อ ได้วิจัยเรื่อง “กระบวนการเรียนรู้และการสืบทอดภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรเป็นอาหารและยา” พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับความรู้เรื่องการใช้สมุนไพรเป็นอาหารมาจากครอบครัวและบรรพบุรุษ รองลงมาคือการบอกเล่าของเพื่อนและคนรู้จัก การแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์กับผู้อื่น สำหรับเหตุผลหรือแรงจูงใจในการเรียนรู้ส่วนใหญ่เห็นว่าสมุนไพรมีประโยชน์ต่อร่างกาย รองลงมาคือ มีความสนใจส่วนตัวส่วนการถ่ายทอดความรู้เรื่องการใช้สมุนไพรเป็นอาหาร ส่วนใหญ่ถ่ายทอดให้กับลูกหลานคนในครอบครัว รองลงมาคือ เพื่อและคนรู้จักทั่วไป วิธีการที่คนส่วนใหญ่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้ คือ การบอกเล่าให้ฟังแบบปากต่อปาก รองลงมาคือ การทำให้อาหารเป็นตัวอย่าง เช่นเดียวกับเรื่องการใช้สมุนไพรเป็นอาหาร ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับความรู้เรื่องการใช้สมุนไพรเป็นยาจากครอบครัว บรรพบุรุษ รองลงมาคือ การบอกเล่าของเพื่อนและคนรู้จัก การแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์กับผู้อื่น เหตุผลที่คนส่วนใหญ่เรียนรู้เรื่องการใช้สมุนไพรเป็นยา คือ เห็นว่าเป็นประโยชน์เนื่องจากสมุนไพรหาง่าย และประหยัดกว่ายาแผนปัจจุบัน รองลงมาคือ มีความจำเป็น ประชาชนส่วนใหญ่ถ่ายทอดความรู้ให้กับลูกหลานและคนในครอบครัว รองลงมาคือ เพื่อและคนรู้จักทั่วไป วิธีการที่คนส่วนใหญ่ใช้ในการถ่ายทอดความรู้คือ การบอกเล่าให้ฟังแบบปากต่อปาก รองลงมาคือ การทำให้อาหารเป็นตัวอย่าง สำหรับกระบวนการเรียนรู้และการสืบทอดภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรเป็นอาหารและยาจากผู้ที่มีความรู้ด้านสมุนไพรและหมอชาวบ้าน พบว่า ผลการสนทนากลุ่มที่ได้จากแต่ละอำเภอมีความคล้ายคลึงกับและคล้ายคลึงกับผลที่ได้จากการสอบถามประชาชนทั่วไป (ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ, 2559); (นภดล ทองนพเนื่อ, 2544) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ผไท วงศ์อนุตรโรจน์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการสร้างและพัฒนาเครือข่ายทางสังคม : กรณีศึกษา บ้านหนองขาว อำเภอดำรง จังหวัดกาญจนบุรี” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาประเทศในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดย ในการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนที่เกิดขึ้นและมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายนั้น ต้องอาศัยการเชื่อมโยงกลุ่มและภาคีต่าง ๆ ในสังคมเข้ามาทำงานร่วมกันในลักษณะเครือข่าย โดยอาศัยรากฐานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กรชุมชน ในระดับต่าง ๆ การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาพัฒนาการ กระบวนการทำงาน ความร่วมมือ และความสัมพันธ์ ระหว่างแกนนำ กลุ่ม และองค์กรในเครือข่ายทางสังคมของชุมชน รวมถึงปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อเครือข่ายทางสังคมของชุมชน เพื่อนำเสนอแบบแผน

ความสัมพันธ์ของเครือข่ายทางสังคมของชุมชน จะเห็นได้ว่า กระบวนการทำงานของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี นั้นมีกระบวนการที่สืบทอดกันมาตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน โดยใช้องค์ความรู้ของคนรุ่นเก่า ที่ทำสืบ ๆ กันมา จึงทำให้กระบวนการในการทำงาน หรือการปลูกทุเรียนของเกษตรกรไม่แปลกไปจากเดิมมากนัก ยังคงใช้ภูมิปัญญาดั้งเดิม ผสมกับความรู้สมัยใหม่ และเทคโนโลยีใหม่ ในการปลูกทุเรียนต่อไป (ไพฑูรย์ วงศ์อนุตรโรจน์, 2552)

3. แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเสริมสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเสริมสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี สามารถดำเนินการได้ผ่านแนวทาง ดังต่อไปนี้

1. การแลกเปลี่ยนความรู้และเทคนิคการปลูกทุเรียนแบบดั้งเดิม จัดเวทีแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างเกษตรกรรุ่นเก่าและรุ่นใหม่เกี่ยวกับการปลูกทุเรียนคุณภาพ เช่น การดูแลต้นทุเรียนอายุ 100 ปี ของนนทบุรี ส่งเสริม กลุ่มเกษตรกร ที่ใช้เทคนิคแบบโบราณ เช่น การดูแลดินโดยใช้ปุ๋ยหมักธรรมชาติ หรือการปลูกแบบ “ร่องสวน” เพื่อรักษาระบบนิเวศ

2. การพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรผ่านเทคโนโลยี สร้างกลุ่มออนไลน์ (เช่น Facebook, Line) เพื่อเป็นศูนย์กลางข้อมูลเรื่องโรคพืช การตลาด และราคาทุเรียน นำระบบ สมาร์ทฟาร์ม มาประยุกต์กับภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การใช้เซ็นเซอร์วัดความชื้นในดินร่วมกับเทคนิคให้น้ำแบบร่องสวน

3. การพัฒนาผลิตภัณฑ์และการตลาดเชิงสร้างสรรค์ ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การแปรรูปทุเรียนแบบดั้งเดิม (ทุเรียนกวน ทุเรียนทอด) มาผสมผสานกับนวัตกรรมใหม่ จัดตั้งตลาดชุมชน ที่เชื่อมโยงเครือข่ายผู้ปลูกและผู้ซื้อโดยตรง ลดการพึ่งพาพ่อค้าคนกลาง

4. การสร้างแบรนด์ “ทุเรียนนนท์” ให้เป็นที่รู้จักในวงกว้าง ส่งเสริมตราสินค้าท้องถิ่น ที่เน้นเอกลักษณ์ของทุเรียนนนท์ เช่น “ทุเรียนเมืองนนท์ ราชาผลไม้ระดับโลก” ใช้ภูมิปัญญาเรื่อง ความเชื่อเกี่ยวกับทุเรียน (เช่น เคล็ดลับการเลือกทุเรียนอร่อย) เป็นจุดขายทางการตลาด

5. การสนับสนุนจากภาครัฐและเอกชน ร่วมมือกับหน่วยงานรัฐ เช่น กรมส่งเสริมการเกษตร เพื่ออบรมความรู้และสนับสนุนเงินทุน เชื่อมโยงกับธุรกิจเอกชนเพื่อให้เกิด เครือข่ายการกระจายสินค้าที่กว้างขวางขึ้น

การเสนอแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเครือข่ายเกษตรกรอย่างยั่งยืน ถือเป็นข้อเสนอเชิงปฏิบัติที่สามารถนำไปใช้ได้ โดยเฉพาะการส่งเสริมการมีเวทีเรียนรู้ การใช้เทคโนโลยีควบคู่กับภูมิปัญญา และการสร้างผู้นำทางภูมิปัญญา ถือเป็นแนวทางที่แสดงวิสัยทัศน์ในการรักษารากฐานความรู้ดั้งเดิม ขณะเดียวกันก็เปิดโอกาสให้เกิดการปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมและเศรษฐกิจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ นวรัตน์ นิธิชัยอนันต์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนชายแดนไทย-กัมพูชา” จากผลการวิจัยพบว่า รูปแบบเครือข่ายของวิสาหกิจชุมชน มีลักษณะการเชื่อมโยงกับเครือข่ายภายในชุมชนและภายนอกชุมชน ประกอบด้วย เครือข่ายการผลิต เครือข่ายการตลาด เครือข่ายการเรียนรู้ และเครือข่ายหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งเครือข่ายภายในชุมชนเป็นเครือข่ายความสัมพันธ์ที่มีความผูกพันและเกื้อกูลกันเป็นฐานในการผลิตและบริการที่สำคัญ และเครือข่ายภายนอก เป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายมีลักษณะการแลกเปลี่ยนผลผลิต การเพิ่มช่องทางการตลาด และการ

พัฒนาองค์ความรู้ เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลต่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีความเข้มแข็ง แนวทางการพัฒนารูปแบบเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน โดยการพัฒนาความสัมพันธ์ของเครือข่ายให้มีความเข้มแข็ง โดยการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้กับสถาบันการศึกษา วิสาหกิจชุมชนต้นแบบเอกชนและภาครัฐ เพื่อให้เกิดพัฒนาวิสาหกิจชุมชนให้มีศักยภาพ รวมทั้งมีการสร้างเครือข่ายการตลาด เพื่อขยายช่องทางการตลาดทั้งใน ระดับชุมชน อำเภอ จังหวัด ระดับภูมิภาค ประเทศ ควบคู่กับการมีส่วนร่วมและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อการพัฒนาวิสาหกิจให้ประสบความสำเร็จ (นวรรัตน์ นิธิชัยอนันต์, 2558) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ วินิตรา ลีละพัฒนา และคณะ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่” จากผลการวิจัยพบว่า การจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นเสมือนสะพานเชื่อมระหว่างประชาชนที่มีชีวิตอยู่ในเมืองและชนบท โดยปัจจัยสำคัญในการก่อให้เกิดความสำเร็จและยั่งยืนของการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นขาดไม่ได้ ซึ่งเครือข่ายความร่วมมือของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนให้มาเป็นพันธมิตรที่เกื้อกูลและเกื้อหนุน กันอย่างเหมาะสม ดังนั้น จะเห็นได้ว่ากระบวนการดำเนินงานของเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของกลุ่มต่าง ๆ ที่เข้าร่วมกันนั้น จะมาด้วยความมุ่งหวังที่ท้าทายในการพัฒนาดังตัวอย่างคือ 1) การนำเอาผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรในแต่ละประเภท และระดับที่แตกต่างกันในการพัฒนาการลงทุน และจุดมุ่งหมายมาหาข้อตกลงร่วมกันในการพัฒนาที่มีเป้าหมายเดียวกัน กำหนดวัตถุประสงค์และโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในภาพรวมของกลุ่ม 2) กระบวนการ เรียนรู้ร่วมกัน โดยเฉพาะทางการตลาดและความก้าวหน้าของธุรกิจ และที่สำคัญก็คือผู้ประกอบการ ธุรกิจเพียงแห่งเดียวหรือประเภทใดประเภทหนึ่งจะอยู่ไม่ได้ถ้าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกภาคส่วนไม่เข้าร่วมกัน ทั้งนี้ เนื่องจากความต้องการซื้อในกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นเป็นลูกค้าหรือตลาด เฉพาะที่ต้องมีความเข้าใจกันอย่างแท้จริง เพราะการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นเพียงแต่แนวคิดและในเชิงปฏิบัติจริง ๆ อาจก่อให้เกิดผลกระทบทางลบได้เช่นกัน ถ้าไม่ร่วมกันวางแผนให้ดีขึ้นเอง 3) ผลการดำเนินงานทางด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยว โดยทั่วไปของผู้ประกอบการในพื้นที่ยังไม่ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวของตนเท่าที่ควรจะเป็น และ 4) ถ้าไม่มีการรวมกลุ่มหรือการสร้างและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่ หรือแม้แต่ขาดกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งในการเข้าร่วมเครือข่ายไปก็อาจทำให้ธุรกิจไม่ยั่งยืนได้ ดังนั้นทุกฝ่ายจะต้องมาร่วมกันปรับเปลี่ยนหรือยืดหยุ่นความต้องการของตนและขององค์กรร่วมกัน ซึ่งเป็นสิ่งท้าทายที่จะให้ทุกภาคส่วนมาเปิดใจพูดคุยและมีข้อตกลงร่วมกัน ของเครือข่ายอย่างจริงจัง (วินิตรา ลีละพัฒนา และคณะ, 2559) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ฝไท วงศ์อนุตรโรจน์ ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการสร้างและพัฒนาเครือข่ายทางสังคม : กรณีศึกษาบ้านหนองขาว อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี” ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาประเทศในปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของประชาชน โดย ในการเคลื่อนไหวของภาคประชาชนที่เกิดขึ้นและมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายนั้น ต้องอาศัยการเชื่อมโยงกลุ่มและภาคีต่าง ๆ ในสังคมเข้ามาทำงานร่วมกันในลักษณะเครือข่าย โดยอาศัยรากฐานความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล กลุ่มบุคคล และองค์กรชุมชน ในระดับต่าง ๆ การศึกษาคครั้งนี้เป็นการศึกษาพัฒนาการ กระบวนการทำงาน ความร่วมมือ และความสัมพันธ์ ระหว่างแกนนำ กลุ่ม และองค์กรในเครือข่ายทางสังคมของชุมชน รวมถึงปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อเครือข่ายทางสังคมของชุมชน เพื่อนำเสนอแบบแผนความสัมพันธ์ของเครือข่ายทางสังคมของชุมชน (ฝไท วงศ์อนุตรโรจน์, 2552)

โดยสรุปแล้วงานวิจัยนี้มีความโดดเด่นในการรวมองค์ความรู้ดั้งเดิมเข้ากับการพัฒนาเชิงเครือข่าย ทำให้เห็นภาพการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึดโยงกับทุนทางวัฒนธรรมของชุมชน ผลการศึกษาไม่เพียงตอบวัตถุประสงค์

ของการวิจัยได้อย่างครบถ้วน แต่ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับชุมชนเกษตรอื่น ๆ ได้อีกด้วย ภูมิปัญญาท้องถิ่นนั้นสามารถเสริมสร้างเครือข่ายเกษตรกรได้ เพราะว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) คือ ความรู้ความสามารถ และทักษะที่เกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ของคนในท้องถิ่น และผ่านการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ซึ่งสามารถมีบทบาทสำคัญในการสร้างเครือข่ายเกษตรกรเพื่อความเข้มแข็งอย่างยั่งยืน (นฤมล นิราทร, 2543)

สรุปและข้อเสนอแนะ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นรากฐานสำคัญที่ช่วยให้เกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรีมีความเข้มแข็งทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยช่วยส่งเสริมการผลิตที่มีคุณภาพ รักษาอัตลักษณ์ท้องถิ่น และสร้างความยั่งยืนในระยะยาว และกระบวนการทำงานของเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในนนทบุรีเน้นการรวมกลุ่ม พัฒนาองค์ความรู้ รักษาคุณภาพ สร้างตลาด และมุ่งสู่ความยั่งยืน เพื่อสร้างความเข้มแข็งทั้งในระดับบุคคล ชุมชน และระบบเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเสริมสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรีนั้น ทำได้โดย การรวบรวมและถ่ายทอดองค์ความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น การสร้างเครือข่ายเกษตรกรแบบมีส่วนร่วม การพัฒนาผลผลิตด้วยภูมิปัญญาผสมผสานวิทยาศาสตร์ ใช้ภูมิปัญญาเดิมร่วมกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ การสร้างแบรนด์และตลาดจากรากฐานท้องถิ่น การสร้างคนรุ่นใหม่ให้สืบสานภูมิปัญญา และการติดตามและประเมินผลร่วมกันในชุมชน เจริญนโยบาย ภาครัฐบาล ควรมีนโยบายต่าง ๆ ออกมาในการสนับสนุนให้คนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรี อนุรักษ์และปลูกทุเรียนนนทบุรีกันมากยิ่งขึ้น และควรสนับสนุนทุนในการจัดตั้งศูนย์อนุรักษ์ทุเรียนนนท์มากยิ่งขึ้น ส่วนภาคเอกชน ไม่ว่าจะเป็นเจ้าของสวนทุเรียนเอง หรือเจ้าของกิจการอื่นในจังหวัดนนทบุรี ควรให้ความสำคัญของเครือข่ายให้มากยิ่งขึ้น เพื่อเรียนรู้ และแบ่งปันภูมิปัญญาซึ่งกันและกัน เจริญปฏิบัติ ควรสร้างแหล่งเรียนรู้ หรือศูนย์การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการปลูกทุเรียนของจังหวัดนนทบุรี ควรมีการส่งเสริมเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนที่ได้รับผลกระทบ และมีการฟื้นฟูอาชีพเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน เพื่อสร้างรายได้ แทนการรอความช่วยเหลือจากภาครัฐเพียงอย่างเดียว ภาครัฐควรมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียน ให้มีองค์ความรู้ และประกันราคาทุเรียนที่ได้คุณภาพ เพื่อไม่ให้ส่งผลกระทบต่อเกษตรกร การวิจัยครั้งต่อไป ควรขยายพื้นที่การศึกษา ควรศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นในหลากหลายภูมิภาค เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการจัดการเครือข่ายเกษตรกรที่ต่างกันตามบริบทของแต่ละชุมชน เจาะลึกกระบวนการถ่ายทอดภูมิปัญญา ควรศึกษาวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้ระหว่างรุ่น โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่มีอุปสรรคหรือแนวทางที่เหมาะสมอย่างไร แล้วบูรณาการกับเทคโนโลยีสมัยใหม่ และศึกษาการนำเทคโนโลยีดิจิทัลหรือแพลตฟอร์มออนไลน์มาใช้ สนับสนุนการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในเครือข่ายเกษตรกร

เอกสารอ้างอิง

- นฤมล ทองนพเนื่อ. (2544). กระบวนการเรียนรู้และการสืบทอดภูมิปัญญาการใช้สมุนไพรเป็นอาหารและยา. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นฤมล นิราทร. (2543). การสร้างเครือข่ายการทำงาน: ข้อควรพิจารณาบางประการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

- นารัตน์ นิธิชัยอนันต์. (2558). การพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนชายแดนไทย-กัมพูชา. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร และคณะ. (2559). กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ผไท วงศ์อนุตรโรจน์. (2552). กระบวนการสร้างและพัฒนาเครือข่ายทางสังคม : กรณีศึกษา บ้านหนองขาว อำเภอนาทม จังหวัดกาฬสินธุ์. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1. (2 ก.พ. 2568). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการเสริมสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี. (จำมยุรี ลุงเอ็ง, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2-5. (9 ม.ค. 2568). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการเสริมสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี. (จำมยุรี ลุงเอ็ง, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 6-10. (13 ม.ค. 2568). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการเสริมสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้ปลูกทุเรียนในจังหวัดนนทบุรี. (จำมยุรี ลุงเอ็ง, ผู้สัมภาษณ์)
- พัชรินทร์ สิริสุนทร. (2552). ชุมชนปฏิบัติการด้านการเรียนรู้: แนวคิด เทคนิค และกระบวนการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชัย สายศรี และคณะ. (2558). ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวสวนทุเรียนในพื้นที่ตำบลบางกร่าง อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี. ใน รายงานการวิจัย. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร.
- วินิตรา ลีละพัฒนา และคณะ. (2559). การพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่. ใน รายงานการวิจัย. สำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สามารถ จันทรสุริย์. (2536). ภูมิปัญญาคืออะไรอย่างไรในวัฒนธรรมก้าวไปกับการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- สุภาวดี โพธิยะราช. (2547). การส่งเสริมเกษตรยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: เพาเวอร์ พรินท์.
- เอกวิทย์ ณ ถลาง. (2546). ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการความรู้. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อมรินทร์.

การพัฒนาแพลตฟอร์มคลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

DEVELOPMENT OF AN ONLINE DHAMMA STUDIES EXAM QUESTION BANK

PLATFORM IN PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

อภิชาติ รอดนิยม*, พระมหาวัฒนา โลสันตา, พระมหาถาวร ภูแฝงทอง, พิพัฒน์ แก้วใส,
พิชิต เชาวชาญ, ศรี แก้วงาม

Apichat Rodniyom*, Phramaha Watthana Losanta, Phramaha Thaworn Phuphlaengthong, Pipat Kaewsai,
Phichit Chaowchan, Sri Kaewngam

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พระนครศรีอยุธยา ประเทศไทย

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phra Nakhon Si Ayutthaya, Thailand

*Corresponding author Email: apichat.rod@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแพลตฟอร์มคลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มคลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มคลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเพื่อประเมินผลการใช้แพลตฟอร์มคลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วย 1.ขั้นตอนศึกษาวิเคราะห์ 2.ขั้นตอนการออกแบบ 3.ขั้นตอนการพัฒนา 4.ขั้นตอนการประเมินผล ได้แก่ ประเมินประสิทธิภาพ ปรับปรุง ทดสอบ เปิดการใช้งานและติดตามผล กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้บริหาร จำนวน 5 คน อาจารย์สอน จำนวน 5 คน ผู้เชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยีการศึกษา จำนวน 5 คน และนักเรียน จำนวน 315 คน รวมทั้งสิ้น 330 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ แบบประเมินประสิทธิภาพ และแบบสอบถามความพึงพอใจ ผลการวิจัยพบว่า 1) แพลตฟอร์มออกแบบเป็นส่วนหน้าบ้านและส่วนหลังบ้าน ครอบคลุมฟังก์ชันสำคัญ เช่น การลงทะเบียน เข้าสู่ระบบ คลังข้อสอบ และแบบทดสอบ รองรับการใช้งานหลายอุปกรณ์ และออกแบบเน้นผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง ได้รับการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญว่ามีความเหมาะสมมากที่สุด 2) แพลตฟอร์มได้รับการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะจากการทดลองใช้งาน เพิ่มระบบ Single Sign-On สื่อมัลติมีเดีย และการเฉลย ผู้เชี่ยวชาญประเมินในด้านการตอบสนองความต้องการ ฟังก์ชันการทำงาน และความสะดวกในการใช้งานอยู่ในระดับมากที่สุด ระบบมีความเร็ว ปลอดภัย และรองรับการใช้งานพร้อมกันหลายผู้ใช้ได้ดี 3) นักเรียนธรรมศึกษา 316 คน มีความพึงพอใจต่อแพลตฟอร์มในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการจัดการหลักสูตรและติดตามผู้เรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังใช้งานเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญจาก 27.45 เป็น 39.83 และไม่มีนักเรียนที่ได้คะแนนต่ำหลังการใช้งาน แสดงให้เห็นว่าแพลตฟอร์มมีประสิทธิภาพในการส่งเสริมผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้

คำสำคัญ: แพลตฟอร์มออนไลน์, คลังข้อสอบ, ธรรมศึกษา, การเรียนรู้ดิจิทัล

Abstract

The research titled "Development of an Online Dhamma Studies Examination Bank Platform in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province" aimed to 1) develop an online examination bank platform for Dhamma studies in Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, 2) evaluate its efficiency, and 3) assess the results of its implementation. This was a research and development (R&D) study conducted in four stages: 1) analysis, 2) design, 3) development, and 4) evaluation, which included efficiency assessment, improvement, testing, deployment, and follow-up. The sample group consisted of 5 administrators, 5 instructors, 5 educational technology experts, and 315 students, totaling 330 participants. The research instruments included interview forms, efficiency evaluation forms, and satisfaction questionnaires. The results revealed that: The platform was designed with both front-end and back-end components, covering key functions such as registration, login, examination bank, and testing system. It supported multi-device use and was designed with user-centered principles. Expert evaluations rated its suitability at the highest level. The platform was improved based on trial usage feedback by adding Single Sign-On, multimedia support, and answer explanations. Experts rated the system at the highest level for meeting user needs, functionality, and ease of use. The system was fast, secure, and capable of handling concurrent users effectively. The satisfaction level of 316 Dhamma studies students toward the platform was rated high, especially in course management and learning progress tracking. The students' learning achievement significantly increased from a mean score of 27.45 to 39.83 after using the platform, with no students scoring below the passing mark. This indicated that the platform was effective in enhancing learning outcomes.

Keywords: Online Platform, Question Bank, Dhamma Education, Digital Learning

บทนำ

การศึกษาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในประเทศไทยถือเป็นรากฐานสำคัญของระบบการศึกษาไทยที่สืบทอดมายาวนาน ควบคู่กับการศึกษาภาษาบาลี วัดได้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางในการถ่ายทอดองค์ความรู้ พัฒนาศีลธรรม จริยธรรม และปลูกฝังวัฒนธรรมของคนไทยในทุกยุคทุกสมัย หลักสูตรธรรมะมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมและตอบสนองต่อความต้องการผู้เรียนแต่ละช่วงวัย ตลอดจนการพัฒนาคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของพลเมืองไทย โดยมุ่งเน้นเรื่องความมีคุณธรรม ความรู้คู่คุณธรรม และการธำรงรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรม (กรมการศาสนา, 2563) ตัวอย่างเช่น หลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี โท เอก ได้มีการปรับปรุงให้เหมาะสมกับยุคสมัยและวัยของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง, 2564); ความสำคัญของการศึกษาธรรมะยังสอดคล้องกับนโยบายและกฎหมายระดับประเทศ โดยเฉพาะพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เน้นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนากายใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม และ

วัฒนธรรม พร้อมยึดหลัก “การศึกษาตลอดชีวิต” และ “ความเสมอภาคของโอกาส” เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้าถึงความรู้และโอกาสทางการศึกษาอย่างเท่าเทียม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

ระบบการวัดผลโดยใช้การท่องจำและข้อสอบปรนัยแบบเดิมยังคงใช้ไม่ได้ผลในแง่การสร้างทักษะคิดวิเคราะห์หรือการประยุกต์ใช้หลักธรรมในชีวิตจริง ส่งผลต่อแรงจูงใจและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน จากการศึกษาผลการวิจัยในประเด็นดังกล่าวหลายฉบับ พบว่านักเรียนขาดความตื่นตัวและร่วมมือในการเรียนธรรมะ โดยเฉพาะเมื่อนำเสนอเนื้อหาที่ไม่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม พร้อมทั้งวิธีสอนไม่ทันสมัย (กาญจนา ชาศะ, 2562); (Deci, E. L. & Ryan, R. M., 1985) นักวิจัยบางรายเสนอให้ใช้เทคนิคการสอนรูปแบบใหม่ ๆ เช่น เกมพีเคชั่น หรือออกแบบสื่อดิจิทัลเพื่อเสริมแรงจูงใจ เพิ่มทักษะคิดวิเคราะห์ และการประยุกต์ใช้ความรู้ (ชัยศรี ดลฤดี, 2563)

ในยุคดิจิทัล ปัจจัยด้านเทคโนโลยีสารสนเทศได้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการศึกษาและการประเมินผลอย่างมีนัยสำคัญ แพลตฟอร์มออนไลน์จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างโอกาสการเข้าถึงองค์ความรู้และสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ผู้เรียนหลากหลายกลุ่ม ผ่านคุณสมบัติด้านความยืดหยุ่น การเข้าถึงได้ตลอดเวลา และการประเมินผลแบบทันที สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 แพลตฟอร์มคลังข้อสอบออนไลน์ ยังช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ขยายโอกาสทางการศึกษาให้ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย เพิ่มประสิทธิภาพการจัดเก็บ วิเคราะห์ข้อมูล ติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียน และสนับสนุนแนวคิด “การเรียนรู้ตลอดชีวิต” อันเป็นเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษาร่วมสมัยสถานการณ์นี้ชี้ให้เห็นว่าการศึกษาระบบไทยเผชิญกับความท้าทายหลายมิติ ทั้งโครงสร้าง ทรัพยากร เทคโนโลยี บุคลากร และจิตวิทยาการเรียนรู้ ในยุคดิจิทัลจึงจำเป็นต้องพัฒนาระบบและนวัตกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกกลุ่มได้เข้าถึงแหล่งเรียนรู้ และการประเมินผลที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของโลก ด้วยเหตุนี้ การวิจัยและพัฒนา “แพลตฟอร์มคลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” จึงถือเป็นยุทธศาสตร์สำคัญที่จะช่วยลดช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ยกระดับการวัดผลให้ทันสมัย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกกลุ่มเข้าถึงสื่อการเรียนรู้และแบบทดสอบได้ทุกที่ทุกเวลา ตอบโจทย์แนวคิด UNESCO ว่าด้วยการศึกษาในยุคดิจิทัลที่เน้นการเข้าถึง การมีส่วนร่วม และการพัฒนาการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง อันจะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาระบบและการสร้างศาสนทายาทให้เหมาะสมกับสังคมไทยยุคใหม่ (UNESCO, 2023); (กสศ, 2567)

จากเหตุผลและปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเล็งเห็นความจำเป็นในการศึกษาและพัฒนาแพลตฟอร์มคลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อวางรากฐานการประเมินผลการเรียนรู้หลักธรรมที่มีประสิทธิภาพ ทันสมัย และสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ เป้าประสงค์สำคัญคือการสร้างเครื่องมือการสอบที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและผู้สอนได้จริง ลดความเหลื่อมล้ำ เปิดโอกาสทางการศึกษาสำหรับเยาวชนและประชาชนทุกกลุ่ม และยกระดับคุณภาพการศึกษาระบบศึกษาไทยให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในยุคดิจิทัล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มคลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มคลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. เพื่อประเมินผลการใช้แพลตฟอร์มคลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาแพลตฟอร์มคลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มคลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเพื่อประเมินผลการใช้แพลตฟอร์มคลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยได้ดำเนินการเป็นระยะตามวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อให้เกิดการพัฒนาและประเมินผลอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ดังนี้

ระยะที่ 1 การพัฒนาแพลตฟอร์ม “คลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์” งานวิจัยได้เริ่มต้นด้วยการศึกษาวิเคราะห์และออกแบบระบบอย่างรอบด้าน ผู้วิจัยรวบรวมเอกสาร งานวิจัย หนังสือ และรายงานที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมคลังข้อสอบออนไลน์ ตลอดจนองค์ความรู้ด้านการจัดการเรียนการสอนธรรมศึกษาและเทคโนโลยีแพลตฟอร์มในปัจจุบัน เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อสอบและหลักสูตรธรรมศึกษาอย่างละเอียดเพื่อตีกรอบเนื้อหาที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียนแต่ละระดับ จากนั้น มีการสำรวจความต้องการของกลุ่มเป้าหมายผ่านแบบสอบถามและสัมภาษณ์เชิงลึกกับนักเรียน ครู และผู้ดูแลระบบ เพื่อสะท้อนปัญหาและความคาดหวังที่แท้จริงของผู้ใช้งานทุกฝ่าย ผลลัพธ์จากการวิเคราะห์ดังกล่าวนำไปสู่การออกแบบโครงสร้างระบบ สถาปัตยกรรม ฐานข้อมูล ฟังก์ชันการใช้งานที่หลากหลาย ตลอดจนมาตรการรักษาความปลอดภัยของระบบให้ครอบคลุมตามมาตรฐานและสอดคล้องกับความต้องการของผู้ใช้งานอย่างแท้จริง

ระยะที่ 2 การพัฒนาและทดสอบระบบต้นแบบ ผู้วิจัยนำผลสรุปและข้อเสนอแนะที่ได้มาพัฒนาแพลตฟอร์มต้นแบบโดยเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสมที่สุด โดยหลังจากพัฒนาแล้ว ได้นำระบบไปทดสอบการทำงานกับกลุ่มผู้ใช้งานเบื้องต้น เพื่อประเมินประสิทธิภาพการทำงาน ฟังก์ชันการใช้งาน และความเสถียรของระบบ พร้อมทั้งให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินคุณภาพระบบด้วยแบบประเมินมาตรฐาน (CVI: Content Validity Index) ทุกข้อเสนอแนะที่รับจากการทดลองและประเมินผลจะถูกนำมาปรับปรุงระบบต้นแบบอย่างรอบคอบ ก่อนเข้าสู่ขั้นตอนทดลองใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ โดยในส่วนระยะที่ 2 ซึ่งมุ่งเน้นตรวจสอบประสิทธิภาพของแพลตฟอร์ม นักวิจัยดำเนินการทดสอบระบบกับกลุ่มตัวอย่างที่ได้คำนวณตามหลักสถิติ โดยแบ่งจำนวนนักเรียนธรรมศึกษาชั้นตรี โท และเอก ชั้นละ 105 คน รวม 315 คน ผ่านการสุ่มแบบชั้นภูมิตามสัดส่วน กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้เข้าสู่กระบวนการใช้แพลตฟอร์มจริง โดยมีการเก็บข้อมูลผลการใช้ผ่านแบบสอบถามประเมินประสิทธิภาพเครื่องมือวัดความพึงพอใจ และการสังเกตพฤติกรรมการใช้งาน แง่มุมที่ประเมินครอบคลุมทั้งการใช้งาน ฟังก์ชันคุณภาพเนื้อหา และระบบความปลอดภัย ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยค่าสถิติต่าง ๆ เช่น ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ก่อนจะนำข้อเสนอแนะจากกลุ่มเป้าหมายมาพัฒนาระบบเพิ่มเติมอย่างเป็นรูปธรรม

ระยะที่ 3 การประเมินผลการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ ผู้วิจัยได้นำระบบที่ผ่านการปรับปรุงแล้วไปใช้งานจริงในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการ โดยกลุ่มเป้าหมายครอบคลุมทั้งนักเรียน ครู และผู้ดูแลระบบ การเก็บข้อมูลในระยะนี้เป็นการติดตามการใช้งานจริง ทั้งเชิงประสพการณ์ ภาพรวมการใช้งาน ประโยชน์ที่ได้รับ ตลอดจนประเด็น

ข้อจำกัดและข้อเสนอแนะที่เกิดขึ้นจากการใช้แพลตฟอร์มในบริบทจริง วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยแบบสอบถาม สัมภาษณ์ และการสังเกตโดยตรง ผลที่ได้จะถูกนำมาวิเคราะห์ทั้งเชิงปริมาณ เช่น ค่าคะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเชิงคุณภาพจากเนื้อหาข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสังเคราะห์เป็นแนวทางการพัฒนาและขยายผลในอนาคต เมื่อเสร็จสิ้นกระบวนการทบทวน นักวิจัยจะสรุปและจัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์นำเสนอข้อมูลเชิงประจักษ์สำหรับใช้พัฒนาระบบแพลตฟอร์มในวงกว้าง พร้อมเผยแพร่ผลลัพธ์เพื่อเสริมสร้างศักยภาพการเรียนรู้ธรรมศึกษาออนไลน์อย่างยั่งยืนในบริบทของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแพลตฟอร์มคลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” สรุปได้ว่าแพลตฟอร์มคลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสม มีประสิทธิภาพใช้งานได้จริง และได้รับการยอมรับจากผู้ใช้งานทุกกลุ่มอย่างกว้างขวาง ทั้งในด้านเทคนิคและความพึงพอใจ รวมถึงสร้างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้นอย่างชัดเจน ซึ่งสะท้อนถึงความสำเร็จในการตอบสนองต่อความต้องการและบริบทของการศึกษาธรรมศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาอย่างแท้จริง ตามวัตถุประสงค์ 3 ประการ ดังนี้

1. ผลการพัฒนาแพลตฟอร์มคลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การศึกษาวิเคราะห์และรวบรวมความต้องการของผู้ใช้ได้ข้อสรุปว่า แพลตฟอร์มคลังข้อสอบที่เหมาะสมควรมีความง่ายต่อการเข้าถึงและใช้งาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้ที่ไม่คุ้นเคยกับเทคโนโลยี และสามารถรองรับการใช้งานได้จากทุกอุปกรณ์ พร้อมฟังก์ชันที่ครอบคลุมความต้องการของทั้งผู้เรียนและผู้สอน โดยมีการจัดหมวดหมู่ข้อสอบตามระดับชั้น (ตรี โท เอก) และแบ่งตามเนื้อหาชัดเจน รวมทั้งรองรับระบบทดสอบหลายรูปแบบ เช่น แบบกำหนดเวลา แบบไม่จำกัดเวลา แบบสุ่มข้อสอบ และแบบเลือกหมวดหมู่ พร้อมแสดงเฉลยและคำอธิบายอย่างชัดเจน โครงสร้างแพลตฟอร์มแบ่งเป็นส่วนหน้าบ้าน (Front-end) ที่ประกอบด้วย 4 โมดูล ได้แก่ โมดูลลงทะเบียนและเข้าสู่ระบบ, โมดูลคลังข้อสอบ, โมดูลทดสอบ และโมดูลติดตามความก้าวหน้า ส่วนหลังบ้าน (Back-end) ประกอบด้วย 6 โมดูล ได้แก่ โมดูลจัดการผู้ใช้, โมดูลจัดการข้อสอบ, โมดูลจัดการแบบทดสอบ, โมดูลวิเคราะห์ข้อสอบ, โมดูลรายงานและสถิติ และโมดูลสำรองและกู้คืนข้อมูล การออกแบบระบบดำเนินการตามแผนภาพบริบท (Context Diagram) ที่สะท้อนความสัมพันธ์ของเอนทิตีหลัก คือผู้เรียนและผู้ดูแลระบบ โดยแต่ละฝ่ายปฏิบัติหน้าที่เฉพาะในการพัฒนาเนื้อหา การควบคุมคุณภาพ และการบริหารจัดการระบบภายในมาตรฐานการจัดการข้อมูลและการติดตามผล รวมถึงการออกแบบหน้าจอที่เน้นผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง ด้วยอินเทอร์เฟซเรียบง่าย รองรับการใช้งานได้บนอุปกรณ์หลากหลาย ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบต่าง ๆ จากผู้เชี่ยวชาญพบว่ามีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ยรวม 4.82) โดยโมดูลจัดการข้อสอบได้รับคะแนนสูงสุดที่ 4.92 รองลงมาคือ โมดูลคลังข้อสอบ 4.90 และโมดูลทดสอบ 4.88 ตามลำดับ

2. ผลการตรวจสอบประสิทธิภาพของแพลตฟอร์มคลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การทดสอบแบบหนึ่งต่อหนึ่งกับนักเรียนธรรมศึกษาชั้นตรี โท และเอก จำนวน 3 คน ซึ่งไม่เคยใช้แพลตฟอร์มมาก่อน พบประเด็นที่ต้องได้รับการปรับปรุงหลายด้าน เช่น ขั้นตอนการลงทะเบียนและเข้าสู่ระบบมีความซับซ้อนจึงได้ปรับลดขั้นตอนและเพิ่มระบบ Single Sign-On ในส่วนของเมนูและปุ่มกดที่ไม่ชัดเจนได้ปรับ

ให้ถ่ายทอดการเข้าถึงและรองรับการใช้งานบนมือถือ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเนื้อหา ท้ายที่สุดมีการเพิ่มสื่อมัลติมีเดีย เช่น วิดีโอ ภาพประกอบ และการโต้ตอบแบบ Interactive เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้ ระบบทดสอบก็ถูกพัฒนาด้วยการแสดงเฉลยพร้อมคำอธิบายและแนวทางเพิ่มเติม นอกจากนี้มีการเพิ่มระบบแชท ห้องสนทนา การแจ้งเตือนผ่านอีเมล และแดชบอร์ดแสดงความก้าวหน้าในการเรียนอีกด้วย ส่วนการประเมินประสิทธิภาพโดยผู้เชี่ยวชาญใน 3 ด้านหลัก ผลได้คะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ได้แก่ ด้านความตรงตามความต้องการของผู้ใช้ (4.52), ด้านฟังก์ชันการทำงาน (4.58), และด้านความง่ายในการใช้งาน (4.55) โดยมีค่าเฉลี่ยรวมทั้งสิ้น 4.55 ซึ่งสะท้อนถึงความสอดคล้องและเห็นพ้องต้องกันของผู้เชี่ยวชาญ การทดสอบประสิทธิภาพทางเทคนิคพบว่าระบบมีความเร็วในการโหลดหน้าและประมวลผลข้อมูลอยู่ในระดับดี รองรับการใช้งานบนเบราว์เซอร์หลักและอุปกรณ์หลายประเภทอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมมาตรฐานการรักษาความปลอดภัยข้อมูลที่มั่นคง

3. ผลการประเมินการใช้แพลตฟอร์มคลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มตัวอย่างนักเรียนธรรมศึกษาชั้นตรี โท และเอก จำนวน 315 คน ได้แสดงความพึงพอใจต่อแพลตฟอร์มโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย 4.28) โดยด้านที่ได้รับคะแนนสูงสุดคือระบบสร้างและจัดการหลักสูตร (4.85) รองลงมาคือระบบประเมินผล (4.75) และระบบติดตามและวิเคราะห์ผู้เรียน (4.65) ผลเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังใช้แพลตฟอร์มแสดงให้เห็นถึงการพัฒนามีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 23.67, p < .05$) โดยคะแนนเฉลี่ยเพิ่มจาก 27.45 เป็น 39.83 ซึ่งนักเรียนธรรมศึกษาชั้นโทมีพัฒนาการสูงสุด รองลงมาคือชั้นตรี และเอก ตามลำดับ เมื่อแยกวิเคราะห์ตามหมวดเนื้อหา พบว่าหมวดธรรมะเป็นหมวดที่พัฒนาการเรียนรู้สูงสุด (เพิ่มขึ้นร้อยละ 51.87) ตามด้วยหมวดวินัย (43.98%) และหมวดพุทธประวัติ (40.08%) นอกจากนี้ยังพบว่าไม่มีนักเรียนอยู่ในระดับผลสัมฤทธิ์ต่ำ (พอใช้และปรับปรุง) หลังการใช้แพลตฟอร์ม และมีนักเรียนที่ได้ผลสัมฤทธิ์ดีเยี่ยมเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 1.90 เป็น 24.68 ซึ่งสูงขึ้นถึง 13 เท่า ส่วนความคิดเห็นจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญชี้ว่าแพลตฟอร์มมีความสำคัญในการเปิดโอกาสให้ผู้สนใจเข้าถึงองค์ความรู้พระพุทธศาสนาอย่างกว้างขวางโดยไม่มีข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ช่วยยกระดับมาตรฐานการศึกษาธรรมศึกษา เพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอน และลดต้นทุนในระยะยาว นอกจากนี้ยังช่วยรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลผู้เรียนเพื่อพัฒนาการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมเป็นช่องทางเผยแพร่หลักธรรมในรูปแบบที่ทันสมัยและเข้าถึงง่ายในยุคดิจิทัล

อภิปรายผล

อภิปรายผลการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแพลตฟอร์มคลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” โดยนำเสนอและอภิปรายผล ดังนี้

1. การพัฒนาแพลตฟอร์มคลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์ แพลตฟอร์มคลังข้อสอบนี้ประสบความสำเร็จในการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลกับหลักพุทธธรรมอย่างลงตัว โดยเน้นออกแบบตามแนวคิด User-Centered Design ที่ผู้ใช้เป็นศูนย์กลาง (Norman, D., 2013) ซึ่งให้ความสำคัญกับประสบการณ์และความง่ายในการใช้งานของผู้เรียน โดยเฉพาะกลุ่มที่ยังไม่คุ้นเคยกับเทคโนโลยี นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดทักษะศตวรรษที่ 21 ของ Trilling, B. & Fadel, C. ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะเชิงคิด สร้างสรรค์ และเรียนรู้ด้วยตนเอง (Trilling, B. & Fadel, C., 2009) รวมถึงการเชื่อมโยงองค์ความรู้กับบริบทชีวิตจริงตามหลัก Contextual

Learning ของ (Johnson, D. W., 2002) ด้วย ระบบการจัดหมวดหมู่ข้อสอบและรูปแบบการทดสอบที่หลากหลาย สอดคล้องกับแนวคิดของ Bates, A. W. เกี่ยวกับความยืดหยุ่นและการปรับเปลี่ยนตามผู้เรียนในระบบออนไลน์ (Bates, A. W., 2015) จึงทำให้แพลตฟอร์มรองรับความต้องการหลากหลายของผู้เรียน รวมทั้งมีอินเทอร์เน็ตที่เรียบง่ายและใช้งานสะดวก รองรับอุปกรณ์หลากหลาย (กรมการศาสนา, 2563)

2. ประสิทธิภาพของแพลตฟอร์ม จากการประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญพบว่าแพลตฟอร์มมีประสิทธิภาพในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านฟังก์ชันการทำงาน (ค่าเฉลี่ย = 4.58) ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ กฤษณา สิกขมาน 2562 ที่ระบุว่าระบบออนไลน์ที่ดีต้องครอบคลุมและตอบโจทย์ผู้ใช้ (กฤษณา สิกขมาน, 2562) ด้านความปลอดภัยและความน่าเชื่อถือของข้อมูลก็มีความเข้มงวดและได้มาตรฐานสูงตามแนวคิด Learning Analytics ของ Siemens, G. & Long, P. ที่เน้นความสำคัญของความเป็นส่วนตัวและความปลอดภัยของข้อมูลการเรียนรู้ (Siemens, G. & Long, P., 2011) ระบบติดตามและวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ยังมีประสิทธิภาพตามแนวคิดของ Levy, P. ที่ชี้ว่าระบบจัดการเรียนรู้ควรมีฟังก์ชันการวิเคราะห์ให้ผู้เรียนเพื่อปรับปรุงการสอนต่อไป อย่างไรก็ตาม พบข้อจำกัดบางประการจากการประเมินที่เกี่ยวกับความรวดเร็วในการประมวลผลและการใช้งานเมนู (ค่าเฉลี่ยต่ำกว่า 3.5) (Levy, P., 2007) ซึ่งสอดคล้องกับคำแนะนำของ Anderson, T. ในการพัฒนาประสิทธิภาพส่วนต่อประสานผู้ใช้และการประมวลผลข้อมูล (Anderson, T., 2017)

3. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของผู้ใช้ การใช้แพลตฟอร์มส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนธรรมศึกษาชั้นตรี โท และเอกดีขึ้นอย่างชัดเจนโดยมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t = 23.67, p < .05$) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาบุญศรี ญาณวุฑฺโฒ ที่พบว่าสื่อดิจิทัลช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและแรงจูงใจในการเรียนรู้ ความพึงพอใจของนักเรียนอยู่ในระดับสูง (ค่าเฉลี่ย = 4.28) โดยระบบการจัดการหลักสูตรได้รับความชื่นชอบสูงสุด ตามด้วยระบบประเมินผลและระบบติดตามวิเคราะห์ผู้เรียน (พระมหาบุญศรี ญาณวุฑฺโฒ, 2563) สอดคล้องกับงานวิจัยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ระบุว่าระบบจัดการหลักสูตรที่ดีมีความสำคัญต่อความสำเร็จของการเรียนรู้ออนไลน์ การพัฒนาหมวดธรรมะที่เน้นเนื้อหาชัดเจนและระบบทดสอบซ้ำ ๆ ช่วยทำให้หลักสูตรเข้าใจง่ายขึ้น (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2562) สอดคล้องกับแนวคิดของพระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) ที่ย้ำความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีเพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจในหลักสูตร (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2550)

4. ความท้าทายในการนำแพลตฟอร์มไปใช้จริง ถึงแม้แพลตฟอร์มจะได้รับการประเมินและตอบรับอย่างดี แต่การนำไปใช้ในพื้นที่จริงยังประสบกับความท้าทายในหลายด้าน โดยเฉพาะข้อจำกัดในโครงสร้างพื้นฐานด้านอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงในพื้นที่ชนบทห่างไกล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิชุดา หารราชารุพันธ์ (วิชุดา หารราชารุพันธ์, 2562) นอกจากนั้น บุคลากรหลายรายซึ่งส่วนใหญ่เป็นพระสงฆ์ผู้สูงอายุ ยังขาดทักษะดิจิทัลที่จำเป็นตามการศึกษาของ พระมหาสุทธีชัย ฐานชโย อีกส่วนที่ต้องให้ความสำคัญ คือ การบูรณาการแพลตฟอร์มใหม่เข้ากับการเรียนการสอนธรรมดั้งเดิมอย่างเหมาะสม ไม่ให้เกิดความรู้สึกว่าเทคโนโลยีมาแทนที่ระบบเดิมทั้งหมด (พระมหาสุทธีชัย ฐานชโย, 2561) ตามแนวคิดของพระราชวรมนี (พล อาภากร) การแก้ไขปัญหาดังกล่าวจำเป็นต้องมีการวางแผนอย่างรอบคอบ การอบรมทักษะดิจิทัล การจัดทำคู่มือ รวมถึงสนับสนุนด้านเทคนิคและ

การบริหารจัดการ เพื่อให้การนำแพลตฟอร์มไปใช้มีประสิทธิภาพและยั่งยืนในระยะยาว (พระราชวรณฺี (พล อาภากร), 2550)

จากการอภิปรายผลทั้งหมด แสดงให้เห็นว่าแพลตฟอร์มคลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์ที่พัฒนาขึ้นมีศักยภาพในการยกระดับคุณภาพการศึกษาระบบได้อย่างแท้จริง ช่วยลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มผลสัมฤทธิ์แก่ผู้เรียน แต่การขยายผลใช้งานในวงกว้างยังต้องอาศัยการสนับสนุนเชิงระบบ ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยี คน และกระบวนการ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายการยกระดับการศึกษาระบบอย่างยั่งยืน

องค์ความรู้ใหม่

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาแพลตฟอร์มคลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” ได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ ๆ ที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาการศึกษาระบบในยุคดิจิทัล แบ่งออกเป็น 4 ประเด็นหลัก ได้แก่

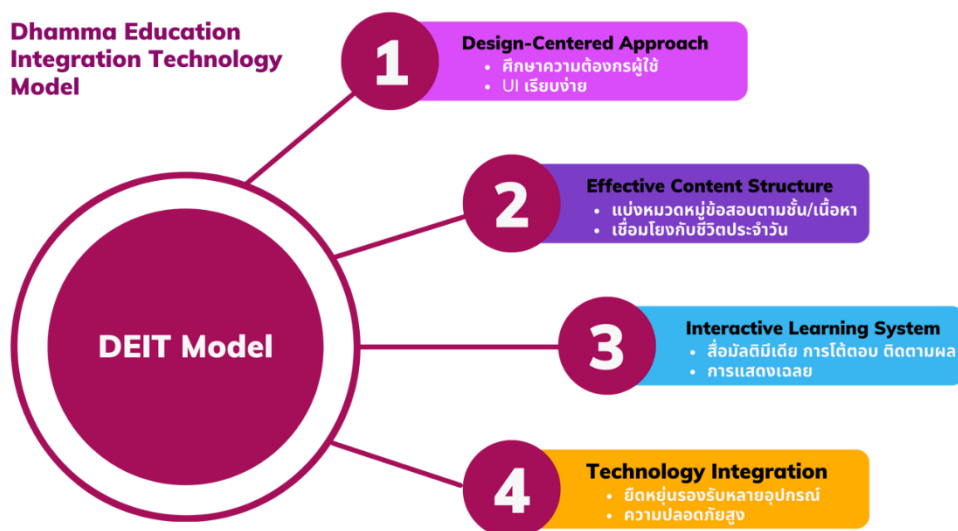
1. โมเดลการพัฒนาแพลตฟอร์มคลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์ (DEIT Model) โมเดล “DEIT” หรือ Dhamma Education Integration Technology Model เป็นกรอบแนวคิดที่สะท้อนความพยายามประสานระหว่างการออกแบบที่มุ่งเน้นผู้ใช้เป็นศูนย์กลางกับโครงสร้างเนื้อหาที่มีประสิทธิภาพ รวมถึงการจัดการระบบเรียนรู้เชิงโต้ตอบพร้อมกับการบูรณาการเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม ภายในโมเดลนี้ องค์ประกอบแรกคือ “Design-Centered Approach” ซึ่งเป็นการออกแบบที่ศึกษาความต้องการของผู้ใช้ไม่ว่าจะเป็นผู้เรียนหรือผู้สอนอย่างรอบด้าน เพื่อให้แพลตฟอร์มมีอินเตอร์เฟซที่เรียบง่าย เข้าใจง่าย และเข้าถึงได้ทุกกลุ่มผู้ใช้ องค์ประกอบที่สองคือ “Effective Content Structure” ที่เน้นการจัดระเบียบเนื้อหาอย่างเป็นระบบ โดยการแบ่งหมวดหมู่ข้อสอบชัดเจนทั้งในระดับชั้นและเนื้อหา พร้อมกับเชื่อมโยงเนื้อหาเข้ากับการใช้จริงในชีวิตประจำวัน เพื่อเพิ่มความเข้าใจและความเกี่ยวข้องกับบริบทของผู้เรียน ส่วนองค์ประกอบที่สาม “Interactive Learning System” เน้นการสร้างระบบการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการโต้ตอบด้วยสื่อมัลติมีเดีย ข้อสอบที่หลากหลาย พร้อมทั้งการแสดงผลและคำอธิบาย รวมถึงกระบวนการติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนอย่างใกล้ชิด ในขณะที่องค์ประกอบสุดท้าย “Technology Integration” คือการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อให้แพลตฟอร์มมีความยืดหยุ่น รองรับการใช้งานบนอุปกรณ์ที่หลากหลาย และมั่นใจได้ในความปลอดภัยของข้อมูล โมเดล DEIT นี้จึงเป็นกรอบแนวทางที่มีศักยภาพ นำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาแพลตฟอร์มเรียนรู้ออนไลน์ในบริบทธรรมศึกษาและพระพุทธศาสนาได้อย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ

2. กระบวนการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลกับการศึกษาระบบ จากงานวิจัยยังได้พัฒนาระบบการแบบเป็นขั้นตอน 5 ขั้นหลักสำหรับการผสานเทคโนโลยีสมัยใหม่กับการศึกษาระบบ โดยเริ่มจากการวิเคราะห์บริบทและความต้องการของทุกฝ่าย ทั้งนักเรียน ครู ผู้บริหาร และผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้เข้าใจข้อจำกัดและโอกาส จากนั้นจึงออกแบบและพัฒนาระบบที่เรียบง่ายและตรงตามความต้องการจริง ต่อมาคือการทดลองใช้แพลตฟอร์มทำงานร่วมกับกลุ่มผู้ใช้จริงเพื่อรับฟังข้อเสนอแนะและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จนนำไปสู่การใช้งานจริงในสถานศึกษาหรือชุมชนธรรมศึกษา โดยให้การสนับสนุนด้านเทคนิคและการใช้งานอย่างใกล้ชิด และในที่สุดจะติดตามและประเมินผลการใช้งานอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุงและพัฒนาระบบให้ดียิ่งขึ้น นี่คือการบูรณาการ

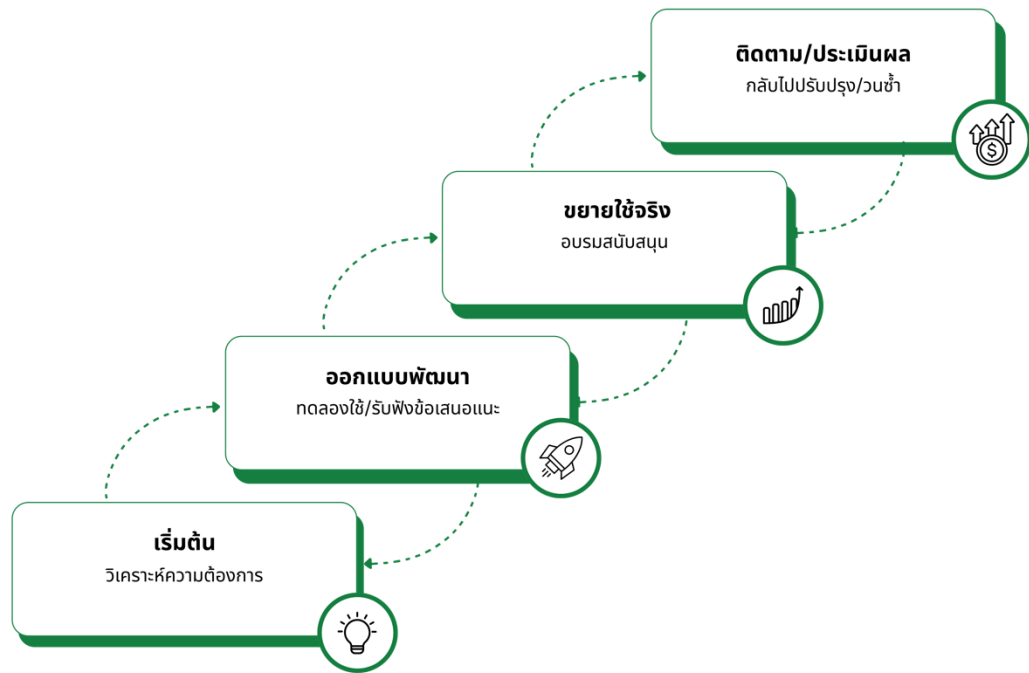
บูรณาการที่ยึดหลักความร่วมมือและการพัฒนาต่อเนื่อง ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในระบบการเรียนรู้ออนไลน์อื่น ๆ ได้

3. ปัจจัยความสำเร็จในการพัฒนาแพลตฟอร์มคลังข้อสอบ การวิเคราะห์ผลวิจัยเผยให้เห็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การพัฒนาแพลตฟอร์มประสบผลสำเร็จ ซึ่งเริ่มต้นจากการให้ความสำคัญกับผู้ใช้เป็นศูนย์กลางจริงจัง ไม่ว่าจะเป็นการทำความเข้าใจความต้องการและศักยภาพของผู้ใช้โดยเฉพาะกลุ่มที่อาจไม่เชี่ยวชาญเทคโนโลยี ไปจนถึงการออกแบบเนื้อหาและเทคโนโลยีให้เข้ากันได้ดี และสร้างความน่าสนใจ นอกจากนี้ การได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นสำนักงานพระพุทธศาสนา สถานศึกษา หรือชุมชนท้องถิ่น ยังเป็นกุญแจสำคัญเสริมทัพด้วยกระบวนการพัฒนา ปรับปรุง และประเมินผลอย่างต่อเนื่องที่ช่วยให้แพลตฟอร์มมีการอัปเดตและตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะเดียวกันการมีระบบสนับสนุนทางเทคนิคและการฝึกอบรมผู้ใช้ทุกกลุ่มช่วยเสริมสร้างความมั่นใจและความสามารถในการใช้แพลตฟอร์ม ทำให้การนำไปใช้งานจริงมีประสิทธิภาพสูง

4. แนวทางการประยุกต์ใช้แพลตฟอร์มคลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์ในการยกระดับการศึกษาธรรมศึกษา ผลการวิจัยยังวางแนวทางเชิงปฏิบัติที่สามารถนำแพลตฟอร์มไปปรับใช้เพื่อพัฒนาการศึกษาธรรมศึกษาให้ก้าวหน้า ทันสมัย และผสมผสานกับวิถีชีวิตผู้เรียนยุคใหม่ได้อย่างเหมาะสม ตัวอย่างเช่น การเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ที่ใช้คลังข้อสอบออนไลน์เป็นเครื่องมือช่วยทบทวนความรู้และวัดผลควบคู่กับการเรียนในห้องเรียน นอกจากนี้ แนวทางการเรียนรู้ตามอัธยาศัย (Self-Paced Learning) ก็ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถเข้าถึงการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลาตามความสะดวก ในขณะที่การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Collaborative Learning) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นหรือทำกิจกรรมกลุ่มผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ได้ สร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่ยั่งยืน อีกทั้งการใช้แพลตฟอร์มเพื่อประเมินและติดตามความก้าวหน้าของผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ช่วยให้ครูสามารถปรับแนวทางการสอนได้ตรงกับความต้องการจริงของนักเรียน และช่วยกระจายโอกาสในการเข้าถึงพระพุทธศาสนาไปสู่กลุ่มเยาวชนและประชาชนทั่วไปมากขึ้นในรูปแบบที่ทันสมัยและเข้าถึงง่าย

ภาพที่ 1 โมเดลการพัฒนาแพลตฟอร์มคลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์ (DEIT Model)

ภาพที่ 2 แนวทางการนำไปใช้ (แบบ Replicable)

สรุปและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาแพลตฟอร์มคลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลกับการศึกษาธรรมศึกษา เพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาให้ทันสมัยและเข้าถึงผู้เรียนได้กว้างขวางยิ่งขึ้น ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าแพลตฟอร์มที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพสูง สามารถช่วยเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนได้อย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ ยังมีการทดสอบประสิทธิภาพและปรับปรุงแพลตฟอร์มอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้แพลตฟอร์มมีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพสูง องค์ความรู้สำคัญที่ได้จากการวิจัยนี้ ได้แก่ โมเดลการพัฒนาแพลตฟอร์มคลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์ (DEIT Model) กระบวนการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลกับการศึกษา ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาระบบการเรียนรู้ออนไลน์ด้านพระพุทธศาสนาในบริบทอื่น ๆ ได้ อย่างไรก็ตาม การนำแพลตฟอร์มไปใช้ในทางปฏิบัติยังมีความท้าทายหลายประการ ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี ความพร้อมของบุคลากร และการบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนแบบดั้งเดิม ซึ่งจำเป็นต้องมีการวางแผนและดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการพัฒนาทักษะดิจิทัลให้แก่ครูสอนธรรมศึกษาและการสร้างระบบสนับสนุนที่มีประสิทธิภาพ ในอนาคต ควรมีการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อปรับปรุงแพลตฟอร์มให้มีประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น รวมทั้งขยายขอบเขตการใช้งานให้ครอบคลุมทั่วประเทศ เพื่อให้การศึกษาระบบธรรมศึกษาที่มีความทันสมัย เข้าถึงได้ง่าย และมีประสิทธิภาพในการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้แก่เยาวชนและประชาชนทั่วไปอย่างยั่งยืน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย การขับเคลื่อนการใช้แพลตฟอร์มคลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์ให้เกิดประสิทธิผลนั้น ต้องอาศัยกรอบนโยบายที่ชัดเจนและสอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาการศึกษาธรรมศึกษาในจังหวัดเป็นสำคัญ ผู้วิจัยเสนอให้สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยาบรรจุการใช้แพลตฟอร์มฯ เป็นส่วนหนึ่งของแผนยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาธรรมศึกษาทั้งระดับเด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ พร้อมทั้งควรมีกลยุทธ์ส่งเสริมการพัฒนา

บทเรียนธรรมศึกษาออนไลน์ในทุกระดับชั้น โดยมีเป้าหมายและตัวชี้วัดที่เป็นรูปธรรม เพื่อให้สามารถติดตามความก้าวหน้าและประเมินผลได้อย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ สิ่งสำคัญลำดับแรกคือการจัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้กับครูสอนธรรมศึกษาและบุคลากรที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างความมั่นใจ ความคล่องตัวในการใช้แพลตฟอร์ม และการปรับตัวให้ทันต่อเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลง การจัดทำคู่มือที่กระชับ เข้าใจง่าย และมุ่งตอบโจทย์ผู้ใช้แต่ละกลุ่มไม่ว่าจะเป็นผู้เรียน ผู้สอน หรือผู้ดูแลระบบ จะช่วยลดอุปสรรคในการเริ่มต้นใช้งาน ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระหว่างกลุ่มที่ใช้แพลตฟอร์มคลังข้อสอบธรรมศึกษาออนไลน์กับกลุ่มที่เรียนแบบดั้งเดิม เพื่อประเมินศักยภาพของนวัตกรรมอย่างชัดเจน นอกจากนี้ควรศึกษาเจาะลึกปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการเรียนผ่านแพลตฟอร์ม เพื่อพัฒนาแนวทางสนับสนุนผู้เรียนและครูได้ตรงจุดมากขึ้น การวิจัยรูปแบบการสอนแบบผสมผสาน (Blended Learning) โดยใช้แพลตฟอร์มคลังข้อสอบเข้ารวมกับการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมก็เป็นแนวคิดที่น่าสนใจ ซึ่งจะตอบโจทย์การศึกษาในโลกยุคใหม่ได้อย่างยืดหยุ่นมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา. (2563). รายงานสถานการณ์พระพุทธศาสนาไทย. กรุงเทพมหานคร: กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). รายงานผลการดำเนินงานการศึกษาพระพุทธศาสนา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- กฤษณา ลิกขมาน. (2562). ระบบการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีประสิทธิภาพ. วารสารเทคโนโลยีการศึกษาไทย, 10(2), 45-58.
- กสศ. (2567). รายงานสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ปี 2567 และทิศทางสำคัญในปี 2568. กรุงเทพมหานคร: กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา.
- กาญจนา ชาคะ. (2562). ปัญหาและข้อเสนอแนะแนวทางการสอนธรรมะในศตวรรษที่ 21. วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 46(4), 63-78.
- ชัยศรี ดลฤดี. (2563). การประยุกต์ใช้สื่อดิจิทัลเพื่อส่งเสริมแรงจูงใจในการศึกษาธรรมะ. วารสารศึกษาและพัฒนาสังคม, 17(2), 35-47.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2550). การใช้เทคโนโลยีในการเรียนหลักธรรม. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาบุญศรี ญาณวุฑฺโฒ. (2563). การใช้สื่อดิจิทัลในการเรียนธรรมศึกษา. วารสารการศึกษาและพัฒนาศาสนา, 9(1), 15-29.
- พระมหาสุทธิชัย ฐานชโย. (2561). ทักษะดิจิทัลของพระสงฆ์ผู้สอนธรรมศึกษาในยุคดิจิทัล. วารสารพระพุทธศาสนาไทย, 12(4), 100-115.
- พระราชวรมุนี (พล อาภาภโร). (2550). การบูรณาการเทคโนโลยีในการศึกษาพระพุทธศาสนา. วารสารพุทธศาสนศึกษา, 5(1), 20-35.

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2562). รายงานการพัฒนาระบบจัดการเรียนการสอนออนไลน์. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิชุดา หาราชจารุพันธ์. (2562). การเข้าถึงอินเทอร์เน็ตและผลกระทบต่อการเรียนรู้ออนไลน์ในชนบท. วารสารเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการศึกษา, 8(3), 55-70.
- สำนักงานแม่กองธรรมสนามหลวง. (2564). หนังสือหลักสูตรธรรมศึกษาชั้นตรี-โท-เอก (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2564). กรุงเทพมหานคร, แม่กองธรรมสนามหลวง.
- Anderson, T. (2017). The theory and practice of online learning (2nd ed.). Canada: Athabasca University Press.
- Bates, A. W. (2015). Teaching in a digital age. Canada: Tony Bates Associates Ltd.
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (1985). Intrinsic motivation and self-determination in human behavior. New York: Plenum.
- Johnson, D. W. (2002). Contextual learning: A guide to theory and practice. Educational Technology, 42(5), 52-60.
- Levy, P. (2007). Learning analytics for personalised learning: A catalyst for change? EDUCAUSE Review, 42(5), 27-36.
- Norman, D. (2013). The design of everyday things (Revised and expanded edition). New York City: Basic Books.
- Siemens, G. & Long, P. (2011). Penetrating the fog: Analytics in learning and education. EDUCAUSE Review, 46(5), 30-40.
- Trilling, B. & Fadel, C. (2009). 21st century skills: Learning for life in our times. San Francisco: Jossey-Bass.
- UNESCO. (2023). Transforming education in the digital era: Lifelong learning and inclusion. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

AI กับความจำเป็นในการบริหารการศึกษา*

AI AND THE NECESSITY OF EDUCATIONAL ADMINISTRATION

พระมหาชริวิชัย วชิรเมธี (คามพิณิจ)^{1*}, พระครูปลัดประวิทย์ วรรณโม (ทรัพย์อุไรรัตน์)², อาคม มากมีทรัพย์¹Phramaha Wachiravit Vajiramedhi (Kamphinit)^{1*}, Phrakhrupalad Prawit Warathummo (Supurairut)², Arkom Makmeesab¹¹นักวิชาการอิสระ กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย¹Independent Scholar, Bangkok, Thailand²คณะสังคมศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์พุทธปัญญาศรีทวารวดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครปฐม ประเทศไทย²Faculty of Social Sciences, Buddhapanya Sri Dvaravati Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhonpathom, Thailand

*Corresponding author E-mail: wachiravit.ka@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งอธิบายถึงความจำเป็นของการนำเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ มาประยุกต์ใช้ในการบริหารการศึกษาในยุคดิจิทัล โดยเน้นการวิเคราะห์บทบาทของ AI ที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาการจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ของผู้เรียนและบุคลากร การวางแผนทรัพยากรเพื่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ตลอดจนการติดตามและประเมินผลอย่างเป็นระบบ ผลจากการศึกษาข้อมูลและงานเขียนที่เกี่ยวข้องพบว่า AI ไม่เพียงช่วยลดภาระงานด้านเอกสารและงานธุรการ แต่ยังมีศักยภาพในการสนับสนุนการเรียนรู้เชิงรุก อย่างไรก็ตาม การบูรณาการ AI ในการบริหารการศึกษายังเผชิญความท้าทาย ทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยีความพร้อมของบุคลากร ตลอดจนประเด็นด้านจริยธรรมและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ดังนั้น บทความนี้เสนอว่า การนำ AI มาใช้ในการบริหารการศึกษา ควรดำเนินการไปพร้อมกับการกำหนดนโยบายที่รอบด้าน การพัฒนาศักยภาพผู้บริหารและครู รวมทั้งการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ดิจิทัล เพื่อให้การใช้ AI เป็นเครื่องมือในการยกระดับคุณภาพการศึกษาไทยอย่างยั่งยืน อีกทั้งยังอธิบายถึงมาตรฐานที่ควรนำมาประยุกต์ใช้ เพื่อสร้างทิศทางที่ชัดเจนและง่ายต่อการปรับใช้ โดยคำนึงถึงข้อจำกัดและความคุ้มค่าทั้งด้านกายภาพและจิตใจ ซึ่งช่วยให้การบริหารการศึกษามีแบบแผนชัดเจน และเป็นต้นแบบสำหรับพัฒนาบริบทอื่นต่อไป ดังนั้นบทความนี้สรุปถึงความจำเป็นของ AI ที่จะนำมาใช้ในสถานศึกษา และแนวคิดใหม่ที่จะทำให้การใช้ AI นั้นมีมาตรฐาน ปลอดภัย และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียนทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เกิดความคุ้มค่ามากที่สุดสามารถนำไปปรับใช้ได้จริงทั้งในสถานศึกษาและชีวิตประจำวัน และบทความนี้เป็นการแสดงมุมมองในการใช้ AI ในสถานศึกษา มีการอ้างอิงผลการวิจัยและบทความที่เกี่ยวข้องร่วมด้วย

คำสำคัญ: ปัญญาประดิษฐ์, ความจำเป็น, การบริหารการศึกษา

Abstract

This article elucidates the necessity of integrating artificial intelligence (AI) into educational administration within the digital era. It underscores the pivotal role of AI in enhancing administrative decision-making, managing large-scale datasets concerning students and personnel, optimizing resource planning for educational quality development, and establishing systematic monitoring and evaluation mechanisms. A review of relevant studies and scholarly works indicates that AI not only alleviates the burden of documentation and administrative routines but also possesses significant potential in fostering active learning. Nevertheless, the integration of AI into educational administration encounters considerable challenges, including infrastructural limitations, technological readiness, personnel preparedness, ethical considerations, and data privacy concerns. Accordingly, the article proposes that the implementation of AI in educational governance should proceed in tandem with comprehensive policy development, professional capacity building for administrators and educators, and the cultivation of a digital learning culture. Such measures would ensure that AI functions as a sustainable instrument for advancing the quality of Thai education. Moreover, the article delineates standards to guide AI adoption, thereby providing a clear, adaptable framework that considers both physical and psychological constraints as well as cost-effectiveness. This structured approach would not only enhance clarity in educational management but also serve as a replicable model for application in broader contexts. In conclusion, this study affirms the necessity of AI integration within educational institutions and advances novel perspectives to ensure its standardized, secure, and maximally beneficial utilization for learners in both physical and psychological dimensions. The article further emphasizes the practicality of AI implementation, demonstrating its applicability not only in educational settings but also in everyday life, supported by evidence from prior research and academic discourse.

Keywords: Artificial Intelligence (AI), Necessity, Educational Administration

บทนำ

ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกมิติของสังคม ทั้งด้านเศรษฐกิจ อุตสาหกรรม และการสื่อสาร (Brynjolfsson, E. & McAfee, A., 2017) การศึกษาในฐานะเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงผลกระทบและโอกาสที่เกิดจาก AI ได้ (Luckin, R. et al., 2016) การบริหารการศึกษาในศตวรรษที่ 21 จึงไม่ใช่เพียงการจัดการทรัพยากรบุคคล งบประมาณ และกิจกรรมการเรียนการสอนเท่านั้น แต่ยังต้องเผชิญกับโจทย์ใหม่ในการนำเทคโนโลยีขั้นสูงมาใช้เพื่อยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพของระบบการศึกษา

AI มีศักยภาพในการช่วยผู้บริหารสถานศึกษาและองค์กรทางการศึกษาหลายด้าน เช่น การประมวลผลข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจ การวิเคราะห์พฤติกรรมการเรียนรู้ของผู้เรียน การออกแบบการเรียนรู้เฉพาะบุคคล (Personalized Learning) และการจัดการระบบติดตามผลที่มีความแม่นยำ (Holmes, W. et al., 2019) นอกจากนี้ AI ยังช่วยลดภาระงานเอกสาร งานธุรการ และการจัดการข้อมูลที่ซ้ำซ้อน ทำให้ผู้บริหารสามารถใช้เวลาไปกับการวางแผนเชิงกลยุทธ์และการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนได้มากขึ้น แม้ว่า AI จะมีจุดเด่นมากมาย แต่การนำ AI มาใช้ก็ยังมีความท้าทายหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นความพร้อมด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี ความรู้และทักษะดิจิทัลของบุคลากร การกำกับดูแลด้านจริยธรรม รวมทั้งความมั่นคงและความปลอดภัยของข้อมูลผู้เรียนและครู (UNESCO, 2021) ประเด็นเหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่า การใช้ AI ในการบริหารการศึกษาไม่ใช่เพียงการนำเครื่องมือใหม่มาใช้งาน แต่ต้องมาพร้อมกับการปรับแนวคิด การสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล และการวางนโยบายที่รอบคอบ

AI มีบทบาทที่สำคัญต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญญาประดิษฐ์ (AI) กำลังปฏิวัติวงการศึกษายุคใหม่ อัลกอริทึม AI และหุ่นยนต์เพื่อการศึกษาเป็นส่วนสำคัญในระบบบริหารจัดการการเรียนรู้และฝึกอบรม ซึ่งให้การสนับสนุนกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย (Shan, W. et al., 2024) ในขณะที่ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ยังคงพัฒนาอย่างก้าวกระโดดในด้านความซับซ้อน การผนวกรวมเข้ากับแวดวงการศึกษาจึงกลายเป็นสิ่งที่จับต้องได้มากขึ้น มีการวิเคราะห์อย่างครอบคลุมเกี่ยวกับผลกระทบที่เพิ่มขึ้นของ AI ในการจัดการศึกษา เพื่อประเมินความเป็นไปได้ที่ AI อาจเข้ามาแทนที่บทบาทของผู้อำนวยความสะดวก การศึกษานี้ศึกษาว่า AI สามารถเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการสถาบันการศึกษาได้อย่างไร โดยอาศัยแนวทางเชิงคาดการณ์และการทบทวนวรรณกรรมทางวิทยาศาสตร์อย่างละเอียดถี่ถ้วน โดยศึกษาว่า AI สามารถเปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการสถาบันการศึกษาได้อย่างไร โดยการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการตัดสินใจ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร และปรับแต่งเส้นทางการศึกษาให้เหมาะสมกับแต่ละบุคคลผ่านการวิเคราะห์ชุดข้อมูลขนาดใหญ่ อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดที่แท้จริงของ AI ก็ยังคงเด่นชัดอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่ AI ไม่สามารถเลียนแบบความสามารถพื้นฐานของมนุษย์ เช่น ความเห็นอกเห็นใจ สัญชาตญาณ ความเป็นผู้นำที่สร้างแรงบันดาลใจ และความเข้าใจในปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์อย่างลึกซึ้ง ด้วยเหตุนี้ จึงมีการเสนอแบบจำลองภาวะผู้นำแบบผสมผสาน โดย AI ทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยที่มีประสิทธิภาพสูงสำหรับงานประจำวัน ขณะที่ผู้อำนวยการฝ่ายการศึกษา มุ่งเน้นไปที่ด้านกลยุทธ์และความสัมพันธ์ ดังนั้น แม้ว่า AI จะมีข้อได้เปรียบที่สำคัญสำหรับการจัดการศึกษา แต่ก็ไม่สามารถทดแทนบทบาทที่จำเป็นของผู้อำนวยความสะดวกการศึกษาได้ทั้งหมด (Badr, M. & Ahmed, A., 2025) แสดงให้เห็นว่า AI มีบทบาทสำคัญต่อการบริหารการศึกษา แต่ก็มีข้อจำกัดที่ AI ไม่สามารถตอบสนองทางความรู้สึกได้เหมือนมนุษย์เช่นกัน ซึ่งการนำมาใช้ในการบริหารการศึกษานั้นก็มีจุดมุ่งหมายแน่นอนว่า เพื่อการสร้างกิจกรรมทางกายภาพเป็นส่วนมากเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นหลัก แต่ยังคงขาดการเชื่อมโยงถึงสภาพจิตใจร่วมด้วย

ดังนั้น บทความนี้จึงมุ่งอธิบายถึงความจำเป็นในการนำ AI มาใช้ในกระบวนการบริหารการศึกษา โดยจะวิเคราะห์ทั้งศักยภาพ ประโยชน์ และข้อท้าทาย ตลอดจนเสนอแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม เพื่อให้การประยุกต์ใช้ AI สามารถสร้างคุณค่าอย่างแท้จริงต่อการศึกษาไทยในอนาคต

ความหมายของ AI

AI (Artificial Intelligence) หรือที่เราเรียกว่า ปัญญาประดิษฐ์ แต่น้อยคนนักที่จะรู้ความหมายอันลึกซึ้งและเข้าใจว่า AI นั้น ใช้เพื่อเกิดประโยชน์อันสูงสุดได้อย่างไร โดยเกี่ยวกับการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบของประเทศไทย แต่ก็มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับ AI ไว้เช่นกัน คือ Artificial Intelligence (AI) หรือปัญญาประดิษฐ์เป็นศาสตร์แขนงหนึ่งในสาขาวิชาวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ (Computer Science) ที่เกี่ยวข้องกับการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ (Coding) ที่อยู่ในรูปแบบกระบวนการแก้ไขปัญหาที่อธิบายเป็นขั้นตอนที่ชัดเจนที่เราเรียกเป็นภาษาทางเทคนิคว่า Algorithm หรือ “อัลกอริทึม” นั่นเอง โดยรูปแบบที่ปรากฏอาจจะเป็นได้ใน 3 ลักษณะคือ ลักษณะที่เราใช้สื่อสารกันทั่วไป (Natural Language) ลักษณะที่อธิบายด้วยรหัสจำลองหรือรหัสเทียมที่เป็นรหัสที่ได้ตกลงความหมายไว้แล้วตั้งแต่ต้น (Pseudocode) และลักษณะที่อธิบายด้วยแผนผัง (Flowchart) (เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ, 2560) หรืออีกนัยหนึ่ง หมายถึง เทคโนโลยีการสร้างความสามารถให้แก่เครื่องจักรและคอมพิวเตอร์ ด้วยอัลกอริทึมและกลุ่มเครื่องมือทางสถิติ เพื่อสร้างซอฟต์แวร์ทรงปัญญา ที่สามารถเลียนแบบความสามารถของมนุษย์ที่ซับซ้อนได้เช่น จดจำ แยกแยะ ให้เหตุผล ตัดสินใจ คาดการณ์ สื่อสารกับมนุษย์ เป็นต้น ในบางกรณีอาจไปถึงขั้นเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง (ปริชาพล ชูศรี และคณะ, 2562) โดยจากข้อมูลเบื้องต้นแสดงให้เห็นได้ถึงข้อสรุปว่า AI หรือ ปัญญาประดิษฐ์นั้นหมายความว่า การใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาความสามารถในการทำงานให้กับเครื่องจักรหรือระบบคอมพิวเตอร์และการสื่อสารแบบไร้สาย

ความหมายของการบริหารการศึกษา

การเรียนรู้การศึกษาจำเป็นต้องมีจุดศูนย์กลางเพื่อให้ไปตามระเบียบสากลและเพื่อให้ง่ายต่อการพัฒนาระบบการศึกษาให้ผู้เรียนได้มีศักยภาพที่พร้อมต่อการดำเนินชีวิตในอนาคต แต่อาจจะต้องปรับเปลี่ยนไปตามบริบทของสถานการณ์ที่สอดคล้องกับสังคมโลกแห่งการแข่งขันทางเศรษฐกิจหรือพูดง่าย ๆ ว่า ใครมีระบบการศึกษาที่ได้มาตรฐานมีประสิทธิภาพมากกว่าก็ย่อมได้เปรียบทางข้อต่อรองในด้านอื่น ๆ ในการแลกเปลี่ยนหรือตามกลไกในการดำเนินงานหรือธุรกิจ ซึ่งอาจจะแสดงให้เห็นจากความหมายของการบริหารการศึกษาได้ เช่น การบริหารการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานด้วยกระบวนการที่หลากหลาย เพื่อให้ให้นักเรียนได้พัฒนาทุกด้าน เช่น ความรู้ที่ควบคู่ไปกับคุณธรรมจริยธรรม หรือความสัมพันธ์ด้านจิตใจในการใช้ AI ร่วมกันทำกิจกรรมของผู้เรียนจนบรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และสามารถพัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ พัฒนาสังคม ให้ดำรงชีวิตในสังคมเป็นไปด้วยความสงบสุข (ธีระ รุณเจริญ, 2553) และการบริหารการศึกษาเป็นกระบวนการบริหารงานในสถานศึกษา มีจุดเริ่มต้นจากการร่วมกันปฏิบัติงานของกลุ่มบุคคล ที่มีการกำหนดวัตถุประสงค์และร่วมกันปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้ เพื่อให้บริการทางการศึกษา พัฒนาให้บุคลากรภายในสถานศึกษามีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร พัฒนาศักยภาพบุคลากรภายในสถานศึกษาให้มีความเจริญงอกงามในด้านต่าง ๆ และให้เป็นบุคลากรที่ดีมีคุณภาพเป็นประโยชน์ต่อสังคม (พิชญภา ยืนยาว, 2565) จากข้อมูลเบื้องต้นแสดงให้เห็นว่า การบริหารการศึกษานั้น หมายถึง การบริหารงานเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างสูงสุดสำหรับผู้เรียน ซึ่งมีการวางแผนเป็นโครงสร้างในการดำเนินการอย่างเป็นระบบมีขั้นตอนอย่างชัดเจนเพื่อให้การเรียนรู้เกิดความราบรื่นกับทั้งผู้สอนและผู้เรียน

ความจำเป็นที่การศึกษาต้องปรับตัว

การมีเทคโนโลยีเกิดขึ้นทั้งในอดีตและปัจจุบันส่งผลให้ทุกมิติในการดำเนินชีวิตของมนุษย์นั้นเกิดการปรับตัวอย่างรวดเร็ว ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับการพัฒนาของเทคโนโลยีที่มีความรวดเร็วในการทำงานนั้น ๆ ในยุคก่อนหรืออาจจะย้อนกลับไปได้เมื่อ 20 ปีที่แล้ว การใช้โทรศัพท์มือถือยังเป็นแบบเน้นการใช้งานเพื่อการสื่อสารเท่านั้น ซึ่งยังไม่สามารถทำงานได้หลากหลายอย่าง เช่น โทรศัพท์หรือที่เรียกว่าสมาร์ตโฟน การทำงานของโทรศัพท์ในยุคนี้จึงทำให้มนุษย์ต้องลงมือปฏิบัติในการลงมือทำเอง เช่น การจดบันทึกด้วยกระดาษ การเขียนจดหมายเพื่อใช้ในการสื่อสาร เป็นต้น แต่สำหรับทุกวันนี้เกิดการปรับเปลี่ยนการใช้โทรศัพท์ในการดำเนินชีวิตมากขึ้น หรือจะเรียกได้ว่าเป็นการดำเนินชีวิตที่ง่ายขึ้นกว่าเดิม ซึ่งมีแอปพลิเคชันในการช่วยจดบันทึก หรือการส่งข้อความผ่านช่องทางออนไลน์ ซึ่งง่ายและรวดเร็ว จนอาจจะต้องลืมไปด้วยซ้ำว่า ทุกวันนี้เริ่มต้นด้วยการเขียนจั่วหัวจดหมายว่าอย่างไร จึงจะถูกต้องตามหลักการในการเขียนหนังสือ แต่ AI ก็สามารถทำได้ในพริบตาเพียงแค่ว่าผู้ใช้พิมพ์คำสั่งที่ต้องการ AI จะดำเนินการให้ตามที่ผู้ใช้ต้องการ

เมื่อเกิดความหลากหลายด้าน AI ความหลากหลายนี้จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจเพราะ AI คือสิ่งที่มีทั้งด้านที่ดีและข้อเสียซึ่งก็แล้วแต่ผู้ใช้จะต้องปรับตัวและรู้เท่าทันการทำงานของ AI และที่สำคัญคือจิตสำนึกที่ดีที่ต้องมีควบคู่กันไปด้วย

การศึกษาก็เป็นสิ่งสำคัญที่ต้องควบคู่ไปกับสังคมโลกและมีมาอย่างยาวนานและเกิดการปรับตัวอยู่ตลอดเวลา แต่ในสถานการณ์การศึกษาของไทย เรายังขาดจุดศูนย์กลางหรือกฎระเบียบที่เป็นคำสั่งจากหน่วยงานภาครัฐว่า ควรใช้ AI ตัวไหนเป็นกรอบในการส่งเสริมการเรียนรู้ และอะไรคือเกณฑ์มาตรฐานที่ถูกต้องที่สุดสำหรับการใช้งานเพื่อให้เกิดขอบเขตที่เหมาะสมสำหรับผู้เรียน แต่ในปัจจุบันนั้นคือความหลากหลายในการเลือกใช้ โดยไม่จำกัด อายุหรือวัยของผู้เรียนว่ามีความจำเป็นต้องใช้มากแค่ไหน เพราะทุกวันนี้เปรียบเสมือนความอิสระในการเข้าถึงโลกออนไลน์ได้ทุกเมื่อแม้ในยามหลับก็ยังยังสามารถให้ AI ทำงานให้แทนได้

แม้การปรับตัวของการศึกษาจะเป็นสิ่งสำคัญเสมอ แต่การนำ AI มาใช้ควรอยู่บนมาตรฐานร่วมของสถานศึกษา เพื่อสร้างความเข้าใจที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีจริยธรรม แต่ถ้ายึดติดโดยปราศจากหัวเรือที่คอยชี้นำลูกเรือ โดยปล่อยให้ลูกเรื่อนั้นใช้พายไปคนละทิศละทางก็ย่อมจะส่งผลให้เกิดการไปไม่ถึงฝั่งหรือเกิดมรสุมที่ไม่อาจจะประเมินถึงความเสี่ยงจากแรงคลื่นและลมในมหาสมุทรได้เช่นกัน

บทบาทของ AI ในปัจจุบัน

ในปัจจุบัน เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ได้เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์อย่างกว้างขวาง ไม่เพียงแต่ทำหน้าที่เป็นเครื่องมือในการช่วยคิดแทนมนุษย์ในบางกระบวนการ หากแต่ยังสามารถประมวลผล วิเคราะห์ข้อมูล และคาดการณ์ผลลัพธ์ได้อย่างแม่นยำและรวดเร็ว ส่งผลให้การตัดสินใจในเรื่องที่มีความซับซ้อนสามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น AI จึงถูกนำไปใช้ในหลากหลายบริบท ทั้งการวางแผนเชิงกลยุทธ์ในธุรกิจ การจัดการระบบการเงิน การแพทย์ การขนส่ง รวมถึงการจัดการศึกษา

นอกจากนี้ AI ยังมีศักยภาพในการวางแผนและออกแบบกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ให้ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ ตัวอย่างเช่น ระบบอัจฉริยะที่ช่วยบริหารจัดการทรัพยากรในองค์กร ระบบวิเคราะห์พฤติกรรมผู้ใช้เพื่อปรับการให้บริการที่เหมาะสม หรือแม้แต่การสร้างแบบจำลองสถานการณ์เพื่อใช้ในการคาดการณ์ปัญหาและวางแผนแนวทางแก้ไขล่วงหน้า คุณลักษณะเหล่านี้ทำให้ AI ไม่ได้เป็นเพียงเทคโนโลยีเพื่อความสะดวกสบายเท่านั้น แต่ยังเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของมนุษย์ในทุกมิติ

กล่าวได้ว่า AI กำลังกลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตประจำวัน ตั้งแต่การใช้งานในสมาร์ทโฟน ระบบผู้ช่วยอัจฉริยะ การค้นหาข้อมูล ไปจนถึงระบบขับเคลื่อนอัตโนมัติและการเรียนรู้ส่วนบุคคล ด้วยความสามารถในการทำงานที่รวดเร็วและแม่นยำ AI จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้กิจกรรมต่าง ๆ สามารถดำเนินไปอย่างราบรื่น มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของมนุษย์ในยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง

จะเห็นได้ว่า AI คือความง่ายในทุกมิติในการดำเนินชีวิต ซึ่งมีผลทางบวกต่อการทำงานและธุรกิจหรือในการบริหารจัดการกับสถานการณ์ที่ฉุกเฉินก็สามารถทำให้เกิดความราบรื่นได้อย่างน่าอัศจรรย์ แต่ในความง่ายตามที่กล่าวมานั้นเป็นเพียงบริบทด้านนอกของบุคคลซึ่งเหมือนจะได้รับการพัฒนาได้อย่างไร้ขีดจำกัด แต่ในทางด้านการคิดแล้ว ยังเป็นข้อที่ต้องคำนึงถึงเช่นกันว่า เมื่อ AI ได้ทำงานแทนหรือคิดแทนแทบจะทุกอย่างแล้วนั้น การพัฒนาในด้านการคิดของมนุษย์นั้นจะถูกบดบังหรือไม่ถูกพัฒนาจริงหรือไม่ เพราะตามปกติของคนเราแล้วเมื่อได้คิดเองย่อมเห็นช่องโหว่ของปัญหาและสามารถปฏิบัติการแก้ไขได้อย่างถูกต้องตามเหตุและปัจจัยที่เป็นได้อย่างมีขั้นตอน

ดังนั้น AI จึงเป็นอีกบทบาทหนึ่งที่สำคัญในการบริหารการศึกษาเพื่อพัฒนาให้ทั้งบุคลากรที่ทำหน้าที่สอน เกิดการทำงานที่ราบรื่นส่งผลไปยังผู้เรียน และก่อให้เกิดประโยชน์ในการบรรลุเป้าหมายในสาระการเรียนรู้ได้อย่างเข้าใจและมีประสิทธิภาพทั้งด้านร่างกายและจิตใจสามารถทำงานร่วมกันตามเวลาที่กำหนด แต่การใช้ AI นั้นก็ต้องมีระเบียบและขั้นตอนที่ชัดเจน มีการรับรู้ร่วมกันอย่างเปิดเผยทั้งผู้สอนและผู้เรียนที่มีส่วนเกี่ยวข้องในช่วงเวลานั้น เพื่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดและมีจุดมุ่งหมายร่วมกันซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญในการเรียนรู้

บทบาทของการบริหารการศึกษาในปัจจุบัน

การศึกษาในประเทศไทยมีทางเลือกที่หลากหลายขึ้นอยู่กับโอกาสทางการศึกษาของแต่ละคน แต่สำหรับการบริหารการศึกษานั้นถึงแม้จะยึดถือหลักสูตรแกนกลางที่ใช้ในการเรียนการสอนก็ตาม แต่สำหรับการบริหารการศึกษานั้นก็ย่อมต้องอาศัยวิสัยทัศน์ของผู้บริหารสถานศึกษานั้น ๆ ว่า จะมีไอเดียหรือแนวคิดในการพัฒนาผู้สอนและกระจายความรู้ไปสู่ผู้เรียนได้อย่างไร การบริหารการศึกษาจึงควรเป็นการบริหารอย่างแท้จริงโดยการกำหนดนโยบายสำหรับการใช้เครื่องมือซึ่งมาจากแนวคิดในการบริหารการศึกษาสำหรับผู้นำสถานศึกษานั้น เพื่อเป็นมาตรฐานในการเรียนการสอนหรือสำหรับการแข่งขันทางวิชาการของผู้เรียน ซึ่งเกิดการแข่งขันความก้าวหน้าทางวิชาการของผู้เรียนกันอยู่เป็นประจำ แต่เมื่อเกิดความหลากหลายในการเลือกใช้เครื่องมือจึงถือเป็นความได้เปรียบและไม่สามารถวัดได้จริงว่า ตกลงเพราะความสามารถหรือเพราะเครื่องมือดีกว่าจึงสามารถบรรลุเป้าหมายได้ไววกว่ากัน

การใช้ AI ถือว่าเป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการนำมาใช้ในการบริหารการศึกษาเพื่อให้เกิดความง่ายและสะดวกต่อการดำเนินงานในสถานศึกษา เช่น ในด้านการบริหารบุคลากร การลดภาระงานของผู้สอน การถ่ายทอดกระบวนการคิดของผู้เรียน เป็นต้น ซึ่งก็ต้องคำนึงผลที่อาจจะตามมาในภายหลัง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม หรือค่าใช้จ่ายที่อาจจะพุ่งเฟ้อมากเกินไป เพราะยังไม่มีขอบเขตในการใช้งาน AI แล้ว ผู้เรียนหลายคนก็อาจจะต้องซื้อเพื่อให้เกิดการทำงานที่ไวขึ้น ซึ่งอาจจะส่งผลให้เกิด AI ตัวใหม่ และเป็นการสร้างบรรทัดฐานใหม่ให้เกิดภายในสถานศึกษา

ดังนั้นการนำ AI มาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความรู้คงจะไม่ได้หมายถึงผลลัพธ์ที่ได้จากการสั่งงาน AI เท่านั้น แต่ควรมีการพิจารณาที่จะเลือกใช้ AI แต่ละตัวเพื่อให้เกิดความคิดวิเคราะห์ถึงความปลอดภัยทั้งสุขภาพร่างกายและจิตใจ รวมถึงข้อมูลที่สำคัญที่อาจจะส่งผลให้เกิดอันตรายทางไซเบอร์ได้เช่นกัน ผู้นำสถานศึกษาควรคำนึงถึงตัว AI ที่จะนำเข้ามาสู่สถานศึกษาของตนเอง เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันระหว่างบุคลากรภายในสถานศึกษา จากนั้นจึงออกกฎระเบียบในการใช้ AI ก่อนนำเข้าสู่การเรียนเพื่อให้เกิดเป็นวัฒนธรรมการใช้ AI ภายในสถานศึกษานั้น

AI ควรสอดคล้องกับนโยบายสถานศึกษา

การศึกษาที่จะประสบผลสำเร็จได้นั้นต้องมีเป้าหมายที่ชัดเจน และมีเครื่องมือในการดำเนินงานให้ก้าวทันต่อสถานการณ์ที่กำลังเปลี่ยนไป สามารถวัดและประเมินได้ทั้งผลของงานและความรู้สึกของผู้เรียนว่า หลังจากได้ใช้ AI เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในการทำกิจกรรมภายในชั่วโมงเรียนแล้ว ผู้เรียนเกิดความรู้สึกละอย่างไร ไม่ว่าจะเป็นด้านอารมณ์ ทักษะ และความรู้ที่เกิดขึ้นจากการใช้ AI นั้นสามารถนำไปปรับใช้ในชีวิตจริงได้หรือไม่

การให้ความสำคัญต่ोनโยบายการศึกษาถือว่าเป็นสิ่งแรกที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องคำนึงถึงว่า การนำ AI มาใช้ในสถานศึกษานั้นก็ยังมีข้อดีอีกเช่นกัน เพราะการกำหนดว่า AI แบบไหนจะเป็นประโยชน์และเป็นมาตรฐานที่เกิดการยอมรับว่าสามารถนำมาใช้ได้เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียน

การบริหารการศึกษานั้นย่อมต้องมีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับเรื่องของการใช้ AI ในการส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดการพัฒนา แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า ทุกคนจะมีอิสระในการนำ AI มาใช้ในการเรียนการสอนได้อย่างไร้ขีดจำกัด เพราะกว่าจะใช้งานได้นั้นทุกอย่างต้องถูกวิเคราะห์มาสำหรับผู้เรียนแล้วว่า คือสิ่งที่มีประโยชน์ทั้งในปัจจุบันและอนาคตอันใกล้ AI ที่กำลังใช้อยู่ตอนนี้ สามารถใช้ได้ยาวนานแค่ไหน จึงต้องปรับตัวและปรับเปลี่ยน AI ใหม่ เพื่อให้เกิดมาตรฐานกับสถานศึกษานั้น ซึ่งอาจจะเป็นนโยบายเฉพาะสถานศึกษาที่ต้องมีวิสัยทัศน์ในการมีนโยบายเกี่ยวกับ AI ที่จะนำมาใช้ในการบริหารการศึกษา และที่สำคัญนั้นการกลั่นกรอง AI โดยการประชุมและทดลองใช้ร่วมกันนั้นยิ่งจะถือเป็นสิ่งที่ดีและสำคัญเป็นอย่างยิ่งว่าในขอบเขตของแต่ละสถานศึกษานั้น AI แบบไหนที่เป็นมาตรฐานของเขตพื้นที่การศึกษานั้น ๆ ซึ่งจะมีบริบทและความเข้าใจร่วมกัน ไม่เกิดการแข่งขันจนมากเกินไป

การพึ่งพาเทคโนโลยีมากเกินไป

ในยุคแห่งการแข่งขันทางเศรษฐกิจทุกอย่างต้องรวดเร็วไว ใครมีไอเดียหรือเครื่องมือที่ทันสมัยกว่าก็ย่อมมีข้อได้เปรียบมากมาย และในปัจจุบันนั้นเชื่อว่าทุกคนที่อยู่ ยืนอยู่บนจุดแห่งการแข่งขันทางเศรษฐกิจนั้น

ย่อมต้องพึ่งพาอาศัยเทคโนโลยีเป็นส่วนมากในการช่วยให้ชีวิตเกิดความราบรื่นมากขึ้น แต่ถือว่าเป็นเรื่องที่ดีที่สามารถจัดการดำเนินแผนงานหรือการดำเนินชีวิตให้เกิดความคล่องตัวได้อย่างเท่าทัน ซึ่งไม่แปลก เพราะทุกคนต่างก็ต้องอาศัยเครื่องทุนแรงให้กับตัวเองเพื่อให้เกิดการลดภาระงานหรือลดการจ้างงานเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย ซึ่งในมุมมองของภาคธุรกิจ การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาปรับใช้เพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางธุรกิจและส่งเสริมศักยภาพทางการแข่งขัน ถือเป็นสิ่งพื้นฐานในการปรับตัวต่อการแข่งขันทางธุรกิจ หากแต่พื้นฐานของแต่ละองค์กรนั้นมีความแตกต่างกันไป ทั้งในแง่ของรูปแบบการดำเนินงาน วัฒนธรรมองค์กร ตลอดจนพื้นฐานของบุคลากรในองค์กรที่แตกต่างกัน ทำให้การนำเทคโนโลยีมาปรับใช้จึงไม่ใช่สูตรสำเร็จเสมอไป โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กระแสการปรับเปลี่ยนสู่ดิจิทัล (Digital Transformation) ที่เป็นเป้าหมาย และ/หรือ กิจกรรมหลักหนึ่งขององค์กรในโลกหลังการระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 โดยการศึกษาการปรับเปลี่ยนสู่ดิจิทัลและผลกระทบต่อองค์กร โดยจำแนกผลกระทบต่อการปรับสู่ดิจิทัลออกเป็น 6 ส่วน ได้แก่ รูปแบบธุรกิจ กระบวนการดำเนินงาน ประสิทธิภาพผู้บริโภค บุคลากรในองค์กร วัฒนธรรมองค์กร และโครงสร้างพื้นฐาน (ภูเทพ ดอนท้วม และคณะ, 2567)

สำหรับการพึ่งพาเทคโนโลยีนั้นถือว่าเป็นสิ่งไม่ผิดประการใด แต่หากมองอีกมุมในแง่ของการพัฒนาตนเองนั้นซึ่งเกี่ยวกับการคิดวิเคราะห์แล้วก็ย่อมจะเกิดการตั้งคำถามอย่างแน่นอนว่า หากมนุษย์เราไร้เครื่องมือหรือเทคโนโลยีเข้าช่วยแล้ว สมองจะเกิดการพัฒนาหรือคิดเองได้อย่างรอบคอบหรือไม่ หรืออาจจะต้องใช้เวลาานกว่าเดิมและใช้ผู้ช่วยเพิ่มมากขึ้น สิ่งนี้อาจจะเป็นผลเสียสำหรับผู้ที่ใช้ทุกอย่างที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีในการนำทางชีวิตทั้งเรื่องการเรียนรู้ การงาน หรือการดำเนินชีวิตบางอย่าง เพราะหลายคนมีความใฝ่ฝันที่อยากจะเห็นทุกอย่างเป็นเรื่องง่ายหรือทำงานแทนตัวเองได้ เช่น การกวาดบ้าน การล้างจาน หรือแม้กระทั่งการให้หุ่นยนต์ขับรถให้ตนเองนั่งอย่างสบาย เป็นต้น สิ่งเหล่านั้นจะกลายเป็นความเคยชินและเกิดการลืมหืมที่ตนเองเคยมี และเมื่อจะนำกลับมาใช้ก็ต้องอาศัยทั้งพลังงานและพลังใจความคิดในการดำเนินการนั้น ๆ สิ่งนี้อาจจะเป็นเพียงข้อคิดเห็นเล็กน้อย ๆ เท่านั้น ซึ่งอาจจะไม่ส่งผลกระทบใด ๆ กับผู้ใช้เทคโนโลยีมากเท่าไรนัก หากคนนั้นมีกำลังทรัพย์มากพอที่จะอัปเดต AI นั้นได้อย่างทันเวลาและทันสมัยยิ่งขึ้นไป

ความคุ้มค่าและการปรับตัว

AI คือสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ในทุก ๆ วันและเกี่ยวเนื่องกับเรื่องของราคาที่เกิดการแข่งขันกันในทุกมิติ ความสามารถของ AI แต่ละตัวจึงเป็นข้อคิดทางเลือกสำหรับผู้ใช้งานว่า ตัวไหนมีความคุ้มค่าที่จะนำมาใช้ในงานหรือองค์กร หรือแม้กระทั่งการใช้ส่วนตัว บางคนหรือบางองค์กรถึงกับต้องซื้อมาเพื่อใช้ต่อยอดในการพัฒนาตนเองหรือพัฒนาองค์กรให้เกิดความรวดเร็วทรงประสิทธิภาพในการบรรลุภารกิจของแต่ละสังกัด แต่การคาดการณ์นั้นย่อมไม่แน่นอน เพราะ AI จะเกิดการปรับปรุงเรื่อย ๆ ซึ่งอาจจะดีกว่าและมีมูลค่าที่สูงกว่า AI ที่ตนเองมีอยู่แล้ว จึงเป็นเรื่องที่ต้องทำการบ้านเยอะมาก และใครจะเป็นผู้วิเคราะห์ในส่วนนี้ว่า AI ที่กำลังใช้อยู่ตอนนี้มีความคุ้มค่าต่อการบริหารการศึกษา หรือจะง่ายต่อการปรับตัวของผู้ใช้ภายในสถานศึกษานั้น หรือแม้กระทั่งผู้เรียนจะสามารถเข้าใจทักษะการใช้งานเกี่ยวกับ AI ตัวนั้นได้หรือไม่ และการเติบโตอย่างรวดเร็วของการเปลี่ยนงานประจำวันของเราสู่ดิจิทัล การศึกษาด้าน AI จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อต่อโอกาสในอนาคต ซึ่งความคิดสร้างสรรค์ ความรู้ และทักษะที่

เกี่ยวข้องจะเป็นกุญแจสู่ความสำเร็จ ดังนั้น การได้รับการศึกษาด้าน AI ที่ดีจึงเป็นสิ่งสำคัญเพื่อให้บุคลากรด้าน AI ในอนาคตมีความเปิดกว้างและมีความหลากหลายมากขึ้น (Aruleba, K. et al., 2021)

ดังนั้นการเลือก AI ที่ดีจึงต้องคำนึงถึงคุณค่าและการปรับตัวต่อผู้ที่จะนำไปใช้และผู้ที่จะได้รับการส่งต่อว่า ผู้คนเหล่านั้นพร้อมจะใช้ AI ตัวดังกล่าวหรือไม่ และถ้ามีความคุ้มค่าตลอดถึงผู้เรียนสามารถปรับตัวได้ แล้วก็ปีจึงจะเปลี่ยน AI ใหม่ เพราะ AI ที่เกิดขึ้นใหม่ในทุก ๆ วัน และมีฟังก์ชันที่ดีกว่าสิ่งที่เกิดเมื่อวาน แต่ตรงนี้ก็ขึ้นอยู่กับบริบทของสถานศึกษาว่านโยบายในการใช้ AI เพื่อการพัฒนาผู้เรียนเฉพาะเรื่องอะไร และอาจจะไม่จำเป็นต้องวิ่งแข่งกับความหลากหลายของ AI ในทุก ๆ วัน ถึงแม้จะมีความง่ายและความตื่นเต้น อาจจะมีคามสนุกสนานต่อผู้เรียนก็จริง แต่ก็ไม่จำเป็นที่จะต้องใช้ทุกอย่างเกี่ยวกับ AI

เมื่อ AI เกิดการพัฒนาแบบไม่หยุดยั้ง

เมื่อ AI มีความหลากหลายแบรนด์ และมีหลายเวอร์ชัน เราคงจะหาที่สิ้นสุดไม่ได้ เพราะคนมีการแข่งขันกันมากขึ้น จึงต้องรีบทำและพัฒนา แต่สำหรับการควบคุมเพื่อไม่ให้เกิดการปรับเปลี่ยนบ่อย ๆ ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบต่อทุนทรัพย์ หรือการปรับตัวด้านทักษะการใช้งานของผู้เรียนในสถานศึกษาแล้ว ดังนั้นการบริหารการศึกษาจึงควรมีวิธีในการหาจุดกึ่งกลางในการนำ AI บางตัวมาใช้เพื่อให้เกิดความคงที่ในการเรียนการสอน และเกิดทิศทางที่เป็นความเข้าใจร่วมกันของบุคลากรและผู้เรียน ซึ่งจะทำให้เห็นเป้าหมายที่เป็นจุดยืนสำคัญในการดำเนินงานร่วมกัน โดยไม่ต้องตื่นตระหนกหรือตื่นเต้นกับสิ่งใหม่ ๆ เสมอ แต่ก็ต้องผ่านการพิจารณาว่า สิ่งที่กำลังใช้อยู่ไม่น่าล้าหลังจนเกินไป สามารถส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ได้อีกในระยะยาวได้อย่างไม่ล้าสมัย แต่ AI ตัวนั้นสามารถนำมาใช้และส่งเสริมจิตสำนึกที่ดีอย่างยั่งยืนให้กับผู้เรียนได้อย่างมั่นคงชัดเจน นั่นถือว่าเป็นสิ่งที่ AI หลายตัวต้องพิสูจน์ให้มนุษย์ได้เห็นอย่างประจักษ์ว่า เมื่อใช้แล้วเกิดผลต่อสภาพจิตใจอย่างไร มิใช่การแข่งขันเพื่อให้เกิดชัยชนะทางธุรกิจหรือเพื่อผลรางวัลใด แต่มุ่งเน้นสร้างความสุขของผู้ใช้งานร่วมด้วยจึงจะถือว่าเป็น AI ที่สมบูรณ์ ซึ่งในปัจจุบันมีผลการวิจัยที่บ่งบอกได้ว่า การใช้ AI แบบอิสระหรือการใช้ AI ที่หลากหลายย่อมส่งผลเสียต่อสุขภาพจิต โดยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการพึ่งพาโซเชียลมีเดียกับระยะเวลาการนอนที่ยาวนานขึ้น ปัญหาการนอนหลับที่เพิ่มขึ้น ผลการเรียนรู้ที่แย่ลง ความพึงพอใจในชีวิตที่ต่ำลง และระดับภาวะซึมเศร้าที่สูงขึ้นในหมู่นักศึกษามหาวิทยาลัย (Hao, L. et al., 2022)

การใช้ AI เพื่อการก้าวเดินอย่างรู้เท่าทัน

ในโลกแห่งการสื่อสารแบบไร้สาย ทุกอย่างแทบจะเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินชีวิตไปแล้วก็ได้ แต่ AI ก็ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้คนไม่สามารถก้าวข้ามได้ และเมื่อมองย้อนหลังกลับไปเมื่อ 20 ปีที่แล้ว ทำไมมนุษย์ยังทำงานได้อย่างดีเยี่ยม สามารถประสบผลสำเร็จได้ แต่คำตอบก็ย่อมแตกต่างกันออกไป เพราะเมื่อมี AI ทุกอย่างก็ไวขึ้น การทำงานหรือการนัดหมายมีตารางที่ชัดเจน ไม่จำเป็นต้องมีเลขาหรือผู้ช่วย เพราะผู้ช่วยอยู่ในมือคุณแล้วทุกอย่างจบด้วย AI การดำเนินชีวิตราบรื่นไปหมด แต่เพื่อเกิดความสุขร่วมในการใช้ AI ในสถานศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรใส่ใจอย่างยิ่ง และควรรู้เท่าทันเมื่อนำมาใช้ในการบริหารการศึกษา เช่น การขาดความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนหรือบุคลากรที่เคยร่วมงานกันมาอย่างยาวนาน อาจจะทำให้เกิดปัญหาเรื่องความสามัคคีในองค์กรมากขึ้น

ซึ่งจากผลวิจัยพบว่า สำนักงานสถิติแรงงานสหรัฐฯ คาดการณ์ว่าตำแหน่งงานด้านสำนักงานและงานสนับสนุนงานธุรการจะสูญหายไปหนึ่งล้านตำแหน่งภายในปี 2572 เนื่องจากปัญญาประดิษฐ์ (AI) และระบบอัตโนมัติ (สำนักงานสถิติแรงงาน) แบบจำลองภาษาขนาดใหญ่ได้เปิดโอกาสให้เกิดความสามารถใหม่ ๆ เช่น การสร้างความรู้และการวางแผนงาน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลอย่างมีนัยสำคัญของตำแหน่งงานด้านสำนักงานและงานสนับสนุนงานธุรการ เลขาธิการและผู้ช่วยงานธุรการอาจพบจำนวนพนักงานลดลงสูงสุด 9% ขณะที่พนักงานธนาคารและพนักงานคัดแยก/ประมวลผลจดหมายอาจพบจำนวนพนักงานลดลงสูงสุด 15% ระหว่างปี 2562 ถึง 2572 (สำนักงานสถิติแรงงาน) อัตราการว่างงานของพนักงานออฟฟิศเพิ่มขึ้นจาก 3.3% ในปี 2019 เป็น 7.1% ในปี 2020 (“สำนักงานสถิติแรงงาน”) นักวิเคราะห์ (“หุ่นยนต์กำลังมา; “Gartner: เตรียมพร้อมสำหรับสิ่งที่มากกว่า; “ระบบอัตโนมัติในที่ทำงาน; “ระบบอัตโนมัติอัจฉริยะ”) ระบุว่า การลดลงส่วนใหญ่เกิดจากระบบอัตโนมัติในงานออฟฟิศ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงที่ใช้ AI จึงน่าจะส่งผลกระทบต่อพนักงานออฟฟิศมากกว่าอาชีพอื่น ๆ (Priyadarshini R. P. et al., 2024) ดังนั้นการใช้ AI ในการบริหารการศึกษาจึงต้องคำนึงถึงสัมพันธภาพระหว่างบุคลากรภายในสถานศึกษา หรืออาจจะส่งผลไปยังการทำกิจกรรมของผู้เรียนที่อาจจะเกิดการแยกตัวหรือไม่ให้ความร่วมมือต่อการทำงานกลุ่มตามสาระสำคัญของการเรียนรู้ภายในสถานศึกษาได้เช่นกัน

เมื่อการศึกษาต้องพึ่งพา AI หรือเทคโนโลยีเข้ามาในการบริหารการศึกษามากขึ้น เรายังขาดบริบทหรือมาตรฐานในการป้องกันหรือเป็นเกราะในการพิจารณาการเลือกใช้งาน ซึ่งกำลังหมายถึงเรื่องคุณธรรมจริยธรรมในการใช้งาน ความคุ้มค่า หรือการเลือกใช้ AI ที่เหมาะสมกับบริบท ในส่วนนี้ยังไม่ปรากฏในบทเรียนหรือก่อนเข้าสู่บทเรียนและเริ่มด้วยการลงมือทำกิจกรรมผ่าน AI เรายังขาดข้อเสนอแนะให้กับผู้เรียน หรืออาจจะเป็นเพราะว่าเราสนใจที่จะไปถึงปลายทางในบทเรียนเท่านั้น ส่วนการใช้เครื่องมือ นั่นคือความเป็นอิสระและเป็นสิ่งที่น่ายกย่องสำหรับผู้ค้นพบหรือไม่ แน่นอนว่าเป็นความกล้าหาญและความชาญฉลาดของผู้เฝ้าหาในการนำ AI มาใช้ แต่อาจจะขาดความเฉลียวที่อาจจะต้องเกิดการสูญเสียทรัพย์สินในภายหลัง เช่น การเรียกเก็บเงินย้อนหลัง เป็นต้น อาจจะเกิดความเดือดร้อนที่หาผู้รับผิดชอบไม่ได้ และไม่มีข้อกฎหมายบังคับว่า คนที่แนะนำให้ใช้งานคือผู้ที่ต้องรับผิดชอบ ซึ่งก็ไม่มีบริบทบังคับในส่วนนี้ ดังนั้น การบริหารการศึกษาจึงต้องมีกรอบและบทบังคับให้ชัดเจนเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาที่จะตามมา ซึ่งอาจจะเป็นการกำหนดบทบาทการใช้ AI และข้อบังคับในสถานศึกษาให้ชัดเจน โดยมีหลักการในการพิจารณาความเหมาะสมของ AI แต่ละตัว ซึ่งแสดงให้เห็นจากผลการสำรวจที่พบว่า เทคโนโลยีใหม ๆ เช่น เครื่องมือ AI เชิงสร้างสรรค์ รวมถึง ChatGPT ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลายในสถาบันการศึกษามากขึ้น นำเสนอแนวทางการเรียนรู้ที่เป็นนวัตกรรม ในขณะที่เดียวกันก็สร้างความท้าทายใหม่ ๆ การศึกษานี้ใช้วิธีการสำรวจเพื่อศึกษาภูมิทัศน์เชิงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีเหล่านี้ โดยได้ข้อมูลเชิงลึกจากผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมปลายและอธิการบดีมหาวิทยาลัย 102 คน ผลการศึกษาของเราเผยให้เห็นช่องว่างทางนโยบายที่ชัดเจน นั่นคือ สถาบันส่วนใหญ่ขาดแนวทางเฉพาะสำหรับการใช้เครื่องมือ AI อย่างมีจริยธรรม เช่น ChatGPT นอกจากนี้ เรายังพบว่าโรงเรียนมัธยมปลายมีแนวโน้มที่จะดำเนินการด้านนโยบายน้อยกว่าสถาบันอุดมศึกษา ในกรณีที่มีนโยบายดังกล่าว พวกเขามักมองข้ามประเด็นสำคัญ ๆ เช่น ความเป็นส่วนตัวของนักเรียนและความโปร่งใสของอัลกอริทึม ผู้บริหารส่วนใหญ่ตระหนักถึงความจำเป็นของนโยบายเหล่านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อปกป้องความปลอดภัยของนักเรียน

และลดความเสี่ยงจากการคัดลอกผลงาน ผลการศึกษาของเราเน้นย้ำถึงความจำเป็นเร่งด่วนของกรอบนโยบายที่ยืดหยุ่นและมีการทำซ้ำในบริบททางการศึกษา (Aashish, G. & John, E., 2024)

กรณีศึกษาจากการฟ้องร้องคดีการฆ่าตัวตายของเด็กชายในสหรัฐอเมริกาที่หลงรัก AI จากการแชทบอทพูดคุยกับตัวละคร AI ในหนังสือที่ตนเองชื่นชอบ แต่เมื่อผิดหวังจากตัวละครนั้นจึงทนรับความผิดหวังและเกิดเป็นความเจ็บปวดจึงเกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดขึ้น (Malathi, N., 2025) นั่นเป็นเพราะสาเหตุอะไร จากการรู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือขาดการแนะนำจากผู้ใกล้ชิด

การหยุดยั้ง AI ไม่ให้เติบโตในรั้วสถานศึกษานั้นเป็นสิ่งที่ควบคุมได้ยาก แต่การบริหารจัดการนั้นคือสิ่งสำคัญในการกำหนดขอบเขตเพื่อป้องกันภัยหรืออันตรายที่จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในสถานศึกษาหรือการขยายวงกว้าง แต่ถ้าเมื่อใดมีขอบเขตหรือการแนะนำที่เหมาะสมจากผู้มีอำนาจหน้าที่ในการรับผิดชอบอย่างรอบคอบแล้วก็จะสามารถเดินไปได้อย่างปลอดภัยและก้าวหน้า AI อย่างมีความสุขทั้งตัวบุคคลและองค์กรของตนเอง ซึ่งไม่ต้องระแวงระวังจนหวาดระแวงหรือกลัว AI แต่คือความเข้าใจในการเลือกใช้ AI ที่เหมาะสมเท่านั้นเอง

ข้อควรพิจารณาการใช้ AI

ความคุ้มค่า

เมื่อเกิดการดำเนินงานหรือกิจกรรมบางอย่างแล้ว แน่นอนว่าทุกอย่างบนโลกหรือสังคมใดสังคมหนึ่งนั้นย่อมต้องถามถึงความคุ้มค่าของสิ่งที่จะต้องเสียไปและสิ่งที่จะได้ตอบรับกลับมา ไม่ว่าจะเป็นทรัพย์สินหรือคุณค่าทางจิตใจ การเลือกใช้ AI ก็เช่นกัน จึงเป็นคำถามที่ว่า เมื่อเลือกใช้ AI หรือเครื่องมืออุปกรณ์เทคโนโลยีนั้นแล้ว สิ่งที่จะได้รับกลับมาคืออะไร และต้องใช้ทุนทรัพย์เท่าไร ใช้ได้ยาวนานแค่ไหน หรืออาจจะต้องประเมินจากผู้ที่จะนำไปใช้งานและผู้ที่ถูกถ่ายทอดว่าเหมาะต่อการใช้ AI ตัวนั้นหรือไม่ ความคุ้มค่าอาจจะไม่ใช่แค่หมายถึงการใช้งานหรือการได้ในสิ่งที่เสียไปกลับมา แต่ยังหมายถึงบริบทอื่น ๆ ร่วมด้วยเช่นกัน

ความเสี่ยง

ส่วนสำคัญในอันดับแรกที่ต้องคำนึงในการใช้ AI ในการบริหารการศึกษา เพราะทุกอย่างต้องเริ่มต้นด้วยการตั้งคำถามนี้เช่นกัน ซึ่งเป็นปัจจัยอันดับแรกในการพิจารณาที่จะเลือกใช้บางสิ่งบางอย่างในทุกมิติของการใช้ชีวิต นั่นก็คือความปลอดภัย หากมีความเสี่ยงก็ต้องตั้งคำถามต่อไปเพื่อหาจุดสิ้นสุดและหาทางป้องกัน และนำมาใช้ได้ ความเสี่ยงจะลดน้อยลงไปเมื่อเกิดการพิจารณาและทดลองใช้ ซึ่งความเสี่ยงในอันดับแรกคือเรื่องของทรัพย์สินของผู้ที่ใช้งาน เพราะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างแพร่หลายในยุคปัจจุบันและหลายรูปแบบ

ความเป็นประโยชน์

ความเป็นประโยชน์ก็เป็นอีกประการสำคัญในการบริหารการศึกษา การตั้งคำถามนี้เป็นสิ่งที่เราต้องทำการบ้านหรือตอบคำถามแทนผู้เรียนภายในสถานศึกษาของเราเอง ซึ่งอาจจะต้องทำการทดลองไปสักระยะก่อนนำมาสรุปว่า AI ตัวไหนที่มีประสิทธิภาพมากกว่ากัน ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ทั้งในบทเรียนและในชีวิตประจำวันได้ นั่นจึงจะถือว่าเป็นประโยชน์อย่างแท้จริง แต่ถ้าหากนำมาใช้ได้เฉพาะช่วงเวลาที่อยู่ในโรงเรียนแล้วนั้นก็ถือว่าได้ประโยชน์เพียงเสี้ยวเวลาในช่วงโมงเรียน แต่ไม่ส่งผลต่อการนำไปใช้ต่อก็ถือว่าขาดทุนไม่เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นเพียงการนำมาใช้เพื่อบรรลุเป้าหมายให้ผ่านไปในแต่ละคลาสเท่านั้น

มาตรฐานสากล

การบริหารการศึกษาที่ดีนั้นต้องมีเป้าหมายหลักที่จะนำ AI เข้ามาใช้ เช่น เพื่อส่งเสริมการสื่อสารหรืออย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นต้น และควรมีข้อพิจารณาที่ชัดเจน มีความยืดหยุ่นต่อการใช้งานและมีมาตรฐานในแต่ละส่วนต่าง ๆ เช่น ก่อนจะใช้งาน ระหว่างใช้งาน และหลังใช้งาน AI ควรดำเนินการอย่างไร เพราะ AI เข้ามามีบทบาทในชีวิตของมนุษย์มากขึ้นในแต่ละวัน และในสถานศึกษาต้องเป็นเสาหลักในการปลูกฝังให้เกิดการใช้งาน AI อย่างสร้างสรรค์ และคำว่ามาตรฐานจะเกิดการวัดได้จากทั้งภายในและภายนอก หมายถึง พฤติกรรม ความรู้ และการดำเนินชีวิตมีความสอดคล้องกัน

สรุป

การใช้ AI มีส่วนสำคัญในการช่วยพัฒนาการเรียนรู้และการทำงานของบุคลากรในสถานศึกษา ซึ่งมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน แต่ปัจจัยสำคัญที่ควรคำนึงถึงนั้นคือจุดศูนย์กลางหรือบทบาทผู้ดูแล เพื่อป้องกันก่อนการนำมาใช้เพื่อการบริหารการศึกษา โดยเฉพาะควรพิจารณา AI ที่เหมาะสมต่อการเรียนรู้และความเสี่ยง ความคุ้มค่าจะใช้ตลอดระยะเวลาหรืออายุการใช้งานของ AI ซึ่งจะไม่เกิดการปรับเปลี่ยนบ่อย ๆ จนกลายเป็นเรื่องที่ไม่สามารถหาจุดยืนได้ และอาจจะส่งผลกระทบต่อกระบวนการในการพัฒนาผู้เรียนที่ไม่ต่อเนื่อง การใช้ AI เพื่อพัฒนาผู้เรียนควรพิจารณาความมั่นคงและความต่อเนื่องของเทคโนโลยี พร้อมทั้งกำหนดกรอบและระเบียบการใช้งานโดยผู้บริหารสถานศึกษา AI มีศักยภาพในการสร้างคุณค่า แต่หากขาดการกำกับดูแล อาจก่อให้เกิดผลในทางลบได้เช่นกัน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีการกำกับดูแลและการถ่ายทอดความรู้ที่เหมาะสม เพื่อให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดทั้งด้านกายภาพและจิตใจ

เอกสารอ้างอิง

- ธีระ รุณเจริญ. (2553). การบริหารโรงเรียนยุคปฏิรูปการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ธนาเพลส.
- ปรีชาพล ชูศรี และคณะ. (2562). เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์. เรียกใช้เมื่อ 1 กันยายน 2568 จาก https://finearts.go.th/storage/contents/detail_file/3T3BbqLSlkxJNusM1rlahfEVieg9EG5sT62ygy3H.pdf
- พิชญาภา ยืนยาว. (2565). แนวคิดและทฤษฎีการบริหารการศึกษาและสถานศึกษา. เรียกใช้เมื่อ 29 สิงหาคม 2568 จาก https://pws.npru.ac.th/pitchayapa/system/20241206135628_eeed2181b235c9994e4e33959fa1bf34.pdf
- ภูเทพ ดอนท้วม และคณะ. (2567). นวัตกรรมกับการปรับตัวต่อการแข่งขันทางธุรกิจขององค์กร. วารสาร นวัตกรรมการบริหารและการจัดการ, 12(1), 148-156.
- เศรษฐพงศ์ มะลิสุวรรณ. (2560). Artificial Intelligence ปัญญาประดิษฐ์. เรียกใช้เมื่อ 28 สิงหาคม 2568 จาก <https://www.nbtc.go.th/getattachment//News/Information/Introduction-to-Artificial-Intelligence.pdf>

- Aashish, G. & John, E. (2024). From Guidelines to Governance: A Study of AI Policies in Education. Retrieved September 25, 2025, from https://arxiv.org/abs/2403.15601?utm_source=chatgpt.com
- Aruleba, K. et al. (2021). Demography of machine learning education within the K12. In International Conference on Innovations in Bio-Inspired Computing and Applications. Cham: Springer International Publishing.
- Badr, M. & Ahmed, A. (2025). The Rise of Artificial Intelligence in Educational Management: A Prospective Analysis on the Role of the Virtual Educational Director. Retrieved September 25, 2025, from https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877050925009020?utm_source=chatgpt.com
- Brynjolfsson, E. & McAfee, A. (2017). Machine, platform, crowd: Harnessing our digital future. New York: W.W. Norton & Company.
- Hao, L. et al. (2022). Using AI chatbots to provide self-help depression interventions for university students: A randomized trial of effectiveness. Retrieved September 25, 2025, from <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2214782922000021?via%3Dihub>
- Holmes, W. et al. (2019). Artificial intelligence in education: Promises and implications for teaching and learning. Boston: Center for Curriculum Redesign.
- Luckin, R. et al. (2016). Intelligence unleashed: An argument for AI in education. Pearson Education. London, UK: Pearson.
- Malathi, N. (2025). Teen's Suicide Turns Mother Against Google, AI Chatbot Startup. Retrieved September 25, 2025, from <https://www.bloomberg.com/news/articles/2025-03-18/teen-s-suicide-turns-mother-against-google-ai-chatbot-startup>
- Priyadarshini R. P. et al. (2024). The future of office and administrative support occupations in the era of artificial intelligence: A state of the art review and future research directions. Retrieved September 25, 2025, from https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0169814124001215?utm_source=chatgpt.com
- Shan, W. et al. (2024). Artificial intelligence in education: A systematic literature review. Retrieved September 25, 2025, from https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0957417424010339?utm_source=chatgpt.com
- UNESCO. (2021). AI and education: Guidance for policy-makers. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization.

การยกระดับนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เทือกเขากรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช*

UPGRADING LOCAL KNOWLEDGE INNOVATION IN CREATIVE TOURIS MANAGEMENT KRUNG CHING MOUNTAINS, NOPPITAM DISTRICT, NAKHONSITHAMMARAT PROVINCE

ไพรัตน์ ฉิมหาด, พระวัชรพุทธบัณฑิต (ปรีดา บัวเมือง), ประสิทธิ์ รักนุ้ย, วนิดา เหมือนจันทร์*, พระสมุห์ธนภัทร ทิพย์วงษ์

Pairat Chimhad, Phra Vajrabuddhibandit (Preeda Buamueng), Prasit Ruknuiy, Wanida Mueanjan*, Phrasamu Thanapat Tipwong

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย นครศรีธรรมราช ประเทศไทย

Faculty of Social Sciences Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat, Thailand

*Corresponding author E-mail: wanida92973@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพทั่วไป ปัญหาและอุปสรรคการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนเทือกเขากรุงชิง 2) พัฒนานวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน 3) สร้างภาคีเครือข่ายการยกระดับนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนเทือกเขากรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลคือ ภาครัฐ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว นักท่องเที่ยว โดยเลือกแบบเจาะจง สันทนา กลุ่มภาครัฐ ผู้ประกอบการท่องเที่ยว วิเคราะห์ข้อมูลเชิงประเด็น เชิงเนื้อหาและการปฏิบัติการแบบสังเกตการณ์กลุ่มผู้นำชุมชนและกรรมการชุมชน ผลการวิจัยพบว่า 1) บริบทของพื้นที่มีความสำคัญในการจัดการท่องเที่ยว เพราะชุมชนและนักท่องเที่ยวจะต้องร่วมกันหล่อหลอมให้กิจกรรมให้มีความประทับใจและชวนติดตาม ต้องร่วมสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีทั้งสุขภาพกายและใจ แต่พบปัญหาในการใช้สารเคมีในสวนทุเรียน ชุมชนต้องการความทันสมัยของเทคโนโลยี นักท่องเที่ยวสนใจภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหาร ด้านผ้าหมัดย้อม 2) ผลการพัฒนานวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทือกเขากรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการพัฒนาทักษะจากภูมิปัญญาอยู่ในระดับดีมาก ด้านการสร้างประสบการณ์ร่วมกันของนักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้าน อยู่ในระดับดีมาก ด้านการสร้างคามผูกพันร่วมกัน อยู่ในระดับดีมาก ด้านการสร้างสุขภาพที่ดีและมีความปลอดภัย อยู่ในระดับดีมาก 3) เครือข่ายภาครัฐมีบทบาทในการวางแผนทางการขับเคลื่อนการท่องเที่ยว ภาคเอกชนสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับชุมชน ภาคประชาชนมีบทบาทในการสร้างรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิต

คำสำคัญ: การยกระดับนวัตกรรม, ภูมิปัญญาท้องถิ่น, การจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์, เทือกเขากรุงชิง

Abstract

The research aims to 1) study the general conditions, problems and obstacles in creative tourism management of the Krung Ching mountain community and 2) develop local wisdom innovation in creative tourism management through community participation. 3) Create a network to enhance local wisdom innovation in creative tourism management in the Krung Ching mountain community, Nopphitam District, Nakhon Si Thammarat Province. Qualitative research study with participatory action. The tools are in-depth interviews. The informants are government sector, tourism operators, and tourists. The focus group is government sector, tourism operators. Analyze thematic, content-based and operational data by observing community leaders and community committees. The research results found that 1) the context of the area is important in tourism management because the community and tourists must work together to create impressive and engaging activities. They must work together to create a good environment for both physical and mental health. However, there are problems in using chemicals in durian orchards. The community needs modern technology. Tourists are interested in local wisdom in food and tie-dyeing. 2) Results of the development of local wisdom innovation in creative tourism management through the participation of the Krung Ching mountain community, Nopphitam District, Nakhon Si Thammarat Province In terms of developing skills from local wisdom, it is at a very good level. In terms of creating shared experiences between tourists and homeowners, it is at a very good level. In terms of building mutual bonds, it is at a very good level. In terms of creating good health and safety, it is at a very good level. 3) The government network plays a role in setting guidelines for driving tourism. The private sector supports tourism activities to be consistent with the community. The public sector plays a role in generating income and improving the quality of life.

Keywords: Innovation Promotion, Local Wisdom, Creative Tourism Management, Krung Ching Mountains

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในกลไกขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดของประเทศไทย โดยมีส่วนช่วยสร้างรายได้มหาศาลและกระจายรายได้ไปสู่ชุมชนท้องถิ่น การที่ไทยมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่หลากหลายและสมบูรณ์ ทั้งแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น ทะเล ภูเขา ป่าไม้ ความหลากหลายทางชีวภาพและแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เช่น โบราณสถาน ศิลปะ ประเพณีและวิถีชีวิต ทำให้ประเทศไทยมีศักยภาพในการดึงดูดนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกตลอดทั้งปี การท่องเที่ยวไม่ได้มีบทบาทแค่การสร้างรายได้ แต่ยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในหลายมิติ เช่น สร้างรายได้และจ้างงาน ภาคการท่องเที่ยวสร้างงานจำนวนมาก ทั้งในภาค

ธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรง เช่น โรงแรม ร้านอาหารและการเดินทาง รวมถึงธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยอ้อม เช่น การเกษตรและการหัตถกรรม กระจายรายได้สู่ภูมิภาค การท่องเที่ยวช่วยให้เงินทุนหมุนเวียนและกระจายไปสู่พื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศ โดยเฉพาะพื้นที่ชนบทที่มีศักยภาพทางธรรมชาติและวัฒนธรรม แต่เดิมอาจขาดโอกาสทางเศรษฐกิจ ส่งเสริมการอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) กระตุ้นให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรม เพื่อรักษาความงามและความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่นั้น ๆ ไว้ การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของประเทศไทยจึงมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580): โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุทธศาสตร์ที่ 2 “การสร้างความสามารถในการแข่งขัน” ที่มุ่งพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีคุณภาพสูงและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงยุทธศาสตร์ที่ 4 “การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม” ซึ่งเน้นการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ และยังสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570): แผนนี้มุ่งเน้นการพลิกโฉมประเทศ โดยมีจุดหมายสำคัญคือ “ไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงคุณภาพที่ยั่งยืน” (Goal 2) ซึ่งให้ความสำคัญกับการยกระดับการท่องเที่ยวให้มีมูลค่าสูงและสร้างประสบการณ์ที่ดีแก่ผู้มาเยือน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.), 2565)

องค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูเนสโก (UNESCO) ได้ให้นิยามของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ivo ว่าเป็นการเดินทางที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์ที่แท้จริงและมีส่วนร่วมกับวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยนักท่องเที่ยวจะมีโอกาสพัฒนาศักยภาพเชิงสร้างสรรค์ของตนเองผ่านการเรียนรู้และการลงมือปฏิบัติในกิจกรรมต่างๆ ที่จัดโดยคนในท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) มีแก่นสำคัญอยู่ที่การนำเสนอ มรดกทางวัฒนธรรม ที่มีลักษณะเฉพาะของแต่ละท้องถิ่นมาเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว ความเป็นเอกลักษณ์นี้ไม่ได้จำกัดอยู่แค่โบราณสถานหรือวัดวาอาราม แต่รวมถึงวิถีชีวิต ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะการแสดง อาหาร และประเพณีที่สืบทอดกันมา เช่น มรดกทางประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตและประเพณีและอาหารท้องถิ่น (Richards, G. & Wilson, J., 2007) ดังนั้นประเทศไทยจึงตระหนักถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวในฐานะกลไกหลักในการช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ภายใต้แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติประเด็นการท่องเที่ยว ได้ให้ความสำคัญกับการรักษาการเป็นจุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวระดับโลกจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง ภายใต้แผนย่อยที่ 1) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม สร้างสรรค์คุณค่าสินค้าและบริการการท่องเที่ยวมุ่งเน้นการใช้องค์ความรู้และนวัตกรรม ผสานกับจุดแข็งในด้านความหลากหลายทางทรัพยากรธรรมชาติและวิถีชีวิต (วุฒิสภา, 2562) เกิดกระบวนทัศน์ใหม่ของการเดินทางเพื่อการเรียนรู้และสร้างสรรค์ร่วมกัน การท่องเที่ยวในศตวรรษที่ 21 ได้เกิดพลวัตการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญจากกระบวนทัศน์ดั้งเดิมที่นักท่องเที่ยวเป็นเพียง “ผู้สังเกตการณ์” (Observer) ในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) ไปสู่การเป็น “ผู้มีส่วนร่วมสร้างสรรค์” (Co-creator) ในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (Creative Tourism) ซึ่งถือเป็นคลื่นลูกที่สามของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม (Greg Richards and Lénia Marques, 2022) การสร้างเครือข่ายความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยให้เกิดการพัฒนายั่งยืนและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มักมีขนาดเล็กและหลากหลาย ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจึงต้องทำงานร่วมกันเพื่อสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่น่าสนใจและสมบูรณ์ การสร้างเครือข่ายช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนทรัพยากร ความรู้ และทักษะระหว่างผู้มีส่วนร่วม ทำให้แต่ละฝ่าย

สามารถนำจุดแข็งของตนเองมาเติมเต็มจุดอ่อนของอีกฝ่ายได้ ความร่วมมือนี้ส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมและสร้างคุณค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการท่องเที่ยว สร้างรายได้ที่มั่นคงและเป็นธรรมให้กับคนในชุมชน และช่วยยกระดับคุณภาพการท่องเที่ยวโดยรวม ให้อยู่ในระดับสากล เครือข่ายจึงมีทั้งภาคประชาชนและชุมชน ภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาและวิชาการ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.), 2565)

ในการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ แนวคิดนี้ปรากฏอย่างเด่นชัดในลักษณะของนักท่องเที่ยวเป็นผู้ร่วมผลิต (Prosumer) นักท่องเที่ยวไม่ได้มาเพื่อ “บริโภค” ประสบการณ์ที่จัดเตรียมไว้สำเร็จรูป แต่พวกเขาหาทรัพยากรของตนเอง ทั้งเวลา ความสนใจ ความคิดสร้างสรรค์และความตั้งใจในการเรียนรู้ เข้ามาผสมผสานกับทรัพยากรของเจ้าบ้าน (ความรู้ ทักษะ วัตถุดิบ สถานที่) เพื่อสร้างสรรค์ประสบการณ์และผลงาน (เช่น อาหารที่ปรุงเอง, งานฝีมือที่ทำด้วยตนเอง) ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว คุณค่าอยู่ที่กระบวนการไม่ใช่แค่ผลลัพธ์ : คุณค่าที่แท้จริงของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ไม่ได้ได้อยู่แค่การได้ของที่ระลึกกลับไป แต่คือกระบวนการเรียนรู้ การได้พูดคุยแลกเปลี่ยนเรื่องราวกับเจ้าบ้าน และความรู้สึกลึกซึ้งที่ได้สร้างสรรค์บางสิ่งด้วยตนเอง บทบาทของผู้จัดการการท่องเที่ยว : เปลี่ยนจาก “ผู้จัดหา” (Provider) มาเป็น “ผู้อำนวยความสะดวก” (Facilitator) ที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงนักท่องเที่ยวกับผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่น จัดเตรียมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และกระตุ้นให้เกิดปฏิสัมพันธ์อย่างสร้างสรรค์ (Melanie K. Smith and Greg Richards, 2021) การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์จึงเป็นการต่อยอดจากฐานทุนเดิมที่มีอยู่ ทั้งทุนทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ดังนั้นการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งเป็นรากฐานการดำรงชีวิตของคนในสังคม (นันทวัช นุนารณ, 2560) จัดว่าเป็นยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นเพราะมีการนำการท่องเที่ยวมาเชื่อมโยงและบูรณาการ ตอบสนองชุมชนทั้งทางด้านสังคมและเศรษฐกิจให้ดีขึ้น ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือปราชญ์ชาวบ้านในประเทศไทยมีหลากหลายประเภท เช่น ด้านการเกษตรกรรม การแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร อาหาร หัตถกรรม ดนตรี นาฏศิลป์และการละเล่นพื้นบ้าน จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม การสาธารณสุข ส่งเสริมการท่องเที่ยว ภาษาและวรรณกรรม และด้านอื่น ๆ ที่มีความสำคัญของท้องถิ่น ได้แก่ ด้านพิธีกรรมต่าง ๆ ด้านโหราศาสตร์ ด้านขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น (ดินอุดม, 2560) ดังนั้นภูมิปัญญาจากอดีตจึงสามารถนำมาสร้างเป็นนวัตกรรมเพื่อสร้างศักยภาพการพัฒนาได้ โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์ของความเป็นไทย มีกระบวนการถ่ายทอดความรู้จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งอย่างมีทักษะ ทั้งทุนทางสังคมและวัฒนธรรมมาสร้างสรรค์และปรับปรุงให้เกิดประโยชน์ จากงานวิจัยของคณกร สว่างเจริญและคณะ พบว่า ภูมิปัญญาอาหารท้องถิ่นเป็นผลิตภัณฑ์ด้านการถนอมอาหารที่บรรพบุรุษได้สั่งสมและสืบทอดกันมาจนกลายเป็นภูมิปัญญาอาหารประจำท้องถิ่นที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 200 ปี ชุมชนชาวไทยวนและชุมชนชาวลาวเป็นชุมชนแห่งภูมิปัญญาที่เดินทางมาจากดินแดนที่สูงได้เดินทางมาพร้อมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมแห่งภูมิปัญญา (คณกร สว่างเจริญ และคณะ, 2566)

จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นอีกหนึ่งจังหวัดของภาคใต้ที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สมบูรณ์สวยงาม มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่ชวนค้นหา และอาหารรสเด็ดหลายร้านที่มีชื่อเสียงระดับโลก และเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม ก็คือ หมู่บ้านคีรีวง ที่ได้รับยกย่องว่าเป็นแหล่งโอโซนมีอากาศบริสุทธิ์ เพราะโอบล้อมด้วยภูเขา มีลำคลองธรรมชาติ (ไทยโพสต์, 2563) จากศักยภาพของพื้นที่ตำบลกรุงชิงซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยว ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ มีการดูแลและการอนุรักษ์ที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวหลากหลายและเป็นเอกลักษณ์

ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นและวิถีชุมชน ซึ่งมีขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว และชุมชนมีความสนใจและต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว (สุวัฒน์ คงแป้น, 2562) จากปัญหาและความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงต้องการการยกระดับ นวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเอกเขนกกรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัด นครศรีธรรมราช เพื่อจะพัฒนาศักยภาพของกรุงชิงเพื่อให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น ทดแทนรายได้จากอาชีพเก่าคือราคายางตกต่ำ ทำให้เกิดรายได้เสริมเกิดการเรียนรู้ใหม่ ๆ ทั้งในมิติเศรษฐกิจ มิติสังคม มิติสิ่งแวดล้อมและมิติวัฒนธรรม ให้คนในชุมชนมีความกระตือรือร้นที่จะสร้างสิ่งแวดล้อมในชุมชนให้ดีและกลุ่มองค์กรมีความเข้มแข็งขึ้น เป็นการยกระดับภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไป ปัญหาและอุปสรรคการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนเอกเขนกกรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อพัฒนานวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเอกเขนกกรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อสร้างภาคีเครือข่ายการยกระดับนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนเอกเขนกกรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เครื่องมือเชิงคุณภาพเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มคือ ตัวแทนภาครัฐ ตัวแทนผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่และนักท่องเที่ยว โดยเลือกแบบเจาะจงทั้งหมด จำนวน 25 คน สนทนากลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลการท่องเที่ยวของจังหวัด ผู้นำส่วนท้องถิ่น ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวมัคคุเทศก์และภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 8 คน และอบรมเชิงปฏิบัติการแบบสังเกตการณ์ กลุ่มตัวอย่างแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้นำชุมชนและกลุ่มกรรมการชุมชนประชาชนในเขตเทศบาลตำบลกรุงชิง จำนวน 30 คน วิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินก่อนและหลัง

การสร้างเครื่องมือ ผู้วิจัยสร้างแบบสัมภาษณ์จากเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ ตัวผู้วิจัยและแนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างใช้คำถามเจาะ (probes) มี 3 ขั้นตอน คือ 1) ใช้การใส่ใจตั้งใจของผู้ถามเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้ตอบเผยข้อมูลที่ลึกขึ้นๆ 2) ต่อมาเป็นการให้คำสนทนาคำพูด ต่อผู้ถูกสัมภาษณ์ให้เขาพูดต่อให้ลึกขึ้น และ 3) การถามซ้ำเพื่อทวนหรือตรวจสอบความเข้าใจในเรื่องที่สนทนาในประเด็นเกี่ยวกับปัจจัยที่เป็นปัญหาและอุปสรรคในการจัดการการท่องเที่ยว ตรวจสอบคุณภาพข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้แก่ ตัวผู้วิจัยและแบบประเมินกิจกรรม แบ่งเป็น 4 ตอน โดยเป็นแบบประเมินก่อนและหลังการอบรม เกณฑ์ประเมินตามค่าเฉลี่ยให้ 4 ระดับ คือ ระดับดีมาก ดี ปานกลางและระดับพอใช้ การสนทนากลุ่มเป็นการสัมภาษณ์ที่ผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนมีโอกาสได้รับฟังคำตอบจากผู้ให้สัมภาษณ์ในกลุ่ม

กระบวนการเก็บข้อมูล 1) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) โดยผู้สัมภาษณ์จัดเตรียมประเด็นสัมภาษณ์ไว้แบบกว้าง ๆ สามารถแทรกหรือเพิ่มเติมประเด็นเพื่อซักถามเมื่อต้องการให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกเพิ่มขึ้น 2) การสังเกตการณ์แบบไม่เป็นทางการ ใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ประกอบด้วยกระบวนการ 3 ขั้นตอน คือ การสังเกต การซักถามและการจดบันทึกข้อมูล 3) การสนทนากลุ่ม ใช้แบบแผนการวิจัยเชิงคุณภาพโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อรับฟังข้อมูลและความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกมาจำแนก โดยใช้การวิเคราะห์เชิงประเน (Thematic Analysis) และวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเนื้อหา แล้วนำเสนอข้อค้นพบทั้งหมดในรูปแบบเชิงพรรณนาตามบริบท วัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอบเขตการวิจัยด้านเนื้อหา

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการศึกษา สถานการณ์ของปัญหาและอุปสรรคการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนเทือกเขากรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า บริบทของพื้นที่ที่มีความสำคัญในการจัดการท่องเที่ยวในเทือกเขากรุงชิง ทั้งนี้เป็นเพราะชุมชนและนักท่องเที่ยวจะต้องร่วมกันหล่อหลอมให้กิจกรรมที่เกิดขึ้นมีความประทับใจและชวนติดตาม ปัจจุบันเทรนด์การท่องเที่ยวสายสีเขียวเป็นที่นิยม ดังนั้นต้องร่วมสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีทั้งสุขภาพกายและใจ นอกจากนี้ยังต้องเพิ่มความสะดวกในความทันสมัยของเทคโนโลยีที่มีความปลอดภัยสูง ทักษะคนที่ติดต่อภาครัฐเป็นส่วนใหญ่ที่ไม่ควรละเลยเพราะการมีส่วนร่วมของชุมชน ภาคเอกชนและภาครัฐจะเป็นพลังในการเพิ่มประสิทธิภาพการท่องเที่ยวจะขาดส่วนใดเสียไม่ได้ จากการสัมภาษณ์ตัวแทนผู้ประกอบการเกี่ยวกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่ กล่าวว่า

...ทำงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนมา 9 ปี ต้องสร้างความเข้มแข็งด้วยตนเอง ต้องมีความศรัทธาจึงจะรอด เข้าใจการทำงานภาครัฐว่าการจะเข้ามาช่วยกลุ่ม ซึ่งเท่ากับช่วยกลุ่มเล็ก ๆ ผลที่ได้ไม่ได้กระจายทั่วถึงทุกพื้นที่ ชุมชน แต่ทุกวันนี้มีความพอใจและมีความสุข เพราะได้ทำงานในบ้านตนเองและเป็นงานที่รัก

(P11, 2568)

ด้านปัญหาและอุปสรรคของชุมชนพื้นที่นบพิตำยังมีการใช้สารเคมีบ้างในบางส่วนในการจัดการสวนทุเรียน ซึ่งคงต้องทำความเข้าใจและแก้ปัญหาเกี่ยวกับเจ้าของสวนเป็นราย ๆ ไป จากการสัมภาษณ์ผู้นำธรรมชาติที่เป็นทางการในชุมชน กล่าวว่า

...นบพิตำมีทุนทางสังคมแต่ขาดการบริหารจัดการ ทั้งที่มีของดีที่จะนำเสนอ

(P02, 2568)

นักท่องเที่ยวยังให้ความสนใจภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหาร เช่น เมนูผัดหอยกกล้วยเถื่อน (กล้วยป่าที่ขึ้นอยู่ตามธรรมชาติในบพิตำ) น้ำพริกผักเหนาะ (ผักสดและผักลวกจิ้ม) และขนมจีนที่นิยมรับประทานในมื้อเช้า กิจกรรมการร่วมทำผ้ามัดย้อมด้วยตนเองและมีผลงานกลับบ้าน สิ่งที่ชุมชนบพิตำอยากให้มีคือ ความเป็นชุมชนพื้นที่ที่มีเสน่ห์น่าหลงใหลในความเป็นธรรมชาติดั้งเดิม โดยมีภาครัฐให้การส่งเสริมและสนับสนุนเพื่อเติบโตเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ จากการสัมภาษณ์องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กล่าวว่า

...นักท่องเที่ยวที่มานบพิตำมีเป้าหมายการมาสัมผัสธรรมชาติและยังมีความสด อาหารพื้นถิ่นและกิจกรรมสปาทราย..

(P07, 2568)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการพัฒนานวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทือกเขากรุงชิง อำเภออบพิตา จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถสรุปได้จากตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลการพัฒนานวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทือกเขากรุงชิง

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลผลการพัฒนานวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทือกเขากรุงชิง

การพัฒนานวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทือกเขากรุงชิง	$\bar{X}$	SD	แปลผล
1 ด้านการพัฒนาทักษะจากภูมิปัญญา	3.80	0.30	ดีมาก
2 ด้านการสร้างประสบการณ์ร่วมกันของนักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้าน	3.82	0.21	ดีมาก
3 ด้านการสร้างความผูกพันร่วมกัน	3.80	0.26	ดีมาก
4 ด้านการสร้างสุขภาพที่ดีและมีความปลอดภัย	3.80	0.31	ดีมาก

จากตารางที่ 1 พบว่า การพัฒนานวัตกรรมจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เทือกเขากรุงชิง อำเภออบพิตา จังหวัดนครศรีธรรมราช 2.1) ด้านการพัฒนาทักษะจากภูมิปัญญา อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 3.80$, SD. = 0.30) 2.2) ด้านการสร้างประสบการณ์ร่วมกันของนักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้าน โดยภาพรวม อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 3.82$, SD. = 0.21) 2.3) ด้านการสร้างความผูกพันร่วมกัน โดยภาพรวม อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 3.80$, SD. = 0.26) 2.4) ด้านการสร้างสุขภาพที่ดีและมีความปลอดภัย โดยภาพรวม อยู่ในระดับดีมาก ($\bar{X} = 3.80$, SD. = 0.31) สรุปได้ว่าการพัฒนานวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนเทือกเขากรุงชิงด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือ ด้านการสร้างประสบการณ์ร่วมกันของนักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้าน เนื่องจาก มีความสนใจในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกับคนในชุมชนและสามารถสร้างแรงบันดาลใจและทัศนคติที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เชิงบวก

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 ผลสร้างภาคีเครือข่ายการยกระดับนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของชุมชนเทือกเขากรุงชิง อำเภออบพิตา จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวมี 3 เครือข่าย ได้แก่ 1) เครือข่ายภาครัฐ ประกอบด้วย องค์การบริหาร

ส่วนตำบลบพิตา ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวบพิตา-ปากคลองกรุงชิงมีส่วนร่วมในการพัฒนา คือ จะเข้ามามีบทบาทในการออกนโยบายวางแผนทางการขับเคลื่อนพัฒนาการท่องเที่ยวตามหลักการพัฒนาชุมชน ให้ประชาชนในตำบลบพิตาเกิดการมีส่วนร่วมและการพึ่งพาตนเอง มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันและผิชอบต่อชุมชนของตนเอง 2) ภาคเอกชน ประกอบด้วยผู้นำธรรมชาติที่เป็นทางการในชุมชน ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในพื้นที่ มีส่วนร่วมในการพัฒนา คือ มีบทบาทในการสนับสนุนในกิจกรรมการท่องเที่ยวให้มีความสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น ที่พักในชุมชน อาหารที่ถ่ายทอดความเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นต้น และ 3) ภาคประชาชน ประกอบด้วยกลุ่มทำมาค้าขาย กลุ่มการทำสปาทราย มีส่วนร่วมในการพัฒนา คือ จะเข้ามามีบทบาทในการสร้างรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในชุมชน

อภิปรายผล

จากการวิจัยครั้งนี้สามารถนำประเด็นต่าง ๆ มาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ศึกษาสภาพทั่วไป ปัญหาและอุปสรรคการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ บริบทของพื้นที่ทั่วไปของตำบลบพิตาเหมาะแก่การปลูกไม้ผล จึงตอบโจทย์ด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนในองค์ความรู้เชิงเกษตรกรรมที่มีการทำสวนผลไม้ ได้แก่ การปลูกทุเรียนที่เป็นจุดเด่น สอดคล้องกับงานวิจัยของกุลแก้ว คล้ายแก้วและสุรางคณา พิพัฒน์โชคไชโย ซึ่งผลวิจัยที่ได้ในเชิงเกษตรจะมีทั้งการปลูกยางพาราการทำสวนผลไม้ สร้างมูลค่าให้สินค้าทางการเกษตรสร้างเศรษฐกิจหมุนเวียนเกิดการกระจายรายได้ในพื้นที่ และคนในชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน (กุลแก้ว คล้ายแก้ว และสุรางคณา พิพัฒน์โชคไชโย, 2567) ส่วนปัญหาและอุปสรรคการจัดการท่องเที่ยวของตำบลบพิตา คือ ชุมชนยังขาดป้ายบอกทางที่ชัดเจน ชุมชนและภาครัฐจึงมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้อำนวยความสะดวกและผู้สนับสนุน เพื่อขับเคลื่อนและพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวให้มีคุณภาพสูง จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ วรณษา แสนลำและคณะ ที่พบว่าไม่มีแผนที่ชุมชนบอกเส้นทางในชุมชน (วรณษา แสนลำและคณะ, 2565) แนวทางการพัฒนาชุมชนบพิตาให้เกิดความเข้มแข็งได้จะต้องอาศัยความร่วมมือของคนในชุมชนเป็นหลัก ที่พบเป็นจุดด้อยคือชุมชนมีการใช้ยาฆ่าแมลงในสวนทุเรียนที่ไม่ถูกสุขลักษณะ ซึ่งเป็นการไม่รับผิดชอบต่อชุมชน สร้างปัญหาด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ดังนั้นชุมชนควรข้อกำหนดในการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ ควรมีการสร้างกฎกติกาในการใช้พื้นที่ร่วมกัน จึงเป็นการกระทำที่ขัดแย้งกับหลักการพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็ง คือ การสร้างพลังชุมชนและใช้พลังชุมชนในการพัฒนาชุมชน แนวคิดจากหลักการพัฒนาชุมชน คือ การมีส่วนร่วม การพึ่งตนเอง การช่วยเหลือซึ่งกันและกันและการรับผิดชอบต่อชุมชนของตนเอง (รายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดิน, 2560) ผู้วิจัยมีข้อสังเกตบางประการที่ได้ค้นพบคือทัศนคติที่มีของชุมชนต่อหน่วยงานภาครัฐไม่ได้ดำเนินไปในทิศทางเดียวกันในเรื่องของงบประมาณ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วภาครัฐจะสนับสนุนงบประมาณในด้านการพัฒนาสาธารณูปโภค ประโยชน์จะมีแก่ส่วนรวมมากกว่าการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน

2. พัฒนานวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เทศบาลกรุงชิง อำเภอบพิตา จังหวัดนครศรีธรรมราช การจัดกิจกรรมเพื่อใช้ในการประเมินผลการดำเนินการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในรูปแบบใหม่ของชุมชนในเทศบาลกรุงชิงทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการ

สร้างประสบการณ์ร่วมกันของนักท่องเที่ยวและเจ้าของบ้าน ด้านการพัฒนาทักษะจากภูมิปัญญา ด้านการสร้าง ความผูกพันร่วมกันและด้านการสร้างสุขภาพที่ดีและมีความปลอดภัย อยู่ในระดับดีมาก ทั้งนี้เพราะมีความสนใจใน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ร่วมกับคนในชุมชน และสามารถสร้างแรงบันดาลใจและทัศนคติที่มีต่อการ ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เชิงบวก อีกทั้งนักท่องเที่ยวได้ศึกษาข้อมูลและเข้าใจบริบทของชุมชนก่อนมาเยือน จึงรู้สึก มั่นใจในทุกกิจกรรมที่ได้เข้าร่วม ผลการวิจัยสอดคล้องกับคำนิยามเรื่องการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ขององค์การ ศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ หรือ ยูเนสโก (UNESCO) ว่าชุมชนจะต้องจัดกิจกรรมการ ท่องเที่ยวอย่างกลมกลืนสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชุมชนและไม่แยกส่วนระหว่างผู้มาเยือนกับชุมชน (กระทรวงการ ท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นในชุมชนนบพิตำเป็นการนำภูมิปัญญามาใช้ทั้ง 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมการการทำผ้ามัดย้อมโดยใช้วัสดุธรรมชาติที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น ใบมังคุดจะให้สีน้ำตาล, ใบมะม่วง (มะม่วงเบา) จะให้สีเขียว กิจกรรมการถ่ายทอดความรู้ผ่านการใช้ภูมิปัญญาในด้านอาหาร เช่น การทำอาหารพื้นบ้าน โดยใช้วัตถุดิบคือ หอยกกล้วยป่าที่ขึ้นอยู่ตามธรรมชาติอย่างดาษดื่น มาใช้ทำเมนูหอยก กล้วยผัดหุบด ไก่บด แกงหอยกกล้วยกับไก่พื้นบ้าน เป็นการสืบทอดประสบการณ์ที่ยาวนานจนเกิดเป็นองค์ ความรู้แล้วนำมาถ่ายทอด และการเรียนรู้และทดลองจนเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ เช่น การนำผักเหลียงมาเป็น ส่วนผสมของข้าวเกรียบที่มีรสชาติที่แปลกใหม่ กิจกรรมการทำสปาทราย สปาทรายถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของ ชุมชนวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำกลาย ทรายที่นบพิตำมีแร่ธาตุมากกว่า 40 ชนิด ช่วยกระตุ้นการ ไหลเวียนของโลหิต ขับของเสียในร่างกาย ช่วยผ่อนคลาย ส่วนวัสดุที่ใช้พอกหน้าจะใช้ใบเหลียงมาบดให้ละเอียด จึงสอดคล้องกับงานวิจัยของ ปติดา โมราศิลป์และศิริพร เพ็งจันทร์ ที่พบว่าการใช้ทุนทางสังคมที่เกิดขึ้นตาม ธรรมชาติและทุนมนุษย์และทุนสถาบันที่สร้างขึ้น จึงเป็นตัวเชื่อมโยงในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของ ชุมชนและสามารถเพิ่มคุณค่า และมูลค่าของทุนทางสังคม (ปติดา โมราศิลป์ และศิริพร เพ็งจันทร์, 2023) การจัดการท่องเที่ยวโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนที่เอกเขนกรุงชิง อำเภอนบพิตำ จะสร้างพลังการพัฒนาให้เกิดการ จัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ได้จะต้องยึดพื้นที่ตนเองเป็นหลัก จึงสอดคล้องกับการทำงานของคณะกรรมการจัดการ ขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดิน ตาม แนวคิดที่ว่าไม่มีใครรู้ปัญหาชุมชนเท่าคน ในชุมชน ดังนั้นการแก้ปัญหาชุมชนจึงเริ่มจากชุมชนและการให้ชุมชนได้มีกระบวนการในการจัดการชุมชนและมี การเรียนรู้ร่วมกันในกระบวนการชุมชน (รายงานคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการบริหาร ราชการแผ่นดิน, 2560)

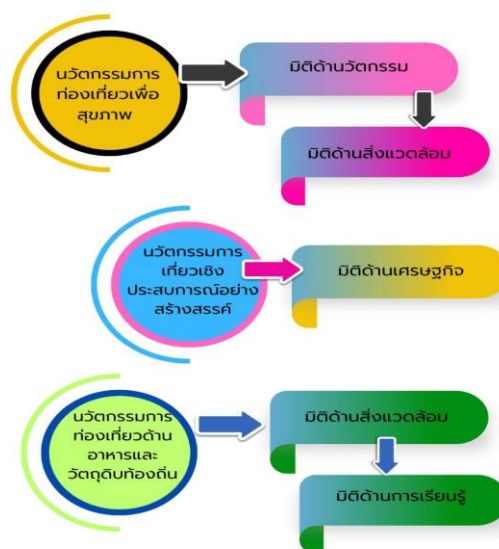
3. สร้างภาคีเครือข่ายการยกระดับนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์
เทือกเขากรุงชิง อำเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช การสร้างเครือข่ายความร่วมมือของภาคส่วนต่าง ๆ ในการ
ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เป็นหัวใจสำคัญที่ช่วยให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ เนื่องจากธุรกิจการ
ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์มักมีขนาดเล็กและหลากหลาย ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจึงต้องทำงานร่วมกันเพื่อสร้าง
ประสบการณ์ท่องเที่ยวที่น่าสนใจจากการศึกษาในระยะที่ 3 พบว่า เครือข่ายที่ได้ในการพัฒนาการจัดการ
ท่องเที่ยวมี 3 เครือข่าย คือ เครือข่ายภาครัฐ องค์กรบริหารส่วนตำบลนบพิตำ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวบนพิตำ-
ปากคลองกรุงชิง เครือข่ายภาคเอกชน เช่น ที่พักในชุมชน และภาคประชาชน วิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
ต้นน้ำกล้วยและประชาชนในพื้นที่ ได้มาร่วมกันพัฒนาและร่วมกันต่อยอดของกิจกรรมของชุมชนนบพิตำ เช่น
แนะนำนักท่องเที่ยวให้ร่วมกิจกรรมที่ส่งเสริมรายได้ให้แก่ชุมชน จึงมีความสอดคล้องกับบทพินธ์ สมเจริญ

ที่ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของเครือข่ายในเรื่องความต้องการความช่วยเหลือ การมองเห็นจุดมุ่งหมายในอนาคตร่วมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม การรับรู้เข้าใจถึงทิศทางเดียวกันและการมีเป้าหมายที่จะดำเนินไปด้วยกัน และการประสานผลประโยชน์ร่วมกัน (นฤพันธ์ สมเจริญ, 2565) ในส่วนของทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนบพิตำที่มีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันคือแม่น้ำกลาย ได้กลายเป็นจุดแข็งที่ส่งผลต่อชุมชนถึงสองประการ กล่าวคือทรายแม่น้ำกลายจะส่งเสริมกิจกรรมสปาทรายในช่วงหน้าแล้ง และในช่วงน้ำหลากแม่น้ำกลายจะเป็นจุดล่องแก่งที่มีความตื่นตาตื่นใจในธรรมชาติที่งดงาม จึงสอดคล้องกับเรื่องการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้แก้ปัญหา และการถ่ายทอดเพื่อให้เกิดความเชื่อมโยงจากอดีตถึงปัจจุบัน (ดินอุดม, 2560) ในส่วนของการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ต้นน้ำกลายของครูหม่อม การทำผ้ามัดย้อมได้เป็นที่รู้จักและได้รับโอกาสในการเผยแพร่ในเครือข่ายมีส่วนสำคัญอย่างมาก ไม่ว่าจะเป็นการจัดงาน Event การขายสินค้าหรืองานวัฒนธรรมในภูมิภาคต่าง ๆ สื่อออนไลน์ของเครือข่ายจะเพิ่มศักยภาพการขายได้มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของเมธรัตน์ จันตะนีและสิริพร อินทสนธิ ที่กล่าวถึงการยกระดับช่องทางการสื่อสารการตลาดท่องเที่ยวโดยชุมชน เพิ่ม 3 ช่องทาง คือ ช่องทางสื่อออนไลน์ ช่องทางคู่มือการท่องเที่ยวและช่องทางการจัดงาน Event ร่วมกับภาคีเครือข่าย (เมธรัตน์ จันตะนี และสิริพร อินทสนธิ, 2566)

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

นวัตกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของตำบลบพิตำ 3 ด้าน และการพัฒนา 4 มิติ คือ 1) มิติเศรษฐกิจ 2) มิติสังคม 3) มิติสิ่งแวดล้อม 4) มิติวัฒนธรรม กำหนดกรอบได้ดังนี้

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

1. นวัตกรรมการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ ในมิติด้านวัฒนธรรมและมิติด้านสิ่งแวดล้อม นักท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมการทำสปาทรายน้ำจืดคลองกลายนบพิตำ เป็นการสืบสานภูมิปัญญาของท้องถิ่นในชุมชน เช่น การทำอาหารจากวัตถุดิบกล้วยป่าที่ขึ้นอยู่ชุกชุม ถ่ายทอดองค์ความรู้สู่นักท่องเที่ยว สร้างความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์ท้องถิ่น เป็นกิจกรรมที่น่าสนใจและส่งเสริมสุขภาพสำหรับนักท่องเที่ยว ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สอดคล้องกับความเป็นธรรมชาติและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

2. นวัตกรรมท่องเที่ยวเชิงประสบการณ์อย่างสร้างสรรค์ ในมิติด้านเศรษฐกิจที่สร้างรายได้ให้แก่ชุมชน นบพิตำ นักท่องเที่ยวเข้าพักโฮมสเตย์ร่วมกับเจ้าบ้าน เช่น หมอนมดโฮมสเตย์ เป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชน สร้างรายได้เสริมให้เกษตรกรและคนในชุมชนจากการขายสินค้า/บริการท่องเที่ยว เกิดธุรกิจใหม่ เช่น โฮมสเตย์ร้านอาหารพื้นบ้าน ไกด์ท้องถิ่นและช่วยกระจายรายได้ ลดการพึ่งพาการเกษตรเพียงอย่างเดียว

3. นวัตกรรมท่องเที่ยวด้านอาหารและวัตถุดิบท้องถิ่น มิติด้านสิ่งแวดล้อมและมิติการเรียนรู้ นักท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ด้านอาหารและวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น การนำหอยกล้วยป่ามาทำอาหารและเป็นการสร้างประสบการณ์ที่ดี การทำผ้ามัดย้อมด้วยการใช้สีจากใบมังคุด เป็นการออกแบบของที่ระลึกเชิงสร้างสรรค์ ทำให้นักท่องเที่ยว “ไม่ใช่แค่ชม แต่ได้ลงมือทำ” เป็นการส่งเสริมเรื่องราวของอาหารท้องถิ่น และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย การวิจัยเรื่อง “การยกระดับนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อเกื้อหนุนชุมชน อําเภอนบพิตำ จังหวัดนครศรีธรรมราช” กำหนดกรอบได้ดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

Input - ปัจจัยนำเข้าในด้านสิ่งแวดล้อม กิจกรรมไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม

Activity - กิจกรรม กิจกรรมกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

Output - ผลผลิต - บทความวิจัยการยกระดับนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่เอกเขนกฐิง อำเภอหนองบัว จังหวัดนครราชสีมา

- นวัตกรรมทางสังคม/ ยกระดับคุณภาพชีวิต ชุมชนและสิ่งแวดล้อม

- เครือข่าย/ สร้างเครือข่ายการจัดการท่องเที่ยวที่มีสภาพภูมิประเทศที่ใกล้เคียงกัน

Outcome - ผลลัพธ์ - ผลงานตีพิมพ์ (Publications) / บทความวิจัยตีพิมพ์ระดับชาติ

- การใช้ประโยชน์เชิงนโยบาย (แนวปฏิบัติ) / ในพื้นที่ที่ต้องการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในชุมชน มาพัฒนาจนถึงการยกระดับเป็นนวัตกรรมด้านการท่องเที่ยว ส่งผลในทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในชุมชน และเป็นประโยชน์สืบเนื่องต่อสังคมและประเทศโดยรวม

- กิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วม (Engagement Activities)/ กิจกรรมที่ได้ดำเนินการในการวิจัยครั้งนี้จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่อื่น ๆ ที่มีทรัพยากรในชุมชนที่ใกล้เคียงกัน หรืออาจนำแนวคิดไปประยุกต์ใช้กับบริบทของพื้นที่ที่แตกต่างกัน โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความแปลกใหม่หรือเพิ่มจุดขายในวงการท่องเที่ยว

Impact - ผลกระทบ ด้านเศรษฐกิจ

- ในเชิงบวกคือเพิ่มรายได้ให้กับชุมชน เพราะมีการนำภูมิปัญญาที่มีอยู่มาสร้างเป็นจุดขาย

- ในเชิงลบ คือ ชุมชนต้องมีการเรียนรู้และเข้าใจในการจัดการนำภูมิปัญญานั้นมาสร้างจุดเด่นและสร้างความสอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวจริง ๆ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมในชุมชน

User-ผู้ใช้ประโยชน์ - นักวิชาการ /สถาบันการศึกษา/นำไปเชื่อมโยงกับยุทธศาสตร์การพัฒนาขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น

- ภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน

สรุปและข้อเสนอแนะ

จังหวัดนครราชสีมาเป็นอีกหนึ่งจังหวัดของภาคใต้ที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สมบูรณ์สวยงาม มีเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่ชวนค้นหาและเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม แต่แหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ คือ “อำเภอหนองบัว” ที่กำลังพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ผ่านโครงการวิจัยประเมินศักยภาพการท่องเที่ยวอำเภอหนองบัวสู่มาตรฐานการท่องเที่ยวโดยชุมชน ด้วยลักษณะสภาพภูมิประเทศเป็นพื้นที่หุบเขามิถุนั้นล้อมรอบ ซึ่งเรียกว่า “อ่าวกฐิง” ที่มีทรัพยากรการท่องเที่ยวหลากหลายและเป็นเอกลักษณ์ ทั้งทรัพยากรทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่นและวิถีชุมชน ซึ่งมีขีดความสามารถในการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยว และชุมชนมีความสนใจและต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนงบประมาณในการจัดการท่องเที่ยวในชุมชน 2) การจัดการชุมชนมีกฎกติกาในการจัดการสิ่งแวดล้อม 3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนงบประมาณส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาช่วยเหลือทำป้ายบอกทาง

การประชาสัมพันธ์ให้รู้จักแก่บุคคลภายนอกมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อสร้างจุดเชื่อมโยงการท่องเที่ยวและสร้างความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว 2) องค์การบริหารส่วนตำบลบพิตำควรจะมีศูนย์บริการการท่องเที่ยว เพื่อความมั่นใจและสะดวกแก่นักท่องเที่ยว 3) ส่งเสริมกิจกรรม”จิบกาแฟแลหมอก”เพื่ออนุรักษ์ป่ากรุงชิง ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรทำการศึกษารูปแบบและวิธีการที่จะนำการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนนำไปใช้ในการบริหารจัดการเพื่อ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). คู่มือการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. เรียกใช้เมื่อ ตุลาคม 1 , 2567, จาก https://www.dot.go.th/storage/3_01_2562/JilBmnsOzmzCAgf0M9h83hZ1RoJkUmlPFJA8lTMG.pdf
- กุลแก้ว คล้ายแก้ว และสุรางคณา พิพัฒน์โชคไชโย. (2567). ภูมิทัศน์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวแคมป์ปิ้ง ชุมชนปากน้ำปอย จังหวัดพิษณุโลก. วารสารวิชาการการbinการเดินทางและการบริการ, 3(1), 36-53.
- คณกร สว่างเจริญ และคณะ. (2566). รูปแบบนวัตกรรมภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างศักยภาพชุมชนในจังหวัดนครนายก. Journal of Roi Kaensarn Academi, 8(10), 663-680.
- ดินอุดม. (2560). ภูมิปัญญาท้องถิ่น/ปราชญ์ชาวบ้าน. เรียกใช้เมื่อ 15 สิงหาคม 2567 จาก https://www.dinudom.go.th > doc_download
- ไทยโพสต์. (2563). นบพิตำ”ไม่มา ไม่รู้” แหล่งท่องเที่ยวใหม่ “เมืองคอน. เรียกใช้เมื่อ 13 กันยายน 2568 จาก <https://www.thaipost.net/main/detail/54193>
- นฤพันธ์ สมเจริญ. (2565). นวัตกรรมเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทางสังคมตามหลักอารยธรรมวิถีสี่ครูบาในจังหวัดลำพูน. เรียกใช้เมื่อ 3 กันยายน 2567 จาก <https://e-thesis.mcu.ac.th > thesis > download>
- นันทวัช นูนารถ. (2560). ภูมิปัญญาท้องถิ่นคุณค่าแห่งวิถีชีวิตวัฒนธรรมเพื่อการศึกษาที่ยั่งยืน. วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, 12(34), 19-20.
- ปติดา โมราศิลป์ และศิริพร เพ็งจันทร์. (2023). ทูทางสังคม: การจัดการการท่องเที่ยวบนฐานชุมชนเชิงสร้างสรรค์กรณีศึกษาเมืองโบราณเวียงสระ อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. Journal of Politics and Governance, 13(1), 110-133.
- เมธารัตน์ จันตะนี และสิริพร อินทสนธิ์. (2566). การยกระดับศักยภาพการท่องเที่ยวโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาพื้นที่. วารสารวิจัยวิชาการ, 6(3), 153-170.
- รายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดิน. (30 ก.ย. 2560). การบริหารจัดการของจังหวัดที่มุ่งหวังผลสัมฤทธิ์โดยยึดพื้นที่เป็นหลัก (Area-based Approach). เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2566 จาก <https://www.parliament.go.th > download > article PDF>

- วรรณษา แสนลำและคณะ. (2565). การพัฒนาศักยภาพชุมชนบนฐานทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์. วารสารวิชาการและวิจัย มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, 12(4), 54-69.
- วุฒิสภา. (2562). แผนย่อยการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม. เรียกใช้เมื่อ 1 ตุลาคม 2567 จาก <https://www.senate.go.th/assets/portals/181/fileups/180/files/05>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.). (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570). เรียกใช้เมื่อ 14 กันยายน 2568 จาก https://www.nesdc.go.th/download/article/article_20221017154212
- สุวัฒน์ คงแป้น. (2562). ท่องเที่ยวชุมชน ตำบลกรู่งชิง. เรียกใช้เมื่อ 1 ตุลาคม 2567 จาก <https://web.codi.or.th/index.php>
- Greg Richards and Lénia Marques. (2022). A Research Agenda for Creative Tourism. Cheltenham: Edward Elgar Publishing.
- Melanie K. Smith and Greg Richards. (2021). The Routledge Handbook of Cultural Tourism. Abingdon: Routledge.
- P02. (8 เม.ย. 2568). สิ่งแวดล้อมในชุมชนนบพิตำ. (ผศ.ดร.ไพรัตน์ ฉิมหาด, ผู้สัมภาษณ์)
- P07. (8 เม.ย. 2568). ของดีในชุมชนนบพิตำ. (ผศ.ดร.ไพรัตน์ ฉิมหาด, ผู้สัมภาษณ์)
- P11. (7 เม.ย. 2568). ทศนคติที่มีต่อภาครัฐ. (นางสาววนิดา เหมือนจันทร์, ผู้สัมภาษณ์)
- Richards, G. & Wilson, J. (2007). Tourism, creativity and development. (1st ed.). London: Routledge.

คำแนะนำสำหรับผู้เขียน

รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 - 12 หน้ากระดาษ A4 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ THSarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนา เช่น ตารางที่ 1 หรือ Table 1 และ ภาพที่ 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก

3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน

4) มีบทคัดย่อภาษาไทย จำนวนคำอยู่ที่ 300 คำ

5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 - 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจาก หัวข้อใหญ่ 3 - 5 ตัวอักษร และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ให้เว้นระยะห่าง 1 บรรทัด

7) การใช้ตัวเลข คำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ ดังนี้ (Student Centred Learning)

บทความวิจัย ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

1) **บทคัดย่อ (Abstract)** เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ

2) **บทนำ (Introduction)** ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3) **วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology)** ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง และการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล

4) **ผลการวิจัย (Results)** เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปตารางหรือแผนภูมิ

5) **อภิปรายผล (Discussion)** เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด

6) องค์ความรู้ใหม่ (ถ้ามี) (Originality and Body of Knowledge) ระบุงค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุปและข้อเสนอแนะ (Conclusion and Recommendation) ระบุงค์สรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือ สามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์

การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม - ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยให้วงเล็บ เปิด - ปิด แล้วระบุชื่อ - นามสกุล ของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง ตัวอย่างเช่น การปฏิบัติทางอุตสาหกรรมครั้งที่ 4 (Industry 4.0) ภาครัฐและภาคอุตสาหกรรมจะต้องเตรียมพร้อมในหลาย ๆ ด้านและสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ การเตรียมพร้อมด้านทรัพยากรมนุษย์ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมใหม่และเศรษฐกิจยุคใหม่ เป็นการพัฒนาศักยภาพคนสู่อุตสาหกรรมอนาคต เชื่อมโยงทรัพยากรบุคคล ความรอบรู้ นวัตกรรมทางความคิด และเทคโนโลยีดิจิทัล เป็นหนึ่งเดียวกับการขับเคลื่อนอุตสาหกรรม (ธนิต โสรัตน์, 2559) โดยเอกสารอ้างอิงที่ใช้ในการอ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์/เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า แล้วตามด้วยชื่อหน่วยงานผู้จัดทำตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) พร้อมปีที่พิมพ์ ตัวอย่างเช่น “ภิกษุทั้งหลายรูปเวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ

ผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์) ./ ชื่อหนังสือ ./ (ครั้งที่พิมพ์) ./ สถานที่พิมพ์ ./ สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระมหาสุทนต์ อาภาภโร. (2548). เครือข่าย: ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

(3) บทความในหนังสือ**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน/ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง/ (เลขหน้าที่ย่อ).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

ชลิตา บัณฑุวงศ์. (2556). ข้าวและชาวนาไทยในกระแสการเปลี่ยนแปลง ใน พจนก กาญจนจันทร์ (บรรณาธิการ), คน ข้าว นา ควาย ในวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (หน้า 39-68). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

(4) บทความจากวารสาร**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่).// เลขหน้าแรกที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

ตัวอย่าง :

พระสถาพร ปุณณนโนโท (เจ้าอาวาส) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.

(5) บทความในสารานุกรม**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน/ชื่อสารานุกรม.// (เล่มที่อ้าง, เลขหน้าที่ย่อ).// สถานที่พิมพ์.// สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

ตัวอย่าง :

สนิทาอาพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้น.

(6) หนังสือพิมพ์**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์.// เลขหน้า.

ตัวอย่าง :

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ประชาชนธุรกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.// ใน/ระดับวิทยานิพนธ์/สาขา.// ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

ตัวอย่าง :

พรไทย ศิริสาธิตกิจ. (2558). การพัฒนารูปแบบการปรับตัวของชาวนาอย่างยั่งยืนในพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา.

ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.

นายมนัส ภาควงศ์. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน

รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

(8) สัมภาษณ์

รูปแบบ:

ชื่อผู้ที่ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

ตัวอย่าง :

ไชยศิริ ลีศิริกุล. (5 พ.ย. 2562). วิธีการพัฒนาห่วงโซ่อุปทานข้าว. (พระมหาปรัชญ์ อรรถพร, สัมภาษณ์)

(9) สื่อออนไลน์

รูปแบบ :

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

ตัวอย่าง :

ฤทัยชนก จริงจิตร. (2555). กลยุทธ์ข้าวไทยบนฐาน AEC เพื่อก้าวสู่การเป็น Trading Nation เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2563 จาก <http://www.tpso.moc.go.th/sites/default/files/862-img.pdf>

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562. เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

(10) ราชกิจจานุเบกษา

รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อเรื่อง (ถ้ามี).// ราชกิจจานุเบกษา/เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2558). คู่มือเฝ้าระวังและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย Developmental Surveillance and Promotion Manual (DSPM) Promotion Manual (DSPM). เชียงใหม่: สยามพิมพ์นานาชาติ.
- ประภัสสร ปรีเอี่ยม และธรรมบุญ รวีพ้อง. (2554). ผลการส่งเสริมพัฒนาการ กล้ามเนื้อมัดเล็กสำหรับเด็ก พัฒนาการช้าโดยพ่อแม่ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษใน จังหวัดมหาสารคาม. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันราชภัฏมหาสารคาม.
- พระสุตริภักษ์ วิสุทโธ และเดชชาติ ตริทรัพย์. (2561). บทบาทของผู้สูงอายุในการพัฒนาชุมชนในตำบลทรายขาว อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 2(2), 8-13
- พระสถาพร ปุณณนโนโท (ร่ำจวนจร) และคณะ. (2562). การวิเคราะห์การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการทำงานจิตอาสา ของชุมชนวัดสระเกษ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 3(2), 16-31.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานสาธารณสุขอ่างทอง. (2560). รายงานทารกน้ำหนักน้อยกว่า 2,500 กรัม ได้รับการคัดกรองพัฒนาการ DSPM ปีงบประมาณ 2560 (อินเทอร์เน็ต). เรียกใช้เมื่อ 15 มิถุนายน 2562 จาก <http://atg.hdc.moph.go.th>
- สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดพัทลุง. (2563). ศิลปะการแห่งโนราห์. เรียกใช้เมื่อ 9 กุมภาพันธ์ 2563 จาก https://www.m-culture.go.th/phatthalung/ewt_news.php?nid=508&filename=index.
- Dunst, C. J. & Triette, C. M. (1996). Empowerment, effective helping practices and family-Centered care. *Pediatr Nurs*, 22(2), 334-337.

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

บทความวิจัย (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน^{1*}, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname^{1*}, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³, (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

*Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

(16 pt) วัตถุประสงค์ของการวิจัย ระเบียบของวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด)

คำสำคัญ: 3 - 5 คำ

Abstract (18 pt)

...(16 pt) ให้ตรงตามบทคัดย่อภาษาไทย

Keywords: 3-5 words

บทนำ (18 pt) (ไม่ควรเกิน 4 ย่อหน้า)

(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ)

2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ)

3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

4. สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)

1. (16 pt)

2. (16 pt)

3. (16 pt)

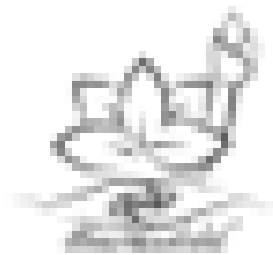
วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ระบุรูปแบบของการวิจัย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูล

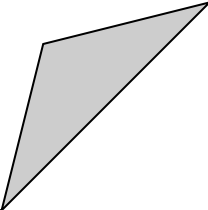
ผลการวิจัย (18 pt)

(16 pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....
.....
.....
.....
.....

ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)

.....

.....

.....

.....

อภิปรายผล (18 pt)

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่สอดคล้องกับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด

.....

.....

.....

.....

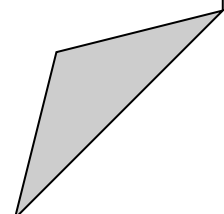
.....

.....

.....

.....

.....

องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)

...(16 pt) ระบุองค์ความรู้ใหม่เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

สรุปและข้อเสนอแนะ (18 pt)

...(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด สั้น ๆ กระชับรัดกุมได้ใจความ พร้อมข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีชื่อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

.....(16 pt)..... ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของ
ผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt).....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

บทความวิชาการ (12 pt)

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน^{1*}, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน¹, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน², ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³, ชื่อ-นามสกุลผู้เขียน³ (ภาษาไทย) (14 pt)
Author's name-surname^{1*}, Author's name-surname¹, Author's name-surname², Author's name-surname³, Author's name-surname³, (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

¹หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

¹Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

²หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

²Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

³หน่วยงานต้นสังกัด จังหวัด ประเทศ (ภาษาไทย) (14 pt)

³Affiliation, Province and Country (ภาษาอังกฤษ) (12 pt)

*Corresponding author E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (300 คำ)

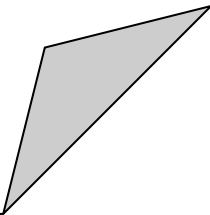
(16 pt).....
.....
.....
.....
.....

คำสำคัญ: 3 - 5 คำ

Abstract (18 pt)

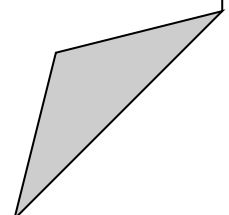
.....(16 pt).....
.....
.....
.....

Keywords: 3-5 words

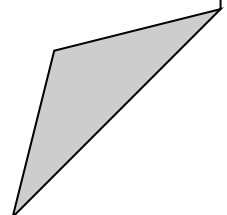
... (16 pt) ...

เนื้อหา (18 pt)

.....(16 pt).....

สรุป (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

เอกสารอ้างอิง (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

